

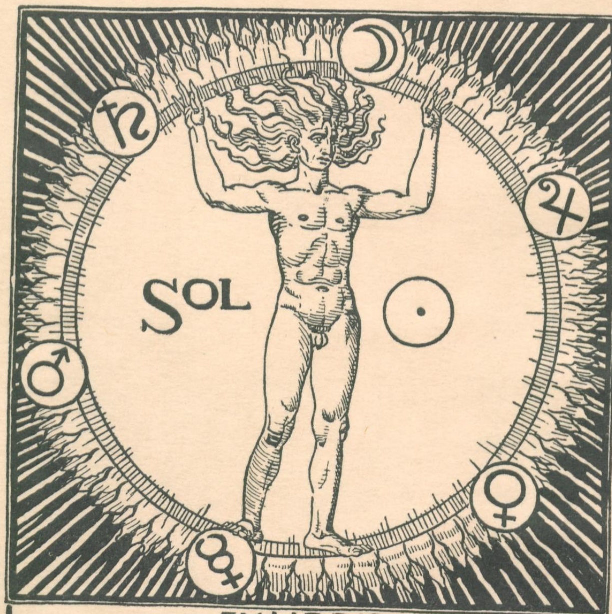

1784 (2)

EX LIBRIS
Dr. ERNST DARMSTAEDTER

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MATERIA LIBRI SEX, IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INTERPRETE.

Singulis cùm stirpium, tum animantium historijs, ad naturæ æmulationem expressis imaginibus, seu uiuis picturis, *ultra millenarium numerum adiectis: non sine multiplici peregrinatione, sumptu maximo, studio atque diligentia singulari, ex diuersis regionibus conquisitis. Additis etiam Annotationibus siue Scholijs breuissimis quidem, quæ tamen de medicinali materia omnem controuersiam facilè tollant.* Per GVALTHERVM H. RYFF, *Argentinum, Medicum, & Chirurgum,*

Omnia ex doctissimorum uirorum lucubrationibus iamprimùm concinnata, & in lucem ædita.

Cum Indice quintuplici, copiosissimo: quorum primus omnium ferè simplicium, quibus passim utuntur Medici, nomenclaturas Græcas: alter Latinas: tertius Officinis, Herbarijs, & Arabum familiæ uulgares: quartus Germanicas: quintus Gallicas, miro ordine complectitur.

ACCESSERE IN EVNDEM AVTOREM *Scholia noua, cum nomenclaturis Græcis, Latinis, Hebraicis & Germanicis,* IOANNE LONICERO *autore.*

Cum Gratia & Priuilegio Imperiali.

FRANC. Apud Chr. Egenolphum.

J. F. Eisenhardt

CLARISSIMO AC PRVDENTISSIMO SENATVI FRANCOFVRDIANO, GVALtherus H. Ryff. Argentinus, Medicus, & Chirurgus, S. D. P.

VVM SVMMVS RERVM OPIFEX DEVS, HOMIni nihil præſtabilius mente, ratione atq; intelligentia dederit, mirum uideri non debet, ſi nonnulli & ij quidem ſapientiſſimi uiri, tantum ſtudij, laboris ac uigiliarũ contulerint ad eam partem excolendam & informandam, qua ſola et reliquis animãtibus & ipſis hominibus antecellerent. Quam Pitagoricus Epicharmus tantopere eſt admiratus, ut hanc unam dominam atq; reginam, lucem lumenq; uitæ diceret, ac huius ſolius nobis demandatã curam, quum alia tum ſtupida tum cęca cẽſeret: Νοῦς, inquit, ὁρᾷει & νοῦς ἀκούει, τα δὲ ἄλλα κωφὰ καὶ τυφλά: in hac tamen ipſa ratiõe uel animo expoliendo, non eandem uidentur pleriq; propoſitam habuiſſe uiam, aut ad eundem tendiſſe finem, Nam fuerunt apud priſcos philoſophos, atq; etiamnum ſunt, qui cognitionem contemplationemq; naturæ ita conſectati ſunt, ut etiam in ea conſeneſcere & iucundum & pulchrum exiſtimauerint, quorum ego inſtitutum, Clariſſimi atq; Ampliſſimi uiri, etſi improbandum non ſuſcepi (ꝗ hoc interim agere quàm turpi ocio ſeſe dedere maluerint) nunquam tamen tanti feci, ut non potius mancum quodammodo, atq; uix dum inchoatum iudicauerim ſi nulla rerum actio adiuncta conſequutaq; fuiſſet, & quũ ſapientiam (nimirum qua diuinarum humanarumq; continetur ſcientia) ut rem maximam admirari ſoleo, tum eam partem quæ nobis à communitate dicta, profert officia, longè præſtantiſſimam putaui. Eam, inquam, quæ in hac generis humani domeſtica conſuetudine, ſocietati ac hominũ tuendis commodis illuſtrior apparere ſolet, qua uel ſola agnoſcamus neceſſe eſt, nos nobis ipſis non tantùm natos, ſed patriæ, ſed amicis. Summoq; conatu enitendum nobis, ut è noſtris ſtudijs ad proximum ꝗ uberrimus redundet fructus. Id cũ ita ſit, facile in animum induco meũ, ęquiores rerũ æſtimatores maximi facere mecum pręclariſſimum tum artiũ tum facultatum om̃, quibus mens atq; ipſa ratio expoliuntur, Medicinę ſtudiũ, atque id ſalutiferum pernceſſariumq; præ cæteris humanæ ſaluti iudicare, maximè cùm cogitauerint, qua parte rerum humanarum medica facultas exiſtat, & quæ neceſſitas eius diſciplinæ ſit, atque utilitas, quæ propè id uinculum tenet quo homo qua celeſtis, & qua terrenus eſt, copulatur. Item qua in uſum & commercium rerum extra ſe poſitarũ utiliter et ſalubriter exit. Nec enim (ut corporea taceam) diutius cœleſtis hic ſpiritus & conſuetudinem ſui præbere nobis poteſt, poſtq; à modulo naturæ diſceſſit corpus, nec afferre præſidij quæ extrà ſunt ope Medici ſalutifera deſtitutus quicquam poteſt. Credo igitur ſi uel mens rectè ſeſe reputet, uel quæ mente carent conſilijs humanis uti poſſent, nihil tam enixè flagitetur, quàm eius rei domeſticam facultatem, uſum atque conditionem, cuius beneficio frui omnibus iſtis naturæ muneribus licet. Quid enim admirabilius ꝗ cùm morborum & ſanitatis uis penitiſſimè intra ipſa corporis uiſcera peragatur: Medicum ingreſſum mente diſpicere, decernere, uenientem morbum præſagire, ingruentem auertere? ſuperantem mitigare, reprimere, tollere? eum qui animam agebat, quem deſperabant amici, uelut ab orco, breui ſpacio reuocare? Vt mihi præcariſſimè dixiſſe uidetur ſapientiſſimus Poeta Ἰατρὸς ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. Et uox diuina uni artium omnium clariſſimum teſtimonium, non abs re exhibuiſſe uidetur: Honorandum medicum, neceſſitati hominũ creatum. Sed iam ueram ſpectemus utilitatem. Primum enim quæ diſciplina uel animi tenebras,

uel incommoda eius corporis omnia, uel mentis nebulas discutere melius potest? Deniq;, quod uerè præclarum est, quæ disciplina ad mentis incõmoda, quæ omnia à corpore sunt extirpãda, propius unquam penetrauit? Quæ eius domicilij, in quo animus noster residet, unde sese comparat, unde mores induit, per quod ueluti portas, omnis notitiarum lux uenit, tanq; aedilis quidam curandi potestatem habet summam. Certe iucũdissima sanitati si corpus uniuersum, eadem & nitidissimæ reginæ menti, & ad oẽm usum accõmodatissimæ ueluti aulam inhabitandam parabit: aut si id mauis, instructam adesse genus negociorum officinam menti suppetet, quæ quidem res quos post se fructus trahat, difficile explicatu. Videre hic mihi uideor uirtutum & philosophiæ totius partem. Certe enim compositum pulchrè ad naturæ fragilitatem corpus (cuius rei facultas uel nusquam, uel penes medicum est) mentis tranquillitas consequatur oportet. Quæ quid aliud est, q; ille quem omnium uirtutum congressu quærimus, fœlix mentis status. Cæterum quæ corpus magis spectare uidetur Medicina uitæ & rerum omnium condimentum præbet, sine quo nihil iucundum, nec preciosum, nec admirabile, nihil deniq; gratum esse in uita quicquam potest. Quid magnifica te domus iuuet, quid splendida supellex, quid aureæ uestes, qd aurum ipsum congestum? si inopem te, egenum miserabiliter destituat. Imo nihil obstat prorsus, quin ista omnia quibus, cùm abundè suppetant, frui nõ potes, supplicia sint & cruciatus. Quid potentia? quid amplitudo? etiamsi subiciant, uenerentur omnes? si te morbus sic lecto affixum tenet, sic omnem potentiam impotentiam reddit, ut istam autoritatem tuam uniuersam commutare cum uno sanitatis momẽto ardentissimè cupias. Quid animus ipse uirtutibus licet pulcherrimis & innumerabilibus præditus intra fœdum, morbidum, & pestilens domicilium conclusus, uel sublime conari, uel solatij cæterarum spectaculo habere potest? Ergo ueluti nox quædam, & caligo densissima morbus, optima hominis bona obscurat, contegit, & apparere non sinit. quæ reddita sanitas, uelut è magna tempestate iucundissimus solis aspectus, inenarrabili affectu omnia reducit. Vt rectè uox illa & sapienter iudicet, ut quæ nullo precio æstimabilem esse sanitatem dicit, quam tum mortales intelligunt esse ueram cùm morbos experiuntur, discuntq; in illius sinu bonarum rerum omnium usum & fructum & gratiam constare. Hæc autem omnino se ita habere, nemo est, arbitror, tam planè nullius iudicij, qui non uideat & agnoscat, & meritò artis huius præstantiam tum miracula necessario admiretur, uel summa eius beneficia erga mortales unicè õmendet, ac inde conatum illorũ optimum, studium atq; sedulitatem, qui artem hanc præclarissimam primo diuinitus acceptam ratione atq; ingenio excoluerunt, nobisq; quoquomodo absoluendam tradiderunt, magnifaciat: atque hos deniq; diis similes summis laudibus efferendos, & permaximis honoribus dignos esse censeat, qui hanc diuinam artem illustrando, prouehendo, ornando, atque ab omni iniuria uindicando, oẽm, quod aiunt, lapidem mouere tentent. Cęterũ cũn præclarissimam hanc artem, quam solam libero ingenio excolendo dignam iudicamus esse, duarum rerum cognitione potissimum constare in confesso sit, subiecti scilicet, atque eorum quibus ueluti instrumentis utitur, quorum cognitionem tam necessariam esse scimus Medico, ut sine hac dextrè medicari, aut medicinæ fructibus uberrimis frui nemo queat. Sunt autem ea quæ simplicia medicamenta uocamus, uerbi gratia, quæ terra rerum benigna parens ædit, stirpes, animalia & metallica, harumq; uariæ partes. Cùm uerò harum rerum exactam atque rectam cognitionem Medico adeò necessariam hactenus turbarint tam miserè quorundam tam pertinaces lites, perpetuæq; discordiæ, atq; contendendi libido (barbarorum errores crassissimos tacere lubet) ut hinc ipsam demum præclaram medendi artem de incertitudine atq; inconstantia non parum notandam, an

sam ali-

ſam aliquem haud leuē, imprudentiores accipere poſſent. Hanc fortunā miſertī
nos, huic tam intolerabili malo, cū latius indies ſerpere uideremus, reſiſtendū pu
tauimus, atq; Medicinæ nobiliſſimę alūnæ noſtrę chariſſ. cui hac parte maximę
fiūt iniuriæ, ſuppetias ferre, atq; dignis copijs ſuccurrere cūm omnino ſtatuiſſe-
mus, Pedanij Dioſcoridis Anazarbei tanq; Coryphei palmāq; ferentis, qui u
nicè huic malo, tanq; alter Aeſculapius ſiue Apollo mederi poſſet, de Medicina
li materia libros ſex in manus ſumpſimus: hoc enim fœlicius medicam mate-
riā nemo tractauit, ut Medicorum princeps Galenus teſtatur. q̃uis em̄ de ſim
plicibus medicamentis ab antiquis tum Gręcis tum Latinis uaria ſcripta extent,
non infœliciter exarata, tamen ὑπὲρ ἁπάντων οὗτος οὐδενί. Quare hunc tanquam
limpidiſſimum fontem, ex quo harum rerum cognitionem ueram rectamq; uni-
cè petendam hauriedamq; eſſe cenſent uno ore omnes docti Medici, præ cæte-
ris omnibus puriorē, magiſq; fide dingnū delegimus in hunc commētariolum ſi
ue ſcholia aut annotationes breuiſſimas quidem, quibus tamen omnis de ſimpli
ci medicina ſiue medicinali materia, controuerſia facile tollitur, ut hæc Medici-
næ pars priſtino ſuo candori reſtituatur, cudere inſtituimus, ac locos aliquot re-
purgare, et quod ſummè neceſſarium putauimus, hactenus uero nulli tentatum,
cūm ſtirpium tum animalium, quorum hic autor meminit, aut alioqui in re Medi
ca uſus increbuit, uiuas imagines ſingulis capitibus adijcere curauimus ad naturę
æmulationē quā artificioſiſſimè expreſſas, quibus clarior dilucidiorq; fieret Di
oſcoridis lectio, ut quæ iamdiu caligine obducta fuerat, iamdiuq; obſcurata ali-
quid lucis reciperet, atq; adeò altius infigeret aīo ea quę nudis uerbis exponit
hiſtoria, artificioſa pictura. Hanc uerò prouinciam, ſi rem attentius exactiuſq;
perpendimus, non ſatis ſcio an humeris noſtris parem aſſumpſerimus, id tamen
audendum cenſuimus, ubi hoc animaduertimus futurum gratum pleriſque ſtu-
dioſorum, perſuaſum enim habebam ſi quid lucis huic autori accederet hoc no-
ſtro labore, atque hac parte ſcilicet in re herbaria, rectaq̃ue atque exacta Medici
nalis materiæ cognitione, Medicinæ præclariſſimum ſtudium aliquid ſubſidij
caperet, id enixim ab omnibus naturæ rerum ſtudioſis expeti. Quamuis me
non lateret uiros cūm ſingulari tum exactiſſima doctrina in hac re ſummum ſtu-
dium impendiſſe, in quorum albo Hermolaus Barbarus, Marcellus Virgilius,
Leonicenus, Manardus, Ruellius, Iac. Syluius, Anth. Muſa, & ex noſtris his
nullo modo inferiores Cornarius, Cordus uterque, pater & filius, Brunfelſius,
mihi olim præceptor chariſſimus, plurimumq̃ue obſeruandus. & Hieronimus
Tragus homo in dijudicandis, explorandis, examinandiſq̃ue ſimplicium maxi
mè ſtirpiū differentijs extra omnem (quod de Cicerone dictum eſt) ingenij ale
am poſitus, poſt quorum luculentas conceptiones rem paulo auctiorem facere
inſtitui, nec id fore citra communem utilitatem putans. Quamuis ſciam non de
futuros, qui uel argumentum, uel me hominem naris (ut ſic dixero) obeſæ in-
ceſſent. Hi profecto ſunt qui in omnes ſibi iudiciū ſumunt, qui lingua pruriētes
nimis quam licenter in alienam irruere famam nulla non hora permittunt ſibi,
etiam ſi ſæpe uelut alba deprehenduntur linea. Qui uelut ſcorpionis ictu, opti-
mum quenque lancinarunt, ac fiſtulato uulnere (ut Hieronimi utar uerbis) uiā
aperuerint, mox latius ueneni peſtiferā uim fundūt. Atra, ut Plinius inquit, ceu
ſerpentum eorum lingua, uenenum uibrat, tabeſq̃ue animi contrectata omnia
adurit, culpantium omnia, ac dirarum alitu m modò tenebris quoque & ipſarum
noctiū quieti inuidentes, gemitu, qu ę ſola uox eorum eſt, ut inauſpicatorum ani
mantiū uice obuij quoque uetent agere aut prodeſſe uitæ, nec ullum tamen abo
minati ſpiritus precium nouere, q̃ odiſſe, culpare atque carpere omnia. Quorum
ego uirulentiam, dum peſtilenti ſpiritu optimum quenque afflatum uolunt, im-
pudentiorem putaui, quàm ut eis reſpōdendum haberem. Bonorum tantum

ego

ego iudicium reformido, quibus utinam ipsis ita libeat exporrecta fronte hunc nostrum laborem excipere, ut nullius odio aut offensione adducti ad scribẽdum accessimus. Quòd uerò nostram lucubrationem uestro nomini dicandam, nuncupandamq́ꝫ percensui, Clarissimi Prudentissimiq́ꝫ uiri, in causa fuit incredibilis uestra uirtus, uitæ integritas, & eruditio singularis, summa denique omnibus in rebus prudentia, unde uestra Respub. uirtute honesta, religione ac pietate integra, iure ac legibus æqua, opibus firma, copijs locuples, & gloria semper ampla fuerit, nec me parum denique commouit, aduersus bonos, studiosos atque eruditos uiros cùm amor tum beneuolentia singularis ut uestri nominis famæq́ꝫ atque dignitatis splendoribus hic labor noster illustratus, uestris auspicijs semper tutus, meæ quoque erga uos obseruantiȩ perenne monumentum, non longis tantum seculorum spacijs, uerùm omnino si fieri possit, inuersis naturæ legibus sempiterni & continentis æui diuturnitate donatus uiuat, floreat elucescat. Vos igitur amplissimi prudentissimiq́ꝫ uiri pro uestra humanitate munusculum huiusmodi benignê (ut soletis) suscipiatis, putetisq́ꝫ omnem meam operam, studium, industriam, quicquid est in me uel ingenij uel uirium, uestræ amplitudini esse paratissimũ. Francoforti ad Mœnum,

prid. Cal. Septem. Ann. Do.

M.D.XL.III.

GRÆCORVM NOminum huius operis index.

A

Ἀβρότονον 210
ἀγαρικόν 195
ἄγνος 67
ἀγριέλαιος 69
ἀγριοκάρδαμον 93
ἄγχουσα 300
ἀδίαντος 351
αἰγίλωπα 132
αἴγειρος 53
αἴγιλοψ 352
αἰγόκερος 137
αἶρα 137
ἄκανθα 205
ἄκανθα λευκὴ 292
ἄκανθος 205
ἄκινος 220
ἀκόνιτον 325
ἄκορον 2
ἀκτή 373
ἀκαλήφη 333
ἀλόη 207
ἄλυσσον 249
ἀμάρακον 219
ἄμμι 232
ἄμοργη 70
ἄμπελος ἀγρία 381
ἄμπελος ἥμερον 381
ἄμπελος λευκὴ 376
ἀμυγδάλη 86
ἀναγαλλίς 190
ἀνδράχνη 151
ἀνδρόσαιμον 285
ἄνηθον 229
ἀνεμώνη 189
ἄνησον 228
ἄνθεμις 277
ἀνθυλλίς 276
ἄνισον 228
ἄνισον 205
ἀνωνίς 205
ἀντίῤῥινον 350
ἀπαρίνη 249
ἄπιον 81
ἀράχνη 115
ἄρκτιον 339
ἀρνόγλωσσος 155
ἀρκευθος 50
ἀριστολοχία 197
ἀρκευθίς 50
ἀρόν 281
ἀρτεμισία 261
ἄσαρον 8
ἀσκληπιάς 250
ἀσκυρόν 285
ἀστὴρ ἀττικός 345
ἀτράκτυλις 151
ἀτράφαξις 148
ἀφάκη 169
ἀχιλλεῖος 303
ἀψίνθιον 209

B

Βαλανὸς μυρεψικὴ 383
Βαλάνος μυρεψικὴ 25
Βαλλωτή 255
Βαλσαμέλαιον 16
Βάρυθρου 51
Βαρύπικρον 209
Βατράχιον 188
Βάτος 303.61
Βάτος ἰδαῖος 704
Βατύπικρον 209
Βδέλλιον 39
Βήχιον 261
Βούγλωσσος 348
Βούκερος 137
Βούνιον 347
Βούφθαλμος 278
Βλίτον 147
Βότρυς 263
Βουβώνιον 345
Βουνον 146
Βράθυς 51
Βρύον 17
Βρύας θαλάσσιον 336
Βρῶμος 132
γαλεόν 105
γαλῆ 105
γάλλιον 335
γεντιανή 197
γέρας ὀφέος 101
γιγγίβερι 177
γιγγίδιον 164
γῆς ἔντερα 116
γλεύκινον 34
γλήχων 213
γλυκεῖα 198
γλυκυῤῥίζη 198
γναφάλιον 265
γογγύλις 141

Δ

Δάφνη 52
δαφνίς 52
Δάκτυλος 74
δίος Βάλανος 71
Δικόκκος 130
δίψακος 202
Δρύς 71
Δρακοντία 181

E

ἐυβοῖον καρύα 68
ἐυπατώριον 305
ἔυζωμον 165
ἐλάτη 29
ἐλατη 74
ἐλατινη 305
ἐλλέβορος λευκὸς 357
ἐλλέβορος μέλας 357
ἐλελισφακος 215
ἐλένιον 21
ἑλιοσέλινον 233
ἐλίχρυσον 312
ἑλξίνη 330
ἑλξίνη κισσαμπέλος 305
ἔλυμος 134
ἐπιμηλίς 85
ἐρείκη 57
ἐρύσιμον 175
ἑρμοῦ πόα 379
ἐρυθρόδανον 280
ἐρυσυσκηπτρόν 5
ἕρπυλλόν 219
ἔχιον 301
ἕψημα 385

Z

ζεύδωρον 130

H

ἡδύσαρον 273
ἤλεκτρον 54
ἡμεροκαλλίς 267
ἠρύγγιον 207
ἠρυγέρων 335
ἥσσωπος 211

Θ

θαλασσόμελι 387
θάλικτρον 336
θηλύπτερις 377
θηρία 101
θρίδαξ 163
θλάσπι 174
θύμβρα 218
θύμος 218

I

ἰδαῖα ῥίζα 307
ἱεροβατάνη 314
ἴκτις 105
ἰόν 346
ἱππομάραθρον 238
ἵππουρις 308
ἱπλόγλωσσον 349
ἱπποσέλινον 254
ἱππόφαες 365
ἶρις 2
ἰσάτες 193
ἰξός 71.247
ἰτέα 68

K

κάγκαμον 18
κακαλία 346
κάλαμος 56
κάλαμος μυρεψικὸς 15
κάλαμος ἀρωματικός 15
κάνναβις 281
καπνός 341
κάππαρις 185
καρδαμαντικη 93
κάρδαμμον 174
καρδάμωμον 6
κάρον 628
καρύον Βασιλικόν 68
καρπησία 355
κασία 11
κάσανα 71
καυκαλίς 133
κέγχρος 164
κεγχρός 133
κέδρος 51
κεχρίς 133
κελτικὴ νάρδος 8
κενταύριον τὸ μέγα 199
κενταύρις 300
κενταύριον τὸ μικρὸν 200
κεραΐτις 137
κεράσιον 77
κερατία 78
κερατωνία 78
κηκίς 71
κηρὸς ςάκτος 127
κίνναμωμον 12
κιχώριον 158
κισσός 191
κληματὶς δαφνοειδής 192
κλινοπόδιον 251
κνῆκος 379
κνίδη 333
κόκκι orientis 198
κοκκυμηλέα 84
κοκκὸς Βαφικὴ 308
κόλιφωνια 45
κολοκύνθη 169
κολχικόν 329
κόμαρος 85
κορωνόπους 157
κότινος 69
κοτυληδον 333
κραταιόγονον 269
κρανία 83

κράμβη 30
κρίνινον 32
κρίνον ἐρυθρόν 254
κρίος 138
κριθὴ 129
κρίθμον 156
κροκὸς 29
κρόμμυον 171
κύαμος 135
κυκλάμινος 179
κυνόγλωσσον 148
κυνόσβατος 61
κυπάρισσος 49
κύμινον 229
κύπειρος 5
κύπηρος 5
κρότον 166
κώνειον 327
κώνον 46

Λ

λαγώπους 298
λαμψάνη 146
λαπαθὸν ἄγριον 145
λάπαθον κηπαῖον 145
λαθυρὶς 369
λάθυρος 138
λειχὴν πόα 311
λευκάκανθα 205
λευκάνθεμον 277
λεύκη 53
λαγώπυρος 298
λευκόϊον 268
λεπτοκάρυον 68
λίβανος 40
λιβανωτὶς στεφανωματικὴ 241
λιβύστικον 225
λίγνυς 47
λιγύστικον 225
λιώνιον 297
λίνον 137
λινόσπερμον ibi.
λινόζωστις 179
λιθόσπερμον 279
λόπιμον 71
λυχνὶς στεφανωματική 253
λωτὸν ῥίμα 82
λωτὸς 342
λωτὸς δένδρον ibid.

Μ

μαδιονάις 274
μαστόλιον 163
μαλαθροσπέρμον 258
μαλαχὴ ἀγρία 148
μαλάχη κηπαία 148
μαράθρον 237
μελάνθιον 243
μελία 53
μελίκρατον 386
μελισσόφυλλον 255
μετώπιον 25
μεσπίλη 82
μέσπιλον ibid.
μηδικὴ πόα 169
μήκωνος ὀπὸς 318
μήον ἀθαμαντικόν 4
μήκων κερατῖτις 318
μήλι 223
μῆλον 89
μηκόνιον 318
μήκων κηπαῖος 317
μήκων ἡ ῥοίας 316
μηλέα 80
μήλινον 29
μορέα 89
μυὸς ὦτα 195
μύκης 329
μυρίκη 57
μύῤῥα 37
μυῤῥίνη 76
μυῤῥὶς 343
μυρσίνη 76

Ν

νάρδος 7
νυμφαία 274
νήριον 328

Ξ

ξάνθιον 352
ξυλοκέρατα 78
ξύρις 299
ξίφυον 298

Ο

ὄα ὄη 84
ὄχνη 81
οἰνάνθη 382
οἰνάνθη πόα 266
ὄκιμον 166
ὀλούστρον 234
ὀμφάκιον 383
ὀνίσκοι 109
ὄνοι 109
ὄνον 84
ὄνυξ 97
ὀνωνὶς 205
ὀπὸς 243
ὅρμινον 273
ὀρίγανον 212
ὀρινὴ νάρδος 8
ὀροβάγχη 166
ὄροβος 141
ὀξαλὶς 146
ὀξυάκανθος 60
ὀξυμυρσίνη 355
ὀξυφοίνιξ 74
ὄχνη 81

Π

παιονία 279
παλίουρος 59
πάνακες 223
πανκράτιον 185
παρδαλιάγχες ἀκόνιτον 325
πασπάλη 133
πεύκη 42
πελεκῖνος 273
πεντάφυλλον 306
πέπερι 376
πεπλὶς 370
πέπλος 369
περδίκιον 330
περσικὴ καρύα 68
πεκέδανον 241
περικλύμενον 296
περιστερεὼν ὕπτιος 314
πετασίτα 340
πήγανον 222
πίοσα βρύτα 47
πιστακία 86
πίσον 133
πιτιουσὰ 368
πίτυς 42
πλάτανος 52
πολεμώνιον 293
πολύγαλον 352
ποταμογείτων 337
πολυγόνατον 292
πολυπόδες 291
πολυπόδιον 109
πράσιον 378
πρῖνος 71
πτελέα 55
πτερὶς 377
πύρεθρον 239
πυρὸς ὁ κάλλιστος 128

Ρ

ῥάφανος 144
ῥόδον 63
ῥοιὰ 75
ῥοῦ 71

Σ

σαγαπηνὸς 245
σαμψύχον 219
σέλινον εὔοσμον 133
σεῦτλον 151
σέρις 159
σέσελι 226 σίδη 7
σιδηρῖτις 503
σίκυον ἥμερον 162
σίνηπι 172
σίσαρον 144
σισύμβριον 156
σίσων 227
σμίλαξ κηπαία 168
σμίλαξ 327
σόγχος ἐδώδιμος 158
σόγχος τραχύς ibid.
σοσάνδιξ 164
σκίλλα 184
σκόρδιον 260
σκόροδον 172
σκοροδόπρασον ibid.
σπαρτίον 362
σμῦρνα 37
σπονδύλιον 241
στάχυς 257
συκάμινος 89
συκῆ 91
σύμφυτον 294
σταφὶς ἀγρία 361
σταφυλὴ 381
σταφυλῖνος 126 338
στρατιώτης χιλιόφυλλος
στρούθιον 178
σταχυΐτις 337
σχοῖνος 322
σχοῖνος 14
σχῖνος 300
σχοινάνθος 14
σχολιτοβότανην 336
στοιχὰς 211
στύραξ 38
συμπηρία 411

Τ

τάξος 327
τέρμινθος 44
τεύκριον 252
τεύτλιον 151
τηλέφιον 194
τῆμις 137
τορδύλιον 227
τραγόπωγων 167
τράγος 13.1 309
τρύμηνον 129
τρίβολος ἔνυδρος 297
τρίφυλλον 259
τριχομανὲς 353
τύφη 265

Υ

ὑάκινθος 315
ὕδνα 167

ὕδυ

ὑδύοσμος 216
ὑδράργυρος 366
ὑδρόμελι 386
ὑδροπέπερι 177
ὑδροσέλινον 235
ὑοσκύαμος 319
ὑπέρικον 285
ὕσσωπον 119

Φ

φακὸς ἐσιόμενος 140
φηγὸς 71
φίλυρα 61
φλόμος 339
φοίνιξ 74
φυλυρέα 61
φοῦ 9
φῦκος θαλάσσιον 337
φύλλον 10
φύλλον ἰνδικὸν ibidem
φύλλον μαλαβάθρου ibi.

X

χαμαιάκτη 372
χαμαίδρυς 252
χαμαικίσσος 347
χαμαιλέων ὁ μέλας 201
χαμαίμηλον 277
χαμαιπίτυς 287
χελιδόνιον τὸ μέγα 191
χελιδόνιον τὸ μικρόν 192
χόνδρος 128
χρυσογόνον 312
χρυσάνθεμον 277

Ψ

ψύλλιον 320

LATINORVM NOmenclationum Index.

A

Abrothonum 31
Absinthium 208
Absinthium marinum 209
Acacalis 58
Acanos 221
Acantha 205
Acanthium 204
Acanthus 205
Acatia 66
Acetum 387
Acetum mulsum 388
Achillea 303
Acida muria 389
Acinos 220
Aconitum 425.325
Acorus palustris 3
Acorum 2
Acuta spina 60
Adianthum 350
Adeps 120
Adarces 415
Adonium 50
Aegilops 352
Aeris squamma 399
Aerugo 400
Aethiopica olea 69
Aethiopis 339
Aes ustum 397
Agaricum 194
Ageratum 313
Agallochum 17
Aiuga 286
Aizoon 332
Alauda 112
Albucum 182
Alba spina 206
Alcea 282
Alconium 415
Alec 107
Alica 135
Allium 171
Allium syluestre ibid.
Alypum 374
Aloe 207
Alisma 284
Alyssum 249
Alsine 330
Altercum 319
Althea 281
Alumen 410
Alus 294
Amaracus 277
Amaracus 219
Amaracinum 34
Ambrosia 262
Amarãtus lutea & purpurea 312
Amygdalæ 85
Amylum 136
Ammi 231
Amomum 13
Ammoniacum 246
Ampeloprason 170
Amurca 69
Anagallis 189
Anagallis aquatica 189
Anagyris 283
Anchusa 299
Androsaces 274
Androsemum 286
Anemone 188
Anethum 239
Anisum 227
Anthemis 276
Anonis 205
Anthera 65
Anthyllis 276
Antirrhinum 350
Aparine 248
Aphace 169
Aphrodisia 2
Apiastrum 255
Apium palustre 233
Apium hortense 333
Apium rusticum 235
Apium uulgare 233
Apios 373
Apocynum 328
Apollinaris 319
Aqua 386
Aqua mulsa 386
Arabis 175
Araneus 115
Arbutus 84
Arction 339
Arcturus 340
Arenci 107
Argenti spuma 402.428
Argenti recrementum 402
Argentũ uiuũ 406.429
Aris 181
Arisarum 181
Aristolochia 197
Arnoglossa 154
Arthemisia 261
Armum 181
Arundo 56
Asarum 8
Asclepias 250
Ascyron 285
Aselli 109
Asini ungula 111
Asininum iecur 110
Asius lapis 417
Asphaltos 47
Asphalthus 16
Asplenum 274
Aßiria mala 80
Astragalus 314
Asphodelus 182
Asparagi 153
Athera 131
Atramentum librar. 421
Atrament. sutoriũ 407
Atramẽtũ rubrũ 409
Atractilis 250
Atriplex 148
Auena 131
Auricula muris 192
Auripigmẽtũ 409.419

B

Bacca Syriaca 82
Bacharis 221
Balaustium 75
Ballote 254
Balsamum 15
Barbula hirci 167
Barbus 104
Batus 61
Bechium 268
Bdellium 39 Beta 151
Betonica 288
Bitumen 47
Blatta pistrinaria 109
Blitum ibidem
Boleti 329
Boopes 107
Botrys 263
Brabyla 203
Braßica Crispa 149
Braßica marina 151
Braßica seßilis 149
Braßica syluestris 150
Britannica 289
Bromos 132
Bryon 16.311
Bucurmon 350
Bufo 106
Buglossum 348
Bulbus uomitorius 283
Buccina 95
Bunium 347
Bunium 148
Buphthalmum 287
Buprestes 114.425
Butyrum 118
Butyri fuligo ibid.

C

Cacalia 348
Cachrys 240
Cadmia 396
Calamintha 217
Calamus aromaticus 2
Calamus odoratus 14
Calcifraga 375
Callitrichon 351
Calx 423.414
Cancamum 18
Cancer marinus 99
Cancri ibidem

Cande

Candelaria 339
Candela regis ibidem
Cannabis 282
Cantharides 114.424
Capnos 341
Capnos chelidonia 198
Capnos phragmitis 198
Capus 112
Cardamantica 93
Capparis 185
Capræ ungula 111
Cardamine 156
Cardamomum 5
Cardamomum nigrum 6
Carduus 202
Carduus fuarius 201
Caries 55
Cannabum 228
Carota 238
Carpasi succus 426
Carpesium Galeni 355
Carpobalsamum 16
Carum 228
Caseus 118
Casia 10
Castanea 71
Castoris testes 164
Catanance 550
Caucalis 164
Cedrus 51
Celtis 82
Centaurium magnum 198
Centaurium minus 199
Cepe gethium 171
Cepa 170
Cepæa 283
Cera 127
Cerasia 77
Cerasum ibidem
Cerasus ibidem
Ceruinum cornu 113
Cerix 96
Cerusa 404.428
Chalcanthum 407
Chalcis 115
Chalcitis 408
Chamæ 96
Chamæ cyparissus 49
Chameciſſus 347
Chamædrys 252
Chameleuce 348
Chameleon albus 200
Chamesice 570
Chamomilla satiua 276
Chamomilla uulgaris ibi.
Charta 56
Chelidonium 191
Chelidonium minus 191
Chamædaphne 556
Chamelæa 372
Chameleo niger 201
Chiliophyllum 335
Chamæpitys 286
Chironium Panaces 224
Chrysanthemon 314
Chrysocolla 404
Chrysocome 311
Chrysogonum 312
Chrysolachanon 148
Cyanus 405
Cicadæ 112
Cicer 138
Cicerbita 158
Cici 366
Cichorea syluestris 159
Cichoreum 158
Cyclaminus 178
Cicuta 126.426
Cydonea 79
Ciborium 139
Cimices lectularij 107
Cinara 202
Cinnabaris 406
Cinamomum 11
Cynocrambe 328.380
Cynoglossum 348
Cynosbatos 61
Cynosorchis 269
Cynosrhoda 61
Cyperus Babylonius 5
Cyphi 18
Cyperus Indicus 5
Cypyrus ibidem
Cyprum 61
Circæa 265
Cirsium 344
Cistus 62
Cytinus 75
Cytisus 342
Citraria 255
Citria 80
Citromala ibidem
Clematis 292
Clymenum 295
Clinopodium 251
Cnicus 378
Coagulum 119.102
Coccum gnidium 371
Coccus baphica 308
Coccum infectorium ibid.
Cochleæ marinæ 97
Cœruleus 405
Colchicum 329
Colocasia 139
Colocynthis 373
Colophonia 45
Concha 95. Cochleæ 97
Conchæ margaritiferæ 98
Cochleæ terrestres 97
Comarus 85
Condrylla 159
Conyza 266
Coccum 46
Corallium 416
Coriandrum 231.426
Coria ueteramenti. 121
Coris 286
Cornicis pes 157
Cornus 83
Cornus syluestris ibidem
Coronopus 157
Cortex thuris 41
Costus 15. Cotonea 78
Cothonæ 107
Crambe 144.149
Cretanus 156
Crimnon 130
Crithmum 156
Crocodilium 201
Crocodilus terrestris 115
Crocum 19
Cratæogonum 268
Creticum seseli 226
Crocomagma 33
Cucurbita 160
Cucurbita syluestris 373
Cucumer satinus 161
Cucumis marinus 161
Cuminũ Alexandrinũ 231
Cuminum syluestre 230
Cuminum satiuum 229
Cuniculus 102
Cunila 218
Cupressus 48
Cupreßi fructus 49
Curmi 130
Curatio cõmunis in omnes ictus uirulentos 437
Cutiones 109
D
Daphnides 356
Daucum 238
Delphinium 238
Dicoccon 130
Dictamnum 213
Diphryges 489
Dipsacum 202
Diptarmice 178
Domestica nobis 430
Doricnium 322.425
Draba 175
Draco marinus 100
Dracunculus 179.101
Dracunculus palust. 179
Dulcis radix 198
E
Ebenus 63
Ebur 113. Echinus 94
Echion syluestre & domesticum 300
Elaphoboscum 236
Elatinum 29.304
Elaterium 360
Elenium 21
Eleomeli 224
Eleoselinum 34
Elichrysum 312
Empetrum 375
Ephemerum 550.425
Epimedium 298
Epimelis 82.85
Epimetron 298
Epipactis 342
Epithymum 574.218
Equisetum 308
Equorum lichenes, 112
Erica 57
Ericinum 95
Erinaceus 94
Erinus 392
Eryngium 206
Erysimon 175
Erysisceptrũ 4
Erithrodanum 280
Eruca 165.214
Euphorbium 245
Eupatorium 34
Erucæ pinorum 114
Eruum 140
F
Faba 138
Faba Aegyptia 139
Faba Græca 82
Faba Syria ibidem
Fæx 414
Fagus 70
Far 133
Farrago 132
Farina craßior 130
Ferula 241

Festu-

Festuca 352
Fiber 104
Fici. 90
Fidicula 351
Filicula 377
Filix 367
Flos æris 399
Flos salis. 413
Fœniculum 237
Fœniculum erraticũ 238
Fœnogræcum 36
Foliatum 36
Folium Indicũ. 10
Folium Malobathri 10
Fontalis 337
Fraxinus 52
Fucus marinus 336
Fuligo 47
Fuligo pictoria 421
Fuligo liquidæ picis 46
Fumaria 341
Fungus 29.428
Fimum 124

G.

Gagates 418
Galbanum 245
Gale 105
Galiopsis 334
Galerita 112
Galion 335
Galla 71
Gallina 112
Gallus 112
Garum 107
Gemnalis 273
Ge ista 362
Genitale Cerui. 109
Gentiana 296
Geranium 263
Gethium 171
Gingiberis 177
Gingidium 163
Gith 242
Githago 243
Gladiolus 298
Glans 70.352
Glans Sardiana 71
Gans unguentaria 193
Glastum 133
Glastum syluestre 193
Glaucium. 247
Gleucinum 34
Glutinum 247
Glutinum piscium 24
Gnaphalium 264
Goacæ 107
Gobius 107
Gordylion 227
Gramen 302
Gramen parnaßi 302
Granum gnidium 371
Großi 91
Gummi Iuniperi 50
Gypsum. 415.428

H.

Hæmatites 417
Halica 13
Halicacabus 321
Halicastrum 133
Halimus 59
Halme 107
Hammoniacum 246
Harmala. 222
Harundo 55
Hastula regia 182
Hedera 190
Hedicheoum 34
Hediosmus 216
Hedipnois 232
Hedysaron 273
Helenium 31
Heliotropium 380
Helix 191
Helxine 330
Helxine maius et mi. 304
Hemionitis 276
Hepatitis 306
Hepatorium 306
Heptaphyllon 306
Herba muralis 330
Herba sacra 314
Hemerocallis 267
Hermodactylus 319
Hyacinthus 315
Hyberis 186.93
Hydropiper 177
Hieraceum 232
Hyotiamus 319
Hypecoum 319
Hypericum 285
Hippo 95
Hippocampus 104.95
Hypocistis 62
Hippoglossum 549
Hippophaes 365
Hippophæstum 365
Hippomarathrum 237
Hippolapathum 146
Hippopotamus 104
Hipposelinum 235
Hyppuris 291.
Hirudo 419
Hirundinaria 192
Hirundo 113
Hissopum 210
Histrix 94
Holostium 295
Hordeum 129
Hordeum Cantherinũ 129
Horminum satiuum et syluest. 272
Hyoscyamus 426

I.

Iasminum 36
Iberis 93
Ildæa Radix 907
Iecinera 111
Ilex 70
Indicum 405
Intestina terræ 116
Inula 21
Itybus 169
Intybum olus 159
Intibus 168
Inturis 185
Iouis glans 71
Ipio 175
Iris fol. 1
Iris Africana 2
Iris illirica eodem
Iris Macedonica 2
Irinum spissamentum 33
Isatis 193
Isopyrum 345
Iuglandes 87
Iuncus 350
Iuncus odoratus 14
Iuncus quadrangulus 5
Iuncus rotundus 14
Iuncus triangularis 5
Iuniperus 50
Iunonia rosa. 254
Ius Galli ueteris 107
Ius piscium 107
Ixia 427

L.

Labrusca 381
Labrum Veneris 202
Lac. 117. Lac coagu. 418
Lactuca 162
Lactuca excaulis siue seßilis 162
Lactuca laticaulis 163
Lactuca syluestris 163
Lada 62
Ladanum 62
Lagopyros 298
Lagopus 297
Lampsana 146
Lanaria 339
Lanaria herba 178
Lanarum medicinæ 118
Lana succida 118
Lapathum 145
Lapis Armen. 405
Lappa 351
Larix 45
Laser 243
Laserpitium. 243
Lathyris 369
Laurus 51
Laurus Alexandrina 355 349.354
Ledon 62
Lemnia terra 407
Lens 139
Lens palustris 331
Lenticula 140
Lentiscus 43
Leontopetalum 251
Leontopodium 349
Lepidium 93.186
Lepidium minus 93
Leporina herba 298
Lepus marinus 102.429
Leucacantha. 206
Leucas 253
Leucoium album 268
Leucoium luteum 267
Leucoium purpureũ 267
Leucoiũ Theophra. 268
Leucomenides 107
Libanotis 240
Libanotis coronaria 241
Libysticam 225
Lichen 310
Lichenes equorum 112
Lychnis 353
Lycium 65
Lycoctonum 325
Lycopsis 300
Lygos 67
Ligusticum 224
Lingua bubula 348
Lingua canina 348
Lignum Indicum 63
Lignorum marcor 55
Lignum Sanctum 63
Ligustrum 61
Lilium album 254

Lilium rubens 254
Lilium syluestre 267
Limnesion 199
Limonium 297
Linozostis 379
Lysimachia purpurea et lutea 290
Lithargyros 403
Lithospermon 279
Locustæ 113
Locusta marina 99
Lolium 135
Lonchitis aspera 280
Lotus arbor 82
Lotus Aegyptia 343
Lotus syluestris 342
Lotus urbana 341
Lucernula 257
Lupi iecur 111
Lupini 140
Lutra 104

M

Macer 54
Mala 78
Malabathrinum 36
Malabathrum 10
Mala Cydonia 78
Mala Epirotica 78
Malope 148
Malua 147
Malua agrestis 281
Malum punicum 75
Meconium 427
Mel heracliæ 426
Manæ 107
Mandragoras 323.427
Manna thuris 41
Marathrum 237
Marcasita aris 417
Marina 390
Marinus echinus 94
Marinus muscus 336
Marrubiastrum 255
Marrubium 256
Marum 220
Mastiche 44
Medica 168.80
Medium 298
Megalinum 34
Mel 126
Melampyrum 344
Melanteria 418.409
Melanthium 242
Melimela 76
Melissa 255
Melilotus 219
Melopepo 262
Memecylon 85
Mendesium 35
Mentha 215
Meon 4
Mercurialis 379
Mespilus 82
Metopium 35
Meum 4
Meum Athamanticū ibi.
Metallica omnia 396
Myes 96
Myagrum 344
Milium 133
Milium Indicum 134
Millefoliū Stratiotes 337
Millepeda 109
Mylocion 109
Myrrha 37
Myrrhis 347
Myrica 56
Myrobalanus 363
Mirtus 76
Misy 408
Mituli 96
Mixa 248
Moly 223
Molybdena 402
Morion Theophrasti 321
Morum 89
Morus 88
Mullus 103
Mulsum 385
Murex 96 Muria 413
Mus 116
Mus araneus 116
Muscus 16
Muscus arborum 17
Mustela 105
Musteum 34
Mustum 385

N

Naphtha 48
Napus bunias 143
Narcaphtum 17
Narcissus 357
Nardinum 34
Nardum 6
Nardum Celticum 6
Nardum Gallicum 7
Nardus Germanica 211
Nardum Indicum 6
Nardum montanum 8
Nardum Syriacum 6
Nasturtium 173
Nasturtium agreste 93
Nastur. babylonicū 175
Nasturtiū orientale 175
Nasturtiū syluestre 174
Nepetha 217
Nerium 328
Nitrum 413
Nymphæa 273
Notæ eorum qui à uenenatis demorsi sunt 435
Nuces auellanæ
Nux iuglans 87
Nux picea 42
Nux pinea 46
Nux pini 42

O

Ocimastrum 301.221
Ocimoides 31
Ocimum 166
Odoratus iuncus 14
Oenanthe 266
Oenochora 344
Oenomeli 385
Oesipum 119
Oleaster 86.22
Oleomel 24
Oleum 21
Oleum album 22
Oleum Anethinum 31
Oleum Amygdalinum 24
Oleum Balamomum 25
Oleum Cinaminum 35
Oleum Cicinum oleū 24
Oleum Cydoniorum 29
Oleum Cyprinum 33
Oleum Cnicinum 25
Oleum Crocinum 32
Oleum œnanthinum 29
Oleum Hyosciaminū 25
Oleum Laurinum 26
Oleum Lentiscinum 27
Oleum lilinum 31
Oleum Mastichinum 27
Oleum melanth. 25
Oleum Melinum 29
Oleum metopium 24
Oleum Myrteum 26
Oleum narcißinum 32
Oleum in nucibus 25
Oleum Ociminum 30
Oleum picatum 46
Oleum Raphanicum 25
Oleum Sampsuchinū 30
Oleum Sesaminum 25
Oleum syluestris oliuæ 28
Oleum Sinapis 250
Oleum Susinum 32
Oleum Telinum 30
Olyra 138
Omphacium 382
Omphacinum oleum 28
Onagra 344
Onyx 96
Ononide 205
Onosma 278
Opium 317
Opobalsamum 16
Opos Cyrenaicus 244
Opos Medicus 244
Oreoselinon 235
Orchis 269 Oriza 132
Origanum 112
Ornithogalum 167
Orobanche 166
Orobrychis 284
Osiris 353
Oßifragus 112
Othonna 192
Ouorū natura 112
Oxalis 145
Oxalme 389
Oxiacantha 60
Opylapathon 145
Oxymeli 388
Oxys 259
Oxytriphyllon 259

P

Pæonia fœm. et mas. 278 279
Palimpissa 47
Paliurus 59
Palma 73
Palma elate 74
Paludapium 233
Palustris rana 429
Panaces 223
Panaces Asclepij 224
Pancration 184
Panicum 134
Papauer Ceratites 318
Papa. Cornicula. 327.318
Papauer erraticum 316
Papauer satiuum 316
Papyrus 56
Pardalianches 525
Paronichia 318
Parthenium 277
Pastinaca Gallica satiua 225

Pastinaca Gallica syluestris 223
Pastinaca marina 105
Pastinaca uulgaris 225
Pentaphyllon 306
Pelamides 107
Pelecinus 273
Pepo 161
Peplis 369
Perdicia 330
Peristereon 303
Persea 92
Pes leporis 298
Persica 80
Petasites 340
Petroselinum 233
Picea 42
Picinum oleum 46
Pinorum erucæ 242
Peucedanum 241
Pienocomum 373
Pinguedo 120
Pinus 42
Piper 176
Pyra 81
Pirethrum 239
Pyrethrum Syluestræ 239
Pissasphaltum 48
Pissanthum 46
Pisselæon ibid.
Pistacia 86
Pistolochia 196
Pitynum 45
Pitusa 375
Pituitaria 361
Pix arida 47
Pix liquida 49
Phalangium 257
Phalaris 279
Phaselus 140
Philyra 61
Philirea ibid.
Phyllitis 257
Phyllum 269
Physema 45
Phyteuma 349
Phœnix 307
Phleos 296
Phrycte 45
Phu 9
Pyrum syluestre 82
Pixiacantha 66
Plantago aquatica 284
Plantago Italica 284
Plantago maior 154
Plantago minor 164
Platanus 52
Plumbago 402
Plumbum elotum 401
Plumbum ustum 401
Polemonia 292
Policarpon 269
Polycnemum 251
Polycriton 269
Poligala 351
Polygonatum 291
Polygonum 290
Politrychon Apulei 351
Polipodium 377
Polium 259
Polium montanum 287
Pompholix 397
Pompylus 107
Pontica nux 88
Populus alba 53
Populus nigra 53
Porphyra 95
Porrum capitatum 169
Porrum sectiuum 170
Portulaca 151
Potamogeton 337
Poterium 202
Prenestina nux 88
Propolis 127
Prosopion 349
Protropum uinum 385
Pruna syluestria 66
Prunus 84
Pseudomelanthium 243
Pseudodictamuum 214
Pseudonardus 211
Psyllium 319.426
Psittatia 86
Ψωρα 295
Ptarmica 178
Pulegium 212
Pulmones 109
Pulmo marinus 109
Pulmo uulpis 109
Purpura 35
Pumex 411
Pyrites 417

Q

Quercula 258
Quercus 70

R

Rabiosi canis signa, & demorsorũ ab eo 434
Radicula 178
Radix 143
Rana 106
Ranunculus 187
Raphanus syluestris 144
Rapum 141
Rapum syluestre 142
Remedia demorsorũ à cane rabioso 434
Remedia peculiaria uirulentorum ictuũ 438
Resina abietina 44
Resina Cyparißina 45
Resina Laricea 44
Resina lentiscina ibid.
Resina pinea 45
Resina Strobilina 45
Rhamnus 58
Rhaponticum 195
Rhodia radix 307
Rododaphne 328
Rhododendrum ibidem
Rhus 71 Ricinus 365
Robus 128
Rosa 64
Rosarum flos 65
Rosei pastilli 65
Rosa syluestris 61
Rosaceum 28
Rosmarinus 240
Rosmarinũ coronar. 240
Rotundus iuncus 14
Rubeta 280
Rubigo ferri 401
Rumex 405
Rubia 429
Rubrica fabrilis 407
Rubrica Synopica 406
Rubus 303
Rubus canis 60
Rubus Ideus 304
Ruscus 354
Ruta 221

S

Sabina 50
Sabinus 372
Sagapenium 244
Sal 412
Salamandra 114.425
Saliuaris 239
Salix 68
Saliua 214
Salsugo piscium 107
Sambucus 371
Samsuchum 219
Sandaracha 410.429
Sanguinaria 290
Sanguis taurinus 428
Sanguis 123
Sarcocolla 246
Sardonia herba 426
Satyrium 270
Satyriũ basilicum mas & fœmina 270
Satureia 218
Sauina 50
Scamonia 370
Scandix 163
Schinides 43
Scilla 174
Scillinum acetum 389
Scillinum uinum 389
Schistus lapis 490
Scincus 115
Scholopendra 301
Scordium 260
Scorodoprason 172
Scorpena 100
Scorpiurus 380
Scorpio marinus 100
Scorpio terrestris ibidem
Secale 131
Securidaca 273
Sedum 332
Seminalis 291
Semperuiuum 331
Senecio 335
Senecta anguium 101
Sepia 103 Seps 115
Seriphium 210
Seris 159
Serpillum 218
Sertula Campana 219
Sesama 155
Sesamoides 359
Seseli 226
Sclanæ 107
Sicyonium 22
Sycomorus 89
Sideritis 303
Sil 226
Silicula 137
Siligo 131
Siliqua 137
Siliquæ 78
Silurus 106
Simphytum 294
Sinapi 172
Sinapi Alexandrinum 173
Sinapi Persicum 174
Syluestre nardum 8

b

Syluestris olea 68
Syluestris ruta 222
Siser 144
Sisymbrium 155.215
Sisirinchion. 183
Sison 227
Smarides 106
Smilax aspera 353.
Smilax hortensis 168
Smilax leuis 353
Smyrnium 235
Solanum hortense 321
Solanum Marinum 32
Solanum somniferum 322
Sonchus 157
Sorba 83
Sori 408.409
Sparganium 299
Spartium 362
Spina alba 202
Spina Arabica 202
Spodium 399
Spondylium 241
Spongia 406
Spuma maris 415
Spumeum papauer 318
Stachys. 257
Stacte 35
Staphilodendros 7
Staphis agria 360
Stœbe 295
Stœchas 2.11
Stibium 402
Stimmi 402
Styrax 38
Stratiotes 337
Strigmenta balnearum 23
Strobilus 203
Sturio 106
Succinum 54
Suillus talus 113
Sulphur 411

T.

Thalictrum 336
Tamarix 56
Taxus 327.426
Telephium 193
Tellinæ 96
Terebinthus 44
Terra 420
Terrestris crocodilus 15
Terrestris echinus 94
Testiculus 269
Teucrion 251
Thalassomeli. 387
Thapsia 361
Thymbra 218
Thymbrea 156
Thymelæa 371
Thymoxalme 389
Thymum 217
Thlaspi maius 174
Thrißi 107
Thus 40
Thuris fuligo 41
Tilia 61
Tipha 134.205
Tithimali 366
Toxicum 427
Tragacantha 206
Tragocerum 308
Tragoriganum 2.12
Tragus cerealis 131
Tribulus terrestris & aquaticus 296
Trichomanes 351
Trifolium 358
Trifolium album 258
Trifolium luteum 58
Trifolium purpureũ 258
Trimestre 128
Tripolion 350
Trisago 252
Triticum 128
Triticum Gallicum 228
Trixago palustris 260
Troglodytæ 63
Tomentum 265
Tordylion 227
Torpedo 101
Tubera 167
Tußilago 261

V.

Vaccinium 315
Variagenera uinorũ 390 391.353. 394.395.
Venerea 2
Veratrum album 356
Veratrum nigrum 358
Verbascum 338
Verabascum syluest. 338
Verbenaca 313
Verbenaca supina 314
Venenata 430
Vermes terreni 116
Vesicaria 322
Vetonica 289
Vetonica altilis siue Coronaria 289
Victus rat. in morsu ca. 435
Vina Tamariscina 57
Vini natura 383
Viola alba 267
Violæ matronales 268
Viola purpurea 345
Vipera 101
Viscum 247
Vitex 67
Vitis alba 376
Vitis nigra eodem
Vitis syluestris 375
Vitis uinifera. 381
Viuerra 105
Vlmus 54
Vmbilicus ueneris 333
Vnedo 85
Vnguentorũ cõpositio 27
Vnguis odoratus 96
Voluta 95
Vrceolaris 330
Vrina 125
Vrtica 333
Vua 381
Vua passa 382
Vua Tamminia 361

X.

Xanthium 361
Xylaloes 17
Xylobasamum 16
Xilocerata 78
Xiris 299

Z.

Zea simplex 130
Zizipha 248
Zythum 130
Zomos 107
Zopissa 47

Appellationum quæ Officinis & herbarijs in usu sunt, Index.

A.

Acatia 66
Accipitrina 209
Acus muscata 264
Acus pastoris 264
Acutella 205
Affodillus 182
Agnus castus 67
Agresta 387
Agrimonia 305
Alquaquengi 322
Alcea 82
Albermes 308
Allearia 260
Allium porrum 178
Allium ursinum 178
Aloe Gallica 197
Altaraxacon 232
Ameos 231
Amidum 136
Amygdalæ dulces 85
Amomũ semen 227
Anethum syluestre 4
Angelica 236
Anthera 65
Anthimonium 402
Apium risus 188
Archangelica 354
Aristolochia rotunda 198
Arthanita 179
Aleluya 259
Amygdalæ amaræ 85
Arcocus 203
Aspergula 249
Asphodelus 267
Astrantia 234

B.

Baccæ lauri 52
Balsamine 353
Bardana 340
Benedicta 312
Been rubrum 263
Behen album et rub. 293
Berberis 60
Beta syluestris 193
Bismalua 281
Bistorta 290
Blatte bysantiæ 97
Borago 348
Branca ursina 205
Bryonia 376
Bruscus 353
Bugia 60
Buglossa 301
Buglossa Italica 345
Buglossa rubea 390
Bulbus esculentus 182
Bursa pastoris 309

C.

Cacalia Italica 346
Calamus aromaticus 215
Calcatrippa 297
Camedreos 252
Camomilla 277
Caprifolium 206
Caput Monachi 232
Cardamomum maius 6
Cardamomum minus 6
Carpopatium 201
Carduus benedictus 251

Carpo

Carpobalsamum 336
Carui 228
Carthamus 379
Cassia lignea 11
Castoreum 104
Castrangula 335
Cataputia maior 369
Cataputia minor 369
Cauda Equina 308
Caules 150
Celidonia 191
Centum capita 307
Cẽtuncularis herba 265
Centum nodia 291
Centunculum 265
Cerefolium 264
Cerui boleti 167
Ceruisia 130
Ceterach 275
Christi manus 366
Christi palma 366
Cicutaria 343
Cyclamen 179
Cymbalaria 333
Cinamomum 11
Citrago 255
Citrullus 161
Claretum 386
Creta marina 156
Colophonia 407
Coloquintida 373
Colubrina 289
Condisi 178
Consolida maior 294
Consolida media 314
Consolida regal. 231
Corago 348
Corallina 336
Corrigiola 291
Costus amarus 14
Costus dulcis 14
Cotula fætida 278.336
Cotula non fætida 278
Crocus 29
Crocus hortensis 379
Cucumer anguinus 336
Cucumer asininus 360
Cucumeres 162
Curcuma 5

D

Daucus Creticus 235
Dens Leonis 232
Dentale 96
Digitalis 338
Diptamus 213.279
Draco hortensis 278

E

Ebur ustum 399
Eleni 69
Enduia 263
Entale 96
Enula campana 22
Epithimum 218.3 4
Esula rotunda 369
Euiscus 281

F

Faba lupina 273
Farfara 261
Febrifuga 300.277
Fel terre 200
Feniculum Romanum 228
Fœnum Burgundiense 169
Fœnumgræcum 137
Ficaria 335
Filipendula 266
Filius ante patrem 239
Fistici 86
Fistula pistoris 202
Flammula 186
Folium Indum 10
Frumentum Saracenicum 133
Fumus terræ 341

G

Galanga 2
Gallitrichum 273
Gariophyllata 312
Genistella 362
Grana myrti 76
Grana tinctorum 308
Granatum 75
Granum paradisi 6
Guaiacum 63

H

Halicacabus peregrinus 323
Hanmel 223
Hederalis 250
Hedera terrestris 347. 305
Hepatica 311
Herba fullonū 178
Herba Roberti 264
Herba Symeonis 282
Herba tunica 253
Herba uenti 188
Herba ungarica 282
Hermodactilus 329
Hydropiper 188
Hippocraticum uinum 386
Hirundinaria 250
Hordeum mundatum 129

I

Iarus 181
Iecur lupi 111
Illecebra minor 194
Imperatoria 236
Indicum 293
Iris florentina 8.
Iris Germanica I
Iua arthetica 287
Iua non muscata 276
Iiube 248
Iusquiamum 319

K

Karabe 54 Keyri 268
Kermes 305 Kerua 366

L

Lactuca leporina 153
Lapatium acutum 145
Lapis Armenus 405
Lapis Calaminaris 397
Lapis lazuli 405
Lapis stellatus 405
Lanceola 154
Lappa 340
Lappa minor 352
Lauandula 211
Laudanum 62
Laureola 353
Lectipes 251
Lens aquatica 331
Leo terræ 371
Leporis pallatium 158
Leuisticum 225
Lignum aloes 17
Lingua Ceruina 275
Lignum sanctum 63
Lilium cōuallium 347
Linaria 353
Linum syluestre 371
Liquiritia 148
Lumbrici 116
Lunaria Italica 312

M

Macis 54
Magistrantia 234.241
Maiorana 219
Maiorana Anglica 217
Mala insana 325
Maluauiscus 281
Marrubium album 256
Marrubium nigrū 255
Mastichina herba 212
Mastix 44
Matersylua 249.296
Matricaria 277
Memithe 247
Menta Romana 216
Menta rubra 156
Menta Saracenica 216
Mezereon 371
Milium solis 279
Millemorbia 335
Millefolium 378
Millefolium maius 303
Myrabolani 363
Mirobalanum 59
Mircili 76
Mirtus officinarum 76
Mumia 47
Muscus 17

N

Nasturtiū aquaticum 167
Nenuphar 274
Nigella Damascena 243
Nigella Romana 248
Nihil 399
Nuces Cypressi 49
Nux indica 87
Nux uomica 366

O

Oculi populi 53
Oleander 328
Oleum ex scorpionibus 100
Oleum de Alcanna 33
Oleum ranarum 106
Oliuella 371
Orobum 148
Ostrucium 234.248

P

Palma Christi 271
Panis cuculi 259
Papauer cornutū 318
Papauer rubrum 315
Parietaria 330
Passulæ 382
Pedicularis 361
Perforata 389
Persicaria 369
Pes corui 186
Pes uituli 181
Pimpinella 234
Pimpinella hirsuta 54
Pineæ 42
Pyrethrū syluestre 178
Pyrola 297
Pistacia Germanica 86
Phaseoli 168
Phrodillorum 182
Poma amurum 325
Pomum spinosum 323
Populago 261
Prassium album 256
Primula ueris 333
Protentilla 188
Prunella 294
Pruna Damascena 84
Pulegium montanum 251
Pulmonaria 312
Pulmo uulpis 109

Q

Quinq; folium 306
Quinq; neruia 254

R

Raphanus 142

Rasura eboris 113
Remora aratri 205
Restabouis 205
Rha Germanicum 195
Rhabarbarum monachorum 146
Rhaponticum 199
Rhodium lignum 16
Ribes 60 Ribes 246
Robertiana 263
Rosa Hierichuntis 143
Ros marinus 241
Rosaceum lignum 308
Rubea minor 249
Rubea tinctorum 288
Ruella 249
S
Sacerdotis uirile 188
Saliunca 7
Saluia mollis 357
S. spiritus radix 236
Sanguis draconis 406
Sanguis hirci 125
Sandaracha 40
Saponaria 128
Saxifragia maior 256
Saxifraga rubea 266
Scabiosa 295
Scelerata 186
Scrophularia maior 335
Scrophularia minor 192
Sigillum mariæ 179
Scatum cœli 336
Sebeste 248
Secacul 207
Semē lumbricorum 210
Septineruia 154
Serapinum 245
Serpentaria maior 181
Serpentaria minor 181
Sesamum 135
Sigillum Salomonis 292
Siler montanum 222
Solarum 372
Soldanella 150. 390
Spatula fœtida 269
Spica celtica 218
Spica Germanica 11
Spica nardi 7
Spodium 399
Squilla 184
Squilla minor 185
Squinantum 14
Staphisagria 361
Stichas Citrina 312
Stinci officinarum 116
Storax calaminta 38
Storax liquida 35
Stramonia 323
Sumach 72
T
Tamarindi 74
Tamariscus 57
Tanacetum 262
Tapsus barbatus 339
Taraxicon 232
Tembulum 10
Tragātum 206
Tribuli marini 296
Trifolium odoratum 342
Trocisci diarrhodon 65
Trocisci cocion 19
Tunica herba 289
Turbith 875
Thus masculum 40
Turpethum 875
V
Valeriana 9
Valeriana maior 9
Vermicularis 309
Vermicularis minor 195
Vernix 50
Veronica 252
Vinca peruinca 292
Vincetoxicum 350
Vinosa herba 263
Virga pastoris 202
Viscum quercinum 70
Vitriolum Romanum 408
Vlceraria 186
Vmbilicus marinus 98
Vnguentum populeū 54
Volubilis 805
Vnifolium 303
Vngula caballina 261
Vrtica alba 334
Vrtica mortua 334
Vsnea 17
Vua crispa 58
Vua uersa 25
Vua uulpina 325
Vnularia 4
X
Xylocaracta 78
Z
Zambac 37
Zinziber 177
Zizanion 136
Zuccarum 227

GALLICARVM nomenclationum Index

A
Absince 209
Agripalme 335
Agaric 195
Auronn 210
Alenois 174
Alisier 82
Aluyne 209
Amandes 86
Ambre 54
Amydum 116
Anete 229
Arbouces 85
Argentine 336
Armoyse 262
Arrocches 148
Aspergoute menue 345
Aspic 211
Aspic de oultre mer 7
Artichault 203
Aigremoine 305
Aubespine 59
Aulx 172
Aurone 210
B
Bachar 9
Bacille 156
Bacins 187
Bayes de laurier 52
Bardane 340
Barbotine 210
Basilicque menue 220
Bastonaca 103
Berium 130
Betoesne 289
Bij corneti 96
Biure 104
Blanceputta 59
Ble 128
Ble turquet 131
Blit 147
Boga 07
Boys gentil 371
Bonnes dames 148
Bonifacia 349
Borache 348
Bouillon 336
Branze ursine 205
Breion 147
Brodon 273
Buglosse sauuaige 301
Bruyere 57
Bugraues 206
Bugrundes ibidem
Burgaspina 58
Buyre 118
C
Caballus marinus 104
Cabaret 9
Camomille 277
Canelle 12
Cannea 233
Canineca 310
Capelli marini 109
Capini coles 150
Capres 185
Capetti nigri 281
Carchiope 203
Cariottes sauuaiges 226
Carnei pilei 109
Carpentaria 303
Carouge 78
Cassonade 127
Castanea ferrariēsis 266
Cedre 51
Cerfeuil 164
Cerise 77
Cerre 138
Cerres 107
Ceruiocellus 236
Ceruse 404
Champignon 329
Champaigne 21
Chanure 228
Chapon 112
Chardon benoit 251
Chardon à cardir 202
Chataignes 71
Chelidoine 191
Cheruy 144
Chesne 71
Chirotecæ diuæ Mariæ 221
Churles 167
Cicer montanum 314
Ciche 138
Cicer rustieum 314
Cices sauluaiges ibid.
Cices de montaignes ib.
Cichoreæ 159
Cynaglosse 348
Cypres 49
Cypra 295
Cire 127
Cutach 4

Cicuta 171
Citron 80
Colla 247
Colla buccæ 247
Colla Moruæ 376
Couleuure 376
Coloquinte 373
Colubrine 376
Counin 102
Comin 220
Concret 322
Console 314
Coperose 407
Coques deleuant 198
Coquelourdes 315.188
Coraline 336
Corne 83
Cocombre sauluaiges 357
Coq 112
Corix 42
Corrigiole 291
Corler 188
Cormes 84
Cormier 83
Corne de cerf 114
Corneti 96
Cornuetta 231
Corona regia 220
Concombre 162
Couillon de chien 270
Couillons ds prebstre 192
Courge 160
Courge sauuaige 373
Cuminum sylucstre 175
Croßon 174.155
Creisser 106
Coraige 269
Curme 85
Curmuer 83

D.

Dattes 74
Dragees aulx cheual 166
Dyonisia 191
Draue 175
Dustege 295

E

Esglantier odoriferãt 161
Esglantier sans odeur ibi.
Encens 40
Ers 141
Escargotz 98
Esclere 191
Esgrun persil 233
Espeltbra 130
Espurge 369
Eruca geratina 175

F

Fauss 71
Fœniculus tortuosus 4
Fœnigrec 137
Febue 139
Febues painctes 168
Fenoil 237
Fennoil bastard 238
Fenoil marin 156
Feuchier 377
Feuillet de Inde 10
Feuillet de Malabathre 10
Feuillet de mer 337
Fenacia 169
Ferrasa 103
Fiel de terre 200
Figues de marseylle 91
Figues royalles 74
Figuier 91
Flambes 2
Fleurs de lys 254
Foin de bourgoigne 269
Follette 148
Fouini 105
Fourment 128
Framboisier 304
Fraise 53
Frette 105
Fugera 377
Fume terre 341
Furones 105

G

Galange 5
Galange große 3
Galanga sauluaige 5
Garantie 353
Garanze 280
Gaße 136
Gelimandri 252
Geline 112
Gelphano 274
Geneure 50
Geniculiere 292
Gengeure 177
Gingiberis hortensis 213
Gigembre 177
Gerres 107
Gentienne 197
Gynst 362
Gyrasole 366
Gyroffles 289
Gyroffles sauluaiges 253
Glaieul 2
Glaiz ibid.
Glaisou glaiel 299
Glatterons 340
Glocinus 103
Glotteron 352
Goaca 207
Grains de paradis 6
Grain de meurte
Grappe de uigne sauluage 382
Graterons 249
Gratia Dei 236
Graua 273
Grenoille 106
Greße 122
Großelles 58
Guaiac 93
Guesde 71 293
Guy 248
Guimauues 281

H

Hane bane 319
Hardea 376. 292
Hepaticq; 311
Herbe au chancre 264
Herbe au charpentier 146
Herbe au chat 217
Herbe au chien 348
Herbe au foullon 128
Herbe mastic 220
Herba coparia 236
Herbe au paulx 361
Herbe aupulces 320
Herbe au tigneux 145
Hermines 105
Hyeble 372
Hyerosolimitanũ pomum 353
Hysope 211
Hous 71
Houßon ibidem
Huyle de oliue 21

I

Ieße 138
Ionc 310
Iue non muscee 276
Iue artetique 287
Ioubarbe 332
Iosmarin 59
Iune marin 95
Iugioline 135

L

Lactucini 159
Laictue 163
Lameræ goutte du uin 385
Lampe 145
Lampreda 105
Lauande 211
Laurier 52
Lentile 140
Lentile de mer 931
Lentisque 43
Le herbe de la Trinite 298
Le seau nostre Dame 179
Leuistic 225
Limons 81
Lin 137
Lingua pagana 349
Lierre 191
Lyerre terrestre 347
Lieure 102
Lys 254
Litharge 404

M

Marassius 101
Mache 265
Macors 297
Malue 148
Mandegloire 325
Manteca 118
Marina crista 375
Mariolaine de angleterre 217
Maron 78
Marrubium 256
Marturelli 105
Maße 265
Mastic 44
Mastichina 203
Medola 107
Meliße 256
Mellegette 6
Menthe 215
Meslier 82
Meure 89
Meurier ibidem

Myel 128
Migraine 75
Mille feule 338
Millefeule grande 303
Mille pertuys 285
Millet 133
Mirabile pomum 333
Miraine 263
Mira sole 366
Myrrhe 37
Moelle 123
Morgelina 190
Mariolaine 219
Moron uiolat 350
Mostarde 373
Mouron 331
Mousseron 329
Muguet 346
Musculi 96

N.

Naueau 142
Nenuphar iaulne et blanc 274
Neprun 58
Nesplier 82
Nigelle poiurette 243
Nisculi 109
Nobilis eruca 175
Noysette 88
Noy de cypres 49
Noix de galle 72

O.

Orchanete 300
Oculus catti 350
Oycelles 289
Oignon 171
Oygnon marin 184
Oliuier sauuage 69
Oreylle dasne 294
Orenge 81
Orge 129
Origan 212
Orme 55
Ortiæ griesche au picquãte 334
Orties mortes 334
Oruale 273

P.

Pain de porceau 179
Paisture de chameaulx 14
Pampalus 117
Papauerculum 351
Panis 134
Parietoire 330
Paßi flores 188
Pas d'asne 261
Pastel de languedoc 193
Pate de lyon 251
Patellum 220
Pauott 317
Penoesne 279
Perce pierre 375
Peret 197
Perroquet 208
Persil 233
Persil 343
Peruenca 292
Petit lyseron eodem
Petit muguet 335
Petit chesne 252
Peuplier. 53
Pied de lieure 298
Pilolet 219
Pymen 263
Pin abre 42
Pinus aquatica 291
Pisa cerra 138
Plaine 52
Plantain 155
Poire 82
Poirier 82
Pois Cichet 138
Poiurette 243
Polypode 378
Poma amorum 325
Pome 80
Pomes de pin 42
Pomier 80
Pomier de granade 75
Poniceade 258
Porcelles 152
Porrette rouge 147
Porreta 171
Potiron 329
Pouliot 213
Pourcoureau 311
Pouliot sauuage 217
Pourpier 152
Prune 84
Prunier eodem
Pudis 44
Punaises 107

Q.

Quinte feule 306

R.

Raffle 174
Raine 106
Rascaßa 100
Rassel 269
Raue de lymosin 143
Raue de sauoye 148
Reclisse 198
Refort 144
Regalisse 198
Restringe 34
Reupontic 199
Ris 151
Roisin 382
Roisins en cabatz 382
Rouce 156
Roquette 165
Rosagine 328
Roseau 56
Roses 65
Roses doultre mer 148
Rosmarin 241
Rosmarinum aculeatum 57
Rouge liß. 254
Ruilleure de fer 401
Rue sauuage 223
Rumpe pierre 375

S.

Saffran 20
Saffran bastard 379
Saliunca 8
Sauterelles 112
Sanuas blanche
Saponalis 295
Sarrieta 218
Sarrea 218
Sauier 51
Saulge 215.68
Sauiniera 51
Sceurgeon 129
Scorpena 100
Securgeon 129
Semen 130
Senecon 137
Senegreue 137
Seneue 173

T.

Tora 25.325
Tamaris 57
Teste de artichault 203
Truffla 167

V.

Vid de chien 181
Vigne 381
Vigne blanche 376
Vigne sauuage 375
Vermillon 419
Viraire noir 358
Viraire blanc 356
Violette girofflees 268
Veriust 362
Verbene 33
Vertentroyt. 9
Veruaine 9
Vineale reuelium 366
Viroire 242
Violettæ 345

Y.

Yff abre 327.416

Germanicarum uocum Index.

A.

Aberknobloch 172
Abrahams baum 67
Acker wurtzel 3
Affolter 248.71
Agrest 383
Agrimonten 305
Ahorn 52
Alant wurtzel 21
Alber baum 53
Alepatic 208
Aloes holtz 17
Allraun 325
Ammel korn 129
Amlung 136
Ammey samen 231
Ancken 138
Andorn 256
Angelic 236
Aniß 228
Apfel baum 80
Arben 42
Arlesber 83
Aesch baum 53
Aesch lauch 171
Aesch röslin 83
Attich 372
Aurin 200

B.

Bach muntz 216
Bach pungen 190
Balsam kraut 215.156
Balsam muntz 216
Bapp 247
Bappen 131
Bauch weyssen 166
Baum ephew 192
Baum öl 21
Bauren epfich 235
Bauren senff 174

Beyrtwel 294
Benedicten rosen 279
Benedicten wurtzel 312
Beningen rosen 279
Beer wurtz 4
Beyfuß 261
Beren milch 368
Beren tappen 205
Berg blae 405
Berg geel 405
Berg mintz 216
Bertram 239
Besam kraut 174
Betonien 289
Bett 127
Bettlers leuß 352
Bibenel 234
Byber 104
Biber hödlin 192
Byer 230
Bilsen kraut 319
Bympernußlin 87
B ngel kraut 380
Bynsaug 334
Bintzen 310
Byrbaum 82
Bitter aloes 208
Bitter wurtz 197
Blater holtz 19
Bley 401
Bley weyß 404
Blicken 130
Blaer augentrost 349
Blae violen 346
Blumle von der lieb
312
Blůts tröpfle 253
Blůt wurtz 264
Boborellen 322
Bocks bart 167
Bůchbaum 137
Bollen 171
Bonen 139
borres 405
borretsch 348
brachen dystel 207
brandt schlang 101
brandt lattich 261
braun betonien 289
braun fleischblumē 259
brūn kressig 156
brūn leber kraut 311
brunnellen 294
brauner Wysen klee 259
braun violen 268
braun weydrich 290
bren stein 54
brunwurtz 335
brennender hanen fůß
187
brennend nessel 334
breydt bletterte wolffs
368
breydt saur ampfer 145
breydt wegrich 155
bromber stud 303
brusch 355
brust wurtz 236
buch ampfer 259
bůchs baum 71
bucholter 340
burckhart 148
burgundisch graß 169
burgundisch hew 169
burtzel krautt 151
burgelen 152

C

Calmus wurtzel 15
Cammels hew 14
Camillen 277
Capaunen 112
Cardamömlin 6
Carden benedicten 251
Castani 71
Ceder baum 51
Christian wurtz 314
Christ wurtz 357
Citraun 80
Consolen 314
Cornelbaum 83
Costentz 212
Creutzbaum 366
Creutz wurtz 336
Cucumeren 162
Cypressen 49
Cypressen nuß 49
Cypressen wolffs milch
368

D

Dann hartz 45
Dannen schwam 195
Dattel baum 74
Dauben kropff 293
Dech 402
Deyment 215
Den graß 291
Dennmarck 9
Dyll 229
Dyttel kolben 265
Dollkrautt 324
Döderneglin 253
Dörr 46
Drachen wentzel 3
Drüse wurtz 335
Dürr würtz 267

E

Eber wurtz 201
Entian 197
Eren preyß 252.289
Eyben baum 327
Eychbaum 71
Eichfarren 378
Eydechs 115
Eysen hart 313
Eysen heuttle 326
Eysen kraut 313
Eysen rost 401
Eltz 209
Endich 209
Endiuien 163
Engel sueß 378
Eniß 228
Esch 233
Ephew 191
Ephew on frucht 191
Eppen 233
Erbselen ber 60
Errdapfel 139
Erdt nuß 167.373
Erdtpfrimmen 362
Erd moren 314
Erdtrauch 341
Erdt gallen 200
Esel 109
Esels hůb 261

F

Farren 377
Felryß 282
Fenchel 237
Fenigreck 137
Ferb beer 58
Ferb körner 58
Feygen 91
Feygen baum 91
Onzeyteig feygen 92
Feygwartzen krautt
192
Feyst 122
Ferber rott 280
Fettigkeyt 122
Ficht dannen 42
Finger hůt 3·9
Fisch mintz 216
Fisch körner 197
Flachs 137
Flachs kraut 353
Flader 372
Fliegen schwamm 329
Floch krautt 269
Flor 379
Floramor 312
Forhen 42
Frantzosen holtz 20
Frawen dystel 203
Frawen har 351
Frawen müntz 215
Frawen röslin 336
254
Frembdt heydelber
76
Frembder petersilien
Frosch 106
Froschpfeffer 188
Fuchs schwantz 134
Funff finger kraut
306
Fůtter gerst 129

G

Galgant wurtzel 15
Gall öpfel 72
galmey 397
gamander 252
garben 338
garten hysop 218
gans blům 93
gauch brott 167.269
gaucheyl 190
Gauchklee 256
Gefulter hanen fůß
283
Gefulte violen 346
Gehöslete ghluyßblů-
men 188
Gebrant ärtz 399
Gelb aggstein 54
gelb magsamen 318
geel Camillen 167
geel Schwertel 3
geel wasser lilien 5
geel weyssen klee 259
geygen hartz 47
geirlin 147
gelb moren 216
gelb ölungen 318
gelb violen 226
gelb violen 268
gelb wald henle 188
gelb wyderich 290
gemoß von baumen
17
groß ampfer 290
gens bappel 148
gens distel 158
genserich 189
gerolte gersten 129
grint würtz 210
gerwel 338.303
gersten 129
gesotten hartz 47

Gesotten most 385
Geuckel gůt 408
Gichtwurtz 279
Gilgen 254
Gilgen Confort 296
Gyrgelen 144
Glaß kraut 330
Glatzen 316
Gleit 404
Gleyßblůmen 186
Glidkraut 303
Glorier 44
Goltblům 277
Golt grundt 247
Goltwurtz 267
Gorcken 162
Gots gnad 264
Gots vergeß 256
Granaten öpffel
Graß neglin 299
Grawer augsteyn 397
Griechisch bech 47
Grieß 132
Grillen 109
Gröst wolff milch 368
Gronsel 152
Groß Baldrian 9
Groß Bathengel 252
Groß epph 235
Groß fygwartzen kraut 335
Groß galgant wurtzel 3
Groß garben kraut 303
Groß Naterwurtz 181
Grütz 166
Gundelreb 305
Gůt heynrich 149
Grundtheyl 289
Grundt reben 437 305
Guldin gunsel 314
Guldin widertodt 351

H.

Haber breí 132
Haber můß 132
Habich kraut 232
Habich samen 210
Hacker kraut 188
Hamel korn 131
Hamer schlag 399
Hännen 112
Hanff 282
Han 112
Hanbutten 61
Hart haw 235
Hartriegel 67
Hase 102
Hasen pfötlin 298
Harstrang 242
Harwurtz 274
Hartz vonn fichten 45
Hartz von forhen ibid.
Hartz von lerch dannen ibid.
Hartz vonn Zirlin baum ibid.
Harnkraut 353
Hasen ampffer 250
Hasel nuß 88
Hasel wurtz 9
Haw hechel 206
Hauck blat 356
Hauß 247
Hausen blasen 247
Haußwurtz 332
Hechel 95
Heyd 57
Heydelbeer 76
Heyden korn 166
Heyderich 144
Heydnisch lilien 267
Helffant beyn 113
Heyligen Geysts wurtz 236
Heylig Creutz holtz 17
Heymichen 109
Herbst blům 330
Herbst rosen 148
Hertz kraut 216
Hertz poley 213
Hewschreck 112
Himel brot 132
Himel schwertel 2
Hyntperen 304
Hirsen 133
Hirtz brust 167
Hirtz horn 114
Hohe steinbrech 375
Hochleuchten 282
Hohe farren 377
Holder 372
Holtz trauben 382
Holtzwurm 114
Honig 126
Honig waßer 386
Hindtsch kraut 179
Hüner darm 331
Hüner köl 219
Hüner serb 331
Hundts hoden 330
Hundts kürbslin 360
Hundts zung 348
Hůff lattich 261

I.

Je lenger je lieber 287 129
Je lenger je lieber / weible 259
Igel 95
Ibisch 281
Jmen 55
Iltis 105
Indianisch korn 134
Indich 193
Indich blae 405
Ingber 177
Ingrün 292
Italianisch steynklee 220
Juden apfel 80
Juden döcklin 322
Juden kirsen 322
Junckheren gräßle 303

K.

Käß lypp 102 120
Kapperen 185
Klapper rosen 316
Kanten kraut 291
Karten distel 202
Kappes kraut 150
Katz 106
Katzen klee 298
Katzen kraut 9
Katzen müntz 217
Katzen sper 206
Katzen treublin 309
Katzen wadel 291
Kelber kernen 192
Kellers halß 371
Kerbel kraut 164
Kerfel 164
Kerngert 61
Kertzen kraut 339
Kesten 71
Keusch baum 67
Kicheren 138
Kicher erbes 138
Kym 120
Kinder bapp 131
Kirch hysop 211
Kirschen 77
Kirschbaum ibid.
Kleb kraut 249
Klein Baldrian 9
Klein basilien 220
Klein bathengel 252
Klein bathengel / weible 303
Klein bibinel 353
Klein blae schwertel 399
Klein denmarck 9
Klein epphew 191
Kleiner hanen fůß 188
Klein gest 129
Klein hauß wurtz 332
Klein hanßwurtz weible 309
Klein meer oder meuß zwibel 185
Klein meger kraut 345
Klein streich blůmen 362
Klein vergiß mein nit 349
Kletten 340
Kloster hysop 211
Knölster 114
Knobloch 172
Knoblochs kraut 260
Kockel kern 167 373
Köl 150
Korn rosen 316
Kräen fůß 157 264
Krafft meel 136
Krauß balsam 216
Krmmet beer 50
Kranch hals 264
Krauß deiment 215
Kressen 174
Kreuselbeer 59
Kreutzbeer 58
Kreutzwurtz 197
Kriechen 84
Krieß 131
Kron englin 368
Krott 106
Krotten dil 336
Krötten flachs 353
Krotten kraut 263
Kůw aug 278
Kůw dill ibid.
Kůen radt 285
Kůw weyssen 136
Kürbiß 160
Küniglin 102
Kuchen schell 188
Kupffer schlag 398
Kupfferstein 399
Kupffer wasser 407
Kurberbaum 83

L.

L.

Lac 118
Lampred 105
Langer pfeffer 176
Lasurstein 405
Lawbfrösch 106
Lauch sonder Lauch 260
Leber kraut 311
Lekritz 198
Leibfarb rosen 65 304
Leicht pfeffer 176
Leym 247
Lein 137
Leindotter 135
Leinkraut 353
Lende wurtz 145
Lewen tapp 251
Lewen tatz ibi.
Lewen zan 282
Leuß kraut 350
Leuß samen 361
Lyebstöckel 225
Liddegeng 249
Lyeßknospen 265
Lidweych 295
Lilgen 254
Limonen 81
Lynen 376
Lind bast 55
Linde hundts zung 300
Linsen 140
Lypp 102 120
Lorbeeren 42
Lorberbaum ibid.
Lülch 136
Lungen kraut 256

M.

Magsamen 317
Mayer 147
Mayeron 219 233
Mandelbaum 86
Mandelkern ibid.
Mangolt 151
Mans trew 207
Marck 125
Marder 10
Marien distel 203
Marien Magdalen blümlin 8
Mastix 44
Matt kümmel 228
Matrenen 277
Matten flachs 265
Marien rößlin 339
Maulbeer 89
Maulberbaum ib.
Mawr epphew 191
Maurrauten 341
Medt 386
Meger kraut 335
Mey blümlin 546
Meyen reißlin ibi.
Meykraut 192
Meyster wurtz 234 241
Melantzan 325
Meelberin 59
Menbelwurtz 145
Mergen rößlin 253
Meerbonen 98
Meer graß 337
Meer hirß 279
Meer linsen 331
Meer myeß 336
Merrettich 174
Meer treubel 382
Mertzen blůmen 315
Mertzen violn 346
Meer zwibel 184
Meuß dieb 105
Meuser 106
Meuß zwibel 184
Metram 277
Myrrhen 57
Mistel 71 248
Mist milten 148
Molt wurm 115
Morn 317
Moß kolben 265
Mo zardt 172
Motten blůmen 512
Münchs kappen 326
Müntz 215
Mucken kraut 177
Mundt holtz 61
Můß 131
Mutter kraut 178 256

N.

Nabel flachs 353
Nabel kraut 333 353
Narren kolben 265
Naterwurtz 290
Negel bletter 10
Negel blümlin 268 289
Nept 217
Nespel 82
Nespel baum ibid.
Nessel 333
Nider farren 377
Niderlendisch haber 132
Niderlendische köl 376
Nielen 292

O.

Ochsenbrech 106
Ochsenzung 301
Oger 405
Olmagen 317
Orant 350
Ortsaffran 20
Olander 328
Olm 115
Osterlucei

P.

Palmen baum 51
Paradeiß holtz 17
Pasteney 226
Pestilentz wurtz 540
S. Peters kraut 330
Petersilien 233 235
Pfaffen blatt 252
Pfaffen hödlin 192
Pfaffen pint 151
Pfaffen rörlin 232
Pfeffer 176
Pfeffer kümmel 229
Pfenich 134
Pfifferling 329
Pflaumen 84
Pfrimmen 362
Pineen kernnen 42
Pogg 106
Poley 213
Pomerantzen 81
Poplen baum 53
Prießlawch 171
Prunellen 294

Q.

Quendel 219

R.

Raden distel 207
Ragwurtz 279
Rapuntzeln 142
Rauher bibinel 164
Raup 114
Ratten 243 136
Raut 222
Regen wurm 116
Reyn blůmen 312
Reinfarn 262
Rein weiden 61
Reißken 329
Reiß 132
Rech graß 330
Rättich 144
Reupontic 199
Riechender Andorn 257
Rinds aug 278
Rin korn 130
Rittersporn 230
Rocken 132
Römisch bappel 148
Römischen Coriander 243
Römischer kümmel 229
Römisch nessel 334
Rörel kraut 232
Rötelstein 407
Rohe wollen 119
Ror 56
Rosen 64
Rosen wurtz 307
Roßmarin 241
Rosen von Damasco 304
Roßbappel 148
Roßhůb 261
Roß müntz 216
Rote bachmüntz 158
Rot brust berlin 248
Rot buck 261
Rot dannen 42
Rot dost 212
Rot lilien 254
Rot moren 226
Rot ochsenzung 30
Rot rüben 151
Rot steinbrech 266 351
Rot růben 226
Růben 142
Rugianer 132
Rundewolffs milch 369
Ruprechts kraut 264
Rür kraut 265
Růß 47
Rüst baum 55

S.

Sadaney 218
Saffran 20
Salbey 215
Samat kölblin 312
Sam kraut 337
S. Barbaren kraut 303 146
S. Catharinen blůmen 230
S. Johans brot 78
S. Johans gürtel 261
S. Johans kraut 285
S. Peters korn 130
Sarbach baum 63
Saturey 218
Sawr ampffer 146
Saurauch 60
Saur dattel 74

Saur

Saurklee 259
Sau wurtz 335
Schaffs müle 67
Schaffthäw 308
Schaffrip 388
Scharbachs kraut 303
Scharlach 273
Scharlachbeer 308
Scharlachblumen 277
Schartēkraut 264.277
Schelwurtz 191
Schiff bech 46
Schifer grien 405
Scheißkraut 380
Schißmalter 148
Scheiß milten 380
Schlacken 401
Scaphoni 369
Schlaff beerlin 322
Schlaff kraut 324
Schlangen balck 101
Schlehe dorn 204
Schlutten 322
Schoßwurtz 210
Schmaltz 122
Schmaltz blům 313
Schmerwurtz 294.376
Schmuzig wollen 119
Schnecken 98
Schwaden 132
Schwalb 113
Schwalben wurtz 251
Schwam̄ 329
Schwartzandorn 235
Schwartzbrüst berle 248
Schwartz haber 132
Schwarz hirzwurz. 240
Schwartz kappen 281
Schwartz pfeffer 176
Schwartz Römisch Coriander 243
Schwartz wurtz 394
Schweinsbrot 373 179
Seckel kraut 309
Seeblůmen gelb vnd weiß 274
Seehalden 337
Seyffenkraut 178
Senff 172
Sesel 226
Seuen baum 51
Seuen palmen ibid.
Sewbrot 378 179
Siben gezeyt 259 342
Sigmars wurtz 282
Simons wurtzel ibi.
Soñen wendende wolf milch 368
Spangrün 401
Spanisch grün ibid.
Specklilien 296
Speyerling 83
Spicant 281
Spicken narden 7
Spiegel hartz 47
Spieß ampffer 146
Spießglaß 402
Spinn 115
Spitz kletten 352
Spitz müntz 516
Spitz wegerich 155
Spör biren 83
Splyspettel 293
Springendt kürbslin 360
Spring körner 369
Stallkraut 260
Staphis körner 361
Stechende günst 362
Stechēde palmē 355 71
Steinfarn 281
Steinkressen 93
Stein leber kraut 311
Stendel kraut 270
Sterck kraut 350
Stern kraut 345
Stein kraut 351
Stinckend camillē 336
Stör 106
Streich kraut 150
Storckē schnabel 264
Straßburger negle 268
Strauch 61
Streichblůmen 277
Streyt 292
Strobildorn 203
Süßholtz 198
Summer gerst 129
T.
Tag vnd nacht 330
Tamarinden 74
Tamariscen 57
Tamariscen wein ibi.
Tauben füß 188
Tawbkorn 307
Tawb nessel 334
Tawb pfeffer 176
Tausent guldin kraut 200
Tausent schön 312
Terpentin 44
Teschel kraut 309
Thierlin baum 83
Tiriaks kraut 9
Todten violen 292
Tormentil 306
Trauben kraut 262
Treib körner 369
Tünckel 130
Türckisch korn 134
Tutia 397
V.
Vehedistel 203
Veiel wurtz eod.
Veld saffran 937
Veldkircher galgant 5
Veld moren 238
Veld neglin 255
Venedische Rosen 279
Venedischer Terpentin 45
Verbrüte küchlin 342
Vitriol 407
Vlmer baum 55
Vnck 101
Vngwaschen wollē 119
Vnholden kertz 339
Vorschutz 385
Vorstoß 127
Vns. frawen betstro 335
Vnser frawen hendtschůch 221
Vnser frawē müntz 216
Vns. frawen trähen 270
Vogels kraut 331
Vogel leim 248
Vogels nester 226 238
Vogels wicken 169
W.
Wachs 127
Wald knobloch 172
Walhen distel 207
Wald lilien 296
Wald mangolt 297
Waldt mangolt mit blaen blůmlin 193
Wald lerch 112
Waldmeyster 249
Wald menle ibid.
Wald reben 292
Walwurtz 294
Wandtleuß kraut 299
Wantzen 108
Wantzē kraut 256 216
Wasser bateng 260
Wasser eppich 235
Wasser hanen füß 186
Wasser kressen 156
Wasser linsen 331
Wasser merck 235
Wasser nůßlin 297
Wasser pfeffer 177
Wasser pungen 190
Weber karten 202
Weg distel 200
Wegdritt 291
Wegdorn 297
Weggraß 291
Wegwart 159
Wegweyß ibid.
Wecher beer 58
Wecholter 50
Weyd 193
Weydblae 405
Winden 305 68
Weinbeer 382
Wein leglin 60
Wein rauten 263 222
Weinreben 381
Weintraub 382
Weirauch 40
Weinstock 381
Weyssen 128
Weyssen byer 130
Weyssen kolb 129
Weiß agsteyn 57
Weiß buck 261
Weiß diptan 279
Weiß fleysch blůmen 259
Weiß haber 132
Weiß heyderich 149
Weisser senff 165
Weiß heyderich 146
Weiß hirtz wurtz 236
Weiß lilien 254
Weiß nessel 334
Weiß pfeffer 176
Weiß nieß wurtz 557
Weiß steynbrech 375
Weisse violen 346 268
Weiß wald henle 180
Weiß wurtz 292
Welsch beerē klaw 105
Wesch bimpernůßlin 86
Welsche bonen 168
Welscher flöh samē 120
Welsch heydelbeer 76
Welsch kirsen 85
Welsch nessel 334
Welsch schlutten 323
Welscher steynbrech 226 35
Welsch steyn klee 220
Welscher weyssen 129
Wellstro 338
Wermůt 209
Wetzstein kraut 206
Wick dorn 61
Widerstoß 293
Wild Calmus 6
Wilder ölbaum 69
Wilder fenchel 238
Wild burckhart 148
Wild galgant 5
Wilder hanff 282
Wilder hasen köl 158
Wilder kerfel 342

Wild

wild köl	146	wild müntz	216	wild salbey	2 7	wintergrün	297
wild kürbslin	360	wild neglin	253	wild senff kraut	146	wubel dost	251
wild kressen	93	wild pasteney	226	wild vntzepflantzt re-		wisel	105
wild moert	316	wilder poley	217	ben	381	wisen kümel	228
wild moren	164	wilde raut	232	wild wicken	169	wisen wollen	265
wilde mylten	380	wild saffran	379 330	wilder zitwen	376	wolffs bon	326

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MATERIA LIBRI PRIMI PRAEFATIO, Ioanne Ruellio Suessionensi interprete.

VANQVAM amicissimè Aree, complures non ueterum modò,
sed recentiorum quoq;, de medicamentorum compositione, uiribus
atque probatione commentati sunt: nobis tamen nec uanum, nec à
ratione abhorrentem impetum animi ad hoc opus incessisse, tibi
ostendere tentabimus: quòd eorum nonnulli absolutum nihil ædi
derunt, alij quàm plurima, quæ auditu percunctando didicerant,
scriptis tradiderunt. Siquidem Bithynus Iolas & Heraclides Ta-
rentinus, omissa prorsus herbarum tractatione, rem sane quàm pau
cis perstrinxerunt. Neq; uerò omnes illi de metallicis quicquàm re
bus aut odoramentis memoriæ prodiderunt. Crateuas autem herbarius, & Andreas me-
dicus, qui cæteris diligentius hac in parte uersati uidentur, radices multas apprime uti-
leis, herbasq;, haudquaquam adnotatas, reliquerunt. Verumtamen priscorum subscribe
re oportet sententijs: quos, etsi pauca ipsis referantur accepta, magnam tamen impendisse
diligentiam constat. Iunioribus minus assentiendum: è quibus Iulius Cassus, & Nicera-
tus, & Petronius Niger, & Diodotus, Asclepiadæ omnes, medicinalem materiam uerna
culam cognitamq; uulgo, dignam censuerunt quæ ab ipsis literis exactè mandaretur: &
medicamentorum uires probati eósq; cursim complexi, sic nullo experimento eorum effe
ctus colligentes, inani uerò reddendarum causarum studio uerba fundentes, alia pro alijs
scriptitando, rem in aceruum congeriemq; controuersiarum extulerunt. Siquidem qui in-
ter eos egregius habetur Niger, euphorbium, nascentis in Italia, chamelææ succum esse cō
tendit: androsæmonq; eandem herbam cum hyperico esse. quinetiam aloën in Iudæa fos-
silem nasci, & pleraq; his similia exponit, reclamante euidentia, quæ prorsus ueritati re-
frangantur. Quibus coniectura colligi potest, ea, non oculata fide, sed narratione potius
ab alijs accepisse. In ordine ijdem ipsi aberrarunt, partim eorum discrepanteis nullaq; co
gnatione coniunctas uireis collidentes: partim per elementa literarum scripta in ordi-
nem digerentes, quò facilius memoriæ mandarentur, genera & eorum effectus à sua cogni-
tione disiungentes. Nos uerò ab ineunte, ut ita dicam, iuuenta, iugi desiderio cognoscen-
dæ materiæ allecti, permultis regionibus peragratis (nec enim nescis nos militarem ui-
tam exegisse) tuo hortatu commentationem in sex libros contulimus. quod opus tibi dica
mus, Aree, animi gratitudine obsequentes, ob eum quo nos prosequeris affectum. Etenim
natura cum in omneis eruditione excultos, tum uerò in eos quibus cum tibi eiusdem artis
necessitudo intercedit, pronus ad amicitiam esse soles: in nos etiam aliquanto peculiarius.
Enimuero non paruum præbet tuæ probitatis argumentum, optimi uiri Licinij Bassi sin-
gularis erga te amicitia: quam unà nobiscum degentes nouimus, cum mutuam inter uos be
neuolentiam æmulatione dignam intueremur. Admonitum autem te uelim, eosq; qui in
hosce commentarios incident, ne in uerbis facultatem nostram æstimetis, sed potius adhi
bitam rebus cum peritia curam. Etenim plurima uisu ipsi exactissimè cognouimus: quæ-
dam etiam ex ea, de qua inter omnes conuenit, historia, percunctationeq; rerum apud sin-
gulos uernacularum diligenter accepimus. Dabimus igitur operam, ut differenti ab alijs
ordine tradito, genera medicinarum uiresq; describantur. Quòd autem necessaria sit me-
dicamentorum ratio, nemo est fermè qui ignoret. quòd ea & toti coniuncta sit, uniuersisq;
eius

eius partibus efficax administret auxilium. Quare per medicamentorum compositiones atq; misturas, & facta in morbis pericula extendi, & incrementum capessere potest, quàm plurimum conferente singulorum medicaminum cognitione. Quinetiam uernaculam familiaremq; materiam complectemur, ut perfecta sit quæ à nobis relinquetur doctrina. Verum imprimis curam impendere oportet, ut suis temporibus singula & demetantur & recōdantur. certè pro horū ratione aut ualent uiribus, aut euanido nulloq; munere funguntur. Serena igitur cœli constitutione demetenda sunt. Magni siquidē refert inter colligendum, si uel squalores uel imbres infesti sint: quemadmodum si loca, in quibus prodeunt, cliuosa, & uentis exposita sint & perflata, frigidaq; & aquis carentia: in his enim locis uires eorum longè ualidiores intelliguntur. Contrà, quæ in campestribus, riguis, & opacis, cæterisq; locis à uento silentibus enascuntur, plerumque degenerant, & minus uiribus ualent: multoq; magis, si non suo tempore nec oportunè colligantur, aut si per imbecillitatem intabuerint. Neq; ignorandum, sæpe pro peculiari loci natura, aut anni clementia, maturius aut serius adolescere. Nonnulla propria ui, hyeme florent & folia pariunt: quædam bis anno florifera. Quare cui in animo est horum peritiam assequi, necesse est eum prima germinatione solo emergentibus, adultis & senescentibus, adesse. Nam qui pullulanti herbæ duntaxat adstiterit, adultam cognoscere non potest. neq; qui adultam tantum inspexerit, nuper erumpentem noscet. Quo fit, ut propter mutatam foliorum faciem, caulium proceritates, florum seminisq; magnitudinem, & id genus alias peculiares notas, nonnullī qui olim has rerum uarietates non perspexerunt, magno in errore uersentur. Quæ causa etiam nonnullis scriptoribus imposuit, qui herbas quasdam, uerbi gratia, gramen, quinquefolium, & tussilaginem emittere florem, fructum & caulem, negant. Ergo qui sæpius ad uisendas herbas & earum natales se contulerit, earum cognitionem maximè consequetur. Scire etiamnum conuenit, sola ex herbaceis medicaminibus ueratri genera, nigrum, inquam, & candidum multis edurare annis: reliqua à trimatu inutilia. Quæ uerò fruticosa sunt, sicut stœchas, trixago, polium, abrotonum, seriphum, absinthium, hyssopum, & alia id genus semine prægnantia dementantur. flores quoq; antea, quàm sponte sua decidant: fructus autem, ut maturi decerpantur necesse est: & semina, ubi siccari cœperint, priusquàm defluant. Herbarum succus & foliorum elici debet, germinantibus tum primum cauliculis. Lac & lachrymæ excipiantur, inciso per summum adolescentiæ uigorem caule. Radices, & liquamenta, corticesue ut recondantur, eximere conuenit cum herbę suis folijs exuuntur. Siccantur etiam expurgatæ inibi, locis asperginem non redolentibus: sed quæ luto aut puluere sunt obsitæ, aqua elui debent. Flores & omnia qua iucundum odorem efflant, arculis tiliaceis, nullo situ obductis, reponantur. Nonnunquam charta aut folijs semina, ut perennent, aptè inuoluuntur. Liquidis medicaminibus densior materia, argentea, uitrea, aut cornea conuenit. Fictilis etiam, si modò rara non sit, accommodatur: & lignea, præsertim è buxo: sed ænea uasa ocularijs medicamentis liquidisq;, & omnibus ijs quæ aceto, pice liquida, aut cedria componuntur. Adipem autem & medullas stagneis uasis recondi conuenit,

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MATERIA LIBER PRIMVS, IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INterprete.

Singulis stYrpium historijs, uiuis & ad naturæ æmulationem expressis imaginibus seu picturis adiectis: ut ea quæ nudis uerbis exponit historia, rectius exprimeret, atq; adeò altius animo infigeret artificiosa pictura. Additis etiam annotationibus breuissimis quidem, quæ tamen omnem controuersiam de medicinali materia facilè tollunt. Ex doctissimorum uirorum lucubrationibus summo studio concinnatæ.

IRIS. CAPVT I.

Iris Florentina.

Iris Germanica.

IRIS à cœlestis arcus similitudine nomen accepit. Folia fert gladioli, sed maiora, latiora, & pinguiora. *Flores à caule æqualibus inter se spacijs distant uarij: siquidem candidi, pallentes, lutei, purpurei, aut cœrulei conspiciuntur. qua diuersi coloris specie, quędam cœlestis arcus imago repræsentari uidetur. Radices subiacent geniculatæ, duræ, odoratæ: quæ frustatim dissectæ, in umbra siccantur, & traiectæ lino reconduntur. Melior est Illyrica, & Macedonica: & inter has latissima, quę pumila

*Alij legunt: Flores alternis semper cauliculis inflexi.

** alij feruido*

ferè & denſa cõſtat radice, frangenti contumax, ſubrufo colore, guſtu amaro*, odore perquàm ſyncero, ita ut nullum prorſus ſitum redoleat. quę dum tunditur, ſternutamenta mouet. Secundum locũ habet Africana, candicãs, guſtuq́; amara. Teredines in uetuſtate ſentiunt, tunc tamẽ odoratiores reddi ſolent. Vis omnibus excalfactoria, extenuans, contra tuſſim efficax. humorum qui ægrè reijciuntur craſſitiem digerunt. bilem craſſamq́; pituitam ex hydromelite drachmis ſeptem epotæ purgant. ſomnum conciliant. lachrymas ciunt. torminibus medentur. Eędem potæ ex aceto auxiliantur ſerpentium ictibus, lienoſis, conuulſis, perfrictionibus, horroribus, & q̃bus genitura effluit. menſes ex uino potæ pellunt. Decoctum earũ, fœminarum fotibus utiliter imponitur, ad emolliendos locos, laxandaq́; in eis uenarum ſpiracula. iſchiadicis infunditur. fiſtulas ac ſinus carne explet. Radices ex melle glandis modo ſubditæ, partus extrahunt. quin etiam coctæ & illitæ, ſtrumas, ueteresq́; duritias emolliunt. Siccę quoq; ulcera replent, & cum melle purgant. nudata oſſa corpore operiunt. doloribus capitis, cum aceto et roſaceo magna utilitate illinuntur. Admotæ cum albo ueratro & duabus mellis partibus, lentigines & uitia cutis in facie à ſole contracta emaculat. peſſis, malagmatis, & acopis inſeruntur. In uniuerſum, magni ad omnia uſus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΙΡΙΣ Græcis. Latinis Iris. Germanis himelſchwertel & Violwurtz. Gallis des flambes, à foliorum ſimilitudine, quæ flammæ linguas referunt, dicta. Quinetiam nonnulli gladiolum appellauere eadem ratione: unde in quibuſdam Galliæ partibus nomen adhuc retinet: uocant enim du glaiz. Officinis proprium nomen retinuit.

Galen. lib. 1. Antidotorũ. Iridis radix laudatior parua, denſa, frangi contumax, ſubruffa, amara, ſternutamenta dum tunditur ciens, odorata qualis ex Illiride mediterranea Dioſcoridi, Galeno, cæteris omnibus prædicatur: ob id eam Illiridem uocare conſueuit Andromachus. Elige autem in Illiricæ genere odoratiorem: nam unumquodq; eſt præſtantiſsimum, quod generis ſui odorem habet ualentiſsimum. *Gal. lib. 6. et 9. cap. ph. p.* Iris autem quæ ex Libya magna Romam affertur, tantum ab Illirica differt quantum corpus mortuum à uiuo. Quæ autem in alijs regionibus creſcit, non ita multum deficit: unde Iris Gallica alba purgata uſurpatur lib. 8. comp. phar. part. & hodie paſsim pro Illirica, Florentina nobis obtruditur. *Gal. lib. 1. antidotorum.*

Lib. 9. cap. ph. p. Iris coquit, tenuat, calfacit, pituitam craſſam & bilem purgat, humorem ex pulmone craſsum expectorat.

Acorum. Caput II.

Acorum folia iridis habet, anguſtiora tamen: radices non diſſimiles, complicatas, non in rectum ſed obliquum actas, & ſummo ceſpite ſparſas geniculis interceptas, albicantes, guſtu acres, odore non ingratas. Optimum eſt denſum, candidum, plenum carie, non exeſum, odoratum, cuiuſmodi Colchidicum & Galaticum, quod aſpletion dicunt. Radici uis calfactoria. Decoctum potu urinam cit. prodeſt lateris doloribus, & iecinoris atq; thoracis: item torminibus, uulſis, ruptis. lienem abſumit. urinæ ſtillicidio & ſerpentum ictibus auxiliatur, inſidentibus ad muliebres affectus iridis modo utiliter imponitur. oculorum caligines ſucco diſcutit. antidotis radix magno uſu commiſcetur.

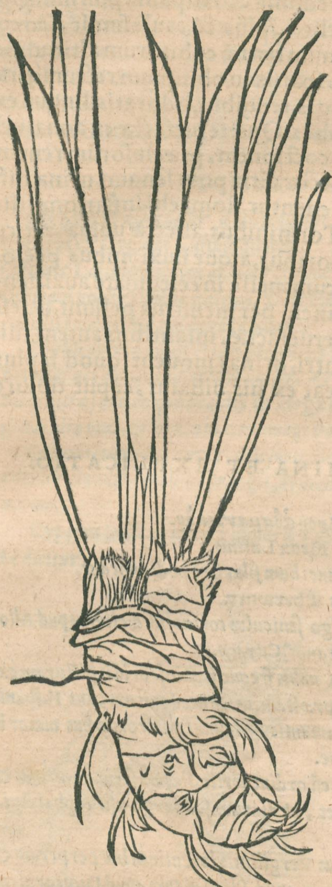
NOMINA ET EXPLICATIO.

ΑΚΟΡΟΝ & Aphrodiſiam Græci uocant. Aphrodiſiam uerò à Venere, quam Αφροδίτην uocant, & hos Latini etiam imitati Veneream appellauerunt, & radicem nauticam eò quòd plurimum ſecus amnes & in aquoſis natales ſuos habeat, licet etiam in alijs locis naſcatur: ſed primæ habẽtur, ſuntq; in prima bonitatis æſtimatione acori radices, quæ in aquoſis naſcuntur, authore Plinio lib. 25.

Acorus guſtu acri, & modicè amaro, odore iucundo, tenui conſiſtentia, calidus, ſiccus ordine tertio. Is nunc eſſe uidetur quibuſdam Calamus aromaticus, alijs potius Galanga. Quibus repugnat

Actuarius

Acorum.

Acorum quo hodie Officinæ falsò utuntur. Germanis Ackerwurtzel. Geel schwertel. Drachen wurtzel. Geel wasser lilien.

Actuarius in antidoto aurea Alexandri, in qua γαλάνγαρ (sic enim eum Arabibus uocat) & multis interiectis, acorum, eodem pondere ad finem uerò calamum aromaticum diuerso pondere misceri scribit.

Acorus omnino uerus magnitudine ireos, Galanga maior hodie Officinis. Gallis Galange grosse, ou grande Galange, Germanis Groß Galgant Wurtzel dictus. Ignotus tamen quibus adhuc est, eius loco galangam minorem magno successu miscuerint, interdum calamum odoratum. Qui uerò nobis frequens ostenditur, palustris acorus est, & aliqua saltem acori species, insipidus, inodorus, substantia crassa, frigidus, siccus, à xiri planta acri diuersissimus: quadripartito tamen sectus, & sole siccatus, triennio seruatur: non utendus hic, nisi medicus imperauerit. Veri autem prouentus nunc uberrimus ubique conuehitur ex India, Lusitanorum (ut audio) nauigationibus.

Meum.

*Alij aniso.

Caput III.

MEon, quod Athamanticum uocant, in Macedonia & Hispania plurimũ gignitur, anetho* folijs & caule simile, sed eo crassius binum fermè cubitorum altitudine attollitur, sparsis in obliquum rectumq́; radicibus, lõgis, tenuibus, odoratis, linguã excalfacientibus. Quæ feruefactæ ex aqua, uel tritæ citra coctionem, præclusorum renum uesicæq́; farctæ uitia potu leniunt. urinæ difficultati medentur, stomachi inflationes discutiunt. Torminibus, affectæ uuluæ, articulorum doloribus, atque fluxionibus pectoris, tritæ cum melle in eclegmate auxiliantur. sanguinem per menstrua pellunt, defessionibus feruefactæ. infantibus autem illitæ imo uentri, urinas mouent. quod si plus quàm deceat ex his bibatur, caput dolore afficiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis μῆον ἀθαμαντικόν.

Meu seu Meon Latinis.

Officinis anethum siluestre hodie uocant.

Germanis Eberwurtz.

Gallis uulgo feniculus tortuosus dicitur. apud Allobroges montanos, Citrach.

MEVM *nobis frequens, Dioscoridis picturam explet, tamen præstantius Macedonicum, aut Hispanicum: sed Ahamanticum laudat Andromachus minor in sua Theriace.*

Calidum est ordine tertio, siccum secundo, urinas & menses mouet, ut asarum, sed largo usu cephalalgicum est.

Gal.li.1.anti.

Marcellus Vergilius Florentinus hic perperam & falso legit tum apud Plinium tum apud Dioscoridem: caule folijsq; aniso similibus: cum hæc herba quam hic meon ille meu uocat, caule & folijs anetho similis sit. Et sic etiam meon interpretantur medici recentiores, dicentes id esse agreste anethum.

Cyperus.

Gale.lib.9.c. [illegible].p.& lib. 7.simp.

Cyperus. Cap. IIII.

CYperus, quem aliqui erysisceptrum, ut aspalathum appellant, folia fert porraceis proxima, sed longiora & exiliora: caulem odorati iunci, cubitalem aut maiorem, angulosum, in cuius acumine minuta folia cum semine exoriuntur: radices, quarum in medicina est usus, cohærentes inter se, oleis oblongis similes, aut rotundæ, nigro colore, suaui odore, amaro gustu. In lacunosis, palustribus & cultis enascitur.

Optima

Optima est grauissima, densa, fractu contumax, plena & aspera, odoris cum quadã acrimonia iucundi, qualis est Cilicia, Syriaca, & quæ à Cycladibus insulis petitur. Huic calida uis inest. Venarum spiracula laxat. urinam ciet, ad calculos, a quamq́; subter cutem utilissimè bibitur, aduersus scorpionum ictus remedio est. perfrictionibus uuluæ, & præclusionibus, fotu prodest. pellit menses. Contra ulcera oris, etiam si depascant uorentq́; farina eius efficax est. Malagmatis calfacientibus, & unguentorum spissamentis bene adijci solet. Aliud cyperi genus tradunt in India nasci, gingiberis effigie, quod manducatum croci uim reddit, gustu amaro sentitur, & illitum præsentem psilothri uim exhibet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

GRAECIS κύπηρος ἢ κύπειρος οἱ δὲ ἐρυσισκήπτρον.

Cyperus & Cypirus Latinis dicitur.

Officinæ Latinum nomen adhuc retinent.

Germani uocãt Wilde galgen. Veldtircher Galgant, *ubi magna copia prouenit, etiã locis incultis.*

Gallis sonchet & galange sauuage.

Erysisceptri nomen etiam peculiare & commune est aspalato & uerbenacæ, à calathis & uirgis. Nam Græci ἔρυσον *calathum uocant, & sportam,* σκῆπτρον *uerò sceptrum & uirgam. Sicq́; dictæ sunt, eo quòd caules & uirgæ ipsorum uirides lentore suo in calathos, sportas, tegetes, & id genus alia texi, & in nexus circumagi poßint.*

Cyperis seu radix cyperi calefacit, siccat sine morsu, subastringit, incidit, ulcera præhumida cicatrice claudit, calculos frangit, urinam & menses mouet, oris halitum commendat, ut lignum aloës uerum.

Cyperus Indicus inter zingibris radices inuentus, Curcuma Venetijs, in Gallia uulgo terra merita dicitur. Galen. libr. 2. comp. ph. p.

Curcuma.

Cyperus Babilonicus.

Ad odoris gratiam cypirus additur tenuantibus capillos. A figura caulis, iuncus triangularis Plinio: quadratus Celso. licet rarò hic quadrangulus: angulosus Dioscoridi, non definito angulorum numero.

Cyperus Babilonicus galanga quibusdam dicitur, uulgaris scilicet ac minor, nam maior acorus esse dicta prius est. Est autem Actuario, Barbaros in multis imitato, radix subrubra, geniculata, intorta, grauis, sapore acerrimo linguam admodum uellicante, calida, siccater tio gradu, odore & figura quadam cyperi. Coctionem iuuat, flatus dißipat, oris halitum commendat, uenerem excitat etiam ore retenta, cerebrum roborat naribus indita, cordis palpitationi prodest. Germanis Galgent wurtzel. *Gallis galange dicitur.* Serapio.

Cardamomum. Caput V.

CArdamomum optimum est quod ex Comagene, Armenia, Bosphoroq́; deuehitur. In India quoq; & Arabia prouenit. Eligi debet plenum, frangenti cõtumax, occlusum, farctumq́;. quod enim huiusmodi non est, exoletũ iudicatur,

Cardamomum.

& gustu acre, subamarum, & odore caput tentās. Excalfactoriam uim habet, potumq́ꝫ ex aqua facit ad comitiales, ischiadicos, tusses, neruorum resolutionem: item ad rupta, uulsa, tormina. latas uentris tineas excutit. Ex uino autem potum, renibus, difficultati urinæ, à scorpione ictis, neque non omnibus uenenum uibrantibus, auxilio est. Cum cortice radicis lauri epota drachma calculos comminuit. partus suffitu enecat. ~~scabiem ex aceto illitum adimit~~. Et ad unguentorum spissamenta additur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis καρδάμωμον. *Officinæ Latinum nomen retinuerunt.*

Germanicè Cardamömlin, *Cardamomum maius, minus uerò* Paris körner *nuncupant, quemadmodum & officinæ distinguere solent.*

Galli melegette, grains de paradiß. Cardamomum minus, maius uerò Latino nomine & officinis usitato nominant.

Iacobus Siluius nostra tempestate doctißimus medicus contendit Cardamomum Serapionis utrumque tam maius, quod Granum paradisi & mellegetam uocatum putant plæriq;, quàm minus, nihil habere commune cum uero, id est Dioscoridis & Galeni Cardamomo. Sed Valerius Cordus, eximiæ eruditiōis iuuenis, paternis uestigijs insistēs incredibili restaurādæ medicinæ studio amoreq́; flagrās, cōtrariū asserit, scilicet nos uerū cardamomū hodie nō desiderare, cùm Dioscorides fructū frangenti contumacem non semen intellexerit. Habet enim semē quasi in capsulis, unde Græcis capsicon nuncupatur. Vnde apud Galenum legitur: καρδάμωμον ἐξεντερισμένον, *non quòd ab internis purgatum est, & interiore sua parte euacuatur. albo uidelicet eiecto. sed cui exterior cortex capsulæ detractus est, durus & frangenti contumax.*

Cardamomum nigrum, lib. 9. comp. ph. part. & 1. antido. & in theriaca ad Pisonem.

Manardus Ferrariensis inter tria Cardamomi genera solam amaritudinem desiderat.

Nardum.

Nardum. Cap. VI.

DVo nardi genera: unum Indicum, alterum Syriacum appellatur, non quòd in Syria proueniat, sed quòd montis in quo oritur, pars una ad Syrios, pars altera ad Indos flectitur. Ex hoc Syriaci genere præcipuum est recens & leue, largam gerens comam, flauum colore, perquàm odoratum, ac cyperum redolens, breui spica, amaro sapore linguam siccante, quod diu in sua odoris gratia permaneat. Ex Indicis autem nardum quoddam Gangitis uocatur, à fluuio Gange, apud quem enascitur, montem præterfluente. quod genus ob multam loci,

tam loci, in quo prodit, uliginem, uiribus infirmius est, atq; procerius adolescit, plures ferens spicas ab unica radice comosas, unáq; conuolutas, ac grauiter olentes. Montanum autẽ odoratius, spica breui ac mutila, odore cypero uicino, cęteras habens Syriaci dotes. Est & genus quoddam cui Sampharitico nomen locus indidit, frutice breui, in magnas se spargens spicas, candidiore interim medio caule, hircorũ uirus supra modum redolente, quod improbatur. Madefactũ uendi solet. quod uitium ex eo deprehenditur, quòd candida sit spica, & squalida, nulloq; puluere obsita. Adulteratur stibio cum aqua aut palmeo uino, inspissationis ponderisq; causa inspirato. Intueri autem oportet si lutum radicibus insideat, & incerniculo puluerem excutere, eluendis manibus utilem. Vim habent excalfactoriam & exiccantem. Vrinam mouent: aluum potu sistunt, uuluæ profluuia, saniemq; apposita supprimunt. Nauseæ ex aqua frigida auxiliantur, & stomachi rosionibus, inflationi, iecinori, regio morbo, renum uitijs. Aquę autem incoctæ fotu ad insessum, uuluæ inflãmationibus medentur. ad glabras oculorum genas ualent: siquidem eas ad densiorem pilum reducunt. perfusis humore corporibus insparguntur. Miscentur antidotis, & in fictili non picato ad ocularia medicamenta reconduntur, trita in farinam, & cum uino in pastillos coacta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Νάρδος Græcè. Spica nardi, & nardus Latine nominatur. Officinæ Latino nomine uocant. Germanis Edel frembd wolriechende spicken nardi, *Latino ferè nomine. Gallicè* aspic doultre mer.
Nardi spica & radix, calida excessu primo, sicca secundo: astringit, subacris, & leuiter amara, iecur et stomachũ roborat, sumpta et admota, urinã ciet, fluxiones intestinorũ, capitis, thoracis siccat. Gale. lib. 8. simpl.
Nardus igitur est mistæ substantiæ et facultatis tũ digerentis, tũ repellentis, & roborantis. Nardus præterea uim habet non exiguam coquendi omnes frigidas dispositiones. Ea est multiplex, præstantissima est Indica, secundo loco Gallica, pòst Cretica, & quæ apud nos montana ex Cilicia, & nardina herba potius quàm nardus uocatur. L. 6. & 8. c. ph. p.

Nardum Celticum.

Radix nardi indicæ, & apud nos montanæ modicè astringit. L. 9. c. ph. p. *Nardus indica quanquàm radix est, tamen etiam νάρδου στάχυς, seu cum Actuario & Hera. lib. 6. compo. pharm. part. in diabesasa ναρδόσταχυς. id est spica nardi, à similitudine formæ cum spica.* L. 6. c. ph. p. *Tamen Philo in sua antidoto Creticam nardum, uel ut alij eius ænigma interpretantur, Indicam, radicis falso nomine dici autumat, quoniam spica nardi nuncupatur.* Lib. 1. Anti. *Nardus etiam Syriaca usurpatur in arteriace. 12. Andro. sed imbecillior est q̃ Indica.* L. 9. c. ph. p. Gale. libr. 7. phar. p.
Fugienda nardus quæ ἔκπλυτος, id est, elota dicitur, & eligenda quæ ὄμφακες lingua Barbarorum dicitur. Lib. 1. Anti.
Spica uulgaris, odoris & saporis gratiam illam non habet, imò inter coquendum odoris est grauissimi, & ægros lædit: estq; uerius pseudonardus, quàm uera nardus. 1. Syl.

Nardum Celticum. Caput VII.

CEltic um nardum nascitur in Liguriæ Alpibus, saliunca patrio nomine appellatum, prouenitque in Istria. Exiguè fruticat, & cum radicibus in manuales fasciculos cõponitur. Folia habet oblonga, colore in flauũ languido, florem luteum. Cauliculorum & radicum duntaxat usus est, & odoris suauitas. unde pridie fasciculos aqua abluere expedit, & exempta terra pauito solo atque humenti subiecta charta reponere, postridie repurgare. siquidem utile, cum aceroso alienoque propter humoris uim non excutitur. Adulteratur imposita herba simili, quæ hirculus uocatur, ab odoris grauitate: sed facilis cognitio. nanque herba candidior est, sine cauliculo, minoribus folijs, radice neq; amara, neque odorata, uti uerum nardum est. Itaque radices atque cauliculi, abiectis folijs triti secernuntur, uino

excipiuntur, digeruntur'q; in pastillos, & ita fictili nouo diligenter operto, asseruari debent. Laudatur maximè recens, iucundi odoris, radice numerosa cohærēs, plenum, nec fragile. Ad eadem quę Syria cum pollet: sed uehementius urinam cit. & stomacho utilius est. Inflammationibus iecinoris, & felle suffusis auxiliatur. Contra stomachi inflationes, cum absinthij decocto bibitur: itē aduersus lienem, renum & uesicæ uitia, & uenenatos ictus, ex uino. Additur in malagmata, potiones, & calfacientia unguenta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis κελτικὴ νάρδος.

Latinis, qui græcam appellationem imitantur, celticum nardum. Officinis Spica celtica, & nardum Gallicum.

Germanis Marien magdalenen blümlin.

Gallis patrio nomine, ut Dioscor. destradit, Saliunca nominatur.

Gal. lib. cōp. ph. *Nardi Gallicæ cum radicibus & terra circundata fasciculum unum cum alijs ad columellas laxatas adhibet Archigenes: astringit enim & digerit nardus Gallica, ambo mediocriter.* lib. 6. c. ph. *Nardi Celticæ flores usurpantur apud Galenum in tertio Andromachi medicamento.* Ibidem. *Nardus autem Gallica seu Galatica, seu Celtica dicitur: nam gentem eandem Gallos, Galatas, & familiarius Celtas appellant.* lib. 1. antid. *In Liguriæ Alpibus ea nascitur Dioscoridi. Radice igitur utilior apparet ex initio lib. 8. simpl. spica tamen non inutilis. Laudatur enim recens, leuis, larga coma, spica breui, flaua, odoratissima, cyperum redolente, diu'q; in sua odoris gratia permanens, amara, linguam mordens.*

Montanum Nardum. Caput VIII.

MOntanum nardum, quod ab aliquibus thylacitis & niris appellatur, in Cilicia & Syria nascitur, surculo & folijs eryngio similibus, minoribus, minimè tamen spinosis asperis'q;. Radicibus binis nititur, aut pluribus, nigris, odoratis, ceu hastulæ regiæ, sed longè gracilioribus, & longè minoribus. Neq; caulem, neque fructum, neq; florem profert. Ad eadem ad quæ Celticum efficax.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ὀρεινὴ νάρδος.

Latinis montanum nardum dicitur.

Hodie hoc omnino caremus.

Asarum. Caput IX.

ASarum, quod & ipsum aliqui syluestre nardum appellant, hederæ folijs, minoribus* multò, rotūdioribus'q;, floribus cytini, hyoscyami, purpureis. inter folia proxime radicem emicantibus, odoratis, in quibus semen acinosum.* Cauliculos habet angulosos, asperos & molles, radices numerosas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini non dissimiles, longè tamen graciliores, odoratas, excalfacientes, & quæ linguam uehementer mordent. Excalfactoriam uim habet. urinam cit. hydropicis & uetusto coxendicum dolori prodest. Radices senis drachmis ex aqua mulsa potæ, menses trahunt, & ueratri albi modo purgāt. sin unguenta additur. Vmbrosis montibus prouenit, sed plurimum in Ponto, Phrygia, Illirico, & Italiæ Iustiniensi* agro.

** Alij densioribus.*

** abūdat hæc clausula.*

** Iustiniēsi, uidetur abundare, cū hic autor longè ante Iustinū Cæs. scripserit.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΑΣΑΡΟΝ *Græcis. Asarum Latinis.*

Officinæ genuinum nomen retinuerunt.

Germanis

Germ. hasel wurtz. Gallis du cabaret appellatur. syllabarũ methatesi. Bachar enim uocabãt olim.
Asarum ualet folijs, flore, semine, sed efficacissimũ est radice, ellebori albi modo purgatoria, Diosc. Galenus tamen in hierapicra etiam asarum recipiente solam aloën purgatoriam uim habere scribit, asarum uerò humores malos ad urinas deducere, uires habere radices acori, sed ualentiores. Iac. Syl.

Fodienda est cùm folia mittere incipit, & in sole siccanda (nisi recens utenda sit) quia in umbra situm celeriter trahit & senescit, præcipuè ex locis riguis: ex macris autem & sitientibus (quæ imprimis amat) minus est putredini obnoxia. Gal. lib. 8. comp. ph. p. & lib. 6. simp.

Phu. Caput X.

Valeriana.

PHu, quod & aliqui syluestre nardum appellant, nascitur in Ponto, folio olusatri, aut elaphobosci, caule cubitali, aut altiore, læui, cauo, molli, in purpurã uergente, geniculis intercepto, florib. narcisso proximis, maioribus*, teneris, & ex albicãte purpureis: radice superius ad digiti minoris crassitudinẽ, ex obliquo uillosa in nigri ueratri aut iunci odorati modũ: capillamentis inuicẽ cõtextis, flauescentibus, odoratis, cũ quadã odoris grauitate nardũ æmulãtibus. Excalfacit, urinã mouet, si sicca potui det. Decoctũ eadem prestare potest. ad lateris etiã dolorẽ efficax. mẽses cit. antidotis inserit. Adulterat radice rusci ammista: sed maleficiũ deprehẽdit: quoniã hæc dura est, & frãgenti cõtumax, sine ulla odoris gratia. *alij minorib.

Græci Φοῦ, Latini Phu, & Nardum syluestrem uocant. Officinæ illius loco Valeriana utuntur. Germani Wild Calmus / Groß Baldrian / & Tiriacs kraut appellant. Valerianam autem Katzenkraut / Klein Deñmarck, & Klein Baldrian.

PHV Dioscoridis, & cæterorũ Græcorũ, nostra Valeriana quã Germani ut diximus Deñmarck & Baldrian appellant, plurimũ exprimit, nisi florũ qui in muscario pusilli sunt, magnitudo desideretur, quare aliã herbã, priorẽ scilicet, quã Galli simul & Germani maiorem Valerianam nominant uerum esse Dioscoridis Phu, nemo sanæ mentis negabit, cùm descriptioni per omnia respondeat. Ma-

Malabathrum. Caput XI.

Folium Indi, quo hodie utũtur officinæ, Mauritanis Tembulum appellatum.

MAlabathrum arbitrantur aliqui eſſe Indici nardi foliũ, falſi quadam odoris cognatione, permulta enim nardum olent, quemadmodum phu, aſarum, neris, ſecus autẽ res ſe habet. Nanq; malabathrum folium ſui generis eſt, quod Indicæ gignũt paludes, lentis paluſtris modo innatans aquis, ſine radice. Id collectum ſtatim lino tranſſuitur, & ſiccatum recõditur. Tradunt ſiccatis æſtiuo feruore aquis, humum aridis fruticibus uri: quod ubi nõ euenerit, ne amplius quidẽ renaſci. Laudatur recens, ex cãdido nigricãs, integrum, nec fragile, odore caput feriens, quod diu in ſuaui odore permaneat, & nardum ſapore imitetur, nullo ſalis guſtu. Infirmum uerò & minutim contuſum, præſertim ſi carioſum uirus olet, uitioſum eſt. Eaſdem nardo ſortitur uires, ſed efficacius omnia præſtat. Vrinam uehementius ciet ac ſtomacho magis prodeſt malabathri uis. Lippitudinibus inflammationibusq; tritum & in uino feruefactum commodè illinitur, ſubditum linguæ, oris halitum & ſuauitatem commendat. Veſtium quoq; odorem interpoſitũ ſeruat, & ab eroſione tuetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

φύλλον ἰνδικὸν, καὶ φύλλου μαλαβάθρου, & ſimpliciter φύλλον Græce.

Latinis folium Indum, & folium Malabathri.

Officinæ amiſſa & deperdita re nomen genuinum retinuerunt, Germanis negel bletter.

Galli Latinum nomen quemadmodum & Germani uerbum uerbo reddentes, feulet de Inde, & feulet de Malabathre appellant.

Malabathrum ſui generis folium, Indicæ nardo, ut odore & ſapore, ſic uiribus ſimillimum, ſed nardo efficatius. Laudatur recens ex candido nigricans, contumax frangi, integrum, odore uegeto nares feriente, & qui folio ſemoto perſiſtat. Id nunc deſijt, à quo tamen unguentum foliatum diuitibus Romanis mulieribus frequens, eſt dictum. Deſijt & folium Syriacæ arboris Plinio celebratum. In horum locum Mauri inuexerunt folium laurino proximum, ſed maius, & neruis tribus folium intercurſantibus diſtinctum, odore iucundo. Primũ illud folium Indum dicitur Serapioni: tamẽ Actuarius in hedichroo magmate φύλλον ἰνδικὸν, & φύλλον μαλαβάθρου ceu diuerſa miſcet: φύλλον ab his diuerſiſſimũ Dioſcoridi deſcribitur, uulgo Italis folium ſylueſtre dictum. Hermol.

Caſia. Caput XII.

CAſia, cuius complura ſunt genera, iuxta odoriferam Arabiã gignitur, craſſi corticis ſarmento, folijs piperis. Eligenda eſt fuluefcẽs, pulchri coloris, coralij æmula, perquàm anguſta, longa, craſſa, & fiſtuloſa, guſtu mordens, et cum aliquanto feruore adſtringẽs, aromatica, uinoſo odore, cuiuſmodi eſt quæ ab incolis achy appellatur, ab Alexãdriæ negociatoribus daphnitis. Huic præfertur craſſa, purpurea, & nigricans, Zigir cognomine, quę roſam odore imitatur, præcipui in medicina uſus. Secundum locum tenet antedicta. Tertia, cui Muſeletico blaſto, id eſt, germini cognomen eſt. Reliquæ uiles, & quæ aphemum* dicitur, nigra, inſuauis, cortice tenui, ac rimoſo: & quę darca & citto uocitatur barbaro nomine Similior huic eſt pſeudocaſia, quàm ut explicari poſſit, quæ guſtu coarguitur, cùm nec acris, nec odorata ſit, hærentemq; medullæ corticem habeat. Inueni tur etiam lata quædam fiſtula, mollis, leuis, ſurculoſa, quæ antedictæ præfertur. Damnatur candicans, ſcabra, hircinum uirus redolens, & quæ tenui fiſtula & ſcabra cute ſit. Vim obtinet calfaciendi, urinam ciendi, ſiccandi, & leniter aſtringen

*al. aſyphemum.

gendi

gendi. Conuenit ad medicamenta oculorum, quæ præstandæ claritatis gratia cõcinnantur, & ad malagmata. Lentigines tollit cũ melle illita, menses trahit, cõtra uiperarum ictus pota auxiliatur: aduersus intestinas inflammationes omneis, & renum uitia, pota proficit. Fœminis in solio desidentibus, aut suffimẽtis, prodest ad dilatationẽ uuluæ. Ea duplo pondere medicamẽtis mixta, cinamomi uicẽ supplet, si ipsum desit: nam eosdem effectus præbet, ad plurima perquàm utilis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Κασία Græcè.

Caßia lignea & aromatica Latinè (est autem nostra canella) Officinæ nomẽ legitimũ retinuerũt.

Caßia uerò genere proxima cinamamo est quin ipsa nõnunquam ex æmulatione euadit cinamomũ, ut totum quidem ueluti exacta arbor, Casia uideatur: surculi autem in ea quidem cinamomi, ramis casiæ proximi reperiantur. Optima casia in cinamomum degenerat. Vidit enim sæpe Galenus casiæ sublimis & ramosæ ac fruticis æmulæ in magnitudine surculos cinamomi surculis ommino similes, corticis tenuitate, & firmißimis cinamomi notis in odore & gustu deprehensis.

Casia sæpe imponit, nisi sis in dijudicando expertus: pseudocasia enim ueræ est persimilis, sed odore Lib. 1. antid.
minus est grato, & corticẽ medullæ adhærentem habet. Optima autem laudatißimaq; est κιῤῥα, ῥοδί- Gal in theria
ζουσα, οἰνίζουσα, id est, rufa, rosam expirans, & uinum olens, gustum dulcem præferens, fistulosa, & cæ ad Pisonẽ.
aromatum modo uehementer odora. Casiæ cortex Actuario etiam dicitur σύριγξ τῆς κασίας idem, Lib. 4. et 7.
Casia Aegyptia idem, in asyneritico Casia cathartica, id est purgatrix quibusdam dicitur. ἡ σύριγξ c. ph. p. κα-
τῆς κασίας, lib. 1. Antidotorum in compositione theriaces. Casia σύριγξ, id est, fistula, & κιῤῥα, id σία δαφνί-
est, rufa dicitur in arteriacis Andromachi: πυῤῥά uero bis lib. 6. eiusdem. μελαίνα autem in fine τις.
lib. 7. bis, & lib. 8. eiusdem. ῥοδίζουσα deniq;, id est, rosam spirans, lib. 8. ξυλοκασία eadem A- Lib. 9. c. ph.
ctuario, & Arabum alumnis casia lignea, Casiam fistulam cum Andromacho minore ad Galeni æta- p.
tem omnes theriacæ miscebant: hæc autem omnibus nota est, & comparatu facillima. Corticem uerò Lib. 1. antid.
exteriorem (quem & fistulam dicunt) odoratu & gustatu ualentem habet: quod autem intus est, maximè imbecillum, ob id inutile. Aduersus putria, deleteria, uenena, proxima post cinamomum casia, Lib. 8. c. ph.
quæ optima est. atq; illi cognata ualet: aromataq; cætera, nardus, iũcus odoratus, calamus, aspalathus, p.
myrrha, crocus, eandem habent facultatem: sed Cinamomum digerit, Casia uerò & malabathri foliũ, Lib. 4. c. ph.
& amomum astrictionem participant, Casia, crocus, costus, amomus, nardus astringũt quidem, sed magis digerunt, præsertim costus. p.

Cinamomum Caput XIII.

Cinamomi genera plura, patriũ sibi nomen uendicantia. Præfertur tamẽ Mosyliticum, quòd casiæ, cui Mosyliti, nomen est, aliquam cõferat effigiem. Sed in eo genere recens, nigrum, ex uinoso in cinereum uergens, læue, tenuibus ramulis, ac frequentibus nodis cinctum, perquàm iucundè olens. Optimi ferè indiciũ, iucundi odoris proprietate cõstat. Inuenitur enim cum optimo, eoq; quod peculiare est, (*odor rutæ aut cardamomo proximus). Insuper acre, mordẽs, & cũ calfactione quadantenus salsum, quod non citò confricanti asperum, aut frianti lanuginosum, leuibus tamen internodijs appareat. Si certior fieri uoles, uellito ab radice surculum, facilis est huiuscemodi probatio namq; fragmenta miscellanea quædam esse uidentur. Quæ autem melius spirant, suo halitu cum nares primum consuluntur, olfactum explentia, deterioris dignotionem impediunt. Est etiamnum montanum, crassum, pumilum, fuluescens admodum. Tertium à Mosylitico, perquàm suauiter olet, nigrum, fruticosum, paucis intercedentib. geniculis. Quartum, fungosum, candicans, aspectu tuberosum, uile, ac friabile, magnam habens radicem, quæ casiam planè repræsentat. Quintũ genus, odore nares feriens, subrufum, & cortice fuluæ casiæ simile, tangenti firmum, minus neruosum, densa radice firmatum. Iis quæ thuris, casiæ, myrti, aut amomi odorem spirant, minus suauitatis inest. Deligito scabrum, album, rugosum: at læue, & lignosum circa radicẽ, ut inutile, reijcito. Est etiamnũ simile aliud, cui pseudocinnamomo cognomen est, uile, inualidi odoris, solutarumq; uirium. Vocatur etiã Zingiber, cũ tamen sit xylocinnamomũ, præbens quandã cinnamomi faciẽ. Est autẽ lignosum

*Additum ui detur Galeno.

* Alij paruꝰ, μακρὰς pro μικρὰς.

cinnamomũ, sarmenta longa* robustaq́; ferens, odore lōgè cinamomo inferiore. Sunt qui xylocinamomũ, à cinamomo genere differre dicant, quòd à natura eius abhorreat. Cinamomũ omne excalfacit, emollit, & cō coquit, urinã ciet, tã mēses quàm partus potũ aut ex myrrha impositũ pellit, cōtra bestias quæ uirus eiaculãtur, uenenaq́; conuenit. caliginē pupillis oculorũ obuersantē discutit, crassitiem extenuat. lētigines & uitia cutis in facie ex melle illitũ detergit. cōtra tusses, defluxiones, aquam subter cutem fusam, renum uitia, & urinæ difficultatem efficax est. unguentis preciosis inseri solet. & in summa, magni ad omnia usus. Tritum uino excipitur, umbraq́; siccatum, quò diutius eduret, reconditur. Est & quoddam cinnamomum, quod aliqui pseudocinnamomum appellant, perquàm denso atq; crasso sarmento, longè tamen inualidius cinnamomo, & odore & gustu.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΚΙΝΝΑΜΩΜΟΝ *Græcis.*

Cinamomum Latinis & officinis (est autem uera Græcorum Casia)

Germanice Zimentrörlin. *Gallice de la Canelle, appellatur.*

Ludouicus Romanus Patricius.

Cinamomum arbor lauro folijs & baccis similis, & eius ramorum, non trunci, tertio quoque anno delibratorum cortex.

Gal. l. 7. simp. Lib. 6. c. ph. p. in diabesa sa.

Cinamomum calidum tertio ordine, siccat autem & digerit super omnia æquè calida, propter summam essentiæ partium tenuitatem: propter hæc dispositionibus scirrhosis mederi solet. Idem cunctas corrigit putridas & uenenatas uires ichorum, & humorum, & lethalium pharmacorum, & ueneni uirulentarum bestiarum. Idem sua facilitate alteratrice & digerente, & odoris gratia, præsidium est non paruum aduersus omnes prauas dispositiones, et casia, & pleraq; alia aromatũ materia.

L. 7. c. ph. p. Li. 8. c. ph. p. Ibidem.

Cinamomum quia tenuissimarum est partium, uentriculi meatus aperit, quia humores crassi & lenti inhæserunt, tenuat & terget, ob id commode hyeræ miscetur. Cinamomi autem facultas qualis initio adest, integra seruari nequit ad annos triginta, multò minus ad centum, uel etiã ducentos, ut quibusdã uisum est, Cinamomũ senij expers putantibus. Nã id seruatum uasculis ligneis ab Imperatoribus uarijs, Traiano, Hadriano, Antonino, Commodo, Seuero, imbecillius tanto est expertus Galenus Seuero theriacen componens, quanto uetustius: contrà tanto ualentius, quanto recentius. Nam Seuero Imperatori theriacam parare iussus, qualem Antonino Imperatori parauerat, coactus Cinamomum capere ex Traiani & Hadriani temporibus relictum, cum nondum triginta anni præterijssent, multò inualidius expertus est. Arborem enim totam primi generis cinamomi ex Barbaria in scriniolo cubitos quatuor & semissem longo ad Antoninum allatam uidit Romæ Galenus, ex eaq; theriacen paratam alijs longè præstantiorē expertus est, ut ea etiam ante duos menses Antonino uti licuerit, non expectata medicamenti coctione.

Gal. li. 1. ant.

Cinamomum optimum, ijs qui id crebro uiderunt omnium facillimè dignoscitur: & cum principum cinamomorũ sex sint differentiæ generales, optimi tamen supra deterrimum insignis est excessus, ut in Casijs, quarum tamen optima parum à prauissimo Cinamomo abest. Id autem Cinamomum est odoratissimum, ac indicibilem quandam odoris gratiam super alia omnia refert, gustatu admodum calidum est. non tamen adeò, ut molestè rodat: color illi est lacteus, cũ φαιῷ, id est, glutino et cũ cyaneo mistus.

Gal. li. 5. ph. Lib. 1. antid.

Cinamomum quanto Casia sit præstantius, docet Galenus lib. 5. comp. ph. part. in dentifricio: quod si odorum facere uis, misce casiæ aut amomi drachmas duas: si regi paras, Cinamomi drachmam unam, ubi non solùm casiæ pondus duplat, sed etiam mediocribus dicat Cinamomum regibus. Ob id penuria Cinnamomi duplum casiæ miscendum omnes propemodum ueteres scripserunt, uti quod pondus aliquis robustus ferre consueuit, eo absente ferant duo imbecilli. Quintus autem penuria Cinamomi multum, uti duplum, carpesij miscebat. Cinamomo miscet casiam duplicatam Actu. in pastillo ad ileosos. Pseudocinamomum uero est simile, ob id facilè nobis imponit, sed gustu & odore longè est inferius. Xilocinnamomum lignosum est, ualida habet uirgulta, nec similem habet suaueolentiam. Cinamomum omnium præstantissimum est cineritium colore, uirgultis gracilibus, nodis frequentibus, odoratum uehementer: idq; odore longè optimo & suauissimo, gustu acri, & admodum mordaci, & quod mansum, πηγανίζειν, id est, rutam olere uideatur, læue, confringi facile: Addit ibidem ueri cinamomi genera aliquot. Vero igitur Cinamomo nos caremus, nostra autem canella, quàm uulgo Ziment rörlin, *& officinæ Cinamomum appellant, aut Casia est, aut pseudocinamomi species.*

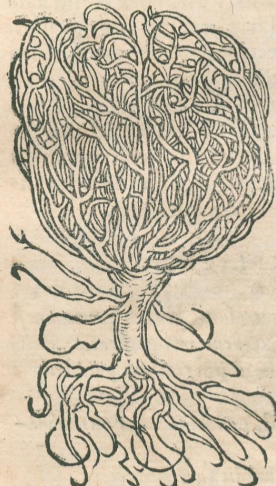
λεπτοκινάμωμον Actuario pro optimo usurpatur.

Amomum

Amomum. Caput XIIII.

AMomum exiguè fruticat, ex ligno se conuoluens in racemi modum, flore ceu candidæ uiolæ, paruo. folijs uitis albæ similibus. Laudatur quammaximè Armeniacum, fuluo auri colore, ligno subrufo, ualde odorato. Medicum, quoniam in campestribus & aquosis enascitur, infirmius esse constat. Est autem magnum, subuiride, tactu tenerum, frutice uenoso, odore origani. Ponticum uerò subrufum, paruũ, fragile, racemosum, fructu turgens, & odore nares feriens. Deligito recens, candidum uel subrubrũ, quod nec astrictum cohæreat, nec conuoluatur, sed solutum diffundatur, seminis plenũ, uuis paruis simile, graue odoratum, modò cariem non contraxerit, acre, gustu mordens, simplici colore non euariante Vim habet calfaciendi, astringendi, exiccandi. Somnum allicit, & illitum fronti, doloris sensum aufert, inflammationes & meliceridas concoquit, discutitq́; iuuat quos scorpius percussit, ex ocimo illitum, & podagricis confert, inflammationes oculorum uiscerumq́; lenit ex uua passa. ad uuluarum uitia in pessis, aut insessionibus utile est, decoctum iecinori, renibus podagræ, potu conuenit. Antidotis immiscetur, & preciosissimis unguẽtis. Adulteratur herba amomo simili, quæ amomis uocatur, sed sine odore, sine fructu, nascitur in Armenia, flore origani. Quare in huiuscemodi probationibus fragmenta fugienda sunt: eligenda autem, quæ ab una radice integros surculos emittunt.

Rosa Hierichuntis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Amomi uua sæpe Galeno & Actuario ob id dicitur, quod racematim uelut in uua cohæreat. Laudatur Amomum Scythicum, lib. 8. comp. ph. part. Non esse uerò rosam Hierichuntis, Hierosolymitanam uulgo dictam (aut hic depictam) apertè conuincit utriusq́; historia. Hodie passim desideratur, nam quod ostendunt officinæ, inodorum est. Iacobus Syluius scribit se habere fuluum, paruum, oblongum, angulosum, odoris dum fricatur iucundissimi. Li. 8. c. ph. p.

Costus. Caput XV.

PRæcellit Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris suauitate. Secundum locum sibi uendicat Indicus, leuis, uber, ut ferula niger. Tertius est Syriacus, grauis, colore buxeus, & odore feriens. Optimus est recens, albus, abundè plenus, densus aridus, à teredinibus non erosus, sine graueolentia, gustu calidus ac mordens. Vis ei excalfactoria urinam ciet, menses pellit. uitijs quæ uuluam malè habent, tam impositu quàm fotu & suffitu auxiliatur. Contra uiperarum morsus sextantem* bibere prodest: item aduersus pectoris dolores, conuulsa, inflationesq́; ex uino & absinthio, uenerem ex mulso stimulat, latas uentris tineas ex aqua pellit, horroribus ex oleo, ante febrium accessiones, & neruorum resolutionibus oblinitur, uitia cutis in facie, cum aqua uel melle illitus, emendat. Additur in antidota & malagmata Sunt qui admistis helenij Comageni præduris radicibus, adulterent, quod deprehensu facile est, siquidem neq; gustu feruet heleniũ, neq; ualidum odorem uibrat, ut caput tentare possit.

Sextantem, quibusdam abundat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Costus subamarus, modicè astringit, acer adeo & calidus ut ulceret. D. Iac. Syl. Lugduno missus à Carolo Paludano (eius urbis iure medico primario, si Hieronymum Montuum nulli eruditione sec...

dum exceperis.) *Costus præcellit Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris gratia, recens, abunde plenus, densus, siccus à teredinibus non erosus. Secundus est Indicus, uber, leuis, niger. Tertius Syriacus, grauis, colore buxeus, odore feriens,*

Costus Arabum dulcis, & amarus, Græcis indictus, sed κόσ⊗ γλυκὺς *Arabas paßim imitanti Actuario dicitur in secundo Dialachan, & paulo pòst in diaromato. Costus autem hortensis, herba quanquam amara est, fuerit magis piperitis aut Siliquastrum Plinij.*

Odoratus iuncus. Caput XVI.

Odoratus Iuncus.

ODoratus iuncus, in Africa, & Arabia nascitur. Laudatißimus ex Nabathęa: proximus Arabicus, quem aliqui Babylonium cognominant, alij teuchitin: pessimus ex Africa. Eligendus est rufus, recens, floribus refertus, tenuis, rubentibus fragmētis, qui manibus confricando rosæ odorem emittit, igneę mordacitatis ad linguam. Floris, culmorum, radicisq; est usus. Vim urinæ ciendæ habet, menses pellit, discutit inflationes, caput aggrauat, modicè astringit, comminuit, excoquit, ac uenarum spiracula laxat. Flos eius in potu utilis sanguinem reijcientibus, doloribus stomachi, pulmonis, iecinoris, & renū, miscetur antidotis. Radix astringentior est, ideo fastidijs stomachi, hydropicis, conuulsis, drachma una cum pari pondere piperis, per dies aliquot datur. Decoctum uuluæ inflammationibus, ad desidentium fotus, utile est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Σχοῖν⊗ Græcis dicitur, quamuis omnem iunci speciem hoc nomine significet: at absolute positum, hunc per excellentiam significat.

Iuncus odoratus & rotundus Latinis, ad differentiam palustris.

Camelßhew Germanis.

Gallis paisture de chameaulx, hoc est, pastum Camelorum nominatur.

Officinis nomine deprauato Squinantum dicitur.

Hippocrates Schœnon hedyosmon, ut Galenus libello quem uocabulis Hippocratis dicauit, id est, suauem iuncum nominat.

Gal. lib. 1. antidotorum.

Σχοῖνος, id est, iuncus absolute scriptus, iuncus odoratus, Arabicus, Libycus, seu cum Celso rotundus, à triangulari cypero eum separante. Nescio autem qua causa uulgo ἄνθος σχοίνου *dicitur, cùm raro flos eius ad nos deferatur, sed herba sæpe, eius parte superiore à camelis erosa. Eam enim in Arabiæ uijs copiosißimè crescentem, ob id parui pretij, libentißimè cameli pascuntur.* σχοινάνθος *Actuarius, uulgus Scœnanthum: modicè calfacit, & modicè astringit, est nonnihil tenuium partium, ob id mediocriter digerit, & mediocriter repellit: radix astringentior, flos calidior, urinas ac menses ciet, sumptum & fotu adhibitum, iecoris, stomachi, uentriculi phlegmonas iuuat, hæmoptoicis, id est, sanguinem screantibus cum alijs prodest. solo odoratus uigore deligitur: nam odoris illius gratia celeriter uanescit.*

Lib. 8. simp. & lib. 6. cō pos. ph p.

Lib. 1. antid.

Calamus odoratus. Caput XVII.

CAlamus odoratus in India nascitur, melior est fuluus, densè geniculatus, & qui assulosè frangitur, plena araneorum fistula, albicans, lentus in mandendo, & astringens, ac cum aliquanta acrimonia amarus*. Vrinam potu ciet, quare cum graminis aut apij semine coctus, in aquæ subter cutem fusæ morbo, renum uitijs, stillicidio urinæ, ruptisq;, commodè bibitur, menses & potu & appositu pellit

*Hæc uox alijs deest.

Calamus odoratus.

pellit.tussi suffitu medetur per se, aut ex resina terebinthina, hausto per arundinem fumo, ad muliebres insessus decoquitur, & clysteribus imponitur. Suffitionibus, malagmatisq; odoris gratia commiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Κάλαμος ἀρωματικὸς Græcis, Dioscor. & Gal. μυρεψικὸς, id est, unguentarius Hippocrati, Arabicus Plutarcho, Alexandrinus Celso.

Officinæ omnes Calamum aromaticum nominant.

Germanis Calmus wurtzel appellatur.

Galli Latinum nomen retinuerunt.

Calidus, siccus, ordine secundo, leuiter astringit, minimum acer est, partium nonnihil tenuium, remedijs uentriculi & hepatis calidis misceri potest, ac menses mouentibus. Gal. lib. 7. Simpl.

Balsamum. Cap. XVIII.

Balsamum, arbor albæ uiolæ, lycij, siue pyracanthæ magnitudine cõspicitur. Folium rutæ proximum, longè candidius, perpetuò uirens. In Iudæa solùm quadam ualle & Aegypto nascens: his differens modis, scabritia, proceritate, gracilitate. Quod igitur tenui & capillacea coma est, theristum* uocant, quasi demessile, fortassis quoniam ob gracilitatem facile demetatur. Aestiuis sub ortu Canis ardoribus, arbos unguibus ferreis inciditur, manatq; è plaga succus, quem opobalsamum uocant: sed tam exiguo stillatu, ut annis singulis, ne plures quidem quàm seni septemue congij cogantur, inibiq; pondus duplo rependitur argento. Succi probatio est, ut sit recẽs, ualidi odoris, syncerus, non ad acorem uergens, dilui facilis*, leuis, astringens, ac modicè mordens gustu. Sed uariè uitiatur, misto ab aliquibus terebinthi, cypri, lentisci, balani unguento: item susino, metopio, melle, aut Cypria cera liquida, quod maleficium facile deprehenditur. Namq; merus in laneam uestem fusus, neq; maculam facit, neq; si eluatur, notam relinquit: uitiatus autem inhæret, & lac instillatus coagulat, quod adulteratus non efficit. Quinetiam syncerus in aqua aut lacte celerrimè liquatur, coloreq; lactescit: uitiatus uerò olei modo innatat, se conuoluens, aut in stellæ modum diffundens. Syncerus senescens crassescit, deteriorq; redditur. Hallucinantur, qui aqua concretum* pessum ire, & ad ima sidere arbitrantur, postea dissipatum* supernatare. E ligni genere, quod xylobalsamum uocant, probatur s recens sarmento tenui, fuluum, odoratum, quadam tenus opobalsamum spirans. Necessarius etiam seminis erumpit usus, quare eligatur flauum, plenum, grande, ponderosum, mordens gustu, feruens in ore, modicè opobalsamum olens. Adulteratur semine hyperico, simili, quod à Petra oppido defertur. Sed coarguitur magnitudine, inanitate, uirium ignauia, sapore piperis. Efficacissima uis inest succo, & quammaximè calfaciens, abstergit quæ tenebras oculorum pupillis offundunt, medetur perfrictionibus uuluæ, cum rosaceo cerato appositus, menses quoq;, secundas, & partus extrahit, horrores illitu discutit, ul cera sordida expurgat, & cruda concoquit, urinam potu ciet, ægrè

Balsamum.

*Alij Euthe risum.

*Alij, qui facile penetret.

*Alij, Instillatum, ἐπισταγέντα.

*Alij, nimiè fusum, καὶ διαχυτόν.

ſpirantibus prodeſt: datur in lacte contra aconitũ hauſtum, aut ſerpẽtium ictus. miſcetur acopis, malagmatis, & antidotis. In ſumma, præcipua autoritas ſucco, ſecunda ſemini, minima ligno. Semen commodè potui datur doloribus lateris, pulmonum uitijs, tuſſi, iſchiadicis, comitialibus, uertiginoſis, orthopnoicis, urinæ difficultati, torminibus ac ſerpentum morſibus, ad muliebres ſuffitus perquàm utile eſt, uuluam aperit in deſeſſionibus balnearum decoctum, & humorem euocat. Lignum eaſdem habet uires, aliquanto minores, ex aqua potum cruditatibus, torminoſis, uulſis, uenenatorum ictibus opitulatur, urinam cit, ad capitis uulnera cum ſicca Iri conuenit, ſquammas oſſium extrahit, & ad unguentorum ſpiſſamenta additur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gal.lib.7. ſimp. *Balſamo planta ſecundo exceſſu calida ſicca, tenuium partium: & carpobalſamo & xylobalſamo liquor eſt tenuior, minus tamen calidus quàm quidam exiſtimant, tenuitate partium decepti. Sæpe enim expertus ſum, non iuuiſſe diſpoſitionem calfactione egentem. Opobalſamo igitur (quod & βαλσαμέλαιον uocari dicit Simeon) ſyncero, dilui facili, læui, aſtringenti, non acido, linguam modicè mordenti, eſt præcipua inter has plantæ huius autoritas, & uis efficaciſſima.* Gal. lib. 2. c. ph. p. *Laudatiſſimum autem eſt Syriacum ſiue Iudaicum, ſiue ex Syria palæſtina, ac præcipue Sigadinum, à loco Paleſtinæ, in quo copioſiſſimum & optimum gignitur.* Lib. 1. anti. *Opobalſamum ſit Syriacum, tenue, perſpicuum, ſubſtantia non craſſum, quale in fundum uaſis ſubdere ſolet, quale item fit uetuſtate. Opobalſamum uarijs adulteratur modis, ut ægre poſſit, etiã ab exercitatiſſimis cognoſci: alias uerò Opobalſami notas ex Dioſcoride requiras. hodie propemodum deſijt uideri.*

Lib. 1. anti. *Carpobalſamum adulterari non poteſt, ſi Galeno credimus.*

Aſpalathus. Caput XIX.

ASpalathus, alijs eryſiſceptron, frutex eſt ſurculoſus, multis ſpinis horrens, naſcitur in Iſtro, Niſyro, Syria, & Rhodiorum inſula, quo ad unguẽtorum ſpiſſamenta pigmentarij utuntur. Optimus eſt grauis, detracto cortice rubens, aut in purpuram uergens, denſus odoratus, guſtatu amarus. Eſt & alterum genus candidum lignoſum, ſine odore, quod deterius habetur. Vim calfaciendi cum aſtrictione obtinet: unde decoctum cum uino ad tetra oris ulcera colluenda conuenit: ad nomas genitalium, & ſordida ulcera* infunditur. ſubiectum in peſſo, partum extrahit, aluum ſiſtit eius decoctum: & ſanguinis reiectionem potu cohibet, urinæ difficultatem inflationesq; diſcutit.

*Alij addũt, ozænas.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ioan. Ruel. Sueß. *Aſportatur ad nos aſpalathus è Rhodiorũ inſulis, inde Rhodij ligni appellationẽ declinauit. Quin & de flore fruticeq; toto ad Rhodios negociatores retulimus, qui florem ei roſæ tribuebant, prædicabantq; humilem arbuſculã, fruticẽue lignoſum, crebris ſpinis aculeatũ. Ea igitur quæ fideli narratione accepimus, & ipſius ligni pericula quæ unuſquiſq; facere poteſt, in hanc traxerunt opinionem, ut Rhodium hoc lignum ſit idem, quod à ueteribus aſpalathus diceretur. Accedunt etiã noſtræ nimirum ſententiæ, qui diligenter hæc ſcrutari, & ſingulas notas diſquirere uoluerunt.*

Galenus guſtu acrem aſpalathũ aſtringentemq; deprehẽdit, cuius iudicio lingua ſatis ſubſcribit. uide plura in hiſtoria Agalochi.

Muſcus. Caput XX.

BRyon, id eſt, muſcus, à quibuſdam ſplachnon appellatur: in cedro arbore, populo alba, & quercu inuenitur. Optimum eſt cedrinum: proximum populeum: in quo genere candidum & odoratius præſtat, nigricans improbatur.

Aſtrin

Muscus.

Astringendi uim habet. Decoctum insidentium uuluis utile: unguento balanino, oleisq; inspissandi gratia inseritur: thymiamatum, acoporumq; compositionibus conueniens.

NOMINA ET EXPLICATIO.

BRYON Græcis.

Muscus arborum, cani scilicet uilli, quales in senescente quercu maximè uidemus, Latinis. Officinis & Arabum familiæ Vsnea nominatur.

Germani gemöß von baumen / *uocant.*

Muscus arboreus, non splanchnon & bryon tantum, sed etiam hypnon ac sphagnon appellatur ab Aetio serm. 12. cap. 44. in oleo gleucino. Item serm. 13. cap. 117. sphagnum siue hypnum habet, ac rursus cap. 118. eiusdem sermonis quid sit hypnon exponit. ὕπνου, *inquit*, ὅ ἐστι σωληνάριον μικρὸν τὸ ἐξερχόμενον ἐκ τε δαμασκηνέας καὶ ῥοδακινέας ἀγρίας σ. *hoc est hypni, quæ canalicula est parua, ex arbore Damascena & Rhodacinea exorta, bessem. Quare apparet muscum hunc non tantum supradictis arboribus innasci, sed etiam alijs, uelut hic Aetius Damascenæ & Rhodacineæ dicit, de quibus arboribus suo loco dicetur.* Ian. Cor. Zuic.

Plinius canos arborum uillos sphagnon appellat.

Hodie aliud genus Musci pharmacopolijs in usu est, qui animalis potius sanguis aut sanies esse à Serapione traditur: uehementer odorifera res, qui tamē tempore Dioscoridis, Galeni, et cæterorum Græcorum incognitus fuit. Aetium tamen eum nouisse putandum est, qui quum alibi, tum serm. 12. cap. 46. in medicamento purgatiuo ex hermodactylis, μόσχου κεράτιον α. *habet, id est, musci siliquam unam, id quod de nullo alio musco intelligi potest.*

Est autem et tertium adhuc musci genus, quod item bryon Græcis appellatur, itemq; lichen, sed hic in petris roscidis nascitur in mari, de quo suo loco plura, &c. Vim habet astringentem, inualidam. Nec enim multum est frigidum, sed proximè fermè medijs. qui uidelicet & digerendi & emolliendi facultatis est particeps, maximè quod in Cedrinis lignis reperitur. Gal. lib. 6. de simpl.

Agallochum. Caput XXI.

AGallochum, lignū est quod ex India atq; Arabia deportatur, thyiæ ligno simile, maculatum, odoratum, gustu astringens, cum quadam amaritudine, cute uerius quàm cortice uestitur, aliquantulum uersicolore. Manditur, aut decocto os colluitur, commendandi halitus gratia. Sudores arcet toto corpori insparsum: pro thure ad suffimenta substituitur: radix epota drachmæ unius pondere, humida stomachi uitia, & imbecillitatem, feruoremq; mulcet, si lateris, iecinorisue dolor excruciat, si dysenteriæ, aut tormina infestant, ex aqua bibere prodest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Arborem huius triplicem scribit Ludouicus Rom. Patricius in tractu Indico uideri, Calampat perfectißimam, Bochor uilißimam, Iubam mediam. Xylaloë Aëtio & Actuario dicitur, id est, lignum aloës arboris non herbæ. Rhodijs militibus est frequens in corollis precarijs. Quod uero ostendunt officinæ, uerius est aspalathum acre, & austerum. Gal. lib. 6. simpl. quod aroma apud suos nasci idem Gal. scribit lib. 8. comp. ph. part. & in Syria & Rhodo Dioscorides: graue, detracto cortice, rubens aut purpurascens, densum, odoratum, amarum, astringens: alterū deterius, cādidum, lignosum, inodorum. Verum Agallochum Germani des heyligen Creutzes holtz, *hoc est, lignum sanctæ crucis appellant: Aspalathum uero* Paradiß vnd Aloes holtz.

Iac. Syl. Ludo. Rom. pat. Gal. lib. 6. simp. Lib. 8. com. ph. p.

Narcaphthum. Caput XXII.

NArcaphthum ex India defertur, corticosum, simile sycomori libro, quod iucundi odoris gratia suffitur. Miscetur thymiamatis compositis, constrictionibus uuluæ suffitu prodest.

Narcaphthum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ioan. Ruel. Sueß.

Serapio Arabs Nabach uocat. quid sit nondum comperi. Narcaphthum, quod & ab alijs nascaphtum uocatur, olim ex India deportabatur, corticosum natura, & putaminibus arboris mori: Prætermissum à Plinio, ut arbitror consultò, quia incerta esset eius facies, ut aliorum quoq; plurium, quæ nostro orbi tantum nominib. cognita sunt. Paulus lacaphthi meminit inter ea quæ in magno cyphi, quod cognominant heliacum, adijciuntur, & corticem Piceæ, uel alterius arboris existimat. ego lacaphthũ cum nascaphtho idem esse reor, & nostro seculo planè ignotum.

Cancamum. Caput XXIII.

*Alij, odori.

CAncamum Arabici ligni lachryma est, myrrhæ quodammodo similis, uirosi* gustus, quam ad suffimenta usurpant. Vestes eo ex styrace & myrrha suffiuntur. Vim proditur obtinere extenuandi obesos, si ternum obolorum pondere ex aqua, aut mulso aceto plusculos dies ebibatur: lienosis datur, comitialibus, & suspiriosis, menses cum aqua mulsa pellit, oculorum cicatrices cõfestim emendat: uino madefactum medetur eorundem hebetudinibus: aduersus gingiuas humore prægnanteis, doloresq; dentium, non aliud efficacius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis κάγκαμον. Cancamum Latinis. Officinis Cacca nominatur.

Lachan sæpe Actuario dicitur paßim, ac præcipuè in duplici descriptione dia lachan, ubi scribit λάχαν λεκαθαρισμένον purgatum.

Ioan. Ruel. Sueß. Dioscor. Paul.

Cancamum ex confinio casiæ cinamiq; deuehitur, sed per Nabatheos & Trogloditas qui consedere ex Nabathæis. Paulus arboris Arabæ odoratam esse lachrymam tradit, myrrhæ non dißimilem, quæ suffimentis usurpetur. Addit uim obtinere extenuandi præpingues, & obesos. Cæterum non sum nescius, à Barbaris, qui Dioscoridis & Pauli citarunt testimonium, id laccã dici, quod Dioscorides & Paulus cancamum appellarunt, idemq; plurimis recentiorum Græcorum compositionibus hoc nomine dicatum. An tamen lacca sit Gummi illud quòd hodie paßim ostendunt Officinæ, de quo agitur. Cancamum, non satis habeo compertum, Quòd si genus hoc myrrhæ referat speciem, tamen uacare mihi uidetur odore, qui poßit ad suffimenta dari, sapore uiroso. Adiecere Mauritani rubram esse laccam, tinctoribus expeditam, roris modo supra surculos arborum insidentẽ, præsertim mespili, & coalescentem in gummi. Infectores floccorum purpuræ, eam macerant, ut colorem ebibant lanæ, & quod remanserit, lacca esse dicitur, cùm uetus inodorum & fecem potius canchami, quàm canchamum aut lacca dẽci oporteret.

Ant. Muß. Br.

Scito autem tria hoc nomine lacca nuncupari, Vnum est uerum Dioscoridis canchamum. Alterum grana quædam arte facta, quæ Venetijs uirgino parantur, aut cocco, & alijs nonnullis: hac pictores utuntur. Est & tertia lacca, ex qua ruber color fit, qui uulgo carmesinus appellatur. ex his omnis error detegitur &c.

Cyphi. Caput XXIIII.

CYphi thymiamatis compositio est, dicata dijs, qua abundè Aegyptij sacerdotes utuntur. In antidota misceri solet. suspiriosis datur in potu. Permultæ componendi rationes, quarum una hæc est: Sumito cyperi dimidium sextarium, cum pari baccarum iuniperi adultæ modo: uuæ passæ pinguis, exemptis uinaceis, minas duodecim: resinæ repurgatæ minas quinq;: calami & iunci odoratorum, & aspalathi, singulorum minã: myrrhæ duodecim: uini ueteris sextarios nouem, cum duabus mellis minis: uuam passam detractis uinaceis tusam, cum uino & myrrha subigito: cætera tusa & cribrata adijcito: die uno humorem combibere finito. dein mel coquito, dum sibi glutinis asciscat crassitudinem: eliquatam resinam accuratè permisceto cum reliquis diligenter contritis, & in fictile uas recondito.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cypheos compositio à Democrate hæc describitur, σαφίδ@, id est, uuæ passæ pinguißimæ (à qua cortex & semen totum sint exempta) carnis leuigatæ probè, terebinthinæ ustæ, ana drachmæ Atticæ 24. Myrrhæ, schœnu anthus, seu iunci rotundi, ana drachmæ 12. Cinamomi drachmæ quatuor. Bdellij lachrymæ, spicæ nardi, caßiæ bonæ & puræ, cyperi, baccarum iuniperi grandium & pinguium, calami odorati ana drachmæ tres.

Aspalathi drachmæ duæ & dimidia. Croci drachma una. Mellis & uini modus mediocris. Bdellium, myrrham, uinum in mortario tere ad mellis liquidi craßitiem, melle superaddito unam cum alijs tere. Omnia ubi erunt læuia, fac cyclos paruos.

His Aegyptij sacerdotes dijs suis propitiandis suffitu utuntur. Sic Rufus uir optimus, & in arte exercitatus, parandum prodidit. Permultæ enim eius compositiones etiam Dioscoridi, quarum unam describit ab hac diuersißimam, tamen quam in antidota quoq; misceri ait. Paulus quoq; lib. 7. describit cyphi magnum ἡλιακὸν, id est, solare dictum, ex rebus 36. confectum: & σεληνιακὸν, id est, lunare quod ex rebus 28. constat: utrumque ab hoc maximè differens: tamen etiam ad conciliandos Deos odore grato compositum, & naribus nostris admouendum, ut distillationes à capite in partes subiectas concoquat, & grauedine, obstructioneq; nos liberet, & cerebri uentriculos purget, & pestilentibus morbis resistat. Per os etiam cyphi sumitur tum ad hæc, tum ad ea quæ pectori inhærent coquenda, nec non ad frigidos hepatis affectus. Miscetur medicamentis præcipue epithematibus & antidotis, quæ inde Cyphoidea uocantur. Paulus lib. 7. Etiam officinis hodie in usu est cypheos compositio sub nomine trochiscorum kokion, à uera compositione nō longè diuersa, sed admodū deprauata,

Paulus Aegineta.

Paulus lib. 7

Crocum. Caput XXV.

CRocum, optimum in medendi usu Coryceum, recens, & boni coloris, paulùm candidi gerens in capreolo, oblongum, omnibus suis partibus constans, non fragile, plenum, à quo detractum est nihil, quod madefactum manus inficit, nec situm redolet, aut cariem sentit, subacre. sin huius generis non est, aut uetus, aut humore perfusum creditur. Secundus locus datur Coryceo, è tractu Lyciæ contermino. Tertius Lycio è monte Olympo. dein x. Aegibus Aetoliæ. Cyrenaicum & Centuripinum inter Sicilica omnia uiribus infirmius est. Omnium natura oleracea. Itali tamen ob succi copiam, & coloris uenustatem, tingendis mortarijs dicauerunt. quibus de causis magno uenditur. Vtilissimum in medicina quod antè descripsimus. Adulteratur immisto crocomagmate tuso, atq; etiam sapæ sublitu: contrita, quò pondus adijciatur, simul argenti spuma, aut plumbagine. sed maleficium declarat insidens puluis, præsertim si defrutum in odorando subolet. Thessalus ipsum tantùm odoratum esse uoluit*, Alij exitiosum, tribus drachmis ex aqua potis. Proculdubio uim coquendi, emolliendi, atq; substringendi habet. urinam cit. Elegantem colorem præstat. qui ex passo biberint, crapulam non sentient. oculorum fluxiones illitum cum humano lacte, cohibet. additur in potiones, quæ interaneorum causa temperantur. ad uuluæ etiam sedisq; cataplasmata, utiliter inditur. uenerem stimulat. uergentes ad ignem sacrum inflammationes mulcet. auricularijs collectionibus utile. Quò facilius conteratur, in calido fictili sole siccari oportet, celeriterq; uersari. Vrinam mouet radix ex passo pota. Fit etiam expressis unguenti crocini odoramentis, & in formas digestis, quod crocomagma uocant. Optimū est odoratū, modicè myrrhā olens, graue, nigrū, ligni expers, læue, subamarum*, quod madefactum croci colorem reddit, gustatūq; uehementer dentes

*Alij, Theßali uolunt.

*Alij, subrufum.

ac linguam inficit, multis durans annis: quale est quod à Syria defertur. Habet suas uires ad delenda quę caliginem oculis obuersan, turinã cit, calfacit, coquit, & emollit. uires croci pro portione quadam tenus repræsentat, quandoquidem plurimam croci partem sibi crocomagma uendicat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΚΡΟΚΟΣ *Græcis.* *Crocus Latinis appellatur.*

Officinæ antiquum & genuinum nomen retinuerunt.

Germani Saffran/Zimentsaffran / ort Saffran / Zamer saffran.

Galli du saffran uocant.

Gal. lib. cop. ph. part. 4. 78. *Crocus calidus ordine secundo, siccus primo, parum ac mediocriter astringit, qua facultate cor & partes alias roborat, ut suo calore moderato coquit ac digerit, & siccando modicè dispositiones pectoris phthisicas iuuat, putredines corrigit.*

Lib. 1. antid. *Crocus Coryceus à Coryceo antro, in quo nascitur, ueteribus atq; adeò Poëtis præter cæteros celebratus: alijs sanè procerior, nõ tamẽ alijs robore odoris aut diurnitate est præstantior. Eligendus uerò est non procerior, sed odoratissimus, & flauißimus, & longo tempore in suo uigore persistens. Præstantißimum igitur aliquem crocum apto quodam ædium loco repositum obserua sæpe, ut pernoscas: nam id coloremodoremq; pristinum diu seruabit: Adulterati uerò odor & color celeriter uanescit. Crocus Cilicius etiam laudatur. Nunc paßim & in Germania seritur, uerum nullibi uegetior quàm in Viennensi agro.*

Helenium. Caput XXVI.

HEleniũ folia habet uerbasci angustioris folij, asperiora, oblonga: caulem quibusdam in locis non emittit: radicem subalbidam, interdum subrufam, odoratam, subacrem, uegetam, magnã, ex qua agnatæ propagines liliorũ aut ari modo seruntur. Mõtibus in umbrosis, siccoq; solo prouenit. Foditur ęstate radix, particulatimq́; dissecta siccatur. Potũ radicis decoctum menses et urinas ciet, ipsaq́; in eclegmate ex melle prodest tussi, orthopnϾæ, ruptis, conuulsis, inflationibus, & serpentium morsibus. In summa excalfaciẽs. Folia ex uino cocta utiliter ischiadicis illinuntur. Helenium stomacho utile in passo conditum: siquidem salgamarij paululum siccatã radicem, mox decoctam, & frigida aqua madefactam, in sapã conijciunt, & ad usus recondũt. trita potaq́; ad cruentas excreatiões efficax est. Alterum Helenij genus in Aegypto gigni Crateuas tradit. herba est cubitalibus ramulis, serpylli modo per humum repentibus, folijs lenticulæ circa ramos, sed longioribus crebrisq́;, radice pallida, digiti minoris crassitudine, per ima tenui, supernè crassa, cortice nigro. Nascitur in maritimis

maritimis collibusq́;. Radix una in uino epota, contra serpentiũ ictus auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΕΛΕΝΙΟΝ *Græcis. Helenium, Elenium & Inula Latinis.*

Officinis Enula campana dicitur. Germani Alant wurtzel.

Galli champaigne uocant. ἑλένιον λευκόν, καὶ ἐρυθρόν *Actuarius appellat.*

Elenij radix odorata, subacris, amara, calfacit non primo statim occursu, siccatq́; non exactè ob humorem in se recrementitiũ, tandem uerò etiam rubrificat, ischiadas & affectus alios diuturnos ac frigidos: eclegmate cum melle, crassa & lenta ex pulmone & thorace expectorat, serpentium morsibus prodest. Ex montibus & sicco solo præstantior, legitur æstate, particulatimq́; dissecta siccatur, uel melle aut saccharo condita seruatur.

Omphacinum, oleumq́;. Caput XXVII.

OLeum quod ex immaturis oliuis exprimitur, ad multos usus rectè ualentibus accommodatissimum. omphacinum id appellatur. Præstat recens, odoratum, quod non mordeat. Tale unguentorum compositionibus idoneum intelligitur. Stomacho utile est, quòd astringat. gingiuas contrahit. dentes firmat, si cõtineatur in ore. sudores cohibet. & quo uetustius ac pinguius, eo ad medicamenta aptius est. Et, ut reliqua in commune dicantur, omne oleum calfacit. emollit uentrem. à perfrictiõibus corpus tuetur, ipsumq́; promptius ad obeunda munera reddit. aluum emollit. ulcerantium uenenorum uires permistum hebetat. contra uenena datur, assiduè potum redditumq́; uomitionibus. soluit aluum heminæ mensura cum pari ptisanæ succo aut aqua potum. ad tormina, calidum simul decocta ruta tribus sextarijs in potu datur. uentris animalia pellit. idem maximè ilei intestini morbo laborantibus infunditur. uetus magis calfacit & uehementius discutit. oculorum claritati sublitum confert. Si uetusti non sit occasio, in uase decoquitur ad mellis crassitudinem, ut uetustatem repræsentet.

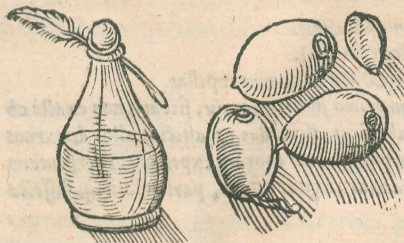
NOMINA ET EXPLICATIO.

Oleum proprijßimo nomine appellatur, quod ex oliuis exprimitur. Germanis Baumöl.

Gallis uerò huyle d'oliue appellatum: maturis quidem dulcißimum, calidum, moderatè humidum, uel dum est recens, frigidum humidum. ex crudis autem & immaturis omotribes & omphacinam quantum astringit, tantum refrigerat: illud ueteratũ calidius fit, & potentius digerit: hoc autem si dulcescit uetustate, dulcis uires induit, quas sapore explorabis. Tenue est purum, translucidum, & cuti affusum eius modicum, latißimè per eã extenditur, continuum sibi manens, & citò à cute combibitur: idemq́; optimum æstimatur, quale in Italia Sabinum — *Gal. libro 7. simpl. & lib. 2. c. ph. gene.*

Oleum habet uim mitigandi & laxandi.

Oleum syluestris oliuæ. Caput XXVIII.

OLeum quod syluestres oliuæ fundunt, uehementer adstringit, & ad sanorum usus secundum sibi locum uendicat. In doloribus capitis utiliter pro rosaceo substituitur. sudores arcet. defluentes capillos inhibet. furfures, ulcera capitis manantia, scabiem, leprasq; abstergit. tardius canitiem sentiunt, qui eo quotidie perunguntur.

Candidum oleum fit hoc modo: Album colore, nec anniculo uetustius, in nouum fictile oris patuli funditur, centum heminarum mensura, & sub solem media quaq; die concha refunditur, ex altoq; demittitur, ut assidua deuolutione, ictuq; agitatum respumet: octaua die fœnum græcum mundum quinquaginta denariorum pondere, calida aqua madefactum donec emollescat, in supradictum oleum deijcitur, ita ne extillet aqua. postea tedę præpinguis piceæ, assulatim cæsæ æquale pondus adijcitur, & transactis octo diebus, oleum concha mouetur. Vbi candorem contraxerit, in uas nouum uetere uino affusum recondi debet, substratis sertulæ Campanæ corollis drachmas undecim pendentibus, cum pari iridis pondere: sin minus, rursus soli mandandum, & idem munus obeundum, usq; dum inalbescat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oleaster Græcis catmòs, dicitur syluestris olea, fœcundior satiua, quod ferè syluestres habent, ceu cura fertilitatem minuente. Oleum tamen acrius atq; magis astringens &c.

Oleum album siue elotum morsu omni caret. Lauandi modũ docet Galenus in lib. de comp. ph. gen.

Sicyonium. Caput XXIX.

SIcyonij componendi ratio hæc est: In lebetem oris lati stanno inductum, funditur olei albi, quod crudæ oliuæ reddiderunt, congius unus, aquæ semicongius. leui id igne coqtur, leniter mouendo. at ubi bis efferbuit, & subtracto igne refrixit, innatans oleum cõcha decapulatur, & adiecta noua aqua conferuescit. & reliquis ut diximus peractis, reponitur. In Sicyonia maximè fieri consueuit, Sicyonij inde accepto cognomine. Calfactoriã ad quendã usq; modũ uim habet. Febri ac neruorũ uitijs prodest. fœminę ad cõmendandum faciei nitorẽ eo utuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ian Cor. zuic. *Sicyonium oleum maximè in Sicyonia parari scribit Dioscorides, ut patriam appellationẽ inde habeat, docetq; eius faciendi modum ex oleo albo, ita ut dimidium eius aquæ affundatur, cum qua bis efferuescat, nulla mentione facta cucumeris, ex quo incocto fiat, & unde alij Sicyonium appellatum putant,* ἀπὸ σικύου *uidelicet, hoc est à cucumer appellatione ducta. Paulus namq; lib. ca. 3. 77. sic ait* αἷμα δὲ κινοῖ καὶ βλάστεως σπέρμα ἐνειμένον, καὶ ὁ χυλὸς τοῦ ἐλατηρίου, ἢ τὸ δι' αὐτοῦ ἢ διὰ τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ συντιθέμενον σικυώνιον ἔλαιον. *Quibus uerbis Sicyonium oleum ex elaterio, ipso uidelicet cucumeris syluestris succo, aut eiusdem radicibus componi tradit. Aëtius autem ser. 9. cap. 27. non quidem Sicyonij mentionem facit, sed aliàs olei in quo syluestris cucumeris radix sit incocta,* καὶ κηρωτὰ, *inquit,* προσαγέσθω παρασκευασθεῖσα δι' ἐλαίου, ἐν ᾧ σικύου ἀγρίου ῥίζα ἐναφεψεῖται. *Indicauit itaq; Aëtius his uerbis Sicyonium simplex, quod ex incoctis oleo radicibus cucumeris syluestris fiebat, Paulus uerò tum compositum Sicyonium, oleum tum quod ex elaterij succo itidem compositum est, significat, quorum omnium descriptiones Paulus lib. 1. cap. 20. habet.*

Paul. lib. 3. cap. 77.

Aëtius serm. 9. cap. 27.

Paulus li. 7. cap. 20.

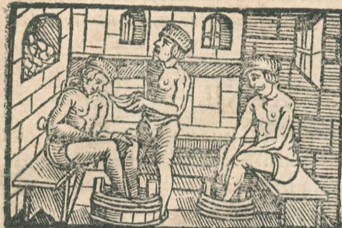
Sicyonium oleum & cicinum, raphaninum, sesaminum, amygdalinum, caryinum, sinapinum & alia plurima ex fructibus & seminibus expreßa & parata rerum, ex quibus extrahuntur & componuntur naturam sequuntur. Quo pacto aũt olea medica et factitia fiant, rerũq; uirtutibus inficiantur, nõ abs re fuerit adposuisse ex Galeni de sanitate tuenda lib. quarto. Sunt enim qui per infusionem illa

Gale. de tuenda sani. li. 4.

tantum

tantùm conficiant, sunt & qui per coctionem. Vbi uerò per infusionem fiunt, res quæ infunduntur, contundi prius debent antequàm in oleum inijciantur, sic enim qualitate & ui sua oleum citius inficient, quæ postquàm maceratæ fuerint, quod quadraginta & plurium dierum spacio fiet, abijciuntur, humidum uerò linteo percolatur & usui seruatur. Qui uerò diutinam macerationem illam rerum ferre non possunt, eos partim in oleo percoquere coguntur, igni certè lento, qualis prunarum est, quæ tamen nec ipsæ multæ esse debent, partim aquæ uiniue tantulum inijcere quantum coquendo totum uanescet. Is modus erit, si quadruplum eius aut quintuplum oleum sit. Vinum autem ad affectus podagricos & articulares, aqua uero ad alios utilior est. Et sic cautiores operantur, quo nec iniecta torreantur, nec oleum ustionem odore referat. Verum qui his magis sunt curiosi, in duplicibus uasis coquunt: quod fit cùm in lebete in quo sit aqua feruens, inseritur exiguum uasculum, in quod fundi oleum debet. Et hic commodior coquendi est modus.

Strigmenta balnearum. Caput XXX.

STrigmenta à balneis calfaciunt, molliunt, discutiunt. ad sedis rimas & condylomata illinuntur. Illa uerò quæ ex palæstris puluerem sibi asciuerunt, in sordis speciem redacta, articulorum nodos imposita adiuuant. ischiadicis in fotus aut malagmatis locum, calida commodè sufficiuntur. derasæ gymnasiorum parietibus simulacrisq; sordes calfaciunt. tubercula, quę ægrè ad coctionem perducuntur, dissipant. desquammatis & ulceribus senum prosunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Strigmenta Archigenes γλοιὸν dixit Dioscorid. & Gale. & alij medici Græci etiam ῥύπον appellare solent. Sunt autem trium generum strigmenta, balneorum, palæstræ, & parietū atque statuarum gymnasiorum. Balneorum ex sudore, oleo, & sordibus in balneo defrictis ab hominibus constant. Palestræ ex eijsdem rebus componuntur, accedente insuper puluere, qui partim ab olei illitione luctaturis inspergebatur ac affricabatur, partim à luctantibus in arena mutuo manibus ingestus, itemque ex lucta excitatus, corporibus inhærebat. Prior sanè puluis πάτος, & Atticis κονίσαλος uocabatur, authore Galeno: eiusq; affrictus aliquando solus, aliquando præmissa olei illitione, densandi ac coroborandi corporis per oleum emolliti gratia fiebat, uelut secundo & tertio ὑγιεινῶν Galenus tradit. Quanquam & ob emendandam gracilitatem, crura puluere conspergere eiusdem operis libro. 5. doceat, & affuso oleo confricare, sed ita ut is plus tenuis & pinguis sit, κόνιν λιπαρὰν appellat, in quo uidelicet nihil asperi, neq; acris insit. Extenuant enim magis quàm incarnant, qui pumicosa asperitudine, aut nitrosa acredine participant. Quin & refrigerandi & sudoris reprimendi causa idem puluis adhibebatur, qui uim habeat obducendi meatus, refrigerandiq; ac repellendi, uelut 8. simp. ph. Galenus testatur. At uerò tertium genus Strigmentorum est parietum atque statuarum in Gymnasijs, quæ sordes sunt ex oleo magna sui parte constantes, quæ ex materia cui inhærent aliquid assumunt, uelut æruginem ex statuis æreis. His enim itemq; parietibus oleum quo se oblinebant palestritæ, inter illinendum inspergebatur, quanquā etiam statuas quasdam fuisse in gymnasijs, itemq; uasa ærea quæ oleum ipsum, quo se luctaturi obtinerent, continerent, ex Pauli ac Galeni uerbis apparet. Ait enim Paulus lib. 7. ῥύπος ἀπὸ τῶν χαλκῶν ἀνδριάντων ἢ σκευῶν, ἐν οἷς ἄφθονον ἔλαιον ἐναπομένῃ, ἔχει τι καὶ ἰοῦ, διαφορητικός ἐστι καὶ ξηραντικὸς μετρίως καὶ μαλακτικός. ἀπέπτα γοῦν φύματα διαφορεῖ, hoc est: sordes ex æreis statuis ac uasis, in quibus largum oleum remanet, quod & æruginis quippiam contrahit, discussoriæ sunt, & resiccantes moderatè ac mollientes, quare tubercula cruda discutiunt.

Archigenes.

Ian. Cornarius. [printed: Ian. Cor. zuic.]

Gal. lib. 2. & 7. de tuenda san.

li. 5. eiusdem operis.

Lib. 8. simp. ph.

Paulus lib. 7.

Elæomeli

Elæomeli. Caput XXXI.

IN Palmyris Syriæ, quod elæomeli uocant, ex quodam caudice manat oleum, melle crassius, sapore dulci. Bilem, cruditatesq; detrahit, sextario cum una aquæ hemina dato. sed qui sumpsere, torpescunt, & uiribus deficiuntur. quod minimè uereri oportet, uerum crebrò excitare, ne ueterno pressi somnos captent. Fit & oleum è pinguitudine surculorum oleæ. optimum uetus, crassum, pingue, non turbidum. calfacit. Priuatim caliginibus oculorum illinitur. lepras, neruorumq; dolores illitum emendat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Elæomeli uel oleomel nostro seculo incognitum.

Magno implicantur errore, qui mannam putant elæomeli ueteribus fuisse, quorum error facilè exploditur. Nam elæomeli constat resinæ genus quoddam esse, Palmyris familiare, quod è caudicibus profluebat, perinde quasi apud nos ex annosis Betulis liquor, qui linctus ualde turbat uentrem, sapore dulci.

Cicinum oleum. Caput XXXII.

CIcinum oleũ hoc modo temperatur: Maturi ricini qua uoles quãtitate torrido sole flaccescunt, & uuarũ more instrati tantisper insolãtur, dũ uestiens cortex fractus decidat. caro colligitur, & coniecta in pilam diligenter tunditur. postea in lebetem stanno illitum, qui aquam habeat, demittitur, subiectoq; igni feruescunt. & ubi insitum prorsus humorem reddiderunt, sublato ab igni uase, innatans oleum concha tollitur & reconditur. Sed in Aegytypo, ubi largior increbuit usus, longè secus fieri solet. Nam repurgatos ricinos molæ mandant, & accuratè molitos per sportulam torculo exprimunt. Tum quidem ematuruerunt ricini, cùm continentibus orbiculis exuuntur. Ad psoras, & ulcera capitis manantia ualet, prodest sedis inflammationibus. uuluis conuersis atq; præclusis: item indecoris cicatricibus, & aurium doloribus. emplastra efficaciora reddit additum. potu aquam aluo extrahit, uentris animalia pellit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cicinum oleum, est quod ex fructu Ricini, quem Græci κίκι uocant conficitur, quid autem sit Cici seu Ricinus, & quæ eius forma, facultas & temperamentum libro. 4. cap. 145. luculenter demonstrabimus. Hoc oleum ut hic Dioscorides tradit, aliter Aegyptij, aliter alij conficiebant. Poterit hodie iisdem plane rationibus parari, quamuis eius nullus sit in officinis usus, cum passim nunc in hortis proueniat. Est hoc oleum admodum tenue, ob id ad discutiendum potens.

Amygdalinum. Caput XXXIII.

*hoc est, Sextarij tres.

AMygdalinum oleum, quod aliqui metopium uocant, hoc fit modo: Semodius * ex amaris nucibus repurgatis siccatisq; in pila ligneo pistillo leniter tunditur in offas, aquæ quæ ferbuerit sextarius adijcitur, & ubi dimidia hora humorem hauserit, uehementius quàm antea tunditur, mox tabellis premitur, & quod digitis hæsit, concha excipitur. Pressis nucibus rursum hemina aquæ inspergitur, & postquàm ebiberint, idem opus prosequendum. Singulas heminas reddunt singuli modij. Contra uuluarum dolores, strangulatus, cõuersiones, & eorundẽ locorũ inflammationes efficax est, uitijs renũm, calculosis, difficili urinæ, suspiriosis, lienosisq; proficit. dolores capitis, grauitatem auditus, sonos incertos, tinnitusq; discutit. maculas & uitia cutis tollit è facie, & eam erugat cum melle, radice lilij & Cypria cera aut

rosaceo

rosaceo cerato. & oculorum hebetudines emendat. ulcera capitis manantia & furfures cum uino abstergit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Amygdali summariam considerationem quære infra cap. 139. Μετώπιον dicitur oleum amygdalinum propter Galbanum, quod recipit. Vocatur & μετώπιον patrio nomine Aegyptiacum quoddam unguentum, propter Galbani mixtionem. Nam lignum in quo Galbanum aut ut alijs placet Amoniacum nascitur, Metopion quoq; uocatur. Habet prædominatricem amaritudinem, adiuncta quadam ui densandi & uirtute stiptica.

Balaninum. Caput XXXIIII.

Simili modo fit balaninũ oleũ, q̃d repurgat maculas, lentigines, uaros, & cicatrices nigras. aluum soluit. stomacho aduersatur. contra aurium dolorem, sonos, & tinnitus auxilio est, cum anserino adipe instillatum. Similis sesamini ratio. Fit etiam è nuce iuglande oleum, quod cariynum uocant. Eandem uim habet quam balaninum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Βάλανος μυρεψική, id est, glans unguẽtaria, Myrobalanus quoq; Plinio dicta, ex Barbarica regione allata. Ben Arabibus dicta, hodie frequens, stomacho aduersatur, cum hydromelite pota carnis huius drachma una est uomitoria: cum oxicrato autem iecur & lienẽ purgat, cũ aceto item (quo maximè gaudet ad agendum) lepras, psoras, lentes, uitiligines, pruritum extergit: lieni & hepati indurato illinitur cum farina aliqua siccante, ut erui, lolij: lieni etiam prodesse scribit Galenus. Carnis huius succo calido utuntur aromatarij: id enim inodorum cùm sit, omnibus suscipiendis odoribus est aptißimum, ut insipidum saporibus, & coloris expers coloribus. Id oleum Balaninum hic Dioscoridi dicitur. Oleo expresso quod reliquum est magma terreum & amarũ, incidit, terget, contrahit, stipat, ad prædicta etiam efficax, sed minus. Id autem uidetur esse μυροβαλάνου πίεσμα, id est, expressum, quod cataplasmatis miscet Galenus. Gal. in ther. ad Pisonem.

Sesaminum oleum fit ex semine sesami, de quo lib. 2. cap. 91. Sesamon non parum in se continet uiscosum & pingue: quare emplasticum est & emolliens ac modice calidum. Eiusmodi facultatis est quod cõficitur oleum: & herbæ quoq; decoctum similem uim habet. In nuce iuglande id quod edendo est, oleosum est, & tenue, itaque etiam facile exprimitur: & quo diutius reconditum fuerit, magis tale efficitur. Quamobrem oleum ex eo inueterato exprimere liceat. Tunc sanè ad modum fit per halitum euaporatoriũ. Itaq; quidã eo gangrenas & carbunculos, & ægilopas sanant, ac nonnulli ad neurotrota, hoc est neruorũ uulnera utuntur. Cæterũ si recens sit, astringentis nonnihil qualitatis etiam obtinet. Lib. 11. & li. 13. metho. & bis li. 9. cõp. ph. part. Gal. l. 8. simp. Gal. l. 7. simp.

Hyoscyaminum. Caput XXXV.

Hyoscyaminum sic fit: Semen candidum, recens ac siccum tunditur, & calida aspergitur aqua, ut in amygdalino diximus. dumq; insolatur, siccatiį, quæ sub manu sunt, partes, cũ reliqua massa permisceantur. hoc autem fieri oportet dum nigrescat & grauiter oleat. mox pressum atque ex colatum reconditur. Oleum è grano gnidio. Ad aurium dolores efficax est, pessis miscetur. ad emolliendum utile. Fit & è grano gnidio purgato & tuso. Vis ei aluum soluere potu. Non secus cnicinum oleũ temperatur, cui facultas eadẽ est quę facto è gnidio grano, uerùm inualidior. Oleũ cnicinũ

Rhaphaninũ è rhaphani semine fieri solet, cæterorum more. Phthiriases mala ualetudine cõtractas tollit. scabrities cutis in facie emendat. Ad obsonia utuntur Aegyptiį. Melanthinum idem quod rhaphaninum potest. Tritum sinapis semen, & calida aqua madefactum, adiecto postea oleo exprimitur. Id ad diuturnos dolores efficax est. transfert humores qui in aliqua parte concreuerunt. Oleũ rapha. Oleũ melãth. Oleũ sinap.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hoc oleum à semine Apollinaris herbæ denominatur, quam & hyoscyamium, id est, fabam porcinam appellant, eius historiam & picturam quære lib. 4. cap. 59.

Vsus seminis & per se, & semine expresso stuporem gignit, atq; adeo insaniam.

Falluntur qui granū gnidium è chamelæa nasci autumant, similitudine foliorum decepti ut fusius dicemus cum tractabitur eius historia lib. 4. cap. 154.

Oleum ex gnidio grano strictum eandem uim habere quam cicinum Plinius affirmat. Habet hoc oleum magnam uim præter ea quæ à Dioscoride dicuntur, in aluo lenienda, si umbilico admoueatur.

Gal. l. 2. simp. cap. 5. & li. 5. sanita. tu. *Cicini semen calidum, ordine tertio, purgat pituitam. Officinæ semen carthami appellant. Oleum seminis lac cogit & astrictam aluum soluit, in historia plantæ certius lib. 4. cap. 168. de eo agetur.*

Gal. l. 6. sim. *Rhaphaninum oleum Galenus ait cicino oleo calidius esse, aliàs simile.*

Melanthium unde melanthinum oleum, est Gith, & officinarum Nigella.

Sinapinum oleum fit ex semine madefacto in oleo expressoq́; quo utuntur ad neruorum rigores, lumborumque & coxendicum perfrictiones.

Myrteum. Caput XXXVI.

MYrtei faciundi ratio est: E myrto nigra syluestri, aut satiua, foliorum mollissima quæq́; tusa premuntur. succo pares omphacini olei portiones adijciuntur, subiectisq́; carbonibus inferuescunt donec concoquantur. innatans oleum deraditur. Sed longè facilior hæc compositio: Tenera folia contusa coquuntur in oleo & aqua, & quod innatat eximitur. ‡Priuatim alij deiecta oleum folia in sole macerant: alij prius oleum inspissant malicorio, cupresso, cypero, & iunco odorato. Efficacius est amarum gustu, & oleosum, uiride, translucens, & olens myrtum. Astringit & indurat. ideo medicamentis miscetur quæ cicatricem obducunt. prodest ulceribus in capite manantibus, ambustis igni, & papularum eruptionibus. Facit ad attrita & furfures, sedis rimas, condylomata, articulos laxatos. corporis sudores compescit, & omnia quæ adstrictionem inspissationemq́; desiderant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hodie utimur oleo myrtino in uentris fluxibus: uehementer enim exiccat. Myrti picturam & summariam considerationem quære cap. 128.

Laurinum. Caput XXXVII.

LAurinum fit hoc modo: Lauri baccæ cum maturæ sunt, in aqua coquuntur: siquidem ex obducto cortice quandam pinguitudinem reddunt, quæ manibus subacta concha excipitur. Alij omphacinum prius oleum cypero, iunco odorato, & calamo inspissant, deinde tenera lauri folia concoquunt. alij etiam baccas, donec oleum odorem contraxerit. alij styracem & myrtum* addunt. Optima laurus ad id latifolia & montana. Oleum laurinum utilius quò recentius, quóque uiridius colore, amarissimum, & acre. Vis ei excalfactoria, emolliens. uenarum spiracula aperit. lassitudines discutit. omnibus neruorum uitijs, algorbus, destillationibus, aurium doloribus, malis renum frigore contractis, illitum, non aliud iuuantius, attamen potum nauseam parit.

*Alij, myrrham.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Laurinum oleum quidam è baccis exprimunt tantùm: alij folijs modo: alij folia & corticem nec non styracem addunt aliosq́; odores. Excalfacit uehementer, & emollit: ita ut ij, qui scabie scatent, & asperis impetiginibus obsidentur, illiti in balineo, persanentur. Sed eo conuenit abstinere, lichenibus & psoris, inflammationem minantibus: in calidis quoq́; temperaturis & biliosis: siquidem frigidis corporibus, humidis & pituitosis congruit: item ijs, quorum articuli algoribus, aut perfrictione affliguntur: ischiadicis subsidio est: uermes & pediculos enecat, furfures capitis emendat: alopecias & ophiases corrigit, usus eius in lauachro nitri: postea detergere oportet uino & melle, & fœni græci farina: sed cauendum est, ne capiti dolorem sentienti, laurinum hoc oleum admoueatur.

Lentiscinum

Lentiſcinum. Caput XXXVIII.

SImilis lentiſcini ratio. Nam è maturo fructu temperatur, factis prius ſpiſſamentis, ut in laurino diximus. hoc ſcabiem iumentorum canumq́; ſanat. utiliſſimum peſſis, acopis, & leprarum medicamentis. ſudores cohibet. Nec ſecus terebinthinum fieri ſolet. quod refrigerat & aſtringit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gingiuis ex inflammatione laborantibus optimum pharmacum eſt oleum lentiſcinum caliditate temperatum ore retentum: ſit autem recens, nam uetuſtius tanto recentiore peius eſt, quanto ætate antecellit. Imponatur autem uaſculum in quo calſit lentiſcinum, in aliud maius uas quod aquam calidam multam complectatur. Maximopere itaq; inflammationi ginguarum hoc conducit. Nec uerò minus etiam ſi iuxta aliam quandam partem, tum pelliculæ linguam ambientis cum ſuccingentis totum os, aliquis dolor ob inflammationem oriatur, dolorem ſedat lentiſcinum. Repellit enim citra moleſtiam & abſq; aſperitate, quam pleraq; auſterorum habent, diſcutitq́; citra mordacitatem, cuius rei inflammatis præcipuus uſus exiſtit.

Maſtichinum. Caput XXXIX.

MAſtichinum è trita fit maſtiche. quod contra omnia uuluæ mala efficax eſt. mediocriter calfacit, aſtringit, & emollit. aduerſus prominẽtes ſtomachi duritias, cœliacorum, dyſentericorumq́; cruciatus utile. faciem emaculat, & colorem nitidum facit. optimum in Chio inſula componitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Reſinarum iure præſtantiſſimum eſt Lentiſcina, id eſt, Maſtiche, huius oleum confortat ſtomachum, neruos, hepar & iuncturas, lenit apoſtemata dura, & ſedat dolores. Μαςίχινον ἁπλόςατον & ποικιλώτερον conficit Paulus, ſimpliciſſimum ſcilicet & magis uarium. Paulus ægineta. *Vltimum accipit olei ſext. 50. libras elenij 5. xylobalſami lib. 10. ſchœnoanthos lib. 5. cardamomi lib. 7. maſtiches lib. 5. xylomaſtiches lib. 8. terebinthinæ lib. 3. comæ abſinthij libram unam, uini odorati ſext. quinq;, aquæ ſextarios decem. Res ſiccæ in uino madefiant per tres dies, miſceantur oleo & aqua, & coquantur horas ſex, & tunc maſtiche & terebinthina additur, & exacte commixta & infrigidata depurantur. In ſimpliciſſimo, pro oleo ſeſamino Paulus accipit omphacinum, & non niſi untiam unam maſtiches: dicitq́; aliquos addere abſinthij & ſtyracis ana unciam unam.*

Vnguentorum compoſitio. Cap. XL.

DE ratione unguentorum conſequenter tractandum exiſtimauimus, quandoquidem ea in nonnullis corporum uitijs, aut medicamentis miſta, aut corpori perfuſa, aut naribus obiecta, plurimum proſunt. in quorum probationibus conſulere nares oportet, an ea oleant ex quibus temperantur: optimum huiuſcemodi iudicium, quod in quibuſdam planè obſeruari non poteſt, propter ea quæ admiſcentur odore cæteris præualentia: ut in amaracino & crocino, telino, & pleriſq; alijs, quæ crebra circa hæc meditatione experiri conueniet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Vnguenta quandoq; fiunt ex floribus, ut Rosaceum, Leucoium, Susinum. Aut ex folijs, ut Myrthinum: aut ex radicibus, ut nardinum, &c. Vnguentis porrò ueteres multis modis usi sunt. Ad salubritatem, ut natantes, & lauantes. Ad necessitatem, ut certantes Ceromate ungebantur. Ad luxuriam, ut delicati caussa Veneris & mensarum. Græci mixtum unguento uinum bibere non erubescebant, quod dicebatur Myrites. Bathilli populi unguentis madent. Huius luxuriæ inuentum Persis refertur acceptum. Vnde Horatius: Persicos odi puer apparatus. Eius rei fidem facit scrinum unguentorum laudatissimorum, quod expugnatis Darij castris repperit Alexander. Cyprij quoq; Cyziceni, & Corinthij eadem mollitie effœminati sunt. Constat usum unguentorũ aliarumq; rerũ ad delitias repertarum usque ad Iulij Cæsaris tempora Belgis fuisse ignotum. Imperator Belgas fortissimos dicit, quòd ad eos non commeent, qui quæ ad effœminandos animos pertinent, illuc comportent. Inuasit hic luxus totam paulatim Italiam, adeò ut M. Otho Neroni monstrauerit uestigia pedum unguentis tingi, hisq; balnearum parietes quandoque aspersi sunt. Caium quoque principem ferunt unguento solitum lauari. Anno post urbem conditam, 565. P. Lucinius Crassus & Iulius Cæsar censores edixerunt, ne quis uenderet unguenta exotica. L. Plotius, Plotij bis Consulis frater proscriptus à Triumuiris, in Salernitana latebra unguenti odore proditus est. In confesso est Heliogabalum Imperatorem triclinia quandoq;, lectos & porticus omni florum genere strauisse, ut lilijs, uiolis, hyacinthis, & narcissis, ac per eos ambulasse, seq; unguentis omniũ fragrantissimis nudũ sæpenumero perunxisse. Quẽ secuti Imperatores propè nullã mollitiem sibi non permiserunt. Quod ego in Romanis principibus, quamuis damnem plurimum, non tamen admodũ miror, quum etiam apud eos abiectissimi homunculi, idem sibi indulserint.

Vnguenta hæc ad uoluptatem tantùm & suaueolentiam inuenta & ad delitias: ad curam uerò corporis non adeò, planè interierunt: etiamsi hodie unguentorum nomine ueniant alia medicamina, quorum usus est ad ulcera & tumores corporis consummandos &c.

Rosaceum. Caput XLI.

ROsaceũ sic fit: Iunci odorati quinq; libras & bessem tũdito, & subactas aqua in uiginti olei libris & quincunceis subinde mouendo, coqto. dũq; percolaueris, in olei libras iuginti, & quincuncẽ, adijcito rosas nõ madefactas numero mille, & manibus melle perunctis identidem moueto: interdin* premens, finito nocte tota macerari, postea exprimito, & ubi recrementum pessum ierit, mutato uase, in craterẽ melle illitum recondito. Cæterùm rosas quæ antea pressæ fuerunt, in labellum demittito, & affusis octo libris & quadrante spissati olei, iterum premito, eritq́ue secundarium oleum. Quòd si tertias usque, quartasúe perfusiones infundens exprimere uoles, secundarium fiet, tertiarium, & quartarium unguentum. Sed quoties id feceris, uasa melle oblini debent. Si uerò secundam infusionem instituere libet, in expressum oleum, numero pari recentes rosas, nullo humore imbutas inijcito, manibus melle præmadefactis, agitans premito. & iterum, tertio & quarto. simili modo exprimens facito. totiesq; recenteis rosas detractis unguibus immittito. fiet enim ita oleum multò ualidius. nam septies oleum rosarum infusionem admittit, nec amplius. prelum melle perungatur. oleum à succo diligenter secerni oportet. nam si minimum quid relinquatur, unguentum corrumpet. Alij autem detractis unguibus, rosas tantùm oleo macerant in sole, hoc modo: Rosæ quæ selibram pondere æquant, in sextario olei diebus octo madescunt, & usque tertiam perfusionem quadraginta diebus insolantur, & sic oleum reconditur. Alij calamo, aut aspalatho prius olei spissamenta faciunt. Alij coloris caussa anchusam admiscent, & salem, quo minus oleat*. Vim astringendi & refrigerandi obtinet. fomentis & cataplasmatibus utile. Potum soluit aluum, stomachi ardorem restringit. ulcera caua replet, & mulcet, quæ cacoethe uocantur. ul-

ceribus

*alias, sensim

*Alij, corrũpatur.

ceribus in capite manantibus, atque feruidis eruptionibus illinitur. caput dolens eo perfunditur. dentes inter initia doloris collui prodest. ad genarum duritias illitum efficax est. ad lacessita interanea & concitatas uuluas utilissimè subijcitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Paulus Rosaceum sic construit: Rosarum rubearum exungulatarum per diem unam naturalem exiccatarum unc. 3. olei omphacini sextarium unum: obstrue diligenter uas ne expiret, expone Soli per quadraginta dies: reponeque non super pauimento, sed tabula. Alij non soli exponunt, sed in puteo ponunt: alij fodiunt sub terra quadraginta dies. Arabum modus in huius olei compositione hodie officinis usitatus mihi melior uidetur. Habet uirtutem frigidam & stipticam, & ideo ad dolores capitis ex febre seu ex calore solis optimum est.

Elatinum. Cap. XLIII.

FRacta elate tusa & scarificata, in labellum deijcitur. omphacinum oleum triduo infunditur, mox per sportulam exprimitur. uerùm pares esse debent utriusq; portiones. dein mundo uase ad usus reconditur. Viribus rosaceo proportione respondet. aluum tamen non mollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ἐλάτη, tenellum palmæ germen secundum Galenum, iuxta Dioscorid. ipsum fructus tegumentum, τοῦ καλύμματος καρπῶν. Secundum Hisichium, prima palmæ germinatio. de eo longius & certius in historia palmæ paulo pòst.

Melinum. Caput XLIIII.

MElinum hoc modo temperatur: Olei congius, decem aquæ sextarijs admiscetur. Adijcitur elatæ palmarũ fractæ quadrans, & iunci odorati uncia, quæ die uno macerata coquuntur, mox in uas oris patuli oleum excolatur, & indita arundinacea crate, aut uetusta tegete, cotonea mala superponuntur, & uestimentis operta tantisper inibi resident, dum malorum uires ad se oleum alliciat. Aliqui cotonea, decem dierum spacio operimentis inuoluunt, ut cõtineatur odoris suauitas, nec euanescat. postea biduo macerata oleo exprimuntur, oleũq; reconditur. Id uim refrigeratoriã & astringentẽ habet. Contra scabiosa ulcera & quæ serpunt, ac furfures, perniunculosq; effectũ præbet. exulceratis uuluis infunditur. citatam urinam sistit infusum. sudores cohibet. contra cantharidas, buprestim, pinorũ erucas, bibitur. Laudatur maximè quod cotonea mala olet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Magni usus est hoc in uentris fluxibus. Paulus μήλινον uocat, & in hunc modum componit: Cydoniorum bene detersorum & cum suis corticibus incisorum accipit unc. tres, olei omphacini sextarium unum, exponit soli diebus quadraginta.

Oenanthini compositio. Cap. XLV.

OEnanthe è labrusca, optimè olens postquam emarcuit, deiecta in omphacinum oleum mouetur, uoluiturq́;, & cum biduo manserit, exprimitur, & reconditur. Astringit, proximum rosaceo effectum præbens: sed aluum non resoluit, aut mollit. Probatissimum est quod odore œnanthen refert.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oenanthe uitium ſylueſtrium germen unà cum floribus Galeno appellatur, ex quo ſuccedentibus diebus uua fit: plura in ipſius Oenanthes hiſtoria & pictura.

Teleni componendi ratio. Caput XLVI.

FOeni græci libræ quinq;, calami libra una, cypiri libræ duæ, olei libris nouem, ſeptenis diebus macerantur, quotidie ter mouentur, poſtea premuntur, & reponuntur. Aliqui pro calamo cardamomum ſubſtituunt, & cypiri loco xylobalſamum macerant. Alij oleo antea his odoribus ſpiſſato fœnumgræcum macerantes exprimunt. Hoc telinum abſceſſus emollit, & concoquit. omnibus uuluarum durities magnopere conuenit. fœminis difficile parientibus ſubijcitur, ubi præ excretis humoribus loci ſiccitatem contraxerunt. ſedis inflammationes lenit. teneſmo ſubditum prodeſt. ulcera capitis manantia furfuresq; expurgat, ambuſtis & pernionibus addita cera proficit. uitia cutis in facie emendat. pigmentis ad conciliandum faciei nitorem inſeritur. Eligi oportet recens, quod non uehementer fœnigræci odorem præ ſe ferat, & manus abſtergat, ſapore ex dulci in amarum inclinato: tale enim optimum iudicatur.

EXPLICATIO.

Hoc unguentum à Silicula, id eſt, fœnugræco nomen habet, in Telo inſula etiam Menandri temporibus celeberrimum.

Sampſuchini compoſitio. Caput XLVII.

SErpylli, caſiæ, abrotoni, florum ſiſymbrij, frondium myrti, ſampſuchi ſingulæ portiones, quadam pro uiribus ipſorum coniectatione, unà tunduntur, atque is omphacini olei modus adijcitur, qui madentium uires non euincat. hæc poſt quatriduum exprimuntur. denuò noua alia, ſimili menſura & æquali tempore macerata premuntur, ita enim ualidius reddi ſolet. Eligi oportet ſampſuchũ colore ex atro uiridi, plurimum redolens, mediocriter acre. Vim habet acrem, calfactoriam, extenuantem, aduerſus uuluæ præcluſiones, conuerſionesq; efficax eſt. menſes & ſecundas & partus extrahit. uuluæ ſtrangulatus recreat. lumborum inguinumq; dolores lenit. ſed cum melle uti eo præſtat, quandoquidem uehementi aſtrictione locos indurat. laſſitudines illitum diſcutit, in opiſthotonicorum, uulſorumq; cataplaſmata utiliſſimè additur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Maiorana, Amaracus, Sampſychus. Dioſcoridi, Theophraſto, Plinio eadem ſunt herba: unguentum tamen antarcinum à Sampſuchino cur diuerſum ſit Dioſcoridi, doctè mihi Muſa coniectare uidetur, ex plantæ huius appellatione conſueta utriq; regioni, in qua utrumq; id unguentum fiebat laudatiſsimmum.

Ocimini compoſitio. Cap. XLVIII.

OCiminum oleum fit ut cyprinum: Ocimi folia decerpta librarum undecim & beſſis pondo, die noctuq; uiginti olei libris macerato, premito, colato, cumq; exhauſeris quallum, rurſus parem olei modum fundito, & exprimito. Vocatur autem id ſecundarium, nam tertiæ perfuſionis non eſt capax. Deinde recens ocimum æquali pondere, ut in roſaceo diximus, rurſus maceratur, & cum tanto temporis ſpacio maduerit, exprimitur, & oleum reconditur. quod ſi in animo fuerit ter aut quater madefacere, ſemper ocimum recens addes. Poteſt ex omphacino confici, ſed illo modo melius. Idem quod ſampſuchinum poteſt, ſed inefficacius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ocimminum oleum fit ex ocimo aut ozimo si mauis ab ὄζειν, quod redolere significat, herba odora, quæ nunc Basilicon dicitur. Germanicè Basilien.

Abrotonini compositio. Caput XLIX.

OLei cyprini odoribus imbuti libris nouem & quincunce, foliorum abrotoni libras octo die noctuq; madefactas, premito, quòd si in longum tempus oleum uelis asseruari, eiectis prioribus folijs, noua appones, & macerata exprimes. Calfacit, ad uuluæ duritias præclusionesq; efficax est, menstrua & secundas pellit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Abrotoninũ oleum corpori infricatum, rigores circuitu remeantes persanat. Abrotani historiam & picturam quære lib. 3. cap. 25.

Anethini compositio. Caput L.

OLei libris octo & dodrante, florum anethi libras undecim & bessem, maceratas in oleo die una, manibus premito, & recõdito: quod si iterum perfundere uelis, recentes anethi flores consimiliter madefacito. Vuluarum duritias emollit, uenarum spiracula laxat, contra horrores febrium circuitu redeuntes auxiliatur. calfacit enim, & lassitudines discutit, prodest articulorũ doloribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hic Dioscorides pro lib. 8. & unc. 9. olei, ponit florum lib. 11. unc. 8. exponit soli diem unum, dein de exprimit & reponit. Ego tamen non uideo quo pacto olei illa mensura tot florum sit capax. Præsertim cùm Paulus accipiat comæ siccatæ per unum diem unc. 1. pro Sextario.

Susinum. Caput LI.

SVsinum, quod alij lilinum appellant, sic temperatur: Olei libræ nouem cum quincunce, calami libri quinque & quadrãs, myrrhæ unciæ quinq;, permixto odorifero uino decoquuntur, & colato oleo, cardamomi tusi & cœlesti aqua madefacti libræ tres & semis macerantur, premunturq;, tres libræ cum semisse spissati olei assumuntur, mille lilia decerptis folijs, in latum, non tamen profundum, labellum demittũtur: iniectum oleũ, manibus melle perunctis agitatur: die noctuq; cõquiescunt, & in pyxidem matutinis exprimuntur, quod defluet oleum, protinus ab aqua, quæ simul expressa fuerat, colo incerni oportet, non enim, ut rosaceum, moram tolerat, nam concalfactum feruet & computrescit: quare sæpius decapulandum, uasa melle illinenda, tenuis sal inspargendus, & si qua sordes uasis faucibus hæsit, eximenda. Odoramentis iam expressis ex quasillo in labellum transfusis, rursum olei prius odoribus imbuendi, quod primum pondus æquet, & cardamomi tusi drachmæ decem coijciuntur. Hæc manibus scitè pressa, interiecta breui mora exprimuntur: quod profluit, repurgatur: tertio eadem infunduntur, adiecto cardamomo & sale, & manibus melle madefactis. Longè optimum erit quod prius exprimitur, secundum quod sequitur: tertium locum sibi uendicat quod nouissimum prodit, denuò in mille lilia euulsis folijs expressum primò oleum infunditur: tum eadem ratione prosequẽdum, idemq; faciendum ut prius, addito cardamomo, dein expresso: & quo frequẽtius recentia lilia maceraueris, eò ualidius unguentũ efficies. Deniq; cũ factum abũdè uidebitur, singulis cõpositionibus miscere cõuenit myrrhæ quãoptimæ duas & septuaginta drachmas, & croci decem, cardamomi quinq; & septuaginta: croci uerò & cinnamomi pares portiones tunduntur, & cribratæ in lutram cum aqua demittuntur, expressumq; primò unguentum infunditur, & paulò pòst excipiũtur uasculis siccis, myrrha aut gummi antea perfusis, & croco, melle & aqua madefactis. eadem fiunt in altera aut tertia expressione: aliqui simplex ex balanino, alioue oleo, & lilijs componunt. Optimum esse constat in Phœnice, mox Aegypto factum. Sed cum pri-

mis laudatur quod lilia redolet. Excalfacit, emollit, uuluæ præclusiones, & collectiones aperit, utilissimum ad muliebria mala, ulcera in capite manãtia, feruidas eruptiones, uaros, furfuresq; emendat, uibices cicatricesq; celerrimè ad colorem reducit, ita ut sæpe fallant. in summa extenuat, potum bilem per aluum extrahit, urinam ciet, sed stomacho alienum est, & nauseam parit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Susinum quod σούσινον & λείρινον Græci uocant, diuersum ab eo est quod lilinum officinæ nominant, quum præter lilia & oleum multa alia eius compositionem constituant. Σούσινον σύνθετον, hoc est compositum, sic conficit Paulus: Olei sex. 3. Calami aromatici lib. quinq;, myrrhæ unc. 1. Cardamomi lib. 3. πετάλων lilij exungulatorum & diem unum expansorum, lib. 10. Cinamomi unc. 3. croci semiunc. Primo infunde in uino myrrham & calamum per dies quinq;, mouendo ter in die: post coque cum oleo donec uinum ferè consumptum sit. Secundo cardamomum aqua infunditur, & ter in die mouetur, & similiter coquitur per horam unã cum oleo. Postea auferentes cardamomũ, oleo puro imponimus tertiam partem liliorũ, & post tres dies, priore ablata, addatur alia tertia liliorũ pars, & interim post tres dies hac amota, additur ultima tertia pars cũ croco resoluto, & post tres dies oleo puro addimus cinamomũ contusum, et reponitur. Idem Paulus in cõpositione simplicis Susini accipit unc. 2. foliorum, & sextariũ olei, ut in Rhodino, & exacte obturat ut non respiret, perq; tres dies exponit soli: abiectis dehinc folijs alias unc. duas apponit, & iterum exponit soli per alias tres dies.

Narcissinum. Caput LII.

NArcissini olei spissamenta ita fiunt: Sex libræ asphalathi cum sextante tunduntur, olei eloti libræ septuaginta cum uncijs quinq; assumũtur. Asphalathus aquæ madefactus in tertia olei parte coquitur: quo exempto, calamus quinque libris & besse adijcitur, cum myrrhæ gleba contunditur, cribrataq; ac uino ueteri odorato immista decoquitur, simulac autem cum ijs efferbuerit, eximitur, refrigeratum oleum excolatur, cuius portio in labellum mittitur, flores narcissi quamplurimi conijciuntur, qui bidui spacio, ut in susino dictum est, permoti exprimuntur. Oleũ subinde decapulandum, siquidẽ celerrimè putredinem sentit. Valet hoc ad emolliẽdas uuluæ duritias, pręclusiõesq;, sed capitis dolores facit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius lib. 21. cap. 5. & 19. item Dioscorides lib. 4. cap. 142. narcißi duo genera faciunt, licet à Theophrasto & Apuleio non nisi unum genus constituatur: nisi ex floris diuersitate duplex eius genus facere uoluerint. Est autẽ planta narcissus, cõgener aut saltem similis lilio. quare quidã ipsum nõ minus quàm lilium lirion uocant, ut tradit Dioscorides lib. 4. cap. 142. ubi de narcisso plura.

Crocinum. Caput LIII.

CVm crocinum componere uoles, prius olei, ut in susino diximus, spissamenta facies, eisdem ponderibus & mẽsuris, cuius olei libras treis & semissem, croci unciam unam assumes, identidem quotidie moueto, & sexta die quàm hoc assiduò peregeris, oleum à croco colis incernito: eidem croco parem olei modum adijcito, moue triduo*, dein contusæ myrrhæ atq; cribratæ drachmas quadraginta permisceto, & in pilo agitatum recondito. Aliqui oleo aromatibus ad cyprinum imbuto in crocini compositione utuntur. Optimum est quod abundè crocum spirat, in medendi usu expetitum. Proximum quod myrrhã refert. Calfacit, somnum allicit: quare persæpe phreniticis subuenit, perfusum, aut naribus admotum, aut illitum, pus mouet, ulcera purgat, contra uuluæ duritias atq; præclusiones, & ulcera quæ cacoëthe uocantur, prodest, cum croco, cera, medulla, duplicato olei pondere: concoquit enim, emollit, humectat, & permulcet, ad oculorum glaucitates ex aqua illinitur. Huic autem proportione respondent butyrinum, onychinum & styracinum, quæ etsi nominibus distant, uiribus & compositione cognata sunt.

**Alij, dieb. tredecim cõtinuis.*

NO-

EXPLICATIO.

Crocinum oleum hodie neglectum quamuis ab authore Luminis inter uulgata & commoda olea re censeatur. diuersum tamen ab hoc, quia alia arte utitur quàm hic.

Ex unguento crocino fit crocomagma, expressis aromatibus & in massam coactis, quare uiribus inter se non multum distant.

Cyprini spissamentum. Caput LIIII.

OLei omphacini eloti pars una, aquæ cœlestis tantundem cum semisse, cuius una parte oleum diluitur, altera adijciendis odoramentis admiscetur: dein assumptis aspalathi libris quinq; & semisse, calami libris sex & semisse, myrrhæ libra una, cardamomi libris tribus & dodrãte, olei libris nouem, & uncijs quinq;. Asphalatus tusus & aqua affusus decoquitur in oleo, donec conferuescat. myrrha autem uino uetere odorifero subacta, contususq; simul calamus, digeruntur in offulas, quæ exempto asphalatho immittũtur, & ubi efferbuerint, sublato aheno, oleũ percolatur. Cardamomũ tusum reliqua aqua aspersum infunditur, spatha agitatur, nulla, dum refrixerit, interpellatione. Post hæc colato oleo, in uiginti octo libras olei, floris ligustri, quod cyprium uocant, sex & quadraginta libræ cum besse instillantur, quæ sufficienter madefactæ per sportulam exprimuntur. quòd si copiosius desideretur, idem recentium florum põdus iniectum simili modo prematur. & iterum aut tertio, si quis uelit, madefacere poterit, & ita reddetur efficacius. Eligi oportet bonum, quod cum odoris suauitate nares feriat. Aliqui cinnamomum addunt. Calfacit, emollit, ora uenarum adaperit, uuluæ neruorũq; uitijs conuenit: pleuriticis, fractisq; per se uel cerato immistum. malagmatis imponi solet, quæ opisthotonicis, angina laborantibus, inflãmationiq; inguinum opitulantur. item in acopa adijcitur.

EXPLICATIO.

Cyprinum oleum Arabes oleum de Alcanna uocant, quod enim Græcis Cyprus, Arabibus Alcanna est, ut Manardo placet, hodie non conficitur. Posidonius alio modo parabat, ut tradit Paulus Aegineta.

Irini spissamentum. Caput LV.

SPathæ quamminutissimè contusæ sex libras cum besse, in tribus & septuaginta libris & quincunce olei, æreo uase, additis decem aquæ heminis incoquito, quoad odorem acceperit. postea in capulam melle oblitam colato, ex eo aromatibus imbuto oleo, irinum primo temperatur, iride ex oleo inspissato macerata, ut scripsimus. Sed alia est componendi ratio: In olei septuaginta libris & quincunce, xylobalsami, ut dictum est, contusi, libras quinq; & sextantem excoquito. postea detracto xylobalsamo nouem libras & dextantem adijcito, & myrrhæ glebam uetere uino adorato perfusam, & in olei ita odoribus imbuti quatuordecim libris, totidem tusæ iridis, binis diebus ac noctibus madefacito, strenuè & uehemẽter adstringito. quòd si uis ualidius fieri, par põdus iterum ac tertio similiter maceratum exprimito. Longè optimum est quod solam irin olet, quale est in Perga Pamphiliæ, & Elide Achaiæ natum. Vim habet calfactoriam atq; emollientem, crustas adimit, sordida ulcera & putrida purgat. confert fœminis uuluę causarijs. item inflammationibus eiusdem atq; præclusionibus. partus eijcit, hæmorrhoidas recludit, contra auriũ sonitus ex aceto, ruta & amaris nucibus, prodest. diuturnis destillationibus, naribus illitum, & contra graueolentia earum ulcera, quas ozænas uocant, auxiliatur, aluum purgat cyathus epotus. facit ad ilei cruciatus. urinam mouet. difficileis uomitiones adiuuat, perunctis eo digitis & immissis, uel ijs quæ ad uomitum ciendum induntur. anginæ etiam illinitur, aut ex aqua mulsa gargarizatur. item contra arteriæ scabritiam datur ijs, qui cicutam, coriandrum, aut uenena fungorum hauserunt.

EXPLICATIO.

Alio modo nunc parant officinæ: esset nunc magnarum uirium si bene pararetur, ut Dioscorides tradit.

Gleucinum. Caput LVI.

GLeucinum absolutè constat omphacino oleo, iunco odorato, calamo, celtica nardo, spatho, aspalato, fertula campana, costo, & musto, circumdatis interim uinaceis uasi, quod aromata, uinum & oleum conceperat. Tricenis diebus, bis in die mouetur, postea expressum oleum reconditur. Calfacit, emollit, remittit, horrorib. & neruorum uuluæq; uitijs auxiliatur, omni acopo iuuantius, quippe quod emolliat.

EXPLICATIO.

γλεύκινον Latinis sonat musteum, hodie exoletum, eius constructionem monstrat Galenus lib. 7. comp. medic. κατὰ γένη. Calfacit & quouis acopo ad emolliendum utilius. Galenus proprium Gleucinum, quo usus est, habuit, cuius descriptionem uide loco iam citato.

Amaracinum. Caput LVII.

AMaracinum longè optimum in Cyzico fieri solet ex omphacino & balanino, spissamentis è xylobalsamo, iunco adorato, & calamo factis, cõditisq; amaraci, costi, amomi, nardi, casiæ, carpobalsami & myrrhæ odoribus. Aliqui, quò preciosius fiat, cinnamomum addunt. Mel autem & uinum assumuntur, hoc in uasorum illitionem, illud ad cogendas tusorum aromatum offas. Amaracinũ calfacit, soporem mouet, uenarum spiracula aperit, emollit, feruorem excitat, urinam cit, putrilaginibus ac fistulis perquam utile: nec non humentibus hernijs, postquam medica manus operam suam impenderit: crustas, & tetra ulcera, quæ theriomata uocant, rumpit: difficili urinæ, illita sede, & eius inflãmationibus auxiliatur: hæmorrhoidas illitu soluit, uuluæ subditũ menstruos cursus euocat, duritias, ac uuluæ tumores discutit, uulneratis neruis, musculis confert, laneo centunculo modicè madefactum & impositum.

EXPLICATIO.

Ex hoc loco quidam probare uolũt amaracũ & Sumpsychum diuersas esse herbas quandoquidem de Sampsuchino & Amaracino unguento seorsum scribit Diosc. sed falluntur, Dioscorides enim, distincta fecit capita, quòd non sit eadem compositio, sed diuersa.

Megalinum. Caput LVIII.

FActitabatur olim Megalinum, sed nunc compositio exoleuit & prorsus obliterata est: cuius ad historiæ complementum meminisse non fuit alienum. Mistura cum amaracino eadem erat, sed resina exuperabat, hac tantum ratione differens. Quare leuiter emollit. Resina unguentis, neq; tutelæ neq; uoluptatis gratia adijcitur, sed coloris crassamentiq; causa. Ea tantisper coquitur, dum desinat olere: cuius coquendæ ratio declarabitur, dum de resina disseremus.

EXPLICATIO.

Megalinum oleum etiam Dioscoridis tempore exoleuerat, ut ipse inquit, ante sua tempora alioqui cantatißimũ. Galenus scribit Mendesiũ quoq; Megalinũ appellari, ut plura in explicatione Mendesij.

Hedychroum. Caput LIX

QVod hedychroon uocant, in Co fieri solet, eisdem præditum uiribus & misturis, quibus amaracinum, sed suauius spirat.

EXPLICATIO.

Hedichroi descriptionem quam Dioscorides hic reliquit, inquiens eandem eius uim ac præparationẽ esse, quæ amaracini est unguenti. Galenus habet tũ lib. 1. de Antidotis ex Andromachi uer sibus, tum ad Pisonem ex Magni traditione. Habet autem & eã Aëtius. 13. cap. 89. & Paulus 7. cap. 11. uariantibus

tibus tamen paululum inter se descriptionibus. Apparet itaq; hedichroi usum nō solum in Theriaca quondam fuisse, sed etiam unguenti loco usurpatum esse, & ozænis odoris gratia illitum à Galeno, Sicut etiam pulmonis per odorem resiccandi gratia, cuidam se idem exhibuisse refert locorum affectorum. 4. fine. Qua gratia etiam medicamentis ad fumum comparatis inditum fuit.

Metopium. Caput LX.

FIt in Aegypto unguentum, quod metopion patrio nomine appellatur, propter galbani mistionem: nam lignum in quo galbanum enascitur, metopion uocant: constat amaris nucibus, omphacino oleo, cardamomo, odorato iunco, calamo, melle, uino, myrrha, balsami semine, galbano & resina: probatur pingue, graui odore, quod magis cardamomum & myrrham, quàm galbanum resipiat: Calfacit uehementer, & adurit, atq; extrahit, ora uenarum aperit, ul cera purgat, extrahitq; ad præcisos neruos, & musculos, ad hernias humore contractas, cum erodentibus medicamentis efficax est, ceratis & malagmatis inseritur: horroribus, conuulsisq; præsertim quibus ceruix in scapulas deiecta, & retrorsum contracta est, utile habetur. sudores ciet, uuluæ spiracula recludit, & eiusdem duritias laxat. in summa, moliendi naturam habet.

EXPLICATIO.

Metopium ex Galbano unguentum, ut Dioscorides ipse testatur, sic dictum ab ligno ex quo desudat. de lachryma metopij uide plura lib. 3. cap. 79.

Mendesium. Caput LXI.

MEndesium constat balanino oleo, myrrha, casia & resina. Aliqui tamē post singulorum pondera, cinnamomi exiguum addunt, nullo compēdio, nam quæ simul ex cocta* non fuere, uim nullam exhibent. Similem metopio uim obtinet, sed inferiorem multò. *Alij, contrita.

EXPLICATIO.

Mendesium unguentum quo modo fieret docet hic Dioscorides & Paulus lib. 7. cap. 18. meminit eius etiam Plinius. Mendesium dictum est, quòd in præfectura Mendesiorum in Aegypto inuentū esset, & laudatißimum fieret, atq; hoc est quod Paulus lib. 7. cap. 18. ait: αἴρηται δὲ τὸ ἐν αἰγύπτῳ εὑρεθῆναι ἔνθα καὶ ὁ μένδης τρέφεται. Id est, dictum est Mendesium, propterea quòd in Aegypto inuentum sit ubi etiam Mendes nutritur. Quanquam ego pro τρέφεται legendum putem σέβεται, id est, colitur. Est autem Mendes hircus, itemq; Pan deus, Aegyptia uoce ac lingua uocatus, quem hirci effigie Mendesij uenerabantur, ut etiam ipsi inde appellationem inuenerint, uelut apparet. Hypocrates porrò uinum Mēdæum sæpe probat, quod non à Mēdesijs in Aegypto, sed Thraciæ urbe Mendæ appellata nomen inuenit. At uero Galenus lib. 2. cap. 2. de comp. pharm. part. Mendesium etiam Megaleum uocari dicit, utroq; cognomine à Megalo accepto, qui scilicet Mendesius patria fuerit. Sed & Aegyptiū idē à tota regione appellatum est. Dioscorides Megaleum suo tempore defecisse suprà dixit & aliud à Mendesio fecit.

Stacte. Caput LXII.

STacte uocatur pinguitudo recentis myrrhæ, cum exigua aqua tusæ, & origano expressæ. Ea per quàm odorata, ac preciosa est: atq; unguentum per se facit, quod stacte nominatur. Maximè probatur quæ nullam olei mistionem admisit, cuius minima portio compos est uirium plurimarum. Vim calfactoriam myrrhæ & calidis unguentis respondentem habet.

EXPLICATIO.

Officinæ styracem liquidam uocant. Huius fex styrax rubra dicitur Arabum familiæ.

Cinnamominum. Caput LXIII.

CInnamominum confit è balanino oleo, & xylobalsami, calami, iunci odorati spissamentis, atq; cinnamomi, & seminis balsamini suauitate conditur,

qua

quadruplaq́; myrrhæ ad cinnamomum portione: mel ad cogenda omnia adijcitur. Laudatur non acre, molli odore, planè myrrham redolens, crassum, odoratum, gustu perquàm amaro. Id non à resina, sed myrrha, crassitudinem obtinuit. resina enim neq; amaritudinem præbet, neq; ullam odoris gratiã adijcit: uim habet admodum acrem, amaram, & calfacientem. Itaq; ora uenarum aperit, calfacit, discutit, diffundit, humores & spiritus attrahit, caput aggrauat, contra uuluæ uitia cum duplo oleo, cera, & medulla efficax est: ita enim ferè multum acrimoniæ exolescit, & quædam emolliendi uis contrahitur, alioqui adurit, & præ omnibus crassis unguentis indurat, facit mirum in modum ad fistulas & ulcera, quæ putredinis uitium senserunt: item ad hernias humidiores, carbũculos, febrium horrores, tremores, gangrænasq́; cum cardamomo: aduersus serpentium morsus illinitur, scorpionum & phalangiorum ictibus cum tritis grossis imponitur.

Cinamomi unguenti Dioscorides hic sanè elegantẽ præparationem ostẽdit: quam tamen facere non possumus, quum uero cinamomo careamus. Sed si etiam cum uulgari paretur, erit satis utile.

Nardinum. Caput LXIIII.

RAtio nardini faciundi uariat. Nam aut malabathrino folio, aut sine eo fit: plerunq; autem balanino oleo, aut omphacino, iuncus odoratus spissamenti gratia adijcitur: sicuti propter odoris suauitatem, costus, amomum, nardum, myrrha, balsamum. Laudatur tenue, non acre, nardi aridæ aut amomi odorẽ referens. Vis ei extenuans, acris: expurgat, excalfacit, absterget humores, rarefacit. Hoc liquidum est, nec habet strigmenti crassitudinem, nisi resinam recipiat. Fit etiam simplex ex omphacino oleo, iunco, calamo, costo & nardo.

EXPLICATIO.

Foliatum unguentum ex malabathri folio, quod ipsum etiam peculiariter folium appellatur, compositum fuisse atq; appellatum satis cõstat ex Dioscoride, qui diuersa capita facit, quanquã Plinius lib. 13. cap. Nardinum & foliatum appellet. Cuius rei causa ex hoc loco Dioscoridis elici potest, ex co sci licet quòd nardinum unguentum tum cum folio tum citra folium malabathri apparari scribit, & mox capite sequenti de malabathrino unguento prodit eadem esse eius spissamenta quæ nardini, nisi quòd plus myrrhæ in ipsum additur. Porrò spicatum, à spica nardi quoq; nominatum, ex eaq́; compositum fuisse nemo dubitat. Fuerant itaq; diuersa unguenta, Nardinum ex optima nardo, spicatum ex nardi spica, & foliatum ex Malabathro, quorum ingentia precia Romæ tempore Galeni fuerunt, sicut etiam apud Plinium uidere est indicatum. Cæterùm Galenus unguentum nardinum lib. 1. cap. 2. de comp. ph. part. ter simpliciter nardum uocat, atq; id etiam genere fœminino. habet enim, μετὰ νάρδου τῆς ἀρίστης, id est, cum optimo nardo, & mox τηχθέντος μετὰ ναρδίνου. id est, liquefacto cum nardino. & rursus, καὶ χρῆσθαι μετὰ μυρσίνου ἢ μετὰ ναρδίνου, id est, cum myrrho aut nardino uti: quẽ modum loquendi etiã hic Dioscorides usurpauit de nardino unguento, ita loquẽs: δύναμις δὲ αὐτῆς λεπτυντικὴ δριμεῖα, & cæt. Et mox ὑγρὰ δὲ ἐστι καὶ οὐ γλοιώδης, id est, liquidum est, & non strigmentosum. Nam de ipso nardo hoc intelligi non potest, & Tibullus poëta,

Iamdudum Syrio madefactus tempora nardo, *Hoc est nardino unguento. & Horat.*
Nardo uina merebere. Nardi paruus onyx elucet cadum.

Malabathrinum. Caput LXV.

MAlabathrinum spissamenta nardini habet: insuper myrrhæ plusculum additur, qua de causa calfacit, crocino, aut amaricino uiribus respondens.

Malabathrinum siue foliatum dictum à Malabathro. uel potius nardus pistica illa, cuius Euangelistæ meminerunt, si Barbaro credimus, hodie peregrinum & exoletum.

Iasminum. Caput LXVI.

Hoc caput non putatur esse Dioscor.

APud Persas fit, quod Iasminũ cognominatur, ex albis floribus uiolæ: quorum sextans, in Italicum sextarium sesamini olei demittitur, uiolis, ut in lilino diximus, uicissim permutatis. Apud Persas inter epulandum usurpatur odoris

odoris causa. Nam toti corpori conuenit, præsertim cùm in balneas descensum est. Sed his opitulatur corporibus, quæ calfactionem, laxationemq́; desiderant, grauius enim spirat, quàm ut libenter à plerisq; recipiatur.

EXPLICATIO.

Iasminum, iasme, uel iosma, frutex topiarius in Galliæ hortis colitur. Græcum nomen subolet, licet ueterib. ignotũ fuisse uideatur, ut Anthonio Musæ placet quia Serapion in cap. de Zambac, siue Sambac, siue Iasmin, authores Græcos non citat, quod argumenti genus tamẽ ualidũ non est, quũ quandoq; ille idem author de aliquo simplici medicamento commemorat, de quo antiquiores quidem Græci mentionẽ habuerunt, tamen eos ut illius rei ignaros præterit: quandoq; uerò illos citat, cum tamen nulla sit in eorum, quæ apud nos sunt, cõmentarijs, memoria. cuius igitur æstimandum est Iaseminũ uiolam Dioscoridi innotuisse, cùm hic Iesminum siue Iasminum unguentum describat, ab ea uiola sic cognominatum, quemadmodum etiam Hermolaus annotauit: tametsi nonnullas esse sciam antiquorum compositiones, quæ ab aliquo simplici medicamento cognominari uidentur, in quas tamẽ nullum huiusmodi immittitur. de hac re plura in sequentibus.

Myrrha. Caput LXVII.

MYrrha lachryma est arboris, quæ in Arabia gignitur, Aegyptiæ spinæ non dissimilis, è cuius uulnere defluit lachryma in subiectas tegetes: alia circum caudicem concrescit. Dicitur ex his aliqua pediasimos, præpinguis, qua expressa, stacte emittitur: alia gabirea, pinguissima, læto & pingui solo nascens, ea copiosam sudat stacten. Omniũ prima est quæ troglodítica appellatur, accepto cognomine ab loco, in quo prouenit, splendens, subuiridis, ac mordens. quinetiam legitur tenuis* quædam, quæ à troglodítica secunda est, bdellij modo mollis, uerùm odore grauiuscula, apricis nascens. Alia caucalis cognominatur, pręter modum exoleta, nigra, & retorrida. Omnium deterrima quæ ergasima dicitur, pingui carens, cano situ obducta, acris, ad gummis imaginẽ uergens, & uiribus eius proxima, improbatur aminea cognomine, ex ijs pastilli fiunt, sed è pinguibus pingues, & odorati: è siccioribus haudquaquã pingues, & inodorati minus odore* pollet quæ oleum non admisit, cùm in pastillos digerebatur. Adulteratur macerato gummi aqua, in qua myrrha maduerit. Eligenda est recens, squalore obsita, leuis, undique concolor, quæ confracta uenas unguium modo candidas & læues ostendat, minutis glebis, amara, acris, odorata, calfaciẽs. superuacua & inutilis est ponderosa, coloris picei. Calfacit, cohibet, soporem gignit, glutinat, siccat, astringit, uuluam emollit, & præclusam aperit, menses & partus celeriter extrahit, cum absinthio, lupinorum cremore, uel succo rutæ admota. tuberculo fabę deuoratur in uetere tussi, orthopnœa, in laterũ pectorisq́; dolorib. in alui profluuio, & dysenteria. horrores discutit, duabus horis ante febrium accessiones, fabæ magnitudine pota cum pipere & aqua. subdita linguæ liquataq́;, scabritiem arterię expollit, obtusam uocem expedit, uentris tineas enecat, contra grauem oris halitum manditur, & aduersus alarum tędia, cum liquido alumine illinitur, gingiuas & dentes stabilit, colluto cum uino & oleo ore. uulnera capitis illitu glutinat. medetur fractis auribus, ac ossibus nudatis, peruncta cum cochleæ carnibus. item purulentis auribus inflammatisq́; cum meconio, castorio, & glaucio: ad uaros autem cum casia & melle illinitur, impetigines ex aceto purgat, defluentes capillos cum ladano & uino myrteo illita, firmat, diuturnas destillationes lenit, illitis pinna naribus, oculorum ulcera complet, albugines tollit, caliginem discutit, scabritiem læuigat, fit è myrrha, perinde atq; thure, fuligo, &, ut postea ostẽdemus, ad eadem conueniens. Bœotica myrrha, dissecta radix est arboris cuiusdam in Bœotia nascentis. Melior est quæ myrrham odore repræsentat: uis ei calfactoria inest. emollit, discutitq́;, suffimentis commodissimè inseritur.

*Alij, alba

*Alij, uirib.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè σμῦρνα, μύῤῥα. Latine Myrrha appellatur.
Officinis nomen retinet. Germani Mirrhen. *Galli Myrrhe uocant.*

Lib.5 simp. Lib.1.6.cõ. ph.part. & 1.c. ph. gen. Lib8.iusdem.

Myrrha est arboris Arabicæ lachryma, calida sicca ordine secundo, tenuis essentiæ, multa amaritudine, terget potenter, tamen sine exasperatione, imò lenit: digerit non ignauiter, sed citra rosionem, siccat ualde, tamen sine astrictione: coquit modicè etiam prauos humores, & præter naturam habentes: qua ratione stomachicis in id malum compositis miscetur, sed pauca, & cuius qualitatis medicamentosæ absurditas odoriferis superetur, tamen ea tutius auferri potest. Myrrha rubra Actuario, σμύρνα ἀληθινή, Myrrha uera eidem. Eligenda recens, squalore & situ obducta, læuis, tota cõcolor, & quæ confracta candidas unguium modo uenas, & leues ostendat, glebis minutis, amara, acris, odorata, ut Dioscoridi placet. Quapropter colicæ Paccij Antiochi pauca myrrha miscetur, quæ odorem tantummodo præstet. improbatur ἀμιννέα nomine Dioscoridi: Galeno autem eligitur Troglotytis, quæ & Minea dicitur à regione ubi præstantissimã gigni affirmant. Ea gratissimi sit odoris, et nullo uiciata liquore (ubi Minea, uel ut bis lib. 9. comp ph. part. legitur, μιννᾶια, uidetur eadem quæ Dioscoridi Aminea improbatur) adulteratur enim gummi macerato aqua, in qua myrrha maduerit, ut Dioscorides tradit. Vera enim est rara inuentu, præcipuè syncera: nam in optima myrrha opocalpason inuenitur ab optima myrrha diuersum, ut in Galbano sagapenũ, in casia cinamomum, & horum aliquid medium, quæ à se inuicem discernere is solus potest, qui sæpe ea obseruarit, adeò ut ex una sæpe sola nota internoscat. Nam Sagapenum ex Galbano odoris hircini speciem retinet: non habet autem proprietatem odoris cuiusdam, ut propriè dictum Sagapenũ. Tamen in hoc Sagapeno & congenere Galbano parua est differentia ad medicamenti compositionem. Ambo enim cõueniunt, qui aduersantur uirulentis & deleterijs: sed Galbanum minus Sagapeno. At opocalpason lethale est intra corpus sumptum: ob id sua ætate multos perijsse scribit Galenus usu myrrhæ, quæ opocalpason habebat, à nonnullis de industria mistum myrrhæ, ut eam redderent laudatissimam. Nam sic mista, collirijsq; indita, pus citra rosionem discutit, ac interdum suffusionem incipientem substantia tenuem, siue ceratum, siue emplastrũ, siue aliud medicamentum myrrham opocalpasõ mistam recipiens oculo inijcias. Myrrhæ igitur officinarum omnino adulteratæ parum tutus est usus in sumendis.

Lib. 9. cõp. ph.part. — *Lib. 6. cõp. ph. part. & lib.1. Antid.* — *Hactenus Galenus lib.1. Antid.*

Styrax. Caput LXVIII.

STyrax lachryma est arboris malo cotoneæ similis. Præfertur sordescens, flauus, resinosus, albicantibus grumis, quamplurimum in sua odoris gratia permanens: qui dum mollitur, melleum liquorẽ reddit, qualis è Catabalis, Pissidia, & Cilicia deuehitur. Deterior niger, furfurosus, friabilis, canoq; situ obductus. Cæterum lachryma inuenitur gummium similitudine, perlucida, & myrrhę ęmula, uerùm perpauca manat. Adulteratur ligni scobe, quam uermiculi erodentes excusserunt, melle, & iridis sedimẽto, & quibusdam alijs. Alij ceram aut adipem odoribus imbutum, flagrantissimis solibus cum styrace subigunt, & per laxa cribri foramina in frigida aqua uermiculos exprimunt, uenundantq;. Styracẽ hũc, quoniam in uermiculorum speciem contrahatur, scoleciten cognominãt, quem tanquam syncerum imperiti approbant, non animaduertentes ad præcipuam odoris fragrantiam: siquidem acer admodum est, qui adulterationis uitio caret. Styrax calfacit, emollit, & concoquit, medetur tussi, destillationibus, raucedini, grauedini, & interceptæ uoci, uuluæ præclusæ duritiaue laboranti conuenit, cit menses potu appositúq;, aluum leuiter mollit, si exiguum cum resina terebinthina catapotij modo deuoretur. miscetur utiliter discutientibus malagmatis, acopisq;. adoletur autem & igni torretur, ut fiat ex eo, uelut ex thure, fuligo, ad eadem conueniens ad quæ thuris fuligo, ex eo etiam in Syria styracinũ oleum componitur, quod calfacit uehementer, & emollit, uerum caput dolore afficit adgrauatq;, & soporem adfert.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Στύραξ. *Latini Græcum nomen retinuere.*

Officinæ perperam uocant storacem calamitam.

Lib.8.simp. *Styrax lachryma est arboris Syriacæ, calfacit, mollit, coquit, tusses, catharros, coryzas, brãchos: menses autem mouet sumptos & admotus. Styracis drach. unam miscet Andromachus arteriacæ 13. lib.7.comp.pharm.part.*

Lib. 1. Ant. *Adulteratur multis modis Dioscoridi: sed ab eo præscriptis notis dolus deprehenditur.*

Styrax calamites. *Styrax inijciendus theriacæ, qui ex Pamphilia in arundinibus affertur, hic autem paucissimus est, & tanto discrimine à copioso hoc Styrace uariat, quantum falernum uinum ab eo, quod in tabernis*

uenditur

uenditur. Tamen illius penuria. huius accipe quod calidißimum & odore & gustu ualidissimum est. *Lib.5.simp. cap.18.*

Styrax, ut crocus, myrrha, quantitate sunt deleteria: nam largius pota quædam dementant, quædam mentem auferunt, sed mensura apta alijs mista iuuant.

Στύραξ σπάνιον, id est, Hispanum cognominatur Actuario in Trochisco Neapolitæ.

Bdellium. Caput LXIX.

BDellium, alij bolchon appellant, alij madelcon, lachryma est saracenicæ* arboris. Probatur gustu amarum, translucidum, taurini glutinis in morem, intus pingue, liquescens facile, ligni ac sordis expers, suffitu odoratum, ungui simile. Est etiamnum bdellij genus sordidum, nigrum, uberioribus glebulis in offas conuolutum, aspalathi odore, ex India aduectum. defertur etiam à Petra oppido siccum, resinosum, liuescens, sed facultate secũdum. Adulteratur gummi: sed ita uitiatum non perinde gustui amaritudinem repræsentat, nec usqueadeo suffitionibus odoratum. calfacit & emollit duritias, & turgentia guttura, humidasq; hernias discutit, cum ieiuna saliua dilutũ, uuluæ spiracula laxat apposito & suffitu. & partus humiditatesq; omneis extrahit, calculos potu cõminuit. urinam mouet. tussientibus, à serpente percussis, utilissimè datur, ualet ad rupta, uulsa, laterũ dolores, & discursantes spiritus, malagmatis inseritur, quæ cõtra duritias & neruorum nodos prosunt, contusum resoluitur affuso uino aut aqua calida.

*Quidam Scythicæ, aut Arabicæ.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci βδέλλιον. Latini bdellium arborem & ipsius lachrymam uocant Græca appellatione, quo nomine & Germanis & Gallis cognita lachryma.

Bdellium lachryma est arboris Sarracenicæ, calfacit, mollit et coquit, discutit mediocriter. Scythicum est acrius. resinosius ad emolliẽdum efficacius. Arabicũ autem è petra delatum resinosum, liuescẽs, dilucidius, magis siccans quàm emolliens, nisi recens et humidum sit, et quod tundendo facilè mollescat, id enim idem pollet quod Scithicum. Tertium Indicum addit Dioscor. sordidum, nigrum, grandioribus glebis in offas conuolutum. Optimum uerò est, ligno, cortice, sordibus carens, ut taurinum gluten translucens, ob id bdellium clarum dicitur lib.8. comp. pharm. part. quo libro Damocrates in quarto malagmate Bdellium onycha appellat optimum bdellium, & quod incẽsum ac suffitum onychis Indicis cõchilij testæ odorem referat. tale hic Dioscorides optimum esse dicit: Nimirum ut ipse inquit, ἐν δὲ τῇ θυμιάσει ἐοικὸς ὄνυχι. hoc est, odoratũ in suffitu similitudine onychis. Atq; sic sanè lib. 2. de antidotis in Charmidis antidoto, ex eodem Damocrate, à Galeno citatur, hoc uidelicet uersu, Βδέλλης ὄνυχος τε τ' ὀλιγανοῦς ὡς δραχμίω, id est, Onychasq; bdellij cape drachmã lucidi. Et paulò pòst lib.10. de comp. phar. part. cap. 2. in Fabullæ malagmate; βδέλλης ὄνυχος λιτρ. β. habemur, hoc est bdellij onychis lib. 2. ut onychis uox quasi appositio sit, declarans optimi bdellij speciem. Poscit tamen fortaßis æquè rectè Damocratis uersus sic legi: Βδέλλης ὄνυχας τε τοὺς ἴσους συμμετρίας, id est, Onychasq; bdellij pares alumini. Sed in Græco exemplari ita expressum habetur: Βδέλλης ὄνυχας τε τὰς ἴσας συμμετρίας. ut genus tantum uocis ὄνυχος sit mutatum, τὰς ἴσας enim, ὄνυχας dictum est, quasi ἡ ὄνυξ æquè ut ὁ ὄνυξ dicatur, quod tamen uelut ad βδέλλης fœmininum genus relatum, accipiendum uidetur. Verum utro horum posteriorum modorum legas, ambiguitas & suspicio oboritur, ὄνυχας uocem non ad hanc quam ex Dioscoride ostendi, odoris similitudinem referendam esse, sed ad similitudinem ὄνυχος ungues. ut uidelicet unguis bdellij indicari accipiamus. atq; sic sanè Marcellus Dioscorid. locum hunc interpretatus est, nempe ἐοικὸς ὄνυχι, humano ungui colore simile uertendo, fortaßis ex Plinio inductus qui lib. 12. cap. 9. Bactriano inquit, nidor siccus, multiq; candidi ungues, quasi ex Græco reddidisset, τῷ δὲ βακτριανῷ ἐνίοτε ξηρὰ καὶ πολλοὶ λευκοὶ ὄνυχες, quod tamen minime credo aliquem Græcum scriptorem sic prodidisse. In hodierno certè pharmacopoliorum bdellio nulla similitudo ad unguem cõspicitur, ad onychem uerò aromaticam Indici conchilij testam, bdellium accẽsum odoris similitudinem habere libentius crediderim, & eius rei periculum etiam facere poßimus, si onychen aromaticum haberemus. Nam quæ Blattæ Bysantiæ uulgo appellantur, ut infra audies, dubium apud me est an ueri onyches existant, qui apud Dioscorid. libro sequenti describuntur: sicut poßibile est etiam bdellium officinarum non esse sincerum, ut certum ex suffitu utriusq; experimentum facere non queamus. Sed tamen ego penitus nullam aliam sententiam Dioscoridis uerborum esse opinor, quàm eam quam à principio dixi, atq; ita etiam Galeni locos à me citatos accipiendos.

Thus. Caput LXX.

THus in ea gignitur Arabia, quæ thurifera cognominatur. Primatum tenet in eo genere masculum, stagonias appellatum, suapte natura rotundum. tale autem indiuiduum est, candidum cũ frangitur, intus pingue, in suffitu statim ardens. Indicũ uero fuluescit, & colore liuet, sed rotundum industria factitant: nam in quadrangulares formas dissectum fictilibus uersant, donec rotunditatem contrahat. uerum huiusmodi thus tempore flauescit, quod atamum aut syagrum appellant. Secundum locum habet Arabicum, & in Smilo nascens, quod aliqui copiscum uocant, minus multò & fuluius. Est & genus aliud, cui ammmitæ cognomen est, alioqui candidum: quod dum mollitur, mastiches more digitis cedit. Adulteratur in itinere, pini resina & gummi: quod facilè deprehendi potest, siquidem suffitum gummi flammam non eiaculatur, & resina in fumum euanescit, thus uero statim ardet, idem maleficium odor prodit. Ad calfaciendum & astringendum pollet. oculorum caliginem discutit. caua ulcera complet, & ad cicatricem perducit. cruenta uulnera glutinat, infrenatq; cunctas sanguinis eruptiones, etiamsi cerebri membranis effluat. ulcera quæ cacoëthe uocantur, & sedis & reliquarum partium permulcet tritum cum eo & lacte linamentum. formicantes uerrucas inter initia, impetiginesq;, ex aceto & pice illitum, tollit. ambusta igni, pernionesq; cum suillo adipe aut anserino, & ulcera in capite manantia cum nitro, si infricetur, sanat. paronychijs cum melle, auribus fractis cum pice, medetur. ad reliquos aurium dolores cum dulci uino infunditur. inflammatæ à partu mammæ cum cimolia & rosaceo magna utilitate perungitur. additur ad arteriæ uiscerumq; medicamenta. prodest sanguinis excreationi potum. sed in secunda ualetudine haustum insaniam mouet, & largius cum uino potum interficit. In fictili mundo thus crematur, flagrante glebula succensum à lucerna, donec exuratur. post perfectam ustionem operire oportet usq; dum restinguatur, sic enim in cineres non redigitur. Aliqui ollulam æneo uase cauo circa medium perforato cingunt ad excipiendam fuliginem, ut in eius mentione mox ostendemus. alij crudo fictili luto oblito, & in fornacem indito, cremant. Fictili etiam nouo uiuacibus prunis torretur, dum non amplius bullet, aut pinguedinem uaporemue emittat: facilè enim comminuitur quod perustum non est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λίβανος.

Latinè thus arbor lachrymam sibi cognominem fundens. In Officinis Latinam appellationem seruauit.

Garmanis Weyrauch.

Gallis Encens & labre dencens, dicitur.

Thus est lachryma Arabicæ arboris, calidum ordine secundo, siccum primo, modicè astringit, tergit imbecilliter, coquit phlegmonas, acrodynon est & sarcoticum, cicatricem remoratur, emplastri temperaturam iuuat, acribus mistum uehementiam illorum obtundit, pus mouet, quia calidum emplasticum, nullam eminentem astringendi uim sortitum, præcipuè pinguius & albius. Nam flauius siccat magis.

Prmiatum tenet in thuris genere masculum, quod λίβανον ἄῤῥεν Actuario dicitur, suapte natura rotundum, indiuiduum, candidum, cum frangitur intus pingue, in suffitu statim ardens. Dicit autem Dioscorides naturaliter rotundum, quod Galenus lib. 5. cap. 10. comp. pharm. ἄτομον uocat in quodam Aristarchi medicamento, nam sectum de industria rotundum fit, nimirum cum quadrangulari figura sectum ac in figulinum coniectum, tamdiu obuoluitur, donec rotundum fiat atque hoc γύγομον appellatur, illo deterius, ut contrariæ appellationis. Dicuntur hæc genera etiam τμητὸν & ἄτμητον.

Thuris

Thuris cortex. Caput LXXI.

PRæfertur thuris cortex crassus, pinguis, odoratus, recens, læuis, minimè scaber, sine membranis. Adulteratur admisso pini aut nucis eius cortice. sed horum index ignis est: siquidem reliqui cortices suffiti nequaquam incenduntur, sed sine odore fumum eructant. thuris uerò cortex ardet, & cum odoris fragrãtia uaporem eiaculatur. thuris modo uritur, & uis eadem quę thuri, sed ualidior astringentiorq;. Quare potu cruentis excreationibus, uuluis fluxione laborantibus, in pesso confert. ad cicatrices oculorum, & caua sordesq; efficax est. tostus scabris lippitudinibus auxiliatur.

EXPLICATIO.

Cortex thuris insigniter astringit, siccat ordine secundo, crassiorum est partium quàm thus, minimam habet acrimoniam, ardet igni cum odoris fragrantia.

Manna thuris. Caput LXXII.

MAnna thuris probatur candore, micarum frequentia, & puritate. Vim habet eandem quam & thus, sed inualidiusculam. Sunt qui cribrata pini resina ac polline, aut cortice thuris contusi adulterant. sed hæc igne deprehẽduntur. Neq; enim æquè suffitu aërium uaporem, sed fuliginosum & impurum expuit, & permistum suaueolentiæ halitus uirus habet.

EXPLICATIO.

Mannam, seu mannum thuris (ut lib. 9. comp. ph. part. bis leges) propriè uocant micas thuris ex magnis fasciculis concussu elisas, à thure leuigato diuersas. Nam fragmenta quædam exigua corticis thuris et mannæ inhærent, à quibus exiguum quiddam astrictionis assumpsit, qua differt à thure, quippe quo magis astringit, tamen etiam coquit, ut Galenus lib. 1. comp pharm part. & lib. 13. Meth. Dioscorides hic mannam albam puram et granulosam probat, ita enim ἔγχονδρου accipio. Verùm uim eius remißiorem thure facit, cuius contrarium ex Galeno ostendi. Gal. lib. Meth. 3. cephalicum medicamentum aridam recenset. Sed lectio corrupta est in Græco exemplari, legitur enim λιβανώτου καὶ μάννης. quæ res fecit ut interpres uerterit. Componitur ex iride, & aristolochia, & eruo, & thure et manna, id est, cortice thuris: gemino errore, propter unicam syllabicam tantum particulam admisso. pro manna enim thuris primum thus per se uertit, & mox etiam eius mannam adiecit, cui cum apponeret, corticem thuris per eam significari, errorem alterum incidit, Mannam corticem thuris interpretando, cum micas aut grana oportuit, aut mãnam simpliciter ut Græci, dicere. sed ita interpretatus est ut corticem tanquam à thure diuersum aliquid, in medicamentũ addi indicaret, quum intra ipsum thus eiusq; micas nihil differre putaret. At uero ipsum thus solum, aut eius adeò mannam in hoc medicamentum conijci debere ex præcedentibus & sequentibus apparet. Quod autem alterum pro altero interdum usurpet, ex lib. Meth. 5. patet, ubi ait, καὶ μάνναν δὲ αὐτὶ λιβανωτοῦ ποτ᾽ ἄβαλλον. ἐστὶ δὲ συπτικώτερον μὲν φάρμακον ἡ μάννη τοῦ λιβανωτοῦ. ὁ λιβανωτὸς δὲ ἐμπλαστικώτερος τῆς μάννης. Quòd uerò ad carnem gignendam illo loco thuris mannam potius quàm ipsum thus indicarit ex 5. Meth. ad finem hæc uerba indicant. μετὰ τὸ ξηρᾶναι τῶν εἰρημένον τινὶ μάννης ἀυτοῖς τοσοῦτον μικτέον, ὅσον ἀυτάρκες εἰς γένεσιν σαρκός. Sorbonius porrò Largus mannam thuris sæpenumero pollinem thuris appellat. Paulus uerò lib. 3. cap. 22. de cicatribus & albuginibus oculorum μάνναν appellat etiam μαμυρὰν, atq; ita etiam Aetius uocat serm. 12. cap. 44. in fine.

Thuris fuligo. Caput LXXIII.

FVliginem thuris sic facito: Forcipicula, lucernis accensas singulatim thuris glebas, in nouam fictilem ollam concauam imponito, & æreo uase in medio perforato, detersa diligenter sorde, obtegito. alteram admoueto, ex altera eius parte aut utraq;, subiectis quaternum digitorum altitudine lapillis, quò facilius perspici queat, si urantur, & qua locus capax fuerit, glebulas alias supponito, & antea quàm prorsus prior gleba restinguatur, aliam imponito, donec sufficientem fuliginem uidearis coegisse. Continuò tamen externæ æramẽti partes spongia, aqua frigida madefacta, abstergantur: ita enim temperato æris feruore, fuligo omnis inhærebit, quæ alioqui per leuitatẽ decidua, thuris cineribus admisce-

tur. Derasa itaqꝫ fuligine, cinis cremati thuris seorsum substrahendus est. idem opus, quoad satisfactum tibi uidebitur, obeundum. Oculorum inflammatione- mitigat fluxiones suspendit. ulcera purgat. caua explex. carcinomata sistit. Simi- li modo è myrrha, resina, styrace, reliquisqꝫ lachrymis, fuligo excipitur, ad ea- dem conueniens.

EXPLICATIO.

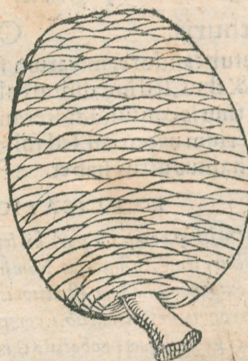
Alium modum quærendi thuris fuliginem, uide apud Victruuium de architectura. nescio tamen an a- liquibus hodie in usu sit. plura in annotationibus nostris in cap. 80. huius libri de fuligine liquidæ picis.

Picea & Pinus. Caput LXXIIII.

Nux pini.

Nux pini.

PInus & Picea generi eidem ascribuntur, sed quandam flagitant specierum distinctionē. arbores uulgo cognitæ, quarū cortex astringit. prodest tritus & illitus intertrigini, ulceribus summū corpus occupantibus, ambustisqꝫ, cum spuma argenti & manna. ulcera delicatulorum acrimoniam recusantium, cerato myrtino exceptus, ad cicatricē perducit. tritus cum sutorio atramento serpentia cohibet. suffitu partus & secūdas eijcit. potus aluum sistit. urinam mouet. Folia eorum trita & illita inflammationes leniunt. uulnera ab inflammatione uindicant. trita autem & decocta in aceto, feruenti collutione, dentium dolores mulcent. hepaticis utilia sunt, drachmæ pondere in aquæ aut mulsa pota. Pineæ nucis cortex & folia potu idem præstant. Teda earum particulatim secta si in aceto coquatur, & decocto dens colluatur, dolores leuat. ex his etiam fit spata acoporum pessorumqꝫ compositionibus idonea. quinetiam earum crematarum fuligo ad librarij atramenti confectionem excipitur. ea circumlitionibus efficacissimè imponitur, quibus palpebras ornant, co loremq; mentiuntur, calliblephara Græci uocant. arrosis oculorum angulis, calpilosis glabrisqꝫ genis, & collachrymationibus opitulatur. Pityides appellātur pinorum piceæqꝫ fructus, qui in conis inueniuntur. Vim astrictoriam[*] habēt, & aliquantum excalfacientem. tussi & pectoris uitijs auxiliantur, per se, aut ex melle sumpti. Nuces pineæ cùm repurgatæ mādun tur, aut cum passo aut cucumeris semine bibuntur, urinā cient. acrimonias in renibus & uesica hebetant. stomachi rosiones leniunt. datæ cum portulacæ succo, uirium infirmitatem roborant. corruptorum quoq; humorum labem obtundunt. Pineæ nuces integræ recēter arboribus decerptæ in passo franguntur. & decoctæ, uetusti tussi ac tabitudini conferunt, si quotidie ex eo liquore terni cyathi bibantur.

[*] Alijs, coquendi.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pinus Græcè πεύκη. Germanicè Eyn forchen/arben/bringt frucht zuessen/so man Pineen Kernen nennet. Gallicè ung pin uocatur.

Piceam Græci πίτυν. Germani Rott dannen ut quibusdam uidetur, alijs eyn Ficht dannen. Galli ung abre du genre du pin appellant.

Pinus arbor uulgo nota, non nisi à uertice ramosa. folio pectinum modo dissecto promissoq;, acmu crone aculeato, conis lignosis frequēti nucamento in turbinatā effigiem cōpactilibus, in quibus nuclei singulis cameratis toris inclusæ. Officinæ pineas, Germani Pineen Kernen. Galli corix au pomes de pin appellant, sunt magni usus in Officinis.

Picea uerò larici simillima est, folio breui, sete proximo, craßiore tamen duroq; ut cupressis, immortali uirore: ad laricis uerò comam colliso, rariore, sicciore, tenuioriq;, ac magis algenti: rami statim à radice modici, uelut brachia lateribus inhærent, materiæ abieti proxima, freque͂s in Alpibus Coctijs uisitur, fundens resinam thuri usq; eo similem, ut pro eo sæpe fallat, & odor adest no͂ ingratus. Galli du garipot uoca͂t. Nuces pineis similes sed minores, ut & arbor tota pinu humilior graciliorq;.

Pinus et picea, ut scribit Dioscorides, eide͂ adscribuntur generi: sed quanda͂ flagitant specieru͂ distinctione͂: sic au͂t differt à pinu picea, quòd pinguior ac tenuior folio est, quodq; minus alta, minusq; recta qua͂ pinus adsurgit: præterea & conu͂ minore͂ ac magis algente͂, nucleos quoq; resina perfusos obtinet. Vtriq; folium capellamenti modo prætenue, ac breui seta uillosum, craßiore, duraq; seu cypreßis. materies candida & abieti similior. Pinus ustis radicibus non repullulat. Picea repullulat, ut in Lesbo uidisse Theophrastus scribit, incenso Pyrrhei montis nemore, quod pinis scatebat.

Lentiscus.

Cap. LXXV.

LEntiscus nota arbor est, cui uis inest astringendi. semini enim, folio, ramo, cortici, radicibusq; cognatæ insunt uires. Liquamentum autem ita fieri solet: Folia, cortex & radix in aqua coquuntur, & ubi abunde cocta refrigerataque sunt, folia abijciu͂tur. aqua denuò coquitur, donec mellis habeat crassitudinem. Lentiscus sua adstringendi dote, ualet aduersus sanguinis reiectiones, alui profluuia, & dysenterias in potu. item contra eruptionem sanguinis è uulua, & eiusdem aut sedis procidentia. In totu͂ acaciæ & hypocisthidis uicem repræsentat. idem facit succus è tritis folijs. Decoctum fotu caua explet, & fracta ossa ferruminat. uuluæ fluxiones sistit. nomas arcet. urinam pellit. motus dentium collutione stabilit. Virentes surculi calamulorum uice dentibus repurgandis affricantur. Fit è semine oleu͂, quod prodest cum quid astringi opus est. Lentiscus resinam gignit, quæ lentiscina cognominatur, & ab aliquibus mastiche. Pota utilis est sanguinem reijcientibus, & tussi ueteri. stomacho auxiliatur, sed ructum mouet. additur in dentifricia & illitiones faciei, ad nitorem cuti conciliandum. palpebras oculis incommodas replicat. manducata halitum oris commendat. gingiuas contrahit. Optima & copiosissima in insula Chio prouenit: Præfertur nitedulæ modo resplendescens, & candore Tyrrhenicæ ceræ similis, adulta, retorrida, friabilis, odorata, stridorem ædens. Viridis autem inferior est. Adulteratur thuris, resinæq; pineæ nucis mistura.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σχῖνος. Latinè Lentiscus. Officinis incognita. In Germania non prouenit.

Galli Lentisq; & Restringe Monspeßuli uocant.

Arbor est roboris magnitudine, sorbi folio, terebinthi odore, acinis syluestris punicæ rubentibus, ubi maturuerint nigris, tantisper dum coquuntur rufis. Fertur & alia iunipero simile.

Lentisci baccas schinides appellauit Hippocrates.

Resinam lentiscus ubiq; sudat, mastichem uero dictam in Chio tantùm insula ferè, Officinis Græ-
co & Latino nomine cognita, Germanis & Gallis mastix appellata. Parum astringit, siccat sine
morsu, calida & sicca ordine secundo, minimum est acris, tenuium maximè partium, stomachi intesti
norum, hepatis imbecillitati & phlegmone prodest: Laudatißima & copiosißima è Chio insula (un-
de Galeno Mastiche Chia paßim dicitur) affertur.

Terebinthus.

Cap. LXXVI.

TErebinthus cognita arbor est, cuius folia, & semen, & cortex astringunt, & ad eadē ad quæ lentiscus conueniunt, simili parata modo sumptaq;. Fructus esui aptus est, sed stomacho aduersatur. excalfacit. urinā mouet. uenerem excitat. contra phalangiorum morsus conuenienter in uino bibitur. Resina eius ex Arabia petræa defertur. Prouenit etiam in Iudæa, Syria, Cypro, Aphrica & Cycladibus insulis. sed præualet candida, perlucida, uitreo colore, & in cæruleum uergente, odorata, terebinthum olens. Terebinthina resinas omnes antecedit. proxima lentiscina, & è pinu, & abiete. has sequitur è picea & pineis nucibus resina. Natura omnibus calfacere, mollire, discutere, expurgare. tussi ac tabi conueniunt per se, aut in eclegmate ex melle. uitia pectoris expurgant. urinam cient. cruda concoquunt. uentrē emolliunt. palpebras commodissimè replicant. lepras tollunt, cum ærugine ac sutorio atramento, nitroq; auribus saniem emanantibus cum melle & oleo. item in pruritu genitalium utiles. malagmatis, acopisq; admiscentur. laterum doloribus per se, illitu & appositu auxilio sunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Τέρμινθος. Latinè Terebinthus.

Officinæ ueram Terebinthinam non habent, nam ea qua hodie paßim utuntur, resina est piceæ ac
Tedæ.

Germanis quoque & Gallis hodie incognita, uulgarem Terpentin & Gloriet, Galli Termenti-
ni appellant.

Terebinthus arbor cuius picturam damus, iuxta Monspeßulum nascitur, Pudis appellata.

Terminthos arbor circa Idam Macedoniamq;, breuis, fructicosa & contorta: in Syria uerò ma-
gna et copiosa decoraq; materiæ lenta, nigra, lauri penè folio, oleæ flore, sed puniceo, baccis primū
herbaceis, mox rubris, & tandē maturitate nigrantibus, magnitudine fabæ, resinosis, sulphurosis, et ra
dice ualida in profundum acta. Fert & folliculos emittentes quædam animalia ceu culices, lentoremq;
resinosum, qui ex cortice erumpit, Ρητίνη Τερμινθίνη Græcis dicta, hoc est, Terebinthi resina, cætera
rum præstantißima, astringit manifestè, sed minus quàm mastiche: emollit autem magis, coquit, dige
rit. qualitate subamara, & partium tenuitate terget angustos meatus uasorum, & in eis osculorum
obstructiōes liberat, ob id putredinem prohibet, aut finit: et hepaticis probè miscetur, è profundo po
tentius trahit quàm cæteræ resinæ. Hæc aluum citra noxam soluit & uiscera omnia, iecur, lienem, re
nes, pulmonem abstergit. Terebinthina Resina omnis ex Chio insula est præstantiß. & odore & gu
stu cæteris præcellit. Chia igitur semper utenda, si haberi potest. Huius penuria Libyca, Pontica,
& ex alijs regionibus optima est miscenda theriacæ & alijs medicamentis: non autem libyca, tanquā
omnium præstantißima cum Andromacho. Præstantior est alba, uel cœrulea, uel colore uitri, perlu
cida, odorata & Terebinthum plus referens, qualis quæ ex insulis Cycladibus affertur: ob id Chiam
quoq; Terebinthinam laudat Galenus. Minus laudata Cypria, Syriaca, Iudaica, Arabica, Aphrica,
Libycā tamen ut dixi laudat Andromachus. Nunc Cypria Venetijs commendatur. Quæ autē pro
Terebinthina resina uenditur, aut Lauricea est, aut Abietina, ut suprà monuimus.

Resinæ

Resinæ aliæ.

Larix.

Caput LXXVII.

Liquida resina è pinu & picea, à Gallia & Hetruria conuehi solet: atque olim à Colophonie petebatur, hinc Colophoniæ sibi cognomentum uendicauit. A Gallia quoq; subalpina, quam uernaculo nomine laricem appellant incolæ. Ea in linctu, & per se, magnopere prodest tussi ueteri. Colore inter se distant, siquidem alia candida est, alia oleosa, alia mellei liquoris similitudine, ut larigna. Cupressus etiam liquidam fundit resinam, quę ad eadem pollet. Quæ uerò aridarum generi ascribuntur, quædam ex pineis nucibus, aliæ abiete, aliæ picea & pinu exierunt. Eligi debet longè omnium odoratissima, translucens, non retorrida, neq; diluta, quandam ceræ faciem præbens, & friabilis. E picea & abiete resinæ cæteras antecedunt: odoratæ enim sunt, atq; thus odore imitantur. Præstantiores à Pityusa insula deferuntur, quæ secundum Hispaniam sita est. Sed quæ e picea, nucibus pineis & cupresso manarunt, nihil ad illas, nec tantis uiribus potiuntur. Veruntamen eorundem gratia quousq; & illę sumi solent. Lentiscina terebinthinę respōdet. Vritur resina omnis liquida in uase quadruplæ capacitatis ad humorē qui infunditur. itaq; resinæ cōgius, in duobus aquæ pluuiæ coquitur, subiectis leuibus prunis: resina assiduè moueatur, donec omnis odor aboleatur, & friabilis & tetorrida reddatur, ac digitis cedat: cęterum ubi refrixit, in fictile non picatum, quod aconitum uocant, id est, nō illitum, reconditur. Fiet etiam eximij candoris, si resina omnis eliquata præcoletur, quò fæculenta sordes excernatur. Vruntur quoq; sine aqua, primum lento igne, & ubi coire cœperunt, maior carbonum strues supponitur, & triduo citra intermissionem discoquuntur, usquedum antedictas naturę suæ notas exuerint. mox ut dictum est, reponuntur. Aridas unius diei spacio decoxisse satis est. Vstæ odoratis malagmatibus, & acopis, & unguentorum colorationibus magnopere utiles sunt. E resina perinde atq; thure fuligo excipitur, ad circumlitiones idonea, quibus palpebras fucant, & colorem mentiuntur. prodest glabris genis, coll lachrymationibus, erosisq́; oculorum angulis. ex ea fit atramentū scriptorium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Resinæ inferiores Terebinthina in digerendo & attrahendo sicut pinea, Hartz von forhen/ *Strobilina,* hartz von Zirlin baum/ *picea,* von rot donnē oder fichten. *abietina* dennhartz. *laricea* von lerch dannē. *Cyparißina* von Cypreß baum.

Resinarum mitißimæ sunt Terebintbina/ Venedischer terpentin (*nostra Laricina & Abietina officinis, sed infinitis partibus præstantior*) *Larix* vnser gemeiner terpentin/ oder hartz vom lerch dannen.

Resinæ Terebinthinæ larix propemodum similis, est ob id illius penuria hac utendum: illa autem per omnia est melior quā Colophonia, & quæ Phrycte dicitur.

Resinæ siue larix siue Terebinthina uocatæ aduersus ulcera maligniora magis ualent.

Κολοφωνίαν ῥητίνην *in emplastro epulotica* διὰ καδμίας *uocat, paulò pòst* ξηρίνην *appellatur.*

Strobilina resinarum longè calidißima, & celerrimè siccans omnium moderatißima est, utraque qualitate Terebinhina.

Pityinon, Physema priuatim dictum, genere etiam resina est, multò minus calida & sicca quàm

strobilina

ſtrobilina, media harum calore Abietina, liquida tamen diu durat, ut Colophonia, thus redolens, odore ſuaui ut abietina mediocri, quæ à nonnullis ſola dicitur Colophonia, naſcitur admodum modica, ob id eſt precioſa.

Reſinæ ſiccatæ pinguis experte fiunt: ob id emplaſtra bene adherentia conficere non poſſunt, ut uiſcoſæ & liquidæ.

Humidiſſima eſt Larix altera: eſt enim Reſina Larix dicta duplex, una Terebinthinæ omnino ſimilis, altera calidior, liquidior, odoratu grauior & ingratior, guſtu amarior, acrior, mordacior.

Quare ſatis eſt terebinthinum omnibus medicamentis ulcera rectè curaturis miſcere, in quibus curandis præcipuus eſt ſcopus non mordere.

Τερμινθινὴ πεφρυγμένα, retorrida Lib. 8. comp. ph. part.

Arborum partibus præſertim truncis à germinatu inciſis & ſcarificatis reſinas elicimus.

Pix liquida. Caput LXXVIII.

PIx liquida, quam alij conum uocant, è pinguiſſimis pini piceæq; lignis congregatur. Optima eſt ſplendens, ſyncera, læuis. Cõtra uenena, phthiſin, purulentam excreationem, tuſſes, ſuſpiria, & pectoris humores qui difficile extuſſiuntur, efficax eſt, eclegmate cyathi menſura cum melle dato. tonſillarum & uuæ inflammationes, anginæq; utiliter perunguntur. purulentis auribus infunditur cum roſaceo, & illinitur cum trito ſale ſerpentium morſibus. adiecta uerò pari cera ſcabroſos ungues extricat, impetiginesq; emendat. uuluæ duritias ac ſedis tubercula diſcutit: cum farinaq; hordeacea & pueri impubis urina decocta, ſtrumas rumpit. cohibet ulcera quæ ſerpunt, cum pineo cortice, aut ſulphure, aut furfuribus illita. cæterum cum thuris manna & cerato profundos ulcerum ſinus conglutinat. rimis ſedis & pedum magno auxilio illinitur, ulcera replet, & cum melle purgat. quin & cum uua paſſa & melle carbunculos, & putrida ulcera emarginat, diſrumpitq; erodentibus medicamentis, quas ſeptas uocãt, probè immiſcetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Κῶνον Gaza Conum transfert. Marcellus uerò nucẽ pineã interpretatur, ut accipit Dioſcorides, alijq; ueteres græci. Galenus autem Conon arborem appellat, fructũ eius, hoc eſt nucem κοκκάλον, & ςρόβιλον. atq; hoc pacto apud Paulum accipi debet.

Accenſis arboribus reſinoſis, ut pina, picea, larice, terebintho, teda, cedro, ex reſinoſa ſubſtantia igni parum ſiccata fit pix liquida, cui poſt ſupernatat piſſanthum tenui conſiſtentia, & facultate eſt aſtringente, ob id caniciem ſine ulla noxa tardat. Ut piſſæleon, id eſt, pix liquida cum oleo miſta.

Germanicè Schiffbech/Dörr.

Picinum oleum. Caput LXXIX.

EPice fit quod piſſelæon appellant, ſeparato liquore aquoſo, qui ſupernatat pici, ſicut ſerum lacti. Nam expanſa, quandiu pix coquitur, ſupra cortinam uellera pura madeſcunt, acceptoq; halitu eius exprimuntur in uas. Quas pix liquida, præbet utilitates. alopecias capillo replet cum farina hordeacea illitum: quibus pix medetur. iumentorum ulcera ſcabiemq; emendat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Piſſæleon, hoc eſt, oleum picatum, Galenus uocari in Aſia dicit oleum cum liquida pice permixtum, quod ipſum neq; hic Dioſcorides, neq; Paulus neq; Plinius, ubi de piſſæleo agunt, uolunt: ſed piſſæleon ſeu oleum picinum uocant id quod in pice liquida ſeroſum ſuperſtat, & quod dum pix coquitur, pura ſupra tenſa lana excipitur ex ſublato uapore. Verùm hoc ipſum Galenus ad ſuperioris differentiam, non piſſæleon uocari dicit, ſed piſſanthos, hoc eſt picis florẽ. & Paulus lib. 3. ca. 74. ὀῤῥόπισσαν idem appellat, hoc eſt picis ſerum. Scribonius autem largus cap. 40. ait: picis florem, quod piſſæleon appellant. Sic etiam Marcellus cap. 9. Galenus cap. 6. libri primi de comp. phar. part. extra compoſitionem, πίσσης ὑγρᾶς ὀῤῥὸν dixit. Sic etiam Aëtius 6. cap. 69. θεῖον inquit, ἄπυρον καὶ σαφίδα ἀγρίας λεάνας καὶ πίσσης ὀῤῥῷ μίξας ἐπίχριε, id eſt, ſulphur, uiuum & ſtaphidem ſilueſtrem terito, & picis ſero permixta illinito.

Fuligo liquidæ picis. Caput LXXX.

FIt hoc modo è liquida pice fuligo: In lucerna noua quæ ellychnium habeat, nonnihil picis incendito, lucernāq; fictili uase in clibani speciē conformato, superius in angustum fornicato, inferius perforato, ut clibani esse solent: operito, & adoleri sinito, consumptoq; liquore nouum infundito, quoad suffi cientem usui fuliginē collegeris. Vis ei astringens, acrisq;. usui est ad pigmēta qbus palpebras linūt & uenustāt, & ad circūlitiones, item ubi glabris pilos restitui oportet, ad imbecilles lachrymososq; oculos: insuper ad eorundē ulcera nō inutilis est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λιγνὺς. Latinè fuligo. Officinæ latinum nomen usurpant. Germanicè Rüss.

Fuligo omnis exiccatoria est, ac perinde terrestris est essentiæ, habens quasdā etiā ignis q materiā cōbußit, reliquias, sed id pusillū est. Porrò tota natura terrena est, tenuiū partiū. Sed quæ speciatim in ea differentiæ sunt, eæ pro usta materia eueniunt: ex acriore & calidiore, tali etiā proueniente fuligine, ex dulciore simili quoq; & hinc fuligine proueniente. Primum enim thuris fuligne utuntur in ocularias medicinas mista, eas uidelicet quæ ad oculos etiamnum phlegmone tentatos accōmodantur, atq; etiā cum fluxione uexantur, & ulcera habent: nā & illa expurgat, & carne implet. Ad hæc usurpant quoq; eā ad facultates quas uocant calliblepharas. Præterea Terebinthinæ myrrhæq; fuligo molestia caret nō aliter quàm thuris: sed styracis quodāmodo uiolentior est: magis etiam picis liquidæ, qua etiā magis cedri. Porrò acrioribus utuntur ad uitia superciliorū uocata ptila, & erosos oculorū angulos humidosq; citra phlegmonē. At mollioribus mitioribusq; tum ad hæc, tū ad ea ad quæ competere paulò superius diximus, thuris fulignem.

Pix arida. Cap. LXXXI.

LIquida pix decocta in spissam coit, quā uocāt aliq palimpissam. q in genere quędā uisci modo lentescit, boscas cognominata. altera sicca est. Probatur pura, pinguis, odorata, subrufa, resinosa. Talis Brutia & Lycia, picis resinęq; simul naturā habētes. Calfactoriā uim habet. dura emollit. pus mouet. tubercula panosq; discutit. ulcera replet. uulnerarijs medicaminib. cōmodè permiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO

Si pix iterum coctione siccetur, Palimpissa dicitur ueteribus Græcis, sicca adeò, ut puluerizari possit: qualis est græca, etiā Colophonia, & Hispana, & Gallica dicta πίσσα βρύτια lib. 8. comp. par. p & hic Dioscoridi probatur et Lycia. Est etiā Dioscoridi ex ijsdē arboribus resina liquida & sicca. Pix arida Germanicè Griechisch bech / Spiegelhartz / Geigenhartz / gesottē hartz / uul go dicitur.

Zopissa. Caput LXXXII.

ZOpissam aliqui aiunt derasam nauibus resinam cum cera, quam alij apochyma appellant. Ea dissipandi naturam habet. quoniam marino sale macerata sit. Alij pineam resinam hoc nomine uocauerunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Zopißa uocatur, ut Dioscorides quoq; testatur, derasa nauibus maritimis pix, efficacior omni pice & resina traditur, ad omnia quibus illæ prosunt: uidelicet adiecto salis callo. Optima à tyrocinio nauiū eraditur cera nauibus, marino sale macerata. Additur in malagmata ad discutiēdas collectiōes.

Bitumen. Caput LXXXIII.

BItumen Iudai cum cæteris anteponitur. Cuius probatio est. ut purpuræ modo splendeat, sitq; ponderosum, ac ualidum odorem uibret. nigrum autem & sordidum, uitiosum est. adulteratur pice. Gignitur in Phœnice, Babylone, Zacyntho, & Sydone. Liquidum inuenitur in Agragantino Siciliæ, fontibus innatans, quo utuntur ad lucernatum lumina, olei uice: Hallucinantur qui id Sicilicum oleum nominant: nanque liquidi bituminis genus esse constat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Asphaltos hic aut hæc, lib. 1. antidorum Galeni, id est, bitumen, uerum est nigrū & splendescens, dum aquis innatat, molle: cum siccatum est, pice sicca durius efficitur. calfacit, siccat ordine secundo. Optimum est ex mari mortui, stagno salso in Cælosyria.

Vero asphalto, id est, bitumine in officinis caremus. Poßumus autem ipsa mumia loco ipsius uti. Nam in

Nam in Syria pauperes mortui bitumine implentur, uenduntur'q; postea. Diuites aūt Mirrha, aloe, croco, balsamo, alijsq; id genus conduntur. Sed cùm propter illam hominum partem quæ secum admiscetur, inualidius necessariò, ac deterius multo reddatur, longè melius nobis fuerit, eo omisso, aut pice sicca uti, cū eisdem ferè polleant facultatibus, aut petroleo, quod ex agro Siculo ad nos importatur, hoc enim inter Bituminis genera hic quoq; connumerat Dioscorides, quam Arabum Mumia, quæ licet ex bitumine, & alijs rebus confecta sit: credendum tamen est uitium potius attraxiße ab humano corporis situ, & putrefactione, et proprias uires, aut omnino, aut multum earum perdidisse, quam nouas ex eo & ad medicinam præstantiores acquisiuisse, neque ita potentem esse ut antea, in exiccando.

Pissasphaltum. Caput LXXXIIII.

NAscitur in Apolloniatarum agro circa Epidaurum, quæ pissasphaltos appellatur. Ea Ceraunijs montibus deuoluta, impetu fluminis rapitur, æstu'q; in littus expuitur, illic coacta in glebas, mistam bitumini picem redolet.

Pissaphaltus est Mumia Serapionis.

Naphtha. Caput LXXXV.

NAphtam uocant Babylonij, bituminis colamen, colore candidum inuenitur etiam nigrum. Vis ei ignium rapax, ita ut ex spacio protinus in eam transiliant. Ad suffusiones oculorum, & albugines utilis. Bitumen omne discutit, glutinat, emollit, ab inflammatione tuetur. uuluarum procidentia, strangulationes'q; olfactu, suffitu, impositu emendat. comitiales morbos suffitum deprehendit, gagatæ lapidis more. purgationes mulierum cum uino & castorio potum elicit. tussim ueterem, & anhelitum adiuuat. serpentium morsibus, coxendicum laterum'q; doloribus auxiliatur. datur cœliacis in catapotio deuorandum. cum aceto potum, discutit sanguinem concretum. dysentericis cum ptisana liquatum infunditur. destillationibus suffitione medetur. mitigat dentium dolores oblitum. cæterùm pilos incommodos siccum replicat, specillo impositum. concalfactum autem & cum farina hordeacea, nitro & cera illitum, podagris, articulorum doloribus, lethargicis'q; prodest, Pissasphaltos eadem quæ pix & bitumen, si misceantur, potest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plutarchus in gestis Alexandri Magni scribit. Peragrata uicta'q; omni Babylone quæ armis & imperio eius sine labore subito cesserat, nihil æquè cum regem admiratum fuisse, quàm in Ecbatanis, sic enim regionis eius pars quædam uocitatur, ubi scatet, naphta, sic enim scribit, τὸ τὰ χάσμα τοῦ πυρὸς ἐν ἐκβατάνοις ὥσπερ ἐκ πηγῆς συνεχῶς ἀναφερόμενον καὶ τὸ ῥεῦμα τοῦ ναφθαλιμνάζοντος διὰ τοῦ πλῆθος οὐ πόῤῥω τοῦ χάσματος ὅς τ' ἄλλα μὲν ἀσφάλτω, *&c. Quorum sensum si quærat aliquis, hic est. In Ecbatanis autem admiratus præcipuè est ignis ueluti ex fonte continuè emergentis hiatum, & Naphtæ ex eo fluxum, qui non procul ab hiatu illo tanta eructatur copia, ut paludem faciat, cuius adeò ad trahendos ad se ignes tam facilis natura sit, ut ex interuallo &c. De naphta Strabo libro 15. meminit, cuius uerba adijciam. Liquidum bitumen quod uocant naphtā, admirabilem habet naturam. Nam adiunctam ignem illi corripit, & si corpus eo illitum igni admoueris, deflagrat, nec aqua ullo pacto extingui potest, sed magis ardet, nisi ualde multam superinfuderis cæno, & aceto, & alumine, & uisco oppressum extinguitur. Vnde Alexandrum tradunt, experientiæ gratia, puero cuidam, balneo Naphtam inspersisse, ac lucernam admouisse, ut puer totus deflagrasset, nisi circumstantes multa aqua flammas euicissent.*

Cupressus. Caput LXXXVI.

CVpressus refrigerat, & astringit. Cuius folia ex passo & exiguo myrrhæ pota, uesicæ rheumatismis, & urinæ difficultati auxiliantur. pilulæ autem ex uino tusę in dysenteria, alui fluxione, tussi, & orthopnœa, aut si reijciatur sanguis, conuenietissimè bibuntur. earū decoctum eosdem præbet effectus. tusæ cum fico duritias emolliunt, narium'q; polypo medentur. in aceto coctæ & cum lupinis detritæ scabros ungues eijciunt. hernias intestinorum prolapsu erumpentes illitu reprimunt. Folia eadem præstant. Pilulæ cum arboris coma suffitæ,

culices

culices abigere existimantur. folia trita & imposita, uulnera cõglutinant. sanguinem supprimunt. capillum ex aceto tingunt. illinuntur per se aut cum polenta ignibus sacris, ulceribus quæ serpunt, carbunculis & oculorum inflammationibus. admota cum cerato stomachum corroborant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κυπάρισσος. Latinè Cupressus.

Officinis Pilæ siue fructus cupreßi, nomine nucis cypreßi tantummodo cognitus. Germanicè Cypressen nuss.

Galli Cyprez appellant arborem, fructum uerò noyx de cyprez.

Didymus cupressos duplici nomine uocari solitas memoriæ prodidit, charitas, quòd oblectamento nobis sint, & cyparissos à partu parilium ramulorum & fructuum, ἀπὸ κύειν παρίσους, hoc est, quòd ex æquo & ramos & fructus creat.

Cupressus procera arbor est caudice oblongo ac tereti, folio pini, sed carnosiore, amaro, nec ita pungenti. Fronde indecidua, odore uehementi. Semen conis innascitur prætenue, exile, & quasi laricis fructui proximum. quod pilula sua fatiscente labitur. rara materiæ & macilenta: radice per summa cespitum uagante.

Cupreßi pilulæ quæ etiam Coni quibusdam dicuntur, unde Coniferæ Cyparißi, Verg. siccant ualenter sine insigni calore aut acrimonia: ob id hæ molles & recentes ulcera magna in duris corporibus glutinant, enterocelas iuuant.

Resina è Cupressu manat, qua cum res sunt unctæ, à carice uindicantur.

Est & coactæ breuitatis frutex, quem chamæcyparisson, quasi pumilam cupressum uocant, hortis familiarem. hunc ab odore formaq; foliorum eiusdem nomenclaturæ arboris Cypressen/uulgo nominamus, quòd in genere sit pumilionum, & quasi Cupressi uideretur abortus, folio incano & perenni. Sunt qui Chamæpytin, alij uerò qui adonium esse putent, quasi abrothoni speciem: tametsi Nasonis flos adonij purpureus est, huic uerò aureus. Pollet aduersum omnium serpentium scorpionumque uenena, ex uino potum, sed de ea alio loco in sequentibus peramplius.

Iuniperus. Caput LXXXVII.

IVniperi genera duo. altera maior, altera minor. utraque acris est. excalfacit, & urinam mouet. accensa serpentes fugat. Baccarum nonnullę nucis iuglandis magnitudine nonnunquam grandescere, aliæ nucē Ponticam æquare inueniuntur, rotundæ, odoratæ, in mādendo dulces, subamaræ, quæ arceuthides etiam, id est, baccę iuniperi, nominantur. Modicè calfaciunt & astringunt, stomacho utiles. contra pectoris uitia, tussim, inflationes, tormina, & serpentium ictus efficacissimè bibuntur. urinam cient, unde ruptis, cōuulsis, & uuluæ strangulatui subueniunt. folia acrimoniam habent, ideo tam ipsa quàm eorum succus ex uino contra uiperarum morsus illini aut bibi prodest. Corticis cinis cum aqua illitus lepras eximit. ramenta ligni deuorata interficiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ἀρκευθος, ἢ ἀρκευθίς. Latinè Iuniperus uocatur.

Officinæ Latinam appellationem retinuerunt.

Germanicè Wecholter/Kranetbeer, id est, turdorum grana uocantur, quòd fructibus eius turdi pinguescant.

Galli arborem Geneure, baccas uerò grain de geneure appellant.

Iuniperus latinè dici uidetur, quòd iuniores et nouellos fructus pariat: sola enim ferè arborū fœtus suos in biennium prorogat, qui ne maturescunt quidem, nouis superuenientibus.

Iuniperi fructus calidus ordine tertio, siue primo: sed folia calida sicca gradu tertio.

Iuniperi gummi nec Dioscorides nec Galenus memorant, fortè quòd ad nihil sit utile, ut Actuarius, Plinius. Subit uero mirari, cur medicis hodie Arabas secutis, Sandaracha uocetur, & suffitibus propè omnibus misceant, fluxiones à capite prohibentibus, cum sit calidum, & plantæ ipsa etiam umbra, non solo uapore sit grauis.

Vernigo dicitur Hermolao, uernix uulgo, quòd rore uerno magis concrescat. Scriptoribus in usu est multo & pictoribus.

Herba Sabina. Cap. LXXXVIII.

SAbina duorum generum est. Vna folijs cupresso similis, spinis horridior, grauiter olens, acris & feruens. arbor est coactæ breuitatis, quæ sese magis in latitudinem fundit. huius folijs nonnulli pro suffitu utuntur. Altera tamarici folio similis est. Vtriusque folia nomas sistunt. collectiones illitu mitigant, & cum melle nigritas sordes'q; repurgant. carbunculos cum uino pota rumpunt. sanguinem per urinam eliciunt. partus apposita extrahunt, & suffitu idem præstant. unguentis calfacientibus immiscentur, & priuatim gleucino.

NOMI.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè βραθυς καὶ βάρυθον.
Latinè Sabina, uel Sauina.
Officinæ Latinum nomen seruant. Germanis Seuenbaum / Palmbaum / Seuenpalmen.
Gallis Sauiniera & du sauier, dicitur.
Paßim in hortis nascitur. Tertij est ordinis excalfacientium & desiccantium, & ex numero eorum quæ uel maximè tenuium sunt partium.

Cedrus. Cap. LXXXIX.

CEdrus arbor magna est, ex qua picē colligunt, quæ cedria uocatur. iuniperi modo baccas parit, baccarũ magnitudine, rotũdas. Cedria optima myrti est crassa, perlucida, grauis odoris, quæ dum effunditur, guttatim non dissipata coit. Cui ea uis inest ut defuncta corpora conseruet, & uiuentia corrumpat. qua ex caussa mortuorum uitam, aliqui appellauere. uestimenta quoque & pelles ex nimia calfaciendi & siccandi dote, corrumpit. magni ad ocularia medicamenta usus. quippe illita oculis claritatem affert. albugines cicatricesq́ȝ detergit. instillata autem cum aceto, uermes aurium necat. cum hyssopi decocto infusa, sonitus sibilosq́ue sedat. cauis dentium indita eos frangit, & dolores leuat. idem facit cum ex aceto colluitur. perunctō ante coitum genitali abortiuum fieri constat. anginæ ea perunguntur. tonsillarum inflammationibus auxilio est. lendes pediculosq́ue illitu enecat. cerastæ morsibus cum sale imposita subuenit. contra hausta leporis marini uenena, in passo sumpta auxiliatur. in elephantia, aut linctu, aut perunctione proficit. pulmonum ulcera purgat, & si cyathus eius sorbeatur, persanat. uermes & tineas subter indita necat. & partus extrahit. Fit & oleum, à cedria separatum, dum coquitur, uelleribus supra halitum eius expansis, ut in pice, eiusdem ad omnia usus. priuatim uehementer perunctum scabiem quadrupedum, canum, boumq́ue persanat. inhærentes ricinos enecat. ulcera quæ ex tonsura acceperunt, ad cicatrices perducit. Cedrides cedri fructus uocantur. Calfactoriam uim habent. stomacho aduersantur. auxilio sunt tussi, conuulsis, ruptis, stranguriæ. menses ciunt. ex polline piperis poti. contra haustum leporem marinum in uino sumuntur. serpentes fugantur, perunctō ex adipe ceruino, aut medulla, corpore. in antidota adduntur. Fuliginem, quomodo ex pice, congeri oportet, quæ eandem quam picea fuligo uim præbet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κέδρος. Latinè Cedrus. Officinis incognita.
Germanicè ein Zederbaum. omnino peregrina arbor.
Gallis Cedre.
Cedrus præterquam nomine, omninò ferè ignota est, utpote alibi quàm trans maria nasci fastidiens. Optima claßibus, nauigijs, & triremibus, neque non domorum tectis: quippe cum ipsi insit æternitas.
Plurima in Cylicia, Syriaq; prosilit: sed laudatißima in Creta, Aphrica, et Syriæ montibus, quæ ini bi usq; eò crassescit (si Theophrasto credimus) ut quinq; hominum complexu cingi nequeat.
Dioscorides & Plinius Cedri usum damnant propter ancipitem naturam uiuentia corrumpendi, & defuncta conseruandi: cùm uitam auferat spirantibus, defunctisq; pro uita sit. ob hoc non censent interius sumendum. Huius tamen diuersitatis rationem perpulchrè Galenus inniuit: quia tametsi adu rat, ita ut ordine quarto calfacientium censeri meruerit, inter omnia tamen erodentia medicamenta, quæ Græci & septica & septas cognominant, infirmißimum esse constat. proinde uiuentibus admotum uitali calore adiuncto, adsumit uires & quasi accenditur, atq; ita iugulat: sed defunctis additum, putrilaginem exterit, & uitiosos humores depascit, quibus detractis corpora à labe corruptionis asserit

Laurus. Caput XC.

LAurus quædam tenui folio constat: altera latiore. Vtraq; excalfactoriam naturam habet, & emollientem. unde decoctum earum in muliebres insessus

Laurus.

additum, uuluæ & uesicæ uitijs conuenit. uirentia folia sensim substringũt. illita quoq; ac trita uesparũ apiumq́ꝫ ictibus opitulãtur. eadem cũ polenta & pane illita inflammationem omnẽ mitigant. sed pota stomachum effundunt, & uomitiones mouent. Lauri baccæ magis quàm folia calfaciunt. ergo in eclegmate tritæ cũ melle uel passo prosunt tabi, orthopnœæ, & omnibus thoracis rheumatismis. cõtra scorpionum ictus ex uino bibuntur. uitiligines emaculant. succus baccarum utilissimè auriũ dolori & grauitati instillatur, cum uino uetere, & rosaceo. in medicamenta autem adijciuntur quæ neruorum lassitudines reficiunt, a copa uocant: & ad unguenta quæ calfaciunt & discutiunt. Cortex radicis calculos rumpit. partus necat. hepaticis prodest, tribus obolis in uino odorato potus.

NOMI. ET EXPLICAT.

Laurus arbor, Græcè Δάφνη. Lauri bacca δαφνίς.

Latinè Laurus arbor, et Lauri baccæ.

Officinæ latinum nomen retinuerunt.

Germanicè Lorberbaum / arbor, baccæ uerò Lorberen.

Gallis ung Laurier & le fruct d'ung laurier, dicitur.

Lauri folia & fructus calfaciunt, & siccant uehementer, sed hæ magis quàm illa: leuiter astringere hic addit Dioscorides, quam uim & amaritudinem soli radicis cortici tribuit Galenus, qua calculos confringit.

Platanus. Cap. XCI.

TEnerrima plani folia in uino decocta, mox illita, oculorũ fluxiones sistunt. tumores & inflammationes leuant. Decoctus cortex in aceto, dentes in dolore colluit. uirides pilulæ in uino potæ, serpentium morsibus auxiliantur. exceptæ autem adipe, igni ambusta sanant. incidens foliorum pilularumq́ꝫ lanugo, oculos & aures offendit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πλάτανος.

Latinè Platanus à latitudine foliorum dicta.

Germanicè Ahorn.

Gallicè Plaine. dicitur.

Officinis peregrina & incognita.

Platanus cum adoleuit cubitorum est sexdecim, cortice crasso, fronde uitiginea, longo rubroque pediculo, flosculo pallido, pilulis scabris, lanuginosis, minutis.

Fraxinus. Caput XCII.

FRaxinus arbor nota est, cuius foliorum succus & ipsa peruncta, aut ex uino pota, uiperarum ictibus auxiliantur. corticis cinis ex aqua illitus lepras eximit. ligni ramenta scobemq́ꝫ potu perniciem afferre tradunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Fraxinus.

Græcè Μελία. Latinè fraxinus.

Officinæ Latinum nomen seruant.

Germanicè ein äschbaum.

Gallicè Fraisne, dicitur.

Fraxinus arbor est procera, caudice tereti, leui cortice, spisso, tenui, rubro, ramis utrinque pinnatis, folijs lauri, per ambitumq́ leniter serratis, non sine quodam marginis uel cacuminis aculeato callo, porracei coloris, semine minuto folijs ipsis incluso, amaro: radice multa, crassa & sublimi.

Actu facillima fraxinus: semen reddit post uindemiam & arcturum.

Populus. Caput XCIII.

POtus albæ populi cortex unciæ unius pondere, ischiadicis ac urinæ stillicidio prodest. Abortiuum fieri tradunt, si cum mulino rene bibatur. folia quoque cum uino post purgationes pota, idem præstare produntur. tepens foliorum succus utiliter aurium dolori instillatur. pilulæ quæ primo foliorum partu exiliunt, illitæ cum melle, oculorum hebetudini medentur. Memoriæ prodiderunt corticem albæ populi & nigræ particulatim cæsum, & sulcis stercoratis mandatum, omni tempore anni edules fungos proferre. Populi nigræ folia cum aceto illita magna utilitate podagricis doloribus illinuntur. Resinam populus fundit, quæ in malagmata additur. Semen potum ex aceto comitialibus utile est. Lachrymam populorum commemorant quæ in Padum amnem defluat, durari, ac coire in succinum, quod electrum uocant, alij chrysophorum. id attritu iucundum odorem spirat, & aurum colore imitatur. tritum potumq́ stomachi uentrisq; fluxiones sistit.

Populus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λεύκη.

Latinis Populus alba.

Germanis Sarbach baum/mitt weyssen bletteren vnden

Gallis, ung Peuplier.

Populus nigra Græcè Αἴγειρος.

Germanicè / Sarbachs baum / poplen baum / Alber baum.

Gallicè, du tremble & peuplier, dicitur.

Populus, ut Dioscorides tradit, duplex, λεύκη, id est, alba, & αἴγυρος Galenus, αἴγειρος Dioscorides, id est, nigra, ægy- ριάνθη, id est, flores, seu σφαίρια, id est, pilulæ, primo foliorum partu exilientia, Officinis oculi populi. Germanis Alber spross dicuntur, calida primo à temperatis recessu: nam ἐκ τῆς πρώτης ἀποστάσεως, Paulus & Manardus in Galeno legunt: licet ἐκ τῆς τρίτης, id est, in tertia habeat codex Aldinus, & ita legerit in Arabibus, unde uertit uetus interpres: & Oribasius Græcus medicus libro secundo ad Eunapium, & libro 15. ad Iulianum Cæsarem. Paulo sicciora, quàm quòd humido & sicco est temperatum: tenuium partium potius quàm crassarum. Folia floribus sunt

Oculi populi.

Neutra populus florere uidetur: Hermola.

similia, ſed imbecilliora: & Reſina eius exigua floribus ſimilem habet facultatem, ſed calidiorem: ſe- men floribus & reſinæ ſiccius, non multò calidius, ſed partium eſt tenuium. Folia λεύκης, id eſt, po puli albæ media ſunt inter folia lauri calidißima, & folia ἀκίνου herbæ refrigerantis Dioſcoridi, ſic enim libro ſecundo comp.ph. legendum cenſuerim potius quàm ἄγνου, qui libro 6. ſimplic. dictus eſt calidus ordine tertio, etiã ſi uetus interpres ex Arabibus eo loco habet agni caſti. λεύκης καρπὸς, id eſt, populi albæ fructus digerentis eſt facultatis, ibidem paulò antè.

Guſtanti Manardo populum nigram & communem, uiſa eſt medicè aſtringere, poſtea minimum amara, odore non inſuaui, ſed languido. Ex eius igitur floribus Myracopũ ſiue unguentũ populeũ re frigerat, cum præter adipem & populi oculos modicè calida, cætera habeat frigida, etiam magna parte ad ſupremos uſq; ordines.

Populus alba temperata ex aque tepida ſubſtantia, & terrea tenuata terget: eius flores multum acres nobis ſunt, ex hiſq; uulgò fit unguentum populeum: licet acopum Διὰ αἰγύρου apud Galenum & Paulum galetur, non διὰ λεύκης.

Succinum ſeu ſuccina gutta à ſucco dicta, Græcis ἤλεκτρον, eſſe lachryma populi albæ, uel etiam nigræ quibuſdam uidetur, ab eiuſ- dem arboris reſina Dioſcoridi & Galeno dicta, differens & πτε- ρυγοφόρος, id eſt. paleas trahens, quoq; uocatur, quamuim ei quo que Galenus tribuit lib. 1. facultat. natura. quid tamen eſſe cenſuerit, nondũ in eo legi. Plinius uerò li. 37. ca. 9. Succinũ ſcribit à quibuſ- dam pinei generis arboribus, ut gummi à ceraſis excidere autum- no, & largum mitti ex Germania ſeptentrionali, & inſulis maris Germanici. quod hodie nobis eſt compertißimum: ad hæc liquata igni ualentiore, quia à frigido intenſiore concreuit. pineam apertè olet, calidum primo gradu, ſiccum ſecundo, ſtomachũ roborat, uomitum, nauſeam arcet: cordis, palpi tationi prodeſt. prauorum humorum generationem prohibet.

Germani weiſs vnd gelbagſtein/ & brenſtein.

Galli ambra uocant: uulgo in corollis precarijs frequens.

Macer. Caput XCIIII.

MAcer ex Barbaria aduehitur. cortex flaueſcens, craſſus, guſtu perquã aſtrin gens, qui contra cruentas excreationes, dy ſenterias, & alui fluxiones bibitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Macer hoc loco Dioſcoridi eſt cortex flaueſcens, ſeu cum Plinio, rubens, radicis magnæ, nomine ſuæ arbo- ris nobis incognitæ, craſſus guſtu, perquam aſtringens, ex Barbaria allatus.

Galeno autem eſt cortex guſtu multum acerbo, cum leui quadam acrimonia, odorem iucundum redolens, ut pleraque aromata. ſiccat ordine tertio, calore & frigore eſt temperatus. Tamen lib. 6. comp. phar. part. in compoſitione διὰ ῥοιῶν ad finem ſcribit, καλούμενον μάκερ φλοιός τις ἀρω ματικὸς ἱκανῶς θερμαίνων τε καὶ σύφων: niſi cauſeris aduerbium ἱκανῶς tranſponendum, ut ſolum determinet σύφων. Ex Iudæa uerò affertur. Macis autem Arabum, cuius picturam damus, membrana eſt extima nucem Moſchatam propè totam ueſtiens, tenuis, ruſa, aut flaua, interdum nigri- cans, aromatica, odore ſuaui, ſapore ſubacri, & minimũ amaro, tenuium partium, calida ſicca ter- tio gradu, uentriculum roborat, coctionem iuuat. Ex quibus liquet. Macis & Macer res planè di- uerſas, licet odore, colore quadantenus conueniant: at temperamento tamen differunt, niſi con- tendas in Dioſcoride & Galeni ſimplicibus mendam eſſe, quod uix queas demonſtrare. Quod ſi res ſunt diuerſæ, ut ex Plinio apertè patet Marcer hodie eſt incognitum: tamen pro Nicolai Macis Actua- rius Μάκερ reponit.

Vlmus. Caput XCV.

VLmi & folia & cortex & rami, uim habẽt ſpiſſandi. Folia trita ex aceto ad lepras efficaciter illinuntur. uulnera glutinant, ſed multò magis corticis tilia

Vlmus

tilia, si fasciæ loco intorqueatur: nam in lori morē flecti potest. crassior cortex in uino aut aqua frigida unciatim potus, pituitas trahit. fracta ossa celerius solidescunt, si decocto foliorum corticis aut radicis foueantur. humor in folliculis enascens prima germinis eruptione, cuti illitus nitorem inducit, faciemq́ȝ splēdidiorem præstat. qui dum siccatur, in animalia abit, quæ culicum formam gerunt. folia cum tenerescunt cocta olerum more ad obsonia usurpantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πτελέα.

Latinis ulmus.

Germanis Ulmerbaum/Rüstbaum/Rystenbaum/Ulmen/Lindbast.

Gallis Orme *appellatur.*

Procera est arbor, folio indiuiduo, lente crenato, scabro, oblongiore quàm pyro, semen racemosum. in foliolis & petiolis gummi producit, & quoddam bestiolarum genus quod carpis dicunt, materia flaua, robusta, neruata, deformi, & quæ nihil præter cor habeat, uiridis, cæsu facilis, sicca difficilis, apud aquas facilis incremēti.

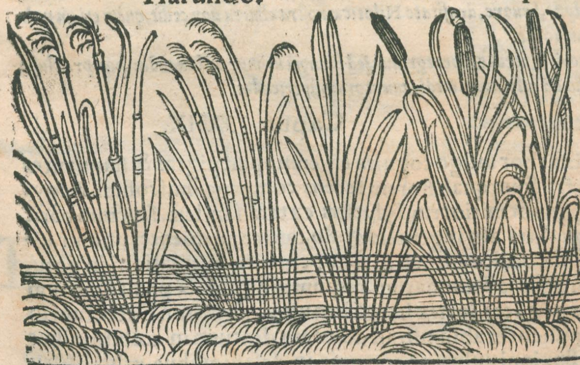
Lignorū marcor. Cap. XCVI.

EX caudicibus lignisq́ȝ ueteribus caries congeritur, quæ farinæ modo illita, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. serpentia cohibet, si cum pari aniso & uino subacta, linteisq́ȝ imposita, illinatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lignorum caries præsertim ulmi, tumentia purgat ulcera, & explet, Germanicè Wurm mel/ *appellatur.*

Harundo. Caput XCVII.

IN harundinū genere quædam nastos, id est, farctior uocatur, ex qua sagittæ factitari solent. alia fœmina, qua tibiarum ligulas efficiunt. alia quòd fistulis addicta sit, syringias: cui multū inest carnis, crebris cincta geniculis, ad librorū cōscriptionem accommodata. alia crassa, concaua, apud amnes nascens, quæ à quibusdam cypria, ab alijs donax appellatur. alia phragmites seu uallatoria, gracilis, candicās, uulgo

cognita cuius trita radix per se, aut cum bulbis suis illita, spicula aculeosq; corpore extrahit. luxata, lumborumq; dolores cum aceto mulcet. uirentia folia tusa & imposita ignibus sacris medentur, & cæteris inflammationibus. corticis cinere perunctæ cum aceto alopeciæ sanantur. paniculæ lanugo si aures intrauerit, exurdat. Eundem effectum implet harundo quæ cypria dicitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis κάλαμος.
Latinis harundo siue arundo appellatur.
Officinæ Latinum nomen seruarunt.
Germani Ror.
Galli ung roseau uocant.

Arundo principatum in aquaticis fruticibus tenet: Caule consurgit geniculato, tereti ac fistuloso qui mox senescens fißili inarescit ligno, in læue fastigium cacuminato, circa quod densius excrescit tomentum ad faciendas cauponias culcitras nō inutile: folia ex articulis alterno laterum gradu emergentia, membraneo calamum uestiunt cortice usq; ad medium internodium: hinc enim à cauo alarum sinu resupinantur, procumbente languido promißiore comæ uel paniculæ ponduſculo. Radix quoq; multis geniculatur articulis, fœcunda stirpe, ut quæ etiam uel adusta uel recisa lætius numerosiusq; reuirescat.

Papyrus. Caput XCV.

PApyrus qua chartæ fiunt, nullis non cognita, præcipuæ in medicina utilitatis. ad laxandas fistulas, madefacta lino inuoluitur, usq; dum inaruerit: constricta enim atq; immissa in hiatum, humore completur, & in tumescēdo fistulas aperit. Habet nescio quid alimenti radix: itaq; Aegyptij eam mandunt, succum tantum deuorantes, & mansam expuunt. ipsis radicibus pro ligno utuntur. Crematæ papyri cinis depascentia ulcera cum omnium partium, tum oris maximè, cohibet. uerùm melius id combusta charta præstat.

EXPLICATIO.

Papyrus nascitur in palustribus Aegypti, aut quiescētibus Nili aquis, ubi euagat æ stagnum, duo cubita non excedum gurgitum altitudine, brachiali radicis obliquæ craßitudine, triangulis lateribus, decem non amplius cubitorum longitudine, in gracilitatem fastigiatum thyrsi modo cacumen includens, &c. Plura de papyro uide apud Theophr. lib. 4. cap. 9.

Fiebat apud ueteres è papyro charta, cuius ut in Europa nūc euanuit usus, ita nomē remansit. Etenim quam ex contritis hodie linteolis chartam paßim conficiunt, ijsdem quibus & illa commendata dotibus, quippe tenuitate, candore, læuore, densitate Niloticæ nostra charta non cedit, quàm etiam uulgus illius imitatione papyrum uocat.

Non papyro hodie, qui nobis ignotus & peregrinus, sed spongia utimur ad laxandas quæ præclusæ sunt fistulas, & intumescendo ad introitum medicamentorum aperiendas.

Myrica. Caput XCIX.

MYrica seu tamarix arbor uulgo cognita est, cum apud pigras & stagnantes aquas enascatur, fructum quasi florem ferens compage muscosum. Aegyptus Syriaq; alteram gignunt mitiorem, syluestri cætera similem. fructum parit gallæ proximum, inæqualiter astringentem gustu, quo conuenienter utimur uice gallæ in medicaminibus oculorum orisq;. datur cruentæ excreationi in potu, & cœliacis, & contra profluuia fœminarum, regium morbum, & phalangiorum morsus. illitus tumores inhibet. Cortex in eosdem usus adhibetur. Decoctum foliorum cum uino potum, lienem absumit. ad dolorem dentium in collutionibus salutare. & mulieribus fluxioni uuluæ opportunis, in desessionibus. pthiriasi lendibusq; circūfusum prodest. abūdantiā fœminarū sistit impositus arboris cinis. potorios calices è caudice lienosis moliuntur, quòd datus in his potus proficiat.

NO-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Myrica.

Græcis Μυρίκη.
Latinis Myrice & Tamarix.
Officinis Tamariscus.
Germanis & Gallis Tamarisc, nominatur.

Tamarix seu Myrica, fructu, radice, folijs, extremis ramulis tergit, incidit sine manifesta siccatione, parũ astringit, tenuium partium, lieni indurato cũ aceto aut uino coctis prodest: fructus et cortex ualentius astringunt. fructum tamen & succum & non radicem adhibet spleneticis remedijs Gal. lib. 9. com. ph. part. Quinetiam trunco in uascula uel potoria uel escaria cauato, lienem arcano quodam odio suibus et hominibus longo usu absumit.

Plinius contra Dioscoridem & Galenum nullum fructum ferre dicit lib. 16. cap. 26. his uerbis. Fructum arborum solæ nullum ferunt, hoc est, ne semen quidem, tamarix scopis tantum nascens, populus, alnus, ulmus, &c. quod itaq; Dioscorides dixit: καρπὸν ὥσπερ ἄνθος φέρουσα βρυώδες κατὰ τὴν σύστασιν, idipsum Plin. tũ semẽ, tũ fructũ esse aut dici posse non putauit. Porrò calices fieri, ut suprà quoq; monuimus, ex trunco myricæ arboris solitos, qui spleneticis essent in usu commodi Dioscorides prodit. Sed ea gratia hodie uina ex tamarisci uirgultis concinnantur in superiori Germania cisrhenana, quæ spleneticis utiliter bibuntur, Tamariscina uulgo appellata. quod ut nouitium inuentũ adscribere uolui, quum facticij huius uini Dioscorides inter tot genera, nõ meminerit. & Democritus apud Constantinum Cæsarem libro decimonono capite septimo, ad eandem rem uinum prunis Myricæ superfusum, & sic potatum magis probet.

Erica. Caput C.

Erica fruticosa arbor, myricę similis, lõgè minor, cuius flore apes reprobum mel efficiunt. tam flos quàm coma serpentinum ictibus illitu medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἐρείκη.
Latinis Erica.
Officinis inusitata.
Germanis Heyd/Gallis Brugere: quidam esse putant quam Galli rosmarinum aculeatum, uel potius iomarinum appellant.

Erica.

Ericæ digerentis plantæ flore potißimum ac folijs utendum: semen etiam adhibetur apud Galenum lib. 6. comp. pharm. part. Ericæ dictæ sępè lib. 9. comp. pharm. part. in splenicis.

Acacalis. Caput CI.

Acacalis fructus est nascentis in Aegypto fruticis, seminis myricæ quadam tenus similis. cuius aqua in qua maduerit, ad collyria additur, quæ ad excitandam oculorum aciem conueniunt.

EXPLICATIO.

Hodie planè incognita, nomen frutici à nympha datum crediderim Acacali.

Rhamnus. Caput CII.

Rhamnus fruticat in sæpibus, ramos ferens rectos, & aculeos in acutæ spinæ modum, folijs paruis, oblongis, suppinguibus, teneris. Alterum ei genus candidius. tertium nigrioribus latioribusq́ꝫ folijs constat, & quadam tenus rubētibus, cuius rami quinum cubitorum longitudinem implent, spinosiores quidem, sed infirmioribus minusq́ꝫ rigentibus aculeis. Fructum ædit latum, candidum, tenuem, follicularij specie, uerticillo similem. Omnium folia igni sacro, & serpentibus ulceribus, efficaciter illinuntur. Fama est ramos huius ualuis fenestris ue impositos, ueneficia depellere.

Rhamnus.

Vua crispa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Rhamnus frutex spinosus apud ueteres tria habet fastigia. Ego Rhamni unum genus hoc puto quod Galli burgam spinam uel Neprum uocant, fructu myrti, foris nigro, intus uiridi, ob id ad colorem eum tingentibus idoneo, Germani Kreutzbeer/ Wächerbeer/ ferbkörner/ ferbbeer/ *appellant. Cortex*

arbori

arbori subniger, & nitidus quasi ceraso, intus uirens, pòst luteus, lignum extra candidum, interiore medulla rubet: eo ualidos arcus nostri fabricant. Audio etiam adhuc hodie Italis spinum ceruinum uocari, nam & ab iisdem Dioscorides spinam cerualem dici testatur.

Rhamni fastigijs genus aliud annumerandum in afflatu maris nascens, frutice nonnunquam arborescente, prælongis ramulis, qui rigidis armantur spinis aculei mucrone sæuientibus, folijs tamen æmula facie ligustrum exprimentibus, ut pro illis fallant, bacca folliculari specie, uerticillata, primum candida, post maturitatẽ rubefactæ foris flaccida, intus rimosa, quam pastores pecorũ pabulo decutiunt.

Sunt qui primum Rhamni genus arbitrantur hoc, quod officinæ uuam crispam, Germani Krensel beer. Galli uerò grosselles uocant. fruticosi namq; generis est, ramulis uietis, rectè spinarum mucrone horridus, flore ex herbido candicante, in frutetis & sæpibus nascens: folia tamen non respondent quæ circinatæ rotunditatis conspiciuntur, apij modo dissecta, frutice aculeato, acinis candidis, & à maturitate dulcibus, granosis, translucidis, ciborum condimentis expeditis.

Halimus. Caput. CIII.

HAlimus frutex est sepimentis idoneus, similis rhamno, sine spinis, folijs oleæ, sed latioribus. nascitur in sepibus & maritimis. Folia decoquuntur ciborum gratia. radix conuulsa, rupta, torminaq́ mitigat, drachmæ pondere in aqua mulsa pota. eadem lactis ubertatem facit.

EXPLICATIO.

Halimus in magno nominum ambitu est. Ruellius arbitratur fruticem eum qui in Gallia uiuis sæpibus frequens blanceputa uulgo appellatur, Halimũ esse, gustu subacerbo in salsilaginem tendente, quare mensis folia cùm tenerescunt non essent ingrata, tamen non esse edendo, cum propè nimia habeantur olera.

Paliurus. Caput CIIII.

PAliurus frutex cognoscitur aculeatus, durus, cuius semen pingue & fuliginosum inuenitur. quod potum tussi opitulatur. uesicæ calculos comminuit. serpentium ictibus aduersatur. Folia & radix astrictoriam uim habent. quorum decoctum potu aluum sistit. urinam trahit. contra uenena & serpentium morsus auxiliatur. Radix recẽtia tubercula, tumoresq́ omneis discutit, trita & imposita.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Παλίουρος. Latinè Paliurus. Officinis inusitata. Germanicè Weelberin.

Gallicè aubepin, appellatur. aut saltem paliuri species est.

Apud nos paucis antea annis frutex inuenitur, qui etiam arborescere poßit, folio per ambitum laciniatim sinuato, rotundo, molli, ramis spini, quem album cognominant, modo maculatis, baccis rotundis, rubris, myrteis. longè maioribus, gustu iucundo, qui & uinum suauitate sua commendet. Condiuntur & grato ori cibo. Cœpit mea memoria propagari insita, quantum reor, albo spino. Qui colunt in hortis uelut alienigenam & aduenam arborem, Myribalanum appellant. Hanc esse putauerim, nullis ferè notis reclamantib. palurum Africanam, eam præsertim quæ non siliquetur. Ruellius Paliuri genus esse conijcit fruticem aculeosum, uulgo Weelberin, Gallis Aubepinum .i. album spinum. Fertur enim farine è fructu olim in fame quæsita unde Germanicum

manicum nomen habet, quod sanè etiam de Paliuro tradunt ueteres. Item fruticem quendam rura Galliæ iuncum marinam uel potius Iomarinum appellant, cui aliquantulum fauere delineatio uidetur, an tamen Paliurus sit, non ausim affirmare, quòd ei spina pro folio sit.

Acuta spina. Caput CV.

Ribes.

Acuta spina.

Acuta spina, quam pyrinam aut pityanthen aliqui uocant, arbor est pyrasto similis, spinosa ualde, & minor. baccas profert myrti, plenas, rubras, fragiles, & intus nucleum: radicem multifidam, altè descendentem. Huius baccæ potu aut cibo, alui profluuium, & abundantiam fœminarum sistunt. radix illita aculeos & spicula extrahit. abortum fieri tradunt, si ter radice uenter, aut sensim feriatur, aut perungatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὀξυάκανθος, καὶ ὀξυάκανθος. Latinè acuta spina. Officinis Berberis & Bugia. Germanicè Erbselen/Saurauch/weinleglin/uocatur. Galli, quòd huius acinis uinum exprimatur, spiniuinetam appellant, aliqui acrem spinam. Oxiacanthæ uel oxiacanthi racemosæ bacculæ, dum maturuerunt rubentes, astringũt: uis eadem folijs sed languidior. E baccis uinum exprmitur eodem fere usu, quo uinum ex malo punico. Conduntur etiam uel melle uel sacharo ad restringendã sitim, depellendamq; febricitantium maliciam. quorũ morosum nimis palatum cibum ferre quemcunq; respuit. Elanguescens appetentia grato huius acore recreatur. Frutex Arabibus Ribes dictus huic planè congener, racemosus, acidus, acerbus, frigidus siccus secundo gradu, sitim extinguit, uomitum & fluorem alui biliosum sistit, morbillis & uariolis, quas uocant, saluber: frutex à nobis poteriũ rubrũ dicitur. Quid sit, frutex an herba, & quæ, ambigit Serapio in suis testimonijs. Succus ex his expressus, cum saccharo cydoniati modo coctus, est delicatißimus. Ribes Damascenus Musæ additur, folijs rotundis, & magnis ijsdem.

Rubus canis.

Rubus canis. Caput CVI.

Frutex est arboris instar, rubo longè maior. folia multò latiora myrto, firmis circa ramos spinis, flore candido, fructu oblongo, nucleo oliuæ simili, qui per maturitatẽ fuluescit, & flocculos intus cõtinet. Fructus exemptis interioribus floccis arefactus, aluum sistit: ferueſacti enim ij in uino, mox poti, arteriam infestant.

NO-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κυνόσβατ☉. Latinè rubus canis. Officinæ cum ſylueſtri Roſa confundunt. Germanicè/ Hanbutten/ Wickdorn/ ſtrauch. Gallicè ung eglãtier ſans odeur, in differẽtiam roſæ ſylueſtris, appellatur. Rubi, ſeu ſentis, Græcè βάτȣ genera Theophraſto tria ſunt, magnus ſeu rectus, humilis, & medius, qui ſuo loco declarabuntur. Batus magnus ſeu rectus eſt Dioſcoridis & Galeni κυνοσβάτ☉, fructu oblongo per maturitatem rubente, cytino ſimuli, in quo ceu lanæ flocci arteriã ſi deuorentur infeſtant: huic folijs, fructu, roſa ſimilis eſt cynoſrhoda, Englentier Gallis dicta: & roſa frutex omnis, niſi quòd ferè gerit folia florum magis multiplicia & maiora, arte opinor adiuta: ſed Cynoſbatos ſpinis hamatis horridior, rectior, & altior aſſurgit, odore caret, quem Cynoſrhoda tota habet præſtantiſſimum: roſa uero frutex florẽ ſolo eſt odorata, nunc albo, nunc rubro, nunc amborum medio (incarnatum Galli, Germaniq; Leibfarb uocant) nunc etiam muſchbatum.

Liguſtrum.

Liguſtrum. Caput CVII.

LIguſtrum arbor eſt oliuæ folijs circum ramos, latioribus, mollioribus, & uirentioribus: flore candido, muſcoſo, odorato: ſemine ſambuci, nigro. Optimum naſcitur in Canope & Aſcalone. Folia aſtrictoriã uim habent: quare commanducata ulceribus oris medentur. illita feruidis inflãmationibus, carbunculiſq; proſunt. decocto eorundem igni ambuſta fouentur. capillum rufant trita folia, quæ in radiculæ ſucco maduerint. flos ex aceto frõti illitus capitis dolorem ſedat. Cyprinum oleum quod ex eo fit odoratum, excalfacit, emollit neruos, ſi quæ feruenti natura prædita ſint, aſſumat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Liguſtrum Plinij aliorumq; Latinorum, cuius picturam damus, omnes ferè hactenus Dioſcoridis Cyprum interpretati ſunt, ſed illos nuper redarguit doctiſſimus uir Franciſcus Maſſarius Venetus. φίλυρϛαν quidem tiliam eſſe demonſtrans, liguſtrum autem φιλυρέαν, non cyprum, ut ſequenti capite fuſius.

Philyrea.

Philyrea. Caput CVIII.

PHilyrea arbor eſt liguſtri magnitudine, folijs oleæ, nigrioribus & latioribus, fructu lentiſci, nigro, ſubdulci, racematim coherente, aſperis naſcitur. Huius folia aſtringunt. ad eadem utilia ad quæ oleaſter, cum aſtrictione eſt opus: maximè ad oris ulcera, commanducata, aut ſi decocto colluantur. pota urinam ac menſes cient.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis φιλυρέα.
Plinio alijſq; Latinis Liguſtrum.
officinis ſaltem Germanico nomine cognita.
Germanis Beynhöltzlin/ Mündholtz/ Hartrigel/ Reyn weiden/ Berngert:
Gallis Du troeſne dicitur.
φίλυρα Græcis, Tilia Latinis & officinis. Germanis Linden/ appellatur, alia ab hac eſt arbor quæ hie

Philyra.

Dioscoridi φιλυρέα uocatur, quod non animaduertentes uiri etiam nonnulli doctißimi, utrasq; arbores magno errore confundunt, quod forma admodum discrepent, ut è Dioscoride & Theophrasto lib 3. de plantarum historia cap. 10. inuicem collatis abundè constabit. Differunt itaque inter se Philyra, quæ Tilia est, et Phillyrea, de qua in præsenti capite Dioscorides agit, neq; una uoce utraq; arbor significatur, sed diuersæ, quemadmodum ostendit nuper doctißimus uir Franciscus Massarius, ut supra meminimus.

Cistus. Caput CIX.

CIstus, quem aliqui citharon, aut cissaron uocant, ramosus frutex est, sed improcerus, foliosus, saxosis locis nascens, folijs rotundis, acerbis, hirsutis, flos masculo ut mali punicæ, fœminæ albet: Vis astringēs, unde flores in uino austero bis in die poti, prosunt dysentericis. & nomas per se illiti cohibent. uetustati ulcerū, & igni ambustis cum cerato medentur. Hypocistis, erythranon*, aut cytinus à nonnullis cognominata, iuxta cisti radices nascitur, floris punici simili tudine. quædam flaua, altera uirens, tertia candida. Liquatur acaciæ modo. Ali qui tamen exiccant, fractamq; macerant, & incoquunt, reliquaq; ut in Lycio prosequuntur. uires acaciæ habet, uerum aliquanto magis siccat, & astringit. prodest dysentericis, cœliacis, sanguinem excreantibus, fœminarum profluuio, & pota & indita.

*Alij, robethron.

EXPLICATIO.

Cistus frutex Germanis peregrinus. In quibusdam Galliæ montibus, & (ut aiunt) Patauinis hypocistim uidere licet, & fruticem sub qua nascitur, ocymi folio, flore candido, quasi syluestris rosæ, radice lignosa, prædura, è cuius ferè medio hypocistis uelut infixa pullulat, cuius officinis succus est notior, quàm ut explicari mereatur.

Hypocisthis succus, & Hypocisthidis succus paßim dicitur in lib. comp. part. pharm. Hypocisthidis succo addita γλυκέως, id est, paßi parte, macerat, gummi, tragacantham, myrrham, thus, lib. 7. comp. pharm. part.

Ladanum. Caput CX.

EST & alterum cisti genus, ledon à nonnullis appellatum, frutex simili modo nascens, longioribus folijs & nigrioribus. quæ uerno tempore quiddam cōtrahunt pingue foliorū uis astringens, atq; effectus cisti præbens. Fit ex eo quod ladanum dicitur: Siquidem cū cisti frondes pascuntur capræ, hirciq;, pinguitudinem conspicuè barba carpunt, & suo lentore uillosis cruribus adhærescentē reportant: quam depectentes incolæ, colantesq;, cogunt in offas, & ita recondunt. Alij uero attractis funiculis, insidentem fruticibus lentorem abstergunt, conglomerantq; in ladanum. Maximè probatur odoratum, subuiride, facilè mollescēs. pingue. quod arenas non collegit nec squalore obsitū est, resinosum, quale in Cypro gignitur. Arabicum uerò Libycumq; uilius. Natura ei spissandi, calfaciendi, molliendi, ora uenarum patefacit. capillum fluentem continet, addito uino, myrrha, & myrteo oleo. cicatricibus decorem reddit, cum uino illitum, medetur aurium doloribus, cum hydromelite aut rosaceo infusum. suffitu secundas eijcit. pessis immistum, uuluæ duritiem sanat, in medicamenta quæ dolorem tussimq; finiunt, & malagmata utiliter inseritur. aluum sistit cum uino uetere potum. & urinam ciet,

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cisthos quæ alio nomine Lada & Ledon appellatur, frutex is est unde capræ & hirci folia decerpentes, barbas ac uillos laterum succo eorum imbuūt, unde postea homines depectunt, quod Ladanum uocatur

uocatur, officinis optimè notum. Verum Plinius haud in paruum errorem delapsus est, qui ob uocum cißi & cisthi uicinitatem, cisthum hunc hederæ speciẽ existimauit. At uerò Ladanum non tantum ex barbis hircorum depecti, ut ueteres tradiderunt, sed alijs etiam modis inde colligi apertè ostendit Galenus lib. 1. cap. 1. de comp. pharm. part. quum dicit non manifestum esse, an hoc solum Ladanum quod ex hircorum barbis depectitur, in illud medicamentum quod tradit adhiberi uelit, & poßibile esse per hanc speciem totum Ladani genus designari: Sed tamen nullum certum modum neq; hic, neq; alibi quod sciam, eius colligendi prodit. Dioscorides certè hic unum aliquem amplius colligendi Ladani modum præscribit, qui funibus per forfices tractis contingit, ut scilicet eo modo glutinata pinguitudo postea ex ipsis funibus deradatur: quem modum etiam Plinius lib. 12. cap. 17. tradit. Quin & tertiũ quendam modum eius colligendi Plinius lib. 26. cap. 8. habet. per neruos in arcu lanis circũdatos, atq; id fieri in Syria atq; Africa, unde etiam toxicum appellatur. Toxon enim arcum Græcis significat. Rufus porrò apud Erembos populos Ladanum illud prouenire dicit. Sunt autem Erembi Aethiopiæ populi, qui & Troglodytæ, utroq; simili nominis etymo appellantur, siquidem ἐρέμβους ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τὴν ἔραν ἐμβαίνειν appellatos uolunt, Sicut τρωγλοδύτας ἀπὸ τοῦ εἰς τὰς τρώγλας δύεσθαι. Ad hos populos se peruenisse Menelaus apud Homerum. 4. Odyß. gloriatur. Αἰθίοπας θ' ἱκόμην καὶ σιδονίους καὶ ἐρεμβούς. Posidonius apud Strabonem lib. 16. ἐρεμβοὺς & ἄραβας eosdem esse dicit, facta leui nominum commutatione & corruptela. ἐρεμβῶν nimirum ἀντὶ ἀράβων λεγομένων. Galenus lib. 7. simpl. pharm. Cisthum qui & Ladanum, in calidioribus regionibus nasci dicit, non alterius generis ab eo qui in Asia prouenit, sed ob regionis proprietatem, illud discussoriam habere caliditatẽ. & in hoc ab Asiano differre, quòd non solum frigiditatem deposuerit, sed caliditatem assumpserit. Plinius lib. 12. cap. 17. apud Nabatæos Arabas hoc fieri scripsit, atq; mox uerum Ladanum Cypro insulæ attribuit, quæ sub illius fide relinquo.

Ebenus. Caput CXI.

EBenus optima habetur Aethiopica & nigra, nullos habens uenarum discursus, factitij cornus læuore. cũ frangitur densa apparet, mordens gustu, atque astringens. suffitur iucundo odore supra carbones sine fumi tædio. recens autem ad ignem prolata, ob pinguitudinem accenditur, & trita ad cotẽ flauescit. Altera est Indica, internatis segmentis candicantibus, & modicè fuluis, item frequentibus maculis. cæterum prior, bonitate antecedit. Apud quosdam sesamina, aut spinea ligna* cõsimilia pro ebeno uęneunt: quod discernitur ex eo, quòd fungosa sunt, & in purpureas assulas resolnunt, nihil mordacitatis in gustu, nec redolentiæ in suffitu præferentia. Caliginem oculorum absterget. ad ueteres destillationes, pustulasq́; mirum in modum pollet. si quispiam facta ex eo coticula collyrijs utatur, melius proficiet. ad oculorum medicamenta efficax est, si scobes ramentaue uino Chio die noctuq́; macerata, in collyria digerãtur. nonnulli prætrita ipsa excolant, reliquaq́; eundem in modum peragunt. alij pro uino aqua utuntur. Vritur in fictili nouo, donec in carbones redigatur. lauatur plumbi usti modo, & ita siccis scabrisq́; lippitudinibus conducit.

*Alij, Sydaminina, aut spina Indica.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lignum, quod ea gens Barbara, quæ nobis transmittit, uernacula lingua Guaiacum appellat, ab Hyspanis & Italis Sanctum à Germanis Frantzosen holtz/Blatrerholtz. Gallis Guaiac, dictum, Latinis uerò Indicum lignum appellatum. Ego cum aliquot doctis medicis Ebenum esse puto uel omnino aliquam eius speciem: namq; per omnia descriptioni quam de Ebeno hic Dioscorides ponit, conuenire

uidetur: præter enim soliditatem & renitentem duritiem, aquæ non supersidet: sed innata pluri-ma terrestri substantia fundum petit, quod Ebeno tantum præ cæteris arboribus attribuit Aristotelis. Triplex eius genus esse dicunt, & quod ex Aetiopia uenit, probatißimum esse & in Pompeij Mithridatico triumpho, primum Romanæ urbi spolium gratißimum & admirandum fuisse narrant. Radicem magis terra exertam, nigro colore, scribit Dioscorides, nihilominus tamen pleriq; neotericorū, à Theophrasto non dißidentes, apud Indos in altitudinem mediocrem arborescere, eorum qui ab India ueniunt, relatu adfirmant, craßicie corporis hominis, folijs plantaginis, sed minoribus paulò & rigidioribus, glandibus ad modum quercuum, & ueluti oliuis, ramorum extremitatibus inhiantibus. Et ex eo optimum censetur, quod recens satis, neq; admodum uetus & cariosum existit: tale etenim igni superimpositum, ob resinaceos fauos, quibus interius nigrum meditulliū discriminatur, citius accēditur, & flammā agit: quo solo ligni bonitatem ab adulterato probare solent: laudatur item quod subcitrino & buxeo est colore, quale est nostrum, quod paßim in officinis diuenditur: & post detractum corticem, colore ad liuidum uergente: item quod in gustu præter astringentem saporem, etiam leniter linguam erosione mordicet. Lignū est satis calidum, morbis omnibus ex humore, præsertim frigido natis, salubre: nam acrimonia & amaritudine incidit, tenuat, terget, uacuat. De huius facultate mira doctißimus Anthonij Galli medici commentarius, his diebus paucis in lucem æditus, facit, ne mihi de hoc pluribus sit agendum: ut interim taceam Huttenum, Matheolum, Maßam, & alios quàm plurimos, qui uerbosißimè uires eius nobis inculcarunt, potißimum in curanda lue Hispanica siue potius Gallica: sed tamen etiam morbis alijs, præsertim frigidis, conferre, adeò est hodie persuasum, ut certatim eo etiam magnates uti gestiant.

Rosa. Caput CXII.

ROsa refrigerat & astringit, sed sicca multò magis. Succus recentibus folijs exprimitur, desectis forfice unguibus (sic appellātur candidæ foliorum partes) reliquum in pila premi & teri debet in umbra, donec cogatur, & ita ad oculorum circumlitiones recondi. Siccantur etiamnum folia rosarum, continuò uersata, ne muceant, neue situs in ijs insideat. Aridis rosis & in uino decoctis expressus liquor, facit ad dolores capitis, aurium, oculorum, gingiuarum, sedis, recti intestini, ac uuluæ, pinna illitus aut infusus. eadem sine expressione tusa, præcordiorum inflammationibus, humidis stomachi uitijs, igni sacro illini prodest. siccis ac tritis fœmina* asperguntur. misceri solent uulnerarijs antidotis, atq; compositionibus quas antheras uocant. Folia uruntur in calliblephara. Flos qui in medijs rosis inuenitur, siccatus, gingiuarum fluxionibus efficaciter inspergitur. Capita pota citam aluum, & cruentas reiectiones sistunt.

*Aliàs, femorum intertrigines.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ῥόδον. Latinè & officinis Rosa. Germanis Rosen.
Gallicè une Rose, appellatur.
Rhodon autem Græcis, Plutarcho teste, nominatur, quod largum odoris effluuium emittat.

Rosa

Rosa omnis amara est atq; astringens, præcipuè rubra, à qua substantia refrigerat, siccat: flos autem eius astringit magis, proinde etiam siccat ualentius. Rosarum flores potius quàm rosas, quia imbecillam astrictionem habent, in Diabesasa ponit Heras lib. 6. comp. pharm. part. Gal. & Andromachus in stomachicis, lib. eodem. Flos autem est pars interior, in qua semen est & capillus. Id semen uulgus Antheram uocat, cùm Anthera compositio sit Græcis rosas siccas & alia recipiens: quùm & sine rosarum flore Anthera medicamentum est. lib. 6. comp. pharm. part. Rosæ præstantißimæ sunt, quæ longè omnium sunt suauißimæ, & alijs rubicundiores. Siccandæ uerò sunt loco sublimi meridiano, quo solis radij penetrent, rosas tamen non tangant. Rosarum succus essentiæ est tenuißimæ, nam celeriter acescit, & lentore caret, & unguentorum omnino odores exoluit & obscurat. Ex Rosis calidißimæ uidētur Moschatæ: post has roseo colore insignes, incarnatæ nobis dictæ, Germanicè Leibfarb rosen/ quæ & cerebrum ualenter feriunt, paulò minus albæ.

Rosei pastilli. Caput CXIII.

PAstilli quos rhodides uocant, hac ratione conficiuntur: Rosarum uiridium, quæ nullo antea humore madefactæ extabuerint, drachmæ quadraginta, Indicæ nardi drachmæ decem, myrrhæ drachmæ sex, tritę digeruntur in pastillos, qui trium obolorum pondus æquent, siccatiq; in umbra, in fictili non picato, atq; obturato reconduntur. Alij adijciunt costi drachmas duas, iridis Illyricæ totidem, & uinum Chium cum melle miscent. Mulieribus monilium uicę collo circumdato usui sunt, ad retundendum graue sudoris uirus. tritis etiam utuntur ad illitiones & diapasmata, quæ fiunt ad sudores coërcendos, ita ut à balneis inarescant corpora, dein frigida aqua abluantur.

EXPLICATIO.

Officinæ sub nomine trochiscorum diarhodu alio modo parant, ab hoc nō multum diuerso. ualidiores autem sunt omnibus his trochiscis qui à rosis nomen acceperunt, qui à Mesue traduntur sub nomine trochiscorum de Rosis & Eupatorio.

Lycium. Caput CXIIII.

LYcium, quod aliqui pyxacanthan uocant, arbor est spinosa, ramis trium cubitorum, aut longioribus, folijs buxi, densis, fructu piperis, nigro, læui, amaro, densoq;, cortice pallido. non dissimili lycio madefacto, radicibus multis, obliquis*, lignosis. Nascitur plurimum in Cappadocia, Lycia, & plerisq; alijs locis. *Alij, latis. asperaloca amat. Succi extrahendi ratio hæc est: Rami cum radiculis tusi & ante permultos dies macerati coquūtur, tum abiectis lignis itidē liquor, donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur id lycium, adiecta decoctioni amurca, aut absinthij succo, aut felle bubulo. Innatans spuma inter coquendum exempta, oculorū medicamentis additur. reliquo ad alia utūtur. Simili modo fit lycium, semine expresso & insolato. Optimum quod uri potest, restinctumq; rubentem spumam ostendit. glebis extrinsecus nigris, intus cum fregeris rufis, odore minimè uiroso, cum amaritudine astringens, crocino colore, cuiusmodi Indicum est, cæteris præstantius. Lycium astringit. caliginem oculorum discutit. genarū scabiem, pruritus, ueteresq; fluxiones sanat. facit ad prurulētas aureis, exulceratas gingiuas, tonsillas, labiorum fissuras, sedis rimas, attritusq; illitum. cœliacis, dysentericis, potum inditumq; conuenit. datur sanguinem excreantibus & tussi, ex aqua. contra rabiosi canis morsus in catapotio deuoratur, aut in aqua bibitur. flauos facit pilos. reduuijs, ulceribus quæ serpunt aut putrent, medetur. fœminarum profluuia appositum sistit. rabiosorum ictibus ex melle* potum, aut uice catapotij deuoratum, auxiliatur. *Alij, lacte. Tradunt Indicum fieri lycium, ex frutice lonchitide appellato. ea spinarum generi ascribitur, ramos rectos habēs, ternum cubitorum longitudine, maiores ue, rubo crassiores, à radice numerosos. fractus cortex rubescit. folia oleæ similia. Herba in aceto decocta proditur lienis inflammationibus & regio morbo mederi: & fœminarum purgationes elicere. asseuerant etiam crudam in potu, eosdem effectus præstare: semen cyatho dimidio potum pituitam expurgare; uenenis quoq; auxilio esse.

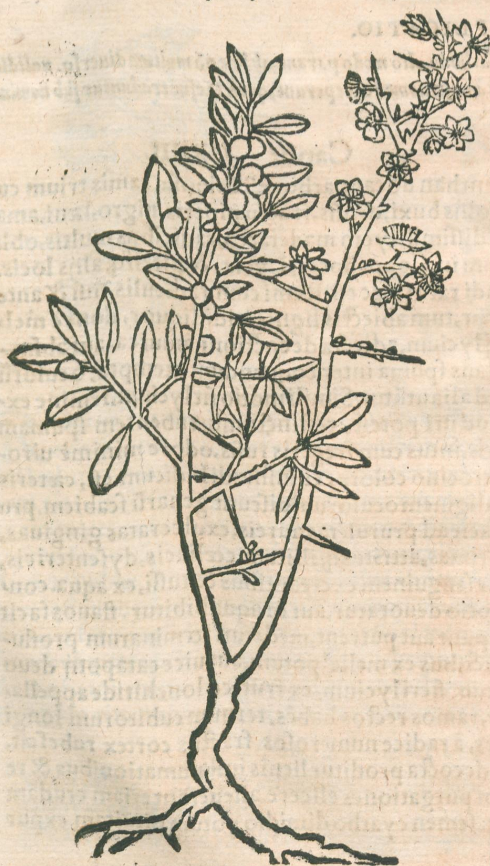
EXPLICATIO.

Lycium à Lycia regione dictum, et delatū, hic succus est Pyxiacanthæ Dioscoridi & Galeno liquidus, quo utebantur ad sugillata, Phlegmonas oris & sedis, herpetas, putredines, ulcera contumacia, aures purulentas siccat, & digerit ordine secūdo, astringit, terget. Calore symmetris est proximum. Copiosum etiam est in Cappadotia: Indicum autem ad omnia est ualentius. Hæmorrhagiam à naribus Lycium sistit, linamento impositum. Gal. lib. 2. comp. phar. part. Lycium coquit, digerit, ut castorium. Indicum autem dico, non quod apud nostros gentes nascitur lib. 4. comp. pharm. part. Lycium etiam Afrum dicitur lib. 3. comp. pharm. part. Spumam lycij appellat ex Solone, lib eodem. Succo ex baccis Peryclimeni Lycium mentiuntur. Modus alius est in lib. de dynamibus, qui Galeno ascribitur.

Acacia. Caput CXV.

Acacia in Aegypto nascitur, spina instar arboris fruticosa, nō se in rectum attollens, florem habet candidum, & semen lupino simile in folliculis: ex quo succus expressus siccatur in umbra, niger ex maturo semine, subrufus ex uiridi. Eligatur modicè rufus & odoratus, ut in hac arbore esse potest. aliqui exprimunt ex folijs & semine succum. Manat & gūmi ex ea spina. uis ei ad spissandum, refrigerandumq; efficax Succus oculorum medicamentis utilis. ualet ad ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, perniones, pterygia, & oris ulcera. procidentes oculos reprimit mensium abundantiam sistit. prociduam uuluam cohibet. citam aluum supprimit, aut potus aut subter inditus. capillos denigrat. lauatur oculorum medicamētis, trito in aqua, mox effuso quod concreuerat, donec pura extet aqua, & ita cogitur in pastillos. uritur etiam in cruda fidelia, donec fictile fornacibus percoquatur: torreturq; in carbonum halitu perflata. Spinæ decoctum solutos artus fotu committit. Præfertur eius spinę gummi, quod in uermiculorum speciem cōtrahatur, & uitri modo perluceat, ligni expers. proximum est cādidum, sordidum uerò ac resinosum inutile. Cutis meatus obstruit, & medicamentorum quibus admiscetur acrimoniam hebetat. ambustis ex ouo illitum, pustulas non patitur erumpere. Alterum acaciæ genus in Cappadocia Pōtoq; prouenit, Aegyptiæ spinæ similitudine, longè minus, tenerius, humile, aculeorum uallo munitur, folia habens rutæ. semen lenticula minus fert autumno, in loculis connexis, ternum quaternúmue capacibus. Succus eius astringit. uiribus inferior, & ocularibus medicamentis inutilis.

Pruna syluestria.

EXPLICATIO.

Acacia ueterum succus ex fructu seu semine, interdū & folijs spinæ Aegyptiæ expressus

expressus, in umbra siccatus, siccat ordine tertio, refrigerat primo: secundo autẽ, si lotione leuẽ suam acrimoniam deposuerit. Acatia κίῤῥα, lib. 7. comp. phar. part. in dyacodio Heræ. Hæc tamen humidior usurpari potest, ut in theriace leges apud Galenum.

Eligenda modicè rufa & odorata, quatenus illi datum est. Eius loco ex bacculis prunorum agrestium coctis succum expressum tessellatim confectũ insolatumq; usurpamus minimo errore, quia refrigerat, siccat, astringit ut ueterum acatia.

Ex hac Acatia Aegypti spina, ex cuius semine aut fructu succũ exprimi antè diximus, manat gummi in uermiculorum speciem contractum, uitri modo perlucidum, purum, refrigerat, densat.

Huius non meminit Galenus in Acacia lib. 6. simpl. uti nec Acatiæ nomen facit paulò pòst in Acantha Aegyptia seu Arabica (quo nomine solo Dioscoridi uocatur) unde colligas licet Accaciam & Acantham Aegyptiam seu Arabicam diuersas esse in Aegypto spinas arbores. Tamen in libro comp. phar. frequenter legit κόμμι absolutè tragachantæ coniunctum pro gummi Arabico, quod κόμμι θηβαϊκὸν uocat lib. 7. comp. ph. pa. à Thebis opinor Aegypti centiforibus. uti etiam Babylonicum quibusdam dicitur, à Babylone Aegypti Arabiam attingentis. κομμίδιον ἀραβικὸν persæpe Actuarius uocat.

Vitex. Caput XCVI.

Vitex siue lygos, frutex est in arborem assurgens. nascitur in fluminum ripis, asperisq; locis, ac torrentium alueis. ramos gerit prælongos, fractu peruicaces. folia oliuæ, sed molliora. Duo genera eius. una harum album florem mittit cum purpureo: altera tantum purpureum, & semen, ut piper. Excalfactorias uires habet, & adstrictorias. semen eius potum uenenatis ictibus, aquæ quæ cutem subijt, lienosisq; auxiliatur. lac euocat. menses ciet, drachmæ pondere in uino potum. genituram exoluit. caput tentat, & soporem affert. decoctum herbæ & seminis in desessione, mulieribus uuluæ malo opportunis opitulatur. item inflãmationibus. purgationes mouet semen cũ pulegio potum, etiam suffitu uel apposit u. capitis dolorem dissoluit illitum. instillatur cum aceto & oleo capiti in lethargo & phrenitide. folia suffitu aut substratu fugant uenenata. illita quoque serpentium morsibus auxiliantur. testium duritias cum butyro & folijs uitium emolliunt. rimas sedis semen cum aqua illitum mitigat: & cum folijs medetur luxatis, uulneribusq;. uirgam qui manu teneat dum iter facit, negatur intertriginem sentire. Agnum, quasi dicas castum, uocant Græci, quoniam matronæ in thesmophorijs Atheniensium castitatem custodientes, folijs huius cubitus sibi sternunt. & lygon quasi uimen, propter inuictam ferè ramorum flexitatem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄγνος. Latinè Vitex. Officinis agnus castus.

Germanicè / Abrahams baum / Keusch baum / schaffs mülle.

Ἄγνος, id est, castus, quòd ad castitatem conferat, folijs & floribus sumptis & substratis, & semine frixo, uel non frixo: id enim sumptum, ut semen rutæ, nocturnas ueneris imaginationes cohibet. Gal. lib. 6. simp. & lib. 6. sanitatis tuendæ. Calfacit, siccat ordine tertio, acris est ac astringens, & substantiæ multum tenuis, flatus omnium maximè discutit. Ob id lege libro primo alimentorum, calfacit, nõ cũ Græcis exẽplaribus et ueteri interprete, refrigerat, quod effecta illic adscripta indicãt. Agnus castus

Item lib. 2. comp. ph. part. de cephalalgia ab æstu, ubi Agnũ inter refrigerantia cõmemorat: et paulò pòst ubi Archigenis dicta distinguit, folia lauri calidissima: Agni uerò mediocriter refrigerant. Legerem non ἄγνου sed ἀκίνου, quæ planta Dioscoridi refrigerat, & astringit, etiam si Galenus forte alibi nusquam ea herba sit usus. Neq; enim placet elusio, quòd per accidens refrigerat: id enim etiam foljs Lauri & calidis omnibus commune est.

Salix.

Caput CXVII.

SAlix uulgò nota est. Cuius semen, folia, cortex et succus spissandi uim habent. trita folia cum exiguo pipere & uino pota, ileosis subueniunt. sumpta per se & cum aqua præstant mulieribus ne concipiãt. salignum semen in potu sanguinem expuentibus prodest. cortex eosdem præbet effectus. corticis cinis ad misto aceto maceratus, illitu clauos & callos tollit. ex folijs & cortice succus cum rosaceo in calyce punici calfactus, aurium doloribus auxiliatur. decocto eorum podagras foueri utilissimum. furfures purgat in corpore. Excipitur succus qui manat ex ea, cùm floret, exciso cortice. in plaga enim concretus humor inuenitur, qui ad purganda, quæ obstant oculis, suam uim præbet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἰτέα. Latinis Salix.
Officinæ latinum nomen seruarunt. Germanis Weiden.
Gallis saulge, appellatur.
Salix uerò à saliendo dicta est, quòd ea celeritate crescat, ut quasi salire uideatur. Sic etiam Iteam quasi salicem uocauerunt Græci Plura uide apud Theophrastum per nos in alium atq; commodiorem ordinem redactum.

Syluestris olea. Cap. CXVIII.

SYluestris oleæ, quam aliqui oleastrum appellant, alij Aethiopicam oliuam. folia astringunt. trita autem & imposita ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, epinyctidas, carbunculos, reduuias, nomasque cohibent, crustas emarginant cum melle illita. quinetiam sordida repurgant. inflammationes panosque, cum melle imposita discutiunt. cutem à capite uulsam cõglutinãt. oris ulceribus & priuatim infantium, commanducata medentur. Succus & decoctum eosdem habent effectus. sanguinis eruptiones, ac muliebre profluuium, admotus succus inhibet. uuæ oculorum, pustulisq; prodest. ulcera & ueteres defluxiones sistit: quapropter in collyria additur, ad genarũ erosiones perquam utilis. Exprimitur succus tusis folijs, affuso uino aut aqua, siccatusq; sole in pastillos digeritur. sed longe ualidior ad recondendum succus habetur, qui

betur qui cum uino, quàm cum aqua expressus est. auribus subuenit, siue ulcerentur, siue pus effluat. Folia conuenienter cœliacis cum farina hordeacea illinuntur. uruntur cum floribus folia, ut spodij uicem cinis præstet. in cruda olla, oblito ore luto, usq; dum figlinum percoquatur. restinctaq; uino & rursus subacta, eodem modo uruntur. postremo cerusæ modo elota coguntur in pastillos. Huiuscemodi cinerem in medicamentis oculorum constat spodio non cedere, sed eisdem uiribus præditum esse putandum est. Foliorum satiuæ oleæ eadem uis intelligitur, sed aliquanto inferior: unde ocularibus medicamentis ob suam mitiorem uim conuenientior est. Sudor ligno uirenti accenso manans, illitu sanat lichenas, furfures & scabiem. Oleaginum semen illitum medetur furfuribus, & ulceribus quæ depascunt uorantque. quod autem intra nucleum est, ex adipe & farina scabros ungues excutit. Colymbades tritæ & ambustis illitæ pustulas gigni prohibent. sordida ulcera purgant. muriæ succus collutas gingiuas contrahit, & motus dentium firmat. Oliua flaua & recens stomacho utilior est, uentri difficilis. nigra autem & matura corruptioni opportuna est, stomacho aduersatur. oculis non conuenit. capitis dolorem mouet. arefacta illitu depascentia ulcera sistit, & carbunculos emarginat. Oleum syluestris oliuæ gingiuis putri uligine laborantibus colluitur. dentium mobilitates stabilit. calfacti fotus, gingiuis fluxione laborantibus utilis est. lanam enim specillo circunligatam oleo madefacere oportet, & gingiuis admouere, donec albæ spectentur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κότινος, ἢ ἀγριέλαιος. *Latinè oleaster & syluestris olea.*

Officinis latinum nomen retinet.

Germanicè Wylder ölbaum.

Gallicè Oliuier sauuage, dicitur.

Syluestris olea fœcundior satiua, quod ferè syluestres habent, ceu cura fertilitatem minuente. Oleastro uita longior quàm oleæ, sed olympiæ longissima. Syluestris olea ex satyuæ nucleo nascitur. Mansuescere hanc densis cura taleis, aut omnino translatione mitè fieri, uix potest adduci Theophrastus ut credat.

Lachryma æthiopicæ oleæ. Cap. CXIX.

LAchryma quam æthiopica olea stillat, scammoniæ similis quadantenus est, fulua, stillis exilibus constans, mordax. quæ autem ammoniaci, aut gummi similitudinem refert, colore uigricans, nec gustu mordens, superuacua est. Nostrates oleæ, oleastrique, similem lachrymam sudant, quæ commodè ad oculorum hebetudines illinitur. cicatrices albuginesq; illitu emendat. urinam & menses ciet. cauis dentium impressa, ad dolores efficax est. inter uenena scribitur. partus pellit. lepras & impetiges sanat. Appellatur aũt æthiopica & agrestis olea.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gummi Elemi ab elæa uel corruptè & enhæmum.

Ex elæa, id est, olea Aethiopica & nostrate inquit Dioscorides, & Italica Plinius, & oleastro lachryma funditur scammonio similis, fulua, stillis exilibus constans, mordax. Similis autem hammoniaco, uel gummi, colore nigricans, morsus expers, inutilis. Explora an uerum sit officinis.

Amurca. Caput CXX.

AMurca expressæ oliuæ recrementum est. decocta in cupreo uase ad crassitudinem mellis astringit, cæteros præbens lycij effectus. insuper dentium dolori & uulneribus, cum aceto, uino aut mulso commodè illinitur. additur in medicamenta ocularia, & meatus inductu suo obstruentia. uetustate meliorem fieri constat. utiliter infunditur sedis, genitalium, a c uuluæ exulcerationi. si uerò cum omphacino recoquatur ad mellis crassitudinem, cariosos dentes extrahit. iumentorum scabiem cum decocto lupini & chamæleonte illitu sanat. cruda & receuti amurca podagras articulariosq; dolores foueri utilissimum. peruncta in uillosa pelle, & hydropicis imposita, tumoris molem reprimit.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Amurcam græci ἀμόργην appellant: nos amurcam aut ſedimentum olei. Germanicè öl heffen/ trüb öl.

Quercus, Glans, Fagus, Ilex. Caput CXXI.

Viſcum quercinum.

Fagus.

Ilex.

QVercus omnis adſtrictoriam uim habet, præſerrim liber qui cortici & ligno intercedit. quin etiam tunica putamini glandis ſubiecta. decoctum ex iis datur dyſentericis, cœliacis, ſanguinem excreãtibus. tritain peſſo, fœminis fluxione uuluæ laborãtibus ſubiicitur. Glandes eoſdem effectus exhibent. urinam ciunt. capitis dolorem & flatus in cibum ſumptę pariunt. reſiſtunt eſitatæ uenenatorum ictibus. decoctum earum & corticis cum lacte uaccino potum prodeſt contra toxica. intritæ crudæ, inflammationes illitu leniunt. ad duritias quas cacoethe uocant, & malefica ulcera cum ſalſa exungia conueniunt. Iligneæ glandes uiribus quernas antecellunt. Fagus & ilex quercus generi aſſignantur, & conſimile munus obeunt. Iliginæ radicis cortex cum aqua coctus dum mollitus intabeſcat, & tota nocte illitus, denigrat capillos, prius cimolia terra purgatos. Folia omnium tuſa & trita tumoribus proſunt. & imbecillas membrorum partes corroborant.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quercus Græcis Δρῦς. Officinis Latinum nomen seruauit. Germanis Eych baum.

Gallis une chesne. appellatur. Existimatur dicta ueteribus etiam Hemeris, id est, placida. Notissima arbor est, procera, crassiori & asperiori caudice, ramosa, folijs profundè laciniatis. Glandes producit optimas, & maximas, gallas item & uiscum. ἡμερὶς

Græcis Ἰξὸς. Latinis & Officinis uiscum. Germanis Mystel/ & Affolter.

Gallis du guy appellant. Calfacit cum acrimonia: plurima enim aërea & aquea, paucissima terrena constat. Igitur acrimonia in eo amaritudinem excellit.

Fagus Latinis. Græcis φηγὸς. Germanis Büch baum.

Gallis Faus uocatur, expuncta litera g.

Fagus glandiferis arboribus annumeratur: tametsi fructu nihil glandi simillimum habeat. assurgit caudice crasso, & in orbem comoso, neq; ita procero: folio tenui & leuissimo, populo simili, celerrimè flauescente: & media plurimum parte supra hoc paruula gignitur bacca uiridis, fastigio aculeata. Glans eius dulcissima, nucleis haud absimilis, triangula cute includitur, & parte postrema utrinq; lapidescit in duritiam, si uirilis sexus fuerit.

Ilex glandifera Græcia ὁ πρῖνος dicta, apud nos peregrina arbor est. Ilex uerò quæ aquifolia cognominatur duplex existimatur, altera coccum tinctorium ferens officinis notissimo, paruo frutice: altera magna, fructu inutili, Germanis Stechend palmen: Gallis hous & housson appellata, cuius picturam damus &c.

Castaneæ. Cap. CXXII.

SArdianæ glandes, quas aliqui castaneas, aut lopima, aut glandes Iouis appellant, adstringunt, similesq; effectus præbent, præsertim tunica quę carnem & corticē media intercursat. caro his qui ephemerum biberunt conueniens est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Καστανα, ἢ Διὸς βάλανος, ἢ λόπιμον.

Latinis Castanea, glans Sardiana. Iouis glans, appellatur.

Officinæ nucem Castaneam. Germani Kesten/ Kastani.

Galli Chastaignes & marrons, uocant.

Castaneæ autem à Castana Magnesiæ oppido, unde primum aduectæ sunt, nominatas esse constat. Sardianæ uerò glandes, quoniam in Sardinia optimè nascantur.

Adstringit & exiccat Castanea haud secus quàm aliæ glandes. Calida uerò & sicca est primo ordine.

Castaneas inter cæteras appellationes Sardianas glandes & λόπιμα Græcis dici, hoc capite ostendit Dioscorides. & Galenus libro 2. de alimentis τὰ καστανὰ ἔνιοι καὶ λοπίμους ὀνομάζουσιν, inquit. Earum itaq; hispidum corticem in usum assumit Galenus lib. 1. ca. de comp. ph. part. uocatq; πώγωνα λοπίμου, id est, barbam castaneæ, id quod Plinius echinatum calicem dixit. Neq; alius quàm castaneæ cortex est, quem Aëtius βαλάνου κασιανοῦ φλοιὸν appellat, sermone. 8. cap. 73.

Galla. Cap. CXXIII.

GAlla fructus est quercus. Aliqua omphacitis appellatur, parua quidem sed tuberosa, solida, nullo foramine peruia. altera plana, leuis, perforata. Eligi debet omphacitis, quæ efficatior est. Vtriusque uis uehementer astringere. tritæ excrescentias in carne, fluxiones gingiuarum & uuæ, atq; oris ulcerationem cohibent. nucleus dentium cauernis inditus dolorem sedat. crematæ carbonibus

bonibus donec igne flagrent, & uino aut aceto aut acida muria extinctæ, sangui
nem supprimunt. decoctum quibus insidere expedit, efficax est, & contra uul-
uas procidentes, fluxionesq; . capillos denigrant, aceto aut aqua maceratæ. dy-
sentericis cœliacisq; cum uino aut aqua tritæ conuenienter illinuntur, aut bi-
buntur. obsonijs addi debent, aut integræ in aqua præcoqui, in qua nonnihil ex-
coquendum est, quod his affectibus conferat. in summa, his utendum ad astrin-
genda, aut siccanda quæ opus sunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κηκὶς. *Latinè & officinis* Galla. *Germanicè* Gallöpfel.
*Gallis noix de galle, appellatur. Galli tria gallæ genera ostend..nt, primum periate galle, alterũ
galle de romanie, tertium galle legiere appellant.*

Gallarum genera hoc cap. Dioscorid. duo facit his uerbis. κηκὶς καρπός ἐστὶ δρυός. ἡ μὲν τις ὀμ-
φακῖτις καλεῖται μικρὰ καὶ κονδυλώδης, σιβαρὰ, ἀτρύπητος, ἡ δέ τις λεία καὶ κούφη καὶ
τετρημένη, *hoc est, Galla fructus est quercus, & altera ex his omphacitis appellatur, parua, nodo-
sa, solida, non perforata. Altera uerò glabra, leuis & perforata. Galenus autem lib. 7 simpl. phar-
ma. alteram simpliciter omphacitim appellari ait, alteram uerò flauam, & laxam ac magnam de-
scribit, & siccare quidem ut priorem tradit, sed tantò minus, quantò acerbæ qualitatis minus quàm
prior complectitur. Ex quibus sanè uerbis pleriq; omnes qui omphacitin Gallam apud Græcos Me
dicos, Galenum, Dioscoridem, Paulum, ac alios legunt, nobis immaturam uertunt, tanquam sanè ea ip-
sa, uoce* ὀμφακίτιδος *sign ficetur, quum aliàs* ὄμφαξ *uua itemq; oliua immatura, &* ὀμφάκινον
ex oliuis immaturis oleum appelletur.

*Verùm nos non temerè ita uertimus, sed semper omphacitim diximus, ut qui non per hanc uocem
immaturam Dioscoridi & Galeno ac Paulo dictum putamus, sed certum quoddam genus, quod Diosco
rides ac Galenus alterum ex eis faciunt, quum immaturæ appellatio de utroq; genere intelligi possit,
quod non ad iustam maturitatem peruenit, atque ita accipio à Plinio dictum lib. 24. cap. 8. Immatu-
ræ ex his ex aceto potæ lienem consumunt. Eædem crematæ & aceto salso extinctæ menses sistunt,
uuluasq; procidentes fotu. Neque enim aliud est quod Dioscorides & Galenus de utroq; genere dixe-
runt, quod uidelicet* ἴσχαιμα *fiunt, si ignitis prunis urantur, & aceto aut uino, aut oxalmæ extin-
guantur. Quando igitur utraque Galla suo tempore immatura est, & dicitur, minime hæc certa
alterius generis differentia putanda est, minimeq; pro omphacitide primo gallarum genere, immatura
accipienda. Inquirendum itaque est quod genus gallarum sit omphacitis appellatum, alterum enim ge
nus nemini non est notum, atque id conabimur ex descriptione quam Dioscorides habet eruere, singu
lis eius uerbis æstimatis.* ὀμφακῖτις, *inquit,* καλεῖται μικρὰ καὶ κονδυλώδης, σιβαρὰ, ἀτρύ-
πητος. *Paruam itaque primum dicit, mox nodosam, Solidam deinde, & non perforatam tradit, ut pla
nè hæ differentiæ sint, quas Plinius dixit. Nimirum alteram solidam, alteram perforatam, illam mi-
norem, hanc maiorem. Nam albæ & nigræ differentiam Dioscorides non habet, & Galenus alterum
genus, magnum scilicet, fuluum esse dicit, quòd fortasse primum candidius iuxta Plinium fuit. Sicut
contrà appellationis Omphacitidis differentiam Plinius nusquam habet. Habemus itaque non Gallã
omphacitim esse paruam, nodosam, solidam, non perforatam. quæ certe Immatura dici Latinis non
potest, sicut neque etiam est, sed in suo genere perfecta. Quæ igitur talis est? Ego sanè omphacitim
gallam esse & appellari à Galeno, ac describi à Dioscoride puto, id quod cauum primum ex quercu
enascitur, ex quo postea ipsa glans prodit, eique innascitur, quanquam id non perpetuo contingat, ut
ex eo glans proueniat. atque in hanc opinionem induxit me Paulus, qui libro 3. cap. de dysent. aper-
tis uerbis docet,* ὀμφακῖτιν, *id esse quod dixi.* ὀμφακίτιδος, *inquit, legitur tamen in uulgato exem
plari* ὀμφακίδος, κεταμένης. ἐστὶ δὲ τὸ κοῖλον ἐξ ὅς ἐκπέφυκεν, ἡ τῆς δρυὸς βάλανος ὥσπερ
βυρσοδέψαι χρῶνται, *hoc est: omphacitidis costæ, est autem cauum illud ex quo glans quercina enasci-
tur, quo coriarij utuntur. Euidens est descriptio rei quam uelit, & quum hoc amplius addat, eo co-
riarios uti, planè hoc indicat quod hodie etiam usu uenire uidemus, quanquam utraque galla à tincto-
ribus expetatur.*

Vtraq; Galla refrigerat ordine secundo, siccat tertio, crassæ est essentiæ, astringit.

Rhus. Caput CXXIIII.

RHus quæ obsonijs aspergitur, ab aliquibus erythros appellata, semen est
coriarij fruticis, sic uocati, quoniam coriorum infectores eo utantur ad
inspissandas pelles. arbuscula in petris nascens, binum cubitorum altitudine, fo-
lijs ob-

Rhus. Sumach.

lijs oblongis, subrubentibus, in ambitu serratis, acino uuarum gracilium denso, magnitudine terebinthi, quadam tenus lato, Cuius corticosa tunica perquàm utilis est. folia uim habent astringendi, & acaciæ effectus præbent. decoctum capillos denigrat. dysentericis infunditur, & in potus eorum insessusq; adijcitur. instillatur auribus purulentis. gangrænas & pterygia cohibet folia ex aceto aut melle illita. Liquamentum fit ex aridis folijs, ad crassitudinem mellis in aqua decoctis, ad eadem, ut lycium, conueniens. Semen eosdem effectus exhibet. cœliacorum, dysentericorumq; obsonijs inspergitur. fracta, desquammata, liuidaq;, illitum ex aqua, ab inflammatione uindicat. linguæ asperitates cum melle abstergit. candida fœminarum profluuia sistit. hæmorrhoidas sanat, cum querno carbone intrito admotum. aqua in qua semen maduit decocta, cogitur coitq;, efficacior ipso semine. Gummi defert, quod dentium cauis imprimitur, ad dolores finiendos.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ῥοῦς ἐρυθρὸς καὶ μαγειρικός. Latinis Rhus erythros & Mugiricus, quod obsonijs aspergeretur. Officinæ nomen à barbaris mendicatum Sumach usurpant.

Rhus hic aut hæc, est fructus racemosus, cortice acido, astringente, repellente, nunc medicamentarius tantum, olim etiam culinarius, pro sale obsonijs aspergebatur, stomacho ualde idoneus: alter uerò & coriarius densandis pellibus applicabatur. Ille etiam Syriacus & ruber, lib. 3. & libro 6. comp. phar. part. uterq; tamen musto austero incoctus stomachicum est medicamentum optimum, lib. 6. cōp. phar. part. Eius succus omphacij uice est in Gallia Narbonensi, in hortis Gulielmi Pelliserij, Episcopi Montispessulani longè omnium doctissimi & optimi.

Rhus erythros differt à byrsodepsico, quandoquidem utrunq; in pastillum pantoluion dictum Medici diuersis ponderibus contra dysentericos & cruenta reijcientes requirunt.

Palma.

Caput CXXV.

PAlma in Aegypto gignitur. Ea medio maturitatis uigore, autumno decerpi solet, Arabici myrobalani similis, pomatis cognomine, colore uiridi, & odore mali cotonei. quod si ad maturitatem peruenire sinatur, phœnicobalanus fiet. Palma acerba est & adstringens. contra alui fœminarũq; profluuia, in uino austero bibitur. hæmorrhoidas sistit. uulnera glutinat illitu. Phœnicobalani recentes plus siccis adstringunt, capitis dolorem afferunt. copiosiores in cibo inebriant. sicciores sanguinem excreantibus, stomachicis & dysentericis utiles in cibo. illinuntur cum cotoneo & cerato œnanthiuo uesicæ uitijs. Cariotæ, præsertim esu, faucium asperitati medentur. Thebaicarum decoctum potu æstuationem sedat. uires recreat cum hydromelite ueteri sumptũ. cibo idem faciunt. Fit ex eis uinum ad eadem conueniens. Decoctum per se potu et gargarizatione magnopere adstringit, et cohibet. Nuclei palmarũ, cæterorum more, cremati in crudo fictili, & uino restincti, cinere loto, spodij uicem efficiunt, miscenturq; in callible phara. quòd si non iustam ustionem acceperint, denuò cremandi Vim adstringendi habent, & spiracula cutis obductu suo claudunt. contra ocu-

lorum uuam & pustulas, palpebrarum defluuia, cũ nardo effectum præbent. corporis excrescentias cum uino reprimunt. ulcera ad cicatricem perducunt. Sed inter primas utiles ex palmis humilibus Aegyptiæ.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè φοῖνιξ. Latinè Palma arbor.

Germanicè Dattelbaum. *Gallicè arbre de dattes, appellatur.*

Fructus palmæ. Græcis δάκτυλος. *Latinæ palmula.*

Officinis dactili. Germanis Dattlen.

Gallis dattes & figue royalle, dicuntur.

Ex palmulis caryotides celebrantur cibis, harum genera tria sunt, Nicolai, sorores Græcis adelphides, Patri. sunt & Eunuchi Aristoteli genus Palmulæ, quod alij enorchos uocant, quasi testiculares ac spadonias. Sunt & Magarides authore Plinio, palmæ breues, candidæ, rotundæ, acinis quàm balanis similiores: quare à margaritis nomen accepere.

φοῖνιξ, ut hoc loco Dioscorides tradit, in Aegypto nascitur, uiridi colore, odore mali cotonci, medio maturitatis uigore per autumum decerpi solet. Arabici Myrobalani similia, sine osse, quam Myrabolanum quoque uocari Hermolaus affirmat. πῶμα autem & ἄδιψος etiam Dioscoridi uocatur, quod ex hoc fructu palmæ Aegyptiæ humidiore, acerbo, astringente, expresso, potus fit sitim sedans Solino authore, qualis nobis ex pomis, pyris, sorbis. Hic autem fructus si usq; ad maturitatem in arbore sinatur, solibus nigricat, & φοινικοβάλανος uocatur. φοίνικες ἢ φοινικοβάλανοι, uel quomodo aliter uocare, & moderatè stringunt, acerbo sapore, φοινικοβαλάνων τῶν ξηρῶν, & in colice Scribonij ibidem. Caro φοίνικος συριακοῦ in arteriace Andromachi 12. caro φοινικοβαλάνων in 15. φοινίκων βάλανοι proprietatem quandam habent capitis dolorem excitandi: easdem dat ibidem in cephalagia: sed addit, si sint consuetæ & accipienti iucundæ. Adhæc bilem pellunt deorsum, ut absinthium, & refrigerant. φοίνικες θηβαϊκοὶ à Thebis Aegypti opinor, & paulò pòst, φοίνικες πάτητοὶ celebrantur, φοίνικες πάτητοι μέγιστοι bis lib. 9. comp. phar. part. & paulò antè φοινίκων καρυωτῶν. πάτητοι autem uocatur, quod id genus tertium palmularum cariatarũ præhumidum in parente rumpat se præ humore, calcato simile redditum. φοῖνιξ uero palmæ ipsius fructus, præsertim dulcis, non paucam obtinet caliditatem: tamen desiccat, roborat, contrahit, stipat, densat, sumptus & admotus.

Hic autem fructus à palmæ Aegyptiæ fructu ex osse differt: nam hic os habet magnum & longum & durißimum, in quo semen, uel ustum & tritum ualenter digerit, lib. 6. comp. phar. part. Dactilus à digitorum forma dicitur. ὀξυφοῖνιξ uerò dictus Actuario & alijs quibusdam Græcis recentioribus ab acido sapore, palmæ syluestris fructus, Tamar Indus, id est, Dactilus indus Barbaris. Germanis uerò Tamarindẽ & saur dattel *uocatus: quamuis cholagogus sit comprimendo, ut palmæ Aegyptiæ fructus Phœnicobalanus, tamen os habet quod satum arborem nobis produxit, alijs multis conueniunt & differunt, ut mox audies: sed Oxyphanix ueteribus indictus, cum phœnicobalanus in his frequens sit. Oxyphœnix subniger, lucidus, tener, uillis tanquàm radicibus mistus, recens, pinguis, acido sapore. Quibus notis apparet, quantum conueniat cum Phœnicobalano, & quantum discrepet: ad hæc osse ut diximus, & usu hic recentiorum tantùm: ille etiã ueterum. Si frigidus est ueteratus. oxyphœnici debet misceri mastiche uel macis uel spica nardi. Raro per se datur, picrocholis saluberrimum ad uncias quatuor dari potest: annis 10. seruatur.*

Palma elate. Cap. CXXVI.

PAlma, quam aliqui elaten aut spatham appellant, fructus palmarum adhuc florentium, inuolucrũ est calyx'q;, quo in spissamenta unguentarij utuntur. Optima habetur odorata, astringens, ponderosa, præclusa, intus pinguis. uis ei adstrictoria. sistit ulcera quæ depascunt. laxatos artus cõmittit. trita miscetur cataplasmatis & malagmatis. prodest præcordijs, imbecilli stomacho, & iecinori affecto, mista conferentibus cataplasmatis. Eius decoctum subinde detersum, capillos denigrat, datur bibendũ cõgruè, renũ, uesicæ, & uiscerũ uitijs. uuluę ac uẽtris fluxiões sistit, scabiẽ cũ resina et cera sanat, si uiginti diebus recẽs apponatur. Inuolutus'q; in ea elate fructus, quẽ suo amplexu fouet, elate etiã uocari solet, & ab aliquibus borassus. Adstringit, & spathæ effectus præstat, non sic unguentis expetitus. Alba medulla caudicis recens in cibo, aut decocta, eadem facit quæ borassus.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Non solum summus cortex palmulæ (ut quibusdam placet) ἐλάτη appellatur, sed ipsum adeo re-tes palmulæ fructus germen, ut Galenus ait, ὃ δὲ καλοῦσιν ἐλάτην τὸ ἁπαλὸν ἐκβλάστημα τοῦ φοίνικος, Idem hic Dioscorides indicat, καὶ ὁ περιεχόμενος δὲ ὑπὸ αὐτοῖς καρπὸς ἐλάτη καλεῖται. hoc est, contentus in ipso cortice fructus itidem elate dicitur. Cæterum quod à Galeno ἐγκέφαλος in eadē palmula dicitur, id ab eodem. 2. de alimentis, uertex & summitas palmæ appellatur. καθάπερ ἔνιοι, inquit, ἐσθίουσι τὴν κορυφὴν τοῦ φοίνικος, ἣν ὀνομάζουσιν ἐγκέφαλον αὐτοῦ. At uerò quod hic à Dioscoride ἐγκάρδιον uocatur, omnino aliud est, medium uidelicet in eius ligno, tertium à cortice. ἐγκάρδιον enim uocabulo etiam aliàs medium alicuius rei, & quasi corculum aut medulla ap pellant, quomodo Græci Medici etiam ἐγκάρδιον τῆς σκίλλης scillæ internam partē uocant. Ipse autem Plinius palmulæ ἐγκέφαλον, cerebrum dixit.

Caput CXXVII.

Malum punicum.

MAlum punicum omne boni succi est, stomacho utile, perexiguum sufficiens alimentum. Dulcia stomacho utiliora habentur, sed aliquantulum in eo calorem gignunt. inflationes pariunt, unde in febri abdicantur. Acida adstringunt. æstuanti stomacho auxiliantur. & multò magis contrahunt. ac urinam cient. ora gingiuasq́ʒ lædunt. Vinosa uerò mediam sortiuntur naturam. Nuclei acinorum acidi punici in sole siccati & obsonijs inspersi, concoctiue, fluentem aluum stomachumq́ʒ sistunt. cœlesti aqua madescunt, bibunturq́ʒ commodè sanguinem excreantibus ad desessus dysentericorum, fœminarumq́ʒ fluxione uuluæ laborantium utiles sunt. expressus nucleorum succus coquitur cum melle, ad oris, uirilitatis, & sedis ulcera, nomas, reduuias, & ea quæ in corpore extuberant, auriū dolores et nariūuitia, præsertim acidorū. Huius flores cytini uocātur, q adstringūt, siccant, cohibent. sanguinolenta glutināt. quas punicū, præstāt utilitates, humida gingiuarū uitia mobilesq́ʒ dentes decocto colluuntur. herniā prolapsu intestini erumpentem cataplasmate repellunt. memoriæ tradunt, qui tres quamminimos cytinos deuorauerit, nullam eo anno lippitudinem passurum. eliquatur hypocistidis exemplo. Malicorium, asperum est mali punici putamen, quod aliqui sidion appellant. Id spissandi uim habet, &, quos cytini, præbet usus. decoctum radicis potu latas uentris tineas pellit, & easdem euocat. Balaustium syluestris punici flos est, cytino similis. cuius complura genera reperiuntur, candidum, fuluum, colore rosaceo. succus ex eo exprimitur, hypocistidis modo, cui adstrictoria uis inest, eadem faciens quæ hypocistis & cytinus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ῥοιὰ ἡ, apud nonnullos σίδη. Balaustiæ.

Latinè Mala punica. Officinis granata.

Germanicè Granatt baum/arbor. Granatt öpfel/fructus.

Gallis arbor ung pomeir de granade fructus pomier de granade & Mygrenes appellatur.

Malum granatum seu punicum triplex, dulce, acidum, & acidodulce, scilicet succo, saporis naturam uiribus refert: omnium tamen flos, cortex, nucleus astringit, sed acidi & acerbi magis, dulcis multò minus: medij horū mediocriter. malicorium, id est, cortex nondum adulterum sed perfectum propinquorum est melior ad astringendum in ore affectus ex fluxione nascentes.

Balaustium syluestris punicæ flos cytinus satiuæ & domesticæ Dioscoridi & Galeno. καὶ ὀνομάζονται κύτινοι αἱ πρωτόγονοι ῥοιαί, id est, primogenita punica. Nam quando arbor florere desinit, fructus ipsius apparet in mali Punici speciem figuratus. Hi in fine uer[is]

gignuntur, & meliores sunt ex granatis acidis & acerbis, quia magis astringunt, ibidem. Ambo tamen insigniter astringunt, refrigerant, siccant, crassæ sunt substantiæ: ambo etiam hodie à medicis cum Plinio Balaustia, Germanis granat plüst, Gallis fluer de pome granade uocatur.

Myrtus. Caput CXXVIII.

Myrtus satiua nigra utilior est medicinæ quàm candida, & in hoc genere multò magis montana. semen tamen imbecillius parit. Vis & myrti & seminis adstringit. semen uiride aut aridum in cibo datur sanguinem excreantibus, & uesicæ erosionibus. succus uirentibus baccis expressus, eosdem effectus exhibet. stomacho utilis. urinam cit. prodest contra phalangij morsum, & scorpionis ictus in mero. seminis decoctũ capillũ tingit. ius decocti in uino ulcera in extremis mẽbris nata sanat. oculorũ inflãmatiões illitũ cũ polline polentę lenit. cõtra ęgilopas illinitur. crapulã arcet pręsumptũ uinũ, q̃d feruefacto aliquantum eius semine exprimatur, aliàs enim acorem contraheret. præstat idem seminis effectus. utile procidentiæ uuluarum in desessionibus, sedis uitijs, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus. purgat furfures, ulcera capitis manantia, atque eruptiones papularum fluentes capillos continet. additur quoque in medicamenta, quas liparas uocant, uti oleum quod ex folijs eius factum est. decoctum foliorum ad desessiones balnearum conuenit, & contra laxatos artus, & malè solidescentes. eo fracta ferruminationi repugnãtia utilissimè fouentur. uitiliginem emendat. purulentis auribus infunditur, & capillos denigrat. Succus eadem efficit. Trita folia & ex aqua illita humidis ulceribus & partibus omnibus fluxione laborantibus, cœliacisq; prosunt. & admisto omphacino oleo, aut exiguo rosaceo cum uino, ad ulcera serpentia, ignem sacrum, testium inflammationes, epinyctidas, & condylomata. arentium foliorum farina utiliter inspargitur paronychijs, pterygijs, & contra alarum fœminumq; perfusiones. cardiacorum sudores cohibet. folia cruda seu cremata cum cerato, ambustis, paronychijs, pterygijsq; medentur. Exprimitur folijs succus adfuso uetere uino aut aqua cœlesti, cuius recentis usus est, nam exiccatus planè cariem sentit, & uires amittit. Myrtidanum dicitur, adnatum inæquabile, uerrucosum intumescensq; & concolor, quod perinde quasi manus myrti caudicem amplectitur. magis quàm myrtus astringit. tusum addito austero uino reponitur, coactũq; in pastillos siccatur in umbra: multò efficacius & folio & semine, cerato, pessis, insessionibus, cataplasmatis admistum, ubi astringendum aliquid est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Μυῤῥίνη, uel μυρσίνη. Latinis Myrtus.
Officinis grana Myrti, Myrtilli.
Germanis Welsch oder frembd heydelber.
Gallis grain de Meurte appellatur.

Myrtus Italiæ nota arbor, Duæ potißimum eius species, nigra & alba: nigra folia habet quæ in uiriditatem quandam intensam, & ferè subobscuram tendunt, quæ nigredinem quandam præ se ferre

Myrtus. Officinarum. ferre uidentur: alba uerò uiriditatem habent magis apertam, quæ respectu intensæ uiriditatis albedo dici potest. In genere autem omnia ex myrto, quæ in usum medicorum ueniunt, fœliciora & efficaciora in nigra sunt, quàm in alba.

Myrti utriusq; germina, folia, baccæ, succus constant substantia calida, tenui, & contraria illi frigida terrea, astringente magis syluestris quàm satiua. Bacca Catoni Myrta, Murta Varroni. Myrtilli. Officinis. uulgo Welschheydelber.

Myrtus alba & nigra paßim dicitur Galeno in comp. phar. part.

Cerasia. Caput CXXIX.

Cerasia aluo utilia sunt, si uiridia sumantur. eadem siccata illam sistūt. Gummi quod cerasi resudarunt, cum uino diluto tussi uetustæ medetur. colorem commendat. uisum exacuit. appetentiam inuitat. idem ex uino potum calculosis auxilio est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Κέρασος, κεράσιον.
Latinis Cerasus & Cerasum fructus.
Germanis Kirschbaum. Kirsen.
Gallis Cerisier: fructus, une cerise.

Cerasia dicta sunt à ciuitate Ponti Cerasunte, unde primum ea attulit L. Lucullus, ut autor est libro 15. Plinius, qui ait: Cerasi antè uictoriam Mithridaticam. L. Luculli non fuere in Italia. At urbis anno sexcentesimo octogesimo is primum uexit è Ponto. Plura eorum genera inter quæ Aproniana maximè rubent. Nigerrima sunt Actij. Ceciliana uerò & rotunda. Iulianis gratus sapor, sed pene tantum sub arbore sua, adeò teneres, ut gestatum non tolerent. Principatus Duracinis, quæ Campania Plinius appellat. Sunt & alia quæ tamen omnia alij sapore discernentes in tria genera contrahunt & discriminant, dulcia, austera, & acida: quorum dulcia uentrem molliunt & citißimè dilabuntur, maximè recentia, quæ quia lubricos ac putridos gignunt humores, stomacho minus utilia sunt. Austera stomacho utiliora, adstringentia. Acida pituitosos & uiscidos stomachi humores incidunt, & ipsum confirmant, sitim sedant, & appetentiam excitant. In uniuersum ut & hoc loco Dioscorides testatur, bonam faciunt aluum recentia, siccata sistunt. Et Plinius libro 23. idem tradens ait: Cerasa aluum molliunt, stomacho inutilia. Eadem siccata, aluum sistunt: Vrinam ciunt. Inuenio apud authores si quis matutino roscida deuoret cum suis nucleis, in tantum leuari aluum, ut pedes morbo

liberentur. Siccantur sole aut furnis, Saccharo ac melle condiuntur, ut quotannis apud nos fieri solet: quare uiderit Palladius quid dicat, cum in Octobri mense ait: Cerasa non aliter quàm in sole usque ad rugas siccata seruantur. Sed fortè hic seruandi modus tantùm suo æuo in usu consuetus fuit.

Siliquæ. Caput CXXX.

Siliquæ recentes stomacho aduersantur. aluum soluunt. eædem siccatæ sistunt, stomachoq́; utiliores fiunt. urinam ciunt: sed præcipuè, quæ uinaceis condiuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κερατία, κερατωνία, ξυλοκεράτα. [illegible] ράτια.

Latinis arbor, siliqua. fructus xylocerata.

Officinis fructus corrupto uocabulo xylocaracta. Germanis S. Johans brott.

Gallis carouge appellatur.

Quod ad medicinã pertinet ferè nullo in usu sunt Siliquæ, soluunt tamen uirides, utpote humectiores aluum, quam resiccatæ sistunt, & tum quoque stomacho utiliores esse ait & urinam cientes Dioscorides, maximè eas quæ reiectis acinis siue internis granis ipsarum edantur, ita enim existimo legendum, tametsi citra exemplaris uetustioris fidem id non asseuerantius astruam, nempe pro eo quod habetur in uulgatis exemplaribus omnibus, τὰ ἐκ τῶν στεμφύλων συντιθέμενα quæ uerba nullam certam sententiam exhibent. τὰ ἔκτος τῶν στεμφύλων ἐσθιόμενα, ut sit id quod Plinius lib. 15 cap. 28. dixit. Quum in pluribus semina placeant, in siliqua damnantur. στέμφυλα porrò grana eius sicut uinaceas dici opinor, quanquam etiam solida retrimenta uuæ in torculari expressa, Galenus 2. de alimentis στέμφυλα uocet, & alios radices uuarum ex sarmentis enascentes ita appellare tradat. sed στέμφυλα pro oliuarum nucleis siue ossiculis accipiuntur Constantino Cæsare de agricultu. libro sexto capit. 11. teste qui sic ait: εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι στέμφυλα οὐχ ὡς τινες νομίζουσι τῶν ἐλαιῶν μόνον ἐστὶ πυρῆνες, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν σταφυλῶν γίγαρτα. Galenus tamen loco iam citato, στέμφυλα quidem oliuarum etiam dici fatetur ossicula, sed oleo iam expresso reliqua.

Porrò quum in solidis illis uuæ retrimentis στεμφύλους appellatis, tùm ipsæ uuæ ollares dictæ sternantur, uelut alio loco declaraui, tum etiam oliuæ ipsæ componantur, ita ut antequam exprimantur uicissim in uase cum oliuis reponantur, uelut idem Const. Cæsar libro nono de agricultu. cap. 31.

Videtur mihi omnino fieri posse ut eodem planè modo uelut oliuæ, etiam ipsæ siliquæ componantur ac adseruentur, easque ipsas τὰ ἐκ τῶν στεμφύλων συντιθέμενα Dioscorides appellauit, hoc est, Siliquas in retrimentis uuarum compositas & adseruatas, atque hæc sententia mihi præ superiore probatur.

Mala. Cap. CXXXI.

Folia, flores & germina cum omnis mali, tum maximè cotoneæ, adstringunt. Pomis acerbis adstringendi uis inest, maturis uerò longè secus. Ex ĳs uerna bilem

Mala Cydonia.

Mala.

Melimela.

Epirotica.

bilem gignunt.neruos omneis lædunt.inflationes pariunt. Cotonea stomacho utilia.urinam cient.uerum tosta mitiora habentur.prosunt cœliacis,dysenteri-cis,purulenta extussientibus, cholericis, præsertim cruda. maceratorum liquor, commodè in stomachi aut uētris fluxionibus potui datur. Succus crudorum assumptus orthopnoicis salutaris est.decocto fouentur uuluę & sedes si procidant. Cotonea quæ melle condiuntur urinam mouent.mel autem sibi constringentem illorum uim & inspissantem asciscit.quæ cum melle coquuntur, stomacho atque ori gratiora sunt,sed minus inspissant. cruda cataplasmatis adijciuntur, ad cohibendam aluum,aut si stomachus æstuet,aut in uomitiones effundatur,ad mammarum inflammationes, præduros lienes, & condylomata. Fit uinum ex ipsis tusis expressisq́;:sed quò perduret,quindecim sextarijs succi unus mellis adiungitur, alioquin in acorem degenerat.Prodest ad omnia quæ dicta sunt. Fit & oleum ex ijs quod melinum uocauimus,quo utimur quoties astringenti oleo est opus. Eligi oportet uera,quæ sanè sunt rotunda,& parua & odorata:quæ uerò struthia di

cuntur, magna quidē sunt, sed minus utilia. Flos & uiridis & siccus cataplasmatis imponitur, ijs conueniens quæ astrictionem desiderant, inflammationibus oculorum, reiectionibus sanguinis. contra citam aluum, & mensium impetus, in uino bibitur. Melimela uentrem molliunt, & ab eo animalia expellunt. stomacho negotiū exhibent, æstuosa. Ea multis dulcia mala uocantur. Epirotica mala, quæ Latinè orbiculata dicuntur, stomacho utilia. sistunt aluum, urinas euocant. malis tamen cotoneis inualidiora. Syluestria mala similia sunt uernis. & adstringūt. sanè in hūc usum immatura omnia opus sunt. Persica poma matura tam stomacho quàm uentri utilia sunt. acerba aluum cohibent, sed sicca uehementius. decoctum è siccis alui stomachiq; fluxiones sistit. Armeniaca, quæ à Latinis præcocia dicuntur, minora sunt supradictis, & stomacho utiliora. Medica mala aut cedromela, quæ Latini citria uocāt, nemini non cognita. Arbor ipsa omnibus anni temporibus pomifera, alijs deciduis, alijs subnascētibus. malum oblongū est, rugosum, colore aurum imitans, cum grauitate odoratum. semen habet pyri. Id in uino potum uenenis resistit. aluum mouet. oris suauitatem commendat, decocto eius colluto, aut succo. estur in malacia mulieribus. uestiarijs impositum ab erosionis uitio uestes uindicare existimatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis μηλέα *arbor, fructus* μῆλον. *Latinis Malus. Malum.*

Germanis ein apfelbaum/ein apfel. *Gallis une pome & ung pomier dicitur.*

Malorum sicut & pyrorum infinita sunt genera, quorum copiose meminit Plinius lib. 15.

Mala cydonia quæ & cotonea dicuntur, quia sunt ex creta insula aduecta, à cuius ciuitate Cydone dicta sunt Cydonia Q. Serenus: Aut quæ poma Cydon Creteis mittit ab oris. Horum plura sunt genera. Nam sunt Chrysomela, quæ aurea mala interpretātur, à colore aureo, quem referunt. Sunt deinde minora et odoratius fragrātia, quæ Struthea uocātur. sunt item quæ à melleo sapore Melimela, & eadem à nascendi maturescendiq; celeritate uocantur mustea, uulgo uero ab arborum paruitate quòd pomiliæ sunt in quibus nascuntur, Nana appellantur &c. quæ genera lib. 15. à Plinio describuntur. Fit & uinum, mel & oleum è cydonijs, & condimentum Cotoneatum uulgo, Quiten Latwerg. *Gallis uerò coutingnat appellatum. Cæterum cotonea cocta suauiora in cibo, cruda & matura profusum sanguinem exscreantibus ac dysentericis, cholericis, cœliacis, ut Dioscorides testatur.*

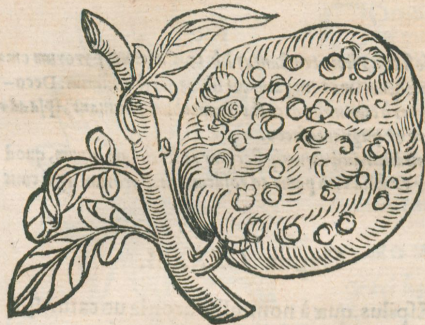
Persica.

Persica nota sunt poma, uulgo Pfersich, *Gallis de pesches dicta, è Persia ad nos translata, unde nomen habent. Nec unum eorum genus est, è quibus tamen ante alia in precio sunt à duricie & soliditate dicta duracina, quibus corpus ligno adhæret auelliq; nequit, in reliquis facilè separatur. Plinius lib. 15. cap. 12. Persicorum palma duracinis. Nationum habent cognomen Gallica & Asiatica. Post autumnum maturescunt, Aestate præcocia Germanis* S. Johans Pfersich/ *Gallis abricot dicta, intra xxx. annos reperta tempore Plinij, & primo denarijs singula uenundata. Supernatiæ è Sabinis ueniunt, popularia undiq;. Pomum innocuum, expetitur ægris, nec aliud fugacius: longissima enim decerpto bidui mora est cogitq; seuenundari. Paulus Aegineta lib. 1. Persica, inquit, mali succi sunt, acescunt & facilè corrumpuntur, ideoq; in prima mensa sumenda, quo deijciantur protinus, neque propter moram in uentriculo corrumpantur. Præcocia uerò & rhodacina et Armenia, persicis meliora sunt, neq; enim acescunt, neq; similiter corrumpuntur, ac sunt etiam delectabiliora. Ex quibus illud etiā intelligi potest, quod Celsus lib. 2. tradit. Non quicquid boni succi est protinus stomacho conuenire: neq; quicquid stomacho conuenit, protinus boni succi esse. Nec illud omittendum, uidelicet. Armeniaca non inter Persica à Palladio & alijs, sed pruna numerari à Plinio & Columella.*

Citria mala, quæ Dioscorides capite præsenti Persica quoq; & Medica et Citromala, Plinius Assyria appellari dicit. Quorum uaria sunt genera, magnitudine potius quàm genere differentia, & ijsdem quasi uiribus dotata, odoratissima & uenenis aduersantia, præcipuè quòd priuatim & peculiariter Latinè Citrū, Germanicè Juden apfel/ Citrinat. *Gallicè ung Citron uocatur, de quo & Virgilius*

Citrum.

gilius intellexit, cum ait:

Fœlicis mali quo non præstantius ullum,
Pocula si quando sæuæ infecere nouercæ
Miscueruntq; herbis & non innoxia uerba.

Estq; hoc pomum grande & ut hic Dioscorides illud describit, oblõgum, rugosum, colore ad aurum inclinato, cum grauitate odoratum. Habentq; arborem toto anno fœcundam & superfœtantem, ut à Palladio etiam in Marcio mẽse traditur ubi ait: Quod ego in Sardinia, & in territorio Neapolitano in fundis meis comperi (quibus solum & cœlum tepidum est, & humor exundãs) per gradus quosdã sibi semper poma succedere cum maturis se acerba substituant, acerbo-

Pomerantzen.

Limonen.

rum uero ætatem florentia consequantur, orbem quendam continuæ fœcunditatis sibi ministrante natura. Quæ omnia ferè etiam à Plinio traduntur lib. 12. cap. 3. Verum diuersis citri partibus, diuersæ insunt uires. Cortices enim calidi sunt: qui intus est succus semiacidus: semen item calidum, authore Auicenna. Sed Paulus Aegineta lib. 7. dicit esse frigidum, & carnem eius crassum generare humorem et pituitam adaugere, atq; refrigerare, & lib. 1. ait: Citrei mali extima pars acris est, quæ uerò ueluti carnis speciem præ se fert, licet esui sit idonea, uix tamen concoquitur. Id uerò quod intus continetur, siue acidum siue aqueum fuerit, uehementer infrigidat. Sunt præterea in citriorum & Medicorum censu minora quæ Auirãtia ab aureo colore, Germanis Pomerantzen. Gallis aurenges uocantur, duplici sapore prædita. dulci & acri. Sunt & citri genum generis quos Limones dicunt, Germani Limonen, Galli Limons, de quibus omnibus eadem ferè dici poßunt, & de quorum utilitate eleganter et copiosè satis scribit poëta percelebris Iouianus Pontanus lib. 2. de hortis Hesperidum.

Pyra. Caput CXXXII.

PYrorũ multa genera, quæ tamen omnia astringunt: proinde adduntur conuenienter in repellentia cataplasmata, decoctum è siccis & cruda ipsa aluum sistunt. ieiunos esitata lædunt. Achras pyrastri genus est, quod tardissimè ematurescit. Vim pyro astringentiorem habet, & ad eadem conuenit. stringunt etiam ejus folia. Ligni pyrorum cinis efficaciter his auxiliatur, quos fungi strangulant. Aiunt fungos, si syluestria pyra cum eis coquantur, innoxios fieri.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis pyrus arbor ὄχνη, ἄπιος fructus ἄπιον, ὄχνη, uel ὄγχνη: Et si hæc duo posteriora de syluestri potius dici uelint παρὰ τὸ ἄγχειν.

Latinè

Latinis Pyrus arbor. Pyrum fructus.
Germanis Birbaum/Bir.
Gallis ung poirier & une poire, dicitur.

Pyrorum innumera sunt genera, quæ copiosius à Plinio tractantur lib. 15. Cæterum pyrorum om-
nium cibus etiam ualentibus onerosus, ægris quoq; uini modo negatur, ut lib. 23. scribit Plinius: Deco-
cta eadem mire salubria & grata, Quæcunq; uerò cum melle decocta stomachum adiuuant, ipsa ad-
uersantur boletis atq; fungis, pelluntq; pondere & pugnante succo.
Pyrum syluestre tardißimè maturescit. Comeditur, suspensumq; siccatur ad sistendam aluum, quod
& decoctum eius potum præstat. Decoquuntur & folia cum pomo ad eosdem usus. Pyrorum ligni cinis
contra fungos etiam nunc efficacius proficit.

Mespilus. Caput CXXXIII.

MEspilus, quæ à nonnullis aronia uocatur, spinosa arbor est, folio acutæ spinæ. fert pomum suaue, exiguum, tribus intus ossiculis, qua ex causa id nõnulli tricoccon appellauere. tardè maturescit, esu astringit, stomacho gratum est, aluumq; supprimit. Alterum mespili genus in Italia nascitur, quod aliqui setanium, alij epimelida uocant. arbor folijs mali, sed minoribus. pomum fert rotundum, esui aptum, umbilico latiore; quod astringit, seroq; maturescit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis μέσπιλον, ἡ μεσπίλη.
Latinis Mespilus. Legitur & Mespila fœm. gen.
Germanis Nespel baum/Nespel.
Gallis ung nesplier, meslier, appellatur.
Theophrastus Ideorũ secutus obseruationem tria Mespili tra-
dit fastigia, Dioscorides duplici genere contẽtus est, ita ut alia quã
Theophrasto & Plinio mespili distinctio repræsentata est, & sanè qua dubitat, an Mespilum cum sor-
bo ueteres confuderint, quandoquidem altißimis connumerant, quod certè sorbo quàm mespilo nunc
uocatæ, magis conuenit, nisi quis nostratem Mespilum chamæmespilum appellandam fortasse censeat.
Epimelis frequentißima est hodie ad syluam Hirciniam, fructus eius unedo, uulgo etzber appella-
tur. Hippocrates autem γυναικείων α. ἀμαμηλίδας uocat, uelut Galenus in gloßis eiusdẽ testatur.

Lotus arbor. Caput CXXXIIII.

LOtus arbor est uastæ magnitudinis, ferens baccam pipere maiorem, dulcem, cibis gratam, stomacho facilem. Aluum sistit baccis. ramentorum ligni decoctum siue potu, siue infusione, dysentericis ac fœminis fluxione uuluę laborantibus auxilo est. rufat capillos. citam aluum cohibet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci Λωτὸς δένδρον. Aphri celtin. Latini fabam Græcam appellant Italia hodie tum Amare-
tum, tum pongeracum, tum uisciulum, quidam acrifolium, alij ciceraginem. Veteres fabam Syriacã,
unde forsan Padi accolæ baccam Syriacam adhuc uocant, Romæ pultem Syriacam, Ceonomani hodie
Calamum. Germanis hoc tempore incognita arbor.
Λωτοῦ ῥίνημα, id est, scobs Loti, ad sanguinis sputum usurpatur Actuario in διὰ ἠλέκτρου: Ga-
leno autem ad muliebre profluuium, dysenteriam, cœliacos affectus. Huius fructus etiam ualenter
astringit.
In Galliæ partibus uulgo Alisa dicitur & arbor ipsa Alifer.

Cornus. Caput CXXXV.

Cornus syluestris.

CORnus dura arbor est, baccas ferens oliuæ modo oblongas, quæ primùm uirent, dein per maturitatem rubescunt, aut ceræ colorem repræsentant. in cibo astringunt. profluuio alui atq; dysenteriæ salutares, siue in edulio, siue in defruto exhibeantur. Muria ut oliuæ, condiuntur. Sanies quam uirentia folia torrendo resudarunt, impetigini cōuenienter illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κρανία.

Latinè Cornus.

Germanicè Welsch kirsen/Cornelbaum/Kurberbaum/Thierlin baum.

Gallicè Cornier, ou curmier, arbor: fructus, corne ou corme.

Cornus arbor nota est Germanis. Nam & apud Heluetios & Alsatas nascitur, et alijs etiam ad Herciniam syluam locis, & fructus eius ab illis instar oliuæ muria conditur, quod etiam Dioscorides fieri hoc loco tradidit & Columella. *Cornus fœmina quam etiam syluestrem cornum appellant Græcis* θηλυκρανεία. *Germanis* Spindelholtz *&* Faulbeer *dicitur, corearijs expetitus frutex. Theophrasto, caudice fungoso & inutili assurgit, ob id Germanicam appellationem* Faulholtz/ *sortita est, uirgulis instar amerinæ fruticat, autumnalibus baccis perquam acerbis, & cunctis animantibus gustu intactis.*

Sorba. Caput CVXXVI.

SOrba colorē luteum referētia prius quàm maturescant, dissecta & sole siccata manduntur, ut aluum sistant. eadem est functio molitorum farinæ, si polentæ loco sumatur. quod & decoctum eorum in potu præstat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὄα, *uel* ὄη *arbor, fructus* ὄυον.

Latinè sorbus arbor, sorbum fructus.

Germanis Äschröslin/Speierling/Spörbyren/Arlesber.

Gallis corma uel sorba, cormes, sed arbor cormier.

Sorba sunt fructus, malorum pyrorumq; generi iure annumeranda, quibus quadruplex differentia, ut lib. 15. cap. 21. tradit Plinius. Alijs enim eorum rotunditas mali, alijs turbinatio pyri: alijs ouata species, ceu malorum aliquibus. Hæc obnoxia acri odore & suauitate iucunda. Cæteris uini sapor. Generosissima quibus circa pediculos folia. Quartum genus Torminale appellant, remedio tantum probabile, assiduum prouentu, minimumq; pomo, arbore dissimili, folijs penè platani. Non ferunt ante trimatum ex ullo genere. Cato & sorba sæpe condi iubet. Seruantur etiam diu hoc genere. ut in Ianuario tradit Palladius, lecta duriora, ac posita, ubi mitescere cœperint, fictilibus usq; ad plenum cōduntur urceolis, gypso desuper tectis & bipedanea scrobe loco suo sub sole merguntur ore peruerso, et desuper spissius terra calcatur. Item secta per partes siccantur in sole ut

Sorba.

Prunus.

sole ut hoc loco Dioscorides tradit, & seruantur in uasculis in hy-
bernum. Cum uoluerimus uti, aqua feruenti macerata reuirescunt sa-
pore iucundo. Aliqui cum pediculis suis uiridia lecta suspendunt lo-
cis opacis & siccis. Celsus sorba stomacho aptissima tradit, & al-
uum astringere, magisq; ea quæ torminalia uocantur. Martialis ue-
sorborum uim astringentem & naturam exprimit hoc disticho:

Sorba sumus molles durantia uentres,
Aptius hæc puero quàm tibi poma damus.

Et Q. Serenus uentris solutioni mederi docens ait:

Proderit & pueris quos dentis origo fatigat,
Castaneas coxisse nuces, & sorba uetusta.

Prunus. Caput CXXXVII.

PRunus arbor est nota, cuius pomum estur, sed sto-
machum malè habet, aluum mollit. Syriaca pruna
& præcipuè quæ Damasci gignuntur, exiccata sto-
macho utilia sunt. aluum astringunt. Folia pruni in ui-
no decocta collutiõe & gargarizatu uuam, gingiuas,
& tonsillas fluxione laboranteis reprimunt. præstant
idem syluestrium prunorum baccæ, post maturitatem
exiccatæ. cum sapa uerò decoctæ, stomacho utiliores
redduntur, aluumq; magis astringunt. Gummi pruno-
rum agglutinat. potum in uino calculos comminuit,
ex aceto quoq; illitum, lichenas infantium sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κοκκυμηλέα arbor: κοκκύμηλον fructus.
Latinè prunus arbor: fructus prunum.
Officinæ Latinum nomen seruant.
Germanicè pflaumen / Kriechen.
Gallicè prunier arbor, fructus une prune dicitur.

Ingens est, inquit lib. 15. Plinius, turba prunorum, uersicolor, ni-
gra, candicans, Hordeacea appellata à comitatu frugis eius. Asinina
cognominata à uilitate. Nec non ab externa gente Armeniaca, quæ so-
la & odore commendantur. Damascena à Syriæ Damasco cognomi-
nata. In uniuersum Pruna aluum molliunt. Stomacho utilissimæ, sed
breui momento, ut ait Plinius. Dioscorides hic uerò stomacho noce-
re dicit, et Damascena siccata stomacho accommodata esse, sed aluum
cohibere, cum manifeste & hæc soluant, licet minus quàm alia, ut Pau-
lus Aegineta lib. 7 tradit. Martialis: Pruna peregrinæ carie rugosa
senectæ Sume, solent duri soluere uentris onus. Et Serenus: Sæpe ci-
bi specie, uitio uel corporis ipso, Potibus aut duris restricta mora-
bitur aluus. Vincitur talis mora gramine Mercuriali: Prunaq; con-
uenium quæ mittit clara Damascus. Sunt autẽ talia cæteris præstan-
tiora & salubriora. Seruantur etiam pruna sole uel furnis siccata
& aliter. Palladius in Nouembri mense, Pruna, inquit, siccantur in
sole per crates loco sicciore disposita. Hæc sunt quæ Damascena di-
cuntur. Alij in aqua marina uel in muria feruente recenter lecta pru-
na demergunt. & inde sublata, aut in furno tepido faciunt, aut in so-
le siccari.

Arbutus. Caput CXXXVIII.

ARbutus siue unedo, arbor est coroneæ malo non dissimilis, tenui folio, cu-
ius fructus pruni magnitudinẽ implet, nullo intus nucleo. huic memæcilo
cogno

Arbutus.

cognomen est. maturus aut flauet, aut rubescit. in esu acerosus. stomacho aduersatur, capitisq; dolorem mouet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἡ κόμαρος. Latinis arbutus.

Germanis incognita. Gallis arbouces. dicitur.

Arbutus κόμαρος Græcis est. quæ arbor una cum fructu suo, Memecylo Græcis appellato, acerbæ qualitatis est, et stomacho incõmodat, ac capitis dolorem inducit, ut Galenus 7. simpl. phar. de ea prodit, & Diosc. cap. præsenti, quod ipsum etiam de comp phar. part. de ipso fructu Galenus perhibet, eaq; propter in capitis dolore febrili uitandum censet. Verùm Plinius lib. 15. cap. 24. ait: Vnedo pomum in honorum, ut cui nomen ex argumento sit unum tantũ edendi, duobus tamen hoc nominibus appellant Græci, Comarum & Memecylon, ex quo apparet totidem esse genera & apud nos, alio nomine arbutus uocatur. Quibus uerbis Plinius quatuor oces Vnedonem, Comarum, Memecylon, & arbutum, uni arbori ac fructui tradit, cuius tamen duo genera esse putat, atq; ita etiam lib. 23. cap. 8. sentit. Arbutus, inquit, siue unedo fructum fert difficilem concoctioni & stomacho inutilem. At uerò κόμαρον & arbutum eandem arborem esse, eiusq; fructum Memecylon uocari, ex suprà citatis Galeni ac Dioscoridis præsenti capite clarum est. Vnedonem autem alium esse fructum, & non Comari siue arbuti, sed arboris Epimelidis appellatæ superius cap. 133. ex eodem Galeno ostendemus, Sexto namq; simplicium phar. de Epimelide, ἐπιμηλὶς inquit, acerba planta est, & ut dicere poßis syluestris malus, appellatur autẽ à ruralibus in Italia οὐνέδων, hoc est unedo, ac plurimum in Calabria nascitur. fructus eius acerbus. stomacho incommodus, & capitis dolorem inducens, nam peregrina qualitas quædam ei est ammixta. Quæ uerba ex Galeno etiã Paulus transcripsit, ut dubitari non debeat quin alia arbor sit ἐπιμηλὶς, quæ unà cum fructu suo in Italia unedo appellatur, & alia arbutus, cuius fructus Memecylon Græcis dicitur. atq; hoc propterea quòd diuersis locis eorundem mentio fiat, & hoc ab his authoribus qui æquè ut Plinius in Italia uixerunt, quanquã Plinius innuat potius quàm exprimat duo unedonis genera esse, ut uidelicet alterũ de Memecylo, alterum de unedone accipi poßit, Sed tamen mox leuiter satis dictum confundit, cum ait: alio nomine arbutus uocatur. Quare certum est ipsum existimasse arbutum & unnedonem Latinis esse, quod comarus & Memecylon Græcis, atq; id ut opinor ob similem uim, quæ de Memecylo & unedone proditur. Verum ex Galeni uerbis ostenditur unedonem epimelidis fructum esse, Memecylon autem arbuti. Neq; refert fructuum & arborum appellationes singulatim inter se in suo genere confundi. Quin & lib. 2. de alimentis idem Galenus manifestè inter comarum arborem, cuius fructus Memecylon appellatur. & inter arbustum aut sentem potius, quæ Epimelidas fert, & in Italia unedo appellatur, distinguit, ut certum sit duo diuersa genera unedonem & Memecylon esse, quorũ αὐτόπτην Galenũ fuisse credo, Plinium uerò ut non adeò circa has res curiosum, ex Græcis tantum transcripsisse, & in his uelut multis alijs eos non assequutum esse. Porrò Dioscorides supra cap. 133. alterum genus Mespili in Italia nasci prodit, sed ab aliquibus ἐπιμηλὶς uocetur, ut ex eius uerbis Epimelis & unedo ex Mespilorum genere sint. Arbutus uerò & Comarus ac Memecylon sui generis, & ab eis diuersi existunt ut suprà ostendimus cap. iam citato.

Amygdalæ. Caput CXXXIX.

AMygdalæ amaræ radicum tritarum decoctum uitia cutis in facie corrigit. illitæ nuces idem munus præstant. menses admotæ ciunt, capitis dolori auxiliantur, illitu fronti aut temporibus cum aceto uel rosaceo. epinyctidas sanãt, ex uino item putrescentia ulcera, & quæ serpunt. & morsus canum cum melle. earum autem esu dolores finiuntur. aluum emolliunt. somnum faciunt. urinam cient. contra sanguinis reiectiones cum amylo assumuntur. renum uitijs & pulmonum inflammationibus ex aqua in potu aut eclegmate cũ resina terebinthina dantur.

Amygdala.

calculosis difficiliq́ꝫ urinæ in passo auxiliantur, & illinctu cum melle & lacte, hepaticis, tussi, & inflationibus coli, nucis auellanæ magnitudine. quinis se ptenisue præsumptis ebrietatẽ nõ sentiũt potores. uulpes si cum quadã esca easuorauerint, emoriuntur. Gummi eius calfacit & astringit. reijcientibus sanguinẽ, potum auxilio est. impetigines quæ summum corpus occuparunt, illitum cum aceto tollit. tussi uetustæ cum diluto uino potum medetur. calculosis cum passo bibere prodest. E nucibus Græcis, dulces cibo idoneæ: sed multò minus ualent in remedijs quàm amaræ: attamen extenuant, urinam ciunt. recentium esu cum suo putamine, stomachi uitia emendantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀμύγδαλη. Latinè amygdala.

Officinæ Latinum nomen seruarunt.

Germani Mandelbaum/Mandelkern.

Galli des amandes appellant.

Amygdala amara incidunt, tenuant, tergunt, digerunt sine morsu: ob id ex pulmone exscreationem crassorũ et lentorum promouent, obstructum hepar, lienem, renem, colum à craßis & lentis humoribus expediunt. Amygdala dulcia sunt moderatè calida, leuiculam tamen amaritudinem habent, sed à dulcedine occultatam, quæ tamen temporis spacio fit manifesta.

Pistacia.

Pistacia. Caput CXL.

PIstacia, quæ constat in Syria gigni, pineis nucibus similia sunt, & stomacho amica. trita cum uino contra serpentium ictus prosunt, siue edantur, siue bibantur.

Pistacea Germanica.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πιστάκια.

Latinè

Latine pistacea uel pistacia. Nicander Psittacia. Posidonius listacia uocauit.
Officinæ fistici.
Germani Welsch Bimpernüßlin.

Pistacia in Syria prouenit ut Galenus quoq; scribit à pineis nucib. non absimilia stomacho accõmodata. Galenus exiguum præstare alimentũ pistacia tradit, confirmando dilatandoq́; iecori haud inutilia: infractos enim humores excernunt: at stomacho ne prosit Galenus incertum reliquit: Serapion Dioscoridis monitu tantum recenset stomacho conuenire, atq; auellana magis excalfacere: quare & amygdalis calorificis amplius: Auicenna uerò phisticos hæc eadem nominãs duobus integris numeris calere testatur, calidiores amygdala ac ipsa nuce: uerùm putauerim ego nucẽ auellanam Auicennam concepisse, etenim iuglandem tertio ordine calorificã scripsit, quod erroneum cum sit, deprauatum de iuglande scribentẽ Auicennã uerisimile est: addidit ille perexiguũ nutrire pistacia, iecori peramica, stomachum non parum iuuare, quem nauseantem confirmant & muniunt.

Eam arborem quam nomine pistaciorum Germanicorum adpinximus omnino eam esse existimo quæ Plinio Staphylodendros dicitur, arbor, ut ipse tradit, trans alpes, simillima aceri, alba in materia, siliquas ferens, & in ijs nucleos sapore nucis auellanæ. Germanis Bimpernußlin dicti. & figura & sapore parum à pistacijs differentes. de his plura in herbario nostro Germanico.

Nux iuglans. Caput CXLI.

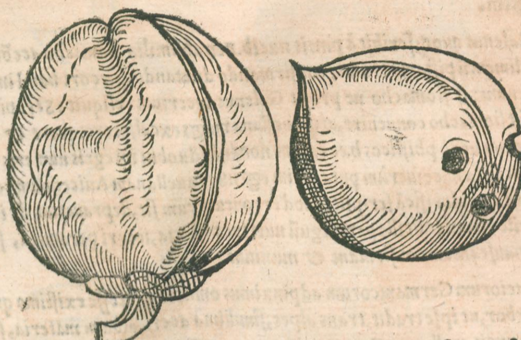

NVces iuglandes, quas nõnulli Persicas uocant, sunt difficiles concoctu, stomacho inutiles, biliosæ, capitis dolorem inferentes, tussientibus inimicæ, & uomituris ieiunis in cibo aptæ, cum ruta uerò & ficis præsumptæ, & à summo cibo, uenenis resistunt. nec minus si à ueneni haustu comedantur. largius esitatæ tineas latas pellunt. illinuntur mammarum inflammationi, abscessibus, luxatisq; cum mellis exiguo & ruta. cum cepa autem, sale & melle, canis hominisq́; morsui proficiunt. tormina, cum calyce suo perustę, & umbilico admotę, sedant. Putamen combustum tritumq́; in oleo & uino, infantium capite peruncto, nutrit capillum. alopecias replet. Sistunt menses nuclei usti, si triti ex uino admoueantur. ijdem è ueteribus, illiti carbunculis, gangrænis, & ægilopijs medentur. alopecijs commanducati & impositi pręsenti sunt remedio. Nucibus tusis oleum exprimitur. Recentes stomacho innocentiores sunt, utpote suauiores. itaq; alio

Nux Indica.

mistæ eximunt acrimoniam. liuores in corpore illitu tollunt.

NOMINA EX explicatio.

Græcè κάρυον βασιλικόν, ἢ εὐβοϊκὸν κάρυα, καὶ περσικά.

Latine nux Basilica, iuglās, Persica.

Germanicè Baum nuß/ Welsch nuß.

Gallicè Vne noix.

Nux iuglans seu regia, nucleo est tenuium partium ubi inaruit, siccante etiam sine morsu, ex quo inueterato oleum ualenter digerit.

Nux Indica Actuario in diasatyrio & diaromato. Veteres huius non meminerunt.

Nuces auellanæ. Caput CXLII.

NVces auellanæ, quas & leptocarya uocant, stomacho infestæ sunt. ipsæ tamen tritæ, & in aqua mulsa potæ, tussi ueteri medentur. tostæ & cum exiguo piperis potæ destillationem concoquunt. crematarum cinis cum axungia aut adipe ursi perunctus alopecijs capillum reddit. Aiunt nonnulli usta earum putamina, & in cineris speciem redacta, cum oleo, cæsiorum oculorum pupillas infantibus denigrare, perfuso sincipite.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Λεπτοκάρυον, id est, nux tenuis, Pontica, Prænestina. Auellana, à locis ubi luxuriat Ponto, Præneste, Auellis, dicitur, Germanicè Haselnuß Gallicè Noysette, ou melline. Plus habet terreæ & frigidæ substantiæ, ob id austerior iuglande. Nuces teneræ, rancidæ, ustæ, cinere digerunt & astringunt. Gal. lib. 6. part.

Morus. Caput CXLIII.

MOrus arbor nota est. cuius fructus aluum soluit. stomacho inutilis est, & facilè corruptionem sentit. Hoc idem præstat mori succus: decoctus autem æreo uase atque insolatus, adstringentior redditur. facit ad fluxiones, nomas, & tonsillarum inflammationes, addito mellis exiguo. Sed insolescit uis eius, adiecto scissili alumine, galla, croco, & myrrha: item myricæ semine, iri, & thure. Immatura mori poma siccantur, tusaq; acinorum rhois uice obsonijs miscentur, ut cœliacos iuuent. Radicis cortex decoctus in aqua & potus aluum resoluit. latas uentris tineas excutit. his quoque auxiliatur qui aconitum hauserunt. Folia trita ex aceto illita, ambustis igni medentur, tinguntq; capillum, uitiū & fici nigræ frondibus simul coctis in aqua cœlesti. Succus foliorum cyathi mensura potus contra phalangiorum morsus auxilio est. Feruefacti corticis & foliorum iure dentes aptissi

Morus.

res aptissimè in dolore colluuntur. Radix circiter messem incisa, facto in ambitu scrobe, succum emittit, qui postridie concretus inueniri solet. Is in dolore dentium efficax est. tubercula discutit, & aluum purgat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἡ μορέα, ἡ συκάμινος arbor, fructus uerò Συκάμινον.

Latinè Morus arbor: Morum fructus

Officinæ Latinum nomen seruauerunt.

Germanis Maulber & Maulberbaum.

Gallis ung meurier & une meure dicitur.

Morum album Græcis ueteribus indictum uidetur & Latinis, præter quàm Ouidio, forte quia per insitionem in populo alba gignitur: nigrũ cãtatissimum, & arbor, cuius folijs bombices pasti sericum nent pulchrius & splendidius, Mori tamẽ albæ foliũ ad hos alendos est mollius, eoq; hodie tota Italia utitur.

Mori fructus ab eo quòd in stomachica pharmaca cõmodus est, apud nostrates nomã inuenit. Maulber/appellatus.

Sycomorus. Caput CXLIIII.

SYcomorum aliqui etiam sycaminum, id est, morum, uocant, cuius fructus sycomorum etiam propter inefficacem gustum appellatur. arbor est magna, fico similis, frondosa, multò lacte abundans, folijs mori. pomum ter aut quater anno fert, non ramis, ut ficus, sed caudice ipso, caprifico nõ dissimile, dulcius grossis, sine granis interioribus, quod non maturescit, nisi ungue aut ferro scalpatur. Nascitur plurimum in Caria, Rhodo, locisq; non multi tritici feracibus, ubi prouẽtu fœcundo restibiliq; iuuamentum adfert, cum annonæ caritas premit. Pomum aluo utile est, sed perquàm exilem præbet alimoniam. Stomacho aduersatur. Succus primo uere tenera arbore, antequam fructum ferat, eximitur, lapidis ictu summo cortice desquamato. si enim altiore plaga uioletur cortex, nihil effluet. Spongia aut uellere lachryma excipitur, quæ siccata & in pastillos coacta fictili uase reponitur. Vis succi emollit. uulnera conglutinat. discutit collectiones coctioni repugnantes. bibitur etiam aut illinitur contra serpentium morsus, duratos lienes, stomachi dolores, & perfrictiones. celerrimè teredinem sentit. Gignitur & in Cypro arbor genere distans, quæ cum sit ulmus, pręditа tamen est folijs sycomori, fructu pruni magnitudine, multò dulciore, supradictis cætera similis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

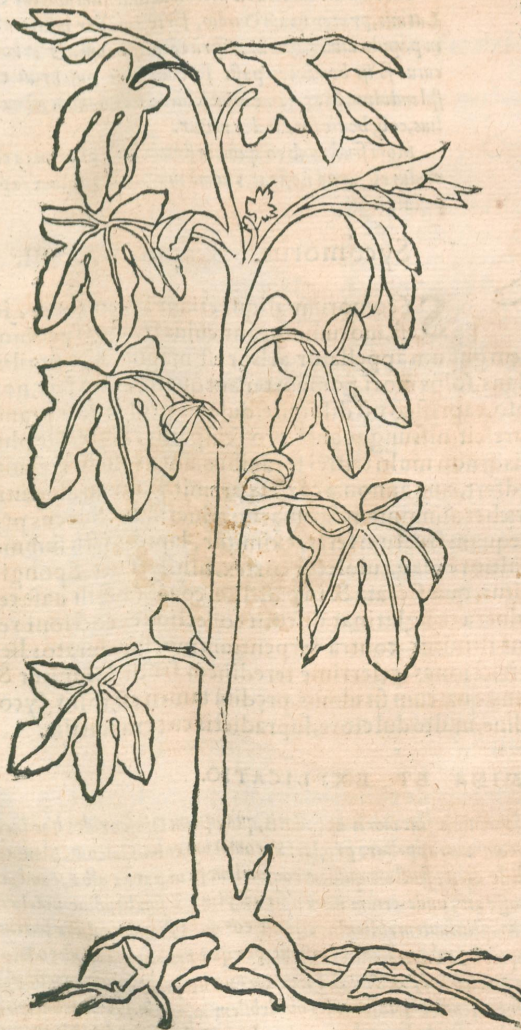
Sycomora eadem non sunt cum sycaminis siue moris appellatis, quanquam Dioscorides hoc loco quosdam etiam ipsam sycamorum sycaminum appellare prodat: Sycomorum enim Galenus, plantam unà cum fructu se in Alexandria uidisse dicit, fructum quidem consimilem ficui paruæ albæ, cumq; in medio mororum & ficuum locari posse ait, unde etiam nomen sit adeptus, à similitudine uidelicet quum ad utrumque fructum habet. Amplius autem ridiculos esse ait eos qui sycomora dicta putent, quod fatuis ficubus, hoc est, τοῖς μωροῖσι σύκοις similes existant, per quæ uerba palã est ab eo Dioscoridem notari qui præsenti capite ait: καλεῖται δὲ καὶ ὁ ἀπ᾽ αὐτῆς καρπὸς συκόμωρον, διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως. Videtur enim sentire Dioscorides ob debilem saporem sycomorum quasi fatuum ficum esse dictum. Sed & alìud mirum de hoc arbore eodem loco Galenus prodit. Nempe ge-

nerationem eius diuersam esse à reliquis arborum fructibus. Neque ex uirgultis ac germinibus, sed ex ipsis ramis magnis ac stipite siue trunco enascitur. Sed in Græco exemplari corrupte legitur ἀκρεμνόνων pro πρέμνον. Meminit huius arboris itemq; fructus eius, etiam Plinius, sed non sycomorum appellat, uerùm ficum Aegyptiam libro decimotertio, capite septimo: Arbor inquit, moro similis folio, magnitudine, aspectu. Pomum fert nõ ramis, sed caudice ipso. idq; ipsum est ficus prædulcis, &c. & paulò pòst. Huic similis quadantenus quæ uocatur Cypria ficus in Creta. Nam & illa in caudice fert pomum & ramis, quum in craßitudinem adoleuere.

Fici. Caput CXLV.

FIci maturæ recentes stomachum lædunt. aluum soluunt. sed facilè contracta ab eis fluxio sistitur. sudorem euocant papulasq;. sitim sedant, calorem restinguunt. siccis natura ex calfaciendi. uires alunt, sed sitim magis stimulant. aluo utiles, rheumatismis uentris & stomachi contraria. gutturi autem, arteriæ, renibus, uesicæ, & ijs quos longa ualetudo decolorauit, anhelatoribus, hydropicis, comitialibus aptissimæ. ferue factæ cum hyssopo & potæ, thoracem purgant. tussi ueteri, diuturnisq; pulmonum uitijs conueniunt. aluũ molliunt tuso cum nitro & cnico*, dein manducatæ. decoctum arteriæ & tonsillarum inflammationibus gargarizatu prodest. cum hordeacea farina cataplasmatis miscentur. & in muliebres fotus cum fœnugræco & ptisana. cæterùm cum ruta coctæ torminibus infunduntur. coctæ illitæq; duritias discutiunt. parotidas & furunculos emolliunt. panos ad maturationem perducunt, maximè nitro, iri aut calce addita. crudæ si cum antedictis tundantur, eadem efficiunt. cum malicorio, pterygia purgant. cum atramento sutorio, deploratis uerè tibiarum fluxionibus, & cocoëticis ulceribus medentur. quin & cum uino decoctæ addito absinthio & hordeacea farina, utilissimè hydropicis illinuntur. crematæ cum cerato sanant perniones, prurigines, sonitusq; si crudæ tegantur, & sinapi liquoreq; aliquo

Ficus.

*Alij, Croco.

aliquo exceptæ auribus instillentur. Tam syluestris quàm satiuæ fici lacteus succus coaguli modo lac contrahit, concretumque dissoluit, ut acetum. exulcerat corpora, meatus aperit. soluit aluum. uuluam recludit cum detrita nuce græca potus. menstrua ciet cum luteo oui appositus, aut Tyrrhenica cera. podagricorum cataplasmatis cum farina fœnigræci & aceto utilis. lepras, lichenas, uitiligines, uitia cutis in facie, psoras, ulcera in capite manantia, cum polenta expurgat. instillatus plagæ, percussis à scorpione, uenenatorum ictibus & rabiosi canis morsibus auxiliatur. prodest dentium dolori lana exceptus, & cauis eorum additus, uerrucarum informicationes tollit cum adipe, circunlita in ambitu carne. Hoc idem præstat succus è teneris ramis syluestris fici, qui lacte prægnantes, silente adhuc oculo. tusi exprimuntur, & siccatus in umbra reponitur. Et lac & succus imponuntur exulceratorijs medicamentis. Decocti cum bubulis carnibus ramuli ficulni, facilem afferunt decoctionem. lac efficiunt quod magis soluat, si inter coquendum ficulneo surculo spathæ loco moueatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Συκῆ.
Latinè & Officinis ficus.
Germanis Feigen baum
Gallis ung figuier.

Ficuũ plura traduntur genera, de quibus Plinius partim libro decimo tertio, partim. 15. agit. Inter quæ sunt mariscæ uocatæ, grandiores & insipidiores, de quibus Martialis extat distichon hoc,

Infanti melimela dato, fatuasq; mariscas,
Nam mihi quæ nouit pingere, Chia sapit.

De qua chia eiusdem etiam est alterum, distichon hoc,

Chia seni similis Bacho, quam Setia misit,
Ipsa merum secum portat & ipsa salem.

Sunt deinde à locis etiam dictæ Coctana, de quibus etiam apud Martialem est distichon tale.

Hæc quæ torta tibi uenerunt condita mentha,
Si maiora forent Coctana, ficus erat.

Item Caricæ, quiq; conscendenti nauimaduersus Parthos omen fecere M. Crasso uenales prædicantis uoce Cauneæ. Quæ omnia in Albense rus è Syria intulit L. Vitellius, qui postea censor fuit, cùm legatus esset in ea prouincia nouißimis Tiberij Cæsaris temporibus. Inter quas iam nominatas Caricæ optimè siccantur: Vnde quidam siccas ficus Caricas nominant. Sicut item Aphricanæ à prouincia dictæ, quæ Romanis delendæ Carthagini occasionem dederunt libro 15. tradente Plinio. Cato nanque perniciali, odio Carthaginis flagrans, nepotum securitat anxius, cum clamaret in omni Senatu Carthaginem delendam, attulit quodam die in curia præcocem ex ea prouincia ficum, ostendensq; patribus: Interrogo uos, inquit, quando hoc pomum demptum putatis ex arbore? Cum inter omnem recens esse constaret. Atqui tertium, inquit, ante diem scitote decerptum Carthagine, tam prope à muris habemus hostẽ. Statimq; sumptũ est Punicũ tertium bellũ, quo Carthago deleta est: & unius pomi argumento euersa. Sunt præterea à prouentu eædem serotinæ & præcones, biferæ, alba ac nigra cum messe uindemiaq; maturescentes. Serotinæ sunt, & à corio appellatæ duro, duricoriæ. Grosi demum dicuntur fici antequam maturescant. Sed de generalibus earum ad præsens satis. Ficis mollis omnibus tactus. Maturis frumenta intus. Succus maturescentibus lactis, percoctis mellis. Senescunt in arbore, anusq; distillant gummi modo lachrymam, siccanturq;. Panis simul & obsonij uicem siccatæ implent. Cæterum quantum ad naturam earum attinet, Ficus multi alimenti sunt Sed alienæ stomacho, inflant & aluum mouent, authore Celso, Maturæ recentesq; stomacho, testante Dioscoride, noxiæ sunt, Sanguinem malum generant, unde si multum commendantur, pedunculos procreant, authore Paulo Aeginetha & Oribasio.

Grossi. Cap. CXLVI.

GRossi, quę erinei nõnullis uocãtur, coctę, illitæ, strumas nodosq; omneis emolliũt. crudę formicas, uerrucas & thymos, nitro farinaq; additis, tollũt. Folia eadem possunt. illita cũ sale & aceto ulcera in capite manãtia, epinyctidas & furfures sanant. ijs ficosæ extuberationes, & genarum scabritiæ perfricantur.

candidæ uitiligines perunguntur. faciunt ad ca-
Nigræ ficus folijs cauliculisq; candidæ uitiligines perunguntur. faciunt ad ca-
num morsus, & ulcera quæ ceria, id est, fauos, uocant. Grossi cum syluestris papa
ueris folijs ossa extrahũt. furunculos cũ cera discutiunt. cõtra muris aranei mor-
sus, & scolopendræ uenena, cum eruo & uino illitæ, auxiliantur. Fit ex cinere fi-
cus tam syluestris quàm satiuç lixiuium, crematis ramorum cauliculis, quod sub
inde macerari opus est & inueterascere: siquidem inter caustica intelligitur. Gan
grænis prodest: nanq; expurgat & cõsumit quæ excrescunt. eoq; sic utendum est:
Spongia assiduè hoc lixiuio imbuta superponitur. Interdũ dysentericis, & in flu
xiones uetustas, & sinus cuniculatim exedentes, magnosq;, instillari conueniet.
Etenim purgat, conglutinat, carne replet, & oras committit, non secus atq; em-
plastra quæ cruentis uulneribus inijciuntur: enæma uocant. bibitur ad discutien
dum sanguinem concretum, & contra præcipitationes, rupta, conuulsa, cum cya
tho aquæ recenter colatum, addito olei exiguo. cœliacis, dysentericis per se cya
thus datus prodest. neruorũ uitijs, cõuulsionibus commodè illinitur ex oleo, ut-
pote quod sudores moueat. aduersus gypsi potum & phalangiorum morsus bi-
bitur. Hæc eadem præstant reliqua lixiuia, præsertim quernum. omnia tamen
adstringunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Grossi dicuntur fici qui non maturuerunt. Germanicè Onzeittig feigen.

Persea. Caput CXXVII.

PErsea arbor est in Aegypto, fructum ferens cibo idoneũ, stomacho utilem,
in quo phalangia cranocolapta nomine inueniuntur, præsertim in Thebai-
de. Arida folia in farinam redacta, illitu sanguinis eruptiones sistunt. Arborem
hanc prodiderunt aliqui in Perside exitiosam esse, translatamq; in Aegyptum,
mutata natura in cibos receptam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Sunt qui ex Nicandri interprete uulgaris pomi persici arborem eandem esse uelint, quæ tum per-
sica tum persea dicitur, & pomum ipsum uenenatum cum cruciatu gigni in Persia, in Aegyptũ deinde
translatum factum fuisse mitius & esui aptum. Quod & Columella in carmine innuit his uersiculis.*

Stipantur calathi pomis quæ barbara Persis
Miserat (ut fama est) patrijs armata uenenis,
At nunc expositi paruo discrimine læti
Ambrosios præbent succos, oblita nocendi.

*Verùm hoc falsum esse, & non de Persici, cuius mentionem suprà fecimus, sed Perseæ arboris fru-
ctu, intelligi debere ostendit Plinius lib. 15. cap. 13. Vbi sic scribit: in totum quidem Persica peregri-
na etiam Asiæ Græciæq; esse ex nomine ipso apparet, atque ex Perside aduecta. Nam Persicæ arbo-
res sero & cum difficultate transiere, ut quæ in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Aegypto ca-
rum fuerat hospitium. Falsum est uenenata cum cruciatu in Perse gigni, & pœnarum caussa à regi-
bus translata in Aegyptum & terra mitigata. Id enim de persea diligentiores tradunt in, quæ totũ
alia est: mixis rubescentibus similis, nec extra orientem nasci uoluit. Eam quoque eruditiores nega-
uerunt ex Perside propter supplicia translatam, sed à Perseo Memphi satum. Idem de perseæ &*

non per

non persici fructu testatur etiam hoc loco Dioscorides, & Galenus lib. simp. ph. &c.

Iberis. Cap. CXLVII.

IBeris siue cardamantica, folia habet nasturtij, uere uirentiora: caulem cubitalem, aut minorem. in incultis nascitur. ęstate lacteum florem promit, quo tempore efficacior est. Radices duas nasturtio similes habet, calfacientes & adurentes. ipsę enim ischiadicis cũ salsa axungia emplastri modo utiles, quaternis horis alligæ, ut deinde in balneas descendatur, & postea oleo cum lana locus perungatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ἴβερις, ἢ καρδαμαντικὴ, ἢ ἀγριοκάρδαμον Græcis. Galeno & Paulo Lepidium minus.

Latinis Hiberis. Nasturtium agreste. Germanis Gauch blům. wilde kerssen/ stein kressen &c.

Iberis herba, à regione Iberia nomen inuenit, & uelut Galenus testatur, eadem est quæ Lepidion Græcis appellatur. Quò magis mirũ est Dioscoridẽ hoc loco seorsim de Iberide tradere etiã 2. lib. seorsim de Lepidio, ut herba in ciborũ usum ueniẽte: quanquã sane de Lepidij folijs testetur, eorũ esse uim acrẽ & exulceratoriã, ut ea gratia ischiadicis cõmodũ cataplasma exhibeatur. De Iberidis aũt radicibus prodit planè auxiliũ Galen. li. 10. de cõp. ph. part. à Democrate prescriptũ, quod uidelicet cũ adipe suillo tusæ, ischiadicis impositæ conducant. Paulus tamen Aegineta lib. 2. cap. 77. Iberidem & Lepidium, & agriocardamon, pro eadem herba agnoscens, item foliorum usum ischiadicis præscribit: & si eo tempore quo usus eius expetitur, folia non sint, tum demum corticem radicis, cum axungia ad emplastri formam tusum, imponendum ischiadicis dicit. Damocrates autem foliorũ Iberidis in hũc usum nõ meminit, sicut neq; Aetius duodecimo, cap. 2. qui uersus Damocratis, sed tamen lege carminis soluta prodit, & Iberidem etiam Cardamum appellari dicit, propterea quòd odorẽ, & saporẽ, & figurã cardami, hoc est nasturtij habeat. Id quod etiam Galenus libro 7. simp. ph. de Lepidio testatur. Quare eadem est herba, Lepidion, Iberis, Cardamina & agriocardamom, siue nasturtium syluestre appellata. In Dioscoride tamen hoc loco ἴβηρις ἤτοι καρδαμαντικὴ pro καρδαμίνη, falsò legitur. Sicut descriptio quoque corrupta est, μῆκος δ' ὅσον πηχιαῖον ἢ ἔλαττον. Deest enim καυλοῦ uox, & πλέον: ut sic legatur, μῆκος δὲ καυλοῦ ὅσον πηχιαῖον πλέον ἢ ἔλαττον, & sic sententia uersuum Damocratis, qui sic habent καυλὸς δὲ αὐτῆς ὄντι μῆκος πήχεος. μικρῷ τ' ἔλαττον καὶ πάλιν μικρῷ πλέον. Id est, Caulem cubitalis longitudinis gerit. Paulò maiorem aut rursus ampliorem &c. Nam & Aëtius sic describit. Sed & quod ad finem huius capitis habetur, καὶ ἔλαιον μετ' ἐρίου τοῖς τόποις ἐπιχριέσθω, corruptè legitur, pro καὶ ἔλαιον μετ' οἴνου τοῖς τόποις ἐπιχριέσθω, hoc est, oleum cum uino locis illinatur. Sic enim faciendum apertè docet Damocrates loco superius citato, & Aëtius quoque. Sed & Plinius libro 25. cap. 8. Postea oleo & uino corpus perungatur dixit.

Finis Libri Primi.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MAteria Liber Secundus. Ioanne Ruellio Suesſionenſi interprete, cum figurarum debita appoſitione, & annotationibus in ſingula capita. Per Gualtherum. H. Ryff. Argentinum. Medicum, ex doctiſs. uirorum lucubrationibus adiectis.

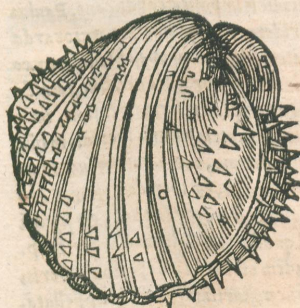
PRAEFATIO.

IN primo, chariſsime Aree, libro, quem de medicinali materia condidimus, de aromatibus, oleis, unguentis, arboribus, & naſcentibus ex eis ſuccis, lachrymis, ſeminibuſque diſſeruimus. In hoc aũt ſecundo de animantibus, melle, lacte, adipe, frugibus, atque oleribus explicabimus, ſubnexis herbaceis quæ acri prædita ſunt facultate, utpote quæ cum ipſis cognatione iuncta ſint: qualia allium, cepa, ſinapi, intelliguntur. Idque ideo, ne cognatorum uires diſiunxiſſe uideamur.

Echinus ſiue erinaceus. Cap. I.

Erinaceus Marinus.

Erinaceus terreſtris

Hiſtrix.

MArinus echinus ſtomacho uentriq; utilis eſt. urinam cit. huius teſta cruda inaſſata, commodè medicamentis admiſcetur, quæ pſoras abſtergunt. crematæ uerò cinis ſordida ulcera expurgat. luxuriantem carnem reprimit. Terreſtris erinacei corium combuſtum alopecijs cum pice liquida aptiſsimè illinitur. aſſiccatum corpus, & aceto mulſo potum, renum uitijs auxilio eſt. item aquæ cutem ſubijt. conuulſionibus, elephantiæ & malè habitis, quos cachectos uocant. uiſcerum fluxiones exiccat. eiuſdem iecur fictili ſolibus excocto arefactum, ad eoſdem uſus utiliſsimè reconditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Echinus inter uarias ſignificationes ſuas ſignificat etiam animal marinum & piſcem è teſtaceorum genere, erinaceus uulgo dictus: forma orbicularis, ſpinis circumuallatus, quibus pro pedibus utitur in orbem ſeſe uoluendo, nec aliter ingreditur. Caro illi intus nulla, idq; illi peculiare, ſed nigræ quædam in omnibus uice carnis ſpectantur. Meminit echini huius Martialis hoc diſticho.

Iſte licet digitos teſtudine pungat acuta,
Cortice depoſita mollis echinis erit.

Verùm de Echinis, quorum etiam non unum genus eſt, authore lib. 4. de hiſt. ani. Ariſtotele: Plinius lib. 9. ubi de ſanguine carentibus agit piſcibus, ait: Ex eodem genere ſunt Echini quibus ſpinæ pro pedibus. Ingredi eſt his in orbem uolui: itaq; detritis ſæpe aculeis inueniuntur. Ex his echinometræ appellantur, quorum ſpinæ longiſsimæ, calices minimi. Nec omnibus idem uitreus color. Circa

toronem

coronem candidi nascantur, spina parua. Oua omnium amara, quina numero. Ora in medio corpore in terram uersa. Tradunt sæuitiam maris præsagire eos, correptisq; operiri lapillis, mobilitatemq; pondere stabilientes, nolunt uolutatione spinas atterere. Quod ubi uidere nautici, statim pluribus anchoris nauigia infrenant. Echinus marinus stomacho accommodatus est, authore Dioscoride. Celsus quoq; aluum mouere testatur. Et Plinius lib.32. ait, Echini ad calculos in cibis prosunt. Est & Echinus terrestre animal, cuniculi magnitudine, sed specie porcina, aculeis uallatus quemadmodum histrix est: ubi uerò sensit uenantem, contracto ore pedibusq;, ac parte omni inferiore, qua raram & innocuam habet lanuginem, conuoluitur in formam pilæ, ne quid comprehendi poßit præter aculeos: in desperatione uerò urinam ex se reddit tabicam, tergori suo spinisq; noxiam, propter hoc se capi gnarus. cute cuius expoliuntur lina, & uulgo ericium, Germanicè Ein hechel appellant. Echinus Germanicè Ein ygel tam aquatilis quàm terrestris Græca uox est, à Latinis erinaceus appellatus: quanquàm Theodorus echinum marinum ubiq; in Aristotele non aliter quàm echinum interpretatus est, Plinium fortè imitatus: attamen qui terrestris, Erinaceum conuertit. Histrix Erinaceo similis est.

Hippocampus. Cap. II.

HIppocampus marinum animal est exiguum. cuius cremati cinis exceptus, cum liquida pice aut axungia seu amaracino unguento illitus, alopecias replet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

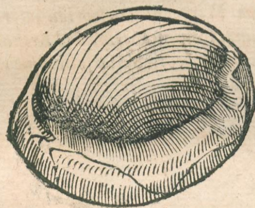
Breuem paruumq; hunc piscem Dioscorides ait esse, & nihilominus magnitudinis notam illi coniunctam. Quod enim Græci Hippo, multis in natura adijciunt, grande significat. Sed id sic intelligendum est, ut comparatum id animal olerum, aut arborũ erucis, grande sit: marinis uerò beluis & piscibus, breue & paruum.

Purpura, buccina, eorumq; uolutæ. Cap. III.

Buccina.

Purpura.

Voluta.

PVrpura usta exiccat. dentes abstergit. excrescentias in carne cohibet. ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. Eadem præstant concremata buccina, sed uehementius urunt. si quis salis plena, fictili crudo adurat, dentifricio conueniunt. ambustis utiliter illinuntur, quibus solui medicamentum non oportet. nam posteaquàm uulnus cicatricem duxerit, ipsum in testæ modum induratum, sponte sua decidet. Fit etiam calx è buccinis, ut in eius mentione demonstrabimus. Cionia uocantur purpurarum buccinorumq; mediæ partes, circa quas testæ uolumen clauiculatim intorquetur cremata simili modo, maiorem purpuris buccinisq; facultatem urendi consequuntur, quoniam apprimendi naturam obtinent. Buccinorum carnes ori gratæ sunt, & stomacho utiles. sed aluum non molliunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Purpura Græcis porphyra uocata, Concha est è turbinatorũ genere, aculeis clauata, lingua digitali, ferina, torosa et ualida, duritia tanta ut cõchas poßit perforare, flore purpureo, qui nigrantis rosæ splendore sublucet, colorum omniũ gratißimo, tingēdis uestibus maximè expetito. Purpuram diu multumq; consideraui, cum aliam concham tandiu mordicus premeret, quoad suffocata hisceret. Conficiendi purpurei coloris rationem nostri homines ignorare putantur. Olim purpurarum testas confringebant, & carnes ad tincturam condiebant, & aqua dilutas, & sordibus expurgatas, succensis Petrus Gillius.

ignibus in lebete coquebant, harum sanguis ab igne incalescens, fluebat, & efflorescebat, partimq; flauescebat; partim Cyaneo colore fiebat, partim in alium colorem conuertebatur, ac nimirum quid imponebatur, cõmutabatur in illius colorem. Maßilienses hanc, & Murices, & Bucc nos uocant Bios.

Ceryx à Plinio Latinè Murex, & Buccinum appellatiue: Concha est cl. uiculatim intorta, & turbinata, scabra, sine aculeis, magnitudine purpuris inferior, Buccino turbinato, quo sonus editur, similis, excepto ore rotundo in margine inciso. Ergo eadem erit Buccini descriptio: nam est è genere turbinatorum Concha, sine aculeis, Buccino Concharum generi quo sonus editur similis, nisi rotundo ore differret, in margine inciso: Buccinum enim quo sonus editur, non est incisum. Ligures Buccinos nunc uulgo Cornetos nominant. Maßilienses Bios Cornetos: Græci quidem hac ætate Strophilidas. Speusippus dicit similes esse κηρύκας, καὶ πορφύρας καὶ στραβυλοὺς, siue ἀστροβυλοὺς: Dercitus dicit commodos esse ad reddendum sonum. Officinæ hæc Concharum genera corrupto nomine Entale & dentale appellant.

Mituli. Cap. IIII.

Mituli laudatißimi in Ponto. Cremati eundem buccinis effectum præbent. priuatim plumbi more eloti, oculorum medicamentis cum melle utiles habentur. genarum craßitudines absumunt. albugines purgant, & cætera quæ oculis caliginem offundunt. carnes eorum ad canis morsus utilißimè imponuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Myes à Theodoro uertuntur Mytuli, sed quàm rectè, iudicare nondum audeo. Plautus tamen Myes in Rudente musculos uidetur appellare: & Cornelius Celsus inter ea quæ aluum mouent, salsamenta ponit Ostrea, Pelorides, Echinos, Musculos, & omnes ferè Conchulas. Equidem cum Græcis hominibus eos quos uulgò Veneti uocant Musculos, & Cuniculos ostenderem, dixerunt esse Mydia, hoc est, Musculos. Athenæus tradit sua ætate Tellinas à Romanis Mytulos nominatos fuisse.

Tellinæ. Caput V.

Recentes tellinæ aluo utiles, sed maximè ius earum. salitæ uruntur, tritæq; in cinerem & cum cedria instillatæ, auulsos pilos renasci non patiuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Athenæus dicit Romanos sua ætate Tellinam nominasse Mytulum. Marcellus, Dioscoridis interpres, Tellinas opinatur conchulas esse, quas memoria nostra Tellinas Romani uocant. Sed Aristophanes grammaticus Tellinas patellis dicit similes esse, eisdemq; pueros pro cornibus uti solitos fuisse: à quibus longè diuersæ sole clarius uidentur eæ, quæ uulgo Tellinæ uocantur.

Chamæ. Caput VI.

Chamarum conchularumque in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciet. id cum uino assumitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chamæ marinæ & uariæ & multiplices sunt, nam aliæ asperæ, aliæ leues: & hæ quidem digitorum compressu confringuntur, illæ uerò uel ægerrimo saxo conteruntur. Quædam ipsarum nigerrimæ sunt, nonnulli argentei coloris, ac quemadmodum est earum uarium & multiplex genus, sic multas & diuersas sedes habent. Quædam enim in littoribus dispersæ, iacent in arena, nonnullæ sub algam subijciuntur, aliæ in humo commorantur, aliæ in saxis & stabulantur, & presulciuntur &c.

Vnguis odoratus. Caput VII.

Vnguis odoratus.

Purpura.

Vnguis siue onyx conchylij tegumentum est, ei simile quo purpura integitur, quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur: suauem ideo spirans odorem, quòd cõchylia inibi nardi pabulo uescantur. Colligitur posteaquàm stagnantes aquæ æstiuis squalloribus inaruerunt. Laudatissimus qui à rubro mari defertur, candicans, pinguis. Babylonicus nigrescit, atque minor conspicitur. Ambo odoris gratia suffiuntur. sed aliqua

aliqua tenus castoreum olent. iidem suffitu excitant fœminas uulue strangulatu oppressas, comitialesq́ꝫ. poti uentrem molliunt. Crematum conchylium eadem efficit quæ purpura & buccinum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Galenus unguem odoratum qui hoc loco Dioscoridi ὄνυξ quoque dicitur, officinis uerò Arabica aut certè barbara uoce, blattæ Bysantiæ, inter ostraca ac testes purpurarum ac muricarũ generatim comprehendit, eorundem enim uim habet, & præterea suffitu ab utero strangulatas fœminas, & comitiali apprehensos morbo excitat, quod tamen etiam de purpurarum testis Galenus 11. simp. ph. tradit. Meminit eius onychis Plinius quoq; 22. cap. 2. quum ait: Inuenio apud quosdam ostracium, quod aliqui onychem uocant, hoc suffitum uuluæ pœnis mirè resistere.

Βλάττος & βλάττιον βύζαντος appellatur Actuario in aurea Alexandrina, diamargarito calido, Vnguis odoratus uel aromaticus, lib. 1. comp. ph. part.

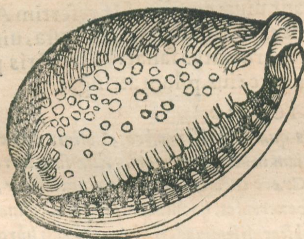
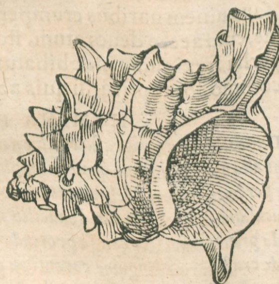
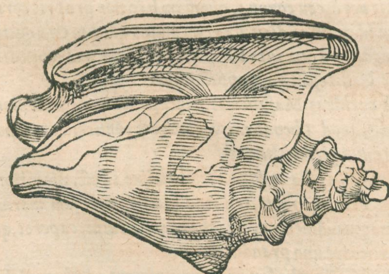
Cochleæ. Cap. VIII.

Cochleæ Terrestres.

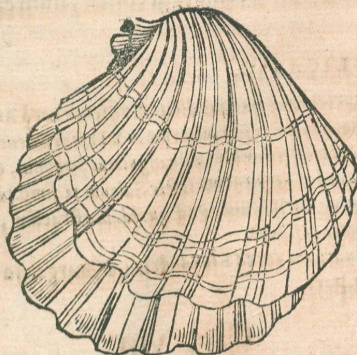

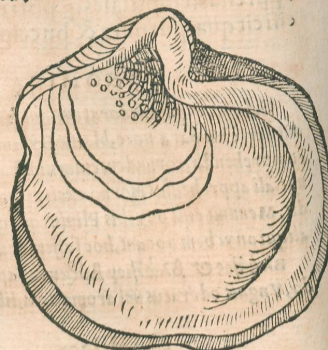
Cochleæ marinæ.

TErrestres cochleæ stomacho utiles sunt, & non facile corrumpuntur. Optimæ Sardonicæ, Aphricanæ, Astypaleicæ, & quæ in Sicylia ac Chio gignuntur, & quæ in Liguriæ alpibus, pomatiæ, id est, operculares, cognominatæ. Marina stomacho idonea, & facile aluo excernitur. fluuiatilis uirus olet. quæ uerò

Conchæ margaritiferæ.

uepribus frutetisq́ꝫ glutinata cohæret, quam uocant nõnulli ſeſilon, uentrem &
ſtomachum turbat, uomitiones excitat. Crematæ omnium teſtę excalfaciendi &
urendi naturam ſortiuntur. purgant lepras, uitiligines, dentesq́ꝫ. emendãt oculo
rum cicatrices, & uitia cutis in facie, albugines, ac uiſus hebetudines ſi cum car
ne ſua uſtæ tritæq́ꝫ ex melle illinantur. crudæ cum tegumentis impoſitæ, aquæ
inter cutem tumores exugunt. ſed non antè ſoluantur, quàm omnis hauriatur hu
mor. podagricas inflammationes leniunt. impactos corpori aculeos illitæ euo-
cant. menſes tritę & admotæ ciunt. Carnes earum cum thure & myrrha illitæ,
cum uulnera alia, tum maximè quę nerui acceperunt, conglutinant. tritæ in ace-
to, ſanguinem naribus erumpentem infrenant. uiuæ corpus, & pręſertim Aphri
canę, cum aceto deuoratum, ſtomachi dolores mitigat. trita cum teſta, uino &
myrrha, ſi exiguum inde bibatur, coli ueſicęq́ꝫ cruciatus ſanat. Terreſtris pilos
incommodos replicat, ſi quis abraſo acu lentore eius, pilum attingat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Duo cochlearum genera ſunt. Aliæ namque Aquatiles quas Græci ſcrombcos, Latini turbines com muni alio nomine uocant, quod ex amplo in tenue deficiant in uertiginem tori. Aliæ ſunt terreſtres quæ per hyemem terra deliteſcunt, uere prodeuntes, Græcè cochleæ & cochlia appellantur, teſta clauiculatim intorta: qua ut domicilio utuntur, quo ſe exerentes, quoniam oculis carent, bina cor nicula prætentandi iter cauſſa protendunt, & ſi quid obſtaculi ſentiunt, reſiliunt. Plinius libro nono ubi de cruſtatorum ſanguine carentium genere agit: In eodem genere inquit, ſunt cochleæ, aquati- les, tereſtresq́;, exerentes ſe domicilio: binaq́; ceu cornua protendentes contrahenteſq́;, oculis carent, ideòq́; corniculis prætentant iter. Ait uerò, ceu cornua, quoniam hæc non propriè cornua, ſed ſimi- litudinariè tantùm dicuntur. Nam, ut idem lib. 11. dicit, Cornua multis quidem & aquatilium & ma- rinorũ et ſerpentiũ uarijs data ſunt modis: ſed quæ iure cornua intelligãtur quadrupedi tantũ generi.

Cochleæ Germanis Schnecken. *Gallis eſcargotz appellantur.*

Limaces marinas uulgo aquatiles cochleas Maßilienſes nuncupant, itemq́; Cochlon Ariſtoteles animal teſtaceum aliud à limace tradit, quod Theodorus Vmbilicum conuertit, fortè hoc quod Offi cinæ oſtendunt nomine umbilici marini cuius pictura hæc eſt.

Vmbilici marini.

Germanis faba marina à ſimilitudine, id eſt, meer bonen appella- tur. Petrus Gyllius ſcribit ſe uidiße cochleam marinam, quæ ad eam magnitudinem accederet, ut tantùm uini, caperet, quãtum piſca tor exſiccare uno prandio poßet.

Cochleæ in cibo ſumptæ aluum mouent, authore Celſo, boni ſucci & ſtomacho idoneæ. Paulus Aegineta tamen mali ſucci eſſe dicit, eius libro 1. uerba ſunt hæc: Ius omnium quæ teſtis includuntur aluum ducit: hanc ob cauſſam terreſtres quoque cochleæ uentrem ſoluunt. At uerò duræ carnis & coctu difficilis ſunt, quæ licet nutriat, mali tamen ſucci eſt, quapropter nonnulli ius cum garo & oleo condiunt, atq́; ſic uentrem ſubducunt. Item ethnicis proſunt: pectori & pulmoni ac iecori auxiliares.

Cancri. Cap. IX.

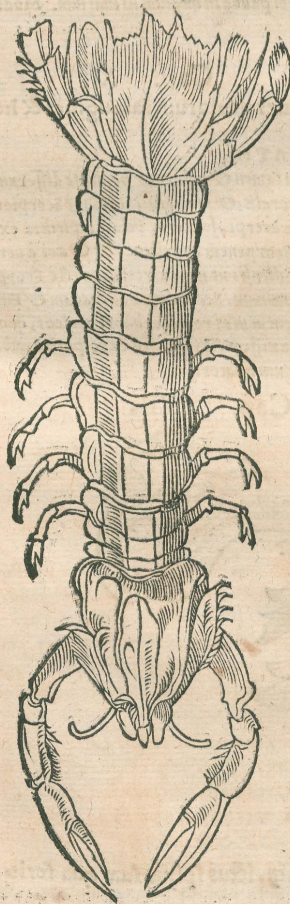

CAncrorum fluuiatilium exustorum cinis qui duo cochlearia expleat, adiecto dimidio radicis gentianæ modo, triduo potus cum uino, magnopere prodest canis rabiosi morsibus. rimas pedum, sedisq;, perniunculos, & carcinomata, cum decocto melle lenit. triti crudi, potique ex asinino lacte, auxiliantur contra serpentium phalangiorumque morsus, atque scorpionum ictus. decocti autem & cum iure esitati, ijs prosunt qui tabe conficiuntur, aut leporem marinum hauserunt. necant scorpiones triti, & cum ocimo admoti. Possunt eadem marini, uerum inefficacius omnia præstant.

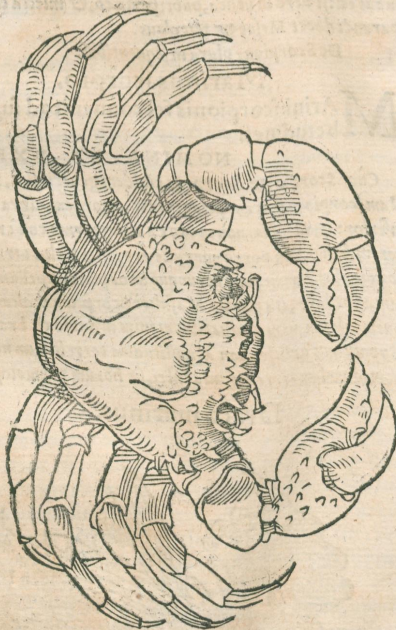
NOMINA ET EXPLICATIO.

Cancri ueris principio senectutē anguium modo exuunt, renouatione tergorum. His uita longa, pedes octoni omnibus in obliquū flexi. Fœminæ primus pes duplex, mari simplex. Præterea bina brachia

Locusta marina.

Cancer marinus.

denticulatis forcipibus, superior pars in primorib. his mouetur, inferiore immobili. Dextrū brachiū omnibus maius. In pauore retrorsum pari uelocitate redeunt. Autumno & Vere pinguescunt, & plenilunio magis Aristot. lib. 4. de histo. ani. cancros uidetur appellare eos tantū quibus corpus rotundum est, cùm locustis, squillisq; longum sit.

Cæterū cācri difficilis cōcoctionis sunt, cocti uerò asthmaticis et phthisicis prosunt: præstātq; ad isicia fouēda materiā, euacuata testa, ipsorū carne ex cauda & chelis tusa: & per se quoq; mensis cōueniunt cocti ex uino & pipere, seu ex aqua, aceto et sale, aut ablata testa in oleo butyrō

ue fricti in sartagine, & præsertim parui aut teneri qui senectutem iam primum exuerunt. Germanis
Meusser dicti.

Terrestris scorpio. Cap. X.

TErrestris scorpio tritus & impositus, suæ plagę remedium
est. quin estur assatus, ad eadem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aelianus, libro uariæ historiæ, plura Scorpionũ genera esse scriptũ reliquit,
albũ, fuluũ, nigrũ, fumi colore, uiride, flammeũ, quod omniũ peßimũ, uentrosum.
caninicide, uolatile. In India enim uolatiles Megasthenes esse prodit, in uniuersum non coitu, sed bu
more ac calore concipiunt, singulis cauda sese complectentibus, nec oua, sed animal pariunt.
Oleũ ex Scorpiõibus paratũ mirandarũ uiriũ est, cõtra uenena omnia et pestilentiã: de hoc oleo scri
bit Manardus se scire hominẽ hoc solo munitũ, quantũuis sæuam pestilentiã nihili facere. sed eũ et ser
uos suos unà secũ uisentes pestilentia affectos, incolumes seruari: & sola unctione quosdã à sæuißimis
uenenis potis liberatos. Duplici modo in officinis ex doctrina Mesue fieri solet. Prius ob scorpiones
frigidũ est: posterius ob aromata calidũ & efficacius, nõ ob horũ calorẽ et essentiæ tenuitatẽ (quibus
Siluius aperit, incidit, tenuat, terget, perrumpit) sed etiam totius substantiæ scorpionum proprietate, et ut lo
quuntur forma specifica, qua utrunq; calculum renũ & uesicæ frangit, illitum tantum lumbis, si in re
nibus est: si uerò in uesica, pubi, perinæo, & iniecta etiam tum pauca in meatum urinarium. Modum
parandi docet Mesue & Nicolaus.

De Scorpione plura in sequentibus.

Marinus scorpio. Cap. XI.

MArini scorpionis fel conuenit ad suffusiones oculorum, albugines & he
betudines.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cùm Scorpio & Scorpena eiusdem generis sint, multum tamen & colore & bonitate differunt.
Nam scorpio ruffus & pelagius est, Scorpena nigra & littoralis, & cibi suauitate longè Scorpione
inferior: quod ipsum non modò ex antiquorum conscriptione accepi, sed certè palati sapientia ex-
Petrus Gillius. pertus sum. Iam porrò nonnullæ regiones Italiæ utrunque Scorpenem appellant: & Græci à uero
nomine aberrarunt, nam utrunque Scorpium appellant: Maßilienses ut nondum cessant rectè Scorpe
nam appellare, ita parum Maßilicè Scorpium Rascassam nominant. Secundum Pastinacam & Dra
conem nihil in mari uenenatius: etenim in dorso & brachijs benè acutos robustos habet aculeos, quos
si Sypontinus uidisset, non à similitudine terrestrium nomen duxisse scripsißet, sed ex eo potius, quòd
quemadmodum terrenorum aculei, sic horum perniciosi sint, nuncupatos esse.

Draco marinus. Cap. XII.

DRaco marinus dissectus & apertus impositusq;, ictus spinæ suæ qua ferit
medela est.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius lib. 32. Draconē à Dracunculo distinguit, huncq; dicit similē Gracculo esse, atque in branchijs ad caudam spectantes aculeos habere, eiusque ictum uenenatum esse. Hunc Dracunculum Aristoteles & Oppianus uocant draconem, & similiter Plinius ipse, cum inquit libro 32. Draco marinus ad spinæ suæ, qua ferit uenenum, impositus prodest, quod idem hoc loco testatur Dioscorides.

Ab Ephippo uocatur Dracænis: ipsum arbitror esse quam Ligures, & Maßilienses, & Plinius ipse alio loco Araneum uocat. Hac ætate Græci Draconem, Siculi & Neapolitani, Traginam appellant, corruptè, quasi Dracenam. Secundū Pastinacā nihil in mari uenenatius: acutißimos in dorso habet aculeos, quos piscatores ab hoc capto statim abscindunt. Aculeos quoque in branchijs habet ad caudam spectantes. Iam porrò eum qui ab Aristotele Araneus uocatur, multi Græci authores uenenatum esse tradunt: hunc uerò omnes scriptores, atque ætatis nostræ piscatores cum à Pastinaca dissecerunt, omnium marinorum uenenatißimum esse asseuerant &c. plura apud Petrum Gyllium.

Scolopendra. Cap. XIII.

Scolopendra in oleo decocta si illinatur, auellit capillos. sed contactu pruritus facit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Scolopendra marina, terrestri perquam similis est, quam primum ut homo contigerit statim pruritu mordetur, & simili atq; is qui ab urtica terrestri pungitur, doloris sensu afficitur. Scolopendræ marinæ tactio piscatoribus quoq; infestißima est: postea enim quàm hamum hæc contigerit, nullus piscis ad hamatam escam accedit, quod huius tetro odore procul pellatur.

Torpedo piscis. Cap. XIIII.

Marina torpedo diuturnis capitis doloribus admota, cruciatus uehementiā mulcet. eadem apposita euersam sedem prociduamq; coërcet.

EXPLICATIO.

Torpedinis piscis plani et cartilaginei torporem manus suæ tactione se periclitatū esse scribit Petrus Gyllius mihi fide dignißi. nec tantopere sibi manum obtorpuisse quam scriptores decantant Torporemq; non modo letalem non esse, sed non ita multò pòst euanescere. Venetijs, Ianuæ, Maßiliæ, ac ubiq; putat gentium comedi. Maßilienses Turpilliam corrupte uocāt: Ligures, Tremorizam.

Viperæ. Cap. XV.

Viperinæ carnes si coctæ edantur, claritatem oculis afferunt, neruorum uitijs auxiliantur, increscentes strumas reprimunt. detracta autem cute, caput caudaq;, quoniā carne uacant, amputari debent: quippe commentitium est quod præcipitur, certam utrinq; mensuram præcidi oportere. reliquum uerò corpus exemptis interaneis elotū dissectumq; discoquitur cum oleo, uino, salis exiguo, & anetho. Aiunt ijs qui uiperas esitent, pediculos procreari, quod planè à ueritate abhorret. adijciunt aliqui longam senectutem agere, qui eo cibo uescuntur. Sal ex eis ad eadem conficitur, sed inefficatior est. uiua autem uipera in fictile nouum demittitur, adijciuntur salis caricumq; tritarum, singulatim quinq; sextarij, mellis cyathi sex: mox fictilis operculum luto oblinitur, & fornacibus inassatur, donec sal in carbones redigatur, qui postea tritus in pulueris faciem, reconditur. Plerunq;, ut ori gratior fiat, immiscetur nardi spica, aut folium, aut malabathri momentum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci ἔχιδναι. Latini uiperas. Itali Maraßas. Germani Brantschlangen/ & vncken appellant. caro earum siccat, ualenter digerit, mediocriter calfacit. Vis eius ad cutem properat, & ad eam expellit corporis excrementa, à quibus in multum cacochymis ingens numerus pediculorum prouenit, ut Galenus testatur contra mentem Dioscoridis lib. 11. simpli. De his plura apud Iacobum Sylium hac tempestate medicum præclarißimum, in præparatione Theriaces.

Senecta anguium. Caput XVI.

Senectus anguium in uino decocta dolori aurium, infusu, & dentium collutione, auxilio est. addunt eam in medicamenta oculorum, sed præcipuè uiperinam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Serpentis pellem Græci uocant γῆρας ὄφεως, id est, senecta anguis. Plinius aūt uernationē appellat quod tēpore ueris senectutē depellat, ac nouam induat pellem. Germanis ein Schlangen balck.

Lepus. Caput XVII.

Lepus marinus loligini paruæ similis est.
qui per sese tritus, aut cũ urtica marina il
litus, capillos euellit. Terrestris leporis inas-
satum cerebrum manditur, iuuandis tremori-
bus qui ualetudine contracti sunt. affrictu aut
cibo facilem infantibus dentitionem pręstat. exustum caput & cum adipe ursino
aut aceto illitum, alopeciarũ inanitatibus medetur. Leporinũ coagulum post tri-
duũ à cõcubitu potum, conceptũ adimere, partusq́ʒ spem intercipere proditur.
uuluę & alui fluorem sistit. comitiales iuuat. contra uenena ex aceto bibitur, præ
sertim aduersus cõcretũ lac, & uiperarũ morsus. Sanguis eius si calidus illinatur
uitia cutis in facie, uitiligine, lentiginesq́ʒ sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Lepus marinus in cæno gignitur, et sepè unà cũ Apicis capitur specie cochleæ tegminæ caudatæ cer
nitur. Magni maris lepus (nã qui in alio mari nascitur antè dixi) ex omni parte ad terreni similitudi-
nẽ accedit, præter pilos: nã terrestris pili et molles sunt, et ad tactũ haud quaq̃ resistentes. Cõtrà illius
spinosi et erecti: hunc qui contigerit, læditur. sed de marino Lepore plura in sequentibus. Terrestris
Leporis caro in cibis non paruæ laudis est etiã apud ueteres habita, ut Martialis distichon testatur.*

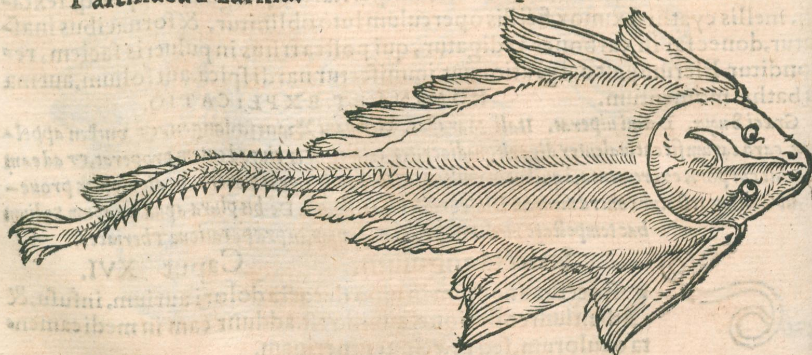
Inter aues turdus, si quis me iudice certet, Inter quadrupedes gloria prima Lepus.

*Leporũ tria genera ferè sunt, ut tradit Varro li. de Re rust. 3. Vnũ pedibus primis humilibus, poste
rioribus altis superiore parte pulca, uentre albo, auribus lõgis. Qui latinis lepus, Germanis Ein hase
Gallis ung lieure dicitur. Alterius generis sunt, qui hoc ferè mutãt, quòd toti cãdidi sunt. Tertij gene-
ris est, quod in Hispania nascitur, simile lepori ex quadã parte, sed humile, quod Latini Cuniculũ, Ger
mani Ein künglin. Galli ung cõnin appellãt. Lucius Belius putabat ab eo dictũ leporẽ à celeritudine,
quòd leuipes esset. Ego arbitror à Græco uocabulo antiquo, qđ eũ Aeoles Bœotij leporẽ appellabãt.
Cuniculi dicti ab eo, q sub terra cuniculos ipsi facere soleant, ubi lateant in agris. Martialis.*

Gaudet in effoßis habitare cuniculus antris,
Monstrauit tacitas hostibus ille uias.

*De leporibus plura Plin. li. 8. Leporũ caro craßi succi est, sed in hoc à bobus et ouibus uincitur, autho
re Paulo Aegi. Verũ quæ cuniculorũ est, melius et facilius alit. Hippocrates ait: Caro leporina siccat,
sistitq́ʒ, sed lotiũ mouet. Celsus leporẽ in media materia numerari debere dicit, et boni succi esse, aluum
adstringere, & urinam mouere. Coagulum quod Germani lyp & kesß lyp uocãt, uiscerũ pars est,
qua ad densandũ lac utimur, substãtia et mucilago quædã superflua lacti coagulato quodãmodo simi-
lis in uentribus, et certis animaliũ uesicis genita et appẽsa. habẽt aũt ungula omnia ruminãtia, et inter
dentata utrinqʒ lepus. Quo uetustius coagulũ est, eò præstãtius. Tale profluuio alui mederi præcipuẽ
potest, etc. Pli. uerò li. 11. c. 41. Dasipodis coagulo hoc tantũ asserit, inqens, Coagulũ inutile leporis,
hœdi laudatũ, precipuè tamẽ dasipodis, quod et profluuio alij medetur, unius utrinqʒ dentatorum.*

Pastinaca Marina. Caput XVIII.

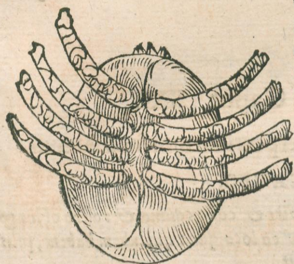

Marinæ pastinacę radius, qui eius cauda enatus aduersis squammis reflecti
tur, dentium dolorem mitigat; nam eos frangit & euocat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pastinaca piscis planus cartilagineus, radium digiti, interdum semipedis longitudine, ad similitudinem serræ dentatum, dentibus reflexis, in cauda habet: quo nihil usquam pestilentius mare generat. Ligures uocant Ferrasam: Maßilienses Glorium: Siculi Bastonacā corruptè quasi Pastinacam, detracto radio in littore Ligustico ac Gallico comeditur.

Sæpia

Caput XIX.

SEpiæ coctæ dum estur atramentum ægrè concoquitur. aluum mollit. collyriis è testa factis conuenienter genarum scabritiæ perfricantur. ustum in sua testa donec id quod crustosum est abscedat, postea tritum expurgat uitiligines, furfures, dentes. & uitia cutis in facie. elotum in medicamenta oculorum addi solet contra albugines, oculis iumentorum efficaciter inspiratur. pterygia oculorum absumit, cū sale tritum & iniectū.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sepia è piscium sanguine carentium & mollium genere est, eiusdem similitudinis cū loligine, octonis pedibus, solidum intus quoddam insertum continens, quod Sepium uocant. Sepiarum generis mares ut Plinius scribit, uarij & nigriores, constantiæq; maioris: percussæ tridente fœminæ auxiliantur, At fœmina icto mare fugit. Ambo autem ubi sensere se apprehendi, effuso atramento, quod pro sanguine his est, infuscata aqua absconduntur, quod & Oppianus testatur Halieuticon lib. 3. cum ait:

Quin & natiua fœcunda est sepia fraude.
Est liquor in tumida concretus turbidus aluo,
Qui fiscus piceam superat caligine massam:
Conditus hic humor nutritur corpore, præsens
Auxilium miseræ, subita formidine capta
Atras emittit guttas, & polluit æquor,
Obscuratq; uias ponti tenebrosa cruore
Permixto sanies piscantis lumina turbans,
Auertit uisum & prospectum surripit omnem.
Hæc facili cursu pertinctas æquoris undas,
Effugit horrendos pisces, hominemq; sagacem.
Loligo atq; alij qui fundunt aera pisces
Tales inueniunt artes: non est liquor ater:
Illis purpureos potius de corpore fundunt
Humores: sed fraude pares astuq; putantur.

Cæterum Sepiæ atramentum, authore Celso, uentrem mouet. Ipsa elixa sepia mollis est & suauis & facile concoquitur, & bonam aluum facit. Succus uerò ipsius sanguinem extenuat & mouet per hemorrhoidas, ut author est Diphilus, referente Massario. Paulus tamen Aegineta difficilis coctionis esse tradit inquiens: Molles pisces, ut polypi, sæpiæ, loligines duri sunt coctioniq; renituntur, præsertim polypi. atq; salsum quodammodo habent humorem. Si uerò coctione uincantur, haud parum alimenti corpori præbent.

Mullus piscis.

Caput XX.

MVllorum assiduo cibo aciem oculorum hebetari constat. Is marini draconis, aranei, ac scorpionis morsibus medetur, si crudus atq; dissectus admoueatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mullus piscis est magnitudine modica, gemina barba in inferiore labro insignitus, à qua uulgo barbonem, & M. Varro Rei Rusticæ lib. ultimo ad finem, barbatū mullum, & Græci geneiatida, quod uerò ter pa-

riat in anno Triglen uocant. Olim etiam in precio habitus. De quo plura apud Plinium in lib. 9. & 31. cap. 8. Is etsi piscis est haudquaquam in uulgus ignotus, tamen in sermone Latino ignotius esset nihil, nisi Ausonius suo carmine, quod Mosellam inscripsit, illustrasset.

Tuq; per obliqui fauces uexate Saraui,
Qua bis terna fremunt scopulosis ostia pilis,
Cum defluxisti famæ maioris in amnem
Liberior, laxos exerces Barbe natatus.
Tu melior peiore æuo: tibi contigit omni
Spirantum ex numero non illaudata senectus.

Hippopotamus. Caput XXI.

HIppopotami testes exiccati ac triti contra serpentium morsus bibuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hippopotami qui et Hippocampi quibusdam dicũtur. Capite & collo equino, & rostro oblongo sunt, ab eorumq; fronte tanquam equorum coma propendet, & eo loco quo & qui iubam habent, pilis diffluunt, horum cauda draconis speciem similitudinemq; gerit.

Ligures & Maßilienses uocant Caballos marinos.

Fiber. Caput XXII.

FIber ancipitis uitæ animal, plerunq; cum piscibus & cancris ex aqua uictum capessit. Huius testes serpentium uenenis aduersantur, sternutamenta mouent, & in uniuersum uarios obtinent usus. siquidem menses ac partus ciunt, duabus drachmis cum pulegio poti. partus secundasq; eijciunt. contra inflationes, tormina, singultus, uenena, ixiamq; ex aceto bibuntur. lethargicos, & utcunq; ueterno obdormiscentes excitant infusi. cum aceto autem & rosaceo, olfactu & odoris suffitu, idem faciũt. poti & illiti prosunt tremulis, cõuulsionibus, & omnibus neruorum uitijs. in summa, calfactoriam uim habent. Eligi debent testes qui ex uno ortu connexi sunt (fieri enim non potest, ut gemini folliculi in una membrana coniuncti reperiantur) liquore intus ueluti ceroso, odore graui, & uirus redolente, gustu acri, mordente, ac friabili, naturalibus tunicis circumdato. Quẽ fraude aliqui corrumpunt, conijcientes in follem gummi, aut ammoniacum cum sanguine & castorio subactum, & ita exiccantes. Vanum est quod traditur, testes ab ipsis euelli, & à sese abijci, cum uenatu urgentur: siquidem tangi nequeunt, ita, ut in sue, substricti. Operæ autem precium est, diuisa pelle mellem liquorem cum euestiente tunica assumere, & siccatum potui dare.

Fiber. Lutra.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Testes Castoris seu castorium, calfacit, siccat, est tenuium ualde partium, coquit dispositiones contumaces & scirrosas. Eligendi qui ex uno principio committuntur, & quibus est intus liquor cœrosus, friabilis, odore graui & uirus olente, gustu acri & mordaci. Ex quibus duobus suspicari poßis, substantia nobis esse aduersißimos, nulli autem uel admotum uel sumptum est perniciosum castoreum. Pontici Castores sunt præstantißimi, quod & Virgilius meminit lib. 7. Georg.

Nec inepti qui ad Matronam, uulgo la Merne, Galliæ fluuium crebro capiuntur, mirabili spectaculo animalia, cauda piscosa, soleæ æmula, pilo superne canino, alibi lutræ, pedibus anteriorib. anseris, sed ungatis, simiæ posterioribus, auribus minimis, rotundis, dente ualidißimo, adunco, prælongo, seta oris cornea, architectura in fossa sua mirabili.

Castoreum nigrum fœtidum, rancidum, die uno necare affirmat Auicenna. Castoreum è Perside fermè ad nos defertur: syncerum enim tanta ui odoris est præditum, ut olfacienti uesicam castorij, sanguinem è naribus eliciat. Seruatur annis decem.

Germanis

Germanis ein Byber. Gallis Biure. Fiber methathesi dictus.]
Lutræ animalis fibro similis testes idem pollere addit Hermol.

Mustela. Caput XXIII.

Wisel. Iltis. Marder.

MVstela quæ in domibus nostris oberrat, ambusta exenteratur, & inueterata sale, in umbra siccatur. Ea binis drachmis cum uino pota aduersus omnia serpentium uenena præsentaneo est remedio. toxico, simili sumpta modo, resistit. eius uentriculus coriandro farctus inueteratusq́ꝫ, percussis à serpente, & comitialibus potu auxiliatur. cremata in fictili podagricis confert, cinere ex aceto illito. sanguine perunctæ strumæ iuuantur. comitialibus etiam prodest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mustela nomen πολύσημον est, quæ πολυσημία magni nominis uiros decepit. Plinius appellatione Mustelæ, & Galen. ictida complectitur. Nam quod Aristoteles scribit, ἡ γαλῆ ὅταν ὄφι μάχηται ἐπεσθίει πήγανον. Hoc Plinius penè ad uerbum transtulit, cum ait: Mustella cum serpentibus dimicatura, rutam ore gerit. & lib. 29 cap. 4. quas Aristoteles ictidas uocauit, has ipse quoque Mustellas uocat. Ita enim scribit, Mustellarum duo genera, alterum syluestre. distant magnitudine. Græci uocant ictidas. Ex his locis iam citatis, satis liquet Mustellam esse Plinio generale nomen, & Latinis Mustellam dici animal quod Græcis γαλῆ & ἴκτις dicitur. Mustellas uerò illas quas Græci Galas uocant, opinor à uulgo appellari Vuisellas, Herminas, seu Hermellas. Galli penè eodem nomine dicunt Herminas, Vuisellas autem fouinos appellant seu Marturellos, à quibus etiam Frettæ intra Galas ponũtur. Nam Frettæ sunt opinor illa animalia, quæ Galli Furones uocant, & Latini uiuerras. Pueri uiuerris utuntur ad extrahendas de parietum nidis auiculas. Immittuntur & in caua arborum, & inde auiculas unguibus referunt. Præterea in uenatiõe cuniculorum utuntur Viuerris, ut Plinius refert quĩ ita scribit: Magna propter uenatum eorũ Viuerris gratia est, immittunt eas in specus, qui sunt multifores in terra. Vnde & nomẽ animali, scilicet cuniculo. Galæ igitur genus esse constat. Vuißella, Hermella & uiuerra Galorum species, sed Vuisellæ sunt domesticæ Galæ, Hermellæ uerò & uiuerræ syluestres. Cæterum ictidum duo genera sunt, alterum Galli pariter Germanis uocant Mardram, alterum genus Germani Iltis dicunt: uoce ni fallor à Græco nomine deriuata, Ictis, conuerso c. in l. fit Iltis, & Galli hoc genus uulgari lingua uocant ung putois, quòd uidelicet hoc animal puteat. quòd uerò Mustellæ nomen tã latè pateat ex etimologia uocabuli accidisse puto. Nam apparet Mustellã esse nomen compositum ex nomine Μῦς, id est, mus, & σίλλω, id est ὑποσίλλω, id est surripio, ut dicatur mustella, quasi murium fur, seu raptor. Germanicè ein Meuß dieb. Mustella quoq; uocatur auis quæ mures uenatur, & mustella piscis est, quem Græcè γαλεὸν, uulgo Lampetram & Lampredam corruptè uocant, quia perinde, atq; gale serpentes prosequitur, ita & galeus piscis uenenatum piscem Pastinacam dictum persequitur. Et quidam recentiores uiri citra controuersiam doctißimi, mustellam pro fele usurparunt, inter quos est Marcellus Virgilius Dioscoridis interpres & commentator, is enim scribens in caput præsens, satis indicat se per Mustellam domesticam intelligere feles seu cattos, cùm totum hoc caput non περὶ τῆς αἰλούρου, ἀλλὰ περὶ τῆς γαλῆς intelligi debeat. Quod autem Virgilius Marcellus Mustellam & felem promiscuè usurpauit indicio esse poterunt ipsius annotationes in caput de lychnide. Nam inibi multa narrat de felibus, & postea addit se de felibus copiosius scripsisse in hoc secundo uolumine, præsenti capite, ubi de Mustellis agitur. Idem in capite de Ruta uertit, ut debuit, αἰλούρους, feles. At Aristoteles ait Aeluros & galas esse diuersi generis animantia. hic uerò tam fœdus error ex eo manauit quòd pleriq; arbitrati fuerint γαλᾶς esse feles seu catos, & cum legebant præsens caput in Dioscoride de domestica Mustella imaginabantur esse felem siue cattum. Et Erasmus multis in locis γαλῆν uertit felem, utpote in prouerbio γαλῆ ταρτησία, id est, feles Tarteßia, & in prouerbio: γαλῆ κροκωτόν. Feli crocoton. Ipse tamen ingenuè fatetur se dubitare an rectè uerterit.

Carolus Figulus.

Verba

Verba Erasmi sunt hæc in prouerbio suprà citato. Porrò uox hæc, γαλῆ, felem ne significet an Mustellam, an quem uulgo catum appellant, quoniam inter eruditos controuersum est, relinquo alijs iudicandum. Hic Erasmus uidetur innuere aliud esse felem, aliud esse Mustellam, & aliud esse catum, & sequitur fortasse hac in re Columellam, cui felis est bellua illa quam suprà diximus Fouinū appellari, mustellam autem forsitan capit pro ictide. Nec dubium est, quia felis sit animal quod Græci αἴλουρον, & quod uulgo ab astu, catum nominant &c. Sit igitur catum pòst hac, Galem & ictida esse mustellam, & ælurum esse felem seu cattum uulgo ein Meuser/oder Katz.

Ranæ. Caput XXIIII.

Contra omnium serpētium uenena pro antidoto sunt ranæ, si ex sale & oleo decoctæ edantur, iusq; earum itidem sorbeatur. contra inueteratos tendinum rigores pollent. illitus earum cinis, profluentis sanguinis impetus sistit. explendis alopeciarum inanitatibus ex liquida pice illinitur. uiridium ranarum cruor auulsos genis pilos renasci prohibet, in uestigia euulsorum instillatus. decoctæ in aceto & aqua, dentium dolores collutione leniunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ranarum plura genera, alia est rana quæ dicitur phrynos, hoc est rubeta: perniciosa item chersidros, cunctarum grandissima, Buffo quibusdā dicta Germanis ein Krott & Pogg. Apocynon quoq; dicunt, quòd canum impetus cohibeat: aliud genus dictum calamites. Est & palustris rana, dicta elobatrachon Græcis, Germanis ein Frosch, Gallis une raine, & une grenoille, Aristoteles, ranas omnes telmaticos dicit, aut lymnæos.

Hodie passim ex ranis palustribus oleum parant officinæ. Podagræ calenti admouerunt quidam, sed nullo fructu. Neq; enim frigiditas in eo magna esse potest à ranarum capitibus, coquendo coctione tam longa, & ea in oleo sesamino, alteratis. Rectius meo iudicio ranæ uirides in syluis crebræ, unguibus reptantes in altissimas quasq; arbores & sub noctem brexantes (uox enim earum unica est, brex) oleo uiolato, uel omphacino, ad hos usus incoquerentur. Quas manibus uiuas hodie ex more tenent ad refrigerium febre acuta aliqua ardentes, croisser Gallis, Germanis Laub frösch dictas, quarum meminisse uidetur Galenus lib. 10. simp.

Silurus. Caput XXV.

Silurus recens in cibo nutrit & facilem præbet aluum. sale uerò conditus, minimum suppeditat alimentum. arteriam expurgat, & uocem expedit. illita saliti caro, aculeos & infixa corpori spicula extrahit. muria eius incipientibus dysenterijs prodest, si in desidentium fotus adijciatur: fluxiones siquidem ad summa cutis elicit. ischiadicis infusa medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Silurus piscis in fluminibus priuatimq; in Nylo thynnos in mari præcipua magnitudine æquans: Hunc quidam Sturionem. Germanis ein Stöz/ dictum esse putarunt, sed falsò. Silurus enim maleficus & dentatus est, cum sturio neq; dentatus neq; maleficus sit. Plinius lib. 9. ait: Silurus grassatur ubicunq; est omne animal appetens, equos innatantes sæpe demergens, præcipue in Mæno Germaniæ amne propè Lisboum. in cibo aluum mollit silurus è iure eodem Plinio authore lib. 32. Item cum cæteri omnes mares suis fœminis sint præstantiores. Silurus fœmina præstat suo mari.

Smarides. Caput XXVI.

Smaridis piscis caput exustum, excrescētes ulcerum oras puluillosq; reprimit. nomas cohibet. thymos clauosq; absumit. caro non secus atq; salsamentum prodest à scorpione percussis, aut à cane demorsis.

NO-

EXPLICATIO.

Vide annotationes nostras ex Petro Gyllio in cap. 27. proximè sequens.

Mænæ. Caput XXVII.

MAenarum ex capitibus cinis si illinatur, callosas sedis rimas abolet. eius etiam garum oris putrilagines collutione sedat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mæna pisciculus, hyberno tempore candidus, æstiuo cerulea uarietate pictus. Ligures Menulum, Maßilienses Medolam uocant, neq; modò speciei uerum etiam generis nomen esse ex eo conijcio, quòd uarium & multiplex est earũ genus, aliæ in utroq; latere nigrã maculã orbiculatã habent, quas ij qui Adriaticum sinum accolũt uulgo Mænas Selanas appellant: aliæ Leucomændes, hoc est albæ Mænæ, à Græcis Smaridas uocant: Maßilienses, Gerres: Neopolitani Cerres, per c. quos Theodorus secutus Smarides cerros uidetur conuertisse, non Gerres. de quibus Marcialis, ueluti uilibus piscibus, ita ait:

Alec.

Fuisse Gerres, aut inutiles Mænas. Theodorus Mænidas, in Aristotele Mænas & Aleces, & Mænidia, id est, Mænas paruulas Aleculas appellat, ut Alecula nomen generis sit, hoc idem Latinè significans quòd Græcè, ut Hermolaus putat, Anthracides, hoc est, pisces qui succensis carbonibus commode coqui poßint, cuiusmodi sunt Smarides & Mænæ: Equidem ipse generatim pisciculos ignobiles significari ex Columella arbitror, qui Aleculas riuales pisciculos, ignobiles uocauit atq; alios pisces sale excesos, Arencos nuncupatos, Thryßis similes: itemq; sunt Mænæ Boopes appellatæ, quas Græci adhuc rectè Boopas uocãt. Ligures & Maßilienses Bogas corruptè nominant.

Gobius. Caput XXVIII.

GObius recens in suillum uentrem coniectus, si consuta rima in duodecim aquæ sextarijs, donec duo supersint, decoquatur, excolatus & sub diuo refrigeratus, porui detur, aluus sine molestia deijcitur. illitus contra serpentium canumq; morsus auxilio est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gobiorum multiplex est genus, alij palustres, alij saxatiles, uulgo Goacæ uocati, quos Cothonas sicut Nicander inquit, Siculi appellant: quosdam alios Gobioni saxatili propemodum similes, Aristoteles Cortos nominat, quos adhuc nonnulli Coranos nuncupant.

Thunnus. Caput XXIX.

COnditanei thunni caro, quam omotarichon uocant, sumpta ijs auxiliatur, quos uipera nomine preiter, momorderit. sed oportet uinum quamplurimum subinde cogantur haurire, ita ut uomitione reddatur. contra acrimonias esi tatorum maximè ualet. canum morsibus utilissimè illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Thynni pelamidum generis esse uidentur, nam ut Aristoteles lib. 6. de Historia animalium ait, Limarijs Thunni prouectiore ætate, anno esse putãtur uno. Et Plinius lib. 9. Pelamides, inquit, cum annuum excessere tempus, Thynni uocantur. quod falsum esse, nec ex Pelamidibus unquã fieri Thinnos, sibi piscatores Ligures & Maßilienses apertè ostendisse scribit Petrus Gyllius harum rerum peritißimus, quarũ rationes in aliud tẽpus reijcit, lib. de Gallicis nominib. pisciũ. Est itẽ thynnorũ generis qui uocatur pompylus, hunc Maßilienses piscatores haud ignorantes corruptè Pampalum uocant.

Garum Caput XXX.

GArum omne, quod ex piscibus carnibusq; sale maceratis liquamen est, si ex eo fotus fiat, depascentia ulcera sistit. morsis à cane medetur. dysentericis atq; ischiadicis infunditur: nonnullis, ut exulcerata adurat: alijs autem, ad lacessenda quæ ulcera non senserunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quid sit garus siue garum docet nos Plinius Naturalis historiæ lib. 31, cap. 7. ubi inquit: Aliud etiamnum

tiamnũ liquoris exquisiti genus est quod garon uocauere, quæ intestinis pisciũ cæterisq;, abijciẽda essent, sale maceratis, ut sit illa putrescentium sanies. Hoc olim conficiebatur ex pisce quam Græci garon uocabant, Nunc è scombro pisce laudatissimum in finibus Carthaginis, Spartariæ & Cetarijs, sociorũ appellatur. Nec liquor ullus penè præter unguenta maiore in precio esse cœpit, nobilitatis etiam gentibus: fiebat etiam ex alijs piscibus, ut plura apud Plinium loco iã citato. Sunt item qui coctorũ piscium ius garum uocant, & ita, ut in uetusto quodam manuscripto codice, sed incerto authore, reperi, confici præcipitur. Confectio gari. Sume pisces minores salsos, aut si salsi non fuerint, saliuntur pauco sale, & mitte ex illis sextarium unũ, & de bono uino sextarios tres, et coque in æreo uase usq; dum duæ partes consumantur, & tertia remaneat, tum cola per saccum usq; ad claritatem, & refrigeratum mitte in uitream ampullam, & utere. Cæterum ex syluro pisce aliquando etiam fieri solitum, testatum reliquit Cælius Aurelianus medicus Chronicωn, siue tardarum passionum lib. 2. cap. 1. de paralysi, cum ait: Garum quod appellamus liquamen ex pisce siluro confectum. Demum quamuis liquaminis uocabulo garum intelligit Apicius, Latino tamen nomine aliquando caruisse testis est Ausonius in epistola ad Paulinum, his uerbis: Scis autem me ad nomen muriæ, quod in usu uulgi est, nec solere, nec posse dicere, cum scientissimi ueterum, & Græca uocabula fastidientes, Latinum in gari appellatione non habeant, sed quocunq; nomine loquar, liquor iste sociorum appellatur. Quod reliquum est non modo ex piscibus & eorum extis, sed ex animalibus salsis fiebat garum, liquor scilicet ex salsura eorum exsudatus fluens & aquæ modo supernatãs, ut hoc loco Dioscorides tradit. Differt autem ab Alece garum, quòd alex imperfecta nec colata fex est Horatius: Quo fece primus & alex.

Differt item ab Halme, id est, muria: quòd garum sanies intestinorum piscium est: halme uerò muries & salsugo piscium inueteratorum, hoc est ius salsum in quo seruantur, Germanis Lac dictum. Meminit utriusq; Martialis, muriæ quidem hoc disticho:

Antipolitani fateor, sum filia Thynni,
Essem si Scombri, non tibi missa forem.

Garo uero sociorum hoc altero:

Expirantis adhuc Scombri de sanguine primo
Accipe serosum munera chara garum.

Ius piscium. Caput XXXI.

Recentium piscium ius, modo per se, modo ex uino potum, aluum subducit. priuatim ad hunc usum conficitur è phycidibus & scorpionibus, & iulide, è percis, & recentibus alijs saxatilibus, nec uirus resipientibus, simpliciter cum aqua, oleo & anetho.

EXPLICATIO.

Zomos, id est, piscium ius conficitur apud Paulum lib. 7. ex his qui testacea cute integuntur. tellinis, hiatulis, et conchulis, ius quoq; ueteris galli (apud eundem) cum sale diutissimè excocti, uentrẽ subducit. è contrario gallinæ ius comprimit.

Cimices lectularij. Caput XXXII.

Cimices qui in cubilibus enascuntur, cauis fabarum inclusi, si ante febrium significationes septeni deuorentur, quartanis auxilio sunt. & citra fabas sumpti, percussis ab aspide prosunt. uuluarum exanimationes olfactu reuocant. poti cum uino aut aceto, adhærentes sanguisugas abigunt. triti & urinariæ fistulæ impositi, urinæ angustias leuant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cimices Germanis Wantzen/ Gallis à tetro odore, punaises dicũtur. fœdissimum animal, hostis nocturnus, nam in lectis quietem dormituris, adimit & putridum odorem ingenerat tãgentibus eum. Etsi tamen fœdissimum animal sit, non tamen ui medica caret, ut apud Plin. lib. 29. cap. 4. traditur.

Millepeda. Caput XXXIII.

Millepedæ, quæ sub aquario uase stabulantur, animalia sunt multis pedibus nitentia, quæ contacta manu contrahuntur in orbẽ. hæ ex uino potæ diffi-

cili

Millepeda. cilii urinæ, & regio morbo auxiliantur. millepedas illini anginis cum melle utilissimum. tritæ, & in cortice mali punici calfactæ, doloribus aurium, addito rosaceo, conuenienter instillantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Animalia quæ Græcis ὄνοι, & ὀνίσκοι, & πολύποδες, hoc est, aselli, & Latinis millepedæ ac multipede. Germanis Esel appellantur, satis nota sunt, ut quæ non solum sub hydrijs & aquarijs uasis, uelut hic ait, nascuntur, sed ubiq; in locis humectis, uelut cellariorum parietibus & fenestris pluuia aut tempestate madefactis prouenium, itemq; in sterquilinijs generantur, & ad contactum mares se in globum cõtrahunt, coloris alias fusci, & ad gryseum declinantes, Dioscorides etiam hoc loco κεγχρίδας appellat, Galenus κυάμους, id est, fabas à similitudine Asianos uocare dicit. Marcellus uerò Cutiones, ob cutis ut uidetur, duritiam & soliditatem, cap. 8. & 9 nominat. Verùm significantißimè ea Galenus lib. 3. comp pharm. part. describit, his uerbis ζῶόν ἐστι πολύπουν ἐν τοῖς ὑδρηροῖς ἀγγείοις καὶ ἐν ταῖς κοπρίαις γεννώμενον, πρὸς δὲ τὰς τῶν δακτύλων ἐπιψαύσεις σφαιρούμενον. Et Plinius 29. cap. ult. Millepeda ab alijs centipeda aut multipeda dicta, animal est è uermibus terræ, pilosum, multis pedibus armatũ, repens, tactuq; contrahens se, oniscum Græci uocãt, alij tilon. Quare manifestarium incurrunt errorem qui ὀνίσκους uermes terrenos esse credunt quòd hi in Italia Niculi, quasi corrupta ex Græca uoce, uulgo appellãtur, quum uermes terreni longè alia animala sint, &c. de his plura infra cap. LIX.

Blatta pistrinaria. Caput XXXIIII.

BLattæ eius quæ in pistrinis inuenitur, interanea trita aut cum oleo decocta, aurium dolores instillatu mitigant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius libro XXIX. capite ult. blattarum tria genera facit his uerbis: Hoc quoque animal inter pudenda est, inquit, sed propter admirationem naturæ, priscorũq; curæ, totum in hoc loco explicandum. Plura earum genera ferunt. Molles quas in oleo decoctas uerrucis efficaciter illini experti sunt. Alterum genus Mylocion appellauere, circa molas ferè nascẽs. Has capite detracto attritas, lepras sanasse, Musa & Picton in exemplis reliquerunt. Tertium genus & odoris tædio inuisum, exacuta clune, cum piscalco sanare ulcera alias insanabilia &c. Germani Gryllen & Heymichen appellant.

Pulmones. Caput XXXV.

POdagras perniones'q; emendat pulmo marinus recens tritus & illitus. Suillus & agninus ursinus'q; pulmo impositu, attritus à calceamentis contractos, ab inflammatione tuetur. Vulpinus uerò si arefactus bibatur, suspiriosos adiuuat. adeps quoq; liquefactus, infusus'q;, auris dolorem finit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pulmones marini sua sponte nascuntur, cum natant, Cirros ex imo, more polypi, emittunt: quod autem speciem quandam mulieris uuluæ repræsentant, tota iccirco Italia eos turpibus nominibus appellat, ut nulla ratione scriptis honestè mandari queant. Ligures nominant, Capellos marinos: Maßilienses, Carneos pileos: cum iacent omaso similes sunt: cum eriguntur, pulmones uidentur: Adeò omnino lucidi & uitrei sunt, ut sine sectione interiora omnia uidere poßis: ac quamuis fluctibus in littus expulsi, nullo negotio capiuntur: tamen cũ non sint esculenti, à prætereuntibus præclare contemnuntur.

Pulmonem uulpis siccatum potumq; asthmaticis Galenus, phthisicis uerò ob eandem totius substantiæ familiaritatem saluberrimum, omnes propè practici inculcant.

Genitale cerui. Caput XXXVI.

GEnitale cerui tritum & in uino potum, à uipera demorsis auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cerui genitale, Asininum iecur, ungula asini, lichenes equorum (Germanicè der kamp) ungulæ caprarum, iecur caprinum, apri, canis rabiosi, ueteres soleæ ueteramentariorum, nota omnia nulla explicatione opus habent.

Vngula asini. Caput XXXVII.

VNgularum asini cinis per dies multos binis cochlearibus potus proditur comitiales adiuuare. eædem oleo subactæ strumas discutiunt, & illitæ pernionibus medentur. Caprinarum cinere perunctæ ex aceto alopeciæ sanantur.

Lichenes equorum. Caput XXXVIII.

LIchenes sunt in equorum genibus, & super ungulas in flexu harum partium indurati calli. qui triti & in aceto poti, comitialibus mederi traduntur.

Iecinora. Caput XXXIX.

ASini iecur inassatum esu comitialibus prodest. ueruntamen ieiunis edendum præcipitur. Capræ uerò inassati decidua sanie, inungi lusciosos prodest, & dum coquitur, apertos oculos halitu eius uaporari. prodest in cibo tostum ad eadem. Tradunt hircini iecinoris cibo comitiales deprehendi. Aprinum recens si arefactum teratur, ex uino potum contra serpentium uolucrumq; morsus auxilio est. Iecur canis qui rabie exagitatur, tostum & in cibo ab emorsis sumptum, ne tententur metu aquæ tueri creditur. Vtuntur autem ad arcendos aquæ pauores dente eo, qui caninus dicitur. hunc à cane qui momordit exemptum, & folliculo inditum, pro amuleto brachio adnectunt. Inueteratum autem sale mergi iecur, ex hydromelite binis ligulis potum secundas pellit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Caput extorum iecur est, dextra in parte situm. Aegre concoquitur, crassos generat humores, appetentiam tollit, lactentium tamen iocinera minus insalubria putantur, & adhuc minus gallinacea & anserina, anatumq; & porcina. Paulus Aegineta: Cor & iecur crassi succi sunt, coctu difficilia, & tarde transmittuntur. Sed suillum iecur bonitate cæteris præstat. Celsus tamen libro secundo, omne iecur boni succi esse dicit.

Paul, lib. 1.

Iecur lupi in medicamentum ex eupatorio hepaticum sæpe indidi, nec multo efficacius ob id comperi. Hepaticos tamen ipsum tota substantia iuuare sufficientem se habere experientiam scribit libro octauo compo. pharmac. part. Gale. Puluerem quoque ex eo in hydrope cum uino albo in dies aliquot mane potum, inter secreta quædam remedia reponunt nonnulli. Hepar tamen uulpis aridum ex oxymelite potum, splenicis imponit Archigenes apud Galenum lib. 9. composit. pharmacor. part. Hepati calido sicco salubre existimo hepar raiæ, cithari, id est, roussetæ, & hepati, id est, aquilæ maris, & si qua sunt alia in piscibus similia.

Coria ueteramentaria. Caput XL.

VEteris corij cremati illitus cinis ambusta igni, intertrigines, necnon calceamentorum attritus sanat.

Gallinæ. Caput XLI.

Gallus. Gallina. Capus.

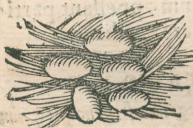
DIssectæ gallinæ & adhuc calentes appositæ, serpentium morsibus auxiliantur. sed identidem alias sufficere oportet. Earum cerebellum in uino bibendum datur contra serpentium morsus. sanguinem à cerebri membrana profluentem sistit. Quæ interiore uentriculi galli sinu residet membrana, secti in laminas cornus specie similis (ea uerò inter coquendum abijci solet) siccatur, tritaq; in uino conuenientissimè stomachicis datur in potu*. Ius è uetere gallinaceo aluum deijcit. abiectis itaq; interaneis salem conijci oportet, & consuto uentre de coqui in uiginti sextarijs aquę, donec ad tres heminas redigantur. totum id refrigeratum sub diuo, datur. Aliqui incoquunt olus marinum, mercurialem, cnicum, aut filiculam. Crudos humores crassosq;, atram bilem, & strigmenta elicit. prodest longis febribus, suspirijs, articularijs morbis, & inflationibus stomachi.

*κατ' ἐπι γναφλῶ νῶ ἐπιγραφῶ.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Varro Rei rusticæ libro 3. cap. 9. ait, è gallinarum generibus proprio nomine uocantur fœminæ, quæ sunt uillaticæ, gallinæ Germanicè Henne. Gallicè geline: mares Galli. Germa. uerò ein Han / Gallicè ung coq: capi semimares, qđ sunt castrati, German. ein Capaun / Gallicè ung chapon. Et Columella libro octauo capite secundo ait: Cohortales fœminæ propriè appellantur gallinæ: mares autem galli: semimares capi, qui hoc nomine uocantur, cum sint castrati, libidinis abolendæ causa, nec tamen id patiuntur amissis genitalibus, sed ferro cādente calcaribus inustis, quæ cum ignea ui consumpta sunt, facta ulcera dum consanescant, figulina creta liniuntur. Capi caro laudabilis est, temperata, boni alimenti, & sanguinis generatiua. Horum testiculi nunquam improbātur, cum aliorum animalium sint indigestibiles & cacochymi, digesti autem benè nutrientes. Gallorum autem optimi præsertim saginatorum, qui & suaues sunt, & probum alimentum corpori præbent, authore Paulo Aegineta.

Ouorum natura. Caput XLII.

OVum molliculum plus alit sorbili, & durum plus molli. Luteum oui, contra oculorum dolores utile est: inassatum sedis inflammationibus prodest, cum croco & rosaceo & condylomatis, cum meliloto. cum uua autem fruticis eius, quem rhoa dicunt, aut galla, in patinis frigitur, ut cibo aluos sistat, per se etiam offerri solet. Candidum oui crudum refrigerat. spiramenta cutis occludit. inflammationes oculorum infusum lenit. ambusta, si statim eo perungatur, pustulas non sentiunt. faciem à solis adustione tuetur. fronti impositum cum thure fluxiones arcet, auertitq;. inflammationes oculorum lana exceptum, addito rosaceo, melle & uino, mitigat. utiliter cōtra hæmorrhoidis serpentis morsus crudum sorbetur. summè tepidum prodest uesicæ rosionibus, renum exulcerationibus, gutturis scabritię, reiectionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis rheumatismis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dum de ouis loquimur, gallinarum oua potissimum intelligimus, quæ gratioris saporis in communi ciborum usu sunt, & de quorum ad ganeam delectu sic præcipit Horatius:

Longa quibus facies ouis erit, illa memento,

Vt succi melioris, & ut magis alba rotundis
Ponere: namq; marem cohibent callosa uitellum.

Cibos quot modis iuuent, notum est. Nullus alius cibus, ait Plinius, qui in ægritudine plus alat, neq; oneret: simulq; uini usum & cibi habeat. Ouum durum, inquit Celsus, ualentißimæ materiæ est: molle uerò uel sorbile, imbecillißimæ.

Et Dioscorides quoq; hoc loco molle magis nutrire quàm sorbile testatur, & molli rursum quod durum est. Sed de ouis quid sentiat Paulus, uide lib. 1. Seruari oua in tomento, aut hyeme in paleis, æstate in furfuribus utilißimum tradit Plinius. Sale eximanri creduntur. Et inter alios custodiendi modos dicit Columella nonnullos solida, multos etiam fresa faba coaggerare. Germani ouum ein ey. Galli ung ocuf appellant.

Cicadæ. Caput XLIII.

Cicadæ quæ inassatæ manduntur, uesicæ doloribus prosunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cicadæ nostræ Germaniæ peregrina ac incognita animalia, hæ unæ omnino in animalium genere ore carent. prolixum quiddam compactum, indiuisumq; gerunt, simile ei quod linguæ speciem refert, in ijs quibus aculeus in ore, eoq; ipso rorem hauriunt, alimentum unum & peculiare. Excrementum cicadis nullum in aluo reperitur. Plura earum sunt genera, quæ magnitudinis modo differunt, ut Aristoteles lib. de historia animalium copiosius tradit.

Locustæ. Caput XLIIII.

Locustæ odoris suffitu urinæ difficultates adiuuant. præsertim quæ fœminas malè habet. earum carnes nullo sunt in usu. Est & quoddam genus locustæ, quæ asiracos aut onos dicitur, sine pennis, prælongis cruribus. exiccata autem si ex uino bibatur, contra scorpionis morsus magnopere proderit, hac abundè uescuntur Aphri, qui Leptin incolunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Locustæ Germanis Hewschrecken. Gallis saulterelles dicuntur.

Locusta est insecti generis, uolucre animal. Italis uulgo Caballeta dicta, quæ pedes ultimos habet longißimos, & cætera.

Ossifragus. Caput XLV.

Venter eius auis quam Latini ossifragum appellant, particulatim potus, calculos cum lotio pellere proditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oßifraga auis ex genere aquilarum, Germaniæ peregrina est, hanc quoq; uim quam illi Dioscorides attribuit, nostri medici motacillæ ascribunt.

Galerita. Caput XLVI.

Galerita auicula est parua, apicem in uertice, pauonis modo, gestans. quæ assa & in cibo sumpta, cœliacos adiuuat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Galeritam alij alaudam, Germani uero ein Waldt lerch uocant, hæc auis Romanæ legioni nomen dedit: nam apud Romanos alauda dicta est. Galli galeam siue galeritam, alaudam uocant, quare milites galeati à Romanis dicti alaudæ. Itaque cum Cæsar ex Gallis conscriberet legionem, alaudam appellauit. Omnia uerò quæ hoc capite Discorides de alauda scribit, illud falsò attribuit Serapion Arabs upupæ.

Hirundines. Caput XLVII.

DIssectis crescente luna pullis hirundinis, qui primo partu exclusi sunt, in uentre eorum lapillos offendes: è quibus duos, unum colore uarium, alterum purum eximes, q̃ priusquã terram attigerint, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle brachio aut collo adalligati, comitialib. proderũt, & sæpe prorsus eos recreabunt. Hirundines, uti ficedulæ, in cibo, aciei uisus medicamẽtum præbent. tam pullorum quàm matrum in fictili olla crematarum cinis cum melle oblitus, oculis claritatem adfert. anginæ eo commodè perunguntur, uuæ & tonsillarum inflammationibus hoc cinere succurritur. & ipsæ & pulli exiccati, si drachmæ pondere ex aqua bibantur, hos iuuant qui anginæ morbo conflictantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cinis recens hirundinum in diabesasa recipitur. Pulli hirundinum cum primis in fictili super prunas usti, diachelidonium stomaticũ ad Anginas Andromacho faciunt apud Galenum. Hirundinum stercus acre & digerens, ut aliorum animalium magis, minus.

Aristoteles in Samo ait albam nasci Hirundinem, cuius oculos si quis pupugerit, statim quidem excæcatur, pòst uerò uisum recipit, & sicut ille dicit, sic acutè quemadmodum à principio uidet.

Cinis pullorum hirundinum medetur anginæ, ut hoc loco Dioscorides testatur, & Celsus libro quarto scriptum reliquit. Hirundinis cerebrum ex melle illitum ad suffusiones facit. Hirundo Germanis ein Schwalb dicitur.

Ebur. Caput XLVIII.

EBoris scobe illito paronychia sanantur. Vim adstringendi ebur obtinet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ebur tota substantia cor roborare, & conceptum iuuare, practicis scribitur, frigidum siccum primo gradu. Germanis Helffantbeyn.

Suillus talus. Caput XLIX.

SVis talus comburitur, dum è nigro albescat. qui tritus & potus inflationibus coli, longisq́ꝫ torminibus medetur.

Ceruinum cornu. Caput L.

CEruini cornus cinis elotus, binis ligulis epotus prodest dysentericis, excreantibus sanguinem, cœliacis, regio morbo, & uesicæ doloribus cum tragacantha. fœminis fluxione uuluæ laborantibus, cum liquore huic rei accommodato. Cerui cornu cõrusum, crudo fictili luto circumlito, & in furnum indito: uritur donec albescat. id cadmiæ modo elotum, ulceribus oculorum & defluxionibus salutare est. infrictum dentes expurgat. crudi cornus suffiti ni-

dore serpentes fugantur. feruefactum in aceto, si eo gingiuæ colluantur, maxillarum à dentitione dolorem adimit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cornibus cerui & capræ ustis, & (si opus est) lotis utimur ad dentium candorem, gingiuas mollitie fluidas, dysenteriam, fluxiones in oculos, oculorum ulcera, quia tergent sine rosione: tamen nec dolorem leniunt, nec coquunt, quia frigida sicca.

Ceruinum cornu, Germanis Hirtz horn, Gallis corne de cerf.

Eruca. Caput LI.

ERucis quæ in oleribus gignuntur, cum oleo peruncti, à uenenatis bestijs feriri negantur.

EXPLICATIO.

Erucæ uermes sunt frondes arborum erodentes, quare ab erodendo erucas dictas uolunt, aliqui Græcorum erucam Chryselidem uocant. Germani ein Raup/, & Holtzwurm.

Cantharides. Caput LII.

EFrumentis congestę cantharides ad recōdendum idoneæ sunt. quæ fictili uase non picato conduntur, & raro linteo obligato ore, & deorsum conuerso suspēduntur super aceti feruentis quàm acerrimi halitum, donec æstu exanimentur, postea lino transfixæ reponuntur. Potentissimæ omnes uariæ, luteis lineis, quas in pennis transuersas habent, promissoq; corpore crassæ, ac blattarum modo perpingues. sed inertes ac imbecillæ, quæ unius sunt coloris.

EXPLICATIO.

Totis utitur Galenus ad psoras, lepras. Hippocrates caput & pedes aufert, lib. de fœminarum morbis. Hæ uesicam ulcerant solæ, ureticis autem salubriter miscentur.

Buprestes, & pinorum erucæ. Caput LIII.

SImili modo reconduntur buprestes, genera quædam cantharidum, & pinorum erucę, quę supra cribrum suspensum feruenti cinere paulisper intostæ, reponuntur. uis omnium communis erodere, ulcerare, calorem elicere. qua de causa admiscentur medicamentis quæ lepras, ferasq; lichenas & carcinomata sanant. menses ciunt pessis emollientibus additæ. Aliqui cantharidas antidotis impositas, aquæ subter cutem auxiliari prodiderunt: argumento, quòd urinam moueant. Alij pennas pedesq; contra potarum ueneficia remedio esse tradiderunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Buprestes uulgo ein Knölster quòd boues rumpantur hoc animante, sic dictæ. Pini erucæ die würm von fichten appellatæ, non ut cæteræ, pini frondes, sed ipsum lignum sub cortice erodunt: Luscinijs gratißimus cibus.

Salamandra. Caput LIIII.

SAlamandra lacertæ genus est, iners, uarium, quod frustra creditum est ignibus non uri. Vim habet erodentem, calfactoriā, exulcerantem, additur, ut cantharis, in

Salamandra.

ris, in medicamenta quorũ uis est exesse, & lepras abolere. similiq; modo reconditur. liquefacta * in oleo pilos euellit. exenterata, detractis pedibus & capite in melle seruatur ad eundem usum.

*Alij crematæ cinis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Salamandra non continuo, nec semper in igne uiuit, ut hoc loco Dioscorides quoque testatur, sed aliquantulum in eo durare potest, nec est adeò ignotum animans: Imò illud quod Germanicè ein Olm/uel Moll, cuius picturam damus, appellatur. Et falsum est ex eius pilis, quos nullos habet, inextinguibilem telam fieri. Nam huiusmodi materia est uel ex Amiantho lapide, uel ex quodam apud Plinium lini genere, si non & id Amiantho lapidi idem fuerit.

Araneus. Cap. LV.

ARaneus, quem holcum, alij lycon, id est, lupum uocant, subactus cum splenio, & linteo illitus, prolatusq; utrisq; temporibus aut fronti, tertianos circuitus persanat. tela eius imposita sanguinem sistit. uulnera quæ summam cutem occuparunt, ab inflammationis inuria uindicat. Est & alterum aranei genus, qui candidam, tenuem, densamqúe telam orditur: quem in aluta ligatum, & lacerto appensum, quartanis circuitibus mederi narrant. decoctus ex rosaceo & infusus, aurium doloribus auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Græcè ἀράχνη. Latinè araneus. Germanicè Ein spin.
Araneorum plura genera uide apud Hermolaum Barbarum, in Coroll.*

Lacerta. Cap. LVI.

LAcertæ caput intritum & appositum, aculeos & omnia corpori infixa extrahit. uaros*, formicantes uerucas & pensiles, quas acrochordonas uocant, tollit. iecur exesis dentibus coniectum dolores finit. si diuulsa admoueatur, ictis à scorpione leuamentum præstat.

*Alij clauos.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lacertum & lacerta, utroque genere dicitur. Iuuamenta eius lege apud Plinium libro 8 cap. 39. Græcè σαῦρα. Germanicè Ein eydechs dicitur. Quanquàm est & genus herbæ Saura Plutoni sacra, de qua in Nicandro.

Seps. Cap. LVII.

SEps, quam aliqui lacertam chalcidicam uocarunt, in uino pota morsus suos sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

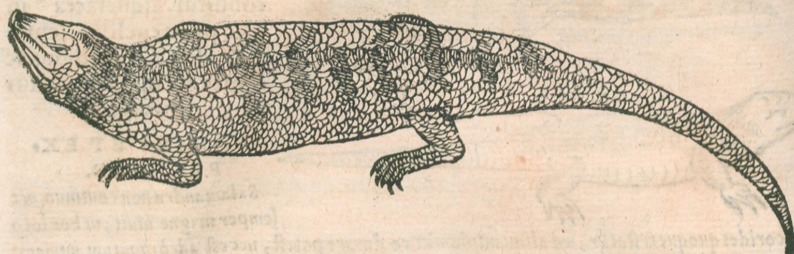
Seps ideo etiam Chalcis appellatur, quod à quibusdam lineis, æris speciem, similitudinemq; gerentibus, eius dorsum distinguatur. Itemq; ad octo palmorum longitudinem accedit, tum in Syria, & Libya, & Cypro nascitur, in saxis domesticam sedem solet habere.

Scincus. Cap. LVIII.

SCincus aut Aegypti, aut Indiæ, aut rubri maris alumnus, quamuis inueniatur in Lydia Mauritaniæ. Est autem terrestris crocodilus sui generis. Sale inueteratus cum nasturtio, aiunt carnes quæ renes amplectantur id sibi uirium uendicasse, ut si drachmæ pondere bibantur, uenerem accendant. uerùm decocto

lentis cum melle aut semine lactucæ cum aqua poto, ueneris cupiditates inhi-
bentur. additur in antidota.

Scincus siue Crocodilus terrestris.

Stinci Officinarum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

tanquàm pudendum ad uenerem intendentes qui-
Recens scincorum, crocodilorum terrestrium, unde compositio est Actuario diascincu. Offici-
dam bibunt: alij sumen quoque & caudam assumunt: ostendunt in paludibus & cœno uiuens,
næ corruptè stincum marinũ uocant, & aliud genus lacertæ
à uero crocodilo longè diuersum.

Caput LIX.

Terreni uermes.

Terreni uermes impositi, præciosos neruos glutinant. tertianas discutiunt
decocti cum anserino adipe. infusi, affectis auribus medentur. cum oleo au-
tem decocti, si in contrariam aurem instillentur, dentium doloribus præstant
auxilium. triti in potu ex passo urinam ciunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

γῆς ἔντερα, hoc est, intestina terræ Græcis. Plinio autem & Latinis uermes terreni. Germa-
nis Regen wurm dicũtur. similes sunt lumbricis, qui aluo et intestinis innascuntur, ἕλμινθες στρογγύ-
λαι, id est. rotundi Græcis appellati. quare permiserunt sibi etiam uermes terrenos lumbricos appel
lare, magno errore si quis in rei medicæ usu, pro uerme terreno lumbricum ex aluo humano adsu-
mat, quum uermes terreni exigendis ex aluo lumbricis, in potu ab Aëtio prebeantur.

Cap. LX.

Mus araneus.

Mus araneus dissectus & impositus, sui morsus ueneficia luit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mus araneus qui Germanicè Ein Zysimauss/dicitur, si in orbitam inciderit, tanq̃ uinculis capi-
tur, ac moritur: ei qui ab eo sit morsus remedio est, ut Dioscorides tradit, terra ex orbitarum transi-
tu sumpta, eaq; simul ut uulnus aspersum sit, statim sanatur.

Caput LXI.

Mures.

Mures, qui in domibus oberrant, concisos scorpionum plagis utilissimè
imponi, in confesso est. si inassatos infantes
ederint, oris saliuam exiccari promittunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plura esse murium genera liquet, ut Pontici, alpini, herinacei pungentibus pilis. Omnium autem na-
turæ murium Aristotel. sexto naturæ animalium meminit his: Murium mirabilis est præter cætera
animalia, cum numero, tum celeritate. Iam enim fœmina prægnante in uase milliario aliquandoo ccu-
pata, paulò pòst reserato uase, musculi numero uiginti & centum reperti sunt, hæc ille, & multa id
genus, qui plura uolet locum habet quem adeat.

Murium capitum caudarumq́; cinere ex melle inunctis, claritatem uisus restitui dicunt, multoq́; magis gliris aut muris syluestris cinere.

Caput LXII.

Lac.

LAc generatim omne boni succi est. corpus alit. aluum emollit. stomachum et intestina inflatio ne uexat. uernum tamen dilutius æstiuo habetur. & è uiridi pabulo aluum magis emollit. Probatur autem candidum, æquali crassitudine, quod ungui instillatum cogitur. aluum minus tentat caprinum, quoniam pecus hoc adstringentibus pabulis, robore, lentisco, & oleaginis frondibus, & terebintho magna ex parte uescitur, inde stomacho accommodatissimum reddi solet. ouillum autem dulce, crassum, & præpingue, non usqueadeo utile stomacho. Bubulum tamen, asininum, & equinũ, uentri magis idonea, sed ipsum turbant. Quibus in locis pecora scammoniam, ueratrum, clematidem, aut mercurialem pascuntur, lac omne uentrem & stomachum subuertit: quale in Iustinis * montibus esse, à nobis proditum est. *De hoc supra lib. 1. cap. 9.* Siquidem capræ quibus candidum ueratrum pabulo fuerit, primo foliorum partu euomunt, & eorum lac haustum nauseam creat, & stomachum in uomitiones effundit. uentrem adstringit lac omne decoctum, præcipueq́; candentibus calculis marinis exustum: & in summa, omnibus auxiliatur internis exulcerationibus, præsertim faucium, pulmonis, interaneorum, uesicæ & renum. foris uerò contra pruritum cutis, eruptiones papularum, & uitiatos corporis succos, recens cum melle crudo, addito sale, datur exigua aqua dilutum. minus inflat quodcunque semel feruefactum. decoctum cum calculis marinis ad dimidias, ulcerosas uentris fluxiones adiuuat. Lac quodcunque serum continet implicitum: quod ubi discessit à lacte, multò potentissimum ad purgationes redditur. datur quibus sine acrimonia uolumus deiectionem moliri, ut melancholicis, comitialibus, lepris, elephantijs, & erumpentibus toto corpore papulis. Ex omni lacte fit, quod schistum, id est, scissile, appellant. Lac autem fictili nouo feruet, ramoque ficulneo recenti mouetur, insparsis, postquam bis aut ter efferbuerit, totidem aceti mulsi cyathis, quot sunt heminæ lactis. ita enim serescens liquidum ab eo diuiditur, quod in caseum concreuit. sed cùm feruet, ne superfundatur, cõueniet spõgia ex frigida cõtinuò fictilis labrũ detergere, sextariumq́; argenteum frigidæ aquæ plenum demittere. Bibitur heminis per interualla singulis, usque ad quinas, ita ut intercedentibus spacijs potantes ambulent. Lac autem recens efficax est contra rosiones ustionesq́;, ab exitialibus medicamentis factas, uti à cantharidibus, aut salamandra, bupreste, aut pinorum eruca, hyoscyamo, dorycnio, aconito, aut ephemero. præsertim bubulum ad id eximiè confert. gargarizatur autem exulceratis faucibus, tonsillisque. Asininum peculiariter collutos dentes gingiuasque stabilit. fluxiones alui, si ulcera sentiantur, tenesmosque, ouillum, bubulum aut caprinum cum marinis lapillis decoctum, sistit. per se autem & cũ hordeaceo, ptisana aut halicaceo cremore infusum magnopere intestinorũ rosiões mitigat. exulceratæ uuluæ immittitur.

Humanum lac dulcissimum est, & maximè alit. mammis autem exuctum, prodest tabi & stomachi rosionibus. contra haustum leporem marinum præsidio est. oculis cruore ex ictu suffusis, cum thuris polline instillatur. podagricis utile est cum meconio & cerato illitum. Lac omne respuendum splenicis, hepaticis, comitialibus, uertiginosis, & neruorum uitio laborantibus, febriculosis, & capite dolentibus: nisi si quis interdum purgationis gratia, ut ostendimus, schistum præbeat. Primiparæ canis lacte perunctos narrant glabrescere. potum contra uenena antidoti uicem obtinet. abortus mortuos expellit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lac lauat, terget sero; emplasticum est butyro et caseo: ob hæc acres & mordaces fluxiones obtundit, recens utendum.

Caseus. Cap. LXIII.

CAseus recens sine sale sumptus alit. stomacho utilis est, & facile in mẽbra delegatur, corpus auget, aluum modicè emollit. alius tamen alio præstantior, pro natura lactis à quo conficitur. decoctus autem & expressus, deinde inassatus, aluum sistit. illitus, oculorum inflammationibus & sugillatis prodest. Qui uerò recens salitus est, minus alimenti præbet, corpus aptè minuit, stomacho aduersatur, negotium uentri interaneisque exhibet. uetustiore sistitur aluus. Sero quod à caseo manauit, quamoptimè canes aluntur. Quod hippacen uocant, caseus est equinus. ea uirus redolet, magnopere alit, bubuloq; proportione respondet. Nec desunt qui hippacen, equinum coagulum appellarint.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Caseus recens refrigerat, repellit, siccat, uulnera etiam magna glutinat. Ex uetustate uerò acer, cùm pernæ decocto subactus tophos eliquat & aperit.

Butyrum, & eius fuligo. Cap. LXIIII.

E Lacte pinguissimo probatum fit butyrum, quale ouillũ est. fit & ex caprino, agitato in uasis lacte, donec pingue separetur. Butyrum natura oleosum est & emolliens*: unde largius epotum, uentrem resoluit. prodest, ubi oleum non adfuerit, contra uenena. cum melle si infricetur, dentitiones adiuuat. gingiuarũ pruritus, & oris ulcera infantibus emendat. illitum foris capaciora alimentorum facit corpora, & ab albidis pustulis per summa scatentibus asserit. contra inflammationes & duritias uuluæ, quod nec uirus resipit. nec uetustatem sentit, butyrum efficax est. dysentericis, & coli exulcerationibus infunditur. in medicamenta addi solet quæ pus mouent, utile præsertim cùm nerui, aut cerebri membranæ, uesicæ ceruix, uulnera acceperint. id autem purgat, replet, carnem creat. ab aspide percussis utilissimè imponitur. recens obsoniis additum olei uicem pensat. & adipis uice fungitur in bellariis. Colligendæ ex eo fuliginis ratio hæc est: Butyrum in lucernam nouã ingestum accenditur, fictilique operculato quod supernè in siphunculi speciem desinat, & infima parte cuniculos clibani modo habeat, crematur, & subinde aliud in absumpti locum sufficitur, dum coaceruetur fuliginis modus, quem facere institueris. penna pòst deraditur ad usus. Eius effectus est in medicamentis oculorum, exiccare & adstringere. fluxiones cohibet, & ulcera celeriter ad cicatricem perducit.

*Alias lactis sui facultate præditum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Butyrum Germanis Butter/& ancken. *Gallis buyre. Hispanis manteca dicta, minimum terget, ut decoctum Glycyrhizæ: coquit item & digerit, bubonas, parotydes, oris phlegmonas in pueris & mulieribus, ginguas puerorum cum dolore dentientium crebro illitu tenuat, quantum melidem lacti canino, & leporis cerebello tribuit Archigenes. Expuitionem Butyrum promouet (maximè cum melle aut Sacchare) in pleuritide & peripneumonia, quos affectus etiam coquit.*

In unguentis potißimum fuliginis usus est. Fumi par est, quæ parieti inhæret: quippe fuliginem fumum craßiorem condensatum uocamus, Germani Rüs.

Medicina lanarum. Cap. LXV.

SVccidæ lanæ molles, è collo fœminibusq; laudatissimę habentur. Subueniũt inter initia uulneribus, percussis, desquammatis, liuidis, ossibus fractis, aceto, oleo aut uino imbutę. siquidem facile succos cõbibunt quibus immerguntur. & ob pecudũ sordem, sic enim œsypũ uocant, emolliunt. capitis, stomachi, aliarumq; partiũ doloribus, cũ aceto & rosaceo efficaciter imponuntur. Crematarũ

lanarum

lanarũ cinis crustas obducit, excrescẽtias in carne cohibet, et ulcera ad cicatricem perducit. Mundæ autem & carptę, in fictili crudo, cæterorum more, uruntur. Nec secus fimbriati marinarum purpurarum flocculi cremari solent. Aliqui cum sordibus lanas carpunt, & melle irrigant, eodemq́; modo urunt. Aliĳ in fictili oris patuli, ueru cula inter se distantia cõponunt, & cõcerptas carminatasq́; lanas oleo ita suffusas ut ne stillare qdem possint, assulis tedę subiectis, & eisdem lanisq; permutatim interstratis, leuiter succendunt, & ustas tollũt. quòd si è teda pix, pinguitudoúe ulla profluxit, collecta reconditur. Lauatur ad oculorum medicamenta. cinerem in labellis, aqua addita, manibus confricant, & considere patiuntur: idq́; sæpius, mutantes aquam donec linguam adstringat, nec mordeat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Conferunt humano generi lanæ, tum ad tuendum corpus à frigore, tum ad sanitatem ualent, potissimum succidæ: quas ita describit Varro libro rei rusticæ, cap. ultim. Tonsuræ tempus inter æquinoctium ad uernum & solstitium, cùm sudare incœperint oues à quo sudore recens lana tonsa succida est appellata, Germanicè Schmutzig wollen/rohe vngewäschen wollen &c. Lanæ igitur huiusmodi plurima præstant remedia ex oleo uinoq́; aut aceto, prout quæq; mulceri, moderari opus sit & astringi laxariue.

Lana succida et sordida contusis utilis ob œsypium: lota uerò est uice linamenti capiti: usta autem acris, calida sicca, tenuium partium.

Oesypum. Caput LXVI.

OEsypum uocant Gręci, succidarum lanarũ pinguitudinem. Cuius parandi ratio hęc est: Succidæ molles, radicula nõ curatæ, calida aqua lauantur, & quibuscunq; sordibus expressis, & in labellum oris ampli coniectis, aqua infunditur, magnoq́; impetu ligula, uti respumet, agitatur, aut lignea rude ualidiuscułè conturbatur, quò largius sordida spuma colligi possit, deinde marina respergitur. & considente pingui quod supernatabat, collectoq́; in altero fictili uase, denuò aqua in labellum fusa agitatur. spuma iterum mari perfunditur, & demũ eximitur. hoc tantisper fieri solet, dum consumpta pinguitudine nihil prorsus spumæ extet, collectum œsypum manibus emollitur, & si qua insedit spurcitia, confestim demitur: exclusaq́; sensim omni aqua, recentiq́; affusa, manibus misceatur, donec admotum linguæ œsypum, astringat leuiter, nec mordeat, atque pingue candidumq́; spectetur, tum in fictili uase conditur. Verùm omnia feruido sole fiant. Nonnulli excolatum pingue frigida aqua eluunt, & manibus, non secus atque ceratum mulieres, confricant: ita enim candidius redditur. Aliĳ elotis lanis & sordibus quibuscunq; exemptis, ac lento igni in æneo uase ex aqua decoctis, pingue q̃d supernatat collectum, aqua, ut diximus, lauant: colatumq́; in fictilem patellam, quæ calidam aquam contineat, linteo operiunt, atque soli mandant, donec candidum fiat, & satis crassum. Aliĳ bidui spacio aquam effundunt, nouamq́; adĳciunt. Melius est læue, radicula non curatum, quod succidarum uirus oleat, & si manu in concha fricetur cum aqua frigida, albescat, nihil in se duri aut concreti habens, ueluti quod cerato aut adipe adulteratur. Oesypum excalfacit, explet ulcera, & emollit, præsertim sedis ac uuluæ, cum meliloto & butyro. in uellere appositum, menses & partus euocat. ulcera non aurium modò sanat, sed & genitalium cum anserino adipe. contra erosos angulos oculorum, scabiososq;, genas quæ occalluerunt, & ciliorum defluuia, efficax est. In testa noua torretur, donec redactum in cinerem pinguitudinem amittat. Ex eo etiã fuligo colligitur, uti demonstrauimus, quæ in oculorum medicamenta commodè addi solet.

EXPLICATIO.

Oesypus est succidarũ lanarũ pinguitudo, ut Dioscorides præsenti capite docet, ὕσσωπον & ὕσσωπον ὑγρὸν apud Paulum aliquoties legitur, unde opinor practicis consuetudo appellandi hyßopum humidum.

humidum, pro œsypum, uolentibus ab hyssopo herba separare: ὄισυπος autem Galeno cum Dioscoride semper dicitur.

Coagulum. Cap. LXVII.

LEporis coagulum tribus obolis ex uino, uenenatorum morsibus, cœliacis, dysentericis, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus, ac reiectionibus à pectore, auxiliatur. sanguinem in grumos concretum discutit. post menstruas purgationes appositum uuluæ cum butyro, præstat mulieribus ut concipiant. potum uerò partus enecat, & à puerperio, pariendi spem adimit. Equi coagulũ, quam hippacen aliqui uocant, priuatim cœliacis dysentericisq; conuenit. Hœdi, agni, hinnuli, capreæ laticornis, & dorci, apri, cerui, uituli, bubaliq; coagula similes naturas sortiuntur. contra aconiti potum in uino, & concretum lac in acetO, conuenienter assumuntur. Hinnuli priuatim triduo à purgationibus admotum, partus spem intercipit. Vituli marini, castorei uires repræsentat. comitialibus, strangulatis uuluis, potu conferre existimatur. Sed si sit uituli marini, hoc experimentum est: aqua inspergitur, qua paulisper cum alterius animantis, tum præcipuè agni coagulum, maduerit. nam si erit syncerum, statim liquescit in aquam: sin minus, consimile permanet. Excipitur autem catulis, qui nondum natare possunt. in summa, coagulum omne dissipata cogit, & coacta dissoluit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Coagulum omne Germanis Rynnn/ lypp & käss lypp appellatum, ex lactis in uentriculo primo corruptione acre, digerit, siccat. Lac aut sanguinem in uentriculo coagulatum dissoluit: leporinum omnium est præstantißimum. Qui igitur menses immodicos cum Practicis & Medicorũ uulgo queat sistere, cùm calidum sit uitandum, ubi sanguine fluit, aut fluxurus est?

Adeps. Caput LXVIII.

ADeps anserinus aut gallicenaceus recens & sine sale conditus, ad uuluæ uitia proficit. sale inueteratus, & qui temporis spacio acrimoniam concepit, uuluæ inimicus est. Recens exemptis membranis in fictilem ollam demissus, quæ altero tantopere capacior sit, quantus sit modus adipis quem curare institueris, obstructo diligenter uase, flagrantissimo soli exponitur, eliquescens inde humor in fictile alterum excolatur, donec adeps omnis absumatur, mox loco uehementer frigido reconditur, & ad usus digeritur. Alij fictile fulciunt super aquam calidam, aut tenuem & elanguidam prunam, quæ solis uicem penset. Est & alia curandi ratio: Exemptis membranis teritur, coniectusq; in ollam eliquatur, adiecto minuti salis momento, mox lineo colo transfusus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur, quæ lassitudines & fatigationes leuant. Suillus adeps & ursinus hoc curantur modo: Recens, præpinguis, renibus potissimum detractus, in largiore aqua cœlesti & quàm frigidissima, exemptis tunicis, diligentissimè manibus confricatur, et exprimendo fermè siccatur, subindeq; noua aqua abluitur. cæterum fictili capacitatis duplæ inditus, in aquam demergitur, & subditis leuibus prunis spatha mouetur, eliquatusq;, colo transfunditur in aquam: ubi uerò refrixit, & guttatim aquã omnem exclusit, in prælotũ fictile demittitur, & infusa aqua leniter eliquari debet, & manu deprimi, quò facilius fæculentũ uirus pessum eat: postea in pilam spongia madefactam transfunditur: ubi coire cœpit, residens in imo sordes eximitur. tertio citra aquam eliquatur, repurgatusq;, fictili bene operculato, perquàm frigidis locis reponitur. Hircinum seuum, ouillum, ceruinumq; ita curato: Elotum ex his quodcunque, tunicis, ut in suilli mentione dictum est, exemptis, pilæ emolliendum tradito, ac manibus fricato, affusa paulatim aqua, donec ne amplius quidem cruentum uirus excernatur, aut pingue aliquod innatet, sed nitida spectetur. deinde in ollam fictilem conijcito, & adiecta aqua ut supereemineat, leui pruna liquefacito, & moueto, atq; in aquã colato: cumq; refrixerit, iterum in loto fictili eliquato, & quæ antè diximus facito. tertiò sine aqua liquefactum, in perfusam liquore pilam colato, refrigeratumq;, ut in suilli ratione diximus, recondito. Bubulum autem seuum, renibus maximè detractum, exemptis membranis, aqua marina ex alto petita eluendũ est, mox

est,mox in pila tundendum diligenter, affusa maris aqua. cum uerò dissolutum fuerit,in fictilem ollam conijciendum,& marina aqua,quæ non minus dodrante supereemineat,proluendum. decoquendum donec omnis aboleatur odor,additis ad singulas seui Atticas minas,quaternis Tyrrhenicæ ceræ drachmis: excolatumq́;,detractis quæ pessum ierāt sordibus,in nouo fictili reponendum,opertumq́; soli interdiu credendum,ut ad candorem reducatur,&odoris ui. us euanescat. Priuatim taurorū pingue sic curari debet: Renibus euulsum pingue profluēte amnis aqua abluito,detractisq́; tunicis,fictili nouo postquā exiguū salem insperseris,liquefacito,dein in nitentem aquā excolato,& ubi concrescere cœpit, manibus iterū cōfricando uehemēter lauato,aqua sæpius infusa,refusaq́; donec quāoptimè elotum uideatur. rursus in olla cum pari modo uini odorati decoquito,& cum iterum efferbuerit, dempto ab igni uase, ibidem sinito pernoctare. postridie si grauiter adhuc oleat, noua olla repetitum, uino odorato perfundatur. eadem quæ prius fiant, dum omne uirus euanescat. Colliquatur & sine sale, præsertim affectionum earum causa,q̄bus sal aduersari solet,sed ita paratum nō magnopere albescit. Eodem modo pardorū ac leonū* pinguia curari oportet. Taurinum autem et uitulinum pingue,necnon ceruinum,atq; etiam huius animalis medulla,odoramentis imbuitur hac ratione: Pingue q̊d odoratū reddi debet, demptis,quo diximus modo,membranis,elotum et uino quàm odoratissimo,nulla maris aqua diluto,feruefactum,pernoctare sinitur: alterū id genus uinum eadem mensura infunditur,colliquatur, & exquisitè colatur, nouemq́; eius heminis,iunci Arabici septem drachmę adijciuntur. Quod si ipsum odoris fragrātioris fieri uoles,quadraginta floris eiusdem drachmę,cū paribus palmæ,calami, & casię modis addūtur, & xylobalsami,aspalathi singulę drachmę,cinnamomi,cardamomi,& nardi,singulę uncię,omnia exactius tunduntur,et affuso uino odorato,in uase operto,q̊d supra carbones firmiter collocatū sit ter efferuescunt,& semoto ab igni uase inibi pernoctāt. postridie uinū effunditur,aliudq́; generis eiusdem adijcitur ter simili modo bene cōferuescat,deinde matutinis exempto adipe uinum effundatur,& abluto uase,si q̄d imo subsidens hęsit,detergatur,postremo eliquatum pingue & excolatum, ad usus reconditur. Hoc autem modo odoramentis imbuitur,quod antea curatum est. uerùm antè dicta prius inspissari solent,quò facilius sibi odoramentorū uires adsciscant. Itaq; assumens quodcunq; horum uoles,cum uino feruefacito,impositis unà myrti ramulis,serpyllo, cypero,item aspalatho plenius tuso. aliqui tamen ad hunc usum, uno duntaxat horū contenti sunt. cum aūt ter efferbuit,exemptum leniter,& linteo colatum,aromatis,uti expositum est, imbuitur. Adipibus spissamenta sic fiunt(quemcunq; acceperis,oportet ut recens tundatur)Syncerus & sanguinis expers adeps, reliquas habens notas quas sæpe retulimus, in ollam nouā demittitur,infuso uino albo, uetere, adorato, quod semipedis altitudinem superet. lento igni feruescat, dum uernaculus odor aboleatur, planeq́; uinum redoleat. at ubi deposito uase refrixit,duæ adipis minæ in ollam mittuntur,& duo uini eiusdem sextarij, & seminis Loti,eius inquam cuius è ligno ludicrę tibię factitantur,tusi minæ quatuor adijciuntur,lento igni subinde miscendo decoquuntur, cumq́; odoris uirus euanuerit,excolatusq́; adeps refrixerit,una contusi aspalathi mina, cum amaracini floris minis quatuor,& uetere uino subigitur. nocte una hæc odorem rapiunt,combibúntue. postridie in fictilem ollam tricongialem ea omnia cum adipe iniecta, additis sextarijs tribus uini unà feruescunt, quousque & uim & odorem spissamentorum adeps ipse contraxerit,qui eliquescens colatur,& reponitur. Quòd si maiorem odoris fragrantiam efflagites, drachmas octo quam pinguissimę myrrhæ uino maceratæ,quod multos in annos asseruatum est,misceto. Gallinaceus anserinusq́; sic odoribus imbui solent: Cuiusuis eorum percurati sextarij duo fictili olla excipiuntur. erysisceptri,xylobalsami,palmę elatæ,& calami planè cōtusi,singulorū sescuncia admiscetur. uini Lesbij ueteris cyathus unus adijcitur, ea ter efferuescunt prunis, mox uase sublato ab igne, die noctuq́; refrigerantur. postridie liquata per linteum crassum,mundum,in uas excolātur. ubi uerò adeps

*Quidam addunt,suis angrestis camelorum,equorū,& similiū.

coierit, concha excipitur, fictiliq; nouo densius operto perfrigidis locis reponi tur. Hyberno tempore id instituere oportet, æstate siquidem pinguia nō cogunt tur. Nec desunt qui Tyrrhenicæ ceræ momentum adijciunt, quò facilius in unū corpus omnia coalescant. Eadem ratione suillus adeps & ursinus cæteriq; id genus, odor, odoramentis imbuuntur. Verum sampsuchi odorem adeps ipse repræsentabit hoc modo: Curati quàm optimè adipis, præsertim taurini, mina una, tempestiuiq; sampsuchi exquisitè confracti sesquimina miscentur, & inspersolargiore uino digeruntur in offas, quæ in uase cooperto nocte quiescunt. matutinis in fictili olla leuiusculo igni, affusa aqua, leuiter coquuntur, dumq; suum adeps odorem exuerit, defæcatus ac bene opertus, nocte tota permanet: postero die detersa sorde quæ pessum ierat, sampsuchi, ut dictum est, contusi iterum sesquimina priori pastillo adijcitur, eodemq; modo in offas cogitur: alijs quę diximus peractis, decoquitur & colatur, & si qua fundo hæsit spurcicia, deraditur, & rigido loco reconditur. Si quis tamen incuratum adipem anserinum, gallinaceum, aut uituli num, à putredine tueri uelit, ita faciundum est: Quemuis adipem diligenter elotum & siccatum in umbra super cribrum, per lintea munda manibus uehementer exprimat, linoq; consutum umbroso in loco suspendat, & post multos dies noua charta inuolutum, frigido loco recondat. Pinguia autem indito melle uindicātur à putredinis uitio. uis omniū est excalfacere, mollire, rarefacere. Taurinus adeps, bubulus & uitulinus aliquantum adstringunt. earundem uirium compos leoninus, nam resistere eum aiunt ijs qui insidias moliuntur. ceruino, elephantinoq; perunctos, serpentes fugiunt. adstringentior est caprinus, qua ex causa decoctus cum polenta, rhoë & caseo, dysentericis datur, & cum ptisanæ succo infunditur. ius decocti phthisicis in sorbitionibus prodest. datur quoque utiliter ijs qui cantharidū uenena hauserunt. hircinus, ut ualidissimè discutiat, podagricis auxiliatur, cū fimo capræ & croco impositus. huic proportione respondet ouillus. Suillus uerò contra uuluæ & sedis uitia idoneus est. ambustis igni medetur. è sue uetustissimus quisq; sale conditus excalfacit, et emollit, elotus uino pleuriticis prodest. cinere aut calce exceptus inflammationibus, fistulis, ac tumoribus succurrit. asininum tradunt cicatrices corpori concolores reddere. anserinus gallinaceusq; conueniunt muliebribus malis, & labiorum rimas, ad mangonizandā faciem, & contra aurium dolores. ursinum constat raptos uitio alopeciæ capillos restituere, pernionibus subuenire. uulpinus medetur aurium doloribus. Fluuiatilium pisciū pinguia perunctis oculis claritatem afferunt, si in sole liquescant, & melli admisceantur. uiperæ adeps contra oculorum hebetudines suffusionesq; efficax est, addita cedria, melle Attico, & pari oleo uetere. pilos alis euulsos perunctis radicibus recens & per se illitus obliterat, atque renasci non patitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Adeps seu pinguedo. Germanis Feyst/fettigkeyt *&* schmaltz. *Gallis* de la gresse *appellata, calefacit, humectat magis uel minus, pro uaria animalium natura. Leoninus calidiß. siccißimus, id est, minimum humidus, potentißimè omnium digerit ob acrem multamque caliditatem, & partium tenuitatem, ob id scirrhis & inueteratis tumoribus tantùm aptus. Pardinus ei proximus, pardino ursinus, taurinus ursino uicinus, sed tanto quàm suillus calidior siccior, quanto minus leonino est calidius siccius: ab utroque enim ex æquo distat in amborum medio constitutus.*

Suillus autem omnium propè humidißimus. Caprinus, præcipuè hircinus, craßior taurino, ob id celerrimè concrescit.

Inter taurinum & suillum fuerint uulpinus alopecias sanans, caninus, melinus, felinus, cuniculinus, equinus, uaccinus, camelinus, uitulinus.

Anserinus maximè tenuium partium, ob id in uolucrum genere præstat ad scirrhi curationem: Gallinaceus illi proximus. Adeps humanus omnium est temperatißimus. Iidem uetustate calidiores & sicciores euadunt ut oleum, mel, uinum.

Reponitur aut incuratus, lotus, siccatus in umbra, uel exemptis pelliculis fusus sole uel igni in uase duplici. Adeps cerui nullo medicamentorum mollientium est inferior.

Medulla. Caput LXIX.

LAudatissima est ceruina, mox uitulina, post hanc taurina, dein caprina, & ouilla. Colliguntur æstatis exitu, cum appetit autumnus: quippe cum alijs anni tēporibus concrementum sanguinis, et ueluti caro friabilis, in ossibus inuē niatur. nec facile cognosci potest, ni quis eā ossibus extrahat et recōdat. Oēs medullę molliunt, calfaciunt, rarefaciunt, ulcera explent. ceruina perunctos uenenata fugiunt. Curātur recentes, adipis modo, aquę respersu subactę, selectisq; ossibus tantisper elotæ, & in linteum expressæ, donec aqua syncera emanet: & detersa sorde pinna, si qua innatet, liquatæ in duplicato uase in pilam exprimuntur, & ubi coiere, omni fece quæ ad ima sidit derasa, fictili nouo reponuntur. quòd si libet incuratas reponere, facito omnia quæ de anserum & gallinarum adipe demonstrauimus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Medulla Germanis Marck. *Gallis de la moelle dicitur, calfacit, rarefacit, emollit scirrhosque tumuis partium, præcipuè ceruina, & pòst hanc uitulina. Taurina, hircina acrior & siccior est. Loco sicco & edito & septentrionem spectanti reponitur, cum folijs lauri siccis, ne putrescant, aut situm ducant: quæ iniuria in locis humidis meridiem spectantibus eis accidit. sunt quì reponant bifariam adipum modo.*

Fel. Caput LXX.

FEl omne curatur hoc modo: Recens præligato ore folliculi lino tandiu demissum in feruentem aquam, dum quis spacium trium stadiorum percursaret, mox exemptum siccatur umbroso loco, asperginem nō redolente. Sed quod ad oculorum medicamenta adijci solet, ligatum lino in uitreum uas, quod mel habeat, immittitur. circunuoluto ad os uasis lini principio, & aperto uase reconditur: est.n. uis omnium acris et excalfaciens. Intensis tamen & remissis uiribus differunt. siquidem pręstantius in effectu esse uidetur fel marini scorpionis, et piscis qui callionymus appellatur, marinæ testudinis, hyęnæq;, item perdicis, aquilæ, gallinæ cādidæ, & syluestris capræ, q̄d priuatim prodest cōtra suffusiones incipientes, et oculorum caligines, argemas, & genarum scabritias. ouillo, suillo, hircino, atq; ursino, taurinum multò efficacius. Felle omni perfacilem, prę sertim infantibus, deiectionē quis molietur, si intinctum eo tomentum aut fimbriā sedi subijciat. priuatim taurino anginæ cum melle punguntur. sedis ulcera sanat, & ad cicatricē usq; perducit. idem auribus fractis & purulentis cum muliebri lacte aut caprino instillatum medetur. & sibilo earundem ex porri succo. admisceri insueuit, uulnerarijs emplastris & circumlinitionibus, quæ contra uenenata parantur. phagedænicis ulceribus, colis & scroti doloribus, ex melle prodest. lepras, furfures cum nitro & terra cimolia quàm optimè purgat. ouillum & ursinum cōtra eadem pollent, uerùm inefficacius hæc præstant. ursinum eclegmate comitiales adiuuat. fel testudinum anginis, & in ore infantium nomis, prodest. naribus inditum comitiales erigit. syluestrium caprarum felle peculiariter peruncti lusciosi sanantur. hircinum idem obit munus. thymia abolet, & luxuriantes elephanticorum extuberationes illitu reprimit. suillum autem contra aurium ulcera, reliquaq; omnia, magno usu assumitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Felle animalium ob acrimoniam & calorem solo uix utimur, præter quàm ad aperiendas hæmorrhoidas, sed collirijs, trochiscis, alijsq; remedijs miscemus.

Fella piscium oculis sunt tutiora, ut eorundem hepata sicco hepati salubriora. *Lib. Tobiæ.*

Sanguis. Caput LXXI.

SAnguis anseris, anatis & hœdi, utilissimè in antidota miscentur. Palumbi autem, turturis & columbæ, necnon perdicis, oculis cruore suffusis, et recentibus eorū uulneribus, lusciosisq; illinuntur. perculiariter columbę sanguis, cruorem membranis cerebri erumpentem inhibet. Hirci, capræ, cerui & leporis sanguis inassatus sartagine, dysenterias & cœliacorum profluuia sistit. in uino potus cōtra toxica efficax est. Leporinus sanguis ita ut tepet illitus, uitia cutis in

facie,lentiginesq́ emaculat. Caninus commodè ab
his bibitur quos efferata in rabiem bestia momor-
derit. contra epotum toxicum auxilio est. Testudi-
nis terrestris sanguinem epotum tradunt prodesse
comitialibus. marinæ autem testudinis cum uino &
leporis coagulo cuminoq́ contra serpentium mor-
sus,& hausta rubetæ uenena, conuenienter bibitur.
Taurinus cũ polenta illitus, duritias discutit, emol-
litq́. Sanguis equarum * quæ admissuram expertæ
sunt, in medicamenta additur quę erodunt, septica uocãt, Sanguiue chamæleonis
genarũ palpebras euelli creditum est. Hoc.n. uiridiũ ranarũ sanguine pręstatur.
Mẽstrua sanguis fœminarũ, circũlitu conceptũ inhibere existimatur: aut si omni
no mulier mẽstrua supergrediatur. Leuat podagrę dolores et ignẽ sacrũ illitus.

* alij, equorũ admissariorum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Sanguis hirci quadrimi, bene habiti, aliquandiu nutriti uino albo, fœniculo, seseli, lauro, & cæte
ris calculum frangentibus, Augusto mense iugulati, medius effluens (nam primus tenuior, postremus
craßior putatur) uase uitreo receptus, tectus linteo raro, sole siccatus, etiam cum myrrha, folijs lauri,
& similibus, calculum potenter frangere dicitur Tralliano, Auicennæ, & cæteris practicis. Huic
quandiu ab animali calet coquendi abscessus uim tantùm tribuit Galen. lib. 10. simp. qualem caprino,
taurino, & cæteris calidis humidis modicè.*

*Quòd si hircinus sanguis adamantem frangit, sed calidus tantùm ab animali: sic lapidem calidus
tantùm epotus fregerit. Quod & sanguinem uulpinum ex uena secta potum præstare audio. Ne au-
tem coaguletur, Xenocratis exemplo, miscere poßis acetum ferue factum, aut coagulum.*

*Hirci quoque, capri, cerui, leporis, sanguinem sartagine frixũ, dysentericorũ & cæliacorum pro
fluuium sistere tantùm hoc capite docet Dioscorides, non addit calculum frangere, quæ uis tenuibus
conuenit, cum dictorum animalium sanguis substantia crassa & terrea, & cum calore siccatoria, dy-
senterias sanet.*

Sanguis ex secta uena sinistra profluens lieni affecto infricatur Archigeni, lib. 9. com. ph. part.

Antidotum de sanguinibus quomodo parari debeat, uide apud Manardum.

Fimum. Caput LXXII.

ARmentarię bouis fimum si recens admoueatur, uulnerum in flammationes
mitigat, folijs autem inuoluitur, & calfactum cinere feruenti superponi-
tur. coxendicis cruciatus fotu compescit. illitum ex aceto duritias, panos & stru-
mas discutit. priuatim suffitu fimi, quod à masculo boue redditum est, prociden
tes uuluæ reprimuntur, accensi nidore culices abiguntur. Fimum caprarum, præ
sertim in montibus degentium, potum in uino, regium morbum emendat. men-
ses cit cum odoramentis haustum. & partus euocat. tritum in farinam, & im-
positum lanis cum thure, fœminarum profluuia sistit. cæterosque sanguinis im-
petus ex aceto cohibet. medetur alopecijs exustum, & cum aceto aut oxymelite il
litum. cum axungia uerò impositum, his qui podagra tentantur, auxilio est. Ca-
prillum in aceto decoctum imponitur serpentium morsibus, ulceribus quæ ser-
punt, igni sacro, & parotidibus. Vtilem ischiadici ustionem hunc in modũ acci-
piũt: In eo interstitio ubi pollex brachiali committitur, caua ueluti lacuna subsi-
det, in qua lana oleo imbuta substernitur, deinde sigillatim feruentes sterco-
ris caprini pilulæ imponuntur, dum uapor per brachium ad coxam sentiatur per
uenire. & coxendicis dolorem mitigare. adustio id genus Arabica appellatur.
Ouillum illitum sanat epinyctidas, clauos, pensiles uerrucas, thymos, & ambusta
ex aceto igni, rosaceo cerato exceptum. Fimum suis syuestris aridum, in a-
qua aut uino potum, reiectiones sanguinis sistit. uetustum lateris dolorem mul-
cet. ad rupta & conuulsa ex aceto bibitur. luxatis cum cerato rosaceo medetur.
Tam asinorum quàm equorum fimũ siue crudum siue crematum, addito aceto,
sanguinis eruptiones cohibet. armentarij, qui herba pascitur, siccum fimum li-
quatũ in uino, mox potum, contra scorpionum ictus magnopere auxiliatur. Co
lumbinũ uehementius & excalfacit et urit. cũ hordeacea farina mixtum strumas

ex aceto

ex aceto discutit. carbunculos emarginat, tritum cum melle, lini semine & oleo, ambustis igni medetur. Gallinaceũ uerò omnia eadem, sed efficacius pręstat. priuatim tamen cõtra uenena fungorum, et coli cruciatus ex aceto aut uino bibitur. Ciconiæ fimum, si ex aqua hauriatur, comitialibus prodesse credunt. Vulturini fimi nidore partus excuti produntur. Murinum detritũ cum aceto, et illitum, alopecijs medetur. cum thure et mulso calculos expellit. subditæ infantibus muscerdę, alui deiectionem promouent. Caninum quod flagrãtissimo canis sydere fuerit exceptum, cum uino aut aqua potum, sistit aluum. Humanum stercus illitum, uulnera ab inflammatione uindicat, & obiter intumescere nõ patitur, sed ea statim glutinat. sicco ex melle anginę perungi commodissimè traduntur. Terrestris crocodili fimum, crocodileam uocant, quæ mulieribus colorem nutrit in facie, nitoremq; seruat. Optima est candidissima et friabilis, amyli modo, minimè ponderosa, in humore statim eliquescens, quæ cum teritur, fermenti acorem quadamtenus refert. Adulterant eã sturnorum fimo, quos captos oryza pascunt, ipsumq; non dissimile uendunt. Alij amylum aut cimoliã miscent, & adscito anchusæ colore per rarum cribrum paulatim exprimunt, ut se contrahat in uermiculorũ speciem: qui siccati pro crocodilea ueneunt. Inter omnes conuenire inuenio, humanum stercus caninumq; gutturi impositum, anginis auxiliari.

EXPLICATIO.

Tria genera fimi Columella secundo libro memoriæ mandauit esse, quod ex auibus, quod ex hominibus, quod ex pecudibus fit, ubi de hac re plura. Item apud Plinium lib. 17. cap. 10.

Vrina. Cap. LXXIII.

HVmanam urinam suam cuiq; bibere, contra uiperæ morsus, ac uenena, incipientemq; aquã inter cutem proderit. scorpionis, uiperæ marinorum, draconisq; morsus ea conuenientissimè fouentur. Canina ad perfundendos canis morsus idonea est. pruritus & lepras nitro addito expurgat. sed uetus, ulcera capitis manãtia, furfures, psoras, & feruidas eruptiones, multò magis abstergit. nomas, & præcipuè genitalium, cohibet. auribus infusa manans pus supprimit: decoctaq; in calyce mali punici, earum uermiculos abigit. Pueri impubis resorpta urina, orthopnoicis auxiliatur. decocta in æreo uase cũ melle emendat cicatrices, argema, caliginesq;. ex ea et cupro idoneũ auri ferrumen cõficiunt. Quod in urina subsidit, illitũ ignem sacrum mitigat. feruefactum cum cyprino, inditumq;, uuluæ dolores mulcet. strangulatus leuat. genas deterget. oculorum cicatrices expurgat. Taurina, si cum myrrha instilletur, aurium dolores lenit. Aprina uiribus eisdem prædita est. priuatim cõminuit uesicæ calculos, & potu expellit. Caprina ad aquam quæ cutem subijt, cũ nardi spica quotidie binis cyathis cum aqua bibitur. urinamq; per aluum extrahit. aurium doloribus instillata medetur. Asinina traditur renum uitijs mederi. Lyncis urinã, quã lyncurium appellant, simulac excernitur, glaciari coire ue in calculi duritiam, uulgò creditum est. quare quòd de ea proditum est, uanum esse conuincitur. est enim quod à nonnullis uocatur succinum pterygophoron, ideo dictum quòd pennas ad se alliciat. Id potum ex aqua, stomacho aluoq; fluxione laboranti conuenit. Asininæ urinæ potu renum uitia sanari traduntur*.

*Hæc clausula abundat. Cornarius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Galenus huiusmodi impura medicamenta stercoris & urinæ, ut ingenuo & honestate mundiciei studioso uiro merito abominanda improbat: præsertim circa caput & faciem adhibenda, quo magis indignè ferendus est aliquarum urinarum, uel etiam humanarum potus, ex quo tamen pestilentia graßante in Syria, quidam conualuisse uidebantur, Galeno tradente ac asseuerante: item orthopnϾ gratia, pueri urinam bibere, non est necesse; quum alia sint multa pharmaca huic malo commoda, & quidam etiam eo poto opem non senserint. Verùm tam abominanda medicamenta etiam hodie durant apud aniculas quasdam, & uulgus fortè potioribus & purioribus indignum, non modo ib

*peste, & orthopnœa, ac anhelosis, uerùm etiã in alijs tum uentris, tum intestinorum morbis, & præ-
sertim in doloribus coli, ut pote quòd uomitus irritando, & deiectiones cõcitando, omne uitium ualen
ter expurgent, uelut etiam Marcellus cap. 27 testatur.*

Mel. Caput LXXIIII.

PRincipem locum obtinet mel, quod Atticę re
gionis est, præcipuè ex Hymetto, mox Cycla-
dibus insulis, & è Sicilia, cognomine hybleũ. Ma
gis probatur dulcius et acre, odoratius, subflauũ,
nec humectum, graue, et minimè fluxum, quod ob
sequacem lentitiã nõ facilè abrumpitur, tractum
que resilit in digitos. Mel abstergendi uim habet.
ora uenarum aperit. humores euocat, qua ratione
in sordida ulcera sinus'q; cõmodissimè infunditur.
decoctum atq; impositum, abscedentem carnem glutinat. medetur impetigini
coctum cum liquido alumine, & illitum. item aurium sonitui et dolori, cum fos-
sili* sale trito, tepidum instillatur. lendes & fœda capitis animalia illitum* necat.
nudam glandem recutitis operit, præsertim quæ circuncisione aperta non est, si
melle pręputium à balineo triginta diebus emolliatur. oculorũ caliginem discu-
tit. faucibus, tonsillis, anginæ collutũ gargarizatúmue medetur. urinã ciet. auxi-
liatur tussi, & à serpente percussis. contra haustum meconium, cum rosaceo cali-
dum assumitur. aduersus uenena fungorum, & rabiosi canis morsus linctum aut
potum proficit. crudum tamen aluum inflat. tussim lacessit, & ea de re despumati
usus aptior est. Primatum tenet in mellis genere uernum, deinde æstiuum. hyber-
num uerò, ut pote quod crassius cõstet, deterrimum reputatur, ceraginis halitum
expirar*: Quod in Sardinia gignitur mel, amarum est, quoniam apes inibi absin
thio uescantur: quo uitia cutis in facie et maculæ aptissimè perunguntur. Hera-
cliæ in Ponto quibusdã anni temporibus, propria quorundam florum dote, mel
conflatur, quod qui edêre, mente abalienantur, ac sudore diffluunt. Remedio
sunt, esitata ruta, & salsamenta, aut epotum mulsum, resumpta quoties uomitio-
ne reijciuntur. acre autem est, & olfactu sternutamenta mouet. Quod cum costo
illitum, fœminarum cutem emendat, & cum sale sugillationes rapit. Est & aliud
concreti mellis genus, quod saccharon nominatur. In India uerò & felici Arabia
in arundinibus inuenitur. salis modo coactum est, dentibus, ut sal, fragile, aluo
idoneum, & stomacho utile, si aqua dilutum bibatur. uexatæ uesicæ renibus'q; au
xiliatur. illitum ea discutit, quæ tenebras oculorum pupillis offundunt.

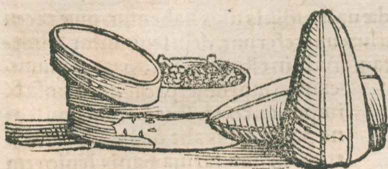
*Quidam, cremato.
*Collutum, alij.
*Alij ceragini faciundæ idoneum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Mel Germanis Honig. Gallis du Myel dicitur, in succorum censum referri potest: quod autem
est calidum, siccum ordine secundo, ut medicamentum: ut alimentum uerò, & dum actu nutrit, ca-
lidum humidum libro tertio. temp. terget, alit, coquit, putredini resistit, ut uinum, non cogen-
do substantiam corporum quibus exhibetur, uti sal, sed siccando, tergendo, ora aperiendo, transi-
tus purgando. Vrinas mouet, stomachum subuertit, ob id non miscendum remedijs uomentium: in-
temperies frigidas humidas tutò sanat, calidis siccis seu bilosis est aduersissimum, sinuosa ulcera glu-
tinat. Coctum & despumatum minus acre, & tergens redditur, sed magis nutriens. Mel medica-
mentis miscetur, uel crudum, uel coctum, uel solum despumatum, uel cum his coquendum, aut solum
despumanduum, aut ut crudum maneat. Cùm autem despumandum est, coquitur supra prunas aut
flammam lignorum aridorum, & sine fumo.*

*Mel optimum sit purum adeò, ut totum perluceat, odorum, flauum, acerrimum, dulcissimum, gu-
stanti iucundum, consistentia nec crassa, nec liquida: sed tam sibi cohærens, ut continuitatem suam
quasi linea longissima non intercisum seruet, si digito attollitur. Idem coquendo paucam spumam re-
mittit, nec thymũ improbè olet. Albũ etiã ex Gallia Narbonensi præstantissimũ affertur, & pallidũ
magis est primo apum mellificio. Sachar autem, ut uocant, & ipsum mellis species, ex India, et felici
Arabia aduectũ, in calamis, ut (hoc loco Diosc. tradit) cõcrescit, minus dulce q̃ nostras: similiter tamẽ
terget, siccat, digerit nec inimicũ stomacho est, nec sitim affert, ut nostras, quæ res ipsum à melle substã
tia differre ostẽdit. Idẽ sal Indus quibusdã dictum uidetur, in solis gutta extra cãnas extracta et densata.*

Idem zuchara Arabum re ipsa esse apparet, solo differens compositionis modo per coctionem & expreßionem: noto quidem Varroni & Straboni, ignorato autem Dioscoridi, Galeno, Plinio. Nec tibi difficile fuerit rationes eluere eorum, qui Sacharum Græcorum à zuchara Arabum diuersum contendunt. Actuarius Sachar ubiq; scribit pro Arabum zuchara, uoce ab his suo more ex Græcis deprauata, aut fortasse contrà, cũ res ea fuerit Arabica, Græci ex his nomen mutuati sunt.

Sacharum rubrum est ipsa uelut spuma sachari, spurcitiẽ coctione deponentis, calidius et acrius sacharo, uti spuma mellis, melli. Germani zeꝛ fallen zucker. Galli Cassonade appellant.

Cera. Caput LXXV.

CEra optima est subfulua, subpinguis, pura, odorata, & halitum quadam tenus melleum referens, natione Pontica, aut Cretica. secundum locum obtinet candicans, & suapte natura pinguis. Candida fit hoc modo: Ex ea radunt album syncerumq́ꝫ, atq; transfundunt in uas, quod satis habeat marinæ ex alto petitæ, inspersoq́ꝫ nitri momento decoquunt. cumq́ꝫ iterum tertioue inferbuit, separatum uas refrigerant, ac ceræ pastillum eximunt, detersa sorde, si qua fortè adhæsit. tum denuò indita noua maris aqua feruet, uti retulimus, & uase dempto ex igne, fundũ ollulæ nouæ aqua frigida madefactum, in ceram summam suspensa manu intingunt, quò celerius concrescat, & quammi nima portio extrahatur. suscepto primo ceræ orbiculo, iterum uasis imum aqua refrigeratum, tantisper in ceram immitti debet, dum tota excipiatur. orbiculi lino consuti, interuacante spacio, suspenduntur, & interdiu, continuo sub sole, noctu sub luna asperguntur, usq; dum perfectè albescant. uerùm si eximius ille candor desideretur, eadem factitari, & identidem recoqui operæprecium est. Nec desunt qui pro marina, in muria quàm acerrima semel aut iterum excoquãt, dein lagun cula tenui, rotunda, ansam habente, extrahunt, postea orbiculos, substrato affatim cespite herboso, insolant, donec candorem summum contraxerit. Præcipiunt hoc obeundum munus uere, cum sol remissa uehementia humorem pariat, ut nõ facilè liquetur. Cera omnis mollit, calfacit, modicè explet corporea. datur in sorbitione dysentericis. ac milij magnitudine, decem grana ceræ hausta, lac in nutricibus non patiuntur coagulari.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cera calidi frigidi, humidi sicci quodammodo media, crassæ essentiæ, emplastica, debiliter coquit admota, habet paulum quiddam digerentis calidæq; potentiæ, quæ melli plurimum inerat. Materia ob id est aliorum medicamentorum & refrigerantium. Ea aut lutea est, aut fusca, aut alba, & hæc aut natura, ut Pontica apertè acris, aut ablutione, ut Tyrrhenica, & nostra acrimoniæ expers. Cæteri colores sunt ascitij, ut uiridis ab ærugne, ruber ab anchusa uel cinabrio uulgari, nigra à fuligne tedæ, charta usta, aut atramento, à quibus mistis uires mutat, Germani Wachs. Galli de la cire appellant κηρὸς σακτός, id est, cera stacte, & stillaticia, initio lib. 2. comp. pharm. gen. legitur.

Propolis. Caput LXXVI.

PRopolis eligi debet flaua, odorata, styracem referens, in uehementi ariditate mollis, & mastiches more ductilis. Magnopere calfacit & euocat. aculeos & omnia infixa corpori extrahit. in uetere tussi suffita proficit. impetigines admota tollit, ea in alueariorum foribus cerosæ naturæ inuenitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Propolis Germanis Vorstoß, uel bett. Est enim quod apes ante alueum

faciunt, unde Varro tertio rei Rusticæ Propolim uocat quod apes faciunt antè foramen introitus porrectum in alueum maximè æstate, fauorum stabilimentum, quo omnes frigoris, aut iniuriæ aditus obstruuntur. magna ad medicamina usus.

Triticum. Caput LXXVII.

Optima è tritici generibus ad secundæ ualetudinis usus habentur, quæ recentia & iam perfectè adulta, colorem luteum referunt. dein sequuntur trimestria, quę nonnullis sitania nominatur. Itaq; cruda in cibis teretes tineas gignunt. canum morsibus prosunt, mansa & imposita. confectus eorum similagine panis, plus alit quàm cibarius. è trimestrium farina panis leuiorem cibum præbet, & qui facilè in membra demandetur. farina eorum cum hyoscyami succo illinitur aduersus neruorum fluxiones, quas Græci rheumatismos uocant. item contra interaneorum inflationes. lentigines ex aceto mulso tollit. furfures autem in acri aceto decocti*, turgentes mammas sedant. uiperarum ictibus auxiliantur, & torminosis prosunt. Farinaceum fermentum calfaciendi extrahendiq; uim habet. priuatim callos pedum, clauosq; extenuat, & cætera tubercula furunculosq; ex sale concoquit, & aperit. Sitaniorum farina contra uenenatos ictus cum aceto aut uino commodissimè illinitur. eadem si decocta in glutini modum delingatur, cruentis excreationib. proderit. cõtra tussim & exasperatas arterias, cum mẽtha & butyro decocta, efficax est. Tritici pollen si ex aqua mulsa, aut hydrelæo decoquatur, omnem discutit inflammationem. Panis & crudus & coctus cum aqua mulsa inflammationes omneis illitu mulcet, cum emolliat, & quadam tenus refrigeret: sed herbis succisue huic rei accommodatis admisceatur. Vetus panis aridus, adiectis cõuenientibus, citam aluum cohibet. recens, muria maceratus, illitu uetustas impetigines sanat. Glutinum ex similagine & polline, quo chartæ glutinantur, sanguinem excreantibus prodest, si liquidum ac tepidum cochlearis mensura detur sorbendum.

*Quidã addunt: Calentesq; lepras illiti auferũt, incipientesq; inflãmatiões omnes itidẽ illitu leniunt, in rutæ decocto, etiam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πυρός. *Latinè triticum.* *Germanis* Weyssen. *Gallicè* Ble. Fourment.

Triticum plures includit differentias, ut robum, silignem, sitanium. Triticum uerò dicitur, quod tritum ex spicis sit. ut author est M. Varro.

Triticum quod cibariorum aut panificij gratia agricolæ serunt, huius plura sunt genera, quæ gentes fecerunt, à quibus nomen acceperunt, ut Italicum, Siculum, Aphricum, & alia, sed qui scrupulosè obseruant, tria statuunt genera, Primum Robus Latinè; Græcè ὁ λευκὸς πυρός, χόνδρος. *Germanicè*

manicè der schönste volkomenst weyssen / dicunt, quia pondere & nitore præstat. Secundum genus Latini trimestre. Græci σιτάνωμ, ϖαρὰ γαλην ῷ. uel τρὴμηνομ, quod pòst sationem tertio mense maturescit, & metitur. Dicitur & de hordeo, & de farre. Inueniuntur autem bimestria, sed circa Thracium sinum, quæ quadragesimo, quàm sata sunt die metuntur. Eorum autem postremorum agricolis usus gratißimus est. Nam ubi propter aquas aliámue caussam matura satio est omissa. præsidium ab hoc petatur. Hoc tritici genus Germani Ammelkorn. fortè ab amylo, quod inde fit præstantißimum. Galli Martium uocant, quod à Martio in quo satum est, tertio inde mense maturescat. id quod tamen in nostro orbe non fit, in quo Martio mense satum, quinto tãdem, hoc est, Iulio mense metitur. Tertium tritici genus non undiquaq; notũ, Germanis Welscher weyssen, & weyssenkolb/ dicitur, in Alsatia copiosè gignitur. Sunt qui hoc frumenti genus Columellæ & Plinij silignẽ esse putãt, diuersum tamẽ à Laconica siligine, quæ sine crista est, rectam habens speciem, nunquã maturescẽs, iumentorũ pabulũ &c.

Hordeum. Caput LXXVII.

HOrdeum optimum est candidum purumq́; id minus quàm triticum alit. Ptisana tamen ob cremorem in decoctione redditum, plus alimenti præbet quàm polenta ex hordeo facta. contra acrimonias atque gutturis scabritias, exulcerationesq́; pollet. quibus etiam triticea ptisana præsidio est, sed plus alit, magisq́; urinam mouet. lac abũde suppeditat, si cũ fœniculi semine decocta sorbeatur. Hordeũ abstergit. urinam ciet. inflationem parit. stomacho aduersatur. tumores concoquit. Farina hordeacea decoquitur in mulsa aqua cum fico, ut inflammationes collectionesq́; discutiat. duritias cum resina & fimo columbarũ concoquit. cum meliloto autem & papaueris calyce dolores finit, qui latus excruciant. aduersus intestinorum inflationes cum lini semine, fœnograeco, & ruta illini iuuat. strumas cum pice liquida, cera, oleo, & impubis pueri urina, ad concoctionem perducit: Et cũ myrto aut uino, aut malicorio, aut syluestribus pyris, aut rubo, alui profluuia sistit. podagricis inflammationibus, cum cotoneis aut aceto prodest. decocta in acri aceto, modo quo hordeaceũ cataplasma, & calida imposita, lepris medetur. Cremor uerò farinæ ex aqua, atq; cum pice & oleo decoctus, puri mouendo est. cũ aceto subactus itidem & cum pice contra articulorum fluxiones prodest. Farina ex his aluum cohibet, inflammationesq́; mitigat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κριθὴ τρὴμηνος.
Latinè Hordeum Cereale.
Officinis antiquum nomen retinuit.
Germanicè Gersten.
Gallicè Orge dicitur.

Hordeum in duo genera distinguitur κριθὴ ἑξάσιχος, quod & Cantherinum uidetur dictum, quia folliculo castratum enascitur. Germani groß gerst. Galli mundum uocant hordeum, non sponte granum gluma concidit. Alterũ genus hordei κριθὴ δίσιχος, id est, hordeum distichũ & Galatinum. Germanis fûter gerst / & klein gerst. Gallis orge, dicitur, ponderis & candoris eximij, adeò, ut tritico mixtum egregia cibaria familiæ præbeat. Est & hordeum trimestre, κριθὴ τρίμηνος. summer gersten/ & secourgeon, ou sceurgeon, quasi succursus gentium, Gallis dicta.

Hordeum quod tundendo deglubitur, ac suo cortice castratur, mundatum hordeum officinæ, Germani gerolte gersten, uocant, tundituren im, nec hoc molitur.

Zy-

Zythum. Caput LXXIX.

EX hordeo potus fit, cui Zytho nomẽ eſt: is urinam cit. renes & neruos tentat. membranis præſertim cerebrũ ueſtientibus, officit. inflationẽ parit. uitioſum ſuccũ creat. elephantiaſin gignit. perfuſum Zytho ebur, obſequioſum & operi tractabile redditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ex hordeo & hodie paßim potio conficitur, in quibus regionibus uini penuria eſt, quem Dionyſium apud Aegyptios primũ inueniſſe ferũt. Qua de cauſa apud Poëtas Peluſianus potus nuncupatur. Eſt autem ueluti uinũ quoddã, ſed facticiũ. Suidas zythum uinũ rectè hordeaceũ nominat, quòd ſit ceruiſia ex hordeo cocta, uicem uini natiui gerens. Sophocles autem et Aeſchilus id genus uini ex hordeo factum nõ zython, ſed βεῦρον uocant. Quod rurſus Hellanicus ex oryza fieri commemorat Hiſpani Ceriam, Germani Byer/ Galli Berium uocant.

Curmi. Caput LXXX.

FIt & ex hordeo potus, quem curmi nominant, eoq́ſ ſæpè potu, pro uino utuntur: uerum dolorem capitis mouet, malum ſuccum gignit, neruis nocet. Conſimilia etiam potus genera ex tritico fieri ſolent, in Iberia quæ occidentem ſpectat, & Britannia.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dicoccon.

Zea ſimplex.

Hoc itẽ fortaſſe ſit hordeacea ceruiſia. Poßidonius homo Stoicus non curmi ſed corma maluit appellare, à curmite tradit. Dioſcorides addidit Hiſpaniam quoq́ſ occidentalem & Britanniam ex tritico ſimiles potus excogitare Germa. Weyſſenbier/ dick bier appellatur. Nec alios ex fruge fieri, niſi ſupradictos inueniet, qui nationes has exacte conſuluerit.

Zea, ſeu ſemen. Caput LXXXI.

ZEa duorum generum eſt. una ſimplex. altera in geminis putaminib. grana bina iuncta gerit, ob id dicoccos appellatur. plus quàm hordeum alit. ori grata. digeritur in panificia, minus quàm triticum alens.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ζεα. Latinè zea.

Germanis Tünckel/ quod Græcè μονόκοκκος. quod δίκοκκος Græci Germ. Speltz. S. peterskorn. Bliken/ Rinkorn. Galli Eſpeltra, & de l'eſpeautre appellant. Apud Campanos priuatim ſemen uocatur, ubi bis anno ſeritur. Hanc Homerus nõ parum illuſtrat, quando aruum ζείδωρον nominarat, quod nonnulli quaſi uitam donans, latinitate donarunt, ſed iidem à Plinio non probantur. Cæterum eadem ſæpe ſimplex eſt propter unum granum, ſæpe δίκοκκος propter duo grana, ſiue geminum granum duobus utriculis coniunctum, ut hoc loco Dioſcorides teſtatur, ex qua olim alica fiebat, ſicut pòſt ex hordeo.

Craſſior farina. Caput LXXXII.

CRimnon craſſior eſt ex zea triticoq́ſ farina, ex qua pultem faciunt. Abundè alit. facilè* conficitur, aluum uehementius aſtringit, ſi zea, ex qua fit, prius torreatur.

*Alias, ægrè.

NO-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Crimnon hoc loco Dioscoridi pars est craßulenta farinæ, tritici atq; zeæ. Sunt qui suspicentur cri mnũ farinæ cremorem esse, ut succus à cremore differat sola craßitudine. Cornelius Celsus cremorem ferè pro succo usurpauit. Crimnon hordei genus est Photioni: & cyceonis Homerici liquamẽtum. Hip pocrates crimnoderas urinas pro craßis, & ad similitudinem farinæ tritici corpulentis accepit, ut Galenus testatur. Germani Crimnum uoce parum mutata Krieß siue Grieß appellant.

Siligo. LXXXIIII.

Rocken.

EIdem generi siligo ascribitur, sed minus aliquanto nutrit. in panes, ut zea, cogitur. Fit quoque è siligine crassior farina, quam Græci crimnon uocitant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius li. 18. de siligine ait: Silignẽ dixerim ꝓpriè tritici delicias, cãdor est, & sine uirtute, & sine pondere. Et mox post ait: E siligine lautißimus panis, pistrinarumq; opera laudatißima. Præcellit in Italia, si Campana pisis natæ misceatur. Ruffior illa: at Pisana candidior, ponderosior uerò Cretica. Panis siligneus quem silignitẽ Græci uocant, omni alio magis alit, ut author est Paulus Aegineta. E quibus omnibus facilè apparet siliginem hãc à ueteribus celebratam longe aliud esse à frumento quod nostra ætate siliginẽ, Germanicè Rocken/uocamus, ex quo panis cõficitur niger et plebeius. Et ab aliquibus Tipha, ab alijs olyra creditur. Cum tamen id genus frumenti sit, quod secale & farrago Plinio dicitur lib. 18. cap. 16. Cuius pictura hæc est.

Athera. Caput LXXXIIII.

ATHera ex zea fit tenuissimè mollita. est autem sorbitio, quasi liquida pulticula, infantibus conueniens, & cataplasmatis efficax.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Atheram è zea fieri tenuiter emolita hoc loco Dioscorides asserit, et in sorbitiones decoctum pulticulæ dilutioris modo, infantibus utile, unde Germanis Kinder bapp/dicitur. Aetius ex Amylo cõstare prodit. Iulius Pollux Athream uocat pultem è mileacea farina. Est autem puls quod Germanicè ein müß oder bappen/appellamus, cibus ex farre in puluerem & farinam redacto factus, de quo Plinius. lib. 18. cap. 8.

Tragos. Caput LXXXV.

Hamel korn.

TRagos quandam halicæ frugis figuram gerit. multò minus quàm zea nutrit, quòd multum aceris habeat: quare ægrius conficitur, aluumq; magis emollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

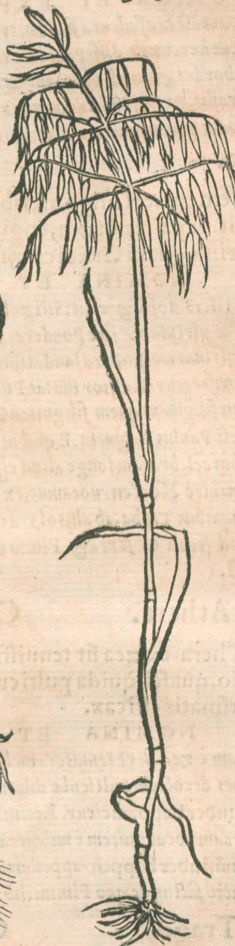
Tragus cerealis, ut ab herba distinguatur, frumenti genus, aspectu similis alicæ seu chondro: granum eius compluribus glumis uestiri refert Galenus, & ob id minus zea nutrire, ægrè in uentriculo conuinci & aluum magis emollire.

Græcè τράγος.
Latinè Tragus cerealis.
Germanicè Hamell korn.
Gallicè du ble turguet dicitur.

Auena. Caput LXXXVI.

AVena genicula quædam habet. folio & stipula triticum imitatur, & in cacuminibus dependentes paruulas ueluti locustas bipedes gerit, in quibus semen conti-

continetur, utile ad cataplasmata, uti hordeũ. pulte huius aluus sistitur. prodest tussientibus in sorbitione succus.

NOMINA ET explicatio.

Auena, genus est cuius duæ referuntur species, quarum una folio & stipula triticum imitatur, in cacuminibus semina habet ampla, albaet ualde pilosa, ex quibus binæ crustæ nigrãtes prodeunt: ea uidetur esse, quam Theophrastus αἰγίλοπα appellauit. Germani Weiß haber / et Niderlendisch haber uocant. Altera est quæ ab hoc βρῶμος, ab alijs αἰγίλωψ dicta. Germanis schwartz haber klein haber, superiori non dißimilis folio, stipula & semine, quod huc minus est neq; ita pilosum & ber, apud nos iumentorum pabulo potius quàm hominum cibo nascitur. Cogitur tamen in panes, quando extrema urget fames. Videtur tamen Plinius Germanos nõ nihil notare barbariei propter pultem, quam nominamus auenaceam, cuius & Dioscorides hoc loco meminit, Germani uocãt ein haber müß / & haber brei.

Oriza. Caput LXXXVII.

ORiza frugum generis est, in palustribus riguisq; nascens. Mediocriter alit, sed aluũ suprimit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὄρυζα. Latinè oriza.
Officinis & uulgo risum. Germanicè Reiß.
Gallis Ris appellatur.

Frumenti genus est notum, non pauci usus in cibo. Ex hoc ptissana etiam conficitur. Vnde illud Horatij: Sume hoc ptissanarum orizæ. Plin. li. 18. Italici, inquit, maximè oriza gaudent, ex qua ptisanam conficiunt, quam reliqui mortales ex hordeo. Oriza ægrè concoquitur, aluũ supprimit, & modicas in nutrendo uires habet ut hoc loco Dioscorides testatur, & Paulus Aegneta tradit. Celsus inter res boni succi & quæ crassiorem pituitam faciunt, enumerat, & his quæ imbecillis materiæ sunt annumerari posse dicit. Est & alterum genus orize quod oriza minor, Germanicè Himelbrot / & Schwaden dicitur.

Halica. Caput LXXXVIII.

HAlica fit ex zea, quam dicoccon appellauimus. plus alit quàm oryza. aluũ magis cohibet, stomacho longè utilior, decocta in aceto illitaq; lepras tollit

tollit. unguium ſcabritias extricat. incipientibus ægilopijs medetur. decoctum dyſentericis, quos excruciat dolor, infuſum, idoneum eſt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Alica ſiue Halica nunc frugis genus eſt, nũc ex fruge facta farina, et inde pulticula uel ſorbitio. Pro fruge eccipitur à Plinio, lib. 18. cap. 7. ubi de frumentis per tempora ſatis agens, inquit: Aliqui uerna, milium, panicum, lentem, cicer, alicam appellant. Et non longè pòſt ait: Tunicæ frumento plures, hordeum maximè nudum et alica. Celſus item lib. 2. cap. 17. Cumq; panificia, inquit, omnia firmiſsima ſint: elota tamen quædam genera frumenti; ut alica, oryza, ptiſana, uel ex eiſdem facta ſorbitio, uel pulticula, & aqua quoq; madens panis, imbecilliſsimis annumerari poteſt. Item cap. 19. Boni ſucci ſunt triticum, ſiligo, alica, oriza, amylum. Et iterum cap. 25. Pulticula uel ex alica, uel ex panico, uel ex milio, itemq; ex ijſdem ſorbitio. Eſt autem farris adorei genus, quod Halicaſtrum etiam, ut putamus, uocat Columella lib. 2. cap. 6. ubi de farris generibus agens, ſic ſcriptum reliquit: Adorei autem plerunq; uidimus in uſu genera quatuor. Far, qđ appellatur Cluſinũ, cãdoris nitidi. Far, quod uocatur uernunculum rutilum, atq; alterum candidum, ſed utrunq; maioris põderis quàm cluſinum. Semen trimeſtre, quod dicitur halicaſtrum, idq; pondere, & bonitate eſt præcipuum. Et hoc alicam eſſe uolunt, Græcorum chondro haud abſimilem, teſte Paulo Aegineta, qui lib. 1. capite de frumentaceis ait: Alica in reliquis quidem chondro haud abſimilis eſt: ſed aluum magis ſupprimit. Demum halica pro pulte etiam accipitur à Plinio & alijs, quæ in ſanitatis uſu & medicina locum habuit, ſed diuerſis locis diuerſimode præparata, ceu ex Plinio lib. 18. cap. 11. patet, ubi uaria eius genera & cõficiẽdi modos ponit, & è zea quæ ſemẽ dicitur, fieri tradit, quẽadmodũ & hoc loco Dioſcor. Fiebat etiã ex hordeo, cuius cõficiendi ratio docetur ab Apicio, quæ tamen facilior eſt, & paratior, quã in Iunio mẽſe docet Palladius, his uerbis: Hordeũ ſemimaturũ, cui adhuc ſupereſt aliqd de uirore, per manipulos ligabis, et torrebis in furno, ut facile mota poſsit infringi, & in modio uno ſalis aliquantũ dum molitur, miſcere curabis, ac ſeruas.

Milium. Caput LXXXIX.

MIlium in panes coactum, minus cæteris frugibus alit. ſiſtit pulte ſua aluum.

Vrinā cit. Torretur milium, feruensq́; in sacco ponitur, ut torminibus, reliquisq́; doloribus, si foueatur, auxilio sit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κέγχρος. *Recentioribus Græcis* μίσον. *Straboni* κέγχρις. *Hippocrati* πασπάλη.

Latinis Milium, à milliaria summa.

Germanis Hyrsen.

Gallis du millet appellatur.

Ex milio quoq; panem fieri Columella testatur, qui priusquam refrigescat, sine tedio potest absumi, quo non parum se oblectant Campani. Plinius rursus Sarmatarum gentes tradidit maximè pulte miliacea ali, quæ & Germanis hodie usitatißima est, adeoq; penè in pauperū culina quotidiana, quēadmodum Rugis, quos sub Pomeranorum uocabulo complectimur (Germanicè die Rugianer) *puls auenacea. Illius autem purgamentum sicut & panici & sesami applauda dicitur non aliter in frumento palea, apud Plinium lib. 18. cap. 10.*

Milium Indicum in Italiam Neronis principatu conuectum, nigrum colore, amplum grano, arundineum culmo. Adolescit ad pedes altitudine septem, prægrandibus culmis, lobas uocant, omnium frugum fertilißimum, ex uno grano terni sextarij gignuntur. Hodie apud nos paßim in hortis ostentationis gratia serunt, grano pisum æquante, atro, stipula arundinea, quinū apud nos seminatur pedum proceritate, & frumentum Sarracenicum, Germanice Türckisch Korn/oder Indisch Korn *appellāt. Græcè uerò* κέγχρος ἰνδικός, *cuius pictura hæc est.*

Quatuor huius Milij Indici genera reperiuntur. Quoddā enim grana rufa, quoddam uero purpurea, aliquod subcandida grana profert. Spicarum siue panicularum etiam in ijs est diuersitas: etsi enim omnes muticæ sint, tamen alia cādidos, alia luteos, alia purpureos, prout scilicet grana colorata erunt, flores obtinēt. Alias quod ad formam attinet, in ijs nulla est differentia.

Panicum: Caput XC.

Panicum frumētaceis seminibus annumeratur, milio simile. eodemq́; modo in panes subigitur. eosdem habet usus. minus tamen & nutrit & stringit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὁ ἔλυμος. *Latinè panicum, à paniculis, in quibus semen est.*

Germanicè pfench & füchsschwantz.

Gallicè paniz, dicitur. Panicum milij similitudine prosilit, denis ut plurimum folijs luxuriâs, culmo penè in surculū extenuato, nutante, rubido panicularū fastigio, prædēsis aceruato granis, aliàs purpureis, aliàs rufis, aliàs nigris, itē & candidis.

Sesama. Ca. XCI.

SEsama stomacho inutilis cibus. halitus grauitatē facit, quoties inter mādendū cōmissuris dētium inhæsit. neruorum crassitiem illitu discutit. medetur auribus fractis, ambustis, inflammationibus, coli doloribus, & cerastę morsibus. capitis dolores, qui ęstuatione cōcitantur, ex rosaceo lenit. eadem efficit herba decocta in uino. præsertim inflammationibus oculorum doloribusq; prodest. ex ea fit oleum, quo Aegyptij utuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σήσαμον. *Latinè sesamum.*
Officinæ sesamum uocant. Germani Leindotter.
Gallicè du sesama, de la iugioline.

Sesamum nunc penè intercidit, quod multis in locis ignoratur, quod tamen Columella & Plinius, ex medicis Galenus, & ante hunc Dioscorides capite præsenti collaudant. Veteribus sanè omnibus, ut pleraq; alia notißimum erat, ut ipse Dioscorides, qui in herbarum pictura diligentißimus est, ista ipsa γνώριμα, *id est, nota indicat. Ideo talium historiam præter morem plerunq; neglexit, ex qua colligeremus, quodnam certum esset seminum genus. Sunt enim paucæ seminum cerealium notæ, aut sæpe nullæ, quibus dinosci poßint, adeò ut frugem ipsam non certo uocabulo nominare liceat, ex qua panis quotidianus conficitur, Ita uidemus in plerisq; sola nomina nobis restare: ut suprà quoq; ostendimus.*

Lolium. Caput XCII.

LOlium quod inter segetes nascitur, molitum, illitu nomas, putrescentia ulcera, gangrænasq; emarginat. sanat cū raphanis, sale & aceto feros lichenas: & ex aceto & sulphure uiuo, lepras. strumas quoq; discutit, cum fimo columbino & lini semine decoctum in uino. rumpit quæ ægrius ad coctionē perducuntur.

Lolium.

decoctum ex aqua mulſa utiliſſimè iſchiadicis illinitur. ſi cum polenta, thure, myrrha, aut croco ſuffiatur, conceptionem adiuuat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis αἶρα.
Latinis lolium.
Germanis Ruͦtweiſſen/Lulch.
Gallis luraya. yuroie, teuille, gaſſe, dicitur.

Lolium fit ex corruptis ſeminibus tritici & hordei, inebriat & uertigines facit. unde prouerbiū: Lolio uictitat, quod Plinius inter frugū morbos potius quàm terræ peſtes numerat. à nonnullis zizanion appellatur. Fuchſius errore manifeſto depingit aliam herbam, quam Germani Raten *uocant, pro lolio.*

Amylum. Caput XCIII.

AMylum ex eo appellatum eſt, quod ſine mola fiat. Optimū ex trimeſtri, natione Creticum aut Aegyptium. Ratio faciundi amyli hæc eſt: Purgatum trimeſtre triticū madeſcit quinquies die, & ſi fieri poteſt, nocte: cum emollitum fuerit, effunditur ſenſim, ſine agitatiōe, aqua, quò minus cremor utilis unà excludatur: ubi molliſſimum eſſe uidetur, mutata aqua pedibus calcari oportet: rurſus infuſa, teri: tum demum enatantes ibi furfures incerniculo eximendi, reliquumq́; quallo ſportisq́; ſiccatum tegulis nouis confeſtim torreatur flagrantiſſimo in ſole. namq; ſi pauliſper udum maneat, acorem concipit. Contra fluxiones oculorum, puſtulas, cauaq́; ulcera efficax eſt. ſanguinis reiectiones potu cohibet. Exaſperatas fauces lenit. lacti atq; obſoniis admiſcetur. Fit etiam amylum ex zea, quæ maceratur ac eluitur uno aut altero die, & ſubactæ farinæ modo manibus ſubigitur, preſſaq́; feruentiſſimo in ſole, ut ante retulimus, exiccatur. nullius in medicina uſus, ad alia tamen conueniens.

Fœnum græcum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Amylum factitium eſt & frumenti medulla, arte præparata, appellatum ab eo quòd ſine mola fiat, fitq́; ex omni tritico & ſiligne, optimum autem ex trimeſtri, ut Dioſcorides tradit. Inuentio eius Chio inſulæ debetur, ut lib. 18. Plinius tradit, unde & laudatiſſimum. Poſt quod maximè laudatur Creticum, mox Aegyptiacum probatur leuitate, leuore, candore. utq; ut recens ſit. E ſiligine quomodo fieret, docet Cato libri ſui cap. 87. Conficitur item ex zea, ut hoc loco Dioſcorides teſtatur. Eſt item frugis genus aliquando ſignificans amylum, ex quo fit illud factitium. In qua ſignificatiōe Celſus accipit lib. 2 ubi id cum alijs quibuſdam inter ea quæ boni ſucci ſunt, & ſtomacho aptiſſima, cōnumerat. Germanicè Amidum/amlung/ & Krafftmell. *Gallis quoq; amydum dicitur.*

Fœnumgræcum. Caput XCIIII.

FOenigræci farina uim habet emolliendi diſcutiendiq́; in aqua mulſa decocta aduerſus tam internas quàm externas inflammationes efficaciter illinitur. lienem cum aceto & nitro trita extenuat. ſuccus decocti eius fœminarum

minarum malis subuenit: & siue tumor, siue præclusio sit uuluæ, fouentur, & insident. Fœnigræci in aqua decocti cremor expressus. capillos, furfures, & manantia capitis ulcera purgat. locos dilatat & emollit, si cum anserino adipe pessi uice subijciatur. uiride cum aceto utilissimum imbecillibus locis, & ulcera sentientibus. decoctum eius prodest aduersus tenesmos fœtidamq́ue dysentericorum proluuiem. Oleum quod eo exprimitur & myrto, capillos & genitalium cicatrices abstergit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis τῆλις, κεραῖτις, αἰγόκερως, βούκερως.
Fœnumgræcum Latinis & officinis.
Germanis Fenigrec / & Bockshorn.
Gallis fenigrec, & senegreue, dicitur.

Fœnum Græcum inter fruges est. Plinius & Varro Silicam, & Siliculam dici testantur: Columella siliquam simpliciter uocat. Vis eius siccare, mollire, dissoluere, testante Plinio lib. 24. ad finem. Nec dubitatur, quin decoctum eius utilissimum sit uuluis, interaneisq́ue exulceratis: sicuti semen articulis atque præcordijs, sumitur & sorbitio è farina ad pectus exulceratum, longamq́ue tussim. Diu decoquitur, donec amaritudo desinat: postea mel additur. Siccum primo gradu, calidum secundo, lib. 8. simpl. calidum autem mediocriter, ob id digerere dicitur, lib. 1. comp. pharm. part. Nam is gradus est medius inter summum & omnino temperatum, quod nec calidum absolutè, nec frigidum iure dixeris, phlegmonas ardentes irritat & exacerbat, minus calidas & duras digerendo sanat. Paulus Aegineta lib. 1. calfaciendi, uentremq́ue subducendi uim illi tribuit, si ante alios cibos sumptum fuerit.

Linum. Caput XCV.

Linum uulgo notum est. cuius semen easdem quas fœnumgræcum uires habet. discutit & emollit omnem intus forisq́ue inflammationem, cum melle, oleo, exiguaq́ue aqua decoctum, aut melle cocto exceptum. uitia cutis in facie uarosq́ue crudum tollit. illitum cum nitro & ficulneo cinere, parotidas duritiasq́ue discutit. ulcera quæ serpunt, fauosq́ue, cum uino decoctum expurgat. ungues scabros eximit, cum pari modo nasturtij & mellis. uitia pectoris extrahit, si ex melle in eclegmatis uicem substituatur. tussim lenit. uenerem stimulat, si farina piperis & melle exceptum, pro placenta largius adsumatur. Huius decoctum interaneorum uuluæq́ue erosionibus immittitur. alui excrementa euocat. ad uuluæ inflammationes in desessionibus perquàm utile.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Linum λίνον.
Latinis & Officinis linum.
Germanis Lein / & Flachs.
Gallis du lin appellatur.

λινόσπερμον, id est, lini semẽ, Germanicè Leinsamen / humido et sicca quodammodò temperatum, calidum autem quodammodò ordine primo: flatuosum est etiam si frigatur, adeò plenum est humiditate recrementitia. Quia igitur calidum, humidum, flatuosum, semen homini generat. Lini semen torrefactum terget, ut ptisana & farina fabarum, lib. 7. comp. pharm.

Lini semen tepide calidum, ut chamæmelum. | Lini semen in aqua coctum refrigerantem succum gignit. Linospermon & succus rosarum frigidioris media temperie sunt naturæ, sed non ita multò, quin potius caloris sunt tepidi. Lini semen refrigerat, siccat. Linospermon tanquã frigidissimũ uitandum asthmaticis censet Galenus, ut meconium. Mandragorã, hyoscyamũ, cicutã, psylliũ. Linospermon urinas exiguè mouet: frixum autem ureticum magis fit, & aluum magis sistit esu.

Cicer. Caput XCVI.

Album. Rubrum.

CIcer satiuum aluo idoneũ est. urinã ciet. inflationẽ parit. colorem cõmendat. mẽses ac partus expellit. lac auget. cũ eruo decoctum illinitur ad inflammatiões testium, uerrucosas informicationes, ad scabiem, ulcera capitis manãtia, impetiginesq́; contra carcinomata, & ulcera quæ cacoëthe uocantur, cũ melle & hordeo prodest. Alterum genus arietinum nominatur. utrunq; cit urinas, dato cum rore marino, hydropicis aut regio morbo laborãtibus, eorum decocto. Lædunt ea exulceratam uesicam & renes. in uerrucarum formicantiũ pensiliumq́; genere, prima luna singulis granis singulas tangunt, eaq́; grana linteolo deligata abijci post se præcipiũt, ita decidere eas arbitrantur. Syluestre cicer folijs satiuo simile est. odore acri, sed semine discrepat. idem quod satiuum præstat.

Faba.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cicer legumen est, cuius differẽtiæ plures, magnitudine, figura, colore, sapore. Est enim aretino capiti simile, unde ita appellatur, Græcis κριός, Germanis Kichern/Kichererbs/ ziser erbs. Gallis Ciche, uel pois cices. dictum, album nigrumq; est. Et columbinum, quod alij Venereum, Columella Punicum uocat, candidum, rotundum, leue, aretino minus, quo religio peruigilijs adhibet. Est et cicercula Græcis ὁ λάθυρος, ut Theodorus è Theophrasto reddidit. Columella tamen eandem ciceram & cicerculam uocat, Gallis cerre, uel pisa cerra. Quanquã & aracũ sic uocant. Martinus Gregorius interpretatur Iesse: inæquales angulos habens, ueluti pisũ. Dulcißimũ autem id quod eruo simillimũ, firmiusq; quod nigrũ & ruffum quàm quod album: author lib. 18. Plinius. Paulus Aegineta lib. 1. de his sic tradit: Cicera inflant, abstergunt, genitale semen augent, Venerẽ stimulant, calculum terunt. At fricta flatum quidem emittũt, sed difficulter concoquuntur.

Faba. Caput XCVII.

FAba inflationẽ excitat. ægrè concoquitur. tumultuosa somnia facit, tussi confert, carnẽ gignit*, media calidi frigidiq́; natura. decocta in posca, & cũ suo cortice esitata, dysenterias & cœliacorũ profluuia sistit. contra uomitiones cõuenienter mãditur. inflatio leuior cõtrahitur, si aqua prior inter coquendũ abijciatur. uiridis plus negocij stomacho exhibet, maiorẽq́; flatũ parit. Lomentũ eius & per se, & cũ polenta illitũ, inflãmationes quas uulnus excitauit, mitigat. cicatrices cõcolores facit. turgentes grumoso lacte mãmas, etiã si inflãmatione tentẽtur, adiuuat. lac restinguit. furũculos, sugillata, parotidasq́; cũ fœnigræci farina et melle discutit

*Hoc quidã carent.

discutit. cũ rosa aũt, thure et oui candido, procidentes oculos, tumores, uuasq́; reprimit. subactũ uino, suffusiones et ictus oculorum recreat. Manducata sine cortice faba, ad auertendas fluxiones frõti illinitur. decocta in uino testiũ collectiones sanat. quò tardius pubes erumpat, pueris imo uentri illinitur. uitiliginẽ purgat. Fabarum cortice illiti capilli q post euulsionem renascuntur, gracilescunt, et minus alimenti capessunt. cum polenta, scisso alumine, et uetere oleo impositi cortices, strumas discutiunt. decocto earum lanę inficiuntur. Faba dempto cortice in illas parteis diuisa, in quas suapte natura scinditur, imponi solet sanguinis defluxionibus ab hirudine concitatis: nanque eas supprimit, si semisecta apprimatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κύαμος. Latinis & Officinis faba.
Germanis Bon. Gallicè febue dicitur.

Faba nostris nõ ita dãnatur quemadmodũ olim à Pythagora maximè cùm fresa fuerit, hoc est, quæ mola leuiter cõfracta & decorticata fuerit. Altera enim solida dicitur, quæ adhuc integra et cũ cute est. Fabalia uerò sunt cortices & siliquæ, de quibus Columella inquit, se audisse ueteres rusticos malle matura fabalia, quã fructũ trimestrem, cuius ratio ex Plin. colligitur. Nã siliquæ caulesq́; gratißimo sunt pabulo pecori. Folliculi uerò eius apud Festum ualuuli dicuntur, sed quod in summo fabæ nigricat, hilum est.

Faba Aegyptia. Cap. XCVIII.

AEgyptia faba, quam aliqui Ponticã uocant, in Aegypto plerumq́; prouenit. in Asiæ etiam Ciliciæq́; lacubus inuenitur. Folia habet ampla, etiam si ad arborum frondes* cõparentur: caulem cubitalem, digiti crassitudine: florem roseum, dupla papaueris amplitudine. & ubi flore exuitur, fert folliculos uespa- rum fauis similes, in quibus faba supra operculum, bullantis ampullę modo, prominet. Ciborion ideo nominant, id est arculam, quoniam seratur ipsa, humenti glebæ mandata, & ita in aquã demissa. Radice firmatur harundine crassiore, quæ cruda coctaúe estur. ei colocasiæ nomen est. Faba uirens mandatur, & exiccata nigrescit. uulgarem magnitudine superat. Adstringendi facultatem obtinet, & stomacho utilem. dysentericis, cœliacisq́; prodest, insparso, polentęuice, lomento. datur quoq́; in pulte. Cortices in uino mulso decocti, si terni inde cyathi bibantur, magis proficient. Facit ad aurium dolorem, quod in earum medio uiride spectatur, gustu amarum, si tritum & cum rosaceo coctum instilletur.

*Alij, galri modo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius totã plantã Aegyptiæ Fabæ colocasiæ nomine intelligit: quã li. 21. sic depingit. In Aegypto nobilißima est colocasia, quã cyamon uocant aliqui. Hanc à Nilo metunt: caule cũ coctus est harenoso in mandendo. Thyrso autem qui inter folia emicat, spectabilis, folijs latißimis, etiã si arbores cõparentur, ad similitudinem eorũ quã personatiã in nostris amnibus uocamus: adeoq́; nihil suis dotibus gaudet, ut implexis colocasiæ folijs in uariã speciem uasorũ potare gratißimũ habeant, unde illud Horatij. Ciboria exple. Et Strabo geographiæ lib. 17. ait: in Aegypti lacubus ac paludibus biblus nascitur, & Aegyptia faba, ex qua Ciborium fit (& paucis interpositis ipsam describentibus uerbis ait,) oblectantur autem mirum in modum scaphis Thalancegis densißima fabeta subeuntes, & eorum folijs inumbrati, quæ adeo magna sunt, ut poculorum & catinorum usum præbeant. Habent enim concauitatem quandam ad id idoneam: unde Alexandrinæ officinæ ijs plenæ sunt, & ut uasis utuntur.

Faba & semen ipsum quod amarum est, uiride ægrè concoquitur, exigui nutrimenti est, & inflat. Siccatum tamen minorem inflandi uim habet, authore Theophrasto & Athenæo.

Lens. Cap. XCIX.

LEns frequenti cibo aciem oculorũ obtundit. ægrè concoqtur, stomachum malè habet, eũq́; & intestina inflat, sed aluum cũ cortice cocta sistit*. Prestat in cibo quæ facillimè coquitur, nihil atri in maceratione reddens. uim habet adstringendi, qua ex caussa aluum cohibet. si detracto antea cortice discoquatur accuratè, primaque aqua inter coquendum effundatur (quippe primum id decoctum uentrem resoluit) somnia tumultuosa excitat. capiti, neruis, ac pulmoni inutilis. melius suo fungetur munere contra alui fluxiones, addito cum aceto

*Alij emollit.

Lens.

intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut baccis myrti, aut putamine punici, aut aridis roſis, aut meſpilis, ſorbiſúe, pyris Thebanis, aut malis cotoneis, aut cichorio, aut plantagine, aut gallis integris, quæ poſt decoctionem abijciuntur, uel uuarum rhois quæ obſonijs inſparguntur. uerum acetum cum eo diligenter percoqui debet, aliàs aluum conturbat. Contra ſubuerſionem ſtomachi, triginta grana lentis deliberata deuorari proderit, decocta cum polenta, & illita, podagras lenit, ſinus cũ melle glutinat, cruſtas rumpit, ulcera purgat. decocta in aceto duritias & ſtrumas diſcutit. cum cotoneo aut meliloto medetur inflammationibus oculorum, ſedisq́; addito roſaceo: ſed in amplo ſinu aut inflammatiõibus ſedis, quæ maius remedium exigunt, cum putamine punici, ac ſiccis roſis, adiecto melle, decoquitur. nomis quæ in gangrænam euaſerunt, adiuncta maris aqua, puſtulis, & his quę ſerpũt, igni ſacro, pernionibusq́; ut antea dictum eſt. cõtra mammas in quibus lac in grumos coijt, & præ nimia ſui copia profunditur, cocta in aqua maris & illita auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lenticula quæ et lens, Germanis Linſen. Gallis Lẽtile, Græcis uerò quia edendo eſt φακὸς ἐσθιόμενος dicitur, leguminis genus eſt, cuius duo genera in Aegypto dicit eſſe lib. 18. cap. 12. Plinius. Alterum rotundius, nigriusq́; Alterum ſua figura. Vnde uario uſu translatum eſt in lenticulas nomen. Inuenio apud athores æquanimitatem fieri ueſcentibus ea. Laudatur maximè quæ apud Peluſium naſcitur oppidum. Vnde illud Vergilij: Nec Peluſiacæ curam aſpernabare lentis. Et Auſonius in monoſyllabis ait: Et Peluſiaco de ſemine planta, teres lens. Martialis item: Accipe Niliacã Peluſia munera lentẽ. Vilior eſt alica, carior illa faba. Optima ut Plin. lib. 22. ca. ultimo tradit, quæ facillimè coquitur, eaq́; quæ maximè aquã abſorbet. Aciem oculorũ et ſtomachũ inflat, ſed aluũ ſiſtit in cibo, magisq́; diſcocta aqua cæleſti. Eadẽ ſoluit minus percocta. Propter diſſolutionẽ ſtomach. 30. grana lẽtis deuorãtur. Celſus ipſam inter ea quæ aluũ adſtringũt enumerat his uerbis. Lenticula cui uel Beta uel Intubus, uel ambubeia, uel Plãtago adiecta eſt: magisq́; etiã ſi illa ante fricta eſt.

Phaſioli. Cap. C.

PHaſioli inflãt. ſpiritus cient. ægrè coquũtur. uirides cibo aluũ emolliũt, ad uomitiones idonei.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Phaſelus differt à phaſeolo, & phaſiolo, ac ochro, quem Gaza nũc cicerã, nunc eruiliã trãſtulit, ſuper quo multũ hodie inter clariſsimos Medicos cõtrouertitur. Annumerantur aũt nõ tã leguminibus, quã iumentorũ pabulo. Ea igitur uiſa eſt mihi ratio, cur uilem Verg. nuncuparit. Editur tamen in quibuſdam regionibus in modum phacoptiſanæ, id eſt, Ereſorum cremore, cuius & Plinius meminit.

Eruum. Cap. CI.

ERuum paruus frutex omnibus cognitus, anguſto folio, tenuis, ſemina in ualuulis habens, è quibus farina fit, nomine eruina, ad medendi uſus cõueniens. eruũ capiti oneroſum eſt. aluum eſu turbat. ſanguinẽ per urinã extrahit. elixo boues ſaginãtur. Parandę farinę ratio hęc eſt: uberiora grana candidaq́; deliguntur, permiſcen

Eruum satiuum.

permiscendoq́ue aqua resperguntur, donec sufficienter combibant: postea torrentur, usquedum hiãs cortex disrumpatur: molitaq́ue farinario cribro incernuntur: postremò farina reconditur. Hęc aluo utilis est. urinam ciet. meliorem colorem efficit. sanguinem per uesicã aut aluum cum torminibus elicit, si largius in cibo aut potu assumatur. ulcera cum melle purgat. lentigines & uitia cutis in facie, & maculas, totumq́ue corpus emendat. nomas, gangrænas, duritiasq́ue serpere non patitur. mammarũ duritias emollit. atra ulcera quæ theriomata uocãt, fauosq́ue emarginat. carbunculos rumpit. cum uino subacta illitu morsibus uiperarum, canũ, hominumq́ue medetur. urinę difficultates, tenesmosq́ue ex aceto mitigat. Eruum tabidis, qui alimentum nõ sentiunt, tostum, & ad nucis magnitudinem melle exceptum, sumptumq́ue, conuenit. Eius cremor perniones, & pruritus in toto corpore, sanat fouendo.

Lupini.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ὄροβος. Latinis & officinis Eruum, ab eruendo dicitur. Germanis peregrinum. In Gallia Narbonensi, ers.

Eruũ calidũ primo ordine, siccum secundo, amarum proinde, incidit, terget, obstructiones liberat, largo usu sanguinem per urinas euocat, præsertim rufum. Nam Eruum non candidum sed rufum uehementer amarum est, candidum dulcius. lib. antid. Gal. li. 8. simpl.

Lupini. Cap. CII.

SAtiuus lupinus notus est. Cuius farina cum melle delinctu, aut potu, uentris animalia expellit. ipsi quoque macerati, & cum sua amaritudine esitati, eadem efficiunt. Decoctum eorum idem munus præstat, cum ruta & pipere potum. quare lienosis prodest. eodem ulcera tetra, quæ theriomata uocant, gangrænas, incipientem scabiem, eruptiones pustularum, ulcera in capite manantia, uitiligines, maculasq́ue fouere utilissimum, menses & partus extrahit, cum myrrha & melle subditum in uellere. Eorum farina cutem liuoresq́ue corrigit. inflammationes cum polenta & aqua mitigat. tubercula, & coxendicum cruciatus ex aceto lenit. strumas in aceto cocta illitaque dissipat. carbunculos rumpit. Decocti cœlesti aqua, donec in cremorem lentescant, faciem abstergunt. medentur pecorum scabiei, cũ radice nigri chamæleontis, ita ut tepente decocto abluantur. Cit urinã radix cum aqua cocta. Lupini triti, ubi maceratu dulcescere cœperint, cum aceto poti, fastidiũ detrahunt, & cibi auiditatem faciunt. Gignuntur & syluestres lupini, satiuis similes, sed omnino minores, qui eadem quæ satiui possunt.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis θέρμοι.

Latinis Lupini, quòd instar lupi terræ sit appetens, id quod & nomenclatura Germanorũ allud it. Officinæ genuinum nomen retinuere. Germanis Feigbonen / Wolffs schoten / Wick bonen. Gallis Lupini dicuntur.

Lupinus est satiuus, idemq; uel dulcis, uel amarus: agrestis uerò minor sed amarior, et ad omnia ualentior domestico, terget, tenuat, incidit, digerit, siccat sine morsu: uitiligines, psoras, achoras, ulcera cacoëthe sanat, lumbricos necat sumptus & admotus, iecur & lienem purgat, phymata, chœradas, liuida ex aceto uel posca, uel oxymelite pro ægri natura & affectus uarietate coctus digerit.

Rapum. Cap. CIII.

Rapum syluestre.

Decocta rapi radix alit. inflationem parit, humentem ac fluxã carnẽ creat. uenerem stimulat. decocto podagræ, pernionesq; fouentur: contritoq; rapo atque imposito iuuantur. si excauatæ radici rosaceum ceratum adigatur, & feruenti cinere eliquescat, exulceratis pernionibus proficiet. Cymæ eius decoctæ manduntur, & urinam ciunt. semen antidotis & theriacis, præsertim quæ sensum doloris auferunt, anodyna uocant, idoneum est. potum contra uenena salutare est. Venerem concitat rapum. muria conditum, minus alimenti sufficit, sed multò magis appetentiam recreat. Syluestre rapum in aruis nascitur, fruticosum, in cubiti altitudinem assurgens, ramosum, læue. in cacumine folia fert læuia, digitali latitudine, aut maiora: & fructum in siliquis calyculatis. cumq; eorũ inuolucra aperiuntur, alia intus siliqua spectatur, quæ quãdam capitis speciem præbet, in aqua semina paruula concipiũtur, foris nigra, intus alba. Additur in medicamenta quibus ad detergendam cutẽ in facie, totoq; corpore utimur, præsertim quæ ex lupini aut erui, tritici aut lolij farina, fieri solent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἡ γογγύλις. Latinis & officinis rapum, uel rapa. Germanis Rüben. Gallis ung naueau.

Rapæ notæ sunt & in cottidiano cibi usu. Quondam ut alia salgama etiam condiebantur: quarum condiendarum modum unum tradit in Decembri mense Palladius. Alium etiam modum habes apud Columellam lib. 12. cap. 54. Apud nos nunc integra, resecta herba in foßis subterraneis, substratis nucum aut aliarum arborum folijs, & coopertis adseruantur: aut integra & detersa, leuiterq; cocta cum alijs oleribus & pomis ac pyris in muria infusa, in uasis seruantur, pondere imposito ut ius supernatet. Interdum etiam leuiter cocta & munitißimè concisa saleq; plurimo aspersa, in doliolis seruantur.

Rapum Syluestre quod Græcis γογγυλὶς ἀγρία, Germanicè Rapuntzlen. Gallis Raponcen appellatur. Describitur enim cubitali altitudine consurgere, fruticosum, in cacuminibus leue, folio glabro, longitudine digitali, aut interdum maiore. fructum fert in siliquis caliculatis, dumque seminum inuolucra dehiscunt, alia intus capitulata continetur siliqua, in qua paruula semina concipiuntur, foris nigra, sed quæ fracta candicent.

Napus. Cap. CIIII.

Cocta napi radix* inflat, modicum alit. semen eius potum uenenorum uires hebetat: antidotis admiscetur. Conditur sale radix.

*Potius, Napus et eius radix cocta.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Βουνιὰς. Latinis & officinis Napus.

Germanis Steck rüben/satiuus trucken steck rüben/syluestris nass steck rüben.

Gallis Rouonnete, naueau, Raue ronde de sauoye, ou de Limosin.

Easdem quas rapa uires obtinent. nam congeneres sunt rapis, à quibus longitudine in primis differunt. Plura eorum genera. Palma Romæ, ut libro. 19. scribit Plinius, Amiternis datur, deinde Nursinis, tertia nostratibus. Hinc illud Martialis de napis. Hos Amiternus ager fœlicibus educat hortis, Nursinas poteris partius esse pilas. Condiuntur etiam raparum modo, conditurææq; rationem docet Col. libro 12.

Napus bunias syluestris.

Raue de sauoye.

Raue de Lymosin.

Napus bunias.

Radix. Cap. CV.

RAdix, quæ græcis rhaphanus dicitur, excalfacit. flatus gignit. ori suauis est, sed stomacho aduersatur. ructus ciet. urinam pellit. aluo aptior. summo tamen cibo sumi debet, quò magis eius distributionem adiuuet. cum autem præsumitur, cibum suspendit. quare uomituris commodissimè datur ante cibum. sensuum aciem excitat. decocta contra ueterem tussim, & pituitæ crassitiem in pectore, efficax est. cortex ex aceto mulso, celerius uomitiones mouet. hydropicis commodissimè illinitur. lienosis utilis. sugillata cum melle rapit, & nomas amolitur. contra uiperarum ictus auxiliatur. alopecias ad pilum reducit. lentigines cum loliacea farina emendat. his qui fungis strangulantur, tam cibo quàm potu salutaris est. Semen uomitiones facit, urinam mouet, menses cit, lienem extenuat. cum aceto illitum gangrænas ualidissimè emarginat, coctum cum aceto mulso, anginis perquàm utiliter gargarizatur. contra cerastis morsus, potum ex uino, auxilio est. Syluestris rhaphani, quā Romani amoraciā uocāt, folia satiuo similia, sed magis lampsanā imitātur. radix gracilis, tenera, subacris. Tā folia quàm radix in olera recipitur. sed hæc excalfacit, urinam concitat, æstuosa est.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ῥάφανος, ἡ. Latinis & officinis Radix, Raphanus.
Germanis Rätich. Gallis Refort. quasi radix fortis dicitur.

Rhaphanus apud antiquiores Græcos pro Crambe, id est, brassica accipitur, apud posteriores uero cum Græcos cũ Latinos radicem significat, quæ comeditur, & quam radiculam uocat Celsus. Cui amaritudo est plurima, ut inquit lib. 19. Plinius, & uis mira obligandi spiritum, laxandiq; ructum, ob id cibus illiberalis utiq; si proxime olus mandatur. Aegypto mire celebratur propter olei fertilitatem, quod de semine eius faciunt. Frigore adeò gaudet, ut in Germania, præcipuè in agro Argentinensi infantium puerorũ magnitudinem æquet. Vtilissimi in cibis hiberno tempore existimentur: ijdemq; dentibus semper inimici, quoniam atterant. Mirumq; omnibus uehementiam saporis inesse. Cæsar de agricultura lib. 12. cap. 22 ex Florentino: Succus ipsorũ ex aqua acceptus boletis & uenenis resistit. Si uerò raphani succo quis manus suas probe illinat ac confricet, intrepide & citra periculum reptilia ac serpentes apprehendet. Dulces erunt, quorum semen in uino, aut uuarum passarum succo fuerit maceratum.

Raphanus syluestris cuius pictura hæc est Græcis χερσία, ἡ κέρα παρὰ θεοφράστῳ Latinis Amoracia. Germanis Hederich dicitur. Fuchsius Raphanum syluestrem falsò pro Irione pingit.

Siser. Cap. CVI.

SIser uulgo cognitum. Cuius radix decocta ori grata est, & stomacho utilis, urinam ciet, & appetentiam inuitat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σίσαρον. Latinè Sisaron & siser. Germanis Geirlin & girgelin. Gallicè Cheruy.

Plinius lib. 19 mox post pastinacæ genera sic scribit. Siser & ipsum Tiberius princeps nobilitauit, flagitans omnibus annis è Germania. Geldubæ appellatur Castellum Rheno impositum, ubi generositas,

rositas præcipua. Ex quo apparet frigidis locis conuenire. Ineſt longitudine neruus qui in decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte relicta, quæ mulſo in cibis temperata etiam in gratiam acertitur. Et lib. 20. idem ait, Stomachum excitat, faſtidium abſtergit ſiſer.

Lapathum ſiue rumex. Caput CVII.

Lapathum acutum.

Oxalis.

EX generibus rumicis, oxylapathum uocant, quod in acutum tendit, prædura habens extrema, non niſi paluſtribus naſcens. alius eſt ſatiuus, illi diſſimilis. tertiũ genus ſyluestre, paruum, plantagini proximum, humile & tenerũ. quartũ eſt quod alij oxalida, alij anaxyrida, aut lapathon uocant. folia eius ſyluestri ac exiguo rumici ſimilia, caule non magno, ſemine ſubacuto, rubente, acri, in caule & agnatis appendicibus emicante. Omnium decocto olere aluus emollitur. crudi illitu melicerides, roſaceo aut croco adiecto, diſcutiuntur. Syluestris & oxylapathi, & eius quam oxalida nominãt, ſemen ex aqua aut uino utiliter bibitur cõtra dyſenterias, & cœliacorum affectus, ſtomachi faſtidia, ſcorpionum ictus. quod ſi quis in potu præſumat, nihil moleſti ex ictu patietur. Radices ex aceto coctæ aut illitæ crudæ, lepras, impetigines, & ſcabroſos ungues perſanant. ſed antea locus aceto & nitro in ſole perfricandus eſt. pruritus corporis decoctum earum ſedat, ſi fouetur, aut in folijs balnearum confricetur. coctæ in uino & inſtillatæ, aurium dentiumq́; dolorem mulcent. ſtrumis parotidasq́; diſcutiunt. lienem cum aceto extenuant aliqui amoliendis ſtrumas radicum geſtamine utuntur, eas collo appendentes. tritæ & admotæ fœminarum profluuia ſiſtunt. cum uino autem potæ, regio morbo medentur. calculos ueſicæ comminuunt. menſes cient. ſcorpionum ictibus auxiliantur. Hippolapathon olus eſt magnum, in paludibus naſcens. eaſdem habet uires quas ſupradicta rumicis genera.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lapathi ſiue lapatij, utrunq; enim dicitur, plura ſunt genera: Vnum quod oxylapathon quaſi acutum lapatium uocatur. Germanis Lendewurtz/ mengel oder menbel wurtz. *Gallis* Herbe *aux trigneulx. appellata, paluſtribus locis naſcens, folijs duris & in cacumine acutis.*

Secundum genus eſt hortenſe, Λάπαθον κηπαῖον *Græcis.* Zam lende kraut *Germanis. de la lampe apud Allobroges dictum priori omnino diſsimile, folia habens lata, ſimilia betæ.*

Tertium genus eſt agreſte Græcis Λάπαθον ἄγριον. *Germanis* Bereyt ſaur ampfer/ *breue. plantagini ſimile, molle & in terra iacens.*

Rhabarbara monachorum. Bunium.

Quartum postremo est quod quidam ab aciditate saporis oxalida appellant, alij anaxyrida, aut agreste lapathum. Græcis ὀξαλίς. Officinis acetosella. Cretes oxynidam uulgo dicunt. Germani Spiess ampher dicunt, cuius folia tertio generi similia sunt, & eius caulis non adeò grandis est, semen acuminatum, colore rubro, sapore acri, quod in caule & adnatis nascitur.

Est et q; Hyppolapathō, id est, grāde lapathū à Græcis uocatū, grande olus in palustrib. nascens. Sunt qui Monachorum Rhabarbarum, sic hodie tanquam peregrina & incognita res, appellatū, speciē Rumicis siue Lapathi esse contendant, cuius pictura supra. Plinius hæc genera aliter tradere uidetur lib. 20. cap. 2. Lapathū digerit modicè, oxylapathū, digerit, & repellit, utriusq; semen leuiter astringit, unde dysenterias & diarrhæas sanat, præcipuè oxylapathi. Hippolapathū, quod in aquis omnino nascitur, eadē præstat, sed imbecillius: idē uerò ualētius fuerit in hortos hodie trāslatū.

Lampsana. Cap. CVIII.

Lampsana syluestre olus est. plus alit quàm rumex, & stomacho utilius, cuius folia caulesq; coquuntur in cibo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λαμψάνη. Latine Lapsana, holus syluestre. Germanis Wild köl / wild senff kraut / weyss heyderich. Rura Galliæ Sanuas albas, quasi syluestres napos uocant, de sanues blanches.

Bunium. Cap. CIX.

Bvniū caulē emittit quadrangulū, et in eo foliosos ramulos, tenues, prętenuibus foliolis & flosculis scatentes, lōgitudine digitali: folia propter radicē, apio similia, sed multò tenuiora, et quę modo quodā folia tribuli imitētur. flores anethi. semē odoratū, minus hyoscyamo. Excalfacit buniū. urinā ciet. secundas detrahit. lieni, renib. et uesicę utile. eo humenti aridóue utuntur, exempto radice & caulibus succo, ex aqua mulsa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè βούνιον. Latinè Buniū. Germanis s. Barbare kraut. Gallis herbe au charpētier, dicitur.

Vulnerariam herbam esse & temperamentum eius & experientia docet. His uerò potißimum ulceribus medetur quæ impura sunt, & in quibus caro supercrescens fuerit: nam quia ualenter siccat, ideo sordes extergere, & carnes munuere potest.

Blitum. Cap. CX.

BLitum estur oleris modo. aluo utile est. nullius in medicina usus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis βλίτον, ἢ βλῆτον. *Latinis Blitum.*
Officinæ cum beta confundunt. Germanis Mayer.
Gallis Porrete rouge, Tourgon in Narbonēsi agro, du blit, breyon apud Sabaudos.

Blitum imbecilliter refrigerat & humectat libro 2. comp. ph. par. in secundo recessu à temperatis, lib. 6. simp. iam uulgare est,

Malua. Cap. CXI.

MAlua satiua esui longè aptior syluestri. stomacho aduersatur. aluum iuuat: sed multò magis caules. interaneis & uesicæ utilis. cruda folia cum salis exiguo manducata, ægilopas ex melle sanant.

Malua uulgaris.

Malua satiua.

uerùm cùm cicatricem trahere cœperint, ea demum citra salem utendum est. contra aculeatos apium uesparū q̃ue ictus, illita efficax est. eadem cruda cum oleo trita peruncti, non feriuntur. ulcera manātia in capite, furfuresq́ cum urina sanat. sacris ignibus & ambustis decocta folia, tritaq́, utilissimè ex oleo imponuntur. Eius decoctum uuluas insessione mollit. prodest erosionibus uesicæ, et intestinorū, uuluæ, sedisq́ clystere infusum. ius decoctæ cum radice sua, contra omnia uenena auxiliatur, si continuò à bibentibus reuomatur. contra phalangiorum morsus remedio est. lac euocat. semen in uino potum, addito loti

malua arborescens.

syluestris semine, uesicæ cruciatus lenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quæ maiores, aut minores dicantur maluæ satis, ex Plinio lib. 20. cap. 21. colligere licebit, ubi de maluis & earum generibus agens sic scribit: In magnis laudibus malua est utraq;, & satiua & syluestris. Duo genera earum amplitudine folij discernuntur. Maiorem Græci Malopen uocant in satiuis, alteram ab emolliendo uentre dictam putant malachen. E syluestribus cui grande folium & radices albæ, althea uocatur, ab excellentia effectus à quibusdam aristalthea. Ex quibus Plinij uerbis colligitur maluas bifariam inter se diuidi: suntq; prima & præcipua illorum genera duo. Satiua siue hortensis, Græcis Μαλάχη κηπαία: Germanis Römisch bappel dicta, et syluestris, Μαλάχη ἀγρία. Germanis Gemein bappel appellata. Quarum utraq; iterum in alia duo secernitur. Prior quidem illa in satiuam & hortensem. quæ in hortis ad ciborũ usum serebatur, & qua pro olere utebantur: & in eam quæ locis incultis nascitur syluestris, quæ etiam edendo fuit, sed minus quàm alia. Posterior autem quæ syluestris est, duabus illis undiq; procerior, & altius à terra erigitur: & in hortis craßior arborescit, unde à Galeno anadendromalachæ, quasi arborea seu arborescens malua Germanis uerò ern rosen & herbst rosen uocatur. Quartum maluæ genus quod itidem syluestre est Germanicè Ross bappel dicitur. Galli maluã Maulue appellant. arborescentẽ uerò roses doultre mer, id est, rosas ultramarinas.

Maluas aluum mollire testatur etiam Martialis hoc disticho.

Vtere lactucis, & mollibus utere Maluis:
Nam faciem durum Phœbe cacantis habes.

Et Paulus Aegineta lib. 1. inter olera esculenta nõ cõnumerat &, aluum subducere testatur, cum ait: Malua refrigerat quidem, sed obscure, magis uerò humectat, atque ob uiscositatem aluum ducit.

Nec his tantùm contenta est dotibus, sed diei horas insuper nobis ostendit, ad solem circumagendo folia, uti testatur Theophrastus & Columella. Quam ob caussam etiam ab aliquibus heliostrophos uocata est, ut refert Apuleius.

Atriplex. Caput CXII.

ATriplicem aliqui chysolachanon uocant. cognitum olus est. Duo eius genera, syluestre & satitium. coctum estur, ut olus. aluum mollit, panos discutit siue coctum illinatur. semen cum aqua mulsa potum, regium morbum sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Ατράφαξις, παρὰ τὸ ἀδρῶς αὔξεσθαι.
Latinis atriplex, ueteribus Atriplexum.
Germanis Burck hart/Zam multen.
Gallis bonnes dames arroches, bonnes femmes, follete, à gustu insipido.
Syluestris atriplex ἀτράφαξις ἀγρία Græcis.
Germanis Schyss malter/wilden burck hart/myst multen dicitur.

Non

Atriplex:

Non parum miror Bertrutium Bononiensem ut doctiß. ita etiam accuratißimum in docendo uirum in numerum laudatarum herbarum recensuisse Attriplicem, quum adeò parum commoda sit stomacho, ut non contentus Galenus hanc herbam cum oleo & garo miscuisse, ob eam caussam acetum quoque addat, quo facilius citiusque secedat è stomacho. Eadem ille gratia blitum quoque condit ob humorem aqueum utrique familiarem. Atriplex tamen in maiore neglectu fuit olim, si fides habenda Plinio est, quippe accusatum à Pythagora fuit olim, tanquam faceret hydropicos, morbumque regium, & pallorem: coqui præterea difficilimè, & in hortis nihil nasci iuxta id, nisi languidum, culpauit. Addidere Dionysius & Diocles plurimos ex eo gigni morbos, nec nisi mutata sæpius, aqua coquendum stomacho cõtrarium esse, lentigines & papulas gignere &c.

Braßica seßilis.

Brassica. Cap. CXIII.

BRassica satiua aluo est idonea, si modò leuiter feruefacta edatur: nam percocta aluum sistit. sed multò magis bis cocta, aut quæ in lixiuio coquitur. stomachum autem male habet. acrior est æstiua. in Aegypto propter amaritudinem non estur. cæcutientibus & tremulis esse prodest. summo cibo sumpta crapulam discutit, & uini noxã restinguit. melior stomacho cyma: sed acrior, & ad ciendam urinam ualidior. ea cõdita stomacho inimica est. aluũ cõturbat. Crudus succus cum nitro et iri deuoratus, aluum emollit. cum uino quoque epotus uiperarũ morsibus auxiliatur. cum fœnigræci farina, podagris et articulorum uitijs illinitur. prodest & sordidis ulceribus, & uetustis, illitus, caput purgat naribus infusus. menses extrahit, cũ loliacea farina inditus. Folia per sese illita, aut cum polenta trita, cõferunt inflammationibus, tumoribusque. epinyctidas, ignem sacrum, leprasque sanant. carbunculos ex sale rumpunt. fluentes capillos retinent. cocta, addito melle. aduersus depascentia ulcera, gangrænasq́ue ualent. lienosisq́ue ex aceto cruda prosunt. mansa, deuorato succo, retusam uocẽ instaurant. Decoctũ eius potu, aluũ & menses ciet. Flos post cõceptionem in pesso subditus, partũ abortu uitiat. Semen eius, præsertim quę in Aegypto nascitur, potũ tineas repellit. in antidota theriaca additur. faciei cutẽ lentiginesq́ue expurgat. Virentes cauliculi cũ radice cremati, & adipe porci uetusto excepti. diuturnos laterũ dolores mitigãt.

Crambe.

Braßica crispa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Braßica, ut Cato dicit, antistat, & ad salutem tempora comesta sese semper cum calore, & rigore arido, simul & humido, & dulci, & amaro, & acri. Quatuor earum genera. Prima est leuis, quæ nominatur λεία. Germanicè breiter köl, grandibus & latis folijs, caule magno: ualidam hæc habet naturam, & uim magnam: Altera est crispa, quæ à similitudine apij, σελινοειδὴς Græcis, Germanis krauser köl, uocatur: hæc est & aspectu & natura bona ad curationem, ualidiorque est quàm quæ supra scripta est. Item est tertia, quæ κράμβη, uocatur, minutis caulibus, tenuioribus folijs ob id Germanis kleiner kol dicta, acerrima omnium est istarum, tenui succo uehementißima. Est & quartũ genus Græce κράμβη κεφαλωτὴ. Latinis Brassica lacuturris, uel tertia aut sessilis siue Capitulata Germanis Cappiskraut Gallis Capini uel cabini coles, nõnullis albi, uocata. reliqua Brassicæ genæra Galli communi uocabulo choils, id est, caules appellant. Caulis enim etsi dicatur in herbis robur ipsum siue stirpes, sæpius tamen ob sui caulis ac thyrsi magnitudinem pro braßica sumitur.

Est autem Braßici peculiaris quædam uis contra uina, ut Dioscorides hoc loco tradit, ebrietatis & crapulæ noxas tollit à cibo sumpta, imò & Plinius historiæ naturalis lib. 20. Græcorum opiniones referens, scribit Braßicam uino aduersari, ut inimicam uitibus: antecedente quidem cibis caueri ebrietatem propter sumpta, crapulam discuti, Cuius rei rationem ex Aristotele colligere licet in problematis Amplius de braßica scribit Plinius lib. 19. cap 8. & lib. 17. cap. 24.

Braßica esculenta sapore nitroso, parum acri, siccat, tergit, sumpta & admota, induratas phlegmonas digerit, lepras terget, ulcera etiam maligna glutinat. Cinis ustorum eius caulium siccitate est caustica, cum adipe ueteri mistus ueteratos laterum dolores discutit.

Brassica syluestris. Ca. CXIIII.

SYluestris brassica, maritimis præruptisq; locis magna ex parte gignitur: satiuæ similis, sed candidior, hirsutiorq;, amara. cuius cyma in lixiuia cocta, ori

non insuauis. Folia illitu uulnera conglutinant, & inflammationes tumoresq́; discutiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hæc uidetur eadem herba esse, de qua supra cap. CVII. egimus. Germanis Weiß heyderich / uel ut alij uolunt, gütt heyrich.

Brassicæ syluestris semen maximè tenuat, efficaciter siccat, & digerit lib. 4. comp. ph. part.

Soldanella.

Brassica. Caput CXV.

MArina brassica à satiua prorsus abhorret, quòd folia ferat rotundæ aristolochiæ, prælonga, tenuia singula à ramulis rubentibus exeunt, singulari, ut hedera, pediculo. albo succo prædita est, sed pauco, salso gustu, & aliquantum amaro, pingui concretu. Herba in totum stomacho inimica, acris. uehementissimè aluum ciet, in cibo cocta. coquitur propter acrimoniam cum pingui carne.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis κράμβη θαλασσία.
Latinis Braßica marina.
officinis Soldanella.
Germanis Meerköl.
Gallis Soldana appellatur.
Braßica marina subsalsa, et subamara, uētrē deijcit, & cætera præstat, quæ has qualitates sequi cōsueuere.

Beta.

Caput CXVI.

BEta duorum generum est. è quibus nigra coquitur cum lenticula, ut uentrē sistat, quod magis radice eius præstatur. candida aluo utilis est. utraq; tamen propter nitrosum humorem. quē habet in se, noxij succi est. Vnde succus earum cum melle naribus inditus, caput purgat, aurium doloribus auxiliatur. Decoctum radicis & foliorum, furfures lendesq́; deterget. perniōes fotu mitigat. crudis folijs uitiligines, nitro ante perfrictas: alopeciarum inanitates, scalpello prius exasperatas: atq; depascētia ulcera, illini prodest. eruptionibus papularum, igni sacro, ambustisq́;, cocta medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Beta hortensiorum leuißima. Vnde illud Martialis: ut sapiāt fatuæ fabrorum prandia Betæ, O quàm sæpe petet uina, piperq́; cocus. Eius duo genera nigra quæ Græcis, σεῦτλον μέλαν Germanis Rotter mangolt, in inferiori saxonia Rôt rüben, ob radicis magnitudinē extuberantē, & altera alba quæ Græcis Σεῦτλον, λευκόν, τεύτλιον, τεῦλις. Germanis Weiß mangolt. Gallis Peres, dicitur. & altera præfertur, meliorisq; succi est, authore lib. 8. Theophrasto. Mira differentia si uera est, inquit, lib. 19. Plinius, cādidis soluis aluos, modicè nigris inhiberi. Et cū braßica corrūpitur in dolio uini sapor, odore betæ, folijs demersis restitui. Medici innocentiorem quàm olus esse iudicauere.

Beta nigra.

Asparagus quid.

quam ob rem appositas memini degustare etiam religio est, utq; ualidæ potius in cibo sint. Semina ijs natura & oleris, & capite ipso exilientis. Nam ut Paulus Aegneta lib. 1. ait. Bliti, Lactucæ, atriplicis, maluæ, & betæ plãta humida, asparagi uerò succus est. Per asparagum autem intelligit, quod primum, & nondum in folia explicitum earum plantarum ex terra prodit germen &c. Nec sine remedio est utraq; Beta uiridis, alba, & nigra, nitrosæ est facultatis, qua digerit sine calore manifesto, terget, per nares purgat, alba ad hæc ualentior: nigra substringit, præsertim radice: coquendo has uires exuit.

Lib 8. sim. & li. comp. phar. part.

Portulaca. Cap. CXVII.

Portulacæ uis astringit. capitis doloribus, inflãmationibus oculorum, cæterisq;, cum polenta imponitur. ardoribus stomachi, sacro igni, uesicæ doloribus, auxilio est. commanducata, dentiũ stupores sedat. stomachi & intestinorum æstuationem, fluxionesq; mulcet. renes & uesicam adiuuat, etiam si erosionẽ sentiant. ueneris impetus exoluit. succus epotus simili effectu prodest. in febribus ualẽs. contra teretes uentris tineas, cruentam excreationem, dysenteriam, hæmorrhoidas, & profluuia sanguinis, percocta efficax est. item contra sepis morsus. ocularibus medicamentis utilissimè cõmiscetur. interaneis fluxione laborantibus, atq; uuluarũ erosionibus infunditur. cõtra dolores, quos æstus excitauit, caput ex rosaceo & oleo fouetur. eruptiones papularum in capite, cum uino emendat. uulneribus quæ ad syderationem spectant ex polenta illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Portulaca Græcis ἀνδράχνη. Latinis & officinis portulaca.

Germanis Burtzelkraut/Burtzelen/Burgelen/gronsel. Gallis pourpier, porcelles.

Portulaca in duas species distribuitur. Vna in hortis emicat cauliculis teretibus, in altum erectis, lentè uergentibus in punicũ, folijs pinguibus, à tergo candidis, gustu subsulso, semine nigro, in herbaceis calycibus collecto. Alia sponte sua in uitibus nascitur, & ternis quaternisue coliculis in terra sessilibus serpit, cultaq; latius uagatur, folio carnoso, uerum turbinatiore, cætera priori consimilis.

Gal. 2. com. ph. part. & lib. 6. sim. et de optima secta.

Portulaca frigida ordin. tertio, humida secundo, subaustera: fluxiones biliosas, & æstus febriles maximè cohibet sumpta, & admota, Hæmodium. id est, dentium stuporem nõ omnem, sed eũ solum, quæ ab acerbis, austeris, acidis est nata, sanat, quia ab his asperè exiccata lenit, & replet humiditate lenta: uel quia

uel quia suo lentore acidulo hærens ac subiens, acorem illum sibi affinem saporeex dente extrahit, ut Aristoteli placet, huius autem effecti omnibus cogniti causam inexplicabilem, & soli Deo notam, scribit Aphrodiseus initio problematum suorum.

Portulaca syluestris. Portulaca satiua.

Asparagi. Cap. CXVIII.

CORruda siue syluestris asparagus uulgaris est notitiæ. Huius cauliculi in cibo cocti uentrem emolliũt. urinam cient Radicis decoctũ contra urinæ difficultatem, regium morbum, renum uitia, & coxendicum cruciatus, in potu proficit. cum uino autem, phalangiorum morsibus auxiliatur. si decocti succus super dentecõtineatur, eius dolori medetur. semẽ potum ad eadem ualet. canes, aut aiunt, si decoctum bibant, emoriuntur. Asparagum etiam nasci prodiderũt, arietis cornibus contusis, atq; defossis. quod, quantum equidem sentio, planè à ueritate abhorret. Altilis autẽ asparagus multis ramis fruticat, folijs fœniculi, longis, numerosis: radice rotunda, grandi, spongiã habente. Huius teneri cauliculi triti in uino albo, renum dolores sedant. assus autem coctus

coctusue, urinæ stillicidium, difficultatemq́ʒ, ac dysenterias mitigat. Radix cum uino aut aceto cocta, luxatos artus mulcet. decocta cum ficis aut ciceribus, sinupta, regium morbum sanat coxendicis cruciatus stranguriamq́ʒ leuat. alligata radix, aut haustum eius decoctum, conceptum adimit, & sterilitatem aufert.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Syluius. *Asparagus, uel Atheniẽsium more per ph. Aspharagus, uel etiam aphæresi, Sparagus, generatim quidem est coliculus tenerior herbæ, fruticis, arboris, ad fructum & semen increscens. speciatim uero herba uulgo nota, eaq́ʒ duplex, radice utilis & semine ad detergendas renum & hepatis obstructiones. Regij, qui in hortis nascitur et Helij, id est, palustris, meminit Galenus lib. 2. alimentorum: & huius etiam initio lib. 1. comp. ph. part. ad icterum. & illius lib. 5. simpl. Petræi autem lib. 6. simpl. qui post inuentos altiles asparagos, Corruda propriè dicitur: Polluci autem syluestris asparagus, Hic multo est satiuo efficacior. In asparago mas à fœmina semine separatur. Asparagus Græcis ἀσπάραγος. Officinis genuinum nomen seruauit. Germanis Spargen. Gallis Esparge dicitur.*

Plantago. Caput CXIX.

Maior.

Minor.

DVo plantaginis genera. minor folia habet angustiora, minora, molliora, leuiora, & tenuiora: caule anguloso, in terra sessili: floribus pallidis: semine summis caulibus emicante. altera maior, lætior, uirentiorq́ʒ, latis constans folijs, oleracei generis. cuius caulis cubiti altitudinem petit, angulosus, subruber, à medio ad uerticem tenui semine circumdatus. radicibus nititur teneris, hirsutis, candidis, digitum crassitudine æquantibus. Nascitur in lacunosis, sepibus & locis humidis. multò utilior magna est. Vim habent folia exiccatoriam, constringentẽ. quare omnibus malignis ulceribus, & fluxioni opportunis atqʒ elephanticis sordidisq́ʒ illita prosunt. profluuia sanguinis, ulcera quę serpunt, epinyctidas, carbũculos, nomasq́ʒ cohibent. uetera ulcera & inęqualia cicatrice obducunt chironia sanant. sinus conglutinant. morsibus canis, ambustis igni inflammationibus, panis, parotidibus, strumis, ægilopijs, illita cum sale prosunt. Coctum cum aceto & sa

& sale olus, dysentericis, cœliacisq́ꝫ sumptum subuenit. datur & in locum betę cũ lenticula coctum, & ad aquam inter cutem cui leucophlegmatiæ nomen est. datur & herba decocta post aridas epulas, sic ut media antecedat. comitialibus & suspiriosis data proficit. Foliorum succus, colluta subinde oris ulcera, purgat. cũ cimolia aut cerusa igni sacro medetur. fistulis infusus prodest. lippitudinibus & aurium doloribus idem succus instillatur. additur quoqꝫ in oculorum collyria. gingiuis cruore suffusis, & sanguinis reiectionibus, potu confert. clystere dysentericis infunditur. contra tabem datur in potu. aduersus strangulationes uuluæ, in uellere subijcitur, etiam si uulua fluxione laboret. Semen ex uino potũ alui fluxiones & sanguinis excreationes sistit. Decocta radix & manducatu, & collutione, dentium dolores sedat. eadem cum folijs, ulceribus renum & uesicæ in passo datur. Ferunt treis radices cum tribus uini cyathis, & pari aquæ modo, tertianis auxiliari: & quatuor, quartanis. Sunt qui radicis gestamine, discutiendis strumis utantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Duo hoc loco plantaginis genera facit Dioscorides. paruam, Græcis ἀρνόγλωσσος μείζων.
Latinis plantago minor. Officinis quinqueneruia.
Germanis Spitz wegrich. Gallis Lanceola dicta.
Alteram magnam & hac efficatiorem. Græcis ἀρνόγλωσσος.
Latinis & officinis plantago maior, latifolia, septineruia.
Germanis Breydt wegrich. Gallis du plantain appellatur.
Præter hæc est tertium nobis Arnoglossum uel Arnoglossa nomine generis appellatum, folio rotundiore, sessili, hirsuto, in usu medicorum frequentissimum. Plantago refrigerat, siccat ordine secũdo, astringit, repellit, digerit, ob hæc ulcera recentia & uetera etiam rebellia glutinat, hæmorrhagiam sistit, fluxiões & putredines, & ab his dysenterias coërcet, hepatis & renũ obstructiões tollit: Semẽ & radix eadẽ præstant, sed siccant magis, refrigerãt minus, ad hæc semini adest essentiæ tenuitas.

Lauer seu sium. Ca. CXX.

Sion in aquis inuenitur, frutice pingui, recto, folijs latis, olusatro similibus, sed minoribus, & odoratis. Quæ cruda coctaq́ꝫ, esu calculos rũpunt, atqꝫ excernunt. urinas cient. menses & partus extrahunt. dysentericis in cibo auxiliatur. De sio Crateuas tradit, herbã esse fruticis specie, pauca folia ferentẽ, rotunda, maiora quàm menthæ, nigra, & ad erucam accedentia.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè σίον.
Latinè sium, lauer, recentioribus Berula.
Germanis Wassermerck.
Gallis de la berle dicitur.
Fuchsius Sium falsò interpretatur Wasserpungen.

Sisymbrium. Cap. CXXI

Sisymbriũ, alij serpyllum syluestre uocant, in solo inculto nascitur, mẽthæ hortensis similitudine, odoratius, latiore folio. Inseritur coronis. calfaciendi uim habet. contra stillicidia urinæ, calculosq́ꝫ, semen ex uino bibitur. tormi

tormina & singultus sedat. folia in capitis dolore, fronti aut temporibus illinuntur. item contra uesparum apiumq́ʒ ictus. uomitiones potu cohibet. Alterum sisymbrij genus, quod aliqui cardaminam, alij sion appellant. ea herba riguis gaudet, & eisdem in locis, quibus sion, prouenit. quæ ideo nõnullis cardamina nominatur, quòd gustu cardamum, id est, nasturtium, repræsentet: folia primum rotunda prodeũt, adulta erucæ modo findũtur. Id excalfacit. urinas mouet. crudũ estur. purgat lentigines, cutisq́ʒ uitia in facie, noctibus impositũ, matutinisq́ʒ detractũ.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sisymbrij hoc loco duo gemera facit Dioscorides, *unum quod in aridis, & locis incultis nascitur.* Græcis σισύμβριον. *Officinis Menta rubea, uel aquatica: item Thymbrea:* Germanis Balsam kraut/ Rotebachmintz.

Alterum quod in aquosis nascitur, Græcis σισύμβριον ἕτερον. *&* Cardamine *à nasturtij sapore.* Officinæ *nasturtium aquaticum uocant, & creßionem.*

Germani Wasserkressig/ Brunkressig. Galli Du cresson.

Sisymbrium primum excalfacit, atq; resiccat in tertio ordine. Alterum autem quum siccum est, itidem tertij ordinis est excalfacientium, & exiccantium: quum humidum & uiride, secundi.

Sisymbrium, primum tenuium partium est, digerentis, calefacientis, & exiccantis facultatis. Semen quoq; eius tenuium partium est, & calidum. Quocirca ipsum quidam cum uino exhibent singultientibus, & tormina patientibus.

Sisymbrium quod quidam Cardaminum uocant, quandoquidem Cardamo, id est, nasturtio simile quiddam gustu præfert, eadem ferè potest.

Crithmum. Caput CXXII.

CRithmũ, seu potius, ut aliqui, crithamon, fruticosa & undiq; foliosa herbula est, cubiti altitudinem ferè petens. Nascitur in maritimis, & petrosis: folijs pinguibus, numerosis, albicãtibus, ueluti portulacæ, latioribus & longioribus, salso gustu. flores candidi sunt, & semẽ, ceu rorismarini, odoratum, molle, rotundum, quod siccatum rumpitur. habet intus tritici modo nucleum. radices digiti crassitudine, tres aut quatuor, grati odoris & iucundi. Radix, semen & folia incocta uino, potu urinæ difficultati & regio morbo auxiliãtur. mẽses cient. estur crudum coctumue in olere. seruatur etiam in muria.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κρίθμον.

Latinè *Crethmus, seu crithamus.*

Officinis *creta marina, & bacula, seu bacillæ.*

Germanis Bacillen.

Gallis Bacille, *ou fenoil marin.*

Defertur ad nos Crethmus sale & aceto conditus. Verùm de conditura non satis inter Plinium & Columellam conuenit: quandoquidẽ. Plinius unà cum Dioscoride seruandum in muria olus prodidit: contrà, Columella portulacæ, & bati muriam non conuenire contendit.

Neq; pugnare ista mihi uidentur, cum Plinius de crithmo seu bati marina loquatur: una cum Dioscoride, qui satiuæ nullam rationem habuit: Columellæ tantum altilis & hortensianæ conditura prosecutus est.

Coro-

Coronopus. Caput CXXIII.

COronopus oblõga herbula est, per terram repens, fissis folijs. coquitur in olere. radicem habet tenuem, adstringentẽ, quæ in cibo cœliacis facit. Prouenit in aggeribus, & locis incultis, & secus uias.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Coronopus, siue, si dicere malis, cornicis pedem, inter aculeatas sponteq; nascentes herbas Theophrastus retulit, Interim tamen medicinæ ad usum seri Plinius cõmemorat, qui oblongam esse herbam cũ fissuris, cauliculis per terram serpentibus designauit. Leonicenus, Capriolam uulgo dici censet: nõnunquã et sanguinariam, quòd indita naribus sanguinem eliciat.

Græcis κορωνόπους.

Germanis Kraen füss, *dicitur.*

Galliæ olitores, nunc dentem canis ab acumine folij uocant, quanquam eodem nomine gramen appellent. uulgari eorum lingua, la dent de chien.

Sonchus. Cap. CXXIIII.

SOnchi duo genera, syuestrior quidã est, & magis spinis horret. alter teneritate

Sonchus syluestris.

Sonchus satiuus.

quandam mollescit, cibis expetitus, angulosa caule, inani, interdum rubente: folijs in ambitu per interualla dissectis. Vtriusq; uis refrigerat, modicè adstringit, unde æstuanti stomacho & inflammationibus illiti prosunt. Succus eorũ stomachi rosiones sorbitione mitigat. lac elicit. in uellere appositus, sedis ac uuluæ collectionibus opitulatur, tam herba quàm radix illita uibratis à scorpiõe ictibus subuenit. Alter sonchus tenerior, arboris instar, latis constans folijs, caulem in ramos exeuntem folia distinguunt, sed ad eadem pollet.

Gens dystel.

Cichorium latifolium satiuum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hodie tria genera Sonchi nouimus. primi generis Sonchus, qui candidus, tener & esculentus est, Dioscorides Cicerbitam à Romanis dici prodidit, quod nomen adhuc hodie in Hetruria seruatur. Herbarijs nonnullis leporis palatium dicitur. Fortaßis eadem Apuleio lactuca leporina fuerit. Veneti lactucinos indigetant. Græcis σόγχος ἐδώδιμος. Germanis Hasenkôl Gallis lacterones, uel potius lasserones, Dulaceron. Sonchus syluestris hic & niger, & spinosior est, Græcis σόγχος τραχύς. Germanis Wilder hasenkôl/Gensz dystel/mosz. Sonchi genus tertium est tenerum, arborescens, latiore folio, in quo ramosum caulem folia interserant. Hic à solo Dioscoride describitur. plura in capite sequenti.

Seris siue intybus. Cap. CXXV.

SEris duum generum est, altera satiua, altera syluestris, quæ picris & cichorion uocatur: latioribus folijs constat, stomacho quàm hortensis utilior. quæ iterũ in duas species digeritur: una folio latiore prodit, lactucarum simillima: altera angustiore est folio, & gustu amara. utraq; refrigerat, & astringit. stomacho utilissima. aluum sistit cocta. si cum aceto adsumatur. syluestres stomacho meliores, quandoquidem æstuantem ipsum & quem imbecillitas uexet, cibo leniunt. cardiacis per se, aut cum polenta, utiliter illinuntur. podagris & oculorum inflammationibus auxilio sunt. herba cum radice illita, percussis à scorpione subuenit. igni sacro cum polenta medetur. succus cum cerusa & aceto, ualet ad illitus eorum quæ refrigerationem desiderant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Intybum, uel intybus satiuum Græcis κιχώριον κηπευτόν, ἢ σέρις

Cichorea syluestris. Cichorea satiua.

gis. Officinis cichorea hortensis. Germanis zame Wegweiß. Gallis Cichoreæ, ou endiue: huius generis est & scariola.

Intubus erraticus. κιχώριον ἄγριον, πικρίς, Græcis. Germanis Wegweiß/Wegwart. Gallis cichorea sauuage, dicitur.

Cichorium, Romana lingua intybum olus dicitur. Gallis lib. 2. comp phar. part. Id uerò et reliquæ seros species, foliorum magnitudine, & cultu distinctæ, facultatibus parum discrepant, nisi quod agrestia satiuis sint sicciora & amariora. Omnia enim hæc subamara sunt, subfrigida, modice astringentia: & in his multa humiditas mista siccitatem extinguit. Ob hæc hepatis intemperiem calidam tum solam, tum cum corruptis humoribus & ichoribus maximè iuuant refrigerando, roborando, simam eius partem & gibbam obstructione liberando. præsertim si cum uino albo bibatur, & cum melle, sic enim illos humores per urinas pellunt: nec frigidum multum lædunt, ut alia permulta, quæ sunt frigida humida sine amaritudine & astrictione: sumuntur succo, decocto, puluere. libro octauo composi. pharmacorum part.

Condrilla. Caput CXXVI.

CONDRILLA, quam aliqui cichorion, alij serin appellant, caulem, flores & folia habet cichorio similia. qua ex causa nonnulli syluestris intubi speciem esse pronunciarunt: uerum tenuior tota est. in cuius ramulis, gummi mastiches simillimum, tuberculo fabæ inueniri solet. quod cum myrrha tritum, & linteo appositum, instar oliuæ, fœminarũ menses trahit. Tusa cum radicibus herba, adiecto melle, diuiditur in pastillos, qui nitro admisti uitiligines emaculant. Gummi

Condrilla.

inordinatos pilos replicat. quod item tenera radix efficit, si intincta succo acus, pilis admoueatur. contra uiperas in uino pota proficit. Succus decoctæ, in uino, aut per sese potus, aluum sistit. Aliud habetur condrillæ genus, folium ferens oblongum, circumrosum, humi sparsum, caulem succo madentem lacteo: radice tenui, rotunda, leui uegeta, flauescente, succosa. Cuius & caulis & folia concoquendi uim habent. succus incommodos palpebrarum pilos reflectit. Nascitur in lætis & cultis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chondrilla omnis, & sonchus, & Hieraceum utrunq; sereos species etiam Galeno putata, & sereos ac cichorij nomine etiam ab alijs dignata (licet Chondrillam non seri iungat, lib. 2. Alimentorũ) ut forma & temperatura sunt affines, sic uiribus minimè discrepant. Ob id ea tanquam congeneria iungit, & hoc loco Dioscorides. Pro intubo autẽ uulgus Enduiam re & nomine corrupit, ut pro seri scariolam, quasi seriolam dicere tentauit.

Cucurbita. Cap. CXXVII.

CVcurbita esui apta. cruda trita illitu tumores & abscessus mitigat. Ramenta eius infantibus contra capitis ardorem, quam syriasin uocant, in sincipite illinuntur. oculorum inflammationes podagrasq; refrigerãt. Succus è ramentis tusis per se, aut cum rosaceo infusus, aurium doloribus auxiliatur. adustiones cutis in ardenti febre illitu adiuuat. totius feruefactæ & expressæ succus, cum melle exiguo & nitro potus, aluum leniter resoluit. Vinum in cucurbitã recentẽ excauatã infusum, si mistum sub diuo teneatur, potu aluũ læuigabit.

Rotunda.

Longa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κολοκύνθη. Latinè Cucurbita. Officinis genuinum nomen seruanis. Germanis Kürbß. Gallis Courge dicitur.

Cucurbitarum duo genera ſunt, longæ & rotundæ. Cibis quo longiores tenuioresq́;, eo gratiores, & ob id ſalubriores quæ pēdendo creuere, minimumq́; ſeminis tales habent, duricia eius in cibis gratiā terminante. Rotundæ uaſorum uſum præbent. Sed de his plura apud Plin. lib. 19. De uiribus eius dicit Paulus Aegineta, quòd refrigerat, & humectat. atq; aluum mouet, ſed paulū alimenti præbet. Chryſippus Medicus, ut lib. 20. refert Plinius, declamabat eo in cibis. Sed omnium conſenſu ſtomacho utiliſsimæ iudicantur, & interaneorum ueſicarum exulcerationibus.

Cucumer ſatiuus. Caput CXXVIII.

Citrullus.

Cucumis marinus.

Cucumis ſatiuus.

Pepo.

SAtiuus cucumis aluo & ſtomacho perquàm utilis habetur. refrigerat, qui corruptionem non ſentit. ueſicæ prodeſt. olfactu reuocat, quos animus liquerit. Semē modicè urinam mouet. cum lacte aut paſſo, ueſicæ exulcerationibus ſubuenit. Illita cum uino folia, morſus canum ſanant: & epinyctidas, cum melle. Peponis caro in cibis, urinam cit. inflammatiōes oculorum illita ſedat. Ramenta eius contra aduſtionem infantium, quam ſyriaſin uocant, ſincipiti imponuntur. fronti admota, oculorum fluxiones auertunt. Succus cum

Melopepo.

ſemine, adiecta farina, ſiccatus in ſole cogitur in ſmegmata, quæ faciem repur gant, & nitorem afferunt. Radix ſicca, & ex hydromelite pota drachmæ pondere, uomitionem mouet. Si quiſquam moderatè ſecundum cœnã uomere cupiat, geminis obolis ſit contentus. ſanat quoq; illita cum melle ulcera concreta in modum faui, quæ ceria uocant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cucumeres qui priuatim & conuenienter hoc nomine uocantur. Germanis dicuntur Gorcken/ *&* gürcken Cucumeren.

Græcis σίκυορ ἥμερορ.

Gallis Coucumbre.

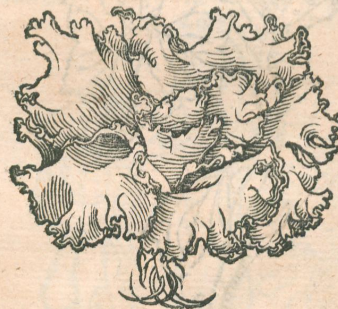
Sunt enim & alij in cucumerum cenſu, ſuis etiam priuatim deſignati nominibus, ueluti citrini, et citrulli nunc dicti: item pepones & melones. De quibus omnibus Plinius lib. 19. cap. 5. Quod autem de cucumere, & cucurbita dicit creſcere qua cogantur forma, id etiam ab Hippocrate in libro de ſeminis genitalis natura prius proditum eſt, ubi ait: Si quis cucumim cucurbitamue iam defloreſcentem, matriſq; pediculo adhæreſcentem in paruo uaſculo mittat, cauo uaſis illius par ſimiliſue redditur. Si uero quis eundem in maiore uaſculo mittat, quod probè cucumim cucurbitamue capiat (quod tamen maius quàm cucumis natura non ſit) cucumis par ſimiliſq; cauo huius etiam uaſis erit. Nam cum creſcit cauo illius uaſis hæret, & innititur. Cunctæq; naſcentia ſemper fermè creſcunt, & habent, quemadmodum ea quis cogat &c. Cucumerũ generis ſunt, ut diximus, tum pepones, tum melones, figura tantum & quantitate differentes. Pepones quidem uocãtur, cùm magnitudine exceſſere, aut in longitudinem proceſſerunt. In rotundum uerò effigiati & mali formam referentes, melopepones ex pepone & malo facto nomine, dicuntur, & hi ſunt quos in Martio Menſe Melones uocat Palladius, quo nomine etiam nũc in cõmuni uſu ſunt. &c.

Lactuca.

Lactucæ. Caput CXXIX.

Lactuca ſeßilis, uel excaulis.

LActucæ ſatiuæ quibus natura refrigeratrix ineſt, ſtomacho gratæ habentur. ſomnũ cõciliant. aluũ emolliunt. lac euocant. uerũ decoctæ magis alũt. ſtomachicis illotas eſſe prodeſt. Epotum ſemen, aſſiduas libidinum imaginationes in ſomno compeſcit, & ueneri refragatur. pſ ç uerò frequentiores in cibo, claritati oculorum officiunt. inflammationibus & ignibus ſacris opitulantur. muria condiuntur. cum in caulem exierunt, uim quandam nanciſcuntur ſucco aut lacti ſyluestris la[illegible],

NO-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lactuca latecaulis.

Lactuca Græcis θρίδαξ, ἡ θριδακίνη, uulgo apud recentiores Græcos μαιούλιον.
Officinis lactuca latino nomine.
Germanis Lactich.
Gallis Laictue nuncupatur. nota herba est.

Lactuca dicta, ut in Ianuario mense tradit Palladius, quòd abundantia lactis exuberet. Huius diuersas ob caussas, diuerso etiam tempore uarius fuit usus. Antiquitus enim quòd ebrietati obluctaretur, eamque prohiberet, in cœnæ fine sumebatur: pòst uerò ad conciliandam appetentiam in cœnæ principio sumi cœpta est, unde illud Martialis extat.

Claudere quæ cœnas lactuca solebat auorum,
Dic mihi cur nostras inchoat illa dapes?

Hac nunc quoq; æstiuo tempore plurimum utimur in acetarijs. Herba multum salubris, Vnde Columella in carmine.

Iamq; salutari properet lactuca sapore,
Tristia quæ releuet longi fastidia morbi.

Et Paulus Aegineta libro 1. ipsam optimi succi sanguinem facere testatur. Plura eius genera à Columella & Plinio traduntur: est enim Lactuca, cuius diminutiuum lactucula, quam Græcis thridacinum uocari suprà diximus. Germanis Gemeiner lattich. Gallis laictues appellata. est & Lactuca laticaulis apud Theophrastum ἡ πλατύκαυλος θριδακίνη appellata & tertium genus. Lactuca sessilis quam eandem sequenti existimo, scilicet Lactucam excaulem, Græcis θρίδαξ ἄκαυλος, Pythagoricis εὐνούχιον, mulieribus ἀστυλὶς. Germanis Krauss lattich mit köpflin / & Römischer lattich dicta &c.

Est quidam natura omnibus refrigeratrix, ideo æstate gratæ, à stomacho fastidium auferunt, cibiq; appetentiam faciunt. Celsus somno aptam dicit &c.

Endiuia Officinarum.

Lactuca syluestris. Cap. CXXX.

SYluestris lactuca satiuæ similis est, sed longior caulis, & candidiora folia, graciliora, & asperiora. amaro gustu est, & uiribus aliquantum papaueri similis. unde lacteum eius succum aliqui meconio permiscuerunt. Aquam per aluum elicit, potus in aceto mulso succus ad duos obolos. argema caliginemque repurgat. contra adustiones efficaciter illinitur cum lacte mulierum. in summa, somnum allicit. doloris leuamentum præstat. menses trahit. contra scorpionum & phalangiorum ictus bibitur. Semen, non aliter quàm satiuæ, libidinum imaginationes in somno amolitur, ac uenerem arcet. Succus ad eadem ualet, sed uiribus infirmior. Reponitur in fictili nouo lac eius, antea, ut in alijs liquaminibus moris est, insolatum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lactuca syluestris, nisi sensus me deficiat, est quæ paßim ab officinis nostris nunc Endiuia dicitur.

Germanis Endiuien.

Gallis uerò Endiue, cùm in aruis nascatur sponte, & uinearum limitibus, folio cùm adoleuit per oras aculeato, dorso spiculis inhorrescente, quasi prona carinæ parte echinata, supina leniore,

nonnunquam cùm insenuit laciniatim serrato, caulibus bicubitali proceritate consurgentibus, hirtis, flore luteo, succo candido, amaro, acri, ideo linguam & os aliquantulum uellicante. huius uti satiuæ semen occulitur lanugine. Decoctum huius Saccharo condiunt officinæ, cuius tantus increbuit usus, ut nulla non ferè sinistra ualetudine à medicis præbeatur, utinam tam salubriter quàm inscitè.

Gingidium. Cap. CXXXI.

GIngidium, aliqui lepidion, in Syria & Cilicia plerunque nascitur. herbula syluestri pastinacæ similis, tenuior, & amarior: radice parua, candicante, subamara. Olus hoc crudum, coctum, conditúmue estur magna stomachi utilitate. urinam cit. decoctum ex uino potum uesicæ prodest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis γιγγίδιον. Latinis & officinis Cerefoliū pro cherephyllon.
Germanis Kerbelkraut / Körffel.
Gallis Cerfueil dicitur.
Paulus Aegineta gingidion scandicei simile fecit, astringente ui & amaritudine non pauca præditum, stomacho non ingratum: quare ieiunia mediasq; commode satiat ex aceto, non tamen magnopere nutrit. Galenus, quòd nonnihil amaroris & astringentiæ gustui repræsentet, refrigerante ui simul & calfaciente donatum censet, & ab utraque siccandi naturam sortiri.

Scandix. Cap. CXXXII.

SCandix, syluestre olus est amarum, subacre. quod crudum coctúmue manditur, stomacho & uentri utile. decoctum in potu, uesicæ, renibus, & iecinori confert.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σκάνδιξ.
Latinè Scandix.
Officinæ imprudenter inter dauci genera referunt.
Germanis wild moren *dicitur.*
Notissima olim omnibus Græcis scandix fuit, quæ toties Athenis in theatro risum & plausum excitauit. Vulgare & sua sponte nascens incultis plærunque locis olus est, plebis cibus in quotidianum pulmentum, folijs gingidij uel anthrisci, sed maioribus & minus odoratis. gustu acri subamaroque, nec aliter huius facies ab authoribus designatur.

Caucalis. Cap. CXXXIII.

CAucalis, quam alij syluestre daucum uocant, cauliculo est dodrantali, aut maiore, subhirsuto: folijs apio similibus, fœniculi modo per extrema multifidis, hispidisque: candida in cacumine umbella, suauiter olente. Crudum coctúmue olus estur. urinam mouet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè καυκαλίς.
Latinè Caucalis.
Officinis pimpinella hirsuta.
Germanis rauher bibenel *dicitur.*

Huius herbæ radix foris nigra, intus alba est, cùm rumpitur, cœruleum succum resudans. Galenus apud aliquos syluestre daucum tradit nominatq́;, non à similitudine, ut aliqui credunt, quasi rudimentum quoddam esset nascentis dauci, sed quòd & gustu & uiribus id imitetur. cùm, ut inquit, modo eodem excalfaciat, exiccet & propellat urinam.

Eruca. Cap. CXXXIIII.

CRuda eruca uenerem largiore cibo concitat. semen eodem effectu prodest. urinam cit. concoctioni prodest, aluo perquàm commodata. semine ad cõdimenta utuntur. quod, uti in longum tempus asseruetur, adiecto lacte aut aceto, digerunt in pastillos. Gignitur etiamnum syluestris eruca, maximè in Iberia, quę occidentem spectat, cuius semine pro sinapi incolæ utuntur. urinã uehementius pellit. multò satiua acrior.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Eruca Germanis dicitur weisser senff samen. Gallis Roquette. herba est in acetarijs & ciborum usu non infrequens: cui, ut libro 20. testatur Plinius, in condiendis obsonijs tanta est suauitas, ut Græci εὔζωμον appellauerint. Hæc uenerem impendio excitat. unde Martialis: Et uenerem reuocans eruca morantem. Et Columella: Excitet ut Veneri tardos eruca maritos. quod idem Dioscorides hoc loco testatur. Adhæc Plinius libro 19. ait: Eruca præcipuè frigorum contemptrix diuersæ est quã lactuca naturæ. Cõcitatrix Veneris, iccirco iungitur illi ferè in cibis, ut nimio frigori par feruor immixtus temperamentũ æquet. Et Marcellus Medicus libro de medicamentis experimentatis cap. 33. inquit. Ad abundantiam seminis præparandam erucam decoctam bibat, quoties quisq; inopia

inopia seminis se laborare perspexerit, uel potius aßidue incoctam manducet: & mox post, tale medicamentum ponit. Erucæ seminis scrupulos. 3. teres singula diligenter & permiscebis, atque inde globulos facies ad formam nucis auellanæ: & cùm opus fuerit singulos liquefactos, in caprino lacte potabis, si uenerem uolueris accendi.

Ocimum Cap. CXXXV.

OCimũ uulgo cognitũ. Id copiosiore cibo oculorum aciem hebetat. aluum mollit. spiritum mouet. urinam pellit. lac euocat. ægrè tamen conficitur. illitum cum polline polentæ, aceto & rosaceo, pulmonum* inflammationibus auxilio est. draconis marini & scorpionis ictibus per se prodest: & cum uino Chio oculorum doloribus. Succus uisus caliginem abstergit. destillationes exiccat. Semen potum conuenit atram bilem gignentibus, difficili urinæ, inflatisq; naribus haustum, subinde mouet sternutamenta: quod idem herba efficit: sed oculos premi necessum est, cum sternutamentum urget. Sunt qui in cibis abdicandum censeant, quandoquidem manducatum, & in sole positum, uermiculos creat. Aphri autem adijciunt, si feriantur à scorpione, qui ocimum ederint, nullo conflictari dolore.

*haec dictio alijs deest

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὤκιμον.

Latinæ Ocimum.

Germanis Heyden korn / grütz / bauch weytzen.

Gallis de la dragee aux cheual.

Rura nostra ocimum serunt, frugem in agris folio hederaceo, sanguineum colorem præferente, scapo grandi per fastigia paniculas excerẽte, triangulis, rariusculè coaceruatis granis, quæ foliaceis membranis correpta delinentur. Hanc quoniam auorum nostrorum memoria è Græcia uel Asia uenerit Turcicũ frumẽtum, siue Heydinsch korn *uulgari lingua nominant. Ea pecudem omnem cæteraque ueterina quàm optimè saginant, & in candidißimam teruntur moluntur ue farinam, quæ cum annonæ premit inopia in panificia subinde cogitur. Cùmematuruit granum suis apludis explicitum faginæ glandis nucleo simile nascitur, quod incoquunt rustici ut bubus, iumentis, pecudibusque cedat in pabulum, cuius usu uehementer gliscit sagina, mire enim ab eisdem expetitur. Iam agri plerique in Germania & Gallia hac fruge rubent. Ruellius uidetur hanc frugem facere Erysimum cereale.*

Orobanche. Caput CXXXVI.

ORobanche cauliculus est sesquipedalis, & interdũ maior, subruber, hirsutus, tener, sine folio, pinguis: flore subalbido, & in luteum uergente: radice digiti crassitudine, & cum ariditate flaccescit caulis, fistulosa. Hanc inter quædam legumina nasci constat, & ea strãgulare, unde orobanche sibi cognomentum usurpauit. Estur, ut olus, cruda, & in patinis, asparagi modo, decocta. legumentis addita, coctionẽ accelerare creditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ὀροβάγχη.

Latinè orobanchæ, quòd eruum strangulet.

Germanis onkraut der wicken.

Gallis Tigne appellatur.

Forsan hæc fuerit quàm absurdißima quorundam imperitia nescio unde, hypocistim audet appellare.

Barbula

Barbula hirci. Cap. CXXXVII.

BArbula hirci, quæ ab alijs come uocatur, breui est caule: folijs croci: radice longa, dulci, supina*, magno super caulem calyce, è cuius summo semen nigrum dependet, unde nomen inditum est. herba esui apta est.

* Hæc dictio alijs deest

NOMINA ET EXPLICATIO.

Barba hirci, uel barbula hircina, Græcis τραγοπώγων appellatur Germani Bocks bart & Gauch brott appellant, hac facie represent atur à Theophrasto: Radix longa, dulcis, folium croci longius, caule puro, super quem calix latus & barbula, quæ summo uertice incana & prolixa funditur, unde nomen accepit. Nascitur sua sponte in aruis & pratis, & magna ex parte luteo flore nitet.

Ornithogalum. Caput CXXXVIII.

ORnithgalum cauliculus est tener, candicans, tenuis, sesquipedalis*, tribus aut quatuor in cacumine mollibus adnatis: à quibus flores prodeunt, foris herbacei, & cum hiantes se pandunt, lactei uisuntur: inter quos dissectum, cachryos modo, capitulum emicat. Coquitur cum pane, ut melanthium. radix bulbosa, cruda & cocta manditur.

* Semipedalis Plin.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Nunquàm ullum offendere potuimus herbarium, qui nobis hanc demõstraret, incognita ferè nunc omnibus etiam doctis, cum tamen plerisq; tractibus ornithogalo frumentarij agri scateant. A rusticis passim eruitur rotunda radice, bulbaceam speciem præ se ferente, è cuius medio cauliculus exit, tribus aut quatuor adnatis appendicibus in cacumine, folijs in capillamenta quædam extenuatis, floribus exiguis, foris herbaceis, intus lacteo colore candicantibus, qui simul coaceruati uelut paniculæ quædam compactili callo squamatim cohærẽtes in pilulam extuberant, nucamentum pineæ nucis repræsentantem Suessionensis Galliæ ager churlos. Germani uerò rustici erdt nuss & Feckel fern, uocare consueuerunt, pueris nõ incognitos, qui propter astantes cùm aratro terra proscinditur, aut in latiores porcas sulcatur, erutos uomere colligunt, multò castaneis suauiores in cibis, quibus & crudis & incineribus incoctis rura uescuntur, odore iucundissimo eos mirum in modum commendante, nam tuberibus similes fere nascuntur. quare tanquàm germanitate, uel quadam cognatione iunctos, Dioscorides hoc loco, his copulauit.

Tubera. Caput CXXXIX.

TVbera rotundæ radices sunt, sine folijs, flauescentes. uere fodiuntur. cruda & cocta eduntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὕδνα. Latinè Tubera.
Officinis Cerui boleti.
Germanis Hirtz brunst.
Gallis Truffle appellantur.

Inter ea quæ sine radice proueniunt tubera quoque à Theophrasto numerantur. Credidit antiquitas cognationem illis aliquam cum cœlo esse, nec nisi tonante Ioue nasci, ut in satyra Angas poëta monuit dicens:

Et facient optata tonitrua cœnas.

Licet non fieri sed ostendi, & quasi signari tonitru tubera aliqui dicerent, pulsu aëris ex eo, quemadmodum sole etiam fit, dehiscente terra qua parte ea latent, falli que qui aliter credant, non secus quàm si opinentur imbrem cochleas facere non illectas humore ex sepibus & macerijs producere. Fuerunt tamen qui secretiores naturæ caussas altius repetentes contrà ostenderent, diceréntq; ingruentibus in terram à superiore cœli parte tonitru, fulgetris, fulminibus, uentis, & imbribus, quæ omnia plærunque simul fiunt, diuersos rerum succos contrariáq; temperamenta fieri in his quæ ad generationem mouentur, non secus quàm rorem dulciorem pecori facere herbam. Cœlestem autem arcum subiectam omnem sibi terræ materiam diuino halitu implere dicunt &c. Adde duo eorum genera esse, harenosa, dentibus inimica, & altera syncera. Distinguntur & colore ruso, nigroque, & intus candido de Tuberibus his sunt Martialis uersiculi hij.

Rumpimus altricem tenero de uertice terram.
Tubera, boletis poma secunda sumus.

Smilax

Smilax hortẽsis. Cap. CXL.

HOrtensis smilax, frutex, cuius semen à nonnullis lobia uocatur. folia habet hederæ, molliora tamen: tenues caules, & capreolos uicinis fruticibus circumuolutos, qui tantum adolescunt, ut topiarias scenas repræsentare uideãtur. siliquas fœnigræci profert, longiores & torosiores. in quibus semina renum similia, sed inæquali colore recludun tur: quæ quadam ex parte fuluescunt. Siliqua cocta cum semine in oleribus, asparagi modo, estur. urinã ciet, & tumultuosa somnia facit.

Smilax hortensis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σμίλαξ κηπαία.

Latinè Smilax hortensis.

Officinis phaseoli.

Germanis Welssch bonen.

Gallis Faseoles. & febes painctes.

Smilacis hortensianæ fructum, lobia quasi siliquulas appellant, & alio nomine dolichon uocant. alius à phaselo quem uilem appellat Vergilius: quare errant qui eundem putant, ceu copiosè annotarunt uiri doctissimi, & in medicæ rei errorib. emendẽdis percelebres Ioannes Manardus Ferrariensis, et Hieronymus Tragus.

Medica Cap. CXLI.

MEdica cum recenter prodijt, folijs & caule trifolio pratensi similis est. procedens uerò folia contrahit, caules ædens trifolij, & siliquas corniculorum modo intortas, in quibus semen lentis magnitudine dependet. Id siccatum, iucundi saporis gratia, conditaneo sali admiscetur. uiride, quibus refrigeratione opus est, illitu suffragatur. Herba tota pro gramine utuntur qui pecora alunt.

Herba Medica.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Eximia est ad saginanda iumenta, ad stercorandos agros, herba Medica, quæ cum seritur decennium durat, per annum quater & interdum sexies dimetitur.

Mirum est quanta de hac herba scribuntur. attamen in Germania, nisi fallor, paucis cognita, cum tamen aliunde semen afferri,

& eodem

& eodem modo, quo apud Gallos, apud Sequanos, & apud alios coli posset.

Dicitur autem uulgo fœnum Burgundiense. Germanicè Burgundisch hew & Burgundisch grass, *nempe quod à Burgundionibus semen aliò perlatum est, sicut ex Media in Græciam. unde Græcis* Μηδικὴ πόα.

Gallis uerò foin de Bourgoigne, & fenacia dicitur.

Aphaca.

Ca. CXLII.

APhaca in aruis nascitur, altior lente, tenuibus folijs. siliquas lenticula maiores fert, in quibus terna quaternaue semina nigra, lente minora, continentur. quæ adstringendi uim habent. quare torrefacta, stomachi aluique fluxiones sistunt, si fresa lentis more decoquantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἀφάκη.
Latinis Aphace.
Officinis incognitum.
Germanis wilde wicken *&* fogels wicken.
Gallis de la uesse, uel ut alij scribūt, uesse sauuage

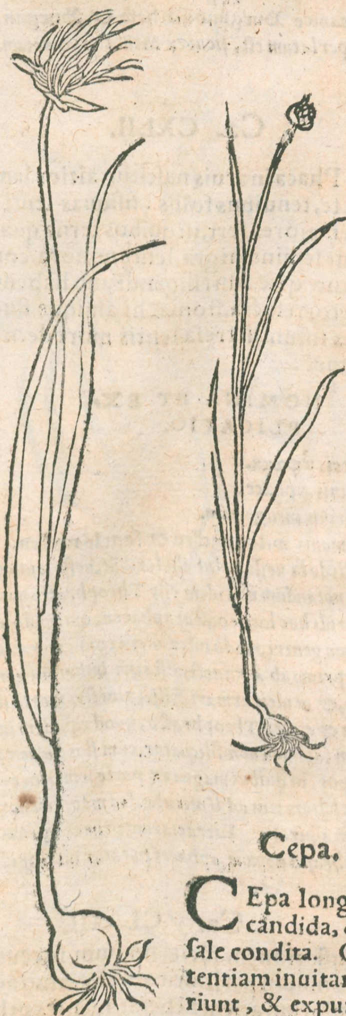
Hic notandum non idem esse Theophrasto quod Dioscoridi hoc loco constat aphacen, qui modò leguminum generi, modò inter olera connumerat, inquiens primo ab æquinoctio statim imbribus germinare, & aculeis armari, folijs syluestri morio similibus &c. Sed Theophrasto, quod equidem inuenerim, aphaca non siliquatur, cùm flos euanescat in pappos, in quibus magna ex parte semen occulitur: nec folium eius ad lenticulæ, sed magis cichorij frondem aspirat. Hieraciarum primum genus à Theophrasto nomine aphaces putatur intelligi.

Porrum capitatum.

Ca. CLXIII.

CApitatum porrum inflationem facit. noxium succum creat. tumultuosum somnum parit. urinam ciet. aluo accommodatur. extenuat. oculorum aciem hebetat. menses pellit, sed ledit exulceratam uesicam, renesque. cum ptisana uerò coctum, esu pectoris uitia extrahit. coma eius in aqua maris & aceto cocta, in desessionibus, ad præclusiones uuluæ & duritias, utilis habetur. Porrum bis aqua mutata coctum, tum frigida maceratum, dulcescit, & multò minus inflat. semen acrius est, & quandam adstrictoriam uim habet. quare succus cum aceto, addito thure aut manna, sanguinis profluuia sistit, maximè si naribus erumpat. uenerem stimulat. contra omnia thoracis uitia tabemque, pro delinctu efficax est. arteriam esu purgat. sed si assiduè estur, uisus obscuritatem inducit. stomacho aduersatur. Succus ex melle potus, aut illitus, contra bestiarum morsus auxilio est. ipsum quoque cum aceto aut thuris polline, lacte aut rosaceo, utiliter aurium doloribus & sonitui instillatur. Varos tollunt folia illita cum uua rhois, qua ad obsonia utuntur. epinyctidi medentur. crustas ex sale illita rumpunt. ueteres sanguinis reiectiones cohibent, si binis

drachmis & æquali baccarum myrti pondere bibantur. Ampeloprasum stomacho magis aduersatur, & plus porro excalfacit. urinam & menses uehementius ciet. id contra serpentium morsus esse conuenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Porrorum duo genera sunt, unũ sectiuum à secãdo dictũ, quòd frondem illi supra terrã eminente auferre solerent. Cui nuper, ut lib. 19. scribit Plinius, authoritatem dedit princeps Nero, uocis gratia ex oleo æstiuis mensibus diebus singulis, nihilque aliud, ac ne pane quidem uescendo. Alterum est capitatum uocatum, eo quòd in caput crescat. Ambo eiusdem naturæ, nisi quod capitato efficacior uis est. Si quis authore Sotione, ut refert Constantinus, cuminum præsumat ante porros, non olebit.

Porrum capitatum, quod & aricinum. Dicitur & porrus Latinè.

Græcè πράσον κεφαλωτόν.

Germanice Lauch.

Gallicè uerò ung porreau.

Porrũ sectiuum, Tarentinum, Germanis schnit lauch *dicitur.*

Porrum agreste Græci ἀμπελόπρασον. uulgo uiteale porrũ. Germani Wild lauch/ Hunds knoblôch. *Galli pourree de chien, uocant.*

Ampeloprason caule prosilit bicubitali, folijs porraceis, sed angustioribus, flore candido, radice bulbosa. Prouenit in uinetis, unde à natalibus ampeloprason, quasi uitiginem porrum nominatur. Galenus agreste porrum esse tradit, siccioreque natura donatum, uti syluestria omnia maiore satiuis acremento placent.

Cepa. Cap. CXLIIII.

CEpa longa acrior est quàm rotunda, item flaua quàm candida, & sicca quàm uiridis, & cruda quàm cocta, aut sale condita. Omnes tamen mordent. flatus gignunt. appetentiam inuitant. sitim mouent, & extenuant. fastidium pariunt, & expurgant. aluo utiles sunt. eæ detractis purgamentis in oleum coniectæ, hæmorrhoidas, reliquosque excretionum exitus reserant, subditæ pro balanis. Succus cum melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus suffusionibus auxiliatur. anginæ eodem perunguntur. suppressos menses pellit. caput purgat, naribus infusus. canis morsibus cum aceto, ruta, & melle illinitur. cum aceto autem perunctas in sole uitiligines sanat. & cum pari spodio, scabras lippitudines sedat. uaros cum sale reprimit. contra calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe utilis est. citæ aluo prodest. in auribus sonitum ac grauitatem emendat, ad purulentas aureis, & eliciendam earum

dam earum

Cepa capitata.

dam earundem aquam, ualet. alopeciæ earum ſuc co perfricantur, qui celerius quàm alcyonium pi los euocat. largiore cibo cepa capitis dolores ci et, coctaque uehementius urinam pellit. eos lethar gicos efficit, qui ualetudinibus aduerſis, ea etiam cocta, plus æquo ueſcantur. elixa, & cum paſſis u uis & fico illita, tubercula concoquit, & celerri mè rumpit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ceparum plura genera. Omnibus odor lachrymoſus, unde & lachrymoſam uocat in de cultu hortorum Columella.

Apud nos, inquit, libro decimonono Plinius, duo prima genera: Vnum condimentarium, quod illi gethyon, noſtri pallicanam.

Germani Pryſs lauch/åſch lauch.

Galli porreta & ciueta, appellant.

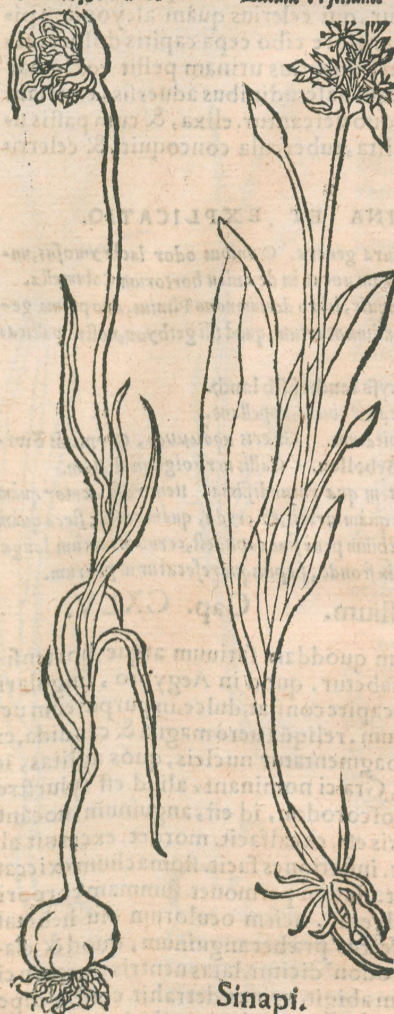
Alterum capitatum. Græcis κρόμμυον, *Germanis* Zwibel/bollen/ Zybollon. *Gallis uerò oignon dictum.*

Optima autem quæ rotundiſsima. Item rufa acrior quàm candida: ſicca quàm uiridis, & cruda, quàm cocta: ſicca quàm condita. Gethium penè ſine capite eſt, ceruicis tantùm longæ, & ideo totum in fronde, ſæpiusque reſecatur ut porrum.

Allium. Cap. CXLV.

ALlium quoddam ſatiuum atque hortenſium habetur. quod in Aegypto, ſingulari, ut porrum, capite conſtat, dulce, in purpureum uer gens, paruum. reliqua uerò magna & candida, ex pluribus coagmentatur nucleis, quos aglitas, id eſt, ſpicas, Græci nominant. aliud eſt ſylueſtre, quod ophioſcorodon, id eſt, anguinum, uocant. Vis allij acris eſt. excalfacit. mordet. excernit. aluum turbat. inflationes facit. ſtomachum exiccat. ſitim gignit. flatum permouet. ſummam corporis cutem exulcerat. aciem oculorum eſu hebetat. Eoſdem effectus præbet anguinum, quod & elaphoboſcorodon* dicitur. latas uentris tineas in cibo ſumptum abigit. urinas detrahit. contra uiperarum ictus, & priuatim hæmorrhoi, prodeſt, ita ut non aliud magis, ſi cum uino iugiter aſſumatur. aut tritum in eodem ebibatur. contra rabioſorum morſus & illitu & cibo ualet. magnæ & allio utilitates contra aquarum mutationes. uocem clarificat. ueterem tuſſim crudum coctumue lenit. potum autem cum origani decocto, pediculos & lendes enecat. cremati cinis illitus ſugillationibus cum melle, & alopecijs cum nardino unguine, medetur. eruptiones papularũ cum oleo et ſale ſanat. uitiligines, lichenas, lentigines, ulcera capitis manantia, lepras, & furfures, cum melle eximit. cum thure & teda decoctum, dentium dolorem leuat, ſi in ore contineatur. contra uenenatos muris aranei morſus, cum ficulneis frondibus & cumino il-

*Forſan aphroſcorodõ

linitus. Feruefactæ comæ ius, fœminarum desessionibus additum, menses & secundos partus extrahit. Allium eiusdem gratia suffitur. factũ ex eo et nigra oliua intritum, quod myttoton uocãt, esu cit urinam. ora uenarum patefacit. hydropicis utile. Scorodoprasum magnitudine porrũ æquat, qualitatũ porri & allij particeps. unde promiscuas sibi uires ex utroque uendicauit, effectus allij & porri præbens, inefficacius tamen. coctum, porri modo, dulcescit, & in olerum uicem transit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σκόροδον.
Latinè & Officinis allium.
Germanis Knoblauch.
Gallis Aul ou aulx.

Tria in uniuersum allij genera sunt. Primum hortense & satiuum: alterũ syluestre, quod Columella, lib. xij. rei rusticæ ulpicum uocat, alij aphroscorodon, id allio satiuo grandius. Theophrastus libro plantarũ octauo Cyprium uocat: eius etiam meminit idem Theophrast. lib. 7. Plantarum. Dioscorides, agreste uocat ophioscorodon, quasi anguinum. hodie ursinum cognominant. Germanis wildt knobloch dicitur. Tertium genus itidem syluestre, scorodoprason appellatur Latinis. Græcis Σκοροδόπρασον. Officinis allium porrum Germanis aber knoblauch. quod & gustu & odore porri & allij conditiones possidet, quasi olitorum diligentia in unum olera duo ueluti monstrum aliquod coaluerint.

Communes utriusque uires asciuisse sibi tradit Galenus, cui Paulus astipulatur &c.

Sinapi. Cap. CXLVI.

SInapi hortense, aliqui napi uocant. Eligi debet adultum, ualde rufum, non magnopere siccum, sed quod fractum internè uirescat, & ueluti quodam succo madeat, cæsium colore. siquidem recens id genus, tempestiuum habetur. Ad calfaciendum, extenuandum, extrahendum, efficax est. ad eliciendam capitis pituitam manditur. contra præduros tonsillarum tumores, ac ueterem callosamq́; arteriæ scabritiem, succus ex aqua & melle conuenienter gargarizatur. sternutamenta ciet, tritum & naribus admotum. comitialibus quoq; auxiliatur. fœminas uuluæ strangulatu oppressas excitat. lethargicis, deraso capite, illinitur. cum ficis admistũ, donec rubescat locus, & ad coxendicũ cruciatus impositũ, ad lienes, & omne genus dolores confert, cum permutandæ ualetudinis causa, ex alto uitia extrahenda sunt. alopecijs illitum medetur. faciem purgat. sugillata cum melle, adipe aut cerato rapit. feræ impetigines & lepræ, eo cum aceto perunguntur. contra febriũ circuitus aridum bibitur, aut potui, polentæ modo, inspargitur. extrahentibus emplastris, scabiemq́; extenuantibus, utiliter admisceri solet. tritum, grauitati aurium & sonitui, cum fico impositum prodest. Succus

ad he-

ad hebetudines oculorum & genarum ſcabritias magna utilitate illinitur. expreſſus recenti ſemine ſuccus, in ſole ſiccatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σίνηπι. Latinè Sinapi. Officinis latinū nomen ſeruauit. Germanis Senff/moſtardt. Gallis Mouſtarde, blanche, noire, ſeneue.

Duo genera ſinapi obſeruauimus, primum genus rapitiam frondem exprimit, alterum in Erucæ foliū laciniatur, caulibus ramoſis, ſæpe bicubitalibus, flore luteo, nonnunquàm albicante, ſiliquis teretibus, duro ſemine ueſco pulloq; refertis, acerrimi ſaporis, igneiq; effectus. Sinapi calfacit, ſiccat ordine quarto. Sinapi Alexandrinum laudatur lib. 9. comp. ph. part. Quomodo Sinapi ad ſalgamarū ſimul & conuiuiorum uſum conficeretur, olim utrunq;, docet nos Columella li. 12. per totum caput. 55. Eſt & ſua ſinapis Confectio Palladio in Iulio menſe. Varro rei Ruſticæ lib. 1. cap. 59. ait: Seruare rapa confecta in Sinapi putant.

Naſturtium. Cap. CXLVII.

NAſturtium optimum conſtat eſſe Babylonicū. Omnium ſemen eſt acre, excalfacit. ſtomacho aduerſatur. aluum turbat. tineas excutit. lienem imminuit. partus exanimat. menſes cit. uenerem ſtimulat. ſinapis & erucæ ſimile intelligitur. lepras & impetigines abſterget. illitum cum melle, lienem extenuat. fauos expurgat. pulmonum uitia extrahit, ſorbitionibus incoctum. ſerpentium uenenis potum reſiſtit, atq; eas ſuffitu fugat. capillorū defluuia cohibet. carbunculos ad ſuppurationem perducit, & rumpit. coxendicibus cum polenta commodè ex aceto illinitur. tumores collectionesq; diſcutit. emittit furunculos, illitum cum muria, Herbæ ad omnia eadem effectus licet minor.

Thlaspi minus.

Nasturtium syluestre.

EXPLICATIO.

Græcè κάρδαμον.
Latinè Nasturtium.
Officinis Latinum nomen retinuit.
Germanis Kressen.
Gallis Alenois, cresson de iardin.

Nasturtium autem appellatum est. Varrone & Plinio testibus, à naribus torquendis, quod odore & seminis acrimonia sternutamenta prouocet.

Nasturtium duarũ generum est, unum satiuum. quo nunc communiter æstiuo tempore cum lactuca, oleo, aceto & sale cœnas inchoamus.

Alterum est agreste de quo copiosius tractauimus capite ultim. libr. 1.

Nasturtium quinto die nascitur, herbis reliquis succum adimit multa satis, frigora contemnit. Quare tam hyeme quàm æstate facillimè prorumpit. Quod etsi nobilius quàm ut repræsentari deposcat, uolumus propter generum differentias eius picturam subiungere quàm Dioscorides omisit. Nasturtium coliculis assurgit sesquipedalibus, longe statim ab radice minutorum foliorum pediculo, floribus albis, semine per ramorum latera copioso, firmo, calyculis orbicularibus contento, acri sapore. pinguibus iusculis incoctum magnam acrimoniæ partem deponit. Natura ei omnino sinapis erucæq; similis est.

Thlaspi. Cap. CXLIII.

THlaspi, herbula angustis folijs, digitali longitudine, in terram uersis, suppinguibus, in cacumine diuisis: binum dodrantum cauliculo, tenui, nõ sine adnascentibus ramis: fructu circa ipsum totum, ab extremo in latius se pandente: semine nasturtij incluso, lenticulæ uasis effigiæ, nisi quòd infringitur, unde nomẽ accepit. flos albicat. Nascitur in semitis, & sepibus, fossisq;. Semen asperi gustus, excalfaciens. bilem utrinq; extrahit. potum acetabuli mensura prodest ischiadicis infusum. sanguinem potu educit. internas suppurationes rumpit. menses ciet. sed partus enecat. alterum thlaspi tradit Crateuas, quod aliqui Persicon sinapi uocant, latis folijs, radicibus magnis, utile ischiadicorum infusioni.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Thlaspi, siue ut alijs placet thlaspidiũ Græcis θλάσπι. Officinis incognita. Duorum generũ est primũ Thlaspi maius folijs latioribus, Germanis bauren senff appellatur, alterum Thlaspi minus, folijs angustioribus cõstat. Germanicè besem kraut dicitur. Est & tertiũ genus Thlaspios. Dioscoridi θλάσπι ἕτερον. Officinis Raphanus maior. Latinis sinapi persicũ. Germa. mörrettich. Gallis raffle dictum. huic fuchsius falso atttribuit nomẽ armoraciæ. Galenus Thlaspios genera ita distinguit lib. 8. simpl. ubi inquit, Thlaspi duplex, Cappadocium, nigrius, non exactè rotundum, sed quadam sui parte

uelut

Thlaspi minus. Simapi Persicum.

uelut ἔνθλασμα habet, id est, infractũ exiguum, unde illi nomen, multo maius, & præstantius quàm secundum, quod etiam in Cappadocia & Creta. & ubiq; nascitur ὠχροξάνθον, id est, ex pallido flauum, rotundum, admodum exiguum. Creticum tamen pleriq; immiscent theriacæ.

Draba. Cap. CXLIX.

DRaba herba ad cubiti altitudinem assurgit, tenues spargens ramos, & ex utroque latere folia ceu lepidij, sed molliora, & candidiora. in cacumine uerò sambuci umbellam gerit, candidos* flores habentem. Herha hæc cum ptisana coquitur, in Cappadocia maximè. semen aridum pro pipere obsonijs admiscetur.

NOMINA ET explicatio.

Græcè δραβη, Αράβις.

Drabe, dabra, Arabis. Apud Herbarios quosdam orientale nasturtium, uel Babylonicum.

Officinis & Germanis incognita. Gallis Draua, draue, Cuminum syluestre.

Inuenitur in noualibus, & sæpe cultis cubitali proceritate, ramoso surculorum prouentu, folijs lepidij: incanis sed mollioribus, umbella sambuci, flore candido, semine ferè fœniculi.

Irio. Caput CL.

ERysimon, Latini irionem uocant, iuxta urbes, rudera, hortosq; nascitur, folijs erucæ syluestris: cauliculis in lori modum lentis & obsequiosis: floribus luteis, siliquis in cacucumine gracilibus, ut fœnogræco, corniculatis: semine nasturtij, exiguo, urentis gustus. Contra thoracis fluxiones efficax est, & si purulẽta extussiuntur. regio morbo & coxendicibus prodest. contra uenena in delinctu cum melle datur. illinitur ex aqua aut melle utiliter cæcis, carcinomatis, parotidibus, durities mammarũ, & testium inflammationibus. in totum extenuat, & calfacit. mitius multo ad clysteres fiet, si aqua madescat atq; torreatur, uel linteo illigatum pinsita farina oblitum perassetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἐρύσιμον herba.
Latinis Erisimum & Irio.
Officinis & Germanis proprio nomine destituitur.
Gallis Eruca geratina, tortela.
Italis nobilis eruca dicitur.

Fuchsius falsò, & errore plus quàm manifesto, pro uerbena mare Irionem depinxit in suis rhapsodijs de stirpium uiribus, & natura.

Hac pomeria, aggeres oppidorū, & rudera uirent, gustu mirum in modum erucam imitatur, quare syluestris eruca, licet perperam, quibusdam est dicta. &c.

Piper. Caput CLI.

PIper in India nasci, breui arbore traditur. quæ inter initia, prælongū fructum, ueluti siliquam promit, quod longum piper est, habet intus aliquid tenui milio simile, quod tandem in perfectum piper euadit. id autem suis temporibus dehiscens, pandensq; sese, racemos emittit, grana ferētes qualia uidemus. Ea acerba candidum piper faciunt, aptum ocularibus remedijs, antidotis & medicaminibus quæ contra uenenata parātur: theriaca uocant. Longum uerò uehementius mordet. & quoniā prius quàm ematurescat decerptum est, subamarum relinquitur, antidotis & theriacis medicaminibus expetitum. Nigrum uerò, utpote quod tempestiua maturitate collectum sit, odoratum esse constat, candido suauius, acrius, & ori gratius, necnon ad condimenta utilius. Sed candidum, & adhuc in acerbum uergens, antè dictis infirmius est. Eligi oportet grauissimum, plenum, nigrū, sine multis rugis, recens. minimè furfurosum. Inueniuntur etiamnum in genere nigri semina nutrimento defecta, cassa, inania, minimiq; ponderis, quod uocant brasma. uis omnium excalfacit. urinā ciet. concoquit. extrahit, discutit. absterget caliginem quæ oculis obuersatur. piper febrium horroribus circuitu repentibus, siue potu, siue illitu, subuenit. serpentium morsibus auxiliatur. partus extrahit. conceptum adimere creditur, statim à concubitu suppositum. tussi, omnibusq; pectoris uitijs, siue eclegmate, siue potu, succurrit. anginæ eo & melle conuenienter perunguntur. potum cum recentibus lauri folijs, tormina discutit. cum uua passa * manducatum, pituitam à capite elicit. ualetudinem tuetur. dolores finit. appetentiam mouet. concoctionem adiuuat, ad intinctus esculentorum additum. strumas cum pice discutit. uitiligines ex nitro emaculat. Fictili nouo, ut lenticula, motum torretur. Non est huius arboris radix gingiber, ut aliqui existimauere, sicuti paulò pòst ostendemus. Namq; piperis radix costo similis est. ora gustantium accendit. saliuam ciet. hæc lienem reprimit, cum aceto illita, aut pota, caput etiam purgat, mādúcata cum semine pedicularis herbæ, quam staphidem agriam uocant.

*Aliàs, staphide agria.

φακὴ, non φασίν.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Galen. lib. 8. simpl. phar. lib. 2. antid.

Piperis fructus inter initia ceu siliqua coryli nucamento similis, longum piper est Græcis πέπερι μακρόν. Officinis ut reliqua piperis genera nomen genuinum retinuit. Germanis Langer pfeffer. Gallis poiure long dicitur: humidius, ob id cito perforatur, ut zingiber, & tardè, sed diu linguam mordet, ut arus. Hæc siliqua postea in grana milij æmula racematim degenerat, quæ aucta & siccata, sed adhuc tanquam omphacodea, & immatura, piper album, Græcis πέπερι λευκόν: Germanis Weiß pfeffer, Gallis poiure blanc appellatum, fiunt, nigro δριμύτερον, id est, acrius: nam nigrum quod Græcis πέπερι μέλαν, Germanis Schwartz pfeffer. Gallis poiure noir dicitur, iam superassatum sole, & super siccatū est, tamen utrunq; ualenter calfacit & siccat, & maximè digerit. Itē quod in agreste, rufum, cœli & soli iniquitate degenerauit. Germanis Leicht pfeffer/ Taub pfeffer. Gallis poiure leger dictum.

Gal. lib. 1. antid. & li. 4. sanitatis tuendæ. Li. 1. antid. Lib. 9. com. phar. part.

Piper longum adulteratum seculo Galeni erat duplex, efferebatur alterum ex Alexandria, alterum erat germen herbæ cuiusdam, quale est nobis coryli aut betulæ nucamentum. Piper longum nec sit pertusum, nec adulteratum: album sit maximum, plenißimum, graue: itidem & nigrum, neq; id sit rugosum. Piper nigrum maius est alio pipere, & corticem habet tenuiorem & minus rugosum. Piper album stomacho est accommodatius, & acrius nigro. Piper omne coctionē sumptum

iuuat

iuuat, sed album supra duo reliqua genera stomachum roborat, lib. 4. sanit. tuendæ. Radicibus piperis maximè proceris etiam utitur Andromachus apud Galenum lib. 7. comp. ph. part. His uires costo similes tribuit lib. 8. simpl. Piper longum & rotundum bis scribitur lib. 10. comp. phar. part. ut id album, & nigrum comprehendat.

Piper κοινὸν, id est, commune Actuario in antidoto podagrica, diapœonia, & diatrionpipereon, est nigrum: nam longum & album ibidem commemorat.

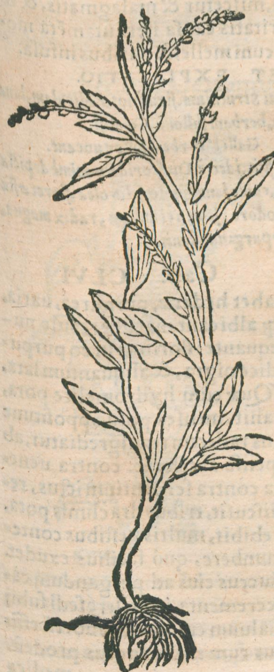

Gingiberis. Caput CLII.

GIngiberis sui generis planta est, in Troglodytica Arabia magna ex parte nascens. qua uirente, ad multa, perinde atq; nos ruta, utūtur, & primis potibus & edulijs admiscent. Huius radices, cyperi modo, paruæ sunt, candicantes, & odoratæ, atq; piper sapore imitantur. Eligi debent quæ teredines non nouerunt. A multis tamen ob id condiuntur, quòd celeriter cariem sentiant. Fictilibus in Italiam asportantur. Gingiberis cibo conueniens est, & cum condimento assumitur. excalfactoriam uim & excoquentem habet. aluum leniter emollit. stomacho utilis est. efficax aduersus ea quæ oculis caliginē offundūt. in antidota addi solet. in summa, piperis uirib. respondet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Zingiber Galeno & alijs cum indigenis ferè dicitur, quibusdam zinziber, alijs ζιγγίβερι, Germanis Ingber. Gallis Gigembre, Lusitanis gengeure: radix est herbæ graminis modo serpentis, candicans, odorata, piperis sapore, & uiribus, nisi quòd tardius calfacit, sed diutius, uti longum piper, ob humiditatem excrementosam: cuius occasione utrunq; teredinibus facilè tentatur. Condiendū recens omnino est, nunq̃ uetus, impostorū more. Mittitur ex Arabia & Traglodytica.

Hydropiper. Cap. CLIII.

HYdropiper apud aquas nascitur, quæ stagnant, aut pigro lapsu repunt. caulem ędit geniculatum, prædurum, multis alis concauum: folia menthæ, maiora, molliora, candidioraq́;, gustu piperis, acri, citra tamē ullam odoris gratiam: fructum acrem, in surculis paruis, propè folia racematim cohærentem. Folia cum semine illita tumores ueteres q; duritias discutiunt. sugillata delent. quæ postquā inaruerunt, tusa pro pipere in obsonijs admiscentur. Radix parua, nullius in medicina momenti.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὑδροπέπερι. Latinè hydropiper.
Officinis incognitum.
Germanis Wasser pfeffer/Muckenkraut.

Hydropiper herba est in aquosis nascens, ramusculis ac folijs Menthæ similis, maior tamē, gustu acerrima, ut piper, perexigua semina ut piper, singulis folijs ferens. Calida quidem est, non tamen accedens piperi, quæ recens illita sugillata, ac durities sanat. Hanc nonnulli condimentis piperis loco addebant apud ueteres.

178

Ptarmica. Caput CLIIII.

PTarmica frutex est, surculos habens paruos, multos & rotundos, abrotono non dissimiles: & circa eos folia oleæ, longa, multa, & in cacumine capitulum, uti anthemidis, paruum, rotundum, quod suo acri odore sternutamentum excitat, unde nomẽ accepit. Folia cũ floribus illita, sugillationes rapiunt. flores sternutamenta efficacissimè mouent. Nascitur in montibus & petrosis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ptarmice, Ruellio uidetur ea quam uulgus in Gallia Draconis hortensis, aut ut ipse scribit pyrethri syluestris appellatione nouit, reclamantibus tamen notis omnibus, ut huius pictura cum ptarmicæ descriptione collata clare ostendit. Ptarmicen uerò alio nomine quàm Germanico haud noui. uocãt Mütter kraut/ quòd locosis mulieribus præsenti remedio succurrat, in montium summis nascitur, flore aureo chamemali, folijs oleæ quidem non dissimilibus, ut Dioscorides scribit: multo tamen latioribus, ut in lætioribus nata ad plantaginem quandoq; accedant. Sternutamenta tum folijs, tum flore uel solo odoratu ciẽtur. radix fibras multas facit, ruffas, sapore zinziberis, muliebribus uitijs aridæ in pollinem tritæ bibuntur. Sunt qui à sternutandi numero, apud ueteres diptarmicem uocarint.

Radicula seu lanaria herba. Cap. CLV.

STruthium herba uulgo nota, qua purgandis lanis utuntur, qui eas eluunt. Huius radix est acris, urinã ciet. prodest tussi, iecinorosis, orthopnœę ex melle sumpta, cochlearis mensura. aluum soluit. eadem cum panace & capparis radice calculos frangit, & cum urina exturbat. duritiem lienis absumit. menses imposita trahit. partus efficaciter enecat cum polenta autẽ & aceto illita, lepras tollit. tubercula discutit. cũ farina hordeacea, & uino decocta, miscetur & malagmatis, & ocularibus collyrijs, claritatis causa. sternutamẽta mouet. per os purgat, trita cum melle, & naribus infusa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci Στρούθιον. Latini Struthium, struthios, radiculam, lanariam. Officinæ saponariam, herbam fullonũ, Condisi.

Germani Seyffenkraut. Galli l'herbe à fullon uocant.

Hæc herba olim notißima fuit, ideo à Dioscoride minimè depicta relinquitur: spinosa herba est, caule lanuginoso, folio oleæ, floret æstate, grata aspectu, uerum sine odore: semen ei nullum, radix magna, teres, oblonga, quæ conciditur purgandis lanis.

Cyclaminus. Cap. CLVI

CYclaminus folia habet hederæ, purpurea, uaria, in quibus susq; deq; albicant maculæ: caule nudo, quaternos digitos æquante: floribus in eo purpureis, rosarum effigie: radice nigra, & aliquantum lata, ut rapum uideri possit. Quæ cum hydromelite pota, pituitam aquamq; detrahit. menses potu appositu ue ciet. Tradunt, si prægnans radicem transgrediatur, abortum fieri. partum appensa accelerat. contra uenena, præsertim leporis marini, ex uino bibitur. illita contra serpentium ictus, remedio est. immista uino inebriat. regium morbũ discutit, tribus drachmis pota, cum passo aut diluto mulso. Sed oportet eum qui ebibit, multis uestibus contectum, loco calido, & à perfrictionibus tuto recumbere, quò facilius exudet. eiecti autem sudores fellei colore inueniuntur. Succus eius ad purgandum caput, naribus infunditur. ad deijcienda quoq; alui excrementa, in uellere sedi subijcitur. illito umbilico & imo uentre coxarum tenus, aluum emollit. & abortũ efficit. suffusionibus, & retusæ oculorum aciei, oblitus cum melle succus prodest.

medicamentis abortum inferentibus admiscetur. succus cum aceto illitus, prociduam sedem restituit. Exprimitur tusa radice succus, & ad mellis crassitudinē decoquitur. Radix cutem purgat. eruptiones papularū reprimit. uulnerib. ex aceto per se aut cū melle medetur. lienem absumit. uitia cutis in facie, & alopecias emendat. eius decocto luxata, podagras, & capitis ulcuscula, perniones'q; foueri congruū est. ipsa'q; in oleo uetere feruefacta, illito oleo, ulcera ad cicatricē perducit. Cauata radix oleo expletur, & cinere feruenti imponitur, adiecto interdum Tyrrhenicæ ceræ momento, ut strigmenti crassitudinem unguentū contrahat, cum primis utile pernionibus. Radix, scillæ modo, concisa reponitur. Narrant ad amatoria assumi cōtusam, & in pastillos diuisam. Nascitur in umbrosis, maximè sub arboribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κυκλάμινος. Latinè Cyclaminus.

Officinis Cyclamen corruptè, et panis porcinus, uel terræ panis & Arthanita. Germanis Sewbrott/ Schweinbrott/ Erdapfel. Gallis pain de porceau.

Cyclamini radix tota uehementer medicamentosa, magis eiusdem succus: incidit, terget, ora uenarum aperit, trahit, digerit, illitus abdomini uentrem purgat, per nares trahit, cum melle illitus suffusos iuuat: cirrhos mire emendat. menses & sudores mouet, ut Dioscorides fusius tradit.

Altera Cyclaminus. Cap. CLVII.

Est & altera cyclaminus, quam cissanthemon aut cissophyllon uocāt: folijs hederę, sed minoribus: geniculatis caulibus, crassis'q;, circa uicinas arbores, capreolorum modo, se uoluentibus: flore candido, odorato: acinis hederæ mollibus, lenti gustus, aliquantulum acris: radice superuacua. nascitur in asperis. Huius acini, drachmæ unius pondere poti, cum uini albi cyathis duobus, quadraginta diebus, lienem per urinam & aluum absumunt. ad orthopnœam bibitur. reliquias à partu purgat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κυκλάμινος ἑτέρα.

Latinè Cyclaminus altera.

Officinæ Sigillum Mariæ.

Germanis hyndtskrautt/ Je lenger je lieber.

Gallis Le seau nostre dame.

Hæc altera cyclaminos à paucis nūc cognoscitur, omnes'q; medici, eruditorum pace dixerim, hanc ignorāt cyclaminum: sed superior pictura eam deliniat, quam nunc herbarij, uel officinæ, Sigillum Mariæ uocant, quandoquidem huic nihil refragari, sed omnia consentire declarabimus. Sigillum Mariæ folia fert hederacea, minora tantum, caules crassos, uel ut Plinius inquit, superuacaneos, geniculatos, uicinis arboribus capreolorum ritu se conuoluentes, flores candidos adoratos'q;, corymbis hederæ, sed mollibus, aliquan

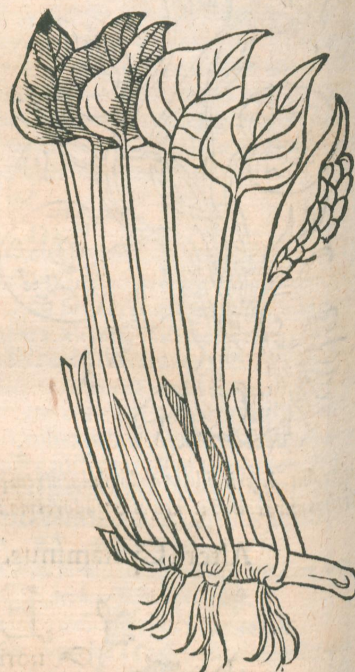
tum

tum acribus, guſtu lentis & glutinoſis, radice nullius uſus in medicinis, prælonga tamen & in miram molem extuberante, & cætera. Radicem tamen, utpote medicinæ ſuperuacuam, non explicuit Dioſcorides.

Dracunculus. Caput CLVIII.

Dracunculus paluſtris:

DRacunculus folio cõſtat hederaceo, magno, candidis notis inſigni: caule recto, bicubitali, uerſicolore, maculis reſperſo purpureis, ita ut anguem planè referat, baculi craſſitudine, fructus ſummo caule racematim cohæret, colore primum herbaceo, & cum ematuruit, croceo, guſtu feruens, mordaxq́;. radice aliquantulum rotunda, bulboſa, aro non abſimili, tenui obducta cortice. Naſcitur in ſepibus umbroſis. Seminis ſuccus cum oleo inſtillatus, aurium dolorem mitigat. naribus etiam ex lana impoſitus, polypum abſumit. carcinomata illitu ſiſtit. triginta eius grana, ſi in poſca bibantur, abortus inferunt. odorem aiunt poſteaquàm flaccidi flores emarcuerunt, conceptus adhuc teneros enecare. Radix excalfacit. orthopnœis, ruptis, uulſis, tuſſi, deſtillationibus auxiliatur. humores pectoris excreatu faciles reddit, ſiue cocta toſtaq́; cum melle, aut per ſeſe edatur, ſiue farina eius ex melle delingatur, urinam pellit. uenerem excitat, cũ uino pota. phagedænas ulcerum, & quæ cacoëthe uocantur, trita cum melle & bryonia alba, expurgat, & ad cicatricem perducit. collyria ex ipſa ad fiſtulas & eijciendos partus fieri ſolent. qui radice ſuas manus perfricuerunt, à uiperis feriri negãtur. illita ex aceto, uitiligines emaculat. folia recentibus uulneribus, linamentorum uice, commodè cõuenienter imponũtur decocta in uino pernionibus appoſuiſſe prodeſt. caſeus folijs inuolutus, à putredine defenditur. Succus radicis ad nubeculas, albugines, & oculorum caligines cõuenit. Radix cruda coctaue, ad ſanorum uſus pro olere

recipitur. in Gymnesijs insulis, quæ Baleares uocantur, coctam radicem cum melle multo, in conuiuijs placentarum loco offerunt. Radix messibus effoditur, lotaq; frustratim conciditur, & lino traiecta siccatur in umbra, & ita reconditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Δρακοντία μεγάλη Latinè dracunculus maior.

Officinis, serpentaria maior, & draguntea, corruptè. Germanis, Groß nater wurtz.

Gallis serpentine dicitur.

Iam in hortis studiosè colitur Dracunculus, ludentis naturæ miraculum, & Draconis rudimenta in stirpibus facere condiscentis. Simplici caule attollitur, binum cubitum alto, leui glabroq;, baculi crassitudine, uersicoloribus anguium maculis uariegato, purpureis etiam intercursantibus lituris, ita ut planè serpentis habitum coloremq; mentiri uideatur. in uertice remoto folia procedunt, sena septenaue, craßiore pediculo digitorum ritu propendentia, candicantibus respersa notis, rumicis figura, specie tamen hæderacea longiore. E foliato scapi fastigio uagina quædam foris herbacea prosilit, cubitalis ferè longitudinis, in mucronem sensim turbinata, uelut erupturi partus inuolucrum, quæ cùm dehiscens sese pandit, purpureum cornu in acumen fastigiatum demonstrat. Ea seminis incremento distenta dißilit in rimam, & tandem elanguescens flaccescit, subarescensq; perit refracto cornu, cuius imam partem racemosus fructus ambit, acinis prima pubertate uirentibus, & per adolescentiam coccè rubore rutilantibus, gustu mordaci, odore uiroso, quandiu Ianthinum illud exerit cornu: radice bulbosa, tenui libro uestita, nascitur in opacis sepibus.

Plinio Dracunculus triplici effigie demonstratus est, folijs betæ non sine thyrso, flore purpureo, hic ut inquit, est similis Aro, huius picturam suprà dedimus. Alij radice longa ueluti signata articulos aquæ demonstrauere, tribus omnino cauliculis. Tertia demonstratio fuit folio maiore quàm cornus, radice arundinacea. totidem affirmat geniculata nodis, quos haberet acinos, totidemq; esse folia.

Arum.

Cap. CLIX.

ARon, apud Syros lupha uocitatum, folia emittit dracunculi, sed longiora, & paucioribus* distincta maculis: eadem suppurpureum, dodrantalę, pistilli specie, è quo croceum semen exit. radice dracunculi alba. quæ decocta estur, utpote cùm minus acris sit. Folia ad esum condiuntur, & arida per se decocta, manduntur. Radix, semen & folia, dracunculi uires habent, priuatim radix ex fimo bubulo podagris illinitur, & dracunculi more reponitur. in totum, ob mitiorem eius acrimoniam in cibum expetitur. *Alij, nullis.

NOMINA ET EXPLICATIO

Grecè Ἄρον. Latinè Arum.

Officinis pes uituli, serpentaria minor, sacerdotis uirile. Iarus: Germanicè Pfaffen pindt.

Gallis Vid de chien.

Ari radix ut dracunculi, ex fimo bubulo podagris illinitur, eiusdem cortex spleneticos iuuat & hydropicos, calida sicca primo ordine: incidit, tenuat, terget mediocriter. Gal. lib. 9. ph. part.

Arisarum. Cap. CLX.

ARisarum exigua herbula est, huius radix oleæ magnitudinem implet, longè maioris quàm Aron acrimoniæ. Vnde illitu nomas sistit. fiunt colyria ex ea, ad fistulas efficacia. illitu radicis genitale animalis cuiuscunque in perniciem agitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Arisaron pusilla est herba, radix ei oleæ tuberculo, acrior gustu quàm Aron. Galenus longè minus aro tradidit, radicem magnitudine oliuam æquare, multò maioris acrimoniæ. Paulus multo minus esse sentit, sed acrius, radicem oliuæ magnitudinem referre. Aris Plinio similis aro nascitur, minor tantum, minoribusq; folijs. Est etiamnum aris herba Hyppocrati, sed qua sit facie non explicat. Hærent igitur non immeritò quidam, an eadem sit herba aris & arisarum. Ambiguitatem tollit pictura, & uires quæ utriq; consimiles redduntur. Plinius siquidem eisdem omnino notis arum quibus alij arisarum repræsentauit. Sed in primis fidem facit apertè nomenclatura, quæ utriusq; retinuit appellationē, duobus tandem uocabulis in unum coalescentibus, arisaron dici cœpit. Cùm igitur nec uiribus, nec reliqua facie dissideant, unam & eandem esse fatendum est.

Hastula regia. Cap. CLXI.

HAstula regia uulgaris notitiæ est, folijs maioris porri; caule leui, ferente in cacumine florem, quem anthericon appellant. radices subiacent oblongæ, rotundæ, glandibus similes, gustu acres, quæ excalfaciunt. urinas & menses epotæ ciunt. lateris doloribus, ruptis, conuulsis & tussibus, drachmæ pōdere potæ ex uino, medentur. Ea uerò uomitiones adiuuat, ludicri tali magnitudine cōmanducata. à serpente demorsis datur aptissimè, uerùm trium drachmarum pōdere. folijs, floribus & radice ex uino morsus illinire oportet. item ulcera sordida & depascentia. mammarum quoque & testium inflammationes, tubercula, furūculosq; decoctis in fœce uini bulbis. recentibus inflammationibus ex polenta auxiliatur. Radicis succus adiecto uetere uino dulci, myrrha & croco decoquitur, fitq; perquam utile oculis medicamentum. ad puruēltas aureis per se, cum thure, melle, uino & myrrha tritus, prodest. in contrariam aurem infusus, dentium dolorem mitigat. Cinis è radice illitus, alopecias ad pilum reducit. Oleum in excauatis radicibus igni decoctum illitu exulceratis pernionibus & ambustis igni, conducit surditati instillatum in aurem, auxilitur. Candidā uitiliginem, linteo antea præfrictam in sole, illita radix emendat. Semen floresq; in uino poti, scolopendrę & scorpionum uenenis mirum in modum resistunt, aluum purgant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ἀσφόδελος. Latinis hastula regia, asphodelus, albucum.
Officinis affodillus, uel Aphrodili.
Germanis incognita. Gallis des asphrodiles, phrodilorum.

Asphodelus Latinis hastula regia dictus, à caule insigni ex multis radicibus bulbosis enicante, quibus agnatis abūdat, interdum ad 80. Radice utilis est tergente: eadem usta magis calfacit, siccat, tenuat, digerit. Nunc porcorum cibus est, olim etiam hominum, muribus uenenum. Autumno legitur cùm ualet plurimum.

Fuchsius pro asphodelo aliā herbam falsò depingit, qua hactenus officinæ non sine graui errore usi sunt.

Bulbus esculentus. Cap. CLXII.

ESculentus bulbus uulgo cognitus, à nobis estur. stomacho & aluo utilis, rufus, qui & ex Aphrica defertur. amarus uerò & scillinus, stomacho aptior est, et cōcoctionem adiuuat.

irritat. Bulbi omnes acrimoniam habent, excalfaciunt, uenerem stimulant, linguam tonsillasq; exasperant, multum alimenti præbent, carnes creant, inflationem pariunt, luxatis fractis, articulorum doloribus efficaciter illinuntur, spicula extrahunt, gangrænas & podagras ex melle aut per sese, hydropicorum tumores, & canum morsus cum melle & piperis polline illiti cohibent, sudores compescunt, stomachi dolores mitigant, furfures & ulcera quæ in capite manant, cum tosto nitro abstergunt, sugillata uarosque per se aut ex oui luteo, & lentigines cum melle uel aceto, emendant, fractis auriculis unguibusq;, ex polenta medẽtur. ijdem calidis cineribus torrefacti, tollunt ficus: item cum cinere ẽ mænarum capitibus, impositi, cremati uerò & cum alcyonio misti, uitia cutis in facie, atrasq; cicatrices in sole illiti, emaculant, faciunt ad rupta, si cum aceto cocti edantur. Sed copiosiore eorum cibo abstinendum, quoniam neruos tentant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Bulbi priuatim uocati cepis similes sunt, & cæpe dicuntur album sine tunicis. Suntq; plura eorum genera, ut lib. 8. de plantis tradit Theophrastus. Siquidem magnitudine, colore, figura, et sapore differunt. Alicubi enim adeo dulces nascuntur, ut per se sine condimento alio edantur, quales in Taurica Chersoneso sunt. Cato megarenses tanquam omnium optimos celebrat. Venerem mire stimulant, unde et salaces à Martiali uocantur in libro Xeniorum ait. Theoph. lib. 8. de Plantis.

Cùm sit anus coniunx, cùm sint tibi mortua membra,
Nihil aliud bulbis quam satur esse potes.

Columella item de iisdem in hortulo ait.

Quæq; uiros acuunt, armantq; puellas,
Iam Megaris ueniant genitalia semina bulbi.

Quibus & M. Varro adstipulatur, tradens ob id bulbos sponsis in legitimis nuptijs olim apponi solitos. Et Paulus Aegineta lib. 1. Bulbi inquit, seminis abundantiam faciunt, & Venerem stimulat, frequẽtior cibus eorum. Hæc uerò de priuatim dictis bulbis. Nam generaliter bulbi uocantur, quorum radices sub terra sic crescunt, ut ad nouam quotannis sobolem decerpi aliqua pars posit ut lilio, croco & similibus: item & aliæ rotundæ, tunicatæ radices, & esui dantur radices & olera capitata, uti Celsus innuit libro 8. Vbi de alimentorum facultatibus agens, dicit: in media materia numerari debere ex oleribus ea, quorum radices uel bulbos assumimus. Et mox post. Ex oleribus ualentior rapa, napiq; & omnes bulbi, in quibus cæpe quoq; & allium numero, quàm pastinacæ, uel quæ specialiter radicula dicitur. Aegineta li. 1. Corn. Celsus lib. 2.

Sisirinchion.

Bulbus uomitorius. Cap. CLXIII.

BVlbus quem uomitoriũ uocant, folia habet lẽtiora multò & longiora quàm bulbus esculẽtus: radicem similem, cortice nigro. Ea radix mansa, aut decoctum eius potum, uesicæ malis medetur, uomitiões mouet.

EXPICATIO.

Bulbus quem uomitorium uocant ab effectu, multò longior est, quàm esculentus. Fuchsius aliam herbam falsò pro syluestri bulbo depingit, uidelicet Sisirinchion Theophrasti.

Scilla. Cap. CLXIIII.

Scilla uim acrem atq; feruentem habet. assatam ad multa utiliorem esse constat. Polline ad crustam subacto, aut luto oblita, in clibanum conijcitur, aut carbonibus obruitur, donec obducens crusta sufficienter intosta fuerit. qua exempta, si non emollescat, altero polline simili, aut luto circumlinitur, & eadem quæ prius, fiunt. nam quæ ita non assatur, interaneis maximè noxia est. Torretur item in olla, indito operculo, quæ in furnum demittatur. Sumi etiam solet, quod maximè est medium, direptis uiuo tenus tunicis: quod frustatim consectum coquitur, mutata sæpius aqua, donec ipsa nec amaritudinem nec acrimoniem habeat, traiectaq; lino frusta siccantur in umbra, ita ut ne ulla quidem parte se contingant. his scillæ segminibus ad oleum, uinum, aut acetum scillinum utimur. Ad rimas pedum, interna pars crudæ scillæ in oleo feruefacta, aut cũ resina liquefacta, imponitur. decocta in aceto demorsis à uipera cataplasma est. ad singulas assæ parteis adiectis octonis tosti salis, cochlear unum aut alterum damus ieiunis, ad emolliendam aluum. in potu autem & odoratis medicaminibus, & quibus urinam ciere uolumus, hydropicisq; & stomachicis, quibus innatat cibus, regio morbo, torminibus, in tussi uetere, suspiriosis, & ore reijcientibus tres obolos, in delinctu ex melle sumpsisse satis est. coquitur cum melle, & estur eorundem gratia, maximè ut concoctionem adiuuet. strigmenta per aluum extrahit. cocta & simili sumpta modo, eosdem præbet effectus. sed cauendæ scillæ usus his qui intestinũ sentiunt ulcus. ad pensiles uerrucas et perniones, tosta efficaciter illinitur. Tritũ semen, & carica aut melle deuoratũ, aluum emollit. Scilla tota in limine ianuę suspensa, mali medicamenti noxam arcet.

Pancration.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Σκιλλα, ἡ.

Latinis & officinis, retinuit nomen priscum.

Germanis Meußzwibel/merzwibel.

Gallis squilla oygnon marin dicitur.

Gal. li. simp. Lib. 1. antid. Plin. cap. 9. lib. 20.

Scilla calida ordine secundo, admodum incidit: assam aut elixam sumi præstat, ut uirium eius uehementia exoluatur. Legenda ex terra quando folia eius & caules omnino aruerunt. Scillæ albæ segmenta seu taleolæ cultello ligneo separatæ, lino traiectæ, modicis interuallis ne se contingant, in umbra siccantur diebus 60 ut ex his fiat acetum scillites. Alba est masculus, eaq; utilior quàm fœmina nigra.

De Pancratio. Cap. CLXV.

Pancratium, quod aliqui scillam appellant, radice est magni bulbi, subrufo colore aut suppurpureo, gustu amaro ac feruente: folijs lilij, sed longioribus. Scillæ uires & præparationem habet, eodemque pondere in morbis efficaciter assumitur. cui tamen mitior quàm scillæ facultas inest. Radicis succus

cum

cum erui farina digeritur in pastillos, qui hydropicis splenicisq; cum hydromelite commodissimè dantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

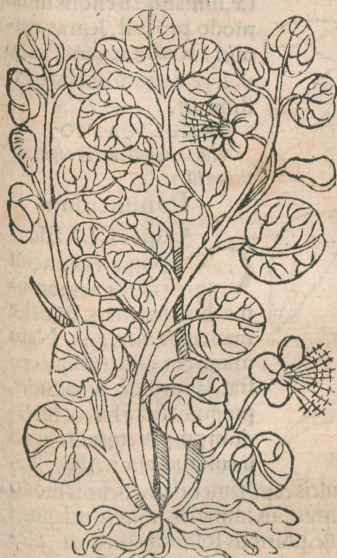
Græcè παγκράτιον. Latinè Pancratium. Officinis Scylla minor.

Germanis Kleine merzwibel / oder meuß zwibel.

Gallis Scille bastarde.

Omnes scyllæ repræsentat effectus, sed longè censetur inualidior. Paulus & specie & uiribus comparauit scyllæ.

Capparis.

Cap. CLXVI.

CAPParis aculeatus frutex est, qui in terra stratus, magis in orbē euagatˀ. spinas, ut rubus, habet, in hami modum aduncas: folia mali cotoneæ rotunda: fructum oleæ similem. qui cùm dehiscēs panditur, florem candidū promit: quo excusso, nonnihil glādis oblongæ figura inuenitur, quod apertū grana acinis punicorum similia ostēdit, parua, rubicunda, radices lignosas spargit, grandes numerosasq;. Tenui solo, asperisq; locis, in insulis & iuxta rudera nascitur, caulis & fructus, cibi gratia condiuntur. aluum turbat. stomacho aduersatur sitim gignit. cocta tamen stomacho quā cruda utilior est. fructus drachmis duabus in uino potus, quadraginta diebus, lienem absumit, & urinam cruentumq; excrementū emittit. bibitur utilissimè in coxarum doloribus, & neruorum resolutione, item ruptis et conuulsis. menses ciet, caput purgat. Dentium dolorem sedat semen ex aceto decoctum, colluto inde ore. Aridus radicis cortex ad eadem proficit. ulcera omnia uetera, & sordida, & quę occalluerunt, expurgat. lienosis cum farina hordei illinitur, dente demorsa, dolori eius auxiliatur. cū aceto trita, uitiligines albas absterget. Radix foliaq; in trita, strumas ac duritias discutiunt. Aurium uermiculos infusus succus enecat. Aphrica, & præsertim Marmarica capparis, uehementer inflat. Apula uomitus facit. & quæ à Libyco, & quæ rubro mari defertur, mirum in modum acris est: si quidem in ore pustulas excitat, gingiuasq; ossetenus exest, quare in cibis non abre damnatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κάππαρις Latinè Capparis. Inturis.

Officinis genuinum nomen seruauit. Germanis Kappren. Gallis Cappres dicitur.

Capparis radicis cortex amarus, acer, acerbus, terget, purgat, tenuat, incidit, digerit, constringit, lienes induratos & ischiadas, ob hæc magnificè iuuat, sumptus, uel cum idoneis remedijs admotus.

Eadem radix etiam hæpatica est, lib. 8. comp. ph. part. & splenetica, libro 9. eiusdem. Flos eius & fructus aceto & sale conditus primis mensis ad excitandam appetentiam sumitur, licet stomacho noxius, siticulosis, aluum turbare Dioscoridi dicatur. Gal. libr. 7. simp. & lib. 9. comp. ph. part.

Folia capparis trita cum mero pota splenetica, lib. 9. comp. ph. part. admota cum uirium uehementium obtundeatibus chæradas sanat.

Lepidium. Cap. CLXVII.

LEpidium aliqui gingidium uocāt, herbula uulgo nota, muria cum lacte seruatur. Vis foliorum acris et exulcerans. quapropter ischiadicis trita, præsentissimum est auxiliū, si cum helenij radice, quarta parte hotæ, illinatur. lienosis simili modo prodest. lepras eximit. Radix appensa collo dolore dētium liberare existimatur.

EXPLICATIO.

Vide annotationes in caput ultimum lib. 1.

Ranunculum Cap. CLXIII.

COmplura ranunculi genera, uis tamen omnibus una, acris, & uehementer exulcerans. Nam unum coriandri folijs constat, latioribus, subalbidis, pinguib. flore luteo, interdum purpureo: caule graci li, cubitum alto: radice alba, exigua, amaraq;, multis capillamentis, hellebori modo fibrata. nascitur in limitibus humidis. Alterum lanuginosius, longiori caule, pluribus foliorum incisuris, plerunq; in Sardinia proueniens, quàm acerrimū, quod syluestre apium appellant. Tertium minimum, odore graui, flore aureo. Quartum huic simile, flore lacteo.

Folia, flores & caliculi recentes, illitu exulcerant, & crustas non sine dolore gignunt, quare ungues scabros extricant, scabiem eximunt, stigmata delent, formicantes uerrucas, & pēsiles, alopeciasq; paulisper illita, tollunt. tepente decocto perniones fouentur. sicca radix, tritaq; sternumenta ciet naribus admota, dentium dolorem appensa leuat, ipsos tamen frangit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plura ranunculi genera Dioscoridi *demonstrantur. Primum genus ranunculi, Græcis* Βατράχιον.
Officinis pes corui, ulceraria, scelerata.
Germanicè Gleißblůmen / brennender hanenfůß.
Gallis bacins dicitur. Cuius pictura sequitur. Florem habet luteum, interdum purpureum, qui mihi tamen uisus non est.
Hoc genus ranunculi duplex est, unum folijs candidis, alterum nigrioribus, in medio quasi sanguineis guttis, rubeis maculis respersis, utrunq; genus cultis incultis nascitur.

Secundum genus.

Primum genus Ranunculi.

Tertium genus.

Sextum genus.

Quartum genus.

Quintum genus.

Ranunculi genus alterum, lanuginosius, pluribus foliorum incisuris, altiore caule, gustus acerrimi. quod priuatim apium rusticum cognominant. Herbarij hodie apium risus. Historici Sardoam aut Sardoniam herbam uocant, à Sardinia. Strabo ex hac herba toxici genus Hispanos confecisse meminit, hausta cuius urgente ui maiore citra dolorem ipsi sibi mortem consciscebant. Græcis Βατράχιον ἕτερον. Officinis falsò hydropiper, Germanis, Frosch pfeffer/ dicitur, quia palustribus locis prouenit cuius pictura suprà est.

Ranunculus tertius minimus est, graui odore, flore aureo, plerisq; locis conspicitur, Græcis Βατράχιον τρίτον, χρυσάνθεμον. Officinis incognita. Germanis Gelb waldt henle. dicitur, nascitur enim in syluis.

Ranunculus quartus, superiori similis, flore tantùm lacteo, Græcis Βατράχιον τέταρτον. Officinis quoq; incognita, Germanis, Weisse waldt henle.

Est & Ranunculi genus quoddam à radicis figura uerticillum Apuleius uocauit, ob globosam rotunditatem. Minor alijs est, et radice floris inuerso. Gustus omnium acerrimi. Sunt qui lauream uocãt. Græcis Εἶδος βατραχίου ῥίζαν ἄχον στρογγύλων σφονδυλίῳ ὁμοίαν. officinis pes columbinus & uesicaria Germanis Gehöstere gleißblümle/ Kleiner Hanen füß/ Tauben füß.

Est & alterum ranũculi genus hortense, quod ob pulchritudinem in coronamenta uenit. Effecit enim cultura, ut qui in limitibus simplici foliorum compage flores oriantur, structili quodam densoq; foliorum stipatu nunc in hortis collucescant. Germanis Gefülter Hanen füß. Gallis Bacilles doublees appellatum.

Omnes Ranunculi species urendi naciscuntur licentiam, pustulasq; uelut ignis excitant, non eorum nis ualde acris & uehementer exulcerans, intra corpus sumi non debent.

Anemone. Cap. CLXIX.

Dvo Anemones genera, unum syluestre, alterum incultis nascens. Cuius multæ species, una phœniceũ florem profert, altera candicantem, aut lacteum, aut purpureum: harum folia coriandro similia, tenuiorib. prope terram diuisuris: caules lanuginosi, tenues, in quibus flores ut papaueris, & in medio capitula nigra, aut cœrulea: radix oleæ magnitudine, aut amplius paulò grandescit, fermeq; geniculis quibusdam cingitur. Syluestri amplitudo prorsus maior, latioraq; folia, & duriora: oblongius caput: flore puniceo, tenuibus & multis radicum capillamentis. Acrior est quæ nigra habet folia. Vis utriusq; acris. ea de causa succus naribus infusus, purgat caput, commanducata radix pituitam trahit. decocta in passo & illita, medetur oculorum inflammationibus. cicatrices eorundem & hebetudines emẽdat. sordida ulcera abstergit. folia et caules si cum ptisana decocti edantur, copiam lactis præbent. menstrua ciunt, uellere apposita. Illita quoq; lepras eximunt. Sunt qui errore ducti, argemonen nominari eupatorium putent: quoniã à syluestri Anemone, argemonẽ, & papauer, quod rhœada appellant, de quo inter papaueris genera referemus, propter colorum cognationem in floribus, distinguere non possunt, uerùm papauer & argemone colore minus saturato spectantur, & utraq; tardius floret, quinetiam Argemone croceum succum, gustu admodum acrem, reddit: rhœas uerò candidiorem & acrem. insuper Anemone & rhœadi capitula syluestris papaueris similia insunt, sed in Anemone supernè crassiusculum*, in rhœade subangustius. Anemones genera nec succum remittunt, nec calyces habent, sed quasi asparagi cacumen, in aruis illa sæpius enascuntur.

*Latiusculũ.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ἀνεμώνη. *Latinè Anemone.* *Officinis herba Venti.*

Germanis Kuchenschell/ Hacket kraut.

Gallis Coque lourdes, uel corles. Hortenses uero passi flores uocant.

Empirici hanc herbam uulnerariam faciunt. Secantur eius folia non sine acore quodam, ita ut oculos quemadmodum allium, aut cæpe feriant. Illaq; per alembicum ui ignis destillata, aquam uulneribus mundificandis, curandisq; utilissimam præstant, quæ & putridam carnem erodat.

Argemone. Cap. CLXX.

Protentilla.

Argemone.

Argemone in totum syluestri papaueri similis est. folia habet Anemones, diuisa: florẽ puniceum: caput in cauliculo papaueris rœadis, oblõgius, & summis partib. latum: radicẽ rotundam. succũ croci colore acrem dimittit. Argema & nubeculas expurgat: folia illitu inflammationes compescunt.

NOMINA ET EXPLIC.

Nostri herbarij hodie duo genera Argemones, unum papaueri syluestri omnino simile, alterum Germani Genserich/ uocant, quia anseribus hæc herba uoluptati est. tamen apud me horum certi nihil habetur.

Anagallis aquatica.

Anagallis. Ca. CLXXI.

Duo Anagallis.

DVO Anagallidis genera, quæ tantum flore distant, nam quæ cœruleo flore est, fœmina dicitur: mas, quę phœniceo, frutices sunt parui, in terra iacentes, folijs in quadrangulo caule pusillis, subrotundis, ad helxinæ folia accedentibus: semine rotundo. Vtraq; mitigandi uim habet. inflammationem arcet. adactos corpori aculeos extrahit. nomas cohibet. Succus caput gargarizatu purgat. & naribus infusus, dolorem dentium lenit, si in aduersam narem inijciatur. argema cum melle Attico emendat. retusæ oculorum aciei auxiliatur. contra uiperarum morsus, iecinoris & renum uitia, si ex uino bibatur, prodest. Tradunt eam quæ cœruleum ædit florem, prociduam sedem reprimere: quæ uerò phœniceum, illitu euocare.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Anagallis in duo genera diuiditur, fœmina flore ceruleo conspicitur, mas puniceo. Iacet in terra uterque sexus. Folia in cauliculis quadratis pusilla rotunda in terra iacentibus nascuntur in hortis & aquosis.

Anagallis Fœmina Latinis.	*Anagallis Mas Latinis.*
Morsus Gallinæ officinis.	*Græcis* Αναγαλλὶς ἄρρην.
Αναγαλλὶς θήλεια *Græcis.*	*Germanis* Gauchheyl mit roten blůmlin.
Gauchheyl mit blaen blůmlin *Ger.*	*Gallis quoq; Morgelina (flore enim tantum distant) appellant.*
Morgeline Gallis dicitur.	

Est & tertium genus Anagallidis palustre, floribus cœruleis, Germanis Wasserpungen *&* Bachpungen *appellatum Fuchsio errore manifesto Lauer seu Sion dictum. eius pictura suprà est.*

Galenus tradit Anagalidem siue quæ florem parit cœruleum, siue quæ phœniceum, quendam attractorium calorem poßidere, quo spicula uel impactos corpori refigit aculeos. Qua de causa succus naribus raptus caput purgat, & ut summatim dicitur exiccatoriam uim citra morsum obtinet, quare uulnera glutinant, Idem de utraq; Anagallide sentit Paulus.

Veterinarij uero in hodiernum diem usq; hac herba quam palustrem siue aquaticam Anagallidem appellauimas in tumoribus discutiendis, & scabie equorum sananda utuntur, ut ipse Fuchsius testatur ut hinc manifestuum fiat illam esse speciem Anagallidis & non Sium (ut Fuchsius falso contendit) exiccatoriam enim uim citra morsum obtinet ut Anagallis quare uulnera glutinat præcipuè senum corpori, ad recentia quoq; uulnera tanta ei traditur uis, ut saniem oßibus extrahat, quemadmodum id longa ac uaria experientia multis constat, quæ uires singulatim à ueteribus Anagallidi utriq; attribuuntur.

Hedera. Cap. CLXXII.

εὐθυμώτερα non ἐρυθρά.

HEdera differentias multas in specie sortitur, summas autem genere treis. Nam quędam candida est, altera nigra, tertia helix. candida, fructum fert candidum, nigra, nigrum, aut croci æmulum, quam uulgus Dionysiam uocat. helix fructum non gignit sed albas habet uiticulas, & folia parua, angulosa, & concinniora. Hedera omnis acris est, & adstringens. neruos tentat. flos trium digitorum carptu, facit ad dysentericos, in uino bis die potus. ambustis cum cerato tritus illinitur. recentia folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes sanant. foliorum & corymborum succus, cum irino unguento, melle aut nitro, naribus infunditur. & contra ueteres capitis dolores, caput eo cum aceto & rosaceo perfundi utile est. purulentis auribus, aut dolentibus, cum oleo medetur. nigræ hederæ succus, aut epoti corymbi, corpus infirmant, mentemq; turbant largius sumpti. acini quinq; triti, calfactiq; in punici mali cortice cum rosaceo, si instillentur à contraria aure, dolorem dentium mitigant, denigrant capillum, illiti corymbi. folia in uino decocta, illinuntur omnium

ulcerum

ulcerum generi, etiam si cacoëthe sint, uitia cutis in facie & ambusta sanant, uti antea diximus decocta. mouent menses triti et subditi corymbi. ijdem poti, post purgationes fœminarum, drachmæ pondere, concipiendi spem adimunt. pediculus foliorum melle irrigatus, ac uuluæ inditus, menstrua & partus extrahit. instillatus succus putrida tædia narium, grauiolentiamq; emendat, & sanitati restituit. lachryma hæderę psilothrum est. illitu pediculos enecat. succus radicum in aceto potus, contra phalangia prodest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hædera plurimas, ut Dioscoridi placet, sigillatim habet differentias, sed summas species omnium generum tres. Candida fructum candidum fert, Græcis Κισσὸς λευκὸς ἢ λευκόκαρπος. *Germanis* Weisser Ephew *Gallis* Lierre blanche.

Nigrum fructum nigra hedera fert, Græcis Κισσὸς μέλας. *Germanis* Mawer Ephew/ Baum Ephew. *Gallis* Lierre noire, *& dyonisia appellatur. Tertia quæ nominatur* Helix, *nullum parit fructum, tenuibus sarmentis, folijs paruis, angulosis, cõcinnioribusq; hæc Græcis* Κισσὸς ἄκαρπος & ἕλιξ. *Latinis* Sterilis, Helix. *Germani* Ephew on frucht/ & klein Ephew. *uocant.*

Hædera satis omnibus inimica, sepulchra ac muros rumpens, serpentium frigori gratissima: quæ etsi crescendo arborum magnitudinem æquat, frutices eam tamen sibi uendicarunt.

Hædera, ut Aegnetæ placet, contrarijs constat potentijs. Stringit enim, & refrigerat, atq; cum quadam acrimonia calefacit, essentiæ aquosæ particeps, uiridis, tepida.

Chelidonium. Cap. CLXXIII.

Chelidonium maius, caule est gracili, cubitali aut altiore, adnatis foliosis: folijs ranũculi, multis, mollioribus tamen, & colore cæsijs: flore uiolę albæ, secundum singula folia prodeunte. in eo succus croci, mordax, acris, & aliquantulum subamarus, grauiter olens. radix supernè singularis, infernè in multa crocea capillamenta fibratus. siliqua, ceu corniculati papaueris, tenuis, in metæ figuram longa: in qua semen papauere maius recluditur. Succus in æreo uase, cum melle prunis decoctus, oculis claritatem adfert. Folijs, caule, radice, succus exprimitur ineunte æstate, & siccatus in umbra digeritur in pastillos. Radix cum aniso & uino albo pota, medetur regio morbo, & ulceribus quæ serpunt. imposita cum uino aut manducata, dentium dolorem sedat. Hoc nomen sibi uidetur uendicasse, quòd aduentu hirundinum exoriatur, & discessu emarcescat. Sunt qui narrant, hirundines matres excęcatis pullis, admota herba uisum restituere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Χελιδόνιον τὸ μέγα. *Latine* Chelidonium *&* Hyrundinaria.
Officinis corruptè Chelidonia. *Germanis* Schellwurtz.
Gallis Chelidoine, ou esclere.

Herba nota est. dicitur autem nomen sumpsisse ex hoc quòd eo tempore semper florescit quo Hirundines præsto sunt, quas Græci Chelidonas uocant: uel ut quidam memorant, quòd nidis suis eandem Hirundines ferant ob acuendos succedentium uisus.

Chelidonium minus. Cap. CLXXIIII.

Chelidonium minus, quod triticum syluestre aliqui nuncuparunt, herbula pediculis ab radice pendens, sine caule: folijs hederæ, multo rotundioribus & minoribus, teneris, & subpinguibus: radices habet ex eodem callo complures, pusillas, in granorum tritici modum aceruatim congestas. quarum tres aut quatuor in longitudinem exeunt. Iuxta aquas & lacus nascitur. Vis ei acris, & anemones modo

Chelidonium minus.

modo, ſummam cutem exulcerat. pſoras & ſcabros ungues eximit. ſuccus radicibus expreſſus ad purgandum caput, naribus infunditur. decoctum eius cum melle gargarizatum, magnifice id præſtat, & omnia pectoris uitia extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Χελιδόνιον τὸ μικρόν. *Latinis Chelidonium minus. Officinæ ſcrophulariam minorem. Germani* Meykraut / Feigwartzen kraut / Pfaffen hödlin / Schatlachkraut / Kelber kernen / Biber hödlin. *Galli Caoullons des preſtes appellant. Hæc herba longo tempore & medicis & herbarijs incognita fuit, quod equidem demiror, cùm nulla uerno tempore frequentior occurrat, præſertim hirundinum aduentu: & marginib. aquoſis inueniatur, qua nulli non uliginoſi tractus ſcatent. Quam longe diſsidenti nomine, proprio ignorato, nunc officinæ uocant ſcrophulariam, quòd ſtrumoſa radix multis granorum frumenti granis uideatur coaluiſſe, quanquam putem inditam appellationem, quòd ſtrumis (quas uocant græca imitatione non latina ſcrophulas) medeatur. Sed ne ſine peculiari demonſtratione teſtemur, id euidenter pictura poterit comprobari. Siquidem ſcrophularia herbula eſt à pediculis pendens, uidua caule, folijs hederæ, rotundioribus multo, minoribusq;, teneris & modice pinguibus. Radices oſtendit ex eodem callo prodeuntes, paruas, complures in granorum tritici morem aceruatim congeſtas, quarum tres uel quatuor in longum protenduntur. Humida ſequitur & paluſtria. Flores aduentu hyrundinum, nec longo poſt tempore marceſcens euaneſcit, ſic ut irrigui limites, qui large foliorum florumq; ſtipatu pubeſcebant, confeſtim ijs ſpoliati glabreſcere conſpiciantur, qua de cauſa Chelidonium, id eſt hyrundinariam dici nulli dubium eſt. Flos ei Ranunculi, luteo colore nitens.*

Othonna. Cap. CLXVV.

OThonnam aliqui maioris Chelidoniæ ſuccum eſſe aiunt. quidam glaucij: alij ſuccum floribus corniculati papaueris expreſſum. alij permiſtos cœruleæ anagallidis, hyoſcyami, & papaueris ſuccos, eſſe contendunt. alij Troglodyticæ cuiuſdam herbæ ſuccum, quæ Othonna uocatur: naſciq; eam in eo Arabiæ tractu qui ad Aegyptum ſpectat. Othonna folijs erucæ, perforatis cribri modo, & ueluti à tinea deroſis, ſqualore obſitis, paucis: flore croci, latifolio. quare quidam anemones ſpeciem eſſe putauerunt. extractus ſuccus oculorum medicamentis adijcitur, ubi expurgare eſt opus. mordet enim & abſtergit omnẽ caliginem quæ oculis offunditur. Tradunt humorem quendam ex herba emanare, qui elotus, ſemotis calculis, in paſtillos ad eadem digeritur. Alij qui tamen affirmãt, lapidem eſſe Aegyptium, in Thebaide naſcentem, exigua magnitudine, æreo colore, guſtu cum feruore quodam & adſtrictione mordaci.

Auricula muris.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Othonna, quid fuerit, etiam Dioſcoride teſte, ne inter ueteres quidem ſatis conſtat.

Auricula muris. Cap. CLXXVI.

MVris auricula, quam myoſotida uocant, herba eſt caulibus plurib. ab una radice, aliquatenus ab imo rubentibus, & concauis: folijs anguſtis, oblongis, dorſo acuto, elato, nigricantibus, per interualla aſſiduè geminatis, atq; in mucronem deſinentibus, & tenuibus caulicu-

lis ex

lis ex alarum sinu prodeuntibus: flore, ut anagallidis, cœruleo: radix digitali crassitudine, multis capillamentis fibrata. Radix illita ægilopia sanat. Sunt qui alsinen, muris auriculam uocitent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Μυὸς ὠτίς, ἢ μυὸς ὦτα. *Latinè Muris auricula.*

Germanicè Weldt Mangolt/mit blaen blůmen.

Existimatur ea, quam in Germania uulgo medici betam syluestrem nominant floribus cœruleis, diuersam à pyrola.

Syluestre glastum.

Glastum. Cap. CLXXVII.

SAtiuum Glastum quo infectores lanarum utuntur, folium habet plantagini simile, uerum pinguius nigriusque cuius caulis duûm cubitorum altitudinem excedit. Illita folia tumores omneis discutiunt, crueta uulnera glutinant, sanguinis profluuia sistũt, ignem sacrum, phagedænas, putrescentia ulcera, & quæ serpunt, sanant. Syluestre Glastũ satiuo simile est. folia fert maiora, lactucaceis proxima. caules prętenues multifidos, quadam tenus rubentes: in quorũ cacumine folliculi multi dependent, quãdam linguarum effigiem referentes, in quibus semen. flore tenui, luteo. Eadem quæ & suprà dicta præstat. potu & illitu lienosis auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ισάτις. *La. Gradum, Glastum, Isatis. Officinis Indicum à colore. Germanis* Weyd Endich. *Gallis. Du guesde, pastel de languedoc, dicitur.*

Viridem herbam Trusatilibus molis præmunt, ut herbaceam saniem excludant: dein abacto liquore digerunt in magnos globos, quos tabulatis in cinerem computrescere sinũt, hos cortinis infectoriæ coquunt officinæ, & laneos pannos ac uellera demergunt, ut cœruleum ebibant colorem. Cœruleam illam spumam innatantem quam igni conferuescentes eructant cortinæ, hãc ad pictorũ usus siccant. Germani Indich. Galli Inde uocãt.

Telephium. Cap. CLXXVIII.

TElephium herba portulacæ similis & caule & folijs, habens gemina tubercula,* à singulis radicum geniculis enascentia: à quibus rami seni septeniue fruticant, à radice referti cœruleis folijs, crassis, lentis, carnosis: flore luteo, aut candido. Nascitur in cultis, & maximè inter uites. Tempore uerno folia senis ho

** Alias quib: tubercula insunt.*

R

Telephium.

ris illita albam uitiliginem sanans: sed postea hordeacea farina illini debet. perunctam ex aceto etiam in sole uitiliginem tollunt. sed ubi inaruerunt, absterguntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci Τηλέφιον. *Latini Telephium.*
Officinis illecebra minor, Vermicularis minor.
Germanis Katzen Treublin *dicitur.*

Hanc Fuchsius perperam tertium genus Sedi facit.

Breuius Dioscoride Plinius descripsit Telephium portulacæ simile, & caule & folijs, ramis à radice septeni octoniue fruticant, folijs crassis carnosis. Galenus tradit, putrilaginosis ulceribus opitulari. Vnde Telephij nomen ductum puto, quòd ulceribus malis, quibus rex Mysiæ Telephus consenuit, ab Achille uulneratus, auxilietur.

Finis Libri Secundi.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MAteria Liber Tertius, Ioanne Ruellio Suessionensi interprete, cum figurarum debita appositione, & annotationibus in singula capita. Per Gualtherum. H. Ryff. Argentinum, Medicum, ex doctiss. uirorum lucubrationibus adiectis.

PRAEFATIO.

VPERIORIBVS charissime Aree commentarijs, tradidimus de aromatibus, unguentis, oleis, arboribus, earum fructibus & lachrymis: item de animalibus, cerealibus, oleraceis, & herbis acrimonia præditis. In hoc aūt tertio lib. radices, succos, semina, herbas, & quæ uernacula & inter se cognata censentur, quæq; pluribus scatent remedijs, prosequemur.

Agaricum.

Cap. I.

Agaricū fertur radici laserpitij simile.

* AGaricum radix fertur laserpitij similis, sed facie summa solutior, & rariore fungosoq; tota contextu. Duo eius genera. fœmina, quæ præfertur, rectis intus uenarum discursibus constat. mas rotundus est, & undiq; compactior. Vtriq; gustus in initio dulcis, mox in amaritudinem transit. gignitur in Sarmatiæ regione, quæ Agaria dicitur. Sunt qui radicem esse plantæ affirmēt. alij ut fungos nasci in arborum caudicibus, quadam putredine: gignitur in Galatia Asię, & Cilicia, in cedris, sed friabile & infirmum. Adstringendi calfaciendiq; naturam habet. efficax est contra tormina, cruditates, & rupta. prodest itidem contusis, & ab alto deuolutis. datur duobus obolis in uino mulso, febrim non sentientibus: febriculosis uerò, in aqua mulsa. arquatis quoq;, suspiriosis, iecinoris renumq; uitio laborātibus, dysentericis. item si urina ægrè redditur, si uuluæ strangulatus urgeat, si pallor membra decoloret, drachma una dari solet: si tabes infestat, ex passo: si lien negocium exhibet, ex aceto mulso. si dissolutio

solutio stomachi est, ita ut cibi tenax non sit, manditur, & sine ulla humoris sorbitione deuoratur. simili modo acida ructantibus propinatur. sanguinis reiectiones sistit, tribus obolis ex aqua sumptum. facit ad coxendicum, & articulorum dolores, & comitiales morbos, si cum aceto mulso, pari pondere assumatur. menses ciet. fœminis, quas inflatio uuluæ uexat, utiliter æquali modo datur. horrores soluit datum ante febrium acessiones. aluum purgat drachma una aut altera, si cum aqua mulsa bibatur. uenenorum antidotum est denarij instar, cum diluta potione sumptum. si serpentes ictum uibrarunt, morsumq; subfixerunt, tribus obolis ex uino potum, mirè auxiliatur. In summa, internis omnibus uitijs conuenit, pro uiribus & ętate datum, nunc ex aqua, nunc ex uino: ijs ex aceto mulso, alijs ex aqua mulsa.

NOMINA ET EXPLIC.

Græcè Αγαρικόν. Latinè Agaricum. Officinæ genuinum nomen retinuere.
Germanis Dannen Schwam. Gallis Agaric dicitur.

Agaricus tanquam fungus est enatus truncis arborum præcipue glandiferarum, ut ilicum: toto contextu est rariore & fungoso, sed facie summa & mucrone est solutior: sede uero & radice semilignosa & semi putri, ob id abijcienda. In eo fœmina rectis intus uenarum discursibus fracta constat, qui dentium murinorum uestigia in caseo duro repræsentent. Eadem leuior, rarior, mollior, albior, breuior, friabilior, splendidior, proinde præstantior. Mas uerò in fracturis filosus neruorum modo, grauis, densus, durus, niger, lignosus, longus, interdum rotũdus, sed ubiq; compactior: neuter adulterationem recipit. Vtriq; sapor est initio dulcis, mox amarus, tãdem etiam subacer, & subastringens: unde incidit, tenuat, terget, digerit, obstructa liberat. Vis autem phlegmagoga, hoc est, pituitæ purgatrix, stomacho aduersa: uitijs tamen omnibus internis ab ea natis saluber est in omni ætate, ob quæ medicamentum familiæ ueteribus est dictus. Datur drachmæ pondere, seu à scrupulis duobus ad drachmam unam pro ægri natura, ætate, uiribus, consuetudine, & morbi natura & tempore, cum uino, uino diluto, uino mulso, sapa, aceto, aqua, hydromelite, oxymelite. Quinetiam stomacho solutis, ut cibi tenax non sit & acida ructantibus manditur, et sine humore deuoratur Dioscoridi. Nobis omnib. nauseabundus est, fortasse quia deterior nunc ex Alpibus Germanicis, Gallicis, & Galliæ Delphinatu affertur, quàm quẽ maioribus mittebat Agaria Sarmatiæ regio (à qua illi nomẽ) & Galacia, & Cilicia. Põticus Andromacho iuniori in Theriaca probatur. Mendum igitur uideri iure queat in fine lib. 9. comp. ph. par. ubi suffocatis ab utero datur uncia una cũ uino pro drachma una. Corrigitur uino, zingibere, caryophyllis, nuce muschata, uel alijs stomachicis. Seruatur ãnis quinq; integer præcipuè cum dauco, libystico, polypodio: non solùm autem sumitur, sed etiam foris admouetur, ut Galenus docet li. 6. simp. ph. & in fin. li. 10. comp. ph part. in ischiadicis remedijs.

Gal. li. 1. ant. & 6. simpl.

Sylvius hic commentatus est.

Gal. li. 6. sim.

Gal. li. 1. ant.

Rha Germanicum.

Agaricus Galeno & Dioscoridi radix dicitur, cum potius fungus sit aut, uelut fungus quidam, candidus, odoratus, nocte lucens, truncis ilicum et aliarum arborum glãdiferarum truncis innatus.

Rhaponticum. Cap. II.

RHa, aliqui rheum, latini Rhaponticum uocant, prouenit in ijs q̃ supra Bosphorũ sunt regionib. ex quibus affertur. Radix nigra, centaurio magno similis, sed minor & rufior, fungosa, aliquantũ læuis, sine odore. Optimum habetur quod teredines nõ sensit, si gustatu cũ remissa adstrictione lẽtescat, n ã ducatumq; colorem reddat pallidum, aut ad crocum inclinantẽ. Id epotũ facit ad inflationes, stomachi imbecillitatem, & omne genus

dolores, ad conuulſa, lienoſos, hepaticos, tormina, ad renum, ueſicæ, & pectoris uitia, aduerſus intenta præcordia, & uuluæ mala, coxendicum dolores, ſanguinis excreationes, ſuſpiria, ſingultus, dyſenterias, & cœliacorum affectus, contra febrium circuitus. & uenenatorum morſus. datur in ſingulis ualetudinib. eodem quo agaricum pondere, & cum eiſdem liquorihus. ſi febri careant, in mulſo: ſin aliter, ex aqua mulſa. ſi tabem experiuntur, ex paſſo. ſi lienis exercet, in aceto mulſo. ſi diſſolutio eſt ſtomachi, id eſt, cũm cibi tenax non eſt, manditur, & ſine ſorbitione ulla deuoratur. liuentia lichenaſq; tollit, cum aceto illitum. inflammationes omneis ueteres ex aqua oblitũ diſſipat. ſumma eius uis adſtringens, cũ aliquanto calore.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Rha, Rhaon, Rheon, Rhion. radix nigra, coſto nigro foris, centaureo magno intus ſimilis, ſed minor & rufior, fungoſa & laxa, aliquantum leuis, ſine odore, teredinibus non exeſa, quæ manſa colorem reddit pallidum, ad crocum inclinantem, facile fragilis, amara, ut à Dioſcoride præſenti capite deſcribitur, ſed præter hæc legit in Dioſcoride Seprario: aſtringens, pluſculum manditur, ſubacris.

Ex riguis ad Rha fluuium ſupra pontum (unde Rhaponticum Græcis & Latinis, & radix pontica Celſo dicitur) & Boſphorum ſeptentrionali tractu affertur: parũ purgatorium, experientia poſteriorum, licet inuentu ſit rariſſimum, & hodie prope ignotum: obſcuratum opinor à Rhabarbaro ſeu Indico, quod ex India meridionali in totam propè Europam quæſtu maximo conuehitur, odoratum, grauitate inſigni commendabile, reſtringens, amarum, cholagogum magis, colore dum manditur planè croceo. Quod ſiue idem ſit genere cum Pontico, uiribus tamen, colore, odore, pondere nonnihil diſſimile ſoli & cœli ratione: ſiue omnino diuerſum, alijs diſquirendum relinquo, quibus plus eſt otij & facultatis: cum præſertim etiam celebres medici hodie, in ea controuerſia ſibi non conſtent, et nunc idem nunc diuerſum affirment. Manardus nanq; in epiſtolis nunc idem, nunc diuerſum cenſet. Meſuc & Serapio ſuo Rhabarbaro tribuunt omnia, quæ Dioſcorides & Galenus Rheo. Mihi ſatis fuerit admonere, in locum Pontici iam propè deſiti Indicum uiribus proximum, & ubiq; copioſum potius eſſe ſufficiendum, tanto tamen parcius, quanto efficacius, in Græcorũ compoſitionibus, quàm Centaurij magni radicem minimo uirium commercio cum Pontico conueniẽtem. Præſertim autem ſufficiendum eſt, quod in Indico eſt, aſtringens magis, minuſq; purgatorium, quale multum inuenitur: aut ſal tem eius macerati, uel aſſi magma, prout Medicus iudicauerit. In Arabũ autem compoſitionib. utrunq; diſtinguitur, illud Rheuponticũ, hoc Raued Seni appellatum. Rhion uel ῥῆον Ponticum, uel Rhiu Pontici radix ferè Galeno dicitur in compoſit. medic. part. 7. & 8. & in antid. ῥέον ποντικὸν, & ῥέον βαρβαρικὸν, Actuario: & Rheu pontici radix, idem Pontica radix in Eſdræ antidoto, ῥέον ἰνδικὸν Actuar, in διαλάκχαρ pro Raued Seni Meſuæ. Seruatur annis. 3. 4. pſillio, milio, cera oblitum ſola, uel cum terebinthina.

Quod autem uulgus Europæ pro Rhabarbaro in hortis paſſim ſerit, cuius picturã damus, nomine Rha Germanici Lapathi genus omnino uidetur, licet radicis colore Rhabarbaro nonnihil ſit affine, uiribus autẽ imbecillius eſt. At cum reliqua Rhei utriuſq; hiſtoria nemini ſcribatur, ſed radicis ſolius, conuincere nequeas, congenerem plantam uel degenerem & diuerſam, niſi ex partis unius natura.

Gentiana.

Gentiana. Cap. III.

INuentio Gentianę prima aſſignatur Gentio Illyriorum regi, à quo cognomentum habuit. folijs partim proxime radicẽ, iuglandi plantaginiue ſimilib. ſubrubris, partim à medio caule, et pręſertim iuxta cacumẽ, paulũ diſſectis: caule cauo, & lęui, digiti craſſitudine, geniculato, & ex interuallis maioribus foliato binum ſæpe cubitorum: ſemine in calycibus lato ſine pondere, aceroſo, ſatis ad ſphondylij ſemen accedente: radice longæ ariſtolochiæ, craſſa, amara. Naſcitur in ſublimibus montium iugis, umbroſis locis, aquoſiſq;. Vis radicis excalfactoria, & adſtringens. contra morſus ſerpentium, duabus

drachmis, cum pipere, ruta & uino pota, auxiliatur. extracti ſucci drachma, laterum doloribus, & ex ſublimi deturbatis. ruptis & conuulſis, prodeſt. hepaticis et ſtomachicis, pota cum aqua ſubuenit. radix collyrij modo ſubdita, partus eijcit. impoſita, ut lycium, uulneraria eſt. & ulcerum cuniculatim depaſcẽtium medela. ſuccus præcipuè eodem effectu prodeſt, oculis inflammatione laborantibus illinitur. pro meconio collyrijs acribus immiſcetur. radix uitiliginem abſterget. Succi extrahendi ratio hæc eſt: Contuſa radix quinque diebus aqua maceratur: poſtea in eadem tantiſper decoquitur, dum extent radices: & ubi refrixit aqua, linteo excolatur: mox diſcoquitur, dum mellis craſſitudo fiat, fictilique reconditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè γεντιανή. Latinè Gentiana. Officinis Latinum nomen integrum ſeruauit. Germanis prima litera ablata, Encian. Gallis de la Gentienne.

Huius genus maximum Sabaudi uocant Verlache: minimum (Germanis, Kreutz wurtz/ & Bitter wurtz appellatum.) du peret.

Gentiana radice eſt ob multam amaritudinem efficaci, ad tergendum, tenuandum, purgandum, obſtructa liberandum: propter quam aloë Gallica dicitur: à Illiricorum rege inuenta, & dicta, ut ipſe Dioſcorides teſtatur.

Ariſtolochia. Cap. IIII.

ARiſtolochia nomen ex eo ſibi adoptauit, quòd exiſtimetur optimè puerperis opitulari. Tria eius genera traduntur. Rotũda, quę fœmina uocatur, folijs hęderaceis, præſtanti odore, cum acrimonia, mollibus, ſubrotundis, multis ab una radice germinibus, prælongiſque palmitibus, floribus candidis, pilei ſimilitudine, in quibus quod rubrum eſt, grauiter olet. Longa, maſcula appellatur, nonnullis dactylitis, longiore quàm rotunda folio, tenuibus ramulis, dodrantalibus: flore purpureo, grauiter olente, qui marceſcẽs in pyri ſimilitudinem turbinatur. radix rotundæ, in orbem conglobata, rapi modo. longę uerò radix digiti craſſitudinem, & dodrantis longitudinem implet, nonnunquam paulò maiorem. ambæ colore intus buxeo, guſtu amaro & graui. Eſt etiamnum tertia longa, quæ clematitis uocatur, ramulos habens tenues, refertos folijs ſubrotũdis, minori Sempervivo ſimilibus: flores rutæ: radices longiores, tenues, craſſo cortice odoratoque uestitas, priuatim unguentorum ſpiſſamentis conuenientes. Rotunda cæteris uenenis reſiſtit. Longa uerò aduerſus angues & uenena, drachmæ põdere ex uino bibitur, & illinitur. pota cum pipere & myrrha, menſes, partus, et omnia uuluarum onera eijcit, eadem efficit ſubdita in peſſo. Rotũda ad eadem pollet. inſuper ſingultibus, ſuſpirijs, horroribus, lieni, conuulſis, laterum doloribus, pota cũ aqua, ſingulariter auxiliatur. aculeos & ſpicula extrahit. oſſium ſquamas illitu adimit. ulcera putrida exeſt, & ſordida expurgat, caua cũ iri & melle explet. gingiuas et dentes extergit. Clematitis ad eadem pollere creditur, uiribus tamen inferior eſt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ariſtolochia, quia ſit ἀρίστη λοχούσαις, id eſt, parturientibus optima & ſalubris. Dioſcoridi & Galeno triplex, radicis figura præcipuè diſtincta. Quæ primo generi eſt tuberum modo rotunda. Græcis Ἀριστολοχία στρογγύλη. Latinis malum terræ ob id dicitur. tamen non eſt ea quæ ſic officinis & Germanis dicitur: ſecunda baculi craßitudine, digitos quatuor lõga: unde (opinor) dactylitis dicitur lib. 2. comp. ph. gener. & lib. 7. comp. ph. part. in arteriace Andromachi 16. Græcis Ἀριστολοχία μακρά.

Arist. rotunda officinarum.

Tertia longißima, quasi uitium nouellarum, ob quam clematitis, id est, sarmentosa dicitur. Huius fructus putatur quibusdam κοκκοι orientis, uulgo Gallorum coques deleuant. Germanis Fisch Körner dictus, stupefaciendis piscibus efficax, quam uim Plinius tribuit rotundæ, hæc Græcis Ἀριστολοχία κληματῖτις. Officinis longa, Germanis Osterlucei dicitur.

Quartum genus ostendit Plinius Pistolochiam seu Polyrrhizon omnium tenuißimum, densis radicis capillamentis iunci plenioris craßitudine: hanc Fuchsius falso putat officinarum esse rotundam aristolochiam, longè deceptus, cùm prorsus nulla in ea nota cum hac conueniat, quæ potius Capnos Chelidonia, seu Capnos Phragmitis fuerit, ut Cordus iunior, harum rerum expertißimus, asserit.

Plini. lib. 25. ca. 8. Gal. lib. 10. com. ph. put.

Omnes ualent tantùm radice amara & subacri, sed rotunda omnium est substantia tenuißima: longa uerò terget moderatius: clematitis quia odore est gratiore, et cortice carnoso, ad unguenta (nardina Plinio) est, quàm ad medicationes aptior. Præfertur Pontica, & huic Cretenisis li. 10. comp. ph. part. Effodienda est meßibus, & desquamento terreno seruanda.

Dulcis radix.

Cap. V.

Dulcis radix plurima gignit in Cappadocia & Ponto: fruticosa est, ramis binum cubitorum altitudine assurgentibus: folijs lentisci, densis, pinguibus, tactuque gummosis: flore hyacinthi, fructu pilularum platani magnitudinis, asperiore, qui siliquas lentium modo habet rufas & paruas: radicibus longis, ut gentianæ, coloris buxei, subacerbis & dulcibus, quæ densantur in succum, lycij exemplo. Is in arteriæ scabritia efficax habetur, uerum oportet ut linguæ subditus eliquescat. æstuanti stomacho, thoraci, ac iecinori conuenit. sanat uesicæ scabiem, & renum dolores, cum passo potus. idem eliquatus sitim sedat. uulneribus illitus accommodatur; commanducatus ori prodest. recentis radicis decoctum ad eadem conuenit. eiusdem farina pterygijs commodissimè inspargitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè γλυκυῤῥίζη.
Latinè Glycyrrhiza, & dulcis radix.
Officinis corrupte Liquiritia.
Germanis Leckritz / & Süßholtz.
Gallis Reclisse, Raygalisse.
Hispanis Alcanix dicitur.

Lib. 7. com. ph. part. Lib. 6. simp.

Glycyrrhiza Actuario, sæpe Glycyrrhizon, γλυκύα ῥίζα, & absolutè γλυκεῖα, lib. 7. comp. ph. part. Galeno dicitur. Radice sola & succo ex hac recenti expresso, dulci & leuiter astringente ualet, tepida, temperato proxima, modicè humida, unde quia sitim sedat, ἄδιψος quoque dicitur. Asperitates lenit arteriæ & uesicæ scabræ. Melior nigricans & lenta, quàm buxea & fragilis.

Hac hodie abundat ager Pabenbergensis, ubi copiosißime prouenit.

Centaurium magnum. Cap. VI.

CEentaurium magnum folia habet iuglandis,oblonga,uiridi braſſicarum colore,ſerrata in ambitu,caulem,ceu rumicis,binûm aut ternûm cubitorum, multis ab radice adnatis,in quibus capita, ceu papauerum,in rotunditate oblonga:flos cœruleus:ſemen cnicoſimile,ceu laneis floccis quibuſdam inuolutũ:radix craſſa,grauis,ſolida tripidalis, ſucco prægnãs,cum adſtrictione aliqua & dulcedine acris,& rubeſcens. Amat ſolum pingue & apricũ,ac ſyluas & colles.copioſiſſima eſt in Lycia & Peloponneſo,in Arcadia, Helide et Meſſenia,pluribusq; locis circa Pholoën,Lyciã, & Symirnam.Radix conuenit ruptis,cõuulſis, pleuriticis, ſpirandi difficultati, ueteri tuſſi.ſanguinem expuentibus,drachmis duabus trita datur,ſi febris ſit, in aqua:cæteris in uino.item ad tormina,& uuluæ dolores ramenta eius in collyrij formã uuluæ ſubdita, mẽſes atq; partus extrahunt.ſuccus eadem prẹſtat. uulnerib.prodeſt.nã recẽs tuſa,aut arida antè madefacta, ea glutinat & cõiungit. carnes coaleſcunt,ſi tuſa ſimul decoquatur: In Lycia ſuccum exprimunt, quo pro lycio utuntur.

Græcè Κενταύριον τὸ μέγα. Latinè Centaurium maius.
Officinæ perperam Rhaponticum.
Germani errore officinarum decepti, ut Galli reupõtic appellãt.
Cẽtaurij magni radix acris, aſtringens,ſubdulcis, & ſubamara:ulcera glutinat,ſanguinem reijcientibus prodeſt: à Chirone centauro ſagitta Herculis uulnerato inuentum,et nominatum Centaurium. Annis decem ſeruatur Theophraſto.

Centaurium minus. Cap. VII.

CEntaurium,limneſiõ aliqui uocauere, quoniam riguà amet loca.herba origani aut hyperici ſimilis, caule angulo ſo,palmum excedente:flore lichnidis,è puniceo in purpuram uergente: folijs rutæ, prẹlongis & paruis:fructu tritico ſimili:radice puſilla , læui, & ſuperuacua, quæ guſtanti amaritudinem adfert. Herba recens tuſa,ſuo illitu uulnera cõglutinat.uetera ulcera purgat,& cicatrice obducit,bilem craſſosq; humores per aluũ exigit, ſi decocta deuoretur.ius decocti iſchiadicis cõuenientiſſime infundit:trahit enim ſanguinẽ & dolorẽ leuat, ſuccus oculorum medicamẽtis perq; utilis: ſiquidẽ cum melle caliginem oculorum expurgat.in uellere appoſitus, menſes & partus extrahit.epotus peculiariter neruorum uitijs ſuccurrit. Succi extrahendi ratio:Legitur herba ſemine prẹgnans,et dieb.quinq; madefacta,decoquitur dõec ſupereminеat aquæ.mox ubi refrixit, linteo exprimitur,& eiecta herba,iterum decoquitur,uſq; dum mellis craſſitudinem habeat.Nonnulli eam recentem grauidamque contundunt , atq; ſuccum fictili non picato exprimunt,& in ſole, lignea rude aſſiduè mouentes, inſpiſſant; quod ſi quid concretum faucibus uaſis adhæreſcat , deradunt,reliquoq; humori permiſcẽt.noctu diligẽter operiũt,

namq; ros nocturnus liquores coalescere non sinit. Quæ autem siccis radicibus aut herbis liquamenta exprimuntur, decocta, ut in gentianę mentione retulimus, præparantur. sed quæ ex corticibus humidis, aut contusis herbis factitantur, in sole, uti antè dictum est, cogũtur. sic è thapsia, sic è mandragora, reliquisq; similibus succus, sic ex acerbis uuis melligo elicitur. lycium tamen, & absynthium, hypocistis & consimilia, decocta, eo quo diximus modo, coguntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κενταύριον τὸ μικρὸν, κενταυρίς. Latinè centaurium minus, fel terræ, febrifuga Theodoro Gazæ. Officinæ latinum nomen seruarunt. Germanis Tausent güldin kraut/aurin/erdtgallen. Gallis fiel de terre nuncupatur.

Radicem inutilem, ramos, magisq; folia & flores ualere scribunt Dioscorides et Galenus. Si centaurium paruum Gal. amarißimum ac subastringens est, magnum autem acre, astringens, subdulce, quasdã utriusq; centaurij qualitates & uires Mesuen confudisse, nihil miri est, cùm etiam maius subamarum, & minus subdulce sit, dum recens est, cùm etiam Galeno quibusdam conueniat. Succus enim minoris suppositus, menses fœtumq; educit: maioris autem radix, menses prouocat, mortuos fœtus extrahit, uiuos corrumpit, deijcit Galeno. Eadem pota, torminibus medetur, & sputum cruentum sanat cum uino, si febris abest: cum aqua si adest, Dioscoridi. Minoris etiam astringens qualitas ex hoc patet, quòd uulnera glutinat, præsertim si recens tusa adhibetur: minor quoque uirens uulnera etiam magna glutinat Diosc. Gal. Maoiris herba, adhuc recens, ulcera antiqua ad cicatricem difficillimè euntia, purgat, & ad cicatricem adducit Diosc. & Gal. quòd Mesue minoris pulueri rectè etiam tribuit amaro, ob id tergenti & siccanti, & quatenus astringit, glutinat, & cicatricem inducit. Cùm etiam Galenus scribat minorem siccatum siccantibus & glutinantibus misceri, quæ sinus, & fistulas, & maligna ulcera sanent, & duritiesmolliant: quamuis potionis non meminerit, nisi quòd succum à quibusdam bibendum dari scribit in neruorum paßionibus, ceu siccantem, & absq; molestia uacuantem: eundem cum melle illitum oculis purgare ea, quæ luminis claritati obstant. Dios. Gal. ad spirandi difficultatem, & tußim antiquam, & lateris dolores, maius salubre faciunt ambo. Maius ad drachmus duas datur Diosc. & Gal. cum ad drachmam unam & dimidiam coctum ad dimidias in aquæ cotila Paulò. Mesuæ uerò datur à tertia parte unc. unius usq; ad sesunciam. Decocto autem ab uncia una ad uncias tres.

Chamæleon albus. Cap. VIII.

CHamæleon albus ixia ideo aliquibus uocatur, quòd quibusdam in locis uiscum circa radicem eius inueniatur, quo pro mastiche utuntur mulieres. folia habet silybo aut carduo similia, asperiora, acutiora, nigroq; chamæleone ualidiora. caulem non promit, uerùm ex medio spinas, echini marini, aut cinaræ modo, erigit. flores purpureos, ueluti papporum lanugines emittit, semen cnici simile: radicem in lętis collibus crassam, in montosis uerò graciliorem, in profundo albã aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcem. Quę pota acetabuli mensura, latas interaneorum tineas pellit. bibitur autem in uino austero, cum origani feruefacti succo. hydropicis cõmodissimè drachma in uino datur, etenim eos extenuat. contra difficultatem urinæ decoctum propinatur. hausta in uino, serpentium uenenis resistit. occidit canes & sues. mures item necat, subacta cum polenta aut aqua, & oleo madefacta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hunc album chamælonem nec herbarij nec medici, pace semper eruditorum dixerim, norunt, cùm spinam non excaulem, sed longo præditam thyrso demonstrant, ab hoc plurimum abhorrentem. Siquidem in terra serpit, in erinacei modum aculeos erigens, caule prorsus deficitur, sed è medio foliorum complexu statim à radice caput exerit, breui pediculo fultum, et spinis densioribus echinatũ, in quo flores emicant capillati, purpurascentes, qui se in lanugines uocatos pappos dißoluant, & tandem in auras abeuntes uolitent: fœtu cnico non dißimili, radice candida dulci. In neglectis agrorum limitibus, & montium glabretis paßim inuenitur. Quo nihil temere nobis occurrit frequentius, & iter agentibus obuiam offert: nullum tamen apud nos, quod demiror, aliud nomen retulit uernaculum, uulgoq; in solo censu spinarum reputatur, & wegdistel/niderdistel appellatur.

Chamæleon

Chamæleo niger. Cap. IX.

CHamælæo niger, folijs ſcolymo ſimilis eſſet, niſi minora, tenuioraq́, ac rubro diſtincta uiderentur. caulem emittit dodrantalem, craſſitudine digitali, ſubrubrum & in umbella flores ſpinoſos, tenues, hyacinthi æmulos, uerſicolores: radice craſſa, nigra, dẽſa, interdum exeſa, quæ diſſecta flaueſcit, commanducata mordet. Prouenit in campeſtribus, ſiccis, & cliuoſis tractibus, & maritimis. Radix trita, addito attramenti ſutorij exiguo, cedrino oleo, & axũgia, ſcabiem abigit. eadẽ cum ſibi ſulphur & bitumen aſciuit, & cocta in aceto illinitur, impetigines abſterget. decoctum collutione dentium dolorem mitigat. cum pari pipere & cera oblita radix, dolenti denti auxiliatur. radice conciſa, & in aceto decocta dentes fouentur. eos quoque frangit, ſi ſcriptorio ſtylo ferrens ad moueatur. uitia cutis in facie, uitiliginesq́ cum ſulphure emendat. erodentibus medicamentis admiſcetur. phagedænas, tetraq́ ulcera illitu ſanat. Quare chamæleo uocetur, à uarietate foliorum euenit, mutant enim cum terra colorem: hic uiridia, illic albicantia, aliubi cœrulea, nonnuſquam rubra inueniuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chamæleo niger Latinis. Græcis Χαμαιλέων ὁ μέλας.

Officinis Cardopatiũ & carduus ſuarius. Germanis Eberwurtz.

Recẽtiores radices cardui ſuarij ſiue cardopatij drachmæ põdere in uino ſumptũ contra peſtilentiæ contagia pordeſſe tradunt. Eandẽ etiã in aceto decoctã. Contra ſcabiem, impetiginem, & omnes cutis fœditates curatu difficiles conferre ſcribunt, ſi eius decocto lauentur, idem dentium etiam dolori ſuccurrit. Fuchſius hanc radicem Chamæleonem album facit.

Crocodilium. Cap. X.

CRocodilion chamælcõtis nigri figuram habet. Naſcitur in ſiluoſis, radice longa, lęui, aliquãtum lata odore

Crocodilium.

odore, ut nasturtij, acuto. Feruefacta in aqua & pota radix, sanguinem copiosum per nareis pellit, datur lienosis, eos euidenter adiuuans. Semen ei rotundum inest, duplex uti scutum, quod suapte ui urinam ciet.

NOMINA ET EXPLICATIO

Græcè Κροκοδείλιον. *Latinè Crocodiliō, uel crocodilias Officinis. Germanis* Weiß oder schwartz garten distel. *Ruellius omnino arbitratur eam esse, quam hodie Carlinam uocant. Cuius picturam exhibemus. Chamæleontis enim nigri figuram habet, cui adeo similis est, ut huius temporis uiri multi eruditi hanc ueram chemæleonem nigrum esse credant.*

Dipsacum, siue labrum Veneris. Ca. XI.

DIpsacum aculeatarum generis est. caulem habet altū, spinis horridum, folijs lactucę, spinosis, binis, genicula singula complectentibus, prælongis, ceu quasdam bullas intus & extra aculeatas, in dorsi medio habentibus, cōcauo alarum sinu, in quo imber aut ros asseruetur: unde dipsaci, quasi sitientis, nomen traxit. in cacumine caulis singula surculis capitula insunt, oblonga, echinata spinis, quæ arefacta, candida spectantur, dissectaq; medulla tenus, uermiculos ostendunt, Sanat rimas sedis, fistulasq;, si tusa & decocta in uino radix, usq; dum sit crassitudo cerę, immittatur. Medicamentum ęrea pyxide recondendum. Aiunt formicationibus, uerrucisq; pensilibus remedio esse. Vermiculi capitulorum in folliculo alligati, collo aut brachio appensi, produtur quartanis febribus remedio esse.

NOMINA ET EXPLICTIO.

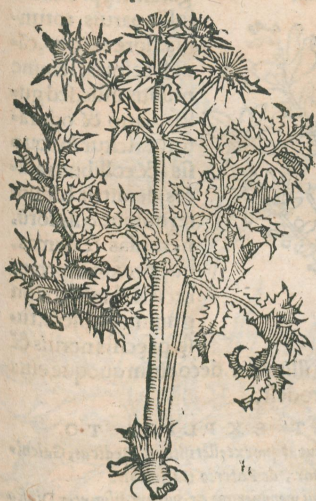
Græcè Δίψακος. *Latinè Dipsacus, Labrum Veneris. officinis uirga pastoris, fistula pastoris. Germanis* Karten distel/weberkarten. *Gallis chardon à cardir nuncupatur.*

Dipsacos ea spina est, qua rudes pannos, uelut echino quodam expoliunt, detractisq; floccis fimbrijsq;, quas uocant crocydas, concinnant qua etiam detritæ uestes mangonio fullonum interpollātur, & in uillum muricatis orbibus restituuntur. hinc fullonius carduus cœpit appellari. Germanicè weber karten *dicitur, quòd lanificia uncatis uerticibus aculeorum pectantur. Dipsaci singuli echini è rotundo in oblongū quadamtenus turbinantur, inter quorum spicula puniceus flos emicat. Iis disiectis, in medulla uermiculos identidem nobis licuit inuenire: qui non offenderunt, paruā admodū uidentur impendisse diligētiam. hoc uermiculo aliquoties sanauimus uulgari experimento panaritium, quod apostema Germani* den wurm am finger *appellant, malignum quidem ac omnem curā nisi mitigetur omnino respuens. Seritur hodie multis in locis magno colentium prouentu, utpote cum echini fullonum mangonio & complendis pannis oppidò quam utiles: in syluestri dipsaco inutiles ac planè inualidi, & ut ita dicam, nullius usus.*

Spina alba. Cap. XII.

SPina alba nascitur in montibus & syluosis. folia fert albi chamæleonis, angustiora, & candidiora, aliquantum hispida, & aculeata. caulem supra bina cubita altum, pollicari aut ampliore crassitudine, albicantem, intus cauum. in cacumine capitulum inest spinosum, echini marini æmulum, sed minus, & oblongum, flores purpurei, in quibus semen ceu cnicum, sed rotundius. Huius radix pota, cœliacis, stomachicis, & ijs qui cruenta extussiunt, efficax est. urinam cit. tumoribus

Spina alba.

bus illinitur. decocto eius dentes in dolore colluí prodest, epotum semen cõuulsis infan tibus, & à serpente demorsis auxiliatur. gestatũ pro amuleto, serpẽtes abigere traditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Grecè ἄκανθα λευκή. Latinè spina alba.

Germanicè Vehdistel/Mariēdistel/ frawē distel.

Gallis espine blanche. Italis spinus albus dicitur.

Nobilior officinis Pœno quàm patrio nomine, quæ mihi uidentur sponte uel gratis in hanc gentem defecisse: Bedegar hodie uocant spinam illam. Quandoquidē hæc Bedegaris spinis infesta hæret, folijs Chamæleonis albi, castigatioribus candidioribusq́;, caule tripedaneo, pollicari craßitudine & inani, ouali super uerticē echino, flore purpureo, cnici fœtu, sed rotūdiore &c. Spinæ albæ semen potum recentioribus contra incipientem pleuresim & laterum dolores, remedio est.

Spina Arabica. Cap. XIII.

Arabicam spinam natura albæ spinæ similem esse constat. ipsa siquidē stringit. ad sanguinis reiectiones, mēsium abundantiam, cæterasq́; fluxiones radix etiãnum ualet. Prouenit in asperis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Spina Arabica uel Aegyptia, Syria, similis eße creditur albæ spinæ quæ in fruticem aßurgit. Duo habet genera, candidum & nigrum, hodie nobis incognita. Arbor tota præterquàm caudice spinis horret. Semen in siliquis est. Flos medicamentis utilis, & coronis iucundus. gũmi profundit, non cortice sed in uasculo. Hæc ferè eadem de arbore acaciam fundente. Plinius de Arabica & spina acacia seorsim, ut differentium tractauit. Galenus & Paulus eandem & Arabicam & Aegyptiam appellant.

Carduus. Cap. XIIII.

Carduus, Greci scolymon uocant, folia chamęleonis habet, aut albæ spinæ nigriora, & crassiora. caulem longũ ædit foliosum, capite spinoso, radici nigra & crassa, q̃ illita, graueolētiã alarũ totiusq́; corpis emẽdat. itē si decocta in uino bibatur, copiosam aũt urinã fœtidãq́; expellit. herba cũ recẽs tenerescit in olera asparagi modo transit.

NOMINA ET EXPLICATIO

Grecè Σκόλυμος. Latinè carduus. & Strobilus. Columellæ Cinara dicitur. Officinæ Arcocum corrupto nomine uocant. Germanis Strobildorn. *Gallis artichault dicitur.*

Romani hodie carchiopos nũcupãt, q̃ ut herba ita & nomen ab Italis petitum est. Adhibentur conuiuijs cinaræ asparagi modo iuribus incoctæ, & ex oleo, sale & aceto. Folia quoq; ineũte hyeme obruunt humo nonnulli, sic candorē asciscere & amaritudinē exuere promittunt, ut in hybernos cibos gratius admittantur.

Poterium. Cap. XV.

Poterium, Iones neurada uocant, large fruticat, cortice obductũ tenui. spinis horridum, lanugine spissa, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, traga

Ribes.

Schlehen dorn.

gacanthę proximis: folijs paruis, rotungis: flore exiguo, cādidi coloris: semine nullius usus, sed gustu acuto & odorato. Nascitur in aquosis, & collibus. radices demittit binum ternūmue cubitorū, neruosas & firmas. quę proxime terram recisæ, dant succum gummi similem. tuse, pręcisis neruis & uulneribus glutinandis illinūtur. decoctum quoque eius neruorum affectibus prodest,

NOMINA ET EXPLICA TO.

Ianus Cornarius doctißimus atque excellētißimus Medicus, Galenicæ lectionis summus restaurator, de Poterio ita scribit.

Huius fruticis eiusq; fructus meminerunt & quidem diligenter Dioscorides, Galenus, Paulus, ac Plinius, estq; is (nisi penitus fallor) quem hodie Germani Schlehen dorn. fructum uerò schlehen appellant. Sed Galenus quidem & Paulus de fructu penitus silent. Dioscorides autem fructum ferre acrem & inutilem dicit, eumque nullo nomine insigniri. Plinius uerò semen pro fructu conuertit, itidemque nullius usus esse, sed tamen gustu acuto & odorato præditum esse, testatus est, palam ostendens se non scire quæ res sit Poterion quam describit, ut etiam plærisque omnibus, maxime Dioscoridis interpretibus ansam dederit putandi, herbam ab ipso, non spinam & semen describi. Ex Græco autem authore aliquo & fortaßis ipso Dioscoride, uel etiam inde, unde etiam Dioscorides sua transcripsit, hæc nobis conuertit, in quibus reddendis quam felix fuerit, utcumque patere poßit utriusq; Dioscoridis uidelicet & Plinij uerba apud utrumque authorem legat. Quòd igitur ipse quid esse Potirion ignorauit, non difficile est iudicare: Græca Dioscoridis uerba, cum ipsius uerbis conferenti. Verum tantum abest, ut nos dubitemus Poterium eum esse fruticem quem Schlehen dorn Germani uocamus, ut si stomachicum pharmacum præparaturus essem aliorum potiorum inopia, eius fructu uti non dubitarem. Neque auertor aut ex eo quòd Galenus & Paulus de Poterio aßerunt, aut ex eo quòd Dioscorides inutilem dixit, cùm ad stomatici medicamenti confectionem, commodißimus sit, & ne esse quidem alius poßit, quàm is quem indicaui. Poterij fructus alio nomine Brabyla dicitur Galeno lib. 6. comp. ph. part. & lib. 2. de aliment.

Iacobus Syluius arbitratur eum fruticem qui hodie Officinis barbaro nomine Ribes appellatur, Poterium esse Dioscoridis, de quo alij iudicent.

Acanthium. Cap. XVI.

ACanthium albæ spinæ simile, folijs aculeatis per extremitates, & lanugine araneosa obductis, ex qua collecta & neta, uestes bombycinis similes texūt. Folia uel radices ad remedia opisthotoni bibuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Inuenitur in agris propter limites & uias spina candicantibus folijs, albæ spinæ non dißimilibus. quæ per ambientem oram tantùm aculeos erigunt, & spißa pubescunt lanugine, quæ facile quidem in flocculos depecti poßet, sed usque eò fragiles, ut inde nec telas ordiri, nec fila ducere quis ualeat. Acanthium sit, nec ne, aßerere non ausim.

Acan-

Acanthus. Caput XVII.

ACanthus, Romani pæderotam uocãt, nascitur in hortis, petrosis, & riguis. folia habet multò lactucæ ceis latiora, & longiora, erucæ diuisura, nigricantia, pinguia, læuia: caulem binum cubitorum, digitali crassitudine, læuem, propè uerticem ex interuallis circundatum foliolis, ceu nucamenta quædam oblonga referentibus, spinosis, è quibus flos prodit albus: semẽ oblongum, luteum: caput thyrsi specie. radicibus nititur longis, mucosis, rubris, & glutinosis: quæ ustis igni & luxatis artubus illitæ subueniunt. potæ urinam ciunt, sed aluum cohibent. ruptis, conuulsis, tabem sentientibus, mirè prosunt. Nascitur & syluestris acãthus, scolymo similis, aculeatus, breuior quàm satiuus, & is qui in hortis prouenit. cuius radix ad eadẽ ad quæ superior efficax.

NOMINA ET explicatio.

Græcè ἄκανθ☉. ἡ ἄκανθα.

Latinè Acanthus siue Acantha.

Officinæ à similitudine, quam eius folia cum anterioribus ursorum pedibus habent. Brancam ursinam uocant. Ad quam etiam similitudinem, Germani respicientes, Beren klaw/ Beren tapen/ Welsch beren klaw/ nominant, Galli brantze ursine.

Dioscoridis designatio (nec fallor) omnino eam noscitur explicare, cuius nomenclaturam & picturam dedimus, siquidem quinis senisue folijs extenditur, lactuca longioribus, multò latioribus, ut quæ nonnunquam cubiti longitudinem æquent, pinguibus, carnosis, erucæ ritu laciniosis, nigro colore nitentibus, caule tripedaneo, digitali craßitudine, læui, cuius uertex foliorum in aculeos molles exeuntium cingitur uallo, & uelut in dehiscententem paniculam nucamentumue fastigiatur. Summatim scapus erumpit thyrsi figura, flores candidi, semen oblongum, luteũ, radicibus oblongis, pinguibus, lentis. Hæc folijs liras arcorum, puluinos & porcas obuelat; nec alia nobis adhuc uisa fuit, cui descriptio ad amussim magis respondeat.

Hæc non ita esset in aculeatarum censu, nisi foliorum extrema per caulem in spinulis occalescerent & cæt.

Acanthus uel acantha, folijs modicè digerit, radice siccat, incidit, est tenuium partium, emolliendæ aluo iniectionibus hodie destinata.

Anonis. Cap. VIII.

ANonis, quam aliqui ononida appellant, ramos habet fruticosos, dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotundis, folijs lenticulæ pusillis, ad rutæ aut pratensis loti folia accedentibus, subhirsutis, odoratis, non iniucundè olentibus. Muria conditur antè quàm spinosa fiat. cibis gratissima. rami acutioribus spinis, & ueluti spiculis firmioribus horrent. radicem mittit candidam, quæ excalfacit, & extenuat. huius cortex ex uino potus urinam ciet, calculos comminuit, margines ulcerum erodit. radix cum decoquitur in posca, dolorem dentium collutione mitigat. decoctum eius potu hæmorrhoidas sanare creditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὄνωνις, uel ἄνωνις.

Latinè Ononis, aliter anonis, ut Theophrasto & Galeno.

Officinis acutella, resta bouis, remora aratri.

Germanis Hawhechel/ Stallkrautt/ Ochsenbrech/ Katzenspe/ Wetzstein krautt.

Gallis Bugraues, Bugrundes dicitur.

Nihil in aruis hac peste frequentius occurrit, sed cultus maximè gaudet. Hac uiret post meßes restibilis aër, quæ non modo ingredientium pedes offendit, sed aratrum remoratur, illi se tam pertinaciter inuoluit, ut uix poßit explicari. Lætior tamen in proscisso, iteratoq; solo cōsurgit, plurimum alieno frugum labore proficiens.

A salgamarijs olim sale condiebatur, ut Dioscorides testatur, cibis gratißima, qui modus hodie prorsus obsoleuit.

Leucacantha. Caput XIX.

LEucacantha prædita est radice cyperi, ualida & amara. quæ manducata dolorem dentium sedat. ueteri laterum dolori, atq; ischiadicis prodest, decocto cyathis tribus ex uino poto, eadem ruptis & conuulsis medetur. radicis epotus succus eosdem præbet effectus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Λευκάκανθα Græcis, Latinis alba spina. Eius radix cypero similis, amara solidaq;, differt ab ea quæ diuisim ἄκανθα λευκὴ, id est, spina alba nominatur, hodie incognita.

Tragacantha. Caput XX.

TRagacāthæ radix lata & lignosa, summo cespite nititur, unde surculos humiles, robustos, latissimè fundit, in quibus minuta folia, multa, nonnūquam tenuia exoriuntur, quæ sub se spinas albas, rectas & firmas occulunt. Est etiamnū tragacantha lachryma, quæ uulnerata radice manans concreuit. Præstat pellucens, gracilis, læuis, syncera & subdulcis. Cutis spiracula, ut gummi, obstruit. huius increbuit usus ad oculorum medicamenta, ad tussim, exasperatas fauces, retusas uoces, cæterasq́ue destillationes, cū melle in delinctu. subdita quoq; linguæ liquescit. in passo madefacta drachmæ pondere bibitur contra renum dolorem, & uesicæ rosiones, mixto cornu cerui usto & eloto, aut scissi aluminis momento.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lib. 8. simp. *Herbam utpote peregrinam Germanis, & prorsus exoticam nostrates herbarij nō norunt, lachry-*
Lib. 7. sim. *mam tamen nullæ non cognoscunt Officinæ, interpellato nomine dragantum gummi nunc appellantes,*
in cancano. *cuius innumerus propemodum inoleuit medicis usus. hæc lachryma tragacanthos, tragacantha, uel tra-*
Lib. 7. com. *gagonton, radicibus incisis Dioscoridi, sponte Theophrasto profluens: uim habet similem gummi em-*
pharm. par. *plasticam quandam siccantem, acrimoniam leuiorem, arteriæ asperitatem lenit cum uino macerata &*
leuigata, ut cancani radix, uel in aqua die uno. Tragacanthæ fructus, lib. 10. composi. pharm. part.
Tragacantha alba Actuario sæpe.

Eryngium. Caput XXI.

ERyngion aculeatarum generis est. Cuius folia in principio, sale cōdita, in cibos recipiuntur. lata autem sunt, & extremo ambitu aspera, gustu aromatica. Eryngio, cum adoleuerit, complures ramulorum striæ rubēt. in quorum summitatibus globosa capitula, durarum acutissimarumq; spinarū ambitu stellatim circūuallantur, quorū colos aliàs uiridis, aliàs albus, interdū cœruleus inuenitur

nitur. radix oblonga, lata, foris nigra, internè candida, pollicis crassitudine, odorata. Nascitur in asperis & campestribus. Vim habet calfactoriam. pota menses & urinas pellit. tormina inflationesq; discutit. contra iecinorum uitia, serpentiũ morsus, & hausta uenena, cum uino prodest. Bibitur aduersus plurima, cum seminis pastinacæ drachma una. appẽsa illitaue, tubercula discutere proditur. pota cum hydromelite radix, opisthotonicis & comitialibus medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἠρύγγιον.

Latinè Eryngium.

Officinis centum capita, quibusdam falsò Secacul.

Germanis Brachen dystel/ Wallen dystel/ Mans trew/ Radendystel.

Gallis panicault dicitur.

Dioscorides una Eryngij specie contentus est. Plinius albi & atri discrimina fecit, eryngem statuens duram, fruticosam, spinosis folijs, caule geniculato, cubitali & maiore aliquando, aliam albicantem, aliam nigricantem, radice odorata. Satiua, ut inquit, quædam est, sed & sponte nascitur in asperis & saxosis: in littoribus maris durior, nigriorq;, folio apij. Ex ijs candidum Latinis dicit centum capita uocari.

Eringij radix longißima, intus alba, foris nigra, odorata: calida, ad primũ ordinem, sicca ad secundum: tenuium partium, ciet menses & urinas, morsibus uenenatis resistit, flatus dißipat.

Aloe.

Caput XXII.

ALoës folium scillę similitudinem habet, crassum, pingue, modicè latum, rotundum, retrorsus pandum. folia utrinque gerit ex obliquo spinosa, rariusculè striata, breuia & curta. caulis emittitur nõ dissimilis antherico. flos albus, fructus hastulæ regiæ cognatus. graui tota est odore, & gustu amarissima. radice una, ceu palo, in terrã depacta. Plurima præpinguisq; in India gignitur, ex qua coactus succus adfertur. Nascitur etiã in Asia & Arabia, in locis quibusdam maritimis: & in insulis, ut in Andro. non ualde succo extrahẽdo idonea, sed ad glutinanda uulnera sanè quàm utilis, si detrita illinatur. Duo succi genera. quoddam arenosum, quod sedimentum purissimæ esse uidetur. alterum ad iecinoris imaginem uergit. Eligi debet boni odoris, syncera, quæ nihil doli sensit, nitida, calculorum expers, rufi coloris, friabilis, ac iecinoris modo coacta, facile liquescens, eximiæ amaritudinis. improbatur nigra & fractu contumax. Gummi eam adulterant. quod deprehẽditur gustu, amaritudine, & ualido odore: coq; argumẽto, quòd digitis friata nõ ad minima usq; frusta resoluitur. Nec desunt qui acaciam immisceant. Natura eius est spissare, exiccare, somnũ allicere, & corpora densare, aluum resoluere. stomachum repurgat binum cochlearium mensura, in aqua frigida aut egelida pota. sanguinis reiectiones sistit. regium morbũ purgat, tribus obolis ex aqua, aut drachmæ pondere in potu. deuorata cum resina, aut cum aqua, uel melle cocto sumpta, aluum soluit. purgationis perfectæ causa, tribus drachmis sumitur. alijs purgatorijs medicaminibus admista, præstat ut

minus stomacchum infestent. sicca glutinādis uulneribus inspargitur. ulcera ad cicatricem perducit, cohibetq́;. eadem peculiariter exulceratis genitalibus medetur. disrupta puerorum præputia iungit. condylomata, rimasq́; sedis ex passo sanat. hæmorrhoidum abundantiam & sanguinis eruptiones sistit. pterygia ad cicatricem ducit. liuores & insignita, ex melle tollit. priuatim scabras lippitudines, pruriginesq́; angulorum permulcet. dolorem capitis sedat, temporibus & fronti illita ex aceto & rosaceo. Capillum fluentem continet, cum uino. tonsillis, gingiuis, & omnibus oris ulceribus, cum melle & uino proficit, oculorum medicamentis torretur, in munda & candenti testa, pennaq́;* subinde uersatur, ut possit æqualiter torreri. Lauatur, ut quod sit arenosissimum, tanquam inutile subsidat, & leue ac pinguissimum assumatur.

*Ligula quæ ferrea sit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀλόη. Latinè Aloë.

Officinis genuinum nomen seruauit. Germanis Alepatic/Bitter Aloes.

Gallis Aloës, & perroquet.

Aloë herba semper uirens, nunc in multis Galliæ occiduæ domibus, ad ostentationem appendi solita, & eius herbæ succus calidus in fine ordinis primi, aut initio secundi, siccans ordine tertio, uehementer amara est, astringit modicè, idq́; sine morsu, eccoprotica est, id est, stercus deducens, & eustomachos, præcipuè elota: repellit, digerit, terget parum, quantum scilicet ulceribus puris non sit molestum, serius glutinat, ulcera dysepulotica, præsertim sedis, pudendi, oris, glutinat: & phlegmonas harum partium sanat, aqua subacta. Sumpta sæpe hemorrhoides uenas aperit, uel à tota substātia, uel quia calida: crassæ essentiæ, & pro modo tersionis mordax, quamuis anastomatica sint acria, terrea, admota autem sanguinis fluorem cohibet, quia effringit, & emplastica est, ob id emphractica, id est, obstruens dicitur, cap. 11 lib. 5. simpl. nihil enim sumptum & admotum uires habet easdem lib. 1. Tem. de sinapi, & lib. 8. methodi de mulsa. Aloë ut rosæ, mistæ est facultatis: nā amara substantia tergunt, astringente ubera contrahunt, & cicatrice legunt. Optima est pinguis & Indica. Velut etiam ex Cœlosyria, & Arabia. Ex magna Syria humidior, Arabicam tamen tanquam omnium uilissimā, & solis mulomedicis usurpandam damnauit Mesues: Et inde caballinam uocant, nigram, obscuram, feci simillimā, amarissimā, odore tetro, arenosam ut optimæ sedimentū, tertiā Armeniacā, uideatur. Primā succotrinā, secundā hepaticā seu Persicā, quartā bonitate Arabicā statuunt, Mesues et alij. Aloë lota minus aluū ducit: multū enim uirtutis medicamentosæ lauando deponit, magis tamē uētrē roborat, Aloë etiā lota his maximè aduersa est, qui citra paucos humores intēperie calida sicca laborāt.

Lib. 5. Simp. cap. 13. & Aph. 47. li. 6.
Lib. 5. simp. cap. 11.
Lib. 4. com. phar. part.
Lib. 6. simp.
lib. 8. comp. pharm. part.
Li. 7. metho.
Lib. comp. phar. part.

Absinthium. Caput XXIII.

ABsinthium, aliqui bathy picron, herba uulgò cognita. Præstantius in Ponto & Cappadocia, in mōte Tauro nascitur. Vim habet calfaciendi & astringendi. bilem expurgat, quæ & stomacho & uentri inhæsit. urinam cit. crapulam præsumptum arcet. ad inflationes uentris, & stomachi dolores prodest, cum seseli & nardo gallico potum. fastidia discutit. arquatos sanat madefacti dilutum, aut decocti ius, quotidie tribus cyathis haustum. menses cit potum, aut cum melle appositum. Contra fungorum strangulationes conuenienter ex aceto bibitur. aduersatur ixiæ ueneno cum uino. item cicutæ, & muris aranei morsibus, & draconi marino. anginæ eo cū melle & nitro perungūtur, & epinyctides ex aqua. ad sugillata & oculorū caligines ex melle illinitur: item auribus, si manat sanies. dentium aurumq́; dolores decoctum uaporis suffitu compescit. decoctū in passo dolentibus oculis oblinitur: item præcordijs & iecinori, tritum cum cerato cyprino: stomacho quoq; longa ualetudine laboranti, cum rosaceo

rosaceo. cum ficis autẽ, aceto & loliacea farina, aquæ inter cutẽ lienosisq́; subuenit. Vinũ ex eo fit, quod absinthiten uocãt, præsertim in Propontide & Thracia, quo ad antè dicta utuntur, cũ febri carẽt: alioquin in æstate propinãt, & acceptã huic uino incolumitatẽ referũt. Inspersum arcis absinthiũ, uestes ab erodentium iniuria uindicat. culices ex oleo perunctum abigit, & à corpore arcet. atramentũ librariũ diluto eius temperatũ, literas à muriũ erosione tuetur. Existimatur liquamentũ eosdem præstare effectus. Attamẽ potionibus improbatur, quoniam stomachum malè habet, & capitis ciet dolorem. Sunt qui cocta amurca, liquamentum adulterant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀψίνθιον. Latinè Absinthium. Officinæ Latinum nomen seruarunt.
Germanis Wermůtt/Eltz. Gallis aluyne, absince dicitur.

Absinthium triplex, forma, sapore, facultate planè diuersum, ut interim natales omittam. Primũ generis nomine dicitur. quale præstantißimum est Ponticum. Id folio et lore est multò minore, quàm cætera absinthia, & odore non insuaui, sed aromatum quid præferente, qui reliquis omnibus plane fœdus: quapropter hæc fugienda. Vtendum autem semper Pontico, ad uentriculi, & hepatis phlegmonas, ad tergendum, purgandum, subducendum prauos humores stomacho hærentes, roborãdum dictas partes contrahendo & astringendo. Cùm enim omni absinthio duplex sit facultas & qualitas, in Pontico astringens quidem plurima est, amara uerò exigua: ob id calidum est excessu primo, siccum tertio. In cæteris absinthijs, ut abrotano, amara est uehementißima, astrictio autem obscura, aut prorsus nulla gustu sentitur, ob id hæc stomacho sunt inimicißima. Ponticum præterea terget sordes tunicarum uẽtriculi, non tamen si quid altius in eo inbitum est foras extrahit, aut expellit: aut saltem parum id præstare ualet, ob iunctam insignem astringendi facultatem. Hiera autem piera propter id excogitata salubriter, illud ipsum potest. Ponticum autem uidetur esse, quod Romanũ Mesues uocat, quodq́; paßim hodie uisitur, & cuius picturam exhibemus. Diuersus enim Mesues Galeno tantum est, quod siccum tertio gradu hic, ille secundo scribit. Quæ controuersia in alijs simplicibus multis est inter medicos etiam doctißimos: quorum unus in fine, uerbi gratia, primi uel secundi, alter in principio secundi uel tertij intelligit: quæ ambiguitas etiam Galeno ipsi est in anetho, prasio, ruta agresti, & alijs permultis. Nam quòd succum eius dicit Mesues obnitrosam qualitatem nocere stomacho, ipsi Galeno id nõ aduersatur scribenti, succum longè ipsa herba esse calidiorem. Nostrum autem uulgare absinthiũ sarmentosum, folio & flore multo maiore, quàm cætera tria absinthia: uete ribus inter absinthia comprehensum non uidetur, nisi esse uelis absinthiũ primum Dioscoridis, quod uulgo aloina dicit, & βαθύπικρον, uel potius βυθύπικρον uocari à multa amaritudine, qualis in aloë, cui subscribitur. Dioscoridi à qua uulgus Gallorũ aloinum appellat. Id autem si primum in Dioscoride recipias, quæ nam alia in eo statues? Tomẽ id ad lumbricos, uti & santonicum, est efficacißimum, sumptum & admotum.

Lib. 2. Methodij.
Lib. 8. com. pharm. part.
Gal. 6. simp.
Lib. 6. Sanitatis tuendæ.

Accipitrina.

Marinum absinthium. Cap. XXIIII.

ABsinthium marinum, quod aliqui seriphum uocãt, copiosissimũ in Tauro mõte, iuxta Cappadociam, & in Taphorisi Aegypti gignitur, quo Isiaci pro oliuæ ramo utuntur. Herba est tenuis, abrotoni parui similitudine, referta minutulis seminibus, subamara, stomacho inimica. Ea grauiter olet, & cum quadam calfactiõe adstringit. per sese aut cũ oryza cocta, interaneorũ animalia, teretesq́; tineas, adiecto melle, enecat. aluũ leuigat. cũ edulio* autem uel lenticula decocta, eadem præstare potest. pecora maximè pinguescũt hoc pabulo. Tertium genus absinthio assignatur, quo Gallia alpibus finitima scatet: id patrio nomine Santonicum uocant, regionis in qua nascitur cognomento, absinthio non dissimile, uerum suba

*Defruto.

marum eſt,non adeò ſeminis fœcundum. Eadem quæ ſeriphium poteſt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Marinum Abſinthium aliqui, Dioſcoride teſte, Seriphium uocāt, herba eſt fruticoſa, prætenuibus cirris, paruo ſimilis abrotono, exiguo ſemine, prægnansq;, ſubamara, ſtomacho inimica, graui odore, linguam aſtringens, et leniter excalfaciens. Huius ſemine medici tineis, uermibus, ne cē moliuntur, ob id ſemē cōtra lūbricos uocant, Ger. Wurm ſamen. Galli Barbotine appellant. nōnunquā uerò mortē uermiū. Officinæ ijs norūt appellationib. ea uerò herba cuius picturā Fuchſius falſò pro Seriphio abſinthio exhibet, accipitrina herba eſt, à graui odore herba fœtida. Ger. Habich ſamen nuncupata.

Abrotonum. Caput XXV.

ABrotonum duorum eſt generum. fœmina quadam arboris ſpecie fruticans, candicat, circū ramulos folijs, ſeriphi modo, minutim incisis. floribus referta eſt, comātibus in ſummo, fulgore auri, corymbis. quod per æſtatem prodijt, ſuauiter olet, cum grauitate quadam, & amaro guſtu. Id genus Siculum eſſe cōſtat. Alterum mas uocatur, ſarmentoſum, gracilibus ramulis* uti abſinthium. Plurimum in Cappadocia gignitur, & Galatia Aſiatica, atque in Syriæ Hierapoli. Crudum ſemen tritum & feruefactum ex aqua, in potu auxiliatur orthopnoicis, conuulſis, ruptis, coxendicibus, urinæ anguſtijs, menſibus ſuppreſſis, aut remorantibus. in uino potum exitialium uenenorū antidotum eſt. horroribus ex oleo illinitur. ſerpentes & ſubſtratu & nidore fugat. contra ictus eorum cum uino potum prodeſt, priuatim efficax contra ſcorpionū & phalangiorum uenena. oculorū inflammationibus cōmodè illinitur, cum cotoneo cocto, aut pane. tritum cum farina hordeacea, decoctumq; tubercula diſcutit. irini cōpoſitionibus admiſcetur.

*tenui ſemine.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀβρότονον. Latinè abrotonum.

Officinæ genuinum nomen retinuerunt.

Germanis Stabwurtz/Schoßwurtz/Gertwurtz.

Gallis Auron, auronne.

Abrotonum fœmina folijs ſeriphio, & cypreſſo proximis albiorib. Mas uero abrotonum generis nomen tenet, calidum ſiccū tertio receſſu à medijs, admodum amarum, coma cū floribus utile, ut abſinthium, & cineribus ſuorū ſarmētorū ad pilos reddēdos. Sunt qui arbitrātur chamæcypariſſū abrotoni ſpeciē eſſe, uidelicet fœminā, qđ affirmare nō auſim.

Lib. 6. ſimp.

Hyſſopum. Caput XXVI.

HYſſopum, herba nulli nō cognita, duum generum eſt, montanum & hortēſe. Optimum eſt Cilicium. Vim habet extenuandi & calfaciendi. decoctum cum ficis, aqua, melle, & ruta, potumq;, peripneumonicis, diuturnæ tuſſi, ſuſpirioſis, deſtillationibus, & orthopnoicis auxiliatur. tineas enecat. idem facit, ſi cum melle delingatur. craſſum humorem per aluum extrahit, decoctum ex aceto mulſo epotum. ad ſubducendam aluum, cum ficis uiridibus detritis manditur. uehementius, addita iri, cardamomo*, aut irione, deijcit. colorem in corpore fouet. lieni, & aquæ inter cutem, cum fico nitroq; inflammationibus quoq; ex uino illinitur. cum feruente aqua impoſitum, ſugillata diſcutit. cū decocto ficorū, optimè anginis garga

*alij naſturtio.

gargarizatur decoctum cum aceto, dentium dolorem in collutione sedat. inflationes auricularum uaporis suffitu discutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὕσσωπος. *Latinè* Hyßopus.

Officinæ genuinum nomen seruarunt.

Germanis kirch hysop/ kloster hyssop. *Gallis de hyssope dicitur.*

Hyßopum calidum siccum ordine tertio, tenuium partium: craßa & lenta ex pulmonibus extrahit, humorem crassum per aluum etiam purgat, obstructiones tergit: montanũ est efficacius hortensi: Ciliciũ præfert Dioscorides, Creticum uero commendatur Archigeni, lib. 8. comp. ph. part. Gale. in Chrysocome, & origano Heracleotico. Quædam à Dioscoride Hyßopo tribuuntur, quæ in nostro desiderari uidentur. Cum florum spica legendum est, aut cùm semine turget. Gal. lib. 8. cõ. ph. ph. part.

Stœchas. Cap. XXVIII.

STœchas, iuxta Galliam in insulis eiusdem nominis è regione Massiliæ gignitur, unde cognomentum accepit. herba tenuibus surculis, coma thymi, lõgiore folio, subamara gustu, & aliquantum acris Cuius decoctum, hyssopi modo, ad pectoris uitia efficax est antidotis miscetur. uiscera omnia & uniuersum animantis habitum extenuat. ab obstructionibus & farctu liberat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Στοιχὰς nascitur multa ubiq; terrarum, copiosißima in Creta insula, & dictis Stœchadibus insulis, in mari Iberico, à quibus appellata est: nascitur & in Arabia, unde & Arabica uocatur. prouenit etiam hodie in multis Germaniæ hortis. Amara est, modicè astringit, proinde tenuat, terget, obstructa liberat, roborat uiscera, & corpus reliquum, putredinem arcet. Habitior atque melior nutrita & præstantior ex insula Creta petitur lib. 1. antid. Gal. li. 1. ant.

Est in Gallia narbonensi & multis Germaniæ locis Stœchas Citrina uulgo dicta, à comæ & corymbi floris colore luteo. Dioscoridis Heliochrysum, et Galeni Amaranthus uidetur: altera autem flore purpureo, de quibus plura in sequentibus.

Spica. Lauendula.

Hic locus postulat ut de nostro Germanico nardo, quã omnino Stœchadis speciẽ eße arbitramur, disseramus, q; ubique nascẽs fruticat, folio craßiore, carnoso, angusto, colore lãguido in candidum uergente, frequentibus spicis in aristas sparsis, flosculis purpureis. Gaudet apricis & petrosis, tanta suauitatis fragrantia, ut omnes flores odoris iucunditate prouocet, qua dote uestibus inseritur. Duum cernitur generum, Vnum procerius adolescit, & maiorem spirat odorem: quod quia non minus quàm nardum placet, sibi spicæ nomẽ apud nos arrogauit, Germani spica nardi, *Galli* aspic *appellant. Alterum cum amplitudine, tum odore minus. quod quia balneis, & hominum lauachris expetitur, elotaque omnia, si permisceatur, odoris suauitate, cõmendet, & lauanda uulgo uel* Lauender *cœpit nominari cæterum similima.*

Vtraque perpetua coma canescit, exitu ueris, Iunio & Iulio mense spicatur. Vis ei calfactoria & resiccans absceßu secundo, tenuibusque constat particulis, nec multò à natura & forma Stœchadis dißidens.

Hallucinantur qui pseudonardum arbitrentur, falsi quadam nominis cognatione.

Origanum. Cap. XXVIII.

ORiganum Heracleoticum, quod & cunilam uocāt, folium habet hyssopo non dissimile, umbellamque non in rotæ speciem orbiculatam, sed ueluti multifidam, semine in summis uirgis haudquaquàm denso. Excalfacit. unde decoctum cum uino potum, demorsis à serpente conuenit. si cicutam aut meconion hauserunt, ex passo: si gypsum aut ephemerum, ex aceto mulso propinatur. ruptis, conuulsis, hydropicis, cum fico esui datur. aridum acetabuli mensura potum in aqua mulsa, atros humores per aluum extrahit. menses ciet, & tussi cum melle linctum medetur. ad pruriginem, psoras, regiumq; morbum, decocti ius in balneis prodest. Succus uirentis tonsillas, uuam, & oris ulcera sanat. & per nares, ex oleo irino infusum, trahit. aurium dolores cum lacte mulcet. conficitur ex eo, & ceptis, & rhois frutice quo ad obsonia utuntur, uomitorium medicamentum, his omnibus in cupreo uase per dies bis uicenos insolatis, dum caniculæ sydus flagrat. herbæ autem substratu serpentes fugantur. Quæ onitis appellatur, candidiore est folio, & hyssopo similior. Semen ueluti coniunctos corymbos habet. Vis ei origani heraclei, sed multò inefficacior. Syluestre origanum, aliqui panaces heraclion, alij cunilam uocant, ex quibus est Nicander Colophonius: folijs est origani, ramis tenuibus, dodrantem altis, in quibus umbellæ anethi insunt, flores candidi: radix tenuis, superuacua. Peculiariter percussis à serpente, folia & flores ex uino poti auxiliantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὀρίγανον. Latinè Origanum.

Officinæ genuinum nomen seruarunt.

Garmanis wol gemůt/rott dosten / Costentz. Gallis de lorigan, dicitur.

Origani Dioscoridi hoc loco plura produntur genera, omne uerò genus calidum siccū tertio ordine, incidit ac tenuat. Tragoriganum etiam subastringit: præfertur montanum, uel Creticū, uel Heracleoticum.

Tragoriganum. Cap. XXIX.

TRagoriganum tenuis frutex est, syluestri serpyllo aut origano similis, folio & ramulis. quibusdā in locis lætius uirentiusq; inuenitur, latiorib. folijs, satis glutinosum.* alterum exilibus surculis, ac tenuibus folijs, quod aliqui prasium uocauere. Optimum est Cilicium, & Cretense, & Smyrneum, & in Chio Chooq; proueniens. Omnia excalfaciunt. urinam cient aluo accommodantur. decocto poto bilem deijciunt. lienosis ex aceto bibere prodest. contra pota ixiæ uenena in uino bibuntur. menses trahunt. peripneumonicis, tussientibus, ex melle in eclegmate dantur. grata ac mitis eorum potio est: quare cibum fastidientibus & stomacho acida ructanti, imbecillóque traditur. item si à marina iactatione nausea, & æstus præcordiorum excitetur. tumores uerò cum polenta illita discutiunt.

*Gūmosum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Tragoriganū Dioscorides in duo genera dispescit, quæ à Plin. tribuūtur Heraclio. Ruellius suspicatur hanc Gallis mastichinam herbam dici, quoniam lentore quodam interdum madescit, aut quòd iucundum mastices spicet odorem, studiose nuper in hortis cœptam seri, frutico serpylli uel origani, coliculis ramisq; non dissimilibus, folijs sampsuci, flore paruo, odorato, in umbella, in qua propendent incani hircorum uilli: unde ductum Tragorigani nomen existimo. Odore sampsucho non cedit. Germanis adhuc incognita, Herba masticina officinis Gallicis appellatur.

Pulegium. Cap. XXX.

PVlegium herba uulgaris notitiæ. Extenuat, calfacit, decoquit. menstrua, secundas ac partus eijcit. pulmonis uitia ex melle & aloë potum extrahit. conuulsis auxiliatur. nauseas stomachiq; intercisiones, ex posca permulcet. atram bilem per aluum exigit. bibitur in uino utilissimè contra serpentium morsus. defectos animo recreat, cum aceto naribus obiectum. gingiuas arefacti cinere corroborat. illitum cum polenta inflammationes omneis sedat. podagris per se subuenit, impositum usque dum rubescat locus. cum cerato uaros extinguit. lienosis cum sale utiliter illinitur. decoctum eius ablutas pruriginesmitigat. conuersas uuluas corrigit. contra inflationes duritiasq; uuluæ, in desessiones conuenienter adijcitur. Vocant aliqui blechona, quoniam dum floret gustatum à pecoribus, balatum concitat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè γλήχων. Latinè pulegium poleum.
Officinis nomen retinet.
Germanis Poley/Hertzpoley.
Gallis du pouliot dicitur.

Pulegium nota herba est. Huius natura ut lib. 19. testatur Plinius, in carnarijs reflorescens est. Vnde idem libro 18. dixerat: miretur hoc qui non meminit ipso brumali die pulegium in carnarijs florere, ideò nihil esse occultum natura uoluit. Et lib. 2. ait: floret ipso brumali die suspensa in tectis arentis herba pulegij. Est autem calefaciens, & concoctiones adiuuat.

Efficax ad recreandos defectos animo cum surculis suis in ampullas uitreas aceti deiectum. Qua de caussa dignior è pulegio corona uertigini quàm è rosis cubiculis nostris pronunciata est. Nam & capitis dolores imposita dicitur leuare. Quin et olfactu capita tueri cōtra frigorum æstusq; iniuriam.

Dictamnum. Cap. XXXI.

Dictamnum officinarum.

DIctamnum, aliquibus syluestre pulegiū uocatur, Cretensis herba est, acris, læuis, pulegio similis, sed maioribus folijs, quæ tomento quodā spissaq; lanugine pubescunt. florem nullū aut semen profert. Præstat omnia quæ satiuum pulegium, sed efficacius multò. non potum modò, sed appositum quoq; aut suffitū, defunctos partus eijcit. Produnt in Creta capras sagittis percussas, huius herbæ pastu eas excutere. purgandi uim

di uim habet ſuccus, illitus, aut cum polenta tritus. herba impactos pedibus reliquóue corpori aculeos, illitu refigit. ad lienis dolorem efficax habetur, ſiquidem ipſum imminuit. Metunt æſtate & autumno. Radix eius guſtu calfacit. partus accelerat. ſuccus cum uino potus, contra ſerpentium morſus præſidio eſt. tanta herbæ facultas eſt, ut olfacta abigat beſtias quæ uenenato ictu ſæuiant, appenſaq́; cótactu exanimet. uulneribus ferro illatis, & uenenatis morſibus, infuſus ſuccus præſentaneo eſt remedio, ſi etiã ab inſtillatione ſtatim in potu aſſumatur. Quod pſeudodictamnum uocant, multis in terris naſcitur, antè dicto ſimile, ſed minus quàm illud acre. Eoſdem effectus præbet, ſed inefficacius multò. Defertur à Creta alterum dictamni genus, folijs ſiſymbrij, ramis maioribus: in quibus flores ſyluestris origani, nigri, molles. odor foliorum inter ſiſymbrium & ſaluiã iucundiſſimus. Efficax ad eadem, ſed minus nares ferit. miſcetur emplaſtris et medicaminibus quę aduerſus ſerpentium iniurias confinguntur, theriaca uocant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Veri dictamni deſcriptioni Dioſcoridis *ad omnia reſpondens hodie in magna copia ad nos defertur. Quæ autem uulgo circunfertur dictamni radix eſt potius pſeudodictamni aut* Pœoniæ *maris, ut uir doctißimus* Hieronymus Trgaus *teſtatur.* Creticus *laudatur potus & appoſitus. Metitur æſtate & autumno.*

Dictamnum *quod è* Creta *defertur,* Dioſcoride *teſte, folio ſiſymbrij, ramis maioribus, flore ſylueſtris origani, nigro, molliq́;. Id hodie* Galli *tum diptamnũ, tum hortenſem gigeberim appellant, quod æſtuoſa ui ſtatim os adurat, & linguam uellicet &c.*

Saluia. Cap. XXXII.

SAluia ſiue eleliſphacon, frutex eſt ramoſus, longus, uirgas habens quadrangulas, & canas: folia mâli cotonei effigie, ſed longiora, aſperiora, craſſiora, & quæ ſenſim attritarũ quaſi ueſtium ſcabritiẽ referant, hirſuta, ſubalbida, perquã iucũdo odore, ſed graui. ſemen ſummis in caulib. ſyluestri ormino ſimile gerit. In aſperis naſcitur. Menſes cit et urinas, decoctum foliorum ramorumq́; potũ. partus extrahit. paſtinacæ marinę ictibus auxiliatur capillos denigrat. uulnerũ ſanguinẽ cohibet. tetra ulcera purgat. teſtium pruritus ſedant rami ſfoliaque, ſi decocto eorum foueantur.

NOMI

Græcè ἐλελίσφακος. Latinè Saluia.

Officinis genuinum nomen seruauit.

Germanis Salbey. Gallis Saulge dicitur.

Saluia quod ad multa, præcipuè fœcunditatem sit salutaris, ἐλελίσφακος Græcis, quasi silueſtris lens dicitur, folio eſt maiore, squalidiore, scabriore. hæc Germanis bauren salbey dicitur: Sphacelus uerò breuiore & tenuiore. Quæ Theophraſti uerba noſtram Saluiam feminam. Germanis edel salbey/grecht salbey uidentur exprimere. Calfacit euidenter, & aſtringit ἐλελίσφακος.

Mentha. Cap. XXXIII.

Sisymbrium.

MEntha, cognita herba eſt. Calfaciendi, adſtringendi, atq; exiccandi uim habet. Siſtit ſanguinem, poto ex aceto ſucco. tineas in uentre teretes enecat. uenerem ſtimulat. ſingultus, uomitiões, cholerasq; ſedant terni ramuli cum acidi granati ſucco poti. ſuppurationes diſcutit, ſi cũ polẽta illinatur. impoſita fronti, capitis dolores mulcet. mammas, ſi tendatur, aut lacte turgeant, compeſcit. cum ſale canum morſibus illinitur. auriũ doloribus cum aqua mulſa ſubuenit: uuluæ ante coitum admota, conceptioni reſiſtit. linguæ ſcabritiem confricta læuigat. coire lac, denſariq; in caſeum non patitur, ſi folia potionibus lactis immergantur. in ſumma, ſtomacho utilis eſt, & in condimentis peculiarem gratiam habet. Syluestris mentha, Latini menthaſtrum uocant, hirſutiore eſt folio, & prorſus maiore quàm ſiſymbrij, grauiori odore: quare minus ad ſanorum uſus expetitur.

Frawen müntz.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἡδύοσμος μίνθη.

Latinè mentha.

Officinis nomen ſeruat.

Germanis Müntz/balſam kraut.

Gallis de la mente dicitur.

Menthæ in uniuerſum duo ſunt genera. Vna enim ſatiua & hortenſis eſt, altera ſylueſtris & fera. Satiuæ iterum quatuor præcipua ſunt genera una eſt quam Germani deyment/ ſimpliciter, uel, krauſs deyment uocant.

Altera

Balsam müntz.

Berg müntz.

Altera quam ijsdem Krauſsbalſam.

Tertia quæ iiſdem Balſam müntz appellatur, & vnſer frawen müntz, uel ſpitz müntz, à noſtræ ætatis herbarijs Romana, uel Saracenica.

Quartam Germani quidam hertz kraut, nonnulli balſam kraut uocant. Per me tamen licebit has ſpecies, quandoquidem facultatibus ſimiles ſint, ut cuiuis placuerit nominare. Nobis autem ut certius diſcernerentur prædictis nominibus appellare placuit.

Nō ignoramus plures eſſe menthæ ſpecies, nos tamē eas duntaxat quas uidimus, pictas exhibemus.

Syluestris mentha Græcis ὑδύοσμος ἄγριος.

Officinis Latino nomine Menthaſtrum. Germanis / wild müntz / fiſch müntz / bach müntz / roſs müntz / wanttzen kraut / nam habet & hæc plures ſpecies. Gallis de la mente ſauluage dicitur.

Menthæ nomen, ut Plinius tradit lib. 19. ſuauitas odoris apud Græcos mutauit, cum alioqui mintha uocaretur: (Hædioſmo illi nomen eſt) unde ueteres noſtri nomen declinauerunt. Omnis menthæ ſpecies tam hortenſis quàm ſyluestris, guſtu acris, & facultate calida eſt, ex tertio ordine excalfacientium. Infirmior tamen eſt hortenſis, minuſque calefacit. Exiccat autem in ſecundo ordine: illi enim ex cultura aliquid humiditatis accedit. Grato mentha menſes odore percurrit in ruſticis dapibus ut

Plinius ſcribit lib. 2. quod Menthæ odor animum excitet, & ſapor auiditatem in cibis. Celſus eam inter urinam mouentia numerat inquiens: Vrinam autem mouent quæcunque in horto naſcentia boni odoris ſunt, ut apium, ruta, acetum, ocimum, mentha.

Calamintha

Cap. XXXIIII.

EX calaminthæ generibus quędam montibus familiaris, folia ocimi habens, incana, surculos aridos, & caules angulosos, purpureum florem. Altera pulegio similis est, sed maior: quam syluestre pulegium ideo appellarunt, quòd odore ipsum æmuletur. nepetam Latini uocitant. Tertia menthastro cognata est, folijs oblongioribus, caule & ramis maiorib. quàm superioris, sed uirib. inefficatior. omnium folia gustu impense feruentia & acria. radix superuacua. Nascitur in cāpestribus, asperis & aquosis. Potu aut illitu demorsis à serpente opitulatur. decoctum potu menses & urinas expellit. ruptis, cōuulsis, orthopnoę, torminibus, choleris, horroribusq́ auxiliatur. regiū morbum expurgat. pręsumpta in uino uenenis resistit. tineas cęteraq́ interaneorum animalia, cum sale & melle pota, enecat. nec secus cocta crudáue si teratur. elephanticos esitata adiuuat, si postea serum lactis ebibatur. Folia detrita si in uellere subijciātur menses extrahunt, & partus enecant. accensa aut substrata, serpentes fugant. nigris cicatricibus candorem reddunt, in uino cocta & illita. sugillata tollunt. Calamintha ischiadicis imponitur, ut ex alto humores euocet, summam cutem exurens. uermes necat succus auribus instillatus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Calamintha, uel cum Nicandro Calamenthum, Galeno duplex est: domestica, & eo efficacior mōtana, quàm Andromacho minore miratur Nepetham uoce Romana potius quàm Calaminthā Græca uocari in sua theriace, cùm cætera Græcè appellarit. Dioscoridi triplex est, prima montana, uulgare calamentum: secunda pulegium syluestre. Germanis Wilderpoley. Gallis du poulliot sauuage. Tertia herba cattaria, Officinis Romanum nomen retinens, Nepita: Germanis Nept & Katzen müntz. Gallis de l'herbe au chatt dicitur, ut Ruellio uidetur. Musæ uerò contrà, tertia uulgare calamentum, secunda cattaria putatur. Ob imperfectum omnium historiarum in hac sententiarum uarietate iudicium difficilè, καλαμίνθην ποταμίαν addit Actuarius. Galeopsis, quæ uulgo herba cattaria putatur esse, urtica fœtida purpurescentibus floribus uidetur. lib. 6. comp. ph. part & lib. 7. simpl. lib. 1. actid.

Calaminthe calida sicca gradu tertio, acris, parum amara, tenui substantia, cutim calfacit, mordet, sugit, postremò ulcerat: tamen eius succum uulneri etiam cerebri meningas diuidenti infusum, milij farina sicca superiecta glutinare affirmat Archigenes apud Galen. lib. 2 comp. phar. part. lib. 7. simpl.

Thymum.

Thymum. Cap. XXXV.

THymū ab omnibus cognoscitur, surculosus frutex, exilibus folijs multis & angustis circundatus: capitulis in cacumine, flore purpureo refertis. Gracili solo & petroso prouenit. Vim habet hāc, ut cum sale & aceto potū, pituitam per aluū detrahat. decocti ius prodest orthopnoicis, & anhelatoribus. tineas uentris exigit. menses, partus, & secundas pellit. urinas ciet. cum melle et eclegmate faciles facit excreationes. recētes tumores discutit, cum aceto

illitum, concretum ſanguinem diſſoluit, uerrucas thymi colorem reddentes, penſileſq; tollit. iſchiadicis cũ uino & polenta impoſitum ſubuenit. hebetib. oculis in cibo prodeſt. perquã utile pro cõdimento, duntaxat ad uſus eorũ qui rectè ualẽt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè θύμ⊗. Latinè Thymus. Officinis genuinum nomen ſeruauit. Germanis Thymian Edel balſamkraut/welſcher quendel. *Gallis du thym, maiorana Anglica dicitur.*

Thymum cõmendatur maximè Atticum, aut ex locis ſiccis & editis: calidũ ſiccum ordine tertio, incidit, menſes & urinas mouet, craſſa & lenta ex pulmone & thorace expectorat. Epithymum Græcorũ eſt flos thymi ſatureæ ſimilis, calidus ſiccus gradu tertio, omnia poteſt quæ thymus, ſed efficacius, ob id illius penuria hoc uti licet, menſura tamen maiore. Datur Epithymũ drah. quatuor cum ſero lactis uel mulſa, ad educendũ humorem melancholicũ. Horũ loco ſi Arabũ Epithymo, hoc eſt, caſſuta thymo innata, ut ſatureiæ ſeu thymbræ epithymbrũ Acturario dictũ, & hyſſopo et maiorana, epyſſopũ: et orobo orobãthe: & lino linanche, uti libet, quia uires cũ thymi flore eaſdẽ illi Plinius ueterũ ſolus tribuit, dabitur cũ Meſue ob imbecillitatẽ à drachmis 14. ad drach. 20. Epithymus aũt Arabũ, ut thymus, eſt duplex. hortenſis, & hoc calidior, ſiccior montanus.

Satureia. Cap. XXXVI.

SAtureia triuialis notitiæ eſt, gignĩ in aſperis locis, & tenui ſolo, thymo ſimilis, minor tñ & tenerior. defert ſpicã florum plenã, coloris herbacei. Eadẽ poteſt quę thymũ, ſi modo cõſimili ſumptitetur. Aptus ſenis uſus. Eſt etiamnũ quędã ſatiua, ſylueſtri prorſus minor, quæ propter mitiorẽ acrimoniam, commodius in cibos recepta eſt.

EXPLICATIO.

Græcè Θυμβρα Latinè Satureia, hortenſis thymbra. Mart. in plurali neutro eſt uſus. Improba nec proſunt iam ſatureia tibi.

Officinis latinum nomen retinuit. Germanis Garten hyſſop/zwibel hyſſop/ſaturey/ſadaney. *Gallis ſarrieta, quaſi ſatureia. Satrea.*

Satureia herba eſt fragrantis odoris, & alio nomine thymbra uocata, & inter cunilas numerata. Columella lib. 9. cap. 4. Tum etiã thymbræ, uel noſtratis cunilæ, quam ſatureiam ruſtici uocant: & paulò poſt, Noſtras cunila, quã dixi ſatureiam. Pli. lib. 19. 8. Thymbra uerò quæ ſit cunila, hoc apud nos habet uocabulũ. & aliud ſatureia dicta in condimentario genere. Columella tamen thymbrã à ſatureia diſcrepare ſenſit hoc ſenariolo.

Et ſatureia thymu referens, thymbræq; ſaporem.

Columella itaq; thymbrã à ſatureia diſcreuit, et noſtratẽ cunilam eſſe docuit quã ruſtici uocarũt ſatureiã colore floris purpureo, thymbrã uerius herbaceo.

Serpyllum. Cap. XXXVII.

SErpyllum duorum generum eſt. Hortenſe odore ſampſuchũ imitatur, atq; in coronas addi ſolet. cui à ſerpẽdo nomẽ inditũ eſt: quoniam ſi qua eius particula terrã attingat, inibi radices demittet. folia & ramulos origani habet, ſed candidiores ſin macerijs multò procerius aſſurgit. Sylueſtre, zygis appellatũ, non ſerpit, ſed in altitudinẽ increſcit, ramulos ædens tenues ſurculoſos, folijs refertos longioribus quàm rutæ, & durioribus, anguſtis. flores iucũdè olent, guſtãti acres. radicis nullus uſus. Naſcĩ in petris, ſatiuo efficacius, atq; magis excalfaciens, & ad medẽdi uſum aptius. Mẽſes trahit. urinã potu ciet. tormi nib. ruptis, uulſis, & iecinoris inflãmationibus auxiliatur. & aduerſus ſerpentes potu illitũue, capitis dolores mulcet coctũ, adiecto roſaceo, & madefactum in aceto. maximè uerò phreniticis & lethargicis conuenit. cruentos uomitus ſedat ſuccus, drachmis quatuor ex aceto potus.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἕρπυλλον Latinè Serpillum.
Germanicè Quendel/hünerkôl. Gallis Serpoullet, pillolet.
Officinis latinum nomen seruauit.

Ἕρπυλλον Græcorum, & inde serpillum Latinorũ, dictum est à serpendo, tum quia per terrã, quá illum contingens radicatum, serpit: tum quia iuxta sepes plantatum, aut ex altiore loco deorsum demissum adiecto illi pedamento, in longum protrahitur, ut hoc loco Dioscorides & libr. 6. de plantis Theophrastus testatur. Serpillum gustu acre est, ob id calidum ualde. ita ut menses & urinam moueat.

Sampsuchum. Cap. XXXVIII.

SAmpsuchum in Cypro et Cyziceno laudatissimũ. secundum sibi locũ uendicauit Aegyptium. Amaracũ gens Sicula & Cyzicena appellat. Herba est ramosa, per terram repẽs, folijs eius calaminthę quę tenui folio constat, leptophyllos appellatur, hirsutis et rotundis. suauissimum odorem spirat, ideo coronis inseritur. Vis eius excalfaciens. succus decocti potus, conuenit incipientibus hydropicis, & ijs quos urinæ difficultas, aut tormina excruciant. illita ex melle arida folia, sugillata tollunt. menses subdita in pesso trahunt. contra scorpionis ictum ex aceto & sale illinuntur. luxatis tumoribusq; cerato excepta imponuntur. aduersus oculorum inflammationes, tumoresq; cum polline polentæ illini prodest. acopis malagmatisq; calfaciendi gratia, commiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σάμψυχον. ἢ ἀμάρακον.
Latinè Sampsucus, uel sampsychon, amaracus.
Officinis Maiorana. Germanis Meyeron. Gallis Mariolaine dicitur.

Melilotus Italica.

Maiorana, Amaracus, sampsychus, Dioscoridi, Theophrasto, Plinio eadem sunt herba: unguentum tamen amaracinum à sampsychino cur diuersum sit Dioscoridi, suprà ostendimus libr. 1. Calida est herba & sicca ordine tertio, & tenuium partium Sampsychũ, Gal. li. 8. simpl. Amaracum uerò calidum ordine tertio, siccum secundo, idem lib. 6. simpl. Ex qua temperamenti uarietate, & quod seorsim de his agit, Amaracum Galeno, & post eum Paulo eße dictã uulgo Matricariam suspicantur Hermolaus, Manardus, quæ ijsdem autorib. & Parthenium: sed Amaracũ Galeni nõ esse Matricariã uulgarem odore aspernabili, sapore amarißimo, conuincit quæ de Maro & Amaraco. Cap. 40. sequenti proferemus. Adhæc Amaracum se uidisse in Italia crescere scribit Galenus, lib. 1. antidot. tanquam plãta esset Italiæ rara, cùm tamen Romæ familiarem esse Matricariã Musa Ferrariensis affirmat. Nec satis ad confirmandam ipsorũ sententiam est, Galenum bis de eadem re non scripsisse, cùm bis de absinthio, de astere, seu bubonio, de chalici scripserit. Parui præterea est momenti uarietas ordinum siccitatis, quod scilicet amaracus sit siccus ordine secundo, sampsuchus autem tertio: ille enim completo, hic incipiente esse poßit, ut in absinthio dixi. Quo fit ut ex his plantas esse uarias nemo poßit colligere.

Gal. li. 8 sim. lib. 6. simpl.

Ga. lli 9. ant.

Melilotos, siue sertula campana. Cap. XXXIX

SErtula Campana laudatissima in Attica & Ciziço & Chalcedone nata. cuius odor uicinus est cro

co,boni odoris. Nascitur & in Campania circa Nolam, colore in luteum languescente, odore infirmo. Vim habet adstrictoriam, inflammationem omnem emollit, præsertim quæ in oculis, uulua, sede aut testibus erumpat, si ex passo cocta illinatur: interdum autem addito oui luteo assato, aut fœnigræci farina, lini semine, aut polline, aut capitulis papaueris, inty boue. recentes meliceridas per se cũ aqua & ulcera manantia in capite, illita cum creta Chia, uino aut galla sanat. stomahi dolores & cruda & cocta cum aliquo ex antèdictis leuat. doloribus aurium mitigandis cruda ex passo instillatur. in aceto aut rosaceo madefacta, capitis dolorẽ lenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dioscorides hanc, utpote triuialem, non depinxit, circa Nolam tamen Italiæ gigni, coloris lutei, odore languido tradit. Verùm tria eius inueniuntur rei herbariæ prudentibus fastigia, uulgare statim ab radice fruticosum, cubitale, flagellis exilibus. coma trifolij, minuta, ac lente fimbriata, flosculo melino, odoris eiusdem cuius & herba, nempe suauis, tereti ac per ramos diffuso semine. Alterum aspectu cano, croci odore, ac flore, pinguißimis ac breuißimis folijs. Tertium, cuius picturam tanquam ueri ac genuini meliloti damus, simile fœnogræco, folio raro, semine in lunata siliqua, glauco, rotundo, infra sinapis amplitudinem, flore luteo, odorato. Nascitur ubiq;, Græco nomine Officinis nobilior, ac Latino. Germani, Welsch/oder Italianisch steinklee. Galli patellum, & coronam regiam appellant.

Melilotum coquit, digerit, & parum astringit, ut crocus, largior enim est in eo substantia calida quàm frigida.

Marum. Cap. XL.

MArum herba cognita uulgò, surculosa, flore origani, folijs multũ longioribus, flore odoratiore. Vim habet sisymbrio consimilem. substringit enim & modicè calfacit. qua de causa illitu serpentia ulcera sistit, & in calidas illitiones additur. iuxta Magnesiam & Tralleis copiosissima gignitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Acinos.

Maron herba surculosa, flore origani, sed odoratiore, planta est uehementer odorata & amara, amaraco proxima, quo tamen est multò odoratior & amarior, minus tamẽ eo est acris. Vnguento amaracino fortè dicto, quòd amaraci plurimum olim reciperet, nunc solum marum immittunt: satius tamen est, æqualem amaraci & mari portionem imponere, ut hedychroi compositioni: qua mistione minus quidem odorum, non tamen minus efficax erit. Hæc Galenus. (lib. 1. antid.) *Suspicio nobis est uehementer Marum esse herbam apud Gallos Mastic uulgò dictam, Maioranæ simillimam, flore tamen muscoso in pappos abeunte.*

Acinos. Cap. XLI.

ACinos aut aconos à Græcis dicitur, tenui siccoq; ramulo herba, ocimo similis, odorata, sed hirsutior, qua coronæ factitantur. à nonnullis olitoribus colitur. Menses & aluum pota sistit. illita panos ignemq; sacrum sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄκινος
Latinè Acinus herba.
Officinis incognita
Germanis Kleine basilien.
Gallis basilic menue.

Acinon Paulus ocimo consimilem prodit, mediocres astringendi uires posidere, quare uentrem & menses potu sistere Ad panos & ignem sacrum utiliter illinitur. Differt acinos ab acano, quòd acinos ocimastrum est, cuius picturam exhibemus: acanos uerò spinosa, breuis, & lata herba, eringo quibusdam contributa, spinis latioribus &c.

Bacharis. Cap. XLII.

BAccharis herba fruticosa, quæ in coronas additur. cuius folia aspera sunt, media uiolæ & uerbasci magnitudine: caulis angulosus, cubiti altitudinem petens, aliquantulum asper, non sine appendicibus adnatis: flore purpureo, subalbicante, odorato: radicibus ueratro nigro similibus, quibus odor inest cinnamomo proximus. Asperum squalidumq; solum amat. Radix in aqua decocta ruptis, uulsis, ex alto præcipitatis, spirandi difficultati, salutaris. item diuturnæ tussi, & urinæ difficili. menses pellit. contra serpentium morsus utilissimè datur in uino. recens radix apposita, partum extrahit. puerperis eius decoctum in desessionibus prodest. in diapasmata utiliter inseritur, iucundi odoris gratia. folia utpote quæ adstringant, capitis doloribus illitu prosunt. oculorum inflammationibus, mammis tumentibus à partu, ægilopijs incipientibus, ignibusq; sacris auxiliantur. odor somnum gignit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Nostrates officinæ Baccharim non norunt. Rura apud Gallos diuæ Mariæ chirotecas. Germanicè Unser frawen hnedtschůch *appellant, eamque nectunt in coronas. Baccharim esse facilè potest intelligi, cùm fruticosa sit herba, cuius folia quandam referunt asperitatem, media uiolæ uerbasciq; magnitudine, caule anguloso, cubiti altitudinem petente, agnatis appendicibus quadamtenus scabris, flore purpureo, subalbicante, radicibus nigro ueratro similibus, Cinamomum subolentibus, asperum squalidumq; solum amat. Paulus odoratam esse tradit herbam, odore cinamomum imitantem, quæ coronis dicari soleat. Bacchare fascinum depelli Virglius author est, ita canens.*

Bacchare frontem Cingite, ne uati noceat mala lingua futuro.

Ruta. Cap. XLIII.

RVta mõtana syluestrisq;, satiua et hortensi acrior est, et in cibis dãnata. satiua uerò quę sub ficu arbore enascitur, magis in cibos admittitur. Vtraq; urit, calfacit, exulcerat, urinam ciet, menstrua pellit. aluũ sistit potu ciboue. letalium medicamentorũ antidotum est, si semen ex uino, acetabuli mensura, ebibatur. folia per se pręsumpta, aut cum nuce iuglande, aridisq; ficis, inefficaces uenenorum uires reddunt. contra serpentes simili modo sumere conuenit, genituram cibo potuue extinguit. cũ anetho sicco decocta, tormina sedat. facit ad pectoris laterumq; dolores, difficultatem spirandi, tusses, pulmonis inflammationem, coxendicum articulorumq; cruciatus & horrores febrium circuitu repetentes, pota ut antè dictum est. item ad inflationes coli, uuluæ, rectiq; intestini, cum oleo decocta & infusa. fœminas uulu ę strangulatu liberat, si à genitali sedetenus cum melle subijciatur. feruefacta ex oleo, & pota, uentris tineas excutit. articularijs doloribus ex melle, aquæ inter cutem cum ficis illinitur. eisdem in potu auxiliatur, decocta in uino ad dimidias parteis et oblita. cruda conditaq; cibo, uisus aciem excitat. dolores oculorum illita cum polenta lenit. doloribus capitis cum rosaceo & aceto illita auxiliatur. profluentem naribus sanguinem sistit, trita & indita. testium inflammationibus cũ lau-

reis folijs imposita, & eruptionibus papularum cum myrto & cerato prodest. Cum pipere autem uino & nitro affricta, albæ uitiligini medetur. cum eisdem illi ta formicationes tollit, & uerrucas quæ thymi florem repræsentant. contra impetigines cum alumine & melle utilissimè imponitur. succus in mali punici calce calfactus, aurium dolori efficaciter infunditur. hebetudinem oculi qui sensere, ruta cum fœniculi succo ac melle peruncti iuuantur. ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, aut in capite manant, cum aceto rosaceo & cerusa persanat. mansa, alliorum ceparumq; acrimoniam domat. Montana si copiosius estur, interficit. dum florē promit, & ad murias colligitur, cutem inflat, & rubore quodam inficit, cum pruritu ac uehementi inflammatione. oportet itaq; eam unctis antea manibus & facie colligere. Tradunt succum gallinaceis pullis insparsum feles arcere. Adijciūt eam quæ in Macedonia circa Haliacmon amnem prodeat, comedentes interimere. Montosus autem is locus, uiperis scatet. Semen eius potum contra intestina uicia efficax est, in antidota commodè additur. contra incontinentiam urinæ tostum, semen septenis diebus potui datur. Radix huius montanum moly uocatur. Syluestris ruta satiuæ similis est. Prodest comitialibus & coxendicū doloribus, menstrua mouet. partus enecat. acrior est uiribus quàm hortensis, et ualidior. syluestris, utpote noxia, cibis abdicatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πήγανον. Latinè Ruta.
Officinis latinum nomen seruit.
Germanis Weinraut / & simpliciter Raut.
Gallis Rue appellatur.

Ruta hortensis est imbecillior agresti: hæc enim calida ordine quarto (tantùm tertio dicitur lib. 6. comp. phar. part. in stomachica Diabesasa) illa tertio: utraq; acris, amara, tenuium partium, ualenter siccans, incidit, digerit ualenter crassos & lentos humores, urinas mouet: flatus, & ueneris appetitum cohibet.

Syluestris ruta. Cap. XLIIII.

VOcant etiamnū syluestrem rutam, quòd in Cappadocia & Galatia Asiæ finitima moly dicitur. Frutex est qui ab una radice multos emittit cauliculos: folijs multò quā alterius rutæ longioribus, tenerioribusq;, odore graui: flore candido: capitulis in cacumine paulò maioribus quàm satiuæ rutæ, quæ tribus maximè partibus constat: in quibus triangulum semen, subrufum, gustu amarum recluditur, cuius est usus. semen autumno maturescit. quod cum melle, uino, croco & fœniculi succo, ac gallinaceo felle, teritur contra retusam oculorum aciem.

Sunt qui eam harmalam uocent, Syri besasan. qui Cappadociam incolunt, moly, quoniam quandam cum moly seruet similitudinem: radice nigra, flore candido: In collibus et læto prouenit.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πήγανον ἄγριον. Latinè Syluestris ruta, Moly, Besanum, Besasa: Officinis & Syris Harmola. Germanis Wild Rauten. Gallis Rue sauuage dicitur.

Ruta syluestris cuius picturã exhibemus, Hieronymo Trago uiro in simplicium recta cognitione exercitatißimo fide dignißimoq́; è monte Pessulano ab amicis transmissa, adeo legitimæ huius delineationi per omnia respondet, ut ueram ac genuinam syluestrem rutam esse, nemo sanæ mentis dubitare poßit. Moly, quod nonnulli rutam syluestrem, alij Zarmalam dicunt, tertio calefacientium ordini annumeratur, substantia tenue, hinc crassos humores uiscososq́; incidit, discutit, & urinam promouet.

Nomenclationes quæ contra Dioscoridis morem in calce huius capituli, quod syluestri Rutæ dicatum est, subditæ sunt, ad sequens moly magis uidentur pertinere.

Moly. Cap. XLV.

Moly folia habet graminis latiora, humi sparsa: florem albæ uiolæ similem, sed minorem, lactei coloris: caulem candidum, quaternum cubitorum, in cuius cacumine inest aliquid quod allij speciem referat. radix parua, bulbosa, quę mirum in modum ualet ad aperiendas uuluas, si trita cum irino unguento, in pesso subijciatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Moly Galenus Dioscoridis uerba citans μῶλυ appellat. Ruta etiam syluestris (ut suprà ostendimus) idem nomen habet. Molon quoq; non alia uidetur, quàm Moly. Laudatißima herbarum fuit, Homero teste, cuius inuentionem Mercurio aßignauit, contraq; summa Circes ueneficia demonstrauit, decima Odysseæ rhapsodia. Hodie & medicis & officinis planè incognita.

Panaces. Cap. XLVI.

Panaces nonnullis heracleum dicitur, ex quo opopanax colligi solet. plurimum in Bœotia & in Phocide* Arcadiæ nascitur: ibiq́; compendij & quæstus, qui ex eo liquore factitatur, gratia studiose colitur. folijs est asperis, in terra iacentib. herbacei coloris, multum ad ficulnea accedentibus, in ambitu quinq́; partito diuisis: caule, ut ferulę, altissimo, qui lanugine quadam incanescit, folijs etiam minutioribus obsitus, muscarijs, ceu anethi, in cacumine: flore luteo, & semine odorato feruenteq́;. radices habet multas ab origine una, candidas, graueolentes, crassi corticis, & subamari gustus. Nascitur in Cyrene Libyæ, & Macedonia. Excipitur succus incisa radice, recenti caulium pullulatu, ea candidum succum emittit, qui siccatus, in summa cute croceum colorem contrahit. Effluentem autem succum excipiunt, folijs excauato solo stratis, quæ siccata tolluntur. Simili modo caule messibus inciso, profluentem succum eximunt. Meliores ex radicibus, albæ, rigentes, distenteq́;, siccæ, quæ cariem non sentiant, aromaticæ, feruentes gustu. Fructus ex media ferula cibo idoneus est: sed ex agnatis stolonibus, ab usu cibario abhorret. Maximè in hoc succi genere probatur quàm amarissimus, internè albus, aut subfuluus, foris ad croci colorem inclinans, læuis, pinguis, friabilis, tener, statim in aqua eliquescens, graui odore. niger improbatur, ac mollis. Adulteratur ammoniaco aut cera. Sed synceri experimentum est, si digitis in aqua friatus resoluatur, & lactescat. Ex calfacit, mollit, extenuat. horroribus febrium circuitibusq́;, uulsis, ruptis, laterum dolori, torminibus, stillicidio urinæ conuenit. contra uesicæ scabiem ex aqua mulsa aut uino bibitur. menses trahit. fœtum enecat. inflationes quæ uuluam malè habent, duritiasq́;, ex melle dilutus, discutit. ischiadicis illinitur. acopis & capitis medicaminibus admiscetur. carbunculos rumpit. podagricis cum una passa illitus subuenit. dolore dentium liberat, cauis inditus. oculorum aciem illitu excitat. ex eo & pice optimum fit emplastrum contra bestiarum morsus quæ in rabiem efferantur. Radix in ramenta conscissa, uuluæ admota, partus extrahit, ad uetera ulcera efficax est. nudata ossa, corpore operit, si trita cum melle illinatur. Semen cum absinthio sumptum, menses pellit. cum aristolochia, prodest aduersus animalia quæ uenenum eiaculantur. contra uuluæ strangulatus in uino bibitur.

*Psophide.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Panaces (πάνακες) nomine statim morborum omnium remedium se pollicetur. Communis est pluribus herbis nomenclatura, Centaurio, Ligustico, Tithymallo, Origano Heracleotico. Dioscoridi tamen priuatim sic nominantur tria solum genera, proximè sequentia primum de quo præsenti capite agit, Græcis πάνακες ἡράκλειον, Latinis Panaces Heracleum, id est, Herculeum dicitur. Oppopanax liquor è Panacis Heraclij radice incisa emanans, cum caulis primùm erumpit, aut uulnerato caule meßibus: calidus ordine tertio, siccus secundo, emollit, digerit, modicè terget, ob hoc ossa nuda uestit carne, ulcera maligna & contumacia sanat. Recens est candidus, ubi aruit, colore foris est croceo. Nostrum quod habemus, aliqua amaritudine insignitur, non tamen amarißimum est, & graui odore sentitur. Propterea cum nostro aliquid mixtum arbitror, quod intensam amaritudinem tollit, uel opus est quantitatem notatu dignam mandere, si intensa amaritudo sentiri debeat: in reliquis notis penitus conuenit.

Panaces Asclepij. Cap. XLVII.

Panaces Asclepij, caulem à solo emittit tenuem, cubitalem, geniculatum, maioribus quàm fœniculi folijs, hirsutioribus, odoratis: aureo flore, acri, odorato, ex muscarijs dependente. radix parua est & tenuis. Auxiliarem uim habent flores & semina, contra ulcera, phagedænas, & tubercula, si trita cum melle imponantur. aduersus serpentes ex uino bibuntur, & cum oleo illinuntur. Aliqui Panaces syluestre origanum uocant, alij cunilam, de qua in origani mentione diximus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Panaces Asclepion dictum aiunt, quoniam filium Aesculapius Panacium uocauerit. Huius radicem Theophrastus multi & salsi corticis haberi dixit, quod quidem priori generi à Dioscoride tribuitur. Est & hæc Medicis cum officinis hodie incognita.

Ligusticum.

Chironium Panaces. Ca. XLVIII.

Chironium Panaces in Pelio monte maximè prouenit. folium eius amaraco* simile. flos aureus. radix parua, quę nō altè demittitur, gustu acris. Pota radix serpētium ueneno resistit. illita coma, eadem præstat.

*Lapatho. Theoph.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Et hoc ab inuentore nomen retinet, cui folium rumicis Theophrastus et Plinius reddunt, maius tamen, hirsutius, radice parua. Nascitur pinguibus, flore ad supradicta efficaci, nobis hodie incognita.

Ligusticum. Cap. XLIX.

Ligusticum, quod alij panaceam, alij panaces uocant, plurimum in Liguria nascitur, in monte Apennino, Alpibus cōtermino, unde nomen traxit. Panaces incolę non ab re appellant, quoniam & radice & caule, heracleotico panaci similè sit, & uiribus eisdem præditum. Gignitur in altissimis asperisq; montibus, ac umbrosis, maximè iuxta fluenta. cauliculum fert anethi, geniculatum, tenuem, & in circuitu folia fertulæ campanæ, molliora, odorata, prope uerticem graciliora, et longè magis diuisa: in cacumine muscarium, in quo semen dependet nigrum, solidum & oblongum, fœniculo proximum, guanti acre, st & aroma

& aroma olens: radix candida, heracleotici panacis similis, odorata. Radicis seminisque uis excalfactoria, concoquens. prodest ad intestinos dolores, tumores, concoctiones. item ad inflationes, præsertim quibus stomachus turgeat. & contra serpentium ictus. urinas & menses potu trahit. Eosdem præstat effectus apposita radix. Semen cum radice oxyporis & medicamentis decoquentibus admiscetur. ori perquam utile, quare pro pipere utuntur eo indigenæ ad obsonia. Adulteratur semine quodam simili, quod facilè gustu discernitur: amarum enim est. Alij semen fœniculi aut seselis admiscentes ligusticum dolo uitiant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Λιγυστικὸν, Λιβυστικὸν.
Latinè Ligusticum, Galenus Libysticum.
Officinæ corrupto uocabulo Leuisticum.
Germani Liebstöckel *uocant.* *Gallis Leuistic appellatur.*

Ligusticum à Ligusticis alpibus, in quibus frequens nascitur, Galeno & Actuario unius literæ mutatione Libisticum. syluestre, hodie rarum, semine solo uisum Manardo, radix imperatoria uocatur Leoniceno & Musæ. Hoc autem accipiendum in compositionibus Arabum pro Keïsin seu Liuistico, apertè docet Diatrion pipereon, & dia Calaminthes, à Nicolao & Mesue ex Galeno paucis admodum mutatis descripta. In quibus & alijs non paucis Arabum descriptionibus, ut diacymino, dia moscho, lybisticum reposuit Actuarius. Vulgatũ autem Leuisticum, satiuum est, ob id minus efficax: nec Smyrnium est cum Ruellio, aut apij, uel dauci genus, cum Manardo, Smyrnium putante petroselinum Alexandrinum uel Macedonicum, nam quòd folia latiora aliquantulum, radixq; foris non adeo ater, culturæ adscribendum nam cætero simillima est.

Pastinaca. Cap. L.

Pastinaca uulgaris.

Pastinacæ Gallicæ syluestre genus, cuius semine pro Dauco utuntur officinæ

Pastinaca Gallica, Germanis Zammo ren/ Rot & Gelb rüben *appellata.*

Pastinaca

PAstinaca syluestris folia gingidij habet, latiora, sub amara: caulem rectum, scabrum: umbellam similem anethi, in qua flores insunt candidi, & in medio purpureum quiddam, fermè croceum. radix digiti crassitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta manditur. Semen potum uel impositum, menstrua mouet. ijs conuenit in potione, quos urinæ difficultas torquet, aut lateralis dolor excruciat, aut si aqua cutem subijt. serpentium morsibus ictibusq; prodest. præsumentes id nulla affici iniuria à serpentibus traduntur. conceptus adiuuat. Radix urinam pellit, uenerem stimulat. partus apposita eijcit. Folia trita, & cum melle imposita, phagedænas ulcerum purgant. Satiua ad eadem pollet, inefficacior tamen, & cibo aptior.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pastinacæ duo genera traduntur unum satiuum Σταφυλῖνος κηπαῖος, Græcis: pastinaca satiua Latinis: Pasteney, dicitur Germanis. alterum agreste, quod Daucus etiam appellatur, authore Galeno et paulo Aegineta hoc græcis σαφυλινος ἄγριος, Latinis semper cum addito pastinaca erratica. Wild pasteney / Vogels nester / Gallis uero Cariotes sauuage appellatur. Est & alterum genus in eodem similitudine pastinacæ quam Gallicam pastinacam uocant, Germani Gelb & Rot Rüblin / uel Moren. Galli Caryottes, prædulci radice, odorata, rufa: uel interdum purpurea, cuius genera etiam quatuor fecere. De quibus etiam Dioscorides agit sub dauci nomine infra cap. 67.

Pastinacæ omni calens natura est. Efficacior syluestris, magisq; in petrosis nata.

Seseli. Cap. LI.

SEseli Massiliense folia Fœniculi habet, crassiora: caulem uegetiorem: umbellam anethi, in qua semen oblongum, angulosum, degustanti statim acre. radix longa est, iucundi odoris. Semen & radix excalfaciendi uim habent. potu stranguriæ & orthopnϾ medentur, suffocationibus mulierum comitialibusq; prosunt. menses & partus trahunt. ad omnia interna mala pollent. tussim ueterem sanant. semen cum uino potum, concoquit, & tormina discutit. epialis febribus utile. contra perfrictiones in itineribus, cum pipere & uino bibitur. capris, cæterisq; pecudibus datur in potu, quò facilius suos fœtus enitantur. Aethiopicum Seseli, folia habet hederæ, minora, & ad periclymeni modum oblonga. frutex nigricat, palmitibus in bina cubita extensis: ramis sesquipedalibus: capitulo anethi: semine in tritici morem denso, nigro, amaro, Massiliensi odoratiore, & acriore, multum suaui. Peloponense folia habet cicutæ, latiora, & crassiora: caulem supra Massiliensis magnitudinem, ferulaceum, & latum: in cacumine umbellam, in qua semen latius odoratum, & carnosum pendet. Eisdem uiribus præditum est. nascitur in asperis, riguis & collibus. inuenitur etiamnum in insulis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Σέσελι μασσαλιωτικόν. Latinis Seseli Maßiliense. Officinis Siler montanum. Herbarijs quibusdam maior saxifraga. Germanis Sesel / Welscher Steinbrech. Gallis Ser montain apud Allobroges.

Sil siue sile herba est alio nomine Seseli appellata, cuius radice uel semine olim uina condiebant, quæ antemeridiano tempore sumebant. Vnde silatum ueteres dixere, quod nunc ientaculum uocamus.

Seseli

Seſeli fructu & radice, id eſt, ſemine, ualde calet, ac tenuium eſt partium, quare urinam mouet, epilepſiæ & orthopnœæ confert: laudatur Maßilienſe. Et alterum etiam Aethiopium, & tertium Creticum de quo in capite ſequenti. &c.

Creticum ſeſeli.

Cap. LII.

Tordylium, quod aliqui Creticum ſeſeli uocant, iuxta Ciliciam in Amano monte naſcitur, herbula ſurculoſa, ſemine duplici, rotundo, ſcutulorum effigie, odorato, ſubacri. Contra urinæ difficultatem bibitur. potu cit menſes. ſucco ſeminis cauliſq; uirentis, ternis obolis ex paſſo decem diebus hauſto, renes ſanantur. efficax eſt radix ad ciendas pectoris excreationes, in delinctu cum melle.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Τορδύλιον, Tordilium uel Tordylon, & Seſeli creticum Paulo Gordylion: & Tortilen aliqui ſemen Seſelis eſſe dixerunt, alij herbam per ſe, quam & Syreon uocauerunt, de qua mbil aliud proditum inueniſſe fatetur Plinius quàm quod in montibus naſcitur, ambuſtam ciere menſes &c.

Item eſt Tordylion quod latius hoc loco à Dioſcoride repræſentatur in Amano Ciliciæ monte, breuis & fruticoſa herba, ſemine paruo orbiculato, duplici, clypeolis ſimili, modicè acri, & aromatum modo odorato. hodie herbarijs (ni fallor) incognita. quod Fuchſius falſo exhibet pro Cretico Seſeli, cuius picturam damus, Mcum eſt.

Siſon.

Cap. LIII.

Siſon exiguum ſemen eſt, in Syria natum, apio ſimile, nigrum, feruens, oblongum. Contra lienis uitia bibitur urinæ difficultatem potu emendat. remoratos menſes citat. quo in condimentis, cum cucurbita, & aceto, indigenæ utuntur. in cacumine granula multa gerit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σίσωνι
Latinè Siſon.
Officinis falſo ſemen Amomi.
Germanis Frembder Peterſilien *dicitur.*

Officinæ eius herbæ cuius picturam damus ſemine hactenus pro uero Græcorum Amomo uſi ſunt, non tamen ſine errore, cum hæc herba cum Amomi planta nihil habeat commune, ut facile iudicum feret qui utriuſq; hiſtoriam conferre uoluerit, & uerum eſſe Siſon comperiet ſi quoq; diligenter, & huius delineationem examinauerit.

Anisum. Cap. LIIII.

ANisum in summa excalfacit, exiccat. oris halutim iucundiorem facit. doloris leuamentum præstat. urinam ciet* aquam quę subijt cutem, dissipat. potum sitim cohibet. animalium uenenis aduersatur, ualet ad inflationes. aluum & alba fœminarum profluuia sistit. lac ad mammas elicit, uenerem stimulat, dolores capitis leuat, suffitum naribus. cum rosaceo tritum, instillatumq́; fractis auribus medetur. Melius semper recens, plenum, non furfurosum, odore præstans. inter prima laudatum est Creticum, proximo loco Aegyptium.

*Addūt alij: Diffundendi uim habet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄνισον, ἄνησον. Latinè Anisum uel Anesum. Officinis Latinum nomen seruauit. Medicorum uulgus Romanum fœniculum. Germani Aniß uel Eniß. Galli Anis appellant.

Gal. li. 6. sim.

Anisi semen calidum siccum ordine tertio, urentibus proximum, acre, subamarum, urinas ciet, flatus uentris dißipat, digerit: addit Dioscorides uenenis resistere. Inter prima laudatur Creticum, melius recens & plenum. Huius loco & penuria, Anisum dulce usurpamus, quod γλυκάνισον Actuarius sæpe appellat.

Gal. li. 6. sim.

Ita sentire malo, quàm cum nonnullis Anisum uulgare Græcorum, Anethum initio tertij gradus calidum, siccum primo affirmare. Anethum uero uulgare calidius siccius, Anisum Græcorum calidum siccum tertio gradu. Nam uero ueterum Aniso (ut dixi) caremus, quod semen paruum apij simile semini, sed maius Dioscorides scribit: Anetho autem semen latum & foliatum Ruellius tribuit: ex quo scriptore nescio, nisi fortè Anethum nostrum pinxit, non descriptum ueteribus.

Carum. Cap. LV.

CArum, semen est uulgaris notitiæ. Excalfacit. urinam concitat. stomacho utile. os commendat. concoctionem adiuuat. utilirer miscetur antidotis & oxyporis, anisi uicem præbet, radix cocta, pastinacæ modo manditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κάρος, Et recentioribus Græcis Carnabum, uel Carnabadium, ut quibusdam placet:

Latinè Careum, Carium, Karos.

Officinis & herbarijs tantùm paterno casu cognitum, carui enim omnibus ore uno dicitur.

Germani Mattkümmel / Wisenkümmel.

Galli Carui uocitant.

Cari semẽ calidum siccum ordine tertio, mediocriter acre, urinas mouet, flatum discutit: planta etiam reliqua ab hoc utilis à Caria regione laudatißimum afferebatur: unde illi nomen multiplex, Carum, Carion, Careon, Caraon, Carota, siue ut nunc pronunciant careota. Cari siue Carei, unde nomen traxit, radix est: quam Atheneus dipnosophistarum lib. 9. celebrans, maiorem pastinacam falsò appellat, uulgari & cotodiana illa meliorem: quæ etiam elixa Pastinacæ modo estur, ut hoc loco Dioscorides quoq; testatur, licet seorsim etiam sub sisari nomine de eadẽ agere quibusdam uideatur suprà ca. 104. li. 2. his uerbis. Suauis in cibo ori elixa sisari radix est, stomacho utilis. Vrinam cit, & cibi appetentiam excitat.

Præterea Paulus Aegineta lib. 1. cap. de ijs quæ edendo sunt radicibus, hanc tanquam congenerem asti nacæ & dauco simul iungit, inquiens: σαφυλίνȣ δὲ καὶ δαύκȣ καὶ κάρȣ αἱ μὲν ῥίζαι, id est,

Staphilini

Staphylini uerò, quæ pastinaca est, & dauci & cari radices. Vbi cari radicē, siser transferunt interpretes, errore manifesto: nã hæc genera nos ita distribuimus ut pastinaca, quæ Staphylini Græcis dicitur, sit nostra uulgaris pastinaca, Germanicè pastency dicta. Dauci uerò radix sit uulgaris illa radix, Germanis Moren/Gel oder rot rüben dicta. Siser autem, cuius Plinius meminit lib. 19. Germanorum Geyerlein/ & Carota Cari radix Germanicè Matt kymmel wurtz: quod multi docti uiri nõ animaduertentes, has radices magno errore confundunt.

Anethum.

Cap. LVI.

ARidi anethi comæ seminisq́; decoctum, potu lac euocat. inflationes, & tormina sedat. aluum, uomitionesq́; sistit urinas ciet. singultus lenit, oculorum aciem hebetat. genitura restinguit, assiduè potum. fœminis uuluæ malo opportunis, ad desessiones utile. condylomata illitus eius cinis tollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄνηθον. Latinè Anethum.

Officinis latinum ac genuinum nomen seruauit.

Germanis Dyll. *Gallis Anete dicitur.*

Anethum calidum secundo ordine, siccum primo, tenuium partium, digerit, ex oleo decoctum dolores sedat, somnum conciliat, crudos humores coquit, præsertim uiride, quia minus calidum & humidius est. Vstum autem calidum siccum gradu tertio fit, ulcera præhumida, præcipuè pudendorũ et præputij cicatrice tegit. Coma florum odoratißima, & semine nobis consuetißimum est.

Cuminum satiuum. Cap. LVII.

Cuminum satiuum.

CVminum satiuum ori gratum est: sed multò magis Aethiopicum, quod Hippocrates regium appellauit. secũdum locum tenet Aegyptium. reliqua sequuntur. Prouenit in Galatia, in Asia, Cilicia, & Terentia, & plerisque alijs tractibus. Excalfacit, adstringit, exiccat. ad tormina inflationesque conuenit, coctum & cum oleo inditum aut cum hordeacea farina illitum. orthopnoicis datur in posca: demorsis à serpente, in uino. testium collectionibus auxiliatur, impositum cum uua passa, aut lolij farina ceratóue. mensium abundantiam inhibet. contritum autem in aceto, & naribus obiectum, sanguinis profluuia sistit. colorem bibentiũ aut perunctorũ mutat in pallorem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κύμινον. Latine Cuminum.

Officinæ Romanum cognominant.

Germanis Römscher kymmel/pfeffer kymmel.

Gallis Comin dicitur.

Cumini semē utile magis, calfacit ordine tertio, siccat, astringere addit Dioscorides, urinã mouet, flatũ extinguit: satiuũ est ac syluestre, idq́; Dioscoridi duplex: laudatur Aethiopicũ, deinde Aegyptiũ. Aethiopicũ Hippocrates regiũ appellauit. Siccãdi calefaciendiq́; uires habet. Plin. li. 19. Condimentorum tamē, omniumq́; fastidijs cuminum amicißimum. Idem lib. 20. In eo magnus usus in stomachi præcipuè remedijs. Discutit pituitas & inflationes, tormina quoq́; & intestinorum dolores. Verum tamen omnem pallorem bibentibus gignit.

V

Syluestre cuminum. Cap: LVIII.

Ritter sporen.

S. Catharinen blůmen.

SYluestre cuminum, plurimũ efficaciusq́ꝫ in Lycia & Galatię Asia, atq; Carthagine Hispanię gignitur: frutice paruo, dodrantali caule, ac tenui, quaternis aut quinis folijs tenuibus, ueluti serratis, & gingidij diuisura. in cacumine capitula quina, aut sena habet, mollia, rotunda, in qbus est semen acerosum, gustu satiuo acriore. nascitur in collibus. Bibitur semen ex aqua, aduersus tormina inflationesq́ꝫ. item contra uenenatas bestias, ex uino. singultus ex aceto sedat: stomacho utile, quem humor uexat. sugillata tollit, si manducatum cũ melle & uua passa illinatur. testium inflammationibus, adiectis eisdem illitum medetur. Est & aliud syluestris cumini genus, satiuo nõ dissimile, quod à singulis floribus pensi

pensilia promit cornicula, in quibus semen est melanthio simile: quod potum omnium serpentium morsibus præsidio est calculosis & ijs qui urinæ stillicidio uexantur, aut concretum sanguinem cum lotio reddunt, auxiliatur. sed apij semen feruefactum postea bibendum est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cumini syluestris primum genus Græcis κύμινον ἄγριον. Latinis syluestre Cuminum.
Officinis Consolida regalis. Germanis Ritter spörlin.
Gallis cornuetta, dicitur.
In segetibus inuenitur, caule singulari, ramoso, folio prope fœniculi, semine nigro in corniculata siliquula concluso. hodie in hortis seritur & Germanice S. Catharinen blümen dicitur, herba ad descriptionem primi generis generis syluestris cumini ferè propius accedens, Germaniæ alioqui peregrina herba, ac nuper ex Italia allata, eius figurã præcedẽs pictura ostendit. Alterum Cumini syluestris genus Græcis κύμινον ἄγριον ἕτερον. Officinis nigella syluestris.
Germanis wild schwartzer Coriander. nominatur.
Folia anethi habet, flores nigellæ satiuæ similes, nisi quòd colore sint elegãtiores. Capitulũ planè aquilegiæ respondet, atq; in se semina nigra & odorata cõtinet.

Ammi.

Ammi. Cap. LIX.

AMmi Aethiopicũ cuminum appellãt. plerique hoc natura diuersum esse ab illo existimant. Vulgo notum est semen exile, multò minus cumino, origanũ resipiens. Eligendum est purũ, minimè furfurosum. Vis ei excalfactoria, feruens & exiccans. facit ad tormina, urinæ difficultatem, serpentium ictus, cum uino potum. menstrua ciet. miscetur derodentibus cantharidum medicamentis, quæ ecdoria uocant, ut inde exortis urinæ difficultatibus resistat. sugillata cum melle tollit. colorẽ potu aut illitu mutat in pallorẽ. suffitũ cum uua passa aut resina, uuluas purgant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄμμι. Latinè Ammi. Romanis Cuminum Alexandrinum, quidam Aethiopicum cuminum id esse putant, alij regium cuminum appellant. pleriq; alterius naturæ in totum existimant Aethiopicum cuminum ab eo quod uocatur ammi.
Officinis Ameos corrupte.
Germanis Ammey samen dicitur.
Ameos semen calidum siccum in fine ordinis tertij, tenuium partium, album, subamarum, acre, digerit, urinam mouet. Ami commendatur. Illiricum, lib. 9. cõp. ph. part. alij Aegyptium laudant. Nascitur & hodie in Germania nostra, & magna copia prouenit, sic ut deinceps extirpari uix queat. Lib. 6. simp. Lib. 9. cõpo. ph. part.

Coriandrum.

Coriandrum. Cap. LX.

COriãdrum aut corianum uulgaris est notitiæ, uim refrigeratoriam habens. Quare illitũ cũ pane aut polenta, ignibus,

sacris, & ulceribus quæ serpunt, medetur. epinyctidas cum melle uel uua passa, testium inflammationes, carbunculosq́ sanat. cum faba fresa, strumas & tubercula discutit. tineas interaneorum expellit semen, cum passo potum. genituram adauget. largius tamen sumptum, mentem non sine periculo mouet: quare continuo & copiosiore usu abstinendum. Succus cum cerussa spumaue argenti, necnon aceto & rosaceo illitus, ardentes summæ cutis inflammationes emendat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κόριον, κορίανον. Latinè coriandrum, corianum, corium.
Officinis Latinum nomen seruauit. Germanis Coriander/Coleander.
Gallis coriander dicitur.

Coriandrum essentiæ amaræ habet plurimum, parum humiditatis aqueæ tepentis, pauxillum astrictionis, à qua refrigerat, ut ab amarore calfacit, terget, digerit, tenuium est partium, lumbricos necat. sed largius sumptum mentem mouet non sine periculo, ob id aceto maceramus, pòst siccamus. Officinæ coriandrum præparatum uocant ita emaceratum.

Hieracium. Cap. LXI.

Dens Leonis. Hieraceum minus.

Hieraciũ magnum, caulem emittit asperum, subrubrum, spinosum, cauum: folia ex interuallis rariusculè diuisa, similia soncho per ambitum: luteos flores in oblongis capitulis. Vim refrigerandi habet, & modicè substringendi. unde illitum, stomacho æstuanti, inflammationibusq́ue prodest. succus erosionem stomachi sorbitione mitigat. herba cum radice illita, uibratis à scorpione ictibus auxiliatur. Hieracium paruum, folia ex interuallis habet, diuisa in ambitu: cauliculos teneros, uirentes, in quibus lutei flores orbem circinantes emicant. Vim suam ad eadem ad quæ superior impendit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hieraceũ Dioscorides in duo genera distribuit, maius scilicet & minus. Hieraceũ maius nusq̃ non in pratis emicat, officinæ & herbarij Cichoreã luteam aut croceam appellant, Germani ad Græcam alludentes appellationem, habich kraut uocant, facie tota, præterquàm flore, qui luteus conspicitur, cichoream æmulatur, namque caulem emittit asperum, subrubrum, spiculis horrentem, intus cauum, folia ex interuallis rariuscule laciniata per ambitum, flore in oblongis capitulis luteo. Hieracium Græci uocant, quoniam accipitres scalpendo eam, succoq́; oculos tingendo obscuritatem cum sensere discutiant. Hieraceum paruum Græcis ἱεράκιον ἕτερον. Officinis dens leonis, quòd folium sinuatim per lacinias denticulatum sit. Sunt qui Barbara uoce Taraxicon & Altaraxacon uocant, & monachi caput.

Germanis Rörlkraut/pfaffen rörlin/pfaffen blatt dicitur. Hãc Fuschius falsò pro Hedypnoide pingit. folijs multis constat, utrinq; denticulatis in terra sessilibus, cauliculis dodrantalibus, cõcauis, leuibus & enodibus, flore luteo, stipantibus in circuitum foliolis coronato, qui senescens euanescit in lanuginem, quæ cùm aura raptim fertur &c.

Apium. Cap. LXII.

Apium hortense.

HOrtensis apij herba ad eadem ad quæ corianum conuenit. inflammationibus oculorum, cum pane aut polenta illinitur. æstuantem stomachum mulcet. mãmarum duritiam ex lacte concreto cõtractam reprimit. urinam ciet, siue crudum, siue coctum edatur. decoctum eius radicisq; potum, uenenorum noxæ resistit, quum uomitiones excitet. aluum cohibet. semen uehementius urinam pellit. contra serpentium uenena, aut epotam argenti spumã auxiliatur. inflationes discutit. admiscetur medicamentis quæ dolorum leuamenta præstant, theriacis quoq;, ac tussis remedijs. Eleoselinum in humidis nascitur, satiuo grandius, & ad eadem efficax. Oreoselinum, caule est dodrantem alto, ab radice tenui exeunte: per cuius ambitum rami & capitula cicutæ, multò tamen tenuiora: semine cumini, oblongo, acri, & odorato, tenui. nascitur in petrosis & montibus. Vrinam ciet, semine ac radice in uino potis. menses trahit. antidotis, necnon medicamentis urinã cientibus & excalfactorijs inseritur. Nec hallucinari nos oportet, existimantes oreoselinum esse, quod in saxis prouenit. aliud enim est petroselinum. Petroselinum in Macedonia prouenit, in prærupt is locis: semine ammij, odoratiore, sapore acri, aroma olente. Vrinam cit ac menstrua. cõtra stomachi & coli inflationes, & tormina prodest laterum, renum, & uesicæ doloribus in potu subuenit admiscetur antidotis urinam cientibus. Hipposelinum, Latini olusatrum appellant, aliqui smyrnion, quãuis aliud sit quod propriè smyrnion dicitur, ut paulò pòst referemus. Est autem maius & satiuo apio candidius: caule alto, cauo, molli, habente ueluti lineas: folijs latioribus, in puniceum uergentibus: coma rorismarini, florum plena, dependentibus in cacumine corymbis, antè quàm deflorescat. ea semine turget nigro, oblõgo, acri, solido, aromatico. radix dimittitur tenuis, odorata, candida, quæ os commendat. In umbrosis & palustribus enascitur. olerum generis, ut apium radix cruda coctaue estur. folia cũ caulibus decocta manduntur, & per se aut cum piscibus præparantur, crudaq; muria condiuntur. Vim hanc habet, ut poto semine ex mulso uino menses ciet. algentes calfacit potu aut illitu. urinæ stillicidio auxiliatur. radix eosdem præstat effectus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Apium satiuum est, cuius gratia uulgo est, cuiusq; rami largis portionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent. Quæ Plinij uerba nostrum uulgare petroselinum magis indicant, Germanis peterlin & petersilien, Gallis persill appellatum: atque idem σέλινον εὐώδιμον, id est, odoratum. Theocritus 3 εὐώδιμον uocat.

Nostrum uerò uulgare apium est Dioscoridis & Galeni Eleoselinum, hoc est cum Gaza, paludapium, quia in paludibus & secundum aquæ ductus nascitur. Græci ἑλεοσέλινον, Latini apium palustre, uulgo simpliciter apium, ut aliqui sentiunt. Italiam tamen Maceronem, aut Canneam uocare scribit Ruellius, Germani epfich & eppen. Galli Esgrur persil uocant, ut Ruellius arbitratur.

Petroselinum autem uerum ex Macedoniæ asperis & præruptis petendum ut Galenus docet lib. ii. de antidotis his uerbis. Petroselinũ, id est, apium petrosum omnibus notum, in regione Macedoniæ præcipiti nec magna laudatißimum nascitur, hoc est, acerrimum & amariß. maximè si recens fuerit, sed parcum, à qua Estreaticum dicitur & Macedonicum. Plurimum uero in Epiro gignitur, ex qua in Macedoniam comportatum, & propè totum in Theßalonicen, inde tanquàm Macedonicũ à mercatoribus deuehitur: alioqui uniuersis gentibus non sufficiat. Quomodo mel Atticum melle ex Cycladibus locupletant, proq; Attico uendunt: & uinum falernum in parua quadam Italiæ regione parcum genitũ, sic ab indigenis adulteratur, ut in omnem Romanorum imperio subditam regionem feratur.

Si autem Estreaticum Macedonicum petroselinum desideras, nihil peior sed minus amara erit theriace, & alia antidotus, si alterum inijcias. Non enim deleterijs pharmacis, aut uirulentarum bestiarum morsibus adeò aduersatur, quod principalißimum est theriaces promißum: sed id hydropicis, imbecillibus, & alijs quibusdam similibus affectibus succurrit.

Eleoselinum: apud Vulgare.

Ostrutium. Meyster wortz.

Pimpinella. Bibinel.

Hodie de petroselino etiam inter doctißimos parùm constat. Conrado Gesnero Medico peritißimo id uidetur quod hodie Ostrutium, alij imperatoriam uocant, in montibus & Saxosis nascens, figura apij, amarißimum acerrimumque inter omnia apij genera, quod Galenus de petroselino Macedonico & Estreatico scribit, quod sanè nomen etiam ad Ostrutium accedit. Alij Astrantiam, quidam magis corrumpendo Magistrantiam uocant. Easdem omino uires uulgus nostrum de eo pollicentur, quas de petroselino ueteres. Alpini ad omne morborum genus quasi panacea utuntur. Germanis Meyster wurtz dicitur.

Hieronymus Tragus in uera cognitione simplicium nulli secundus, aliam herbam pro ueterum petroselino nobis osteneit, uidelidet nostram uulgarem pimpinellam, quam Germani Bibinel uocãt, & hæc sanè non longe à legitima ueterum petroselini deliniatione abscedit, quid uerò in tanta sententiarum uarietate statuendum sit, doctioribus & quibus plus otij fuerit iudicandum relinquimus.

Leonhardus fuschius imperitis nouam erroris ansam præbuit, eam scilicet herbã, quæ semen illud profert, Dioscoridi cap. 53 huius libri Sison appellatum, omnibus tamen reclamantibus notis, errore manifesto nobis obtrudens.

Quod uerò Macedonicum petroselinum uulgo dicitur, est hiposelinũ, quod olus atrũ, seu pullum à Latinis appellari Hermolaus, Ruellius, Marcellus in Dioscoride inscripserũt, quod meus codex Græcus nõ habet, Galenus autẽ uerũ Smyrniũ ὀλύσατρον Romæ uocari iam consuetũ scribit lib. 2. Alimẽt.

Græci ἱπποσέλινον. Latini Hipposelinũ, olusatrũ ut diximus. Officinæ petroselinũ Macedonicũ. Ger. à magnitudine Groß eppich/uel Groß epff. Galli Meicherõ Alexandri uocant.

Paludapium Wassermarck.

Hipposelinon.

Est & aliud genus apij, ἐλεοσέλινον, ἢ ὑδροσέλινον Græcis. Paludapium & palustre apium (ut uulgare apium) & Rusticũ apium Latinis. Germanis Wasser eph, & Bauren eph dictum, nascitur in paludibus, & ipsa aqua, Apio hortulano maius, caule tenero, concauo, folio molli, raro nec hirsuto, simile apio sapore, floribus, semine & radice. Sunt tamen qui genera apij ita distinguũt, uidelicet, ut primũ apij genus, quod Dioscorides hortense appellat, nostrũ uulgare apium sit uulgo Eph & Eppich appellatum.

Eleoselinum uerò de quo ultimo egimus, scilicet palustre apium. Germanis Wasser & Baureneppich/dictum.

Oreoselinum uerò arbitrantur hortulanum nostrũ apiũ. Germanis Petersilien/Gallis persil dictum.

De Petroselino nihil certi constat.

Hipposelinũ quartũ genus apij erit, quod Officinis petroselinũ Macedonicũ appellari falsò, suprà monuimus.

Omnia hæc Selinorum, id est, apiorum genera idem pollent tota, sed semine sunt potentiora, & in his præcipuè Macedoni. cũ calidũ siccũ ordine tertio &c.

Smyrnium. Caput LXIII.

SMyrnion, quod in Cilicia petroselinũ uocant, passim in Amano monte gignitur. caulẽ habet apij, & stolones multos: folia latiora, subpinguia, ad terrã infracta, robusta, odore medicato, cũ quadam acrimonia, iucunda, colore in luteũ lãguescente. capitibus caulium orbiculatis, ut anethi, semine brassicæ, rotundo, nigro, acri, myrrhę sapore, ita ut alterũ alterius loco cedat. radix quoq; odorata, gustu acri, fauces mordet, succosa, mollis. cortex eius foris niger, intus uiridis, aut subalbidus. Nascitur in saxosis, & collibus, atque squalidis, & limitibus terrenis. Vis radicis, herbæ & seminis, excalfacere. folijs muria maceratis ad obsonia utuntur. aluum sistunt. radicem contra serpentium ictus bibere conuenit. tusses & orthopnœas mitigat. urinæ difficultati medetur. recẽtes tumores, collectiones, duritiasq; discutit. illita, uulnera ad cicatricẽ perducit. partus abortu uitiat, si feruefacta subijciat. Semẽ, lienis, renũ & uesicę uitijs prodest. mẽses & secũdas pellit. cõmodè dat ischiadicis in uino. inflatiões stomachi lenit. sudores ciet, & ructus. peculiariter datur hydropicis in potu, & contra febrium circuitus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Proximè ad sententiã Dioscoridis Plinius Smyrnion depinxit, folia apij tradẽs habere, latiora, & maximè circa stolones multos, quorũ à sinu exiliunt pinguia, ad terrã instrata, odore medicato, cum

quadam acrimonia iucunda colorem in luteum languescente capitibus, caulium orbiculatis, ut apij, semine rotundo, nigro, qui arescunt incipiente æstate. Si cuiq; tam celebres notulas libeat explicare, facilè perpendet, eam esse herbam quam nostri herbarij, Angelicam & sanct spiritus radicem, à suauißimo eius radicis odore, quem spirat: aut ab immensa contra uenena facultate, appellant, Germanis Angelic/ Heylig geysts wurtz/ *&* Brust wurtz *uocatur. Duo huius plantæ inueniuntur genera, unũ*

Wild angelic.

Zam angelic.

in hortis, hac specie uisitur & zam angelic *uocatur, radix crassa est, et multa, foris nigricans, intus candida, tuber in ea quæ super terram eminet. Caulis ei fœniculaceus, folium apij in aurei colorẽ languescens, semen foliaceũ, latũ, nempe quod figura exile foliolum exprimit, in umbello apio simili aut anetho: hoc mira fragrat iucunditate. Altera sylvestris in montosis proueniens, odore illo suaui cum radix tum semen caret. Satiua angelica quam uerum esse Smyrnium non dubitamus, unicè uenenis aduersatur. quam uim illi Dioscorides quoq; tribuit, cum radicem eius cõtra serpentium ictus bibere docet. Pestilentiæ populatim seuientis arcet contagia. Corpora ab lue pestifera uindicat, si tantum, ut adfirmant, in ore teneatur. Per hyemem ciceris magnitudinem cũ uino, per æstatem ex stillatitio rosarum liquore sumpsisse satis est. Nec sensurum ea die contagionem pollicemur, qua quis deuorarit, nam urina & sudore uenenum abigit.*

Weyß hirtz wurtz.

Elaphoboscum. Caput LXIIII.

ELaphobosco fœniculaceus caulis est, aut rorimarino similis, geniculatus: folijs duum digitorũ latitudine, ut terebinthi, prelõgis, aliquantũ asperis, circũfractis. adnata multa habet, ferẽtia umbellas anethi similes, & semina eiusdẽ: florẽ subluteũ: radice ternũ digitorũ longitudinis, & crassitudinis unius, candida dulci, esui apta. Caulis tener pro olere mãditur. cõtra serpentium ictus, datur semen in uino. Fama autẽ est, hoc pabulo ceruas serpentium morsibus resistere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Paucis hodie cognoscitur elaphoboscon, etsi frequens ubiq; reperiatur, Romani Cerui ocellum appellarunt, officinæ Galliæ simul & herbarij, ut rei ipsius nouæ, nouũ indiderunt nomen, gratiam dei uocantes. Sueßionensis ager, herbam copariam nominat, quod ea utantur ad uulsa, rupta. Nempe gratia Dei, caule prosilit fœniculaceo, geniculato, folijs fermè duorum digitorũ latitudine, prælongis subasperis, infractis. Adnata multa caulis spargit, umbellas anethi similes ostendantia. & semina eiusdem, florem subluteum, radice ternũ digitorum longitudinis, & craßitudinis unius, candida, dulci, apta

cibo

cibo, Dioſcoridis pictura ad unguem profectò repræſentat, nulla reclamante nota, herbam quam modò diximus tam inſigni nomine gratiã dei uocari. fortè ea quam hodie Weiß hirtz wurtz Ger. uocãt.

Fœniculum. Caput LXV.

Hippomarathrum.

FOeniculum ſi herba edatur, aut ſemẽ cũ ptiſana bibatur, mãmas lacte replet. comæ decoctũ in renũ dolorib. ſubditũ proficit, quippe quod urinã excitet. cõtra ſerpẽtium ictus in uino cõueniẽter bibit. mẽſes ciet. in febrib. nauſeã & ſtomachi feruorẽ, ex aqua frigida potũ ſedat. cõtritæ radices & cũ melle illitę, morſibus canum medent. Succus caule & folijs exprimit, & in ſole ſiccatus, in medicamẽta adijcitur, quæ ad excitandã oculorum aciẽ cõmodè tẽperantur. Extrahitur ſuccus ad eadẽ ualens, etiã ſemine uiridi, ramulisq́ & radicibus prima germinatiõe inciſis. In Iberia quæ ad occidentẽ ſpectat, ſuccũ reddit gũmi ſimilẽ. Caulem medium, dum herba floret, ruſtici demetunt, igniq́ admouẽt, quò facilius ui caloris exudans gũmi remittat: q̊d efficacius ſucco eſt, ad medicamẽta oculorũ.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis μαράθρον. Latinis fœniculum, Marathrum. Officinis Latinum nomen ſeruauit.

Germanis Fenchel. Gallis du fenoil.

Fœniculus calidus ordine tertio, siccus primo, semine magis quàm radice, minus folijs, quibus lac gignit, ut illis urinas, & menses magis ciet. Cortex radicis in usu est frequenti, lib. 8. comp. phar. par. μαλαθροσπέρμον per λ. ubiq; scribit Actuarius, id est, marathri semen.

Fœniculum erraticum, siue hippomarathrum.

Caput LXVI.

EST & syluestre fœniculum, magnum. fert autem semen cachryi simile, cuius radix iucundè olet, potaq́; stranguriæ medetur. menses imposita ciet. uentrem sistit, radice aut semine poto. contra serpentium morsus auxiliatur. calculos comminuit. regium morbum expurgat. lactis abundantiam facit. decoctum foliorum haustum, fœminas à partu purgat. Traditur aliud hippomarathri genus, longo, exili, & angusto folio, semine coriandri, rotundo, acri, & odorato. Excalfaciendi naturam habet, & uiribus fœniculo respondet ad omnia infirmius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἱππομάραθρον. Latinè fœniculum syluestre.

Officinis incognitum. Germanis Wilder fenchel.

Gallis fenoil bastard dicitur.

Satiuo procerius est, brachiali crassamento, folijs etiamnum maioribus, semine miliaceo, radice alba, odorata, in apricis, & petrosis inuenitur.

Diocles alterum syluestris fœniculi genus, Dioscoridi ἱππομάραθρον ἕτερον dictum longo & angusto folio, semine coriandri repræsentauit. Medicinæ cum eo genere priore communes; uerùm inferioris operæ.

Daucum.

Caput LXVII.

DAucum aliqui Daucium uocant. Creticum folijs fœniculo simile, minoribus & tenuioribus: caule dodrantali: umbella coriandri: flore albo: semine acri, candido, hirsuto, suauissimi odoris in mandendo. radix digitali crassitudine & dodrantis longitudine adolescit. in saxosis nascitur, & locis sole illustratis. Aliud eius genus syluestri apio simile, acre, odoratum, aroma olens, feruentis gustus. Probatissimum Creticum. Tertium assignatur genus folijs coriandri, floribus albis, capite & semine anethi, muscario pastinacæ: semine oblongo, ceu cumini, acri. Omnium semen excalfacit potum urinam, mẽses, & partus extrahit. torminibus liberat. ueterẽ tussim mitigat. phalangiorum morsibus potum in uino auxiliatur. tumores illitu discutit. Seminis duntaxat in alijs generibus inualuit usus. in Cretico, etiam radicis, quæ maximè contra uenenatorũ iniuriã in uino bibitur.

Daucus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dauco genera tria Creticum Latinis, Gallica pastinaca dicitur, uulgo (falsò tamẽ) syluestris carota, in officinis principẽ retinet appellationẽ, ea namq; caule assurgit pedali, folijs fœniculi, sed candidiusculis minoribusq;, coriani muscario, in quo semen hispidum, milij ferè capacitate, albũ, feruens, acre, odoratum, radice digitali craßitudine, bipalmũ longa, in apricis petrosisq; nascitur, Germanis Vogels nester / Veld moren dicitur. *Alterum ubiq; prouenit, præcipuè in terrenis, limitibusq́; & pingui solo, apio simile, feruens, acre, & gustanti odoratum.*

Tertium genus pastinacæ non dißimile, opacante fastigium anethi umbella, semine oblongo, odoratu graui, sapore, ut cuminũ acri, utrũq; genus asininũ daucũ herbarijs audio uocari. Galen et Paulus daucũ nihil aliud esse uoluerunt, q̃ staphilinũ syluestrẽ. Hippocrates daucum

Aethiopicum laudat. Daucum refert Galenus agrestem pastinacam nonnullis nominari. Fuchsius & syluestre, & satiuum genus pastinacæ, Dauci, cũ radice sisari, & cari confundit.

Delphinium. Caput LXVIII.

DElphinium surculos emittit à radice una sesquipedales, aut maiores, à quibus folia exeunt parua, tenuia, diuisa, prælonga, quæ delphinorũ effigiem repræsentant: unde tractum nomen est. flos uiolæ albæ nõ dissimilis, purpureus: & semen in siliquis milio proximum, quo nõ aliud utilius bibi potest ab scorpione percussis. Aiunt enim obiecta herba scorpiões resolui, atq; ignauos torpescere: semota uerò ea, sese recolligere. Prouenit in asperis & apricis. Alterum est delphiniũ, quod Romani buccinum uocant, superiori simile, sed folijs & ramis longè gracilius. Viribus eisdem pollet, sed non ita efficacibus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Herbarij quidam Delphinium esse putant, quam filium ante patrem, uulgo appellant, quod siliquã & intus semen ante floris exitum ostendat, rectius si partus ante conceptum, ab eis appellaretur. Iam audio aptius ab teretis siliquulæ per extremum in expansum florem exeunte, buccinariã quadam similitudine dici, siquidẽ ea surculis à radice una pedalibus funditur, folijs paruis, tenuibus intersectis, incuruis longiuscula delphinis effigie, flore uiolæ matronalis, suppurpureo, semine in ualuis teretibus exiguo, milio non dissimili. Inuenitur frequẽs in asperis, & locis totius diei solem accipientibus.

Pyrethrum. Caput LXIX.

Syluestre Pyrethrum.

PYrethrũ saliuarem uocant, folia cauleḿq; emittit ut daucum syluestre & fœniculum: umbellamq; anethi, circinatæ rotunditatis*. radix longa est, pollicis crassitudine, gustu feruidissimo. Pituitã elicit, ideo in dolore dentium, decocta in aceto, colluto inde ore, auxiliatur. mansa pituitam extrahit. sudores ciet, perunctο ex oleo corpore. diuturnis horroribus efficax. contra perfrictiones membrorum, resolutionesq; eximiè conducit.

*capillacea, alij.

NOMINA ET Explicatio.

Græcè πύρεθρον.

Latinè pyrethrum à feruido sapore dicta.

Officinis genuinũ nomẽ seruauit.

Germanis Bertram.

Gallis pes Alexandrinus dicitur.

Pyrethrum ab ignea, & caustica urẽteq; ui dictum, quia mansu saliuam potentius, quam pro caloris modo elicit: unde & saliuaris quoq; Latinis dicitur, ut Dioscorides testatur: in Apennino frequens, annis quinq; seruatur: affectibus omnibus frigidis efficax.

Rosmarinus. Caput LXX.

DVo rosmarini genera. unum fœcundum frugiferumq́;, cuius semē cachrys uocatur. folia fœniculi habet, crassiora & latiora, in rotæ speciem, humi sparsa, iucundè olentia, caulem cubiti altitudine, aut maiorem, multis concauum alis: in cacumine umbellam, in qua semen copiosum, candidum, sphōdylo simile, rotundum, angulosum, resinaceum, quod in mandendo linguam exurit. radix thus redolet, candida, prægrandis. Est & alterum omnino consimile, semen ferens latum, nigrum uti sphondylion, odoratum, minimè exurens, radice foris nigra, intus si frangatur, alba. Verum id quod sterile dicitur, illorum planè similitudinem refert: sed neq; caulem, neq; florem, neq; semen promit. nascitur in saxosis & asperis. Trita omnium herba communiter hæmorrhoidum profluuia sistit. sedis inflammationes & condylomata mitigat. concoquit strumas & abscessus qui ad maturationem ægrè perducuntur. Siccæ radices cū melle ulcera purgant. torminibus medentur cum uino potæ. & contra serpentiū morsus conueniunt. menses & urinas cient. ueteres tumores illitu discutiunt. Tam radicis quàm herbæ succus, adiecto melle illitus, oculorum aciem exacuit. Potum semē ad eadem pollet. si comitiale malum sentiatur, aut uetus pectoris uitium, auxilio est. regio morbo laborātibus cum uino & pipere datur. sudores mouet, cum oleo perunctum. ruptis & conuulsis prodest. podagris, cum loliacea farina & aceto tritum, illinitur. purgat uitiligines, addito aceto quàm acerrimo. Semine in potionibus utendum, eius quidem quod Cachryn nō ferat, quippe illud sua acrimonia arteriam exasperat. Rosmarinum cum erica nasci, folijs lactucæ syluestris amaræ asperioribus, cādidioribusq́;, radice breui, Theophrastus autor est, potuq́; idipsum alterutra parte purgare. Cachrys uim habet excalfaciendi, & uehementer exiccandi, quare abstergentibus medicamentis inseritur. contra oculorum fluxiones capiti illinitur, ita ut tertio die soluatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Schwartz hirtz wurtz.

Libanotidis siue rosmarini Dioscorides *tria genera facit, unum sterile, hodie nobis planè incognitum, alterum fœcūdum, quod duplex est. alterum est cuius semē canchrys dicitur, fœniculi folio, craßiore, orbiculato, in terram iacente, caule cubitali, aliquando etiam maiore, stolonibus multis, quorum à capitibus umbellæ gestantur, seminis plenæ candidi & spondylio similis, rotundi, angulosi, gustu acuto, resinacei, accendentis os cùm manditur.* Radix alba *magnitudinis iustæ, thus redolēs, & hoc genus, quod equidem sciam, hodie prorsus nulli cognitum.* Alterum *simile superiori per omnia, sed lato semine atq; nigro, spondylion imitante, odorato, neq; feruenti, radice foris atra, intus si frangatur albida, hæc est quam* Germani Schwartz hirtz wurtz *appellant, à radice nigra. hanc* Fuchsius *falsò inter* Dauci *genera numerauit, eius picturam hic exhibemus.*

Rosmarinum coronarium. Caput LXXI.

ROsmarinum quo coronarij utuntur, ramos mittit tenues, & circa eos folia minuta, densa, longa, exilia, subter incana, supernè uirentia, graui odore. Excalfactoria ui preditum est. regium sanat morbum, si decoctum in aqua, ante exercitationes bibatur: & ubi laborans exercitationi se crediderit,

Rosmarinus.

derit, in balnea descẽdat, & merum potet. acopis, gleucinoq́ unguento admisceri solet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λιβανωτὶς στεφανωματική.

Latinè Libanotis coronaria.

Officinis rosmarinus. Germanis Rosmarin.

Gallis rosmarin dicitur.

Libanotis ea quã Romani appellant Rosmarinum, & qua nectentes coronas utuntur, in exilibus uirgis folium fert tenue, crebrũ, oblongum, & gracile, intus cãdicãs, & extrà uiride, odore graui, quo Narbonẽsis prouinciæ tractus adeò scatet, ut haud temere lignũ aliud urãt. Apud nos areas hortorum, eleganter topiario conuestit opere. utilis folio et flore, quem uulgus absolutè ἄνθος malè uocat. nec antidotus δι' ἀνθῶν Actuarij solius Rorismarini florem recipit, sed aliorum.

Spondylium. Caput LXXII.

Spondylion.

Spondylium folia quadamtenus platani & panacis habet. caules fœniculaceos, cubitali altitudine aut amplius assurgentes, in quorum cacumine semen duplex, seseli simile, sed latius, candidius, & magis paleaceum, grauis odoris. flores eius albi, aut pallẽtes: radice raphani, candida. nascitur in palustribus & aquosis. Potum semen pituitam per aluum extrahit. medetur iecinoris uitijs, regio morbo, comitialibus, orthopnoicis, uuluarum strangulationi. ueternosos suffitu reuocat. cũ oleo cõmodè infunditur capitibus phreniticorum, & lethargicorũ. item capitis doloribus. cum ruta illitum, serpentia ulcera cohibet. Datur radix contra regium morbum, & iecinoris uitia circum rasa eadem & iniecta callos fistularũ derodit. Recentis floris succus exulceratis auribus, purulentisq́ accommodatur: qui cæterorum succorum more exprimi, dein recondi solet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σπονδύλιον. Latinis spondylium & spondylion.

Officinis Ostrutium, Astrens, Magistrantia.

Germanis Meyster wurtz. Gallis l'austruce. dicitur.

Hanc plantam quam uerum spondylion esse non dubitamus, etiã uiri docti miserè distraxerunt, ut tandem inuenirent, cui capitulorum Diosc. rectè aptari posit. Alij enim, ut suprà ostendimus, hanc uerum esse petroselinum Macedonicum contendunt, alij Laserpitium Germanicum, alij pro uero Smirnio habent. Sunt & alij, qui hunc ad Panaces Dioscoridis referunt, ex Panacis adprobantes descriptionibus, ex odore, succo & gummi, quæ omnia Panacis radicibus cõueniunt. sed facilè erroris conuincuntur, si ad legitimam delineationem Sphondylij conferatur, nulla penitus reclamante nota. Adde quòd easdem omnes uires uulgus nostrum de hac pollicetur, quas de spondylio ueteres, atq; hoc loco Dioscorides describit.

Ferula. Caput LXXIII.

E Viridi ferula medulla pota utilis est ad cruentas excreatiões, cœliacosq́. cõtra uiperarum morsus in uino datur. erumpentem naribus sanguinem indita sistit. semen potum torminosis auxiliatur. sudores ciet, uncto ex oleo corpore. Caules, si edantur, capitis dolores faciunt. muria cõdiuntur. Ferula itaq; caulem profert ternum sępe cubitorum: folia fœniculi, longè asperiora & latiora. qua ab imo caule uulnerata sagapenum efficitur.

Calidis ferula nascitur locis, atq; trans marta, hodie planè incognita.

Peucedanum. Cap. LXXIIII.

PEucedanum caulem emittit tenuem, gracilentum, fœniculo similem. comã habet statim à terra foliosam, ſpiſſamq́ꝫ. flore luteo, radice nigra, craſſa, plena, graui odore, ſuccoſa. gignitur in montibus opacis. Tenera radix cultello conciditur, profluensq́ꝫ è plaga ſuccus umbræ mandatur: in ſole ſiquidem cõteſtim euaneſcit. Colligitur capite prius & naribus roſaceo perfuſis, ne capitis dolor premat, & uertigo ſentiatur. aſſationi radix inutilis fit. Tam lac quàm ſuccus radice & caulibus extrahi ſolet. ſicuti è mandragora: uerum inefficacior ſucco lachryma habetur, & uelocius expirat. Interdum etiã concreta inuenitur lachryma, thuris ſimilitudine, caulibus radicibusq́ꝫ adhærens. Præfertur ſuccus è Sardinia & Samothrace, colore rufo, odore graui, feruens guſtu. Ex oleo & roſaceo illitum peucedanum prodeſt lethargicis, phreniticis, uertiginoſis, comitialibus, & longis capitis doloribus, reſolutis, iſchiadicis, conuulſis. omnibus in uniuerſum uitijs neruorũ, ex oleo & aceto illitũ, prodeſt. eius olfactu reſpirãt uuluæ ſtrangulatus, & ueternoſi reuocãtur. incenſum ſerpentes abigit aurium doloribus cõuenienter ex roſaceo inſtillatur. cauernis dentium inditum, mitigat dolorẽ. cõtra tuſſim efficaciſſimè ex ouo aſſumitur. ſuſpirijs, torminib. & inflationibus ſubuenit. uentrem leniter emollit. lienem abſumit. difficiles partus mirè adiuuat. facit ad ueſicæ cruciatus, & renum diſtentiões potum. uuluam aperit. Radix ad eadẽ utilis eſt, ſed inefficatior. eius decoctũ bibitur. farina eius ſordida ulcera purgat, & uetera cicatrice obducit. ſquamas oſſium extrahit. in cerata & calfacientia malagmata additur. Radix eligi debet recens, quæ cariem nõ ſenſerit, firma, odoris plena. Succus ad potiones amaris nucibus aut ruta aut pane calido aut anetho reſoluitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πευκέδανον. Latinè peucedanum. Officinis genuinũ nomen ſeruauit. Germanis Harſtrang dicitur.

Gal. li. 8. ſim. *Peucedani radix calida ordine ſecundo, ſicca tertio: incidit, tenuat, digerit, effectibus neruorum frigidis, lieni indurato, pulmoni farto, pituitæ craſſæ, lentæ, ulceribus contumacibus auxilio eſt. Succus ex hac expreſſus uiolentior eſt.*

Gith, ſeu Melanthium. Caput LXXV.

GIth exilibus ſurculis fruticat, ſæpe binos dodrantes excedens. folijs ut ſenetiõis minutis, ſed multò tenuioribus: capitulo in cacumine tenui, paruo, ceu papaueris, oblongo, intercurſantibus intus membranis, quibus ſemẽ includitur nigrum, acre, odoratũ, quod panibus inſpargitur. Capitis doloribus illitum fronti, ſubuenit. diſcutit recẽtes oculorum ſuffuſiones, tritũ ex irino, & infuſum naribus. tollit lepras, lentigines, duritias, tumoresq́ꝫ uetuſtos, cũ aceto illitũ circumſcarificatos clauos excutit, cũ uetere urina impoſitum. dentiũ doloribus, decoctum cum aceto & teda, prodeſt. teretes uentris tineas expellit, peruncto ex aqua umbilico deſtillatione laborantes adiuuat, tritum in linteo & olfactũ. urinã & menſtrua ciet, multis diebus ſumptum. & lac extrahit. difficultatẽ ſpirandi cũ uino potum leuat phalangiorum morſibus ex aqua drachmæ pondere hauſtum auxiliatur. incenſo ſerpentes fugantur. Tradunt largius epotum enecare.

NOMI-

Nigella Damascena. Nigella uulgaris.

Pseudomelanthium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis μελάνθιον. Latinè Melanthium, gith, nigella. Officinis nigella Romana. Germanis Schwartz Römisch wolriechend Coriander. Schabab. Gallis poiurete, à piperis sapore Nielle, ou nigelle poiurette.

Melanthium est gith, quamuis flore sit ex ceruleo albicante, semine nunc nigro, nunc rufo, calidum siccum tertio gradu, tenuium partium, amarum, aßiduo olfactu catharros sanat, orthopnœam iuuat, lumbricos necat, lepras tergit, menses ob craßitiem, & lentorem retentos mouet. Quæ uerò in segetibus altius adolescit, Nigella uulgo dicta, Germanis Ratten/inodora, pseudomelanthium, & Githago uocari poßit, hæc à Fuchsio falso prololio pingitur.

Laserpitium, & Laser. Caput LXXVI.

LAserpitium in Syria, Armenia, Media, & Libya nascitur, caule ferulaceo, quem maspetum uocant: folijs apio similibus, lato semine. Radix excalfacit. incibis ægrè concoquitur. uesicæ noxia. sugillatis illita cũ oleo, & strumis, a ctu-

berculis cum cerato, medetur. ischiadicis conuenit cum irino aut cyprino cerato. excrescentibus circa sedem tollendis illinitur, cum putamine mali punici, & aceto decocta. uenenis pota resistit. os commendat, cibis* aut sali permista. Laser è radice atque caule scarificatis colligitur praefertur autem rufum, translucens, myrrhae aemulum, non porraceum, odore ualens, suaui gustu, quod dilutum facilè albescit. Cyrenaicum si quis degustarit, humorem toto corpore ciet. blandissimo odore, adeò ut ne os quidem gustanti nisi paululum spiret. Medicum & Syriacum minus uiribus ualent, & magis uirosum reddunt odorem. Laser omne antequam siccescat adulteratur sagapeno, aut fabae lomento, quod maleficium deprehenditur, gustu, odore, uisu, & dilutione. Caulem aliqui silphion, radicem magudarin, & folia maspeton uocauere. Efficacissimum laser, mox folia, postremò caulis. Acrem uim habet. inflationes facit. perunctas cum aceto, pipere & uino alopecias sanat. oculorum aciem exacuit. incipientes suffusiones, illitum cum melle, dissipat. cauernis dentium in dolore inditur, aut cum thure in linteo circumligatur, aut cum hissopo, ficis coctis in posca, os colluitur. iis prodest quos bestia in rabiem efferata momorderit, uulneribus immissum. ualet aduersus uenena telorum, & animalia omnia, quae uirus eiaculantur, potum aut illitum. scorpionum plagis oleo dilutum circumlinitur. gangraenis praecoercitis immittitur: & cum ruta, nitro & melle, uel per se, carbunculis. clauos callosque prius circumrasos uellit. cerato aut aridorum ficuum carne premollitum, recentes lichenas ex aceto sanat. & excrescentia in carne, polyposque, si aliquot diebus cum atramento sutorio, aut aerugine illinatur. extuberantia cum forfice extrahit. Veteribus faucium scabritiis opitulatur. grauem, subitoque irraucescentem uocem, dilutum aqua, sorbitione confestim expedit. uuam illitum cum melle reprimit. anginis ex aqua mulsa utilissimè gargarizatur. uescentes laetiore colore mangonizat. tussi commodè in sorbili ouo datur, & pleuriticis, in sorbitionibus: in fellis suffusione, & aqua inter cutem, cum aridis ficis. horrores discutit cum uino, pipere, & thure potum. neruorum contractionibus, opisthotonicisque datur oboli pondere deuorandum. haerentes gulae hirudines, gargarizatum cum aceto decutit. ad lac intus coagulatum bibitur. comitialibus ex aceto mulso proficit. menses ciet, cum pipere & myrrha potum. coeliacos adiuuat, in acino uuę sumptum. cum lixiuio autem potui datum, repente conuulsis ruptisque prodest. ad potiones resoluitur, nucibus amaris, aut ruta, aut calido pane. Foliorum succo ad eadem proficitur, sed multò inefficacius. cum aceto mulso manditur, ad expediendam arteriam, maximè cum uox retunditur. eo cum lactucis utuntur, exitque in uicem erucae. Fertur & altera magudaris in Libya nasci: radix laserpitio similis, sed minus crassa, acris & fungosa, ex qua non profluit succus: eiusdem cum lasere facultatis.

*Intinctibus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ὀπὸς liquor est, crassum illud & lentum, quod ex uulnere effluit, uel radice incisa, qui inde ῥιζίας dicitur: uel caule etiam usque ad medullam secto, terebrato, castrato, qui καυλίας dicitur, altero puriore, & perlucidiore, specialius tamen, & per excellentiam ὀπὸς, Cyrenaicus et Medicus, & Syriacus intelligitur, qui omnes caliditate & tenuitate exuperat: ob id omnium maximè digerit per halitum, quanquam reliqui liquores sint multum calidi, & spirituosi, & plurima horum pars essentiae aëris, & igneae. χυλὸς tamen, δάκρυον, ὀπὸς, Graecis saepe confunduntur, & Latinis succus, lachryma, liquor. Praestantissimus autem ex Aphrica est Cyrenaicus Galeno, Indicus & Armenius Mesuae: imbecillior Medicus & Syriacus: uterque enim uirus, & putrilaginem resipiens, ut & Parthicus, & Persicus Est autem laseris seu laserpitii, seu Silphii herbae liquor. E Tabrobana maris Indici, insula omnium maxima conuehi hodie praestantissimum, Belzoy uulgo dictum, scribit Ludouicus Romanus patricius. Opus Cyrenaicus est saluberrimus phlegmonae Gargareonis, & aliorum partium, non incipienti, sed ueteratae, & in scirrhum durescenti. Est enim acerrimum & maximè calfaciens medicamentum.

Sagapenium. Caput LXXVII.

SAgapenium ferulaceae herbae succus est, quae in Media nascitur. Optimum est, translucens, fuluo forinsecus colore, & intus albo, nescio quid inter laser & galbanum redolens, gustu acri. Prodest laterum & pectoris doloribus, tussibus uetustis, conuulsis & ruptis. crassam pulmonis pituitam expurgat. datur comitialibus

bus, opisthotonicis, lienosis. item cõtra neruorum resolutionem, perfrictiones, & febrium circuitus* in potu. in unguenta probè admittitur. menses pellit. sed fœtum exanimat, cum hydromelite potum. prodest ex uino haustum, serpentium ictibus. olfactum ex aceto uuluarum strangulatus excitat, oculorum cicatrices, offusam caliginem, hebetudines, suffusionesq; detergit. Resoluitur ut laser, ruta, aqua, & amaris nucibus, aut melle, aut calido pane.

*Alij, perfrictiones, quæ febrium circuitus faciũt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sagapenum est frutex ferulaceus, seu ferulæ similis planta, lib. 8. sim. seu ferula quædam panaci similis, lib. 1. antid. in Media regione. & abusiue ex ea succus: qui etiam ὀπὸς σαγαπηνὸς dicitur, lib. antid. calidus, tenuium partium, ut alij opi, seu liquores: modice terget, oculorum cicatrices purgat, & terget, suffusiones, & oculorum hebetudines à crasso humore leuat. Laudatur prælucidum, foris rufum, intus candidum, acre, odore porri, seu medio inter laseris liquorem, & galbanũ, quibus adulteratur. Opopanaci enim nihil est simile, sed galbano albiori. Nam spumosa cohærẽs, albior, leuisq; pars galbani in Sagapenum degenerat: pars altera densior, & multò quàm aliud galbanum constrictior, fit Galbanum optimum, sagapenum resipiens, eaq; tanquã præstantissima utendum lib. 1. antid. Si uerum est, uino aut aqua statim dissoluitur, adulteratum non liquescit.

Euphorbium. Caput LXXVIII.

EVphorbia Libyca arbor est, ferulæ speciem habens, quæ in monte Atlante* iuxta Mauritaniam, inuenitur. ea acerrimo succo turget. cuius eximium feruorem expauescentes incolæ, ouillos uentres elutos arbori circumligant, & eminus caulem contis incidunt, cõfestimq; è plaga, perinde atq; uase quodam, in uentriculos copiosus lactis humor effluit, præter id quod humi sparsum, uulnus eiaculatur. Duo succi genera, unum orobi magnitudine, sarcocollæ modo emicat: alterum in uentriculis concrescit, atq; uitreum spectatur. Eligendum est translucens, & acre. Euphorbium adulteratur sarcocollæ & glutini mistione. sed difficile quidem experimentũ: quippe cum leui gustu, os a censum diu detineat, adeò ut quicquid ori obijciatur, planè euphorbium resipiat. eius inuẽtio tempore lubæ regis Libyæ cognita extitit. Succus illitu suffusiones discutit. potus tota die exurit, quare melli collyrijsq; pro acrimoniæ ratione admisceri debet. coxarum doloribus prodest in odorifera potione haustus. squamas ossium eadem die eximit. uerum eo utentes, necesse est linamẽtis aut ceratis cõmunire corpus quo ossa côuestiunt. Aliqui memoriæ prodiderũt, percussos à serpẽte nihil molesti passuros, si incisa osse tenus capitis cute, intritus succus infundat, uulnusq; postea cõsuatur.

*Alij, Tmolo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Euphorbium & Euphorbia arbor, unde liquor emanat, qui ex occiduis regionibus affertur, ut Sagapenum ex orientalibus, lib. 3. comp. phar. gener. Euphorbium liquor est stirpis cuiusdam spinosæ in Maurusiorum terra prouenientis, in uentre ouium reponitur, quoniam hunc solum non erodit. Bimum aut trimum mediocre uiribus adhuc est (taliq; utitur Galenus lib. 1. comp. pharm. part. in alopecia) interdum & quadrimum. Quarto autem uel sexto anno exoluitur, deinde procedente tempore in totum elanguescit, Gal. ne putes cum uulgo annis decem posse seruari: etiam cum milio, lentibus, fabis: Adulteratur lacte caprino, sarcocolla, glutino. id igni iniectum odorem edit fastidiendum. Pituitã purgat Euphorbium, a Iuba rege inuentum, ab Euphorbo suo Medico, Antonij Musæ fratre, uocatũ, sed magis aquam. Euphorbium cum Mastiche, & tragacantho coctum, in pane dedit in morbo Italico Manardus, & sine manifesta noxa iuuat. Cum melle tantum Diosc. cum melle cocto Paulus præbet. Paulus dat siliquas quinq; uel septem, imo drachmam unam. ad quam Dioscorides quoq; accedit. Auicen. tres obolos. Serapion duos.

Gal. lib. 9. com. ph. par.

Galbanum. Caput LXXIX.

GAlbanum succus est nascentis in Syria ferulæ, quod nonnulli metopiũ uocant. Maximè laudatur cartilaginosum, merum, thuris effigiẽ præbens, pingue, minimè lignosum, retinens nonnihil adiecti seminis & ferulæ, graui odore, neq; ualde humidum, neq; nimis aridum. Adulteratur faba fresa, resina & ammoniaco. Galbanũ excalfacit, urit, extrahit, discutit. menses ac partus trahit. apposituel suffitu, lentigines aceto & nitro perunctas tollit. deuoratur ad tussim ueterem, difficultatem spirandi, suspiria, rupta, conuulsa. aduersatur toxicis, potum

cum uino & myrrha. simili modo sumptum mortuos partus extrahit. imponitur lateris doloribus, & furunculis. comitiales & uuluæ strangulatus, & uertiginosos olfactu suscitat. si uratur, fugat nidore serpentes, & perunctos feriri non patitur. serpentes cum oleo & sphōdylo circumpositum, necat. dentium dolorē oblitum aut cauernis inditum, mitigat. urinæ difficili prodesse existimatur. Resoluitur ad potiones amaris nucibus, aqua, aut ruta, aut calido pane, mulsaue: aliàs meconio, ære usto, aut felle liquido. Si purgare galbanum uoles, in feruentem aquā demittito. namq; cum liquefactum fuerit, eius sordes fluitabunt: quas hoc modo facilè separabis: mundo linteo raróq; alligatū in fictili aut ærea pyxide ita pendeat, ut imum uasis ne tangat: opertóq; uase in feruidam aquam demittito: sic enim syncerum, ueluti per colum eliquescet, & lignosum in linteo remanebit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Galbanum liquor ferulæ Syriacæ, seu plantæ ferulaceæ in Syria frequentis, calidus in fine ordinis secundi, aut principio tertij, siccus initio secundi: mollit, digerit, addit Dioscorides, trahit, urit. De hoc pauca supra in Sagapeno. Laudatur purum ligno, aliquid tamen seminis mistum habens, odore graui, sapore abominabili, humidi & sicci medium, pingue, & in hammoniaci aut thuris similitudinē cartilaginosum. Eius obolos tres miscet Andromachus arteriacæ. 12. alteri drach sex. lib. 7. comp. pharmac. part. Purgandi eius sordibus ratio Dioscoridi traditur. Vitiatur resina, faba fracta, Hammoniaco, ut idem Dioscorides testatur.

Gal.lib.7. ph.par.cōp.

Ammoniacum. Caput LXXX.

AMmoniacum ferulæ succus est, quam iuxta Cyrenem Aphrica gignit. cuius fruticem cum radice agasyllim uocāt. Probatur bene coloratum, ligni & calculorum expers, thuris similitudine, minutis glebis, densum, syncerum, nulla sorde spurcatum, castoreum odore imitans, gustu amarum. hoc genus thrausma, id est, friaturam appellant: quod uerò terram & calculos collegit, phyrama. gignitur in Aphrica iuxta Ammonis oraculum, succum stillante ferulacea arbore. Mollit, extrahit, calfacit. tubercula duritiasq; discutit. potum, aluum soluit. partus extrahit. lienem consumit, drachmæ pondere* haustum. articulorum coxendicūq; doloribus liberat. auxilio est anhelatoribus, orthopnoicis, comitialibus. item quibus humor in pectore coit, si cum melle delingatur, aut cum ptisanæ succo sorbeatur. cruentam urinam pellit. albugines oculorum absterget. genarum scabritiam absumit. tritum autem cum aceto, & impositū, iecinoris lienisq; duritias sedat. discutit tofos, qui in artubus concalluerunt, cum melle aut cum pice illitum. lassitudines & coxendicum dolores eo perungi utile est, cum nitro & cyprino oleo, uice acopi.

*Adde, cum aceto.

EXPLICATIO.

Hammoniacum seu Ammoniacum. Galbanum, emolliūt, mitigant emplastica sunt: ut opopanax, sed illis ualentius Gal. lib. 10 simp.

Sarcocolla. Caput LXXXI.

SArcocolla, lachryma est arboris in Perside nascentis, pollini thuris similis, rufa, gustu amara. Vulnera glutinat. oculorum fluxiones inhibet. emplastris inseritur. Adulteratur admisto gummi.

NOMINA ET EXPLICATIO

Sarcocolla quòd carnē glutinet, Græcè dicta, tanquam sit carnis colla. nā uulnera glutinat, & sine morsu siccat. Albam rufæ præfert Plin. & annis nigrescere scribit. primo gradu aut circiter calida uidetur, nam Dioscoridi subamara, Plinio cum quadam acrimonia dulcis. Gal. emplastica, & parum amara dicitur, siccans sine morsu. Ophthalmias discutere expertus est Manardus, ubi hæ constiterunt, in tio enim cum uino fluxiones oculorum sistit, Dioscor. & Plinio. Sarcocolla ueteres tantùm foris usi sunt: purgatricem uim, ut Medici Arabes, nō dederunt, quæ etiam hodie parum est cognita. Si purgat & uentriculo est noxia calido, impinguare uidetur tantùm per accidens: uacuatis scilicet excrementis, probam nutritionem impedientibus, id quod alijs purgantibus est commune: sed dum correcta est lacte asinino: calida humida euadit, ob id semen augere, & promouere potest. Hanc dies quinq; asinino lacte indies mutando macerant. pòst aqua rosarum dissoluunt, ut castigent.

Glaucium

Glaucium. Cap. LXXXII.

GLaucium, ſuccus eſt herbæ quæ ad Hierapolim Syriæ naſcitur, folijs ferè corniculati papaueris, pinguioribus tamen, in terram ſparſis, odoris tetri, guſtus amari. tota croceo ſucco madet. Folia in olla fictili ſemifrigidis clibanis calfaciunt indigenæ, uſquedum flacceſcant, deinde contuſis ſuccum exprimunt: cuius eſt uſus ad oculorũ medicamenta, utpote cum inter initia refrigeret.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quantum hic ſuccus differat à ſucco Papaueris corniculati hic docet Dioſcorides, & ſuccum extrahendi rationem. Græcis in uſu multo & Arabibus, nunc ignoratur: ualenter aſtringit, & inſigniter refrigerat. Officinæ Barbaro nomine Memithe appellant.

Glutinum. Cap. LXXXIII.

GLutinum, quod xylocollan, alij taurocollan uocãt, prſtantiſſimum Rhodiacum. quod ex bubulis corijs conficitur, id candidum eſt & tranſlucens. Nigrum uerò minus probatur. Reſolutum in aceto, impetigines lepraſq; cutis delet. ambuſtis igni ex aqua calida dilutum illitumq́;, puſtulas erumpere nõ patitur. uulneribus prodeſt, melle aut aceto madefactum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Glutinum ſiue gluten, Germanicè Leym. Gallicè non aliter quàm Græco uocabulo colla dicitur. Præſtantiſsimum eſt ex auribus taurorum & genitalibus, ſed adulteratur nihil æquè, quibuſuis pellibus inueteratis & decoctis, Rhodianum uerò Dioſcoride teſte fideliſsimum, eoq; medici & pictores utuntur. Lignoſum improbatur. Contexi par eſt & reliqua glutinum genera, Auro glutinum eſt ſanteria, ferro argilla, æris maßis cadmia, laminis alumẽ, ſtagnum æramentis, ſtagno argentum, marmori & plumbo reſina, plumbum nigrum albo, album ipſum ſibi. Eſt & glutinum auri cùm inducitur ligno Leucoporon ſiue leucopheon Germanis goldt grundt uocatum, habetur & glutẽ librariorum ex ſimila & polline Büch binder bapp, Germanicè appellatum &c.

Glutinum piſcium. Cap. LXXXIIII.

IChthyocolla, gluten piſciũ, uenter eſt piſcis cetacei. Præſtat candicans, natione Ponticum, ſubaſperum, minimè ſcabrum, & quod celerrimè liqueſcit. Vtile emplaſtris, capitis & leprarum medicaminibus, & tetanothris, quæ cutem facieĩ erugant & extendunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hanc Galli collam buccæ, hoc eſt, colle de la bouche appellant. Germani mundt leym, quod oris ſaliua diluere glutinandis rebus ſoleant. Alij collam Moruæ, ita enim cetaceum uocant piſcem. Germani hauſen blaſen, piſcem uerò ein hauſen, quo frequentiſsimè ueſcuntur, cuius glutinoſo uentre & corio glutinum fieri inter omnes conuenit.

Viſcum.

Viſcum. Cap. LXXXV.

VIſcum optimũ eſt recens, intus porraceum, extra fuluum, quod aſperi nihil, aut furfuroſi conceperit. Fit acinis in robore naſcentibus, buxeo fruticis folio. contuſum acinum lauant, & poſtea in aqua decoquunt. ſunt qui commanducando ipſum efficiant. gignitur quoq; in malo, pyro, & pleriſq; alijs arboribus. quinetiam inuenitur in quorundam fruticum radicibus. Emollit, diſcutit, extrahit, parotidas, tubercula,

cæterasq; collectiones ad maturationem perducit. cum resina autem & cera pari, epinyctidas in splenio sanat. uetera ulcera abscessusq; quos cacoëthes uocant, ex thure mollit. lienem cum calce, gagate, aut asio lapide coctum & impositum absumit. cum sandaracha, aut auripigmento illitum, ungues extrahit. mistum cum calce & uini fece, suam uim intendit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἰξός.

Latinè Viscum, de planta intelligitur cuius picturam damus, uel eius granis expreßo glutino.

Officinis uiscum quercinum dicitur, & non sine graui errore interdũ ad emplastra puluere ligni pro uisci glutino utuntur. Germanis Mystel/Affotler. Glutinum uerò vogel leim.

Gallis du guy appellatur.

Quidam putant lignum uisci è robore aut Ilice si terram non attigerit comitialibus mederi, conceptumq; fœminarum adiuuare, si omnino secum habeant. uulgo eychen mystel dicitur: de uisco uide plura lib. 1. Fit & uiscum in Syria ex acinis, quos ab Augusti, ut arbitror, honore, sebastos appellauerunt, & hodie quoq; officinis adhuc Sebeste ubiq; dicuntur: ueteribus fuisse myxa coniicio, quæ & per diminutionem quoque myxaria recentioribus Græcis nominantur ἀπὸ τῆς μύξης, id est, à muco lento è naribus fluente: cum simili hi fructus abundant, bilem detrudere, & sitim sedare dicuntur. humida primo gradu, calido frigido temperata.

Sebeste. schwartz brust berle.

Iuiule. rot brust berle.

Iuiube, Zizypha Græcis, Zizipha etiam Actuario, fructus Myxarijs affinis facultate, nam calidus humidus primo gradu, etiam pulmonarius: id duplex. sericum, id est rufum, Galliæ frequens, & candidum adhuc ignotum, ad fluxiones calidas, acres, tenues, in pectus salubre: ut alimentum uerò à Galeno damnatur lib. 2. alimentorum, quem locum Auicennas. Sauanorola citant in suis iuiubis. horum picturã libuit hic exhibere cũ in in usu officinarũ sint frequentißimo, nulla uerò eorum apud Dioscoridem fiat mentio.

Aparinæ. Cap. LXXXVI.

Aparinæ ramis multis & paruis fruticat, asperis, quadrangulis, per interualla orbiculato foliorum ambitu, ut in rubia. flos albus: semen durum, rotundum,

dum, concauum, album, umbilici figura, asperitate uestium tenaci. Ea pastores coli uice utũtur, ad eximendos è lacte pilos. seminis, caulium, ac foliorum succus, potu contra uiperarum phalangiorumque morsus auxiliatur. infusu aurium dolori medetur. Herba cum axungia trita strumas discutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀπαρίνη.

Latinè Aparine.

Officinis & Herbarijs Aspergula. alijs Ruella.

Germanis Kleb kraut/liddegeng.

Gallis grateron dicitur.

Ramosa est herba, quadrangula ex interuallis orbiculato, foliorum ambitu, & ueluti stellatim decussato, ut in rubia. Flos albus, semen durum, rotundum, concauum, album, umbilici figura. Omphalocorpon inde dici putatur Dioscoridi, ab umbilici similitudine, quã semen præfert. Et philantropos à nonnullis dicta, (quia uelut amici solent) commeantium lacinijs adhæreat. Hippocrates, ut Galenus putat, philinon & philiterion appellat &c.

Alyssum. Cap. LXXXVII.

ALysson fruticosa herbula est, unicaulis, subaspera, rotundis folijs: fructu duplicium scutorum effigie, in quo est semen quadamtenus latum in montibus & asperis locis emicat. Eius decoctum singultus sine febri, potu discutit. Idem efficit si quis eam aut teneat, aut odoretur, cum melle trita, uitia cutis in facie, & lentigines emendat contusa in edulio rabiei canis mederi putatur domibus appensa salutaris esse creditur, & hominibus atque animalibus fascini amuletum. purpureo linteo circumligata, pecorum morbos abigit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄλυσσον.

Latine Alyßum.

Officinis & herbarijs mater sylua.

Germanis Waldt meyster/Waldt menlin.

Gallis rubea minor.

Alyßon

Alyßon.

Alysson Plinio distat à rubea, folijs tantum ramisque minoribus quippe nomen accepit, quod emorsos à cane rabiem sentire non patitur potum ex aceto alligatumq;. In montibus & asperis emicat, inuenitur etiam in pratis, locis humidis & opacis. Dioscoridis uerò Alyßon propius accedere uidetur ad eam quam rusticam cannabim uocant Herbarij. Siquidem fruticosa herbula est, unicaulis, folijs per initia satis rotundis, ubi adoleuit oblongis, & per ambitum leuiter serratis, fructu duplicum scutorum effigie, in quo est semen quadamtenus latum, in montibus & asperis emicat, inuenitur quoque in pratis frequenter.

Asclepias. Cap. LXXXVIII.

ASclepias, ramos emittit longos: folia hederæ, longa: radices numerosas, tenues, odoratas. floris uirus graue. semen securidacæ. nascitur in montibus. Radices ex uino potæ torminibus auxiliantur, & contra serpentium ictus. Folia aduersus uuluæ mammarumq; ulcera, quæ cacoethe uocant, illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀσκληπιάς. Latinè Asclepias.
Officinis Vincetoxicum. hirundinaria. Germanis Schwalmen wurtz.
Gallis Hederalis apud aliquos apppellatur.

Recentiores radice eius magna efficacia ad mensium prouocationem utuntur & ad rabidi canis morsum, ueneni sque potenter resistere affirmant, unde etiam haud temere uictrix toxici ab ijsdem appellata est, Hydropicis etiam radicem in uino maceratam & subinde coctam, mirificè auxiliari tradunt. Flores prætereafoliaque siccata, mox trita, uulneribus utiliter inspergi aiunt. Sordida enim ulcera purgat, & ad cicatricē perducit, genitaliūq; uitijs et rupturis egregiè mederi docet. Quæ in uniuersum oēs facultates cū ijs quas Asclepias obtinet, pulchrè quadrāt ut eandē esse Hirundinariā officinis, Germa. uerò schwalmen wurtz *uocatam herbam, nullus deinceps dubitare debeat.*

Asclepias.

Carduus Brnedictus.

Atractylis. Cap. LXXXIX.

ATractylis, spina est cnico similis, folia multò lōgiora ferens in summis uirgis, magna parte nuda, asperaq;, qua fœminæ pro fusis utuntur, capitula in cacumine

cacumine spinis horrent. flos luteus: quibusdam in locis purpureus inuenitur. radix tenuis, superuacua. Coma, semen & folia cum pipere & uino teruntur utilissimè contra scorpionum ictus. percussos tradunt quamdiu ea teneatur herba, nullum experiri dolorem, ipsumq́; deposita statim recrudescere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ἀτρακτυλὶς ἑτέρα. *Latinè atractilis alter.* *Officinis carduus benedictus.*
Germanis Carden benedicten. *Gallis chardon benoyt.*

Carduus à nostris benedictus, ob singularem plantæ totius amarißimæ facultatē aduersus pestilentes, putresq́; alios affectus. præterea contra serpentium & scorpionū morsus ualere omnib. in confesso est. reiectiones contra capitis uehementißimos dolores, uertiginem, memoriā amissam, in cibi aut potu sumptum ualere tradunt. Idē ad putrescentia ulcera, mammarū potißimū, si in puluerē redactus inspergatur. Atractylis spina cnico similis cū nō est q̄ Fuschius falsò depingit omnib. reclamantibus notis.

Polycnemum. Cap. XC.

Polycnemon, frutex est surculosus, folijs origani: caule, ut pulegij, geniculis multis intercepto, sine umbella, tenui tamen in cacumine corymbo, boni odoris & acris. Vulneribus agglutinandis recens, aut aridum cum aqua, efficaciter illinitur: sed quinto die solui debet. ad urinæ stillicidia ruptaq́; cum uino bibitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hæc herba hodiæ incognita adhuc, Plinio cunilæ bubalæ appingitur similis, semine pulegij, surculosa, multis geniculis, corymbo odorato, acri & dulci odore, quæ ferro factis uulneribus commanducata imponitur, quinto die soluitur.

Clinopodium. Cap. XCI.

Clinopodion frutex est folijs serpyllo similis, surculosus, duum dodrantum altitudine. nascitur in petrosis. flores, marrubij modo, ex interuallis distincti speciem lecti pedum præbent. Bibitur herba & succi eius decoctum, ad conuulsa, rupta, strangurias, serpentium ictus. menses & partus pellit. & pensiles uerrucas, quas acrochordonas uocant, eijcit, aliquot diebus potum. aluum sistit decoctum ad tertias, potumq́;, si febrim sentiunt, ex aqua, alioquin ex uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κλινοπόδιον. *Latinè Clinopodium, herba orbiculata.*
Officinis pulegium montanum, lecti pes. *Germanis* wirbel dost, *dicitur.*

Folijs est serpylli, floribus per interualla surculos coronantibus, ut in marrubio, altitudine ferè pedali, paßim in Saxonia in petrosis nascens.

Leontopetalum. Cap. XCII.

Leontopetalon caulem emittit dodrantalem, aut altiorem, plurimis alis concauum, & in cacumine semina parua duo aut tria, in siliquis, ciceris modo: flores anemonæ similes, puniceì coloris: folia brassicæ, sed papaueris diuisura: radicibus nigris, rapæ similibus, strumosis. nascitur in aruis & segetibus. Radix auxiliatur serpentium ictibus, ex uino pota. nec alia res celerius dolorem finit. miscetur ischiadicorum clysteribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Leontopetalon Italia papauerculum, & leoninum semen appellat, caule semipedali, aut etiam maiore, alis numeroso, quarum cacumine in siliqua semina ciceris modo bina ternaq́; continentur, flore puniceo, simili anemones, folio braßicæ, diuiso, papaueris forma, radix nigra similis rapæ, strumosa, tuberculis quibusdam ceu nodis articulorum eminentibus: nascitur in aruis frumentario agro. Pata leonis officinis & herbarij, Germanis Lewen tapp/lewen tapp. *Gallis pate de lyon dicitur.*

Teucrium. Cap. XCIII.

Teucrion, siue ut alijs placet teucris, herba est uirgæ referens effigiem, trifaginis similitudine, tenui folio, non multum à cicere alieno. hæc in Cilicia iuxta Gentiadem Cissademq́; ubertim prouenit. Recens cum posca, aut aridæ feruefactę ius, potu lienem potenter absumit. lienosis cum aceto & ficis illinitur. item serpentium morsibus ex aceto solo, sine ficis.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Teucrium.

Græcè τεύκριον. Latinè Teucrium.
Officinis incognitum.
Germanis Grosß bathengel dicitur.

Teucrium uocatũ est Græcis pariter & Latinis, quòd Teucer Aiacis frater hoc inuenerit ut Plinius refert, (De Hemionitide, quam Teucer quoq; inuenit, & ideo Teucrion cognominata, scribendum alibi nobis erit) Recentioribus planè uulneraria herba est, uino incocta & epota. Hieronymus Tragus uir in re herbaria exercitatißimus fidedignißimusque, aliam herbam Herbarijs & Officinis Veronicam, Germanis uerò Erenpreiß appellatam, uerum esse Teucrion Dioscoridis scribit, quæ sua descriptione Teucrij faciem, non malè exprimit, sed nihil definio, eruditioribus iudiciũ in hac relinquens. Hæc mirificè adcrenta ac uetera uulnera & ulcera sananda confert.

Scabiei deniq; & omnibus cutis uitijs medetur, Tumores etiam in quacunq; parte corporis fuerint, potißimum autem in ceruice, discutere potest. Recentiores huius usum unicè commendant in febribus pestilentialibus, iecoris & lienis obstructionibus, potißimum uerò pulmonis exulcerationibus. Ob mirificam sanandi ulcera & uulnera facultatem, Germani Grundtheyl uocant.

Veronica. Erenpreyss.

Trisago.

Cap. XCIII.

*chamærops

CHamedrys Græcis, alijs chamedrops*: Latinis trisago dicitur. sunt qui eam teucrion appellauere, propter eam quam cum teucrio seruat similitudinem. Nascitur in petrosis & asperis, frutex dodrantalis, folia habens exigua, amara, effigie & diuisura quercus: flore paruo, penè purpureo. Carpitur semine prægnans. Recens in aqua decocta, potu tussibus, indurato lieni, urinæ difficultati, incipientibus hydropicis, auxiliatur. cit menses. partus extrahit. lienem ex aceto pota consumit. aduersus serpentiũ uenena ex uino, potu illituq; efficacissima. trita digeritur in pastillos ad supradicta. purgat ulcera, cũ melle. cum oleo illita caliginem oculorum discutit. natura eius est calfacere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè χαμαίδρυς. Latinè Chamedrys. Trixago. Officinis corruptè Chamedreos, quercula, serratula. Germanis Kleyn bethonie/ gamander. Gallis petit chesne, gelimandri.

Vera Chamædrys.

Chamedrys, id est, quercula, amara, subacris, calida sicca tertio gradu, sub calidior paulò quam siccior. Ex Creta (quæ nunc Candia) Cæsari adferebatur ad theriaces compositionem, tamen ubiq; nascitur, etiam in Romæ suburbijs, odore & gustu quàm Cretica uehementior, præsertim si multo imbre non fuerit irrorata, quamuis hac campestris sit melior, Prægnans semine cum Dioscoride, aut succo cum Plinio, aut etiam flore cum Galeno carpitur.

Leucas. Cap. XCV.

LEucas montana, latioribus quâm urbana folijs, semine acriore, amariore, ori ingrato, efficatior tamen quâm satiua habetur. Vtraq; ex uino contra animalium uenena, præcipué marinorum opitulatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Leucas cui eadem Leuce uidetur hodie incognita. In quo genere apparet grandior quæ in syluis enucat, atriplicem rusticam Herbarij uocant.

Tunica.
Donderneglin.

Lychnis coronaria.
Mergenröszlin.

Lychnis. Ca. XCVI.

LYchnis coronaria, flore est albæ uiolæ simili, quo corollæ factitantur. Contra scorpionum ictus semen in uino potum auxiliatur. Lychnis syluestris, omnia urbanæ similis. Bilem per aluum detrahit, semine duabus drachmis poto. ictis à scorpione subuenit. Aiunt huius herbæ appositu scorpiones torpescere, & inertes prorsus reddi.

NOMINA ET EXPLI.

Græcè λυχνὶς στεφανωματικὴ.

Latinè Lychnis coronaira, Gaza lucernulam uocat, Plinius Rosam Græcam, uel Græculam.

Officinis herba Tunica.

Germanis Donderneglin/ Wild neglin/ Feldt neglin/ Blůtströpflin.

Gallis Girofles sauuages dicitur.

Folia habet porracea, oblonga, stamine quo medium diuiditur puniceo acrubente cum resto calamo triangula,

floribus in uertice purpureis albæ uiolæ similibus: syluestris lychnis meminit Hermolaus in corollario in herba Lychene, sibi tamen ignotæ. Eam uenetijs hepaticæ nomine in littoribus paßim nasci scribit, olitorio foro ieiuniorum tempore quo nascitur uenalem; hæderaceo ferè folio, flore purpureo, lilij pusilli effigie. Conuoluit herba sese quibus appropinquat. Ciet aluum cocta & cruda oleris modo accepta. Hæc Hermolai uerba Lychnin eandem esse liquido contestantur. Plinius quodam loco Lychnin flammeam cognominat, et omnino ea uidetur esse, quam Germani uocant Frawen röszlin/ flore albæ uiolæ simili, inodoro, nec nisi coloris gratia coronamentis additus. Nam æstiuus is flos, cauliculis incanis, calice quadrangulo, purpureo flore, betonicæ altilis, aculeatis apicibus, folijs circa terram frequentius, semipedali longitudine, sesquiunciali latitudine, mollibus ac lanuginosis, radice numeroso capillitio fibrato: hanc ego potius Lychnin coronariam satiuam seu hortulanam crediderum quamuis & altera superius descripta à legittima delineatione non longe abscedat.

Lilium album.

Lilium rubens.

Lilium. Cap. XCVII.

Lilia coronamentis se dedunt, Liria à quibusdam uocata. E quib. unguentum tēperatur quod aliqui lirinum, alij susinum appellant, neruos et priuatim uuluę duricias emolliens. Folia herbæ illita cōtra serpentium ictus auxiliantur. feruefacta, ambustis prof.ciunt. aceto condita uulneribus opitulantur. Succus adiecto melle aut aceto, in ęreo uase coquitur, conuenienti medicamēto uetustati ulcerum, & ad recentia uulnera. Inassata radix & ex rosaceo trita, igni ambusta sanat. uuluam emollit. menses ciet. ulcera cicatrice obducit. cum melle detrita neruis præcisis, luxatisq́; medetur. utiligines, fur fures & lepras emendat, ulceraq́; in capite manantia expurgat. abstergit faciem & erugat. teritur in aceto cum hyoscyami folijs, & farina tritici, mulcendis testium inflammationibus. Semen potum morsibus serpētium aduersatur. ignibus sacris semen & folia cum uino illinuntur. Tradunt & rubra esse Lilia. In Syria autem & Pisidia Pamphyliæ, efficacissima unguentis nascuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κρίνον. Latinè Lilium, Iunonia Rosa. Officinis genuinum nomen retinuit. Germanis Gilgen/ Lilgen. Gallis Fleur de lis. lyß, dicitur.

Lilium uero rubens apud nos frequens, flore tantum ab albo diuersum, alias simile, Græcis Κρίνον ἐρυθρόν, Germanis Rot lilgen/ Gallis Rouge lyß appellatur.

Gale. lib. 7. simpl. Lilij radix terget primo ordine, digerit moderatè, emollit, menses ciet, uulnera glutinat, etiam in capitibus musculorum cum melle mista. Eadem præstat folium, sed imbecillius. Flos uero substantia constat mista ex tenui & terrea, & aquea: coctus ex oleo mollit, & citra morsum digerit &c. Plura Lilij genera uide apud Theophrastum cum nostris in eundem annotationibus.

Ballote. Cap. XCVIII.

BAlloten, nomine alio nigrum Marrubium uocant. caules ædit quadrangulos, nigros, subhirsutos, complures ex una radice: folijs maiorib. quàm marrubij, hispidis, intercedente spacio, subrotundis, graueolentib, apiastro proximis: unde aliqui apiastrū eam uocauerunt. candidi flores uniuersi uerticillato ambitu caulē coronant.

Ballote.

coronant. Vis eius efficax aduersus canis morsus, folijs ex sale illitis: feruenti cinere flaccescunt folia, ut condylomata reprimant; purgant & sordida ulcera cum melle.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Βαλλωτή.

Latinè Ballote, Marrubiastrum.

Officinis Marrubium nigrum.

Germanis Schwartz Andorn dicitur.

Ballotem alio nomine melanprason Græcis appellari Plinius trâdit, herbam fruticosam, angulosis caulibus, nigris, hirsutis, folijs uestientibus, maioribus quam porri, et nigrioribus, graueolentibus. Sed deceptum hic Pliniū constat similitudine nominū prason pro prâsion legentem, nam Marrubio folia sunt non porri sed Marrubij albi, aut apiastri.

Apiastrum. Cap. XCIX.

Melissophyllon siue Melittæna, id est, Apiastrū, id sibi nomen usurpauit, quoniam apes ipsa herba delectantur. cauliculi & folia ballotæ, de qua paulò antè diximus, similia essent, nisi maiora, tenuioraq́; nec ita hirsuta spectarentur. citreum malum olent. Folia cum uino pota aut illita prosunt contra ictus phalangiorum, scorpionumq́; item aduersus canis morsum; decocto eorundem gratia, foueri prodest. de sessionibus fœminarum ad ciundos menses conuenit. dentes eodem in dolore colluūtur. dysentericis infunditur. Fungorum strangulationibus folia; addito nitro, potū auxiliantur: torminibus & orthopnicis, delinctū illita cum sale strumas discutiunt, ulcera purgant. articularios dolores illita sedant.

Melissa. Citrago.

Apiastrum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Μελισσόφυλλον.
Latinè Melissophyllum, Citrago.
Officinis Melissa.
Germanis Mutter kraut / Wantzen kraut.
Gallis De la Melisse poniceade.

Duo Melissophylli genera exhibemus depicta, unum passim in hortis colitur, alterum nascitur in syluis odore multo, suauiori: hoc genus uerè Melissophyllon, id est, apũ folium, quòd herba hac præsertim florente apes plurimum gaudeant, unde Apiastrum Latinis dicitur: alterum uero à citri odore Citrago. Folia & cauliculi syluestris Melissophylli (quia in syluestribus nascitur) Balloti seu Marrubio nigro similia sunt, maiora tamen & tenuiora, nec ita hirsuta, iam etiam in hortis seri cœpit.

Gale. lib. 7. simpl. Melissophyllon uiribus est Marrubio simile, sed imbecillius, ob id etiam usu rarus.

Marrubium. Ca. C.

MArrubium, frutex est ab radice ramosus, candicans, subhirsutus, quadrangularibus ramis, folium pollicem æquat, subrotundum, hispidum, rugosum, gustu amaro, semen in caulibus, & ex interuallis, flores uerticillaro ambitu, asperi. Nascitur propter ædificia, ruinas, & rudera. huius folia sicca, cum semine decocta in aqua, aut uiridium succus datur cum melle suspiriosis, tussientibus, & ad tabitudinem redactis. crassam è pectore pituitam, cum sicca iri eijcit. mulieribus à partu non purgatis datur, ut menstrua & secundas extrahat. item in difficili partu, & his qui uenena hauserunt, aut à serpentibus demorsi sunt. uesicam renesq; lædit. Folia cum melle illinuntur sordidis ulceribus purgandis. pterygia nomasq; sistunt. laterum dolores mitigant. Succus folijs contusis expressus, & sole coactus, ad eadem pollet. cum uino & melle illitus, oculorum claritatem adiuuat. naribus regium morbum expurgat. aurium doloribus conuenienter instillatur, per se aut cum rosaceo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Πράσιον.
Latinè Marrubium.
Officinis Marrubium album, Prasium album.
Germanis Andorn / Gotts vergeß / Lungen kraut.
Gallis Du marrubium dicitur.

Marrubium seu prasium album, sapore amaro, calidum ordine secundo, siccum tertio: lienis & hepatis obstructiones soluit, pulmonem & thoracem purgat, menses ciet, admotum terget, digrit, & cum melle oculorum aciem claram reddit.

Marrubium nascitur circa domicilia collapsa, & inter rudera. Colligitur herba in æstate Iunio & Iulio potissimum mense, dum semine est prægnans.

Theophrastus duplex genus cõstituit, unum folio herbaceo, et incisuris altioribus serrato, unguentarijs, ut idem ait, ad quædam quæsita: huius picturã suprà exhibuimus, alterum folio rotũdiore, uehementer squalido, ut saluia, & obscurius serrato: hoc candidum interpretor, de hoc capiti præsenti agit Dioscorides.

Stachys.

Lingua Ceruina.

Cap. CI.

STachys frutex est marrubio simi lis, sed longior: folia ferens nume rosa, hirsuta, rara, prædura, cana, odoris iucundi, & complures uirgas ab radice exeuntes, marrubio candidiores. nascitur in montibus & asperis. Vim habet excalfactoriam & acrem. foliorum decoctum potu pellit menstrua & secundas.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græce Στάχυς.
Latine Stachys.
Officinis nomen nullum inuenit.
Germanis Riechender Andorn.
Galiis saliua mollies appellatur.
Stachys marrubio similis, paulò tamen longioribus folijs, pluribusq;, modicè hirsutis durisq;, iucundi odoris: uirgulis ab una radice pluribus, quàm marrubij candidioribus: montes & aspera diligit. Stachys gustu acri & amaro est, tertijq; ordinis excalfacientium.

Phyllitis. Ca. CII.

PHyllitis, folia promit rumici simi lia, longiora, & uiridiora, sena aut septena, recta, quæ parte anterio re læuia cernuntur, à tergo autem pensiles, quasi uermiculos tenues ostendunt. in umbrosis & opacis hortorum locis emicat, gustu acerbo. neque caulem, neq; florem, neq; semen profert. Folia in uino pota serpentium morsibus aduersantur. quadrupedibus per os infusa auxilio sunt. & si dysenteria aut resoluta aluus exercet, potui datur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Phyllitis Euritio Cordo, quam uulgus linguam Ceruinam dicit, esse uisa est. Ruellius uero Hemionium linguam cerui facit, cui Gesnerus subscribit, sed de hac re copiosius in annotationibus nostris, uide. 128.

Phalangium. Cap. CIII.

PHalangium à quibusdam phalangites uocatur. ramuli sunt ei duo, aut tres, pluresue, in diuersa tendentes: flos candidus, lilio similis, multas incisuras habẽs. semine nigro, lato, ad lenticulæ dimidiatæ figuram, multo tenuiore. radice parua, tenui, herbacei coloris dum à terra eruitur. prouenit in collib. Huius folia, semen, flos cum uino pota, auxiliantur contra scorpionum phalangiorumq; ictus. tormina quoq; discutiunt.

Phalangium uel Phalangitis, herba hodie incognita.

Trifolium. Cap. CIIII.

TRifolium, Græci Triphyllon, alij oxytriphyllon, alij menyanthes, alij asphaltion uocant. frutex supra cubiti altitudinem attollitur, uirgas habens tenues, iunceas & nigras, unde ramulares enascuntur appendiculæ, in quibus terna singulis germinationibus exeunt folia, loto arbori similia. ijs recenter enatis rutæ odor inest: ubi autem adoleuerunt, bitumen olent, florem edit purpureum, semen quadamtenus latum, subhirsutum, ex altera extremitate exertum, antennæ modo corniculum gerens. radix tenuis, longa, ualida. Semen & folia in aqua pota pleuriticis, urinæ difficultati, comitialibus, & ijs qui aquæ inter cutem principia sentiunt, fœminis quoque uuluæ uitio opportunis, auxiliantur. menses ciunt. ternæ drachmæ è semine dari debent, è folijs uerò quaternæ. Contra serpentium ictus trita folia, & ex aceto mulso pota, præsidio sunt. Tradunt aliqui, totius fruticis, radicis, foliorumque decoctum fotu dolores eorum finire, quos serpentes percusserint. qua autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quispiam alius foueatur, qui ulcus habuerit, perinde afficitur ut à serpente demorsus. Quidam terna folia aut semina in tertianis, cum uino potui dedere. & in quartanis, quaterna, ut quæ febrium circuitus discuterent. Radix antidotis inseritur.

EXPLICATIO.

Album.

Luteum.

Purpureum.

Græcè Τρίφυλλον. Latinè Trifolium odoratum. Officinis inusitatum.

Germanis Siben gezeyt, propterea quòd singulis diebus sæpties odorem (ut aiunt) suum habeat, & toties etiam amittat, quamdiu in horto creuerit. Decerptum autem & exiccatum, odorem suum perpetuò retinet. Qui certè pluuiosa temporis constitutione, ac tẽpestate instante multò uehemẽtior, sic sanè ut totas ædes, in quibus herba reposita est, odore suo cõpleat.

Oxytriphyllon.

Potest etiam imitatione latina cõmodißimè adpellari wolriechender Klee. Sponte sua in Germania non prouenit, satum uerò nulla difficultate prodit. Calidũ est & siccum in tertio ordine. Debet autẽ huius trifolij odorati usus esse subinde in omnibus officinis, quòd mirificè aduersetur uenenis, & ad ulcera malefica sananda perquàm utile sit. Cæterũ ad huc tria apud nos paßim in pratis prouenientia cernuntur trifolij genera, quorũ primum à florib. purpureis. Trifolium pratẽse purpureum, germanicè brauner wysen klee/ braun fleysch blůmen. Gallicè treuffle incarnat, alterũ itidem à floribus suis candidis Trifolium pratense album, Germanis weiß wisen klee/ weiß fleysch blůmen. Gallis treuffle blanc: & tertium luteum, Germanicè gel wysen klee. Gallis treuffle iaulne appellatur. Quod ad folia ipsa attinet, non admodum differunt: quoduis enim horum generũ tribus constat folijs, quæ in primo sunt latiora & herbacea, in secundo autem longiora & angustiora, magisq; pallescentia candicantiaue: in tertio sunt parua & rotunda, adq; fœnigræci folia accedentia. Adstrictoriæ cuiusdam qualitatis sensum in gustu præ se ferunt, non tamen multum admodum, nihilominus sunt tenuium partium & exiccatoria, quandoquidem etiam exigua acrimonia prædita uidẽtur. Trifolium acutum, quod oxytriphyllon appellatur (ut Scribonius Largus scriptum reliquit) nascitur in Sicilia plantatum. nam Italiæ regionib. nunquã eam uidit herbã, nisi in Luciæ portu cùm Britanniã peteret cum Claudio Cæsare. Quòd uerò apud nos oxys siue oxytriphyllon dicitur, Officinæ, herbarij panem cuculi & alleluia uoce barbara uocant. Germani Gauchbrot/ saur klee/ bůch ampffer/ hasen ampffer/ gauch klee appellant, humile, longis tantùm pediculis, trifolium præferens acetoso sapore. flore candido, rufo in lunatis siliquis fœtu, radice in transuersum lõga & fruticosa. Hoc in acetarijs utuntur iucundo sapore, id quod ab acido sapore Plinio oxys dicitur. folia habet lenta, unde illi trifolij nomen apud Ger. Officinis.

Polium. Cap. CV.

DVuo genera polij montanũ, cui theutrio nomẽ est, & cuius est usus, tenuis, frutex est, candidus, dodrãtalis, semine refertus: capitulo in cacumine quandã corymborũ speciẽ pre se ferente, puo, canis hominis simili, grauiter olẽte, nõ sine quadã suauitate. Alterũ fruticosius, nõ usq; adeo ualens odore, & uirib. infirmis. Potũ feruefacti ius auxiliat̃ serpentiũ ictib. hydropicis, morbo regio, & lienosis ex aceto. stomachũ malè habet. caput dolorib. afficit. aluum et menses ciet, substratũ suffitũue serpẽtes abigit. uulnera conglutinat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Polium montanum, quod odore effectuq; præfertur, in Narbonensi prouincia Galliæ frequẽs, unde ad nos defertur, surculis palmeis, teretibus, canis, per interualla foliatis, thymi carnosiore molliorıq; coma, et ea quoq; incana, flosculo pallido, capitellis corymborũ effigie, fructu plenis. huic delineationi adamußim respõdet nostrũ germanicũ poliũ cuius picturã damus. Germ. Je lenger ye lieber weible appellatum. Fuchsio falsò Chamæpitys prima dicta. Polium astringit & cohibet uulnera, prohibetq; serpere.

Scordium. Cap. CVI.

Scordium in montibus & paluſtribus naſcitur, folijs triſaginis, maioribus, nō ſic in ambitu diuiſis, aliquantum allia redolentibus, guſtu amaris & aſtringentibus: quadrāgulis caulibus: ſubrubro flore. Herbaum excalfactoriam habet. urinam cit. cocta recēs, aridaue cum uino, aduerſus uenenatos ſerpentiū morſus bibitur. ad ſtomachi quoq; roſiones, dyſenteriam, & urinæ difficultatē, binis drach. cum hydromelite. craſſamen purulentū pectore expellit. facit arida ſarina ad ueterem tuſſim, rupta, conuulſa, ſi cū naſturtio, melle & reſina miſceatur in eclegmate. inflāmata modicè *præcordia, cerato excepta, recreat. cum aceto acri aut aqua, podagris conuenienter illinitur. menſes impoſita mouet. uulnera conglutinat. uetera ulcera purgat, et ex melle cicatricem perducit. ſicca excreſcētias in carne cohibet. Succus ad eadem uicia bibitur. Inter prima efficax Ponticum natione, Creticumq;.

*dudum

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σκόρδιον. Latinè Scordium. Trixago paluſtris. Officinis longo tempore incognitum. Germanis alluſione quadam ad Romanam appellationem aptè Waſſer bateng/ & knoblochs kraut nominabitur.

Gallis Chamara, uoce à chamædryos ſimilitudine deflexa appellatur: hæc ut permulta alia Valerius Cordus doctiſſimus iuuenis et reſtauranda priſca medicina ſtrenuus indagator, primus nullo demonſtrante in Germania noſtra inuenit. Scordium autem ab odore & acrimonia ſcorodi, id eſt, allij dictum eſt: ſubamarum, acre, acerbū, calfacit, purgatq; uiſcera, obſtructiones liberat, urinas & menſes mouet: uiride magna uulnera glutinat: ſiccū autem ſordida purgat, contumacia cicatrice tegit. Optimum ex Creta petitur, quale etiā Andromachus minor ſuæ theriacæ miſcet: non malum tamen in alijs regionibus poſsis inuenire. Putriferis animaliū uenenis & pharmacis deleterijs ſuccurrit. Quæ uis eius inde eſt coniectata, quòd quæ in bello occiſa fuerant corpora, diuq; inſepulta ſuper Scordium iacuerunt, minus putria ſunt inuenta, quod à uiris quibuſdam fide dignis acceptum tradit Gal. lib. 1. antid. Nobis hodie in Germania locis riguis eſt largiſsimū uerum ſcordiū, Valerio Cordo, ut diximus, primo demonſtrante.

Allearia.

Falſi ſunt hactenus officinæ & herbarij, qui Scordion eſſe putauerunt herbam cubitali proceritate, folijs urticæ, parcius fimbriatis, à pediculo latioribus, allij cùm teruntur odoratu, floſculo lacteo, exili in pelliculis ſemine, radice oblonga, eiuſdem cum folijs odoris, ideo alliariæ nomē ſibi uēdicauit. Germani uerò Lauch ſunder/lauch/ hoc eſt, allium ſine allio uocant. ſed hæc eſt terete cauliculo, illa quadrato: huic flos candicat, illi ſubrubet: huic folia urticæ fimbriata, chamedryos ſiue trixagnis querna, quæ olfacta ſubolcant allia, huius non niſi terantur.

Tuſſilago.

Tussilago. Ca. CVII

TVssilagini folia sunt maiuscula quàm hęderę, sex aut septē à radice, subalbida à terra, supernè uirentia, in plures angulos exeuntia. caulis palmū altus, flos luteus in uere, flore & caule cōfestim exuitur: inde nonnulli his uacare existimauerunt. radix tenuis est et superuacua. nascitur in amœnis & riguis. Folia ex melle trita igni sacro & omnibus inflāmationibus illitu medentur. aridæ fumus per infundibulū hianti ore raptus, hos sanat qui sicca tussi atq; orthopnęa infestantur. pectoris uomicas rūpit. Eundē effectum prębet suffita radix. decocta in hydromelite, & pota, emortuos partus eijcit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Βήχιον. *Latinè Tußilago. Bechium.*
Officinis Vngula caballina. alijs farfara nonnullis populago. Germanis Roß hůb/ brant lattich/ esels hůb/ hůff lattich. *Gallis pas d' asne: & in montibus suprà lacum Lemannum taconuete dicitur.*

Plinius hanc aliter atq; Dioscorides describit, folia ei tribuens maiuscula quàm hederæ quinque aut septem, sublata à terra, superne pallida, sine caule, sine flore, sine semine, radice tenui. Quidam eādem esse bechiō & alio nomine chamæleuten putant. Sed hic obseruandum diligenter, caulem & flores Tußilaginis esse fugacißimos, ijsq; enatis breui uigor uitaq; durat, longißimaq; mora (quantum mihi licuit deprehender) biduum post quod illico tempus flaccescentes euanescunt, & caduci marcent. Quare non nisi ijs, qui uere medio sese fortuna ferunt obuiā, & flos et caulis cernitur, namq; die uno locū uniuersum caule & floribus pubescere uidebis, postridie prorsus eos concubuisse, frondeq; sola uirescere. quapropter sine caule & floribus nasci plerisq;, qui tam citam caulis iacturam non conspexerunt, creditum est.

Artemisia. Cap. CVIII.

ARtemisia magna ex parte in maritimis nascit, absinthij modo fruticosa, maioribus & pinguiorib. folijs, ramisq;. huius quidem genera duo, unum lætius habitiusq;, folijs uirgisq; latioribus. alterū tenuius, flore paruo, tenui, cādido, graueolente. æstate floret. Sunt qui in mediterraneis unicaulis nomine appellēt, tenuē herbulā, simplici caule & minuto, florib. scatente, flauo colore. hæc iucundiorē quā præcedens efflat odorē. Vtraq; excalfacit, extenuat. feruæfactæ cōuenienter in muliebres desessus adijciuntur, ad detrahendos menses, partus, secundasq;: item ad præclusioxes uuluæ, & eiusdem inflammationes. calculos comminuūt. remoratam urinam cient. menses pellunt pubi illitæ. Succus uuluæ inditus ex myrrha, eadem quæ insessio trahit. Coma tribus drachmis eorundem educendorum gratia bibitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Αρτεμισία. *Latinè Artemisia. Officinis Latinum nomen seruauit.*
Germanis Beifuß. Rot oder weiß buck. Sanct Johans gurtel.
Gallis Armoise dicitur.

Nūcupata aūt est artemisia herba, ut aliqui uolunt, ab Artemisia Mausoli regis cōiuge, quæ ipsam adoptādo cognominē sibi fecit, in herbæ & nominis & gloriæ suæ memoriā & monumentū naturæ æquæuū

ad posteros

Rot buck.

Weiß buck.

Tanacetum.

ad posteros transmitteret. Siue ut alij uolunt, non ab hoc, sed à Diana, quæ Græcè artemis dicebatur, nomen hoc adepta est, eò quòd ipsa primo eam reperisse & uirtutes eius demonstrasse dicitur. Et quemadmodum prægnantibus & parturientibus, ut fœtum sine aliqua interiorum locorum noxa facilè in lucem ædere liceret, auxilio & adiumento esse credebatur dea illa uotis & præcibus inuocata: sic etiam eiusdem deæ beneficio idem præstat hæc herba, & fœminarũ malis, menses, secundas, fœtusq; trahẽdo, & matricis conclusiones inflãmationesq; sanando, priuatim medetur. Arthemisia alia monoclonos est, alia policlonos Germani tantummodo colore distinguunt, hãc Rot buck oder beyfüß/ *alteram* weiß buck oder beyfüß *appellantes. hodie quidẽ & tertiũ arthemesiæ genus addunt id simplici caule cõsurgit. folijs minutim scißis, colore subpallido, flore luteo, odore nõ ingrato, gustu amaro. hæc officinis athanasia, quòd immortali flore nec citò marcescente fastigetur, alijs tanacetũ Germanis* Reinfarn *dicitur. Flores copiosi crũpunt cùm uua maturescit, medijs anthemidis floribus non dißimiles, comantibus auri fulgore bullis, ideo diligenter ad hybernas reseruantur corollas.*

Ambrosia. Cap. CIX.

AMbrosia tenuis frutex est, ramosus, trium ferẽ palmorum: folijs rutę, circa imum caulem exiguis: cauliculi seminibus. perinde quasi racemulis grauidi, qui nunquam florem pariunt, odore uinoso, suaui: radice tenui, sesquipedali. Coronantur ea Cappadoces. Vis eius reprimere ac repellere, & illitu adstringere humores. qui in aliquam partem incumbunt.

Non est Ambrosia quæ ab Officinis ita & herbarijs demonstratur, ramis exilibus. patulis, folio nepetæ multo ruta aut sanguinaria longiore ac maiore, in quorum cacuminibus corymbi dependent, nigro semine, radice cubitali, subalbida, radiculæ hoc est struthio simili, inuenitur in mõtosis ac macris. inuenitur autẽ apud nos uel copiosa inter exiles & madidas segetes, qua mulieres se coronant, ut insolata diu capita iucundo & uinoso simul odore recreent, & sic frondosa coma sese uindicent ab æstu.

Pueris

Botrys.

Pueris rusticis optimè cognita, qui uertices racemosos lanugine molli per initia restitos, minones uocant. Vinosa herba rusticis dicitur.

Alio à quibusdam uinaceam rutam, Germanicè Weinrautten, *quòd folio rutam, & odore uinum imitetur, nominari. Siquidem ea dodrantali assurgit frutice, ramoso, folijs rutaceis, circa imum caulem minoribus. cauliculi seminibus racematim collectis. grauidi nũquam florẽ pariunt, fœtu in uertice racemoso & odore uinoso, radice tenui, nec sesquipalmo longiore. Superior lõga radice nititur, hæc breui: illa floret, hæc minimè: illa ramis uiget, hæc inualida sese, ut fertur, adminiculis quibuscunq; inuoluit: hæc uinum, illa herbaceum utrus olet.*

Botrys. Cap. CX.

BOtrys fruticosa herba est, lutea tota, & in multas alas sparsa. semen circa totos ramulos prouenit: folia cichorio similia. tota suauem odorem spirat: quare uestimentis interponitur. inuenitur in torrentium ripis, & conuallibus. Pota orthopnœas mulcet. Hanc Cappadoces ambrosiam uocant, alij artemisiam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Βότρυς.
Latinè Botrys.
Officinis ignota.
Germanis Traubenkraut/Krottenkraut.
Gallis Pymen, Sabaudis la miraine.

Botrys Parisiensibus matronis, melius quàm officinis aut herbarijs noscitur. Hanc odoris gratia, uestimentis, pannis, & linteis curiosè nimirum interponunt, ut odoris suauitatem contrahant. Defertur Augusto & Septẽbri mense uenalis per urbem, pymen, magno clamore denunciant, portantes corbibus rustici, inde nomen hoc pymen manauit in uulgus. nam hac facie conspicitur, fruticosa herba, luteis ramulis ex interuallo brachiatis, folijs cichorij, odoratis, erumpẽte passim semine in racemulos collecto, quod per maturitatẽ gũmoso lentore pellucet, coëuntibus fulgore auri simul acinulis, unde nomen Græcis ductum. Pymen, uel potius pygmen uulgo Gallis putauerim nominari, quòd ex se pigmentarij institoris uice faceret unguentum. nam si prægnans suo liquore premeretur, in gummi lentesceret.

Geranium rubrum, quibusdam Behen rubrum.

Geranium. Cap. CXI.

GEranion folijs anemones, diuisuris lõgioribus: radice subrotũda, cum estur dulci: Quæ drachmæ põdere in uino pota, uuluæ inflationes discutit.

Geranium alterum, caulibus minutis & pilosis, sesquipedalibus: folijs maluæ: in summis alis sursum spectantia gruum capitula insunt, cum suis rostris, aut canini dentes. Nullius in medicina usus.

NOMINA

Acus pastoris.

Herba Roperti.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Duo Geranij Dioscorides tradit genera. Primum quòd longioribus rostris, & in mucronem acuminatis constat. Hoc hodie officinis & herbarijs Acus pastoris et Muscata, Germanis uerò Storckẽ schnabel dicitur. Alterum quòd maluæ folia habet, Pes coruinus uulgo nominatur, & Officinis Germanicè Kraen füß/ & scharten kraut appellatur: præter hæc duo alia adiecimus genera, inter quæ unum folijs Cherephyllo simile existit, herba Roberti & Robertiana. Gallis de lerbe au chancre, germanicè Rüprechts kraut.

Quartum folia obtinens laciniata, germanicè pro certiori discrimine Kranich halß uocari potest.

Quintum quod folia ranunculi habet, gratia dei nominatur. Germanicè Gottes gnad.

Sextum quod forma quarti generi simillimum est, nec ferè ab illo nisi sola magnitudine foliorum, florum & radicis distat. Germanicè Blůt wurtz. à rubro colore aut mirifica in sistẽdo sanguinis profluuio facultate uocatur.

Omnium folia & radices, primo excepto, cuius radix dulcis est quodammodo, atq; discutiendi adeo ui prædita, adstringunt & siccant.

Gnaphalium. Cap. CXII.

GNaphalij folijs mollibus minutisq; pro tomento utuntur. Bibuntur efficaciter folia in uino austero ad dysenteriam.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mosſ kolben.

Gnaphalium.
Kur kraut/matten flachs.

Græcè γναφάλιον.

Latinè Gnaphalium, tomentum.

Officinis Centunculum, centuncularis herba.

Germanis kur kraut/ Matten flachs/wyſen wollen.

Gnaphalium uocata eſt hæc herba, Galeno autore, à candidis mollibusq; eius folijs, quibus ἀντὶ γναφάλου, hoc eſt, pro tomẽtis utũtur. Gnaphalia itaq; dicitur quaſi tomẽtitia. Centunculum autem dixerunt, quòd centonibus cum tomento maxima ſit cognatio. Germanicam priorem nomenclaturam ab eius facultate aduerſus dyſenteriam illi inditam eſſe nemini non notum eſt.

Typha. Cap. CXIII.

TYpha folium ædit cyperidi ſimile: caulem albũ, leuem, æquabilem: florem in cacumine ambientem, denſum, qui in pappos ſoluitur, quod in paniculam aliqui nominant. Huius herbæ flos, ſuillo adipe eloto exceptus, ambuſtis medetur. Gignitur in paluſtribus & aquis ſtagnantibus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè τύφη, ἢ τίφη.

Latinè Typha apud Theophraſtũ aquaticus frutex, nec radice numeroſa cohærens, ſine geniculis, et folio ſcirpi modo proſiliens, Orchameneõ circa lacum, parte caudici proxima, eſu præcipuè pueris tenera. Sunt qui ſolius literæ mutatione à cereali typha putẽt differre, tiphã ſcribẽtes. Germanicè, ut Euritius Cordus tradit, moſs kolbẽ/narrẽ kolbẽ/ Deitel colbẽ/ lieskenoſpen Gal. mache, uel maſſe, ab ſimitudine inſignis illius clauæ argenteæ, uel aureæ, quæ ante primos magiſtratus geſtatur, dicitur. Nãq; in paludib. et ſtagnantib. aqs erũpit, folio cyperidi proximo, caule alto, leui, plano, enodi, cuius cacumẽ dẽſa florũ cõgerie ſtipatur, et ueluti ſpiſſa capitatur lanugine, quæ in pappos tandẽ euaneſcat. Galli maſſas apposite dixerũt, qđ ſceptra regũ, machas uulgo dicta perpolitus caulis lanoſa floccorũ denſitate ſummatim faſtigiatus æmuletur.

Circæa. Cap. XCIIII.

CIrcæa, quam & dircæam aliqui uocant, folijs eſt horuenſis ſolani, agnatis crebris: flore nigro, puſillo copioſo: ſemine milij, naſcente in quibuſdã ueluti corniculis: dodrantali radice, triplici fermè aut quadruplici, candida, odorata, excalfaciente. Naſcitur in apricis, ſaxis, & uento perflatis. Radicis tuſę põdo quatuor, in ſextarijs tribus uini dulcis, per diẽ & noctẽ macerãtur, potuq; triduo uuluas expurgãt. Semen in ſorbitionib. datum, lacte mammas nutricum explet.

Circæa hodie incognita, fortè à Circe dicta.

Oenanthe.

Cap. CXV.

OEnanthe folia habet pastinacæ : florem candidum: caulem crassum, palmi altitudine: semen atriplicis; radicem magnã in multa rotunda capitula extuberantẽ. nascitur in petris. Caulis eius & folia, cum mulso uino pota, secundas eijciunt. Radix è uino urinæ stillicidio conuenit.

NOMINA ET EXPLICAT.

Græcè οἰνάνθη πόα.

Latinè œnanthe herba. Officinis filipendula. Saxifraga rubea.

Germanis Rot steinbrech, dicitur.

Oenãthe herba nascitur, ut Plinius ait, in petris, folio pastinacæ, radice magna numerosa. Caulis eius et folia cum melle ac uino nigro pota facilitatem pariendi præstant, secundasq; purgant, tussim è melle tollunt, urinam cient. Recentiores in locij stillicidio, & urinæ remoratu, neq; non renum doloribus, atq; lapide eorundem confringendo utuntur. Eandem stomachi inflationes discutere, mederi & suspiriosis & anhelantibus, & omnibus morbis quos causa frigida concitari tradunt. Farinam eiusdem cibis comitialium ingerunt.

Conyza. Cap. CXVI.

COnyzæ duo genera. quæ parua uocatur, odore præstantior est. maior uerò frutice altior & folijs latioribus, graui odore. utriusque folia oliuæ similia, hirsuta, pinguia. in maiore caulis binum cubitorum altitudine attollitur. in minore pedẽ æquat. flos fragilis, lutei aut fului coloris*, qui in pappũ abit. radices superuacuæ. Suffitu substratuq; frutex totus serpentes fugat. culices abigit, & pulices necat. Folia conuenienter illinuntur serpentium plagis, & tuberculis, ac uulneribus. flores & folia cum uino ad menses partusq; eijciendos bibuntur. item contra urinæ stillicidia, arquatum morbum, & tormina comitiales pota ex aceto adiuuant. Decoctum in desessionibus medetur uuluæ malis. Impositus succus abortum facit. ex oleo efficaciter horroribus oblinitur. Capitis dolores tenuis illita sanat. Est & tertium conyzæ genus, caule crassiore, ac molliore, folijs quàm paruæ maiusculis, minimè pinguis, & maiore minor, multò grauioris odoris & iniucundioris, sed inefficacior. Prouenit locis non riguis.

Addit Marcel. amari gustus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinio ut Dioscoridi duo conyzæ in coronamentis. differentia in folio : tenuius fœminæ constrictius angustiusq;, rubricatim maris & ramosius, flos quoq; magis splendet, eius, serotinus, utiq; post Arcturum, mas odore grauior : fœmina acrior, & ideò contra bestiarum morsus aptior. Folia fœminæ mellis odorem habent. Masculæ radix à quibusdam libanotis appellatur. Theophrasto maior dicitur mascula, torosiore caule magisque ramoso, folio ampliore ac pinguiore, nec non splendidiori flore. fœmina tenuiori folio, & compressiore. Manipulo eius abiecto omnes etiam à tota domo blattæ conueniunt ad eam. In coronamenta folio uenit & flore, maior & minor appellata, qui

odoru

odorus sentitur, cuius auidißimæ sunt apes. Germanis Geele wurtz: & ut Trago placet Durr wurtz appellatur.

Hemerocallis, siue lilium syluestre. Cap. CXVII.

HEmerocallis folium & caulem habet lilij, porraceo colore. flores in caule per singulos exortus, terni aut quaterni erumpunt, lilij diuisura, quoties dehiscere cœperunt, colore perquàm pallido. radix magna est atq; bulbosa: quæ pota, aut cum melle & lana in pesso apposita, aquam educit & sanguinem. Folia trita mammarum inflammationes à partu contractas, oculorumq; collectiones mitigant. Radix & folia igni ambustis utilissimè illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἡμεροκαλλίς. Latinè Hemerocallis. Officinis falsò Asphodelus.

Germanis Goldt wurtz/heydnisch lilien dicitur.

Hanc fuschsius communi errore ductus, falsò pro uero asphodelo depinxit, omnibus reclamantibus notis, nam radix huius nec amara nec acris est, ut Dioscorides, Galenus & Plinius de asphodelo scriptum reliquerunt. Desinant ergo Officinæ quæ hactenus communi errore huius radice pro uero asphodelo usi sunt, et alterum cuius picturā suo loco dedimus. quod legitimæ delineationi ad omnia rèspondet, in uarios usus suis narthecijs recondant. Inde hemerocallis nomen traxisse uidetur Græcis, quòd flos fugax pulchritudinem suam interdiu tueatur, appetente nocte languidus efflaccescat.

Leucoium, siue uiola alba. Cap. CXVIII.

LEucoion uulgaris est notitiæ, sed in floribus differentia quædam. namq; aut cœrulei, aut albi, aut purpurei, aut lutei inueniuntur. Lutea uerò præcipui

Leucoium album.

Leucoium Theophraſti, Weiſs hornungs blům.

in medicina uſus. Huius aridi flores ferueſacti in deſeſſionibus ualent contra uuluæ inflammationes, & menſtrua expellunt. ſanant oris ulcera, cum melle: cum cerato, rimas ſedis. ſemen duum drachmarum pondere ex uino potum, aut cum melle inditum, menſes, ſecundas & partus extrahit. Radices cum aceto illitæ, lienem reprimunt, & podagricos iuuant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

λευκόϊον. Latinè Leucoium. *Violæ matronales.*

Officinis, keyri, quòd flore aureo eſt.

Germanis Gelb Violen/braun/weyſs/rodt/leibfarb/neglin/Straßburger negel blůmlin. *Gallis* Violettes girofflees, *dicuntur.*

Λευκοῖον quamuis uiolam albam ſignificet, ad omnes tamen uiolas, præſertim eas, quæ primo uere naſcuntur, ſiue albæ, ſiue luteæ, ſiue purpureæ fuerint, ſeu nigræ cum Hippocrate, *ſeu ceruleæ, ut quidam* Dioſcoridis *codices habent (quod expungendum putant plærique, præſertim* Plinius lib. 20. *&* Paulus *de oleo ioto, id eſt, uiolaceo, album, luteum, purpureum, leucoion tantùm commemorant) extenditur. In his efficaciſſimæ ſunt luteæ, keiri* Arabibus *dictæ. Tamen cæteræ tres aut duæ cariophyllatæ, à floris figura caryophillũ imitante nobis dictæ, nõ ſunt inefficaces: linguam enim ualenter calfaciunt, & acrimonia ſua mordent folio, ſed magis flore, qui in his colore plurimum uariat, arte opinor quæſita, ut in floribus alijs. λευκοῖον uerò* Theophraſti, *quod florum primũ ſe oſtendit, etiam nondum exacta hyeme: radice bulboſa, an ſit ea quæ nobis circa natalem* Chriſtianum *florem album pulcherrimũ trifolium intus uirentem oſtendat,* Germanis *hornungs blům dicta, ab alijs malo diuinari, quàm à me rem non ſatis compertam pro uera pronunciari. De quo multa* Maſſarius *in librum nonum* Plinij.

Cap. CXIX.

Cratæogonum.

CRatæogonum, ſiue ut alijs placet cratæonon, folijs melampyro ſimile eſt, multis calamis ex una radice emicãtibus, multorumq́ geniculorũ, ſemine, mylij.

Cratæogonon.

mylij. nascitur in opacis & fruticosis, summopere acre. Traditum est quibusdã, hoc si bibat ieiuno ore, ter die post menses purgatos, tribus obulis, in cyathis aquæ duobus mulier, ante conceptum quadraginta diebus: & uir modo consimili, totidem diebus ante coitum hauriat, uirilis sexus partum futurum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κραταιόγονον.

Latine Cratæogonum, Hippocrati Polycriton: uel ut aliàs legitur Polycarpon.

Officinis Persicaria. Germanis flöch kraut.

Gallis Raßel, Curaige appellatur.

Dioscorides Cratæogonon melampyro similem folio demonstrat. Plinius spicæ tritici, Theophrastus lino pyrino, id est, lino triticeo, intelligens fortasse quod Plinius culmum siue spicam tritici. Sed suspicor melampyron in Theophrasto, unde id Dioscorides uidetur sumpsisse, legendum, cùm statim adiungat fructum tanquàm milium ferre, uimq; genitalem roborare: nisi quis linopyron, id est, lino triticum scribendũ putet pro melãpyro, quod linũ folio satis immitetur. & re uera Gallicum uulgus chamelinum melampyrõ solet uocare, quo oleum Gallia ad lumina lucernarum exprimit. Sed ad rem ipsam accedamus. re uera omnes persicariæ notæ uidentur cratæogono suffragari, quòd ex una radice multis calamis, multorũq; geniculorum prosilit, Breuibus internodijs, fœtu quasi Milij in uuis pendente, aspero gustu, quod etiam opacis gaudeat. Ista Persicariæ maiori, quam germanicè flöch kraut. Galli curaige uocant, mihi uidentur astipulari: sed quod caput totius rei est, persicariæ folium tam simile est melampyro, ut alterum pro altero fallat. Quod ad saporem pertinet, admodum asper in aliquo persicariæ genere sentitur, in altero lenis sit. Hæc fœmina, illa mascula. Quod si quis per imprudentiam sedi confricet, rabiosos solet mouere cruciatus. Cretæogonum Græcis creditur appellari, quod genitalem uim roboret, ita ut diu præsumptum mares figurare prodatur.

Phyllum. Cap. CXX.

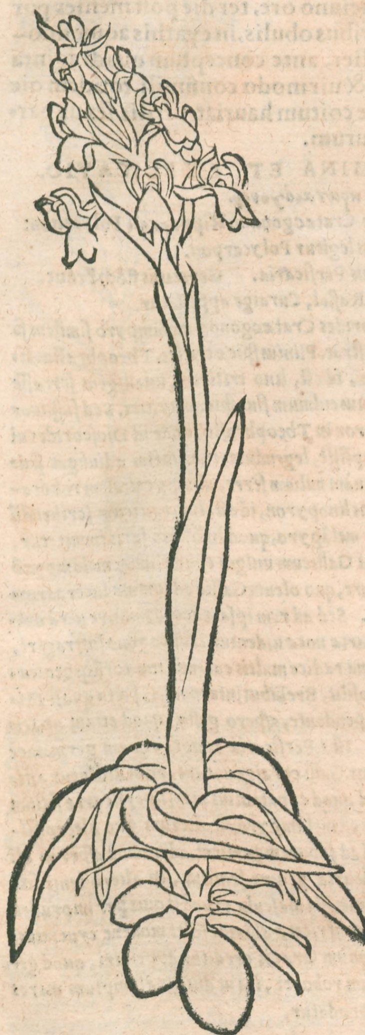
PHyllum, quod elçophyllon uocatur, in saxosis nascitur. duum generum est. quod autem thelygonum appellant, uuas habet floribus oleæ similes, pallidiores tamen. folijs itidem oliuæ est, caule tenui, breui, radice exili. florem album profert: semen papaueris maiusculum. Sed arrhenogonum cætera huic simile, solo fructu distat: habet enim racemosum quiddam deflorentibus oleis non dissimile. Arrhenogonon potu, masculi sexus facere partus, ut thelygonon fœminei, proditur. horum Crateuas autor est. sed huiusmodi historia tenus, mihi produxisse uisum est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Herba hodie planè incognita. Phyllon Libycum & Aethiopicum Hippocrati silphij semen est. Solet etiam pro malobathro accipi, de quo plura in lib. 1.

Testiculus. Cap. CXXI.

Orchis.

Cynosorchis.

TEsticulus, quẽ Græci cynosorchin uocant, folijs circa caulem mollis oleæ similibus, in terra stratis, longioribus, angustioribus, læuibus: caule dodrantali: floribus purpureis: radice bulbosa, oblonga, oliuæ modo angusta, duplici ordine: superiore, quæ plenior est: inferiore, quæ mollior ac rugosior. Eduntur radices coctæ, ut bulbi. ex quibus si maiorem edant uiri, mares generarĩ dicũtur: si minorem fœminæ, alterum sexum. Addunt, in Thessalia mollẽ mulieres in lacte caprĩno bibere, ad stimulandos coitus: aridam uerò, ad inhibendos: & alterum alterius potu resolui. Nascitur in petrosis & sabuletis. Testiculus alio nomine serapias, Andrea autore, uocatur, quoniam radix ad multa utilis sit: folijs est porri, latioribus, oblongis, pinguibus, ex alarum sinu inflexis: caule palmeo: floribus penè purpureis, radice testiculis simili. quæ illita tumores discutit, ulcera purgat, & serpere eadem non patitur. abolet fistulas. & illitu inflammationes lenit. aridæ radices nomas inhibent: sanantq; putredines, & oris ulcera cacoëthe. aluum sistunt è uino potæ. De hac, eadem quæ de testiculo canis, produntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis duorũ generum est: unus qui cynosorchis dicitur, qui folia habet circa caulẽ, & in ima eius parte per terrã strata, molli, oleæ similia, angustiora tantũ longioraq́; siue ut Theoph. *tradit, folia habet scyllacea, minora tamẽ, et minore leuore nitentia: caulẽ dodrantalẽ, in quo purpureus flos pãditur: radicẽ bulbosam, oblongã, duplicẽ, mutuo cõtactu cohærentẽ oliuæ figura, superiorẽ alterã quæ maior, uegeta et distenta est, alterã uerò inferiorem quæ minor, languida & rugosa est. Nascitur planta hæc petrosis et sabulosis locis.* Germani vnser frawen träher/ Stendel kraut/ Ragwurtz *dicitur.*

Alter

Alter autem, quem serapiadem uocant, & triorchin; folia habet porro similia, oblonga, latiora tantum, pinguiaq;, ex alarum cauis emicãtia & inflexa: coliculos dodrantales, & purpurascentes flores: radix est illi minimis testiculis similis. Germanicè ut prior, Gallicè du coullon de chien appellatur. est autem Latinè & Græcè sic appellata herba, à Sarapi Aegyptiorum deo, propter lasciuiã impudendam, qua is deus Canopi, ubi templum, & cultu & religione excellens habebat, colebatur, uti Strabo tradit Geographiæ lib. 17. Radix eius maior calida, & humida est, gustãtibus dulcior apparet. Minor admodum elaborata est, ad calidius sicciusq; tendit.

Satyrium. Caput CXXII.

Z

al. multũ. SAtyrium aliqui trifolium uocant, quoniam tria fert folia, ad terram infracta, rumici aut lilio similia, minora tamen, ac rubra: caulem cubitalem, nudum: florem lilij effigie, candidum: radicem bulbosam, mali magnitudine, fuluam, intus ut ouum candidam, gustanti dulcem, & ori non ingratam. quam in uino nigro austero bibere conuenit, contra opisthotonum. utendum ea dum concumbendi incessit cupiditas, siquidem ea proniores ad uenerem fieri affirmant.

Est & alterum satyrium erythronium siue erythraicon, id rubrum, semine lini, maiore, duro, leui, splendente, quod fertur non secus atq; scincus, libidinem excitare. cortice radicis gracili, rufo: intus autem album includitur: sapore dulci, non ingrato ori. in montosis & apricis enascitur. Venerem, ut produnt, si omnino manu teneatur radix, stimulat: eoq; magis, si bibatur in uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Satyrion duũ generũ est. Vnũ quod à foliorũ numero triphyllõ, id est, trifoliũ uocãt tribus plerũq; folijs fractis uiret, rumici, lilioue similibus, minorib. tamẽ & rubentibus: caulẽ habet glabrũ, cubitalẽ: florẽ lilij figura et cãdidũ: radicẽ bulbosam, pomo similẽ, foris ruffo, intus cãdido oui colore, gustu suauẽ, & in cibo ori gratã, Ger. ut Orchis Stendel wurtz, & Rag wurtz dicitur. Alterũ uero quod erythron dicitur, lini semine æquale semẽ habet, maius tamẽ firmiusq;, cũ leuore splendẽs: radicis cortex exterior tenuis & rufus, interiora uero cãdida sunt, grata in cibo, & dulcia uescẽtibus. Nascitur apricis montanis locis. Et utriq; horum generi sunt radices geminæ, sed priori inæquales, nam maior semper altera: posteriori uero æquales, & sibi inuicem pares. Habent hodie & Syri herbam simili effectu. Bucheidemq; nominant, & Indicum Satyrion, radice candida & dura, cõmendatiore, quo crassior, rugosior, & albior fuerit, podagris utili. Græci ferè herbas omnes libidinem stimulantes satyrij uoce cognominarunt. Non est omittendum genus hoc, quod Basilicon Græci, Officinæ Christi palmam dicunt, folijs nigra Plumbagine maculosis, reliqua superficie cynosorchi similis. Radix subest lutea, ac instar manus effigie ramosa.

Postremo quod ad nominis Satyrij rationẽ attinet, dictum est satyriõ à Satyris dijs syluestribus in Venerem propẽsis, eò quòd primi ad libidinẽ concitandam eam inuenerint & ostẽderint. Siue quòd quemadmodũ ipsi natura sua in eam uoluptatem sunt potẽtiores, sic herba hæc homines etiam ad eandem duret, & concitatiores firmioresq; reddat.

Horminum satiuum. Syluestre.

Horminum. Ca. CXXIII.

HOrminum herba est, folijs marrubio similis, caule semicubitali, quadrangulo, circa quem eminentiæ siliqs similes prodeunt.

deunt, quæ ad radicem spectant, in quibus diuersum semen recluditur: siquidem in syluestri rotundum, fuscumq́; inuenitur: in altero, nigrum, & oblongum, cuius est usus. Ad uenerem stimulandam, cum uino bibi uolunt. purgat cum melle argemas albuginesq́;. illitum ex aqua tumores discutit. eo etiam extrahũtur aculei ex corpore. idem effectus est illitæ herbæ. Syluestre magis uiribus pollet: quare unguentis, præsertim gleucino, permiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hortense ὅρμινον ἡμερον. Latinis orminum, & Geminalis
Officinis Gallitrichum. Germanis Scharlach.
Gallis oruala dicitur. Syluestre autem Græci ὅρμινον ἄγριον.
Latini & officinæ saliuam agrestem. Germani Wild salbey.
Galli Brodon, oruala, toutes bone, appellant.

Ne quempiam nomenclationis aucupium remoretur, est notãdum aliquod esse cereale horminum, de quo Theophrastus, Galenus, & item Plinius inter fruges disserũt, quod amarum nigrumq́; est, nec cumino penitus absimile, dodrantali Plinio altitudine. de hac supra quædã annotauimus inter segetes.

Orminũ calidũ & siccũ mediocriter est, id quod amaritudo atq; astrictio in gustu satis monstrãt.

Recentiores easdem facultates suo Gallitricho attribuunt, quas illi ueteres ascripserunt. potißimum autem conferre ad albugines, & oculorum caliginem tradunt, ut hinc etiam colligi poßit, herbam hanc Orminon Dioscoridis esse, quamuis nõnullis legitimæ delineationi in quibusdam repugnare uidetur.

Securidaca. Caput CXXIIII.

HEdysaron, unguentarij pelecinum, id est, securidacam uocant. fruticosa est, folijs ciceris. semen rufum in siliquis fert, corniculorum modo aduncis, quod ancipitem securim æmulatur, unde nomen accepit. amarum gustu. Stomacho utile in potu. additur in antidota. cum melle ante coitus subditum, concipiendi spem adimit. Nascitur in segetibus & hordeis.

NOMINA ET EXPLICATIO

Græcè πελεκῖνος, ἡδύσαρον. Latinè Pelecinus securidaca, hedysarum.
Officinis incognita. Germanis Vnkraut der linsen.
Gallis faba lupina. alijs herbum, uulgo graua, quòd (ut existimo) tritico & hordeo, cum quibus alitur, suo complexu grauis sit & molesta.

Ab una radice multis flagellis emicat, ciceris similitudine, quam & folijs æmulatur. Siliquæ corniculorum modo aduncæ curuantur, in queis flauum, pallidumq́;, & amarum semen concipitur, quod ancipitis securiculæ speciem gerit &c.

Onosma. Caput CXXV.

ONosma, oblonga folia habet, ad similitudinem anchusæ, longitudine quatuor digitorum, & unius latitudine, mollia, in terra iacentia, sine caule, sine semine, sine flore. radice nititur longa, tenui, infirma, rubescẽte. gignitur in asperis. Folia in uino pota partus extrahunt. Prægnans si eam supergrediatur, abortum facere dicitur.

EXPLICATIO.

Onosma hoc tẽpore incognita, Plinio folia habet ferè ad tres digitos, in aterra iacentia, tria, ad similitudinem anchusæ incisa, sine caule, sine flore, sine semine.

Nymphæa. Caput CXXVI.

NYmphæa nascitur in paludibus & stagnãtibus aquis, folijs fabę Aegyptiæ, minoribus, & longioribus, alijs in summa aqua, alijs demersis pluribus ex radice eadem prodeuntibus: flore lilio simili, albo, & in medio crocos habente. cum defloruerit, ut rotundum malum, aut papaueris caput, extuberat nigro semine, denso & lato, lenti gustus. caulis est leuis, niger, minimè crassus, ciborio cognatus. radix nigra, scabra, clauæ similis, quæ autumno secatur. Sicca cum uino pota cœliacis, dysentericisq́; auxiliatur. lienem absumit. Radix stomachi ac uesicæ doloribus illinitur. uitiligines ex aqua emẽdat. imposita cum pice, alopecijs medetur. eadem contra ueneris insomnia bibitur, siquidem ea prorsus adimit.

Nymphea lutea.

Nymphæa alba.

pota assiduè aliquot diebus, genitale infirmat. Idem semen potum efficit. Nymphææ nomen sibi uendicasse uidetur, quoniam aquosa amet. plurima inuenitur in Elide, in Anygro amne, & in Bœotiæ Aliarto. Est & altera nymphæa, cuius flos blephara dicitur, folijs antedictæ, radice alba, scabra, flore luteo, nitente, rosæ simili. Huius semen & radix contra fœminarum profluuia efficaciter ex uino nigro bibuntur. Nascitur in Thessalia, amne Peneo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Νυμφαία, μαδωνάϊς. *Latinè Nymphea, quædam luteo, quædam albo flore est.*

Officinis uocem Arabicam Nenuphar adhuc retinuit.

Germanis Gelb & weisse see blůmen / Harwurtz.

Gallis Nenufar iaulne & blanc. *Italis turreo, uel tarteazo de aqua.*

Lusitanis Gelphano dicitur.

Nymphæa, quòd aquosa amat, dicta: una est flore albo, radice nigra, & semine nigro: altera flore luteo, radice alba Vtriusq; radix & semen frigidũ, siccans sine morsu, parum parum detergens, proinde alui profluuia, & dysenterias cohibent: semen immodicè profluens, siue per insomnia, siue aliter, re-

tinent

uincent ex uino nigro austero pota: in id efficacior lutea, adeò ut medeatur muliebri profluuio, ut ad tergendum alba præpollet, quæ aqua macerata alphos, pice liquida alopecias sanat. Autumno radices exciduntur: uerum facultatis florum, quibus hodie ferè solis utimur, non meminerunt ueteres.

Androsaces. Capuc CXXVII.

ANdrosaces herba est amara, tenues spargens iuncos, sine folijs, folliculos in capitulis habens, in quibus semē continetur. gignitur in Syriæ maritimis. Ea drachmis duabus in uino pota, copiosam hydropicis urinam ciet. idem effectus est semini poto, & herbæ decocto. podagris utiliter illinitur.

EXPLICATIO.

Plinio androsaces herba est alba, amara, sine folijs, folliculos in cirris habens, & in ijs semen. Nascitur in maritimis Histriæ, Germanis planè incognita.

Asplenum. Caput CXXVIII.

Lingua Ceruina.

Citerach.

ASplenū, aliqui scolopendrion uocāt, alij splenion, alij Hemionium: folijs est multis, scolopēdræ animali similibus, ab radice una prodeuntibus. Nascitur in parietibus, saxisq; siliceis, & opacis. nec caulem, nec florem, nec semen habet. folia filiculæ modo diuiduntur, subter flauescentia hirsutaq;, supernè uiridia. Vim hanc habēt folia in aceto feruefacta, ut per dies quadraginta pota lienem absumant. quibus etiam contritis lienem ex uino illini oportet. strāguriæ & regio morbo prodest. singultum sedat. calculos in uesica comminuit. conceptum adimere creditur, per sese aut cum muli liene appensa. Tradunt noctu, silente luna, huius rei gratia effodiendam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Asplenum idem cum Scolopendrio contendunt, Musa & Massarius in librum nonum Plinij: tamen Galenus ait, maiores lienis obstructiones uehementiora postulare remedia, capparis corticem, tamarīcis radices, scolopendrion, & scillam, & eam herbam, quæ asplenos appellatur, effectum id nomine repræsentans. Vbi apertè scolpendrion ab aspleno separat, licet postea in censu simplicium aspleni uires describat, scolopendrij nō meminerit. Libro tamen methodi. 13. scolopendrion quoq; lieni cōueniri scribit, nulla mentione aspleni facta: quamquā ibi alia quoq; eius remedia attingat. Diuersas etiam herbas facere uidetur in spleneticis. lib. 9. comp. pharm. part. μυρίκης καρποῦ, βοτάνης ἀσπλήνου λεγομένης σκολοπενδρίου, ἢ ἡμιονίτιδος ἀνὰ: tamen paulò antè in Andromachi spleniticis scribebat, ἡμιονίτιδος βοτάνης, ἣν οἱ μὲν ἄσπληνον, οἱ δὲ σκολόπενδρον λέγουσιν. Ex quibus colligere possis, herbas esse affines, non uiribus modo, sed forma & habitu, unde nominum hæc incertitudo nata sit. Quod & in Dioscoride paßim obseruabis, & in Aspleno quoq;, qd' hoc capite statim ab initio ab aliquibus σκολοπένδριον, ab alijs ἡμιόνιον uocari ait, non tamen ἡμιονίτιδα dixit, quòd hæc folio sit diuersißimo, quā tamē σπλήνιον quoq; uocari scribit. Vnde Massarius & ex Theophrasto affirmat, Homionicū uel Hemioniū esse uulgatū nobis Ceterach: Asplenon uerò suū scolopendrion plantā esse aliam, ex foliorū & radicū pictura persuadere conatur. Quæ autem uulgo est Scolopēdria, Germanis

hirs

hirtʒ zung appellata. Dioscoridis est φυλλῖτις, à multis lingua ceruina iustius appellata, quàm à Gaza Scolopendrion Theophrasti, quem rectius centipedariam uertisset. Siue autem Ceterach sit Asplenon aut Scolopendrion, siue Hæmionitis dicta, quòd mulæ hac herba plurimũ delectantur, parui est momenti, quũ hæ omnes lienem diminuant, & liquant, & substantia tenui sine calore lapides etiam in uesica frangant: phyllitis cum acerba sit, diarrhæas & dysenterias pota iuuat.

Hemionitis. Caput CXXIX.

HEmionitis, quam aliqui splenion uocant, folium emittit dracunculi, lunatum. radicibus cohæret multis, tenuibus. nunquam flores, neq; semen, neq; caulem gignit. in petrosis nascens, austero sapore. Ea ex aceto pota lienem absumit.

Vide Annotationes nostras in caput proximè præcedens.

Anthyllis. Cap. CXXX.

ANthyllis duplex est. quædam enim lenti simillima, folijs mollibus, rectis ramulis, palmi altitudine: radice parua, tenui. Nascitur in salsis terris, & à sole illustratis, non insulso gustu. Altera est folijs ramulisq; aiugæ similis, hirsutioribus tamẽ, breuioribus & asperioribus: flore purpureo, odoris admodũ grauis: radice cichorij. Pota drachmis quatuor urinæ difficultati, renibusq; plurimum prodest. tritæ, uuluæ pituitas* emolliunt, cum rosaceo & lacte impositę, uulneribus medentur. quæ autem aiugæ similitudinem refert, præter alia, pota cum aceto mulso comitiales sanat.

*inflãmationes.

Chamomilla satiua. *Chamomilla uulgaris.*

NOMINA ET Explicatio.

Anthyllis Dioscoridi duorũ generũ est, primũ hodie incognitum. Alterum Græcis ἀνθυλλὶς ἑτέρα.

Latinis Anthyllis altera.

Officinis Iua non muscata.

Germanica appellatione adhuc caret.

Gallis Iua non muscate dicitur.

Altera quæ chamæpityos, hoc est, aiugæ similitudinem refert, Paulus in tumore pedum utitur macerata. Eam ex iuarũ genere putant esse quæ pinum non oleat, arthriticam inde dictam, quòd tumentibus articulis medeatur.

Anthemis. Cap. CXXXI.

ANnthemidis genera tria, tantùm flore distantia: rami dodrantales, fruticosi, alis multis concaui: tenuibus foliolis, paruis, numerosis: rotundis capitulis: florib. in medio aureis, forinsecus orbiculato ambitu candidis, melinis, aut purpureis, magnitudine foliorum rutæ. nascitur in asperis, & iuxta semitas. colligitur uere. Vim habent radices, flores & herba excalfaciendi, extenuandiq; potu, & insessione, pellunt menstrua, partus, urinam, calculosq;. aduersus inflationes, & ilei tormenta bibuntur. bilem suffusam expurgant. iecinorum uitia sanant. decocto earũ uesicæ fouentur.

Ex

Chrysanthemon.

Ex omnibus his generibus ad calculos efficacissima est quæ florem purpureum habet, cuius amplitudo maiuscula est. hāc propriè heranthemō uocāt. Ea cui leucathemo nomen est, itē quæ chrysanthemō dicitur, uehemētius urinam ciunt. ægilopijs illitæ medentur. cōmanducatæ ulcerum eruptiões in ore sanāt. nōnulli in clysteribus ex oleo utuntur. teruntur in farinā, ad abigēdos febriū circuitus. Flores & folia recondi debent, & priuatim tusa, in pastillos digeri: radix quoq; siccari, dumq; ingruit necessitas, binæ partes herbæ dari, modo floris aut radicis pars una, modò contrà, floris partes duæ, & herbæ una, permutatim duplicato pondere, alternis diebus. bibere autem oportet in uino mulso, diluto.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄνθεμις, χαμαίμηλον. Latinis Chamæmelon, anthemis. officinis Camomilla. Germanis Camillen. Gallis Camomille dicitur.

Anthemidis tria genera Dioscoridi flore tantū distant, palmū nō excedentia paruisq; floribus, candidis, melinis, aut purpureis. quæ foris in orbem cādida folia obtinet, ea est quæ à Dioscoride propriè λευκάνθεμον. & uulgo hodie Camomilla uocatur. hæc duplex est una hortensis odoris mali maturi suauissimi hybernum frigus illæsa perferens, & ad nouū uer ex radice repullulascēs in hortis colitur: altera uulgaris Camomilla, palmi altitudine, surculosa cauliculis exilibus, capitellis primum uirentibus, mox luteis, in aspero, sicco, macroq; solo, & iuxta semitas atq; itinera prouenicns. Quæ uerò luteis per ambitum folijs constat, ea haud dubie est, quam priuatim Dioscorides à suis floribus χρυσάνθεμον nominat. Germani autē pulchrè ad Græcā appellationem alludentes Goldt blūm/Gell Camillen/Sthreich blūmē/appellāt. Tertia species, si Hieronymo Trago rei herbariæ diligentissimo indagatori credimus, nulla alia est nisi ea quam hodie uulgus Scharten kraut appellat, & Scharten blūmen, eius historiam & delineationem uide in Commentarijs Tragi. Tenuiū partium est anthemis, quāobrem digerēdi, rarefaciendi, & laxandi facultatem obtinet.

Parthenium.

Parthenium. Cap. CXXXII.

PArthenium, aliqui amaracon uocant, folijs est coriandri, tenuibus: flore per ambitū albo, intus melino, odore graui, sapore amaro. Siccatum, cum aceto mulso aut sale potum, non secus atq; epithymum, & bilem & pituitam detrahit. suspiriosis prodest & melancholicis. herba sine flore à calculosis & anhelatoribus magna utilitate bibitur. Valet decoctū ad insidendū in duritia uuluarū, & inflāmationib. illinit sacro igni, & collectionib. cū flore.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Parthenium aliqui amaracū uocant, folijs coriandri, tenuibus flores per ambitū albo, intus melino, odore graui, sapore amaro, officinæ simul & herbarij hodie matricariam & febrifugam. Germani Mettram matrenā uocāt. Nascitur in sepibus & alijs permultis locis. Matricariam inde dictā putauerim, quòd mulierib. uteri causarijs, & strangulationi uuluæ oportunis suo uiro odore medeatur. Nec aliter à Galeno, Pauloq; quàm amaracus uocatur, quod & parthenion aliquibus amaracum dici testatur.

Cotula fœtida.

Celsus apud nos muralem herbā parthenion & perdicion appellari perhibet, ego de alio parthenio muralem herbā dixisse autumo, quæ nō in sepibus, sed in muris parietibusq; nascitur, ob id parietaria uulgo nominata. Hallucinātur qui cotulam uulgo dictam Partheniū esse putant, cum folium ei fœniculi, parthenio coriādri tribuatur. Sapore etiā dissident, qui in parthenio amarus est, non in cotula.

Bupthalmum. Caput CXXXIII.

BVphthalmon, quidam cachlam uocant, tenues emittit cauliculos, mollesq;: folia fœniculi: luteū florem, anthemide maiorem, oculi similitudine, unde nomen traxit. circa oppida nascitur, & in campestribus. Flores cū cerato triti, tumores duritiasq; discutiūt. Aiūt epotam post exitum à balneis, regio morbo correptis colorē tractu tēporis reddere.

Buphthalmus.

Græce βούφθαλμος. *Latinè Bupthalmus. Officinis inusitatū. Cotula nō fœtida quibusdā. Germanis* Ku dyll/Rinds aug/Kue aug/ *dicitur.* *Hæc herba cuius picturā damus delineationi buphthalmi adamussim responderet, si flores ut chrysanthemi lutei essent, quare intelligendum est, Dioscor. ad discū mediumue floris respexisse, qd' luteū est, nō ad ambitū, in quo folia radiata candida, ut in Chamæmelo, existūt, alioq flos à Diosc. pictura dissentire cognoscetur. flores buphthalmi acriores sunt Chamæmeli florib. ob id calidiores.*

Pæonia fœmina.

Pæonia. Cap. CXXXIIII.

PAeonia siue glycyside, Græcis aliquibus pentoboron dicitur. sunt qui ideos dactylos, radicem pæoniam uocāt. caulis altitudine sesquipedis adolescit. comitantibus multis stolonibus. Huius duo genera. mas folia iuglandis habet: in fœmina uerò smyrnij more diuiduntur. summo caule siliquas emittit, ueluti græcas nuces: in quibus, quū dehiscunt, multa granula rubra acinis punicorum similia inueniuntur, & in medio nigra, quinq; aut sex, purpurea. radix maris tenuis, digitali crassitudine, & palmi longitudine, gustu astringens, alba: fœminæ radicibus ceu glandes circiter septē aut octo inhærent, ut in hastula regia. Fœminis à partu non purgatis sicca radix datur. ciet menses nucis græcæ magnitudine pota. sic uētris doloribus cum uino auxiliatur. ualet contra regium morbum, & renum ac uesicæ dolores. decocta in uino aluum sistit, Rubra grana ru

benteis

Pæonia mas.

benteis menses sistunt, decem uel duodecim pota in uino austero & nigro. stomachicis & erosionibus ea esse prodest. à pueris pota, initia calculorum eximunt. Grana nigra auxiliantur suppressionibus nocturnis, uuluæ strangulationibus, & matricis doloribus, quindecim numero pota, in aqua mulsa, aut uino*. Nascitur in altissimis montibus & præruptis.

*Hæc clausula, est addititia.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè παιονία. Latinè Pæonia. Officinis Latinum nomen seruauit. Germanis Beningen rosen / Venedische rosen / Gicht wurtz / Pfingst rosen / Benedicten rosen. *Gallis Penoesne dicitur.*

Pæoniæ maris radix lõga. altheæ æmula, ea Hieronymo Trago creditur quæ hodie officinis falsò diptami radix, Germ. Weisse diptam. *dicitur, cui siquidem notæ omnes quibus pæonia mas apud Dioscoridem & alios ueteres Græcos delineatur, ad amußim respõdent, quare eandem esse neminem dubitare credimus. Contra epilepsiã Peomæ radix, & Melancholiam recens collo appendenda. Luna autem decrescente hanc legi uolunt, marem quoq; fœmina præstantiorem: leuiter astringit, subamara est, cum quadã dulcedine et acrimonia, si diutius mandas, menses ciet, obstructa hepatis & renum expurgat.*

Lithospermum. Caput CXXXV.

Lithospermon à seminis duritia nomen accepit. folijs est oleæ lõgioribus, & latioribus, mollioribus: iacent humi, quæ ab radice exiliunt, ramulis surculosis, rectis, tenuibus, firmis, crassitudine acuti iunci, in quorum cacumine bifidi exortus, cauliculorum speciem exhibent. folijs longis*, inter quæ paruum semen, rotundum, erui magnitudine, duritia lapidea. Nascitur in asperis & æditis locis. Vim hanc habet, ut semine cũ uino albo poto calculos frangat, pellatq; urinam.

*Paruis, aliqui.

Lithospermum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λιθόσπερμον.
Latinè lithospermum.
Officinis milium solis.
Germanis Merhirß, *dicitur.*
Dicitur autem ab omnibus tum officinis tum medicis hodie milium solis, quòd, ut reor, semen cãdore solaris ac lucis splendore fulgeat. Superantem astrictoriam qualitatem, adeoq; exiccatoriam uim obtinet.

Phalaris. Caput CXXXVI.

Phalaris cauliculos emittit zeæ culmis similes, minutis, ac nullius usus radicibus, multos, duum palmorũ, geniculis cinctos, graciliores tamen, ac dulces: semen candidum, oblõgum, milij magnitudine. Tunditur, & in aqua aut uino succus ad uesicæ cruciatus utilissimè bibitur. Semen cochlearis mensura potum, ad eadem efficax est.

EXPLICATIO.

Phalaris Germaniæ peregrina, ac nisi hortis sata, ea forma qua depinximus prouenit, thirsulos tenues, fundens à radicib. frequentes. geniculatos, bipalmesq; calamos similes zeæ, graciliores tamẽ, atq; dulces, folia quoq; similitudinem eius habent. Semẽ amplitudine milij oblõgius. nomen apud Germanos nondũ inuenit.

Phalaris. Rubia.

Rubia. Cap. CXXXVII.

ERythrodanũ radix rubra est, qua tinguntur lanæ. una sponte prouenit, altera seritur, ut in Thebana Galliç, & Rauenna Italiæ. in Caria inter oleas, ut in aruis, solo creditur. hanc nõ sine quæstu serunt: nãq; maximum ex ea sentiunt prouentum. asperi caules & quadranguli, longi, aparinæ non dissimiles, robustiores, & multò prorsus maiores: folijs per interualla certa circum articulos stellatim decussatis. Semen eius rotundum, inter initia uiride, mox rubrũ, postea cum ematuruit, nigrũ: radix tenuis, longa, rubra. Vrinam ciet: qua de causa regio morbo opitulatur, pota cum aqua mulsa itẽ ischiadicis & resolutis. crassam, copiosamq; urinam pellit, nonnunquam & sanguinem. bibentes tamen quotidie lauari oportet, & excrementorum quæ redduntur differentiam spectare. aduersus serpentium morsus, ramulos cum folijs uino* bibere prodest. Semen ex aceto potum, lienem absumit. Imposita radix trahit partus, menses, secundasq;. albæ uitiligini illita ex aceto medetur.

*Alij. Succũ ex uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

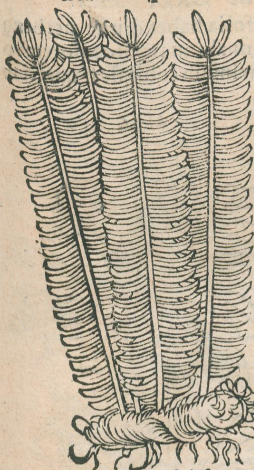
Græcè ἐρυθρόδανον. Latinè Erythronium. Rubea.
Officinis rubea tinctorum. Germanis Ferber rött.
Gallis garence dicitur.

Dioscoridi Rubia altera sponte prouenit, altera seritur, in primis tingendis lanis & corijs necessaria. Serpit humi ut gramẽ. locis umbrosis conspiciẽda. Semen eius rubrũ est, & radix rubra, altitudinis tantæ, ut rarò tota queat effodi. Rubea satiua radice acerba, & amara, lienem et iecur expurgat, urinas crassas, multas, sæpe etiam cruentas, & menses mouet, alphos albos cum aceto terget. Cortex rubiæ recipitur in Antidoton ad lienem. Actuario.

Lonchitis. Caput CXXXVIII.

LOnchitis folia habet porri, latiora, rubentia, plurima, ad radicem circumfracta, ueluti in terram procumbentia, pauca in caule, in quo flores, ceu galericuli, hiantibus comicis personis similes, nigri, & è rictu albam exerentes uelut linguam, quæ ad labrum inferius spectet: semen inuolucris clausum lanceæ simile, triangulum, unde sibi cognomentum arrogauit. radix dauci. Nascitur in sitientibus & asperis. Radix ex uino pota urinam ciet. Altera est lonchitis, quam aliqui

Lonchitis aspera.

aliqui asperā lonchitin dicunt: folia scolopendrij emittit, sed asperiora maioráq; ac multò magis diuisa. Vulneribus mirum in modum prodest, in eisq; inflammationes excitari non patitur. pota ex aceto lienem absumit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lonchitis Dioscoridi duplex est, prima habet folia porri, ut Dioscorides tradit, rubentia ad radicem, et plura quàm in caule, capitula personis comicis similia, paruam exerentibus linguam, radicibus prælongis. Nascitur in sitientibus, sæpe in aridis & petrosis inuenitur: sed nullum succurrit nomen dignum quo inscribatur. Pueri qui montibus oberrant, nigros capettos, quasi Galeros. Germanicè Schwartz kappen/ nominant. Altera lonchitis cuius picturam damus, quam asperam cognominant, Romani longinam aut colubrinā. Germani Stein farcen/ Spicant/ folijs scolopendrij scabrioribus, amplioribus, diuisuris quoq; maioribus, uulneraria herba, plagisq; inflammationes abigit, nec eas cingere uel morsu patitur, ut Dioscorides quoq; affirmat. Pota cum aceto lienem absumit. Hanc hodie quidam uerum esse scolopendrium falsò contendunt.

Althæa.

Caput CXXXIX.

Althæa, quam alij Ibiscum uocant, in syluestrium maluarum genere est, cui folia ut cyclamino, rotunda, lanugine canescunt: flore rosaceo: bicubitali caule: radice lenta, intus alba. Althęa appellatur, quòd inter primas sit utilis, & pluribus polleat remedijs. Decocta enim in uino aut aqua mulsa, & per se cùm imponitur tusa, efficax est contra uulnera: item ad strumas, parotidas, abscessus, mammarum inflammationes, fracta sedis, inflationes, neruorum rigores: siquidem discutit, & excoquit, rumpit, & ad cicatricem perducit. cocta ut dictum est, adiecto suillo adipe, aut anserino, terebinthinaue, ut malagmatis lentor fiat, facit ad uuluæ inflammationes, pręclusionesq; in pessis subdita. decoctum eodem fungitur munere. onera uuluæ, reliquiasq; à partu extrahit. decoctæ succus ex uino potus, succurrit urinæ difficultati, calculosorū cruditatibus, dysentericis, ischiadicis, tremulis, ruptis. dentium mulcet dolorem, cum aceto decocta, colluto inde ore. Viride semen siccumq; tritum, uitiligines in sole perunctas emēdat. eodem cum oleo & aceto peruncti, à uenenatis nō feriuntur. ualet contra dysenteriam & sanguinis reiectiones, aluiq; profluuiū. in posca aut uino decoctum bibitur, contra omnes uesparum, apum, similiumq; aculeatos ictus. Folia cū olei momento, morsibus, & igni ambustis illinuntur. Constat aquam trita radice addita, sub diuo addensari.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀλθαία. Latinè althæa. Ibiscus.
Officinis Euiscus, bismalua, maluauiscus. Germanis Ybisch.
Gallis de guimauues dicitur.

Althæa siue Ebiscus est malua agrestis, folijs ut ciclaminus rotūdis, radice lenta, intus alba, subastringēte. Partibus suis omnibus digerit, laxat, phlegmōe leuat, mitigat, coqt abscessus coctu difficiles, adipibus incocta & subacta. Radice autē & semine tenuiorū est partiū, magisq; tū siccat, tum terget.

syluius to metalge

Alcea. Caput CXL.

ALcea ſylueſtrium maluarum generi aſſignatur. folia habet diuiſa, uerbenacæ proxima: caules treis aut quatuor, cortice cannabino ueſtitos: florem roſæ, paruum: radices albas, lata, quinq; aut ſex, cum plurimum cubitales. quæ cum uino aut aqua potæ, dyſentericis ruptisq́; medentur.

Herba Vngarica.

Alcea.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀλκέα. Latinè Alcea. Officinis biſmalua, ſeu althæa ſylueſtris, herba Simeonis. Germanis Felriß/ Lewenzan/ Hochleuchten/ Sygmars wurtz/ Simons wurtzell. Italis herba Vngarica. Gallis Bimauue, ou guimauue ſauuage. *Alter apud nos inuenitur in ſyluis, caulibus folioſis, cannabino cortice, minutis, fronde maluæ quaſi circinata, & ſtrigmentis uerbenacæ profundioribus laciniata, flore roſæ, paruo, radicibus obliquis, quinis ſeniſue cubitalibus albis. Hic notandū quòd ea herba quam Itali herbā Vngaricā uocant, & Manardus uerā Alceam eſſe putat, à noſtra uulgari Alcea diuerſa eſt, ut præcedens ipſius pictura clarè oſtendit. Hæc niſi malua hortenſis fuerit, nuſquam eā apud nos ſponte prouenientē uidi, ſed ex Italia allatam, in hortis cultam, omnino uerā eſſe Alceā, & Dioſcoridis delineationi proximè accedentem, arbitramur, cuius uſus eſſe debet in medicinis.*

Cannabis. Caput CXLI.

CAnnabis ſatiua planta magni in uita uſus ad robuſtiſſimos funes factitandos: folijs fraxini, graui odore: caulibus proceris, inanibus: ſemine rotundo, quod largiore cibo genituram extinguit. Succus ex ea recente, conuenienter aurium doloribus inſtillatur. Sylueſtris cannabis uirgas fert althææ ſimiles, minores, nigriores & aſperiores, cubiti altitudinem æquantes: folio ſatiuæ, nigriore & aſperiore. flore lychnitis, ſubrubro: ſemine & radice althææ. Decocta radix, illitu inflammationes mulcet, tumores diſcutit, tofos articulorum diſſipat. Huius cortex torquendis funibus accommodatus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κάνναβις. Latinè Cannabis. Officinis Latinum nomen ſeruauit.

Germa-

Canabis.

Germanis Hanff. Gallis chanure appellatur.

Canabis leguminibus aßignatur. Huius semen, ut Galenus est author, magno negotio concoquitur, stomacho & capiti aduersatur. prauos creat humores Sunt tamen qui hoc quoq; tostum insitumque cum bellarijs, quæ secundis mensis præbentur, usurpant. Admodum excalfacit, & caput æstuoso halitu sursum misso tẽtat. Syluestris Canabis nascitur in syluis, uirgulas Altea fundens diuersam ab hac quuam Germ. Wilden hanff appellãt.

Anagyris. Cap. CXLII.

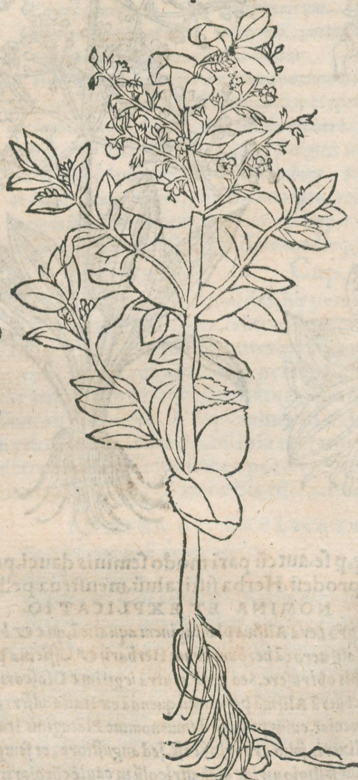
Anagyris, frutex est arboris instar, grauis odore: folijs agni, uirgisq;: flore brassicæ. semen in corniculis nõ breuibus gignit, subrotundũ, firmum, uersicolori faciei, simile renibus, quod durescit uua maturescente. Tenera folio trita tumores illitu reprimũt. si partus hæreat, & secundæ menfesq; morentur, drachmę pondere bibũtur in passo. sic & suspiriosis dantur, & contra capitis dolores in uino difficulter parientib. adalligantur, ita ut à partu statim auferantur. Radicis cortex* cõcoquendis discutiẽdisque adhibetur. Semen commanducatum uomitiones uehementer cier.

*Alij succus.

Anagyris.

Cepæa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Anagyris recentioribus malus terrestris, quòd humi maluæ modo iaceat dicitur, rusticis putidum lignum. Arboris instar fruticat, folijs et ramis amerinæ, fœdo odore, flore braßicæ, siliqua terete, qua semen continetur renibus simile, cum meßibus maturescens &c.

Cepæa. Cap. CXLIII.

Capæa portulacæ similis est, sed nigriora habet folia, & radicem tenuem. Folia in uino pota, urinæ stillicidio, & uesicę scabie laborantibus opitulantur.

maximè id præstat, si cum decocto radicum asparagi eius quem myacanthon, hoc est corrudam uocant, bibatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Κηπαία Græcis: Latinis Cepæa quibusdam ea putatur quam Germani Bachbungen uocant, nascitur in aquis & littoribus arenosis.

Alisma. Cap. CXLIIII.

Plantago Italica.

Plantago aquatica.

ALisma, alij damasonion appellant. folia ei plãtaginis, nisi angustiora essent, laciniosa, conuexaque in terram: caule simpliciter tenui, cubito altiore: capitibus thyrsi: flore tenui, cãdido, pallescente: radicibus tenuibus, ut ueratri nigri, acribus, odoratis, modicè pinguibus. aquosos amat tractus. Radix, si drachma una aut altera bibatur, his cõuenit qui leporem marinum deuorarũt, aut à rubetis ranis demorsi sunt, aut opiũ hauserũt. torminibus atq; dysenteriç, p se, aut cũ pari modo seminis dauci, potui datur. Cõuulsis, & cõtra uitia uuluç prodest. Herba sistit aluũ. menstrua pellit. tumores illita mitigat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Multi hactenus pro uera Alisma plantaginem aquaticã, quæ & barba syluana, & Germa. Wasserwegrich/ dicitur. alij uero eã herbam quam Herbarij & Officinæ pastorum fistulã, Germani hirtenpfeyff appellãt nobis obtrusere. Sed harũ neutra legitimæ Dioscoridis delineationi respondet, quare nos tertiam, scilicet uerã Alismã per amicũ quendã ex Italia adferri curauimus, cũ in Germania quod equidẽ sciã nõ proueniat, cuius picturã damus nomine Plãtaginis Italicæ. Hãc rectè Italianisch wegrich Germanicè dixeris. folio arnoglossi est, sed angustiore, et semper in terrã demisso, caule unico, sesquipedali, in cuius fastigio uiride alabastri colũ in caulẽ cõcoloris floris dehiscit, radicibus crebris, ut ellebori nigri tenuibus, acribus, pinguibus, flore tenui in madidum pallescente: aquosos amat situs.

Onobrychis. Cap. CXLV.

ONobrychis, folia habet lentis, longiora paulò: caulem dodrantalem: florem purpureum: radicem paruam. nascitur in uliginosis & incultis. Herba suapte ui, si trita illinatur, tubercula dissipat. cum uino pota, stranguria sanat. illita ex oleo, sudores mouet.

Hæc herba quæ sit non constat.

Hypericum. Cap. CXLVI.

HYpericũ, alij andromſęmõ, (alij coriõ, alij chamępityn*) appellant, quoniã ſemen odore reſinam imitatur, ſurculaceo frutice, dodrantali, rubente, folio rutæ: flore albæ uiolæ, luteo, qui digitis tritus ſanguineum ſuccum remittit, qua ex cauſa andro ſæmon cognominatur: ſub hirſuta ſiliqua, & tereti, hordei magnitudine: ſemine intus nigro, reſinoſi odoris. gignitur in cultis & aſperis. Vrinam cit. menſtrua pellit appoſitum. tertianis, quartaniſq́ꝫ cum uino potum liberat. Semen quadraginta diebus hauſtum, iſchiadicis medetur. Folia cum ſemine illita, ambuſta ſanant.

*Hæc abundant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὑπέρικον. Latinè Hippericum.

Officinis perforata. Gallis mille pertuys.

Germanis S. Johans kraut dicitur.

Hæc herba cuius picturam damus omnino Dioſcoridis delineationi reſpõdet, ut nemo niſi talpa cæcior Hypericum eſſe deinceps reclamare poßit. Siquidem ſurculoſa eſt herba, dodrantalis, ſubrubens, folio rutæ, flore luteo, quem ſi digitis libeat terrere, manus profectò ſanguineo ſucco cruentabunt. Siliqua deniq; tereте, hordei magnitudine, ſemine intus nigro, reſinam olente. Duo itaq; in hac herba inueniuntur, quæ eſſe hypericum manifeſtè conuincunt, cruentus nẽpe floris triti ſuccus, odorq́; ſeminis reſinaceus.

Aſcyron. Cap. CXLVII.

AScyrum ſiue aſcyroides, hyperici genus eſt, magnitudine diſtans, fruticoſius, maiores habens ramos, ſurculoſiores, rubentesq́ꝫ: folia tenuia: flores luteos, & fructũ reſinoſum, hyperico non abſimilem. cuius attritu digiti ferè cruentãtur, qua de cauſa andro ſæmon uocauere. Vſus ſeminis ad iſchiadicos. potũ hydromelitis ſextario, bilioſa recrementa ampliſſimè detrahit. ſed aſſiduè dare oportet, donec ſanitati reſtituantur. illinitur & ambuſtis efficaciter.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄσκυρον, ἢ ἀσκυροειδές.

Aſcyron Latinè.

Officinæ & Galli cũ cæteris, Hypericonis ſpeciebus cõfundunt.

Germani Harthew appellant, pulchrè ad Græcã appellationem alludentes. Græci enim à contrario, huic herbæ nomen impoſuiſſe uidentur, σκῦρος enim illis aſperitatem ſignificat.

Hyperici ſpecies eſt Aſcyron, magnitudine differens, maioribus ramis fruticoſius, puniceo colore, rubens. Flores fert luteos, ſemen Hyperico ſimile, odore reſinæ, quod cum atteritur digitos ferè cruentat.

Androſæmum. Cap. CXLVIII.

ANdroſæmon ab hyperico, aſcyroq́ꝫ differt, ꝙ frutice et ramulis ſurculoſis, ac tenuibus: rubenti tib. uirgis, & folijs rutę, triplo aut quadruplo maiorib. quę trita uinoſo ſucco manãt. cõplureis alas habet in cacumine, utrinq; expãſas, pinnatasq́ꝫ: circa quas flores puſilli, lutei: et in calyculis ſemẽ papaueris nigri, inſigne

Androsæmon.

insigne lineis. huius comæ tritæ resinosum odorem reddunt. Semen tritum drachmis duabus potum, biliosa alui excrementa pellit. ischiadicis maximè medetur: sed à purgatione aquam exorbere oportet. Herba ambustis illita medetur. uulneribus sanguinem cohibet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἀνδρόσαιμον. Latinis Androsemum.

Officinæ & Gallicum uulgus cum hypericone confundunt.

Germanis Künradt dicitur.

Dictum Androsæmon, quod aut coma, aut floribus eius tritis, hominis sanguinem referat. Differt ab Hyperico & Ascyro Androsæmon. Frutex est prætenuibus ramis, surculosis, puniceo colore rubentibus uirgis, folijs triplo quadrupleue maioribus quàm rutæ, quæ contrita sanguineum succum remittunt. Alarum caua habet plura, in summo alarum auium modo pennata expensaue, circa quas flosculi pusilli lutei. Semen in calice, nigro papaueri simile, ueluti punctis depictū destinctumue. Coma trita resinosum odorem reddit.

Coris. Cap. CXLIX.

Coris, quod aliqui hypericon uocant, frutex est folio ericæ, rubro, pinguiore, ac minore, non altior dodrante, suauis, odoratus, acris. Potum semen menses trahit & urinas. contra phalangiorum morsus ischiadicos & opisthotonicos ex uino potum auxilio est. horroribus ex pipere, sed opisthotonicis ex oleo, aptissimè illinitur*. Radix uino decocta potaq;, defectis opem ferre creditur. sed laborantem inter potandum quàm optimè cooperiri licet: siquidem corpus totum desudabit, ex qua re pristinam agilitatem recuperabit.

*Omnia hæc ad finem usq; capitis à quibusdā omißa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius supradicta genera hyperici appellatione complectitur, duobus tantùm fastigijs contentus, cùm tradat aliud hypericon esse, quod alij corin uel corion appellant, folijs tamaricis, & sub ea nascitur, sed pinguioribus, et minus rubentibus, odoratum, palmo altius, suaue, leuiter aculeatum. Dioscoridi uerò Coris, quam hypericon, ut ipse tradit, quidam uocant, frutex est folio erucæ, sed minore, pinguiore ac rubente, palmum altus, sapore grato, acri, adorato. Hippocrates Corē hanc uocauit, ut Galenus inquit, argumento seminis quod pupillæ oculi similitudinem repræsentat: quæ sit hodie eius facies, aut quo nomine appelletur hodie, nemini cognitum.

Sunt qui Officinarum Carpobalsamum unum genus Hiperici maximum scilicet faciant, ita quatuor genera constituentes. quemadmodum & Dioscorides distinxit &c.

Aiuga, siue Chamæpitys. Cap. CL.

Aiuga herba in terra repens, incuruæ similis: folijs semperuiui minoris, multò tenuioribus, hirsutis & pinguioribus, circum ramos densis, odore pinus: flore tenui, luteo, uel candido: radicibus cichorij. Folia septem diebus in uino pota, regio morbo medentur: & quadraginta diebus ex hydromelite, ischiadicos sanant. dantur peculiariter urinæ difficultatibus, iecinoris & renum uitijs. torminosis prosunt. Ea apud Heracleam Ponticam, perinde atque antidoto contra aconitum utuntur, bibentes decoctum. ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti subacta. trita in farinam, & cum fico in pilulis sumpta, aluum emollit. excepta melle, cum æris squama & resina deijcit. apposita ex melle, uuluæ uitia extrahit. mammarum duritias discutit. uulnera glutinat. ulcera quæ serpunt, cum melle illita, cohibet. Alterum est genus aiugæ cubitalibus ramis, in anchoræ speciem incuruatis, prætenuibus, coma supradictæ: flore candido: semine nigro. hæc etiam pinum redolet. Tertia mas nominatur, paruula folijs exilibus albis

Chamæpitys

albis, scabris: caule aspero, candido: luteis floribus, semine iuxta alas. Resipit & hæc pinum. Hæ duæ uim superioris obtinent, sed non usq; adeo efficacem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè χαμαιπίτυς.

Latinè parua pinus, Chamæpitys.

Officinis Iua arthetica.

Germanis Ye lenger ye lieber, *quamuis hoc nomen huic herbæ à Fuscho falsò attribuatur, potius ad amaram dulcem aut unam speciem eufragiæ pertinens.*

Galli Iue arthetices cognominant.

Chamæpitys, id est, pinus pumila, quòd odore & folijs eam imitatur, Aiuga Idea Scribonio dicitur, alijs Abiga, Officinis Iua, calida secundo gradu, sicca tertio: amarior quàm acrior, terget, purgat, obstructũ iecur liberat, ictericis, ischiadicis cum mellicrato pota succurrit, menses, urinas, ciet, uiridis uulneræ magna glutinat, ulcera putrescentia sanat, mammarum durities discutit. Huius radicem usurpat Asclepiades succo tamen decocto, semine, puluere, idem pollet, Galenus libro octauo comp. pharma. part.

Hæc herba cuius picturam exhibemus hic nomine Chamæpityos fœminæ, uerum polium montanum est, cuius loco perperam superius posita fuit uera Chamæpitys.

Champitys fœmina.

Finis Libri Tertij.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MAteria Liber Quartus, Ioanne Ruellio Suesſionenſi interprete. Cum figurarum debita appoſitione, & annotationibus in ſingula capita. Per Gualtherum. H. Ryff. Argentinum. Medicum, ex doctiſs. uirorum lucubrationibus adiectis.

PRAEFATIO.

RIBVS antè libris, amantiſsime Aree, tradidimus odoramenta, olea, arbores, unguenta, animalia, frumenta, olera, radices, ſuccos, herbas, ſeminaq́ue. In hoc autem quarto diſſeremus de radicibus, & eis quæ reſtant herbis.

Betonica. Cap. I.

CEstron pſychotrophon uocitatur, quoniã frigidis locis inueniatur. Latini betonicam appellant herba eſt caulem ferens tenuem, cubiti altitudine, aut maiorẽ, quadratum: folia quercus, mollia, longa, in ambitu diuiſa, odorata, prope radicem maiora. in ſummis caulibus ſemen ueluti ſatureiæ ſpicatum ineſt. decerpta huius folia ſiccantur, plurimos ad uſus. radicibus nititur, ut ueratri, tenuibus. quæ ex hydromelite in potu, pituitoſam uomitionem euocant. Folia dari debent ruptis, conuulſis, mulieribus uuluæ malo opportunis, & ad laxandos uteri ſtrangulatus, denarij pondere cum hydromelite. tres in uini ſextario drachmæ, contra ſerpentium morſus ebibuntur. Herba magna utilitate illatis à ſerpente uulneribus illinitur. aduerſus etiam uenena drachma ex uino pota cõuenit. præſumpta ea, ſi uenenum hauriatur, nihil nocebit. urinam ciet. aluum ſubducit. medetur comitialibus & inſanis, pota ex aqua: & iecinoris. lieniſq́ue uitijs, drachmæ pondere in aceto mulſo. cõcoctionem adiuuat, ſi quis eam fabæ magnitudine ſecundum cœnã cum melle cocto deuorarit. modo conſimili acida ructantibus propinatur, ſtomachicis eam manducare et ſuccum deuorare proderit, ſi poſtea dilutum uinum ſorbeatur. datur ſanguinem excreantibus, tribus obolis, cum diluti uini egelidi cyatho: iſchiadicis, renum & ueſicæ doloribus, ex aqua. aquæ intercutem binis drachmis ex hydromelite, ſi febricitant: ſin aliter, ex mulſo. regio morbo laborantes recreat. menſes pellit, drachmæ pondere cum uino pota. aluum purgant drachmæ quatuor potæ, in hydromelitis decem cyathis. facit cum melle ad tabem & purulentam excreationem. Folia ſicca trita que fictili uaſe reconduntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κέστρον, ψυχότροφον. Latinè Betonica.

Officinis genuinum nomen seruauit. Germanis Betonien/ braun betonien/ & weiß betonien. Inuenitur enim etiam floribus candidis. Gallis de la Betoesne.

Betonica seu Vetonica herba est nota, satis ab autore descripta, et quotidiani ac laudatißimi usus nostro tempore contra capitis morbos. præsertim flosculi ipsius sacharo conditi. Dicta autẽ est Vetonica ab inuentoribus, ut Pli. lib. 25. cap. 8. testatur, inquiens: Inuenerũt Vetones in Hispania eam quæ Betonica dicitur in Gallia, in italia aũt serratula. à Græcis cestron aut psychotrophõ, ante cũctas laudatißima. Cestrõ uerò uocata est græcis à uarietate et copia remediorũ, uarijs enim & plurimis morbis accõmoda est. Psychotrophi aũt causa ab autore satis reddita est. Betonica amariuscula, subacris, incidit, calculos renũ frãgit, pulmonẽ, thoracẽ hepar, purgat ac tergit, mẽses mouet, epilepticis, acidũ ructãtib. ischiadicis, pota prodest, admota aũt ulceri, omnib. bestiarũ morsib. Betonicã, de qua præsenti cap. Dioscorides agit, Σαρξιφάγον græcorũ esse inde patet: κέστρον ἢ ψυχρότροφον (quod locis alsiosis gaudet) ῥωμαῖοι δὲ βετονικήν, amariuscula est, ac subacris, incidit, calculos renũ rũpit, etc. lib. 7. simp. & hoc loco apud Diosc. περὶ δὲ τῶν λιθιώντων, καὶ βετονικῆς ἢ πόας μίγνυται, ἢ κέστρου τοῦ παρ' αὐτοῖς κελτοῖς γενομένου, καλοῦσι δὲ τὴν βοτάνην ταύτην σαρξιφάγον, li. 5. sanitatis tuendæ in sene calculoso. nisi quòd hic Betonicã à cestro uidetur separare, si pura lectio, aut ἢ pro siue uel id est, accipiendũ. Hac opinor causa Ruellius ætatis nostræ doctißimus medicus ex hoc 4. li. Dioscoridis caput de sarxiphago diuersum à capite de Betonica expunxit. Est aliud et Betonicæ genus ut Pli. li. 22. ca. 8. abundè docet, & in aliquibus Dioscoridis codicibus huius quoq; secũdæ Betonicæ mentio fit, hæc Betonica siue Vetonica altilis aut coronaria dicitur. Germanis Graß blũmen/ Negel blůmen/ graßneglin. Gallis girophles. oycelles. hanc tã officinæ quàm herbarij, mediciq; tunicam detractis, à Betonica duabus literis prioribus, nominant. Siquidẽ ut eius pictura ostendit, folijs est porraceis, oblongis, per extremũ mucronatis, concoloratu cæsijs, teretibus cauliculis, sesquicubitalibus, geniculatis, coëuntibus pyxidatim internodijs, floribus omnium speciosißimis, cariphyllorũ odoratu, sed lõgè suauißimo, quandoquidẽ alius cocco rutilat, alius saturata nitet purpura, alius emaculato blãditur colore, alius uersicolore uariatur cõmistu. Omnibus teres longiusculusq; calyx spectatur, orbiculo superiore dẽticulatus, à quo quina senaue folia prodeũt, lente quidẽ fimbriata. Nõnulli tamen flores frequentiore coma stipantur, geminis utrinq; emicantibus staminaceis apicib. radice promissa, simplici geniculata. Vsus eorũ in coronis propè nimius. Vires habet primæ Betonicæ. Sunt qui Pauli Aegnetæ Betonicã eam herbam esse arbitrantur, quã Germani Erenpreiß, & à mira sanandi uulnera facultate, Grundtheyl appellant.

Colubrina.

Britannica. Cap. II.

BRitannica aut uetonica, folia habet syluestris lapathi, sed nigriora, & densiora, gustu adstringentia: radiciem tenuem & breuem: caulem paruum emittit. Folijs exprimitur succus, qui igni aut sole cogitur. Vim habet adstringentem, priuatim depascentibus oris & tonsillarum ulceribus accommodatam. ualet etiam ad reliqua, quibus adstrictione est opus,

NOMINA ET EXPLICATIO.

Britanicam hodie Italia piata manam appellat, quidam Lapathum acutum, quod folia rumicis habeat. Cæterum & longiora sunt & nigriora, carnosiora & lanuginosiora, radice nigra & uesca. Sunt qui putant eam esse herbam quæ officinis bistorta, Germanis Natter wurtz/ Genßampffer dicitur, cuius picturam suprà damus

Etenim folio est rumicis, à terra cesio, superne uiridi, flore rubro, radice concolori, contorta, nigricante, cui eædem quæ Britannicæ uires à medicis tribuuntur, sed nihil definio.

Lysimachia. Cap. III.

Purpurea.

Lutea.

LYsimachia, quam aliqui lytrō appellant, caules emittit cubitales altioresuè, fruticosos, tenues, prodeūtibus geniculatim folijs, tenuibus, salicis figura, gustu adstringentibus flore rufo, aut aureo. gignitur in aquosis & palustribus. foliorum succus adstringente sua ui sanguinis reiectionem supprimit. dysentericis potui datur, aut infunditur. mensium abundantiam sistit, in pesso. sanguinis profluuio subuenit, si nares ea herba obturentur. uulnerum cruorem cohibet. acerrimum nidorem suffita reddit, qua de causa serpentes fugat, et muscas interficit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Λυσιμάχιον.

Latinè Lysimachia, uel Lysimachium.

Officinis Salicaria.

Germanis Rot & gelb weyderich appellatur.

Lysimachia duo eße genera ex Dioscoride hoc loco & Plinio satis liquet. Plinij enim purpureum florem habet, hinc nos illam purpuream appellauimus. Germanicè Braun weyderich. Dioscoridis uero rufos, hoc est, aureos, ut metipse interpretatur, flores obtinet, ideoq; luteam nominauimus. Germanicè Geel weyderich. Et hæc quidem altera magis astringit, inq; usu medico hoc nomine eidem præferenda.

Sanguinaria, seu Polygonum. Cap. IIII.

POlygonū mas ramos habet teneros & molles, frequētib. geniculis cinctos, qui terrā, ut gramē, repūt. folia rutę, sed molliora longioraq; semine sub folijs tur-

Hyppuris.

Polygonum. Weggraß.

turgescente: unde marem appellari uolunt: flos eius candidus, aut puniceus. Vis epoti succi est spissare, ac refrigerare. prodest cruentę excreationi, cholerę, alui fluxionibus, & urinę stillicidio. urinam apertè ciet. cũ uino potus, contra serpetium morsus auxiliatur. datur in febribus per horam ante significationes. fœminarum profluuia impositu sistit. idem succus purulentis auribus instillatur. facit eximiè ad genitalium ulcera, cum uino, adiecto melle, decoctus Stomachi feruori, sanguinis reiectionibus, ulceribus quæ serpunt, ignibus sacris, collectionibus, tumoribus, & recentibus uulneribus folia illinuntur. Sanguinaria fœmina fruticat uno caule, arundini teneræ simili, densis geniculis, & in se tubarum modo farctis. articulos in orbem cingunt apices foliolis piceæ similes. radicis nullus usus. nascitur in riguis. Huic quoque spissandi refrigerandique natura, ad eadem ualens, sed inefficacior.

Polygonatum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πολύγονον.

Latinè Polygonum. Sanguinaria, Seminalis.

Officinis Corrigiola & Centum nodia.

Germanis Wegdrit/weg graß/denngraß.

Gallis de la corrigiole dicitur.

Vim adstrictoriam quandam obtinet Polygonum, ita sanè uincit in eo aqueum frigidum, ut uidelicet secundi sit ordinis medicaminum refrigerantium, aut etiam quodammodo in initio tertij. Est etiam exiccatorium.

Polygonon fœminam rura Galliæ aquaticam pinum nouerunt nominare, nãque ea in humidis fruticat uno caule arundini teneri simili, de his geniculis in se tubarũ modo factis, quorum torulos folia pinus in orbem cingunt, radice nullius usus. inuenitur in riguis. Germani uocant Klein katzen wādel/ & Kantten kraut.

Hinc quoq; spissandi refrigerandiq; natura ad eadem quæ superior, sed inefficacius pollens.

Polygonatum. Cap. V.

POlygonatum nascitur in montibus, frutice cubito altiore: folijs lauri, latioribus & læuioribus, sapore mali cotonei, aut punici, cum quadam adstrictione. flores per singulos foliorum exortus promit, candidos, folijs numerosiores, incepta à radice supputatione. radicem habet albam, mollem, longam, crebro geniculatam, densam, graueolentem, digitum crassitudine æquantem: quæ uulneribus efficaciter illinitur. quinetiam maculas in facie delet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πολυγόνατον. Latinè Polygonatum.

Officinis & herbarijs Sigillum Salomonis.

Germanis Weiß wurtz. Gallis Geniiculiere, quasi geniculata.

Nomen traxit, quod radix frequentibus geniculorum nodis interuallata tumet. nam caulis nullis cingitur articulis, sed enodis attollitur nullis brachiatus ramis. Galenus prior, & eo posterior Paulus, odorem ei quendã aßignant sine gustu fastidiendo, qui ne explicari quidẽ rectè possit. Duo eius genera damus. Vnũ uerũ, latioribus folijs: alterũ multò angustioribus. Valerij Cordi inuentum. A folijs utriq; nomina sunt indita.

Clematis. Cap. VI.

CLematis humi serpit. læto, pinguiq; solo prouenit, uiticulas spargẽs crassitudine iũci, exiguas: folio lauri figura & colore, multò minora. Ea cũ caulib. in uino pota, alui ꝓfluuia & dysenterias sedant. subdita in pesso cũ lacte & rosaceo, aut cyprino, cruciatib. uuluę medent. Dolores dentiũ cõmanducata finit. imposita serpentiũ morsibus, iuuamentũ pręstat. fertur etiam contra aspidũ ictus ex aceto pota opitulari. Gignitur in terrenis. Est & altera clematis, quæ uiticulosum emittit ramulũ, rubescẽtẽ, lentũ: foliũ gustu admodũ acre, ac exulcerans. repit ꝑ arbores, ut smilax. Semen tritum, pituitam bilemq; detrahit, in aqua aut hydromelite potum, folia eius illita lepras purgant. Cum lepidio conditur ad cibos.

Clematis altera.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κληματὶς δαφνοειδής. Latinè Clematis daphnoides.

Officinis Vinca peruinca.

Germanis Ingrũn/ Streyt/ Todten violn.

Gallis du petit lyseron, peruenca dicitur.

Clematis daphnoides si quis imaginem, naturam effigiem exquisitius exploret, ea censebitur esse quæ officinis & herbarijs uinca peruinca nominatur, nãq; prælongos spargit iũcos, folia lauri colore & figura, multò minora. pingui lætoq; prouenit solo, geniculatis reptãs flagellis, gracili & in terrã sparso iunco. floribus uiolaceis. colore hyacinthino, interdũ sed raro suppurpureo, obuia queq; uincens, unde uincæ peruincæ nomen ductũ putatur. Ea semper uiret, in modũ lineæ folijs geniculatim circũdata, topiaria herba, inopiam tamen florũ aliquando supplet. Siccitas in clematide. Paulo Aegineta teste, cæteris qualitatibus præualet, id quod gustus etiam ostẽdit: gustanti enim adstrictionem quandam & amarorem habere uidetur. Adstringit autem modicè, sed fortiter amara est. Siccat itaq;, at citra mordicationem.

Altera Clematis cuius Dioscorides meminit. Græcè κληματὶς ἑτέρα. Latinè Clematis altera. Germanis Nyelen/ waldtreben. Gallis Viorna, hardea dicitur. Eius picturam hic damus.

Clematis altera mihi omnino ea uidetur cuius nomenclaturam posuimus, quòd ramorum fasces ea peinde quasi uinculo ligantes distringant nãq; uiticulis prælongis asperisq; cernitur et lignosis, rimoso cortice, folijs hortensi solani longioribus ac latioribus, flore muscoso et capillaceo, fructu exiguis, uuis simili, post maturitatẽ rubescente, acinis ferè punici mali, quadamtenus rotundis &c.

Polemonia. Cap. VII.

POLEMONIAM alij philæteriam, Cappadoces

Behen album.

Behen rubrum.

padoces chiliodynamin appelllant, ramis exilibus, utrinque pinnatis. folijs paulò quàm rutæ maioribus, ac lõgioribus, calaminthæ aut sanguinariæ proximis, quibus in summis uelut corymbi dependent, nigro semine: radice cubitali, albicante radiculæ simili: nascitur in montosis & asperis. Bibitur in uino radix contra serpentes et dysenteriam, & ex aqua, aduersus urinæ difficultatem, & coxendicum cruciatus. datur ex aceto drachmæ pondere lienosis. eadem scorpionis plagæ alligatur. Tradunt, eum qui radicem gestauerit, à scorpione non feriri: eumq; si ictus sit, nihil molesti passurum. dentium dolorem mansa mitigat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πολεμώνιον *Latinè Polemonia, uel polemonium herba.*

Officinis Behen album.

Germanis Dauben kropff *(sed à fumaria diuersa)* Lidweych/widerstoß/splyßpettel.

Sabaudiclacq; uocant.

Polemoniam à certamine regum inuentionis appellant, radix eius alba oblonga, flos albus folliculo inclusus, folia polygoni multò maiora. huius radice hodie in officinis frequẽtißimus usus, nã hanc antidotis cõfectionibusq; suis miscent. Loco Behen Arabũ, quod Serapioni duplex, albũ & rubrum, magnitudine radicis cariotæ, calida, humida, odora, semen augens: ex Armenia defertur. Eius loco ego, si id solum possunt, Eringij radicem substituerem potius, quàm hãc polemonij radicem. Alterum been rubrũ Serapioni dictum.

Symphytum petreum.

Symphytum, siue alus. Cap. VIII.

SYmphyton petræon, id est alus, nascitur in petris, ramis tenuibus, paruis, origano similibus: capitulis thymi: surculosum totum, odoratum, gustu dulce, saliuam ciens: longa radice, subrusa, digitali crassitudine. Decoctũ in aqua mulsa & potum pulmonis uitia purgat. sanguinem reijcientibus, & renum malis, ex aqua datur. ad dysenteriam, rubraq; fœminarum profluuia, in uino decoctum: ad conuulsa uerò & rupta, ex aceto mulso bibitur. quin & commanducatum sitim sedat. faucibus asperis subuenit. uulnera recentia enterocelasq; cõglutinat, & illitu cohibet. carnes autem cum symphyto decoctæ coalescũt. Est & alterum symphyton, quod aliqui pecton uocant: id caulem emittit bicubitalem, aut maiorem, crassum, leuẽ, angulosum, ut sonchi inanem, circa quem breui interuacante spacio, folia exeunt angusta, linguæ bubulæ proxima, oblonga, hirsuta: caule secũdum angulos quosdam striato: folijs tenuibus ex alarũ sinu prodeuntibus, in quibus flores lutei* & circa caulẽ uelut herbasci semina emicant. tam caulis quàm folia, aspera lanugine horrent, tactuq; pruritũ cõcitant. radices demittuntur foris nigræ, intus candidæ, uiscosæ: quarũ est usus. Tritæ & potæ cruentis excreationibus, ruptisq; proficiũt. recentia uulnera illitæ cõglutinant. carnes quoq; si concoquantur, cogunt additę. inflammationibus presertim sedis, cum senecionis folijs, utiliter illinuntur.

**Alij addunt rutaceis similes, præter rem.*

Symphytum maius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci Σύμφυτον πετραῖον.

Latinè Symphytum petreum.

Officinis Prunella.

Germanis Prunellen dicitur.

Vulnerariam herbam esse euidentißimũ est, quare etiã si non uerum Symphytũ petreum fuerit, tamen illi uiribus omnino simile. Succum eius cum aceto & rosaceo mixtum, uehementes capitis dolores sedare recentiores uno cõsensu tradunt, si tẽpora ex eo inungantur. Aphthas & oris ulcera, faciumq; uitia succus eiusdem sanat.

Symphytum alterum. Græcis Σύμφυτον ἕτερον.

Officinis consolida maior.

Germanis Schwartzwurtz / Wallwurtz. Schmerwurtz / Beynwell.

Sunt qui in Gallia oreylle dasne, idest, asini auriculam uocant. Apud nos Symphytum frequentius flore subrubro, uel leuiter purpurascente, aut candido quàm luteo Symphytum conspicitur: quamuis & melino nonnunquam inueniatur, hoc, ut reor, facit soli diuersitas.

Modicè ordine scilicet secundo, calfacit, exiccat & contrahit.

Holostium. Cap. IX.

Holostion quadrantalis herbula est, humi repens: folijs uiticulisq; coronopo aut gramini proximis, gustu adstringentibus: radice alba, prætenui usque in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum. nascitur in collibus terrenis. Vsus eius ad rupta, in uino potæ. nam & carnes coguntur, decoctionibus addita.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sine duricia herba est holostreon ex aduerso appellata, sicut fel dulce, tenuis usq; in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum ceu gramen, folijs angustis, astringens gustu: nascitur in collibus terrenis. hodie prorsus incognita.

Scabiosa.

Stœbe. Cap. X.

Stœbe uulgaris est noticiæ. cuius semen & folia stringunt, quapropter decoctum dysentericis infunditur. auribus quoq; purulentis instillatur. illita folia oculis ab ictu cruentis prosunt. erumpentis sanguinis impetus cohibent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Stœbe herba quæ apud nos nascitur, fruticosa est, calida, acris, adoratum quippam resipiens, ad uini conseruationem ne acescat, aptissima, si calor huius dolijs admotæ ignis calore excitatus, uina crudiora percoxerit.

Stœbe, quæ & Phleos dicitur, spinam habet in folio & caule Plinio lib. 21. cap. 15. lib. autem 22. cap. 11. omnia ex hoc Dioscoridis capite mutuatur, quod astringat folijs & semine, ob id hæmorrhagiæ, dysenteriæ, oculis cruentatis, auribus purulentis conueniat, quæ uires Galeni Scœbæ acri & calidæ non conueniunt, neutra tamen harum nostra est Scabiosa uulgo & officinis dicta (cuius picturam damus) quod scabiei sanandæ sit idonea.

Folio est erucæ cùm adoleuit hirsuto, aculeis tamen non horrente, flore ceruleo, quæ pulmoni purgando & hepati confert, et carbunculum recens admota horis tribus perrumpit.

Psωram autem Aetij non esse nostrã Scabiosam hinc apparet, quòd huius ustæ fumo arborum erucæ non moriantur, imo non moueri eas magis quàm stipularum fumo expertum se scribit Syluius, quam tamen facultatem Actius Psωræ tribuit.

Clymenum. Cap. XI.

Clymenum caulem fert fabæ, quadratum: folia plantaginis, folliculis supra caulem in sese inflexis, ut in polyporum cirris. Probatissimum est è montibus. E frutice toto cum radice succus exprimitur, qui ad sanguinis reiectiones in potu efficax est. cœliacos, rubraq; fœminarum profluuia, refrigerando infrenat. sanguinem naribus erumpentem supprimit. Trita folia, aut siliquæ recentibus uulneribus impositæ, ea ad cicatricem perducunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Clymenon Ruellius eam esse arbitratur, quam officinæ & herbarij partim cypriam, partim saponalem, argumento, quòd elota pinguitudinem quandam in aqua saponis modo remittat. Vulgus Gallorum Dustege appellat, non ignotam ijs è uulgo qui uetustis ulceribus medentur, extremam oram leuissime fimbriatam, folliculis suprà caulem in sese inflexis, ut in iride, & crebro irretientibus inuicem polyporum cirris &c.

Periclymenum. Cap. XII.

PEriclymenon, ſimplex fruticat, ex interuallis parua folia habens ipſum amplectentia, ſubcandida, hęderacea, inter folia ſurculi exeunt, in quibus baccæ, hęderæ ſimiles: flos fabæ, candidus, aliquantum rotundus, & quaſi in folium procumbens: ſemen durum, & quod difficile euellatur: radice rotunda, craſſa, naſcitur in aruis ac ſepibus, conuoluens ſe adminiculis propter aſſidētibus. Semen eius poſtquam ematuruit collectū, & in umbra ſiccatum, ſi drachmæ pondere detur in uino quadragenis diebus, lienem abſumit, laſſitudinem diſcutit. ſed urinā ciet ſtatim à ſexto die cruentam, orthopnœæ & ſingultui prodeſt. partum accelerat. Folia ſunt eiſdem uiribus prædita. que tricenis ſeptenis diebus epota, ſterilitatem facere produntur. perunctis ex oleo, febrium algores abigunt.

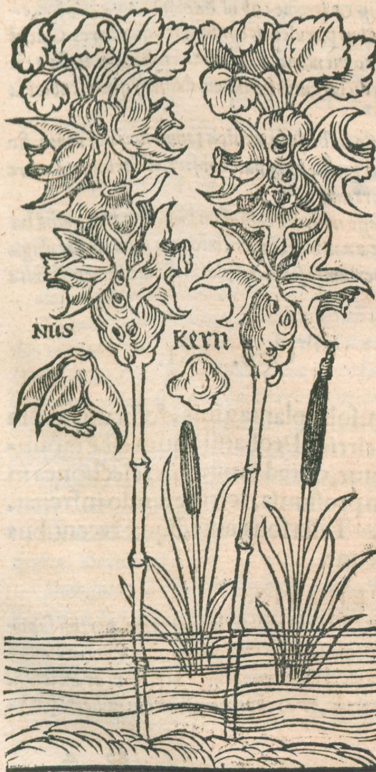
NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè περικλύμενον. Latinè Periclymenum. Officinis Caprifolium, mater ſylua, licet confundatur hoc nomen à multis. Germanis Gilgen confort, multis corruptæ uocatur, Zeunling/Speck lilgen/Waldtlilgen. Gallis Viniboſcum dicitur.

Naſcitur in aruis ac ſepibus, conuoluens ſe adminiculis quibuſcunq;, enimuero ea amplexi caulis frutex eſt, ramulis lignoſis, rufis, geminis per interualla, umbilicatis folijs, à terra cæſijs, supernè herboſis, mollibus, baccis ſylueſtris myrti, uel quod idem eſt, ruſci, in cacumine duobus folijs tunicato, ita ut difficulter eruatur, radice craſſa.

Porriclymeni fructus & folia ſubamara, tandē acria, adeo ualenter calfaciunt, & incidunt, ut multò uſu cruentas urinas educant, lienoſos, ægrè ſpirantes, ex oleo admota iuuat. Vides quàm fœdè labantur, qui Lycium ueterum ex hoc fructu repræſentant. Nunc flore ferè utimur, et ex eo uel flore liguſtri aqua capitello deſtillata, ad oris & faucium aphtas & nomas colluendas.

Tribulus marinus.

Tribulus. Cap. XIII.

TRibuli genus unum terreſtre, folijs ad effigiem portulacæ, tenuioribus uiticulis, in terra ſtratis, ſpinis ſecundum folia rigidis, præduris. iuxta amnes & rudera naſcitur. Eſt & alterum genus, aquis familiare, quod in fluminibus natum comam exerit, aculeos condens: folijs latis, & pediculo lōgo: caule parte ſumma quàm ima craſſiori. capillamenta quædam indidem exorta ſpicantur. ſemen durum, ab altero non abhorrens. Vterq; refrigerantis & inſpiſſantis eſt naturæ: ideo inflāmationes omneis cataplaſmate adiuuat. ulcera in ore erumpentia, putredines, gingiuas, tonſillasq; perſanat. Succus ex his colligitur ad oculorum medicinas. Semen

dum

dum recens bibitur, calculosis iuuamentum affert. Drachma terrestris tribuli pota, illitaue, ictos à uipera recreat. contra uenena cum uino aptissimè bibitur. decoctum eius sparsum pulices necat. Thraces qui ad Strymona amnem habitant, uirenti tribulo equos saginant, & è dulci semine & esculento panem quo uescuntur faciunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Terrestri tribulo ut Dioscorides tradit, folia sunt portulacæ, tenuiora, et rami iacētes in terra exigui, iuxta quos spinæ difficiles, prædurae. Germani Wegdorn appellant, secundum fluuios & in ruderibus prouenit.

Alterum genus Aquaticum, Græcè Τρίβολος ἔνυδρος. *Officinis tribulus marinus. Germanis, Wasser nüßle. Gallis Macors dicitur.*

Hoc genus uulgus nostram satis nouit, quod sit apud nos palustribus & residibus aquis familiare, siquidem cubitorum quinum & amplius in uado consurgit, ulmeo super aquas extante folio, longo pediculo, capitulis sub aqua mersis, caule per summa crassiori, inferne graciliori, qui capillamentis quibusdam spicaceis fruticat, semine atro, duro, nucis ferè magnitudine, retusis aculeis aliquot cincto, cuius nucleo accolæ non secus atq; castaneis uescuntur &c.

Ex hoc etiam in farinam molito per inopiam annonæ, fiunt panes, ob id Ferrariensem castaneam Galliam Padanam audio uocare. Terrestre quibusdam esse uidetur quod uulgus Wegdorn, officinæ calcatrippam uocant, quod cacumen ueluti muricibus muniat, & spinarum aculeis insigniter armetur, ramis humi procumbentibus, siliqua spinarum uallo muricata, in qua semen rotundum, nigrum, rudera, septa uillarum obsidens &c.

Limonium. Cap. XIIII.

Limonium folia habet betæ, tenuiora &* longiora, decem, sæpe plura: caulem tenuem, rectum, lilio æqualem, seminibus rubris scatentem, quæ gusta ta adstringunt. Semen tritum, & ex uino acetabuli mensura epotum, dysentericis cœliacisq; prodest. rubra fœminarum profluuia sistit. Nascitur in pratis & palustribus.

*Μικρότερα non μακρότερα, legendum fortè ex Plinij lib. 20. cap. 8.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Λιμώνιον.
Latinè Limonium.
Officinis pyrola.
Germanis Wintergrün dicitur, & Waldtmangolt.

In umbrosis & syluestribus locis prouenit, folia & semen gustu uehementer astringunt, ita ut in tertio ordine siccitatis illud recte recentiores collocent qui eius decocto ad interna & externa uulnera potandum utiliter præbent.

Semen acetabuli mensura dysentericis prodest, hæ uires à Limonij uiribus nō discrepant, adstringit enim et uulneraria herba est, ut Lymonium, pyrola: floribus & folijs quoq; huic omnino similis, quare citra ullum discrimen Pyrolam cuius picturam damus Dioscoridis esse Lymonium asseuerare licet.

Lagopus. Cap. XV.

Lagopus herba sistit aluum in uino potata: aut in febri, ex aqua. eadem inguini alligatur, in inflammatione. Nascitur in segetibus.

NOMINA

Lagopus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Λαγώπους, Λαγώπυρ☉.

Latinè pes Leporis, Lagopus, Leporina herba, Lagopyros Hypocrati. Officinis inusitata,

Germanus Katzen Kle/Hasen pfötlin.

Gallis Lherbe de la trinite, ou pied de lieure dicitur.

A nullo, quod sciam, Lagopus describitur. Herba autem quam pro eo exhibemus, caules habet rotundos, hirsutos, folia loto Trifoliæ quæ in pratis gignitur similia, semen in paniculis muscosis lanuginosisq;, leporino pedi similibus admodum, adstringentis gustus, exiccandi uim obtinet. Galeno teste.

Medium. Cap. XVI.

Medion in saxis & opacis nascitur. folia habet iridis: caulem tricubitalem, & in eo florem grandem, purpureum, rotundum: semine cnici, minuto. radicem dodrantalem, crassitudine baculi, gustu acerbo. Quæ trita in farinam, & ex melle decocta, rubros mẽses fœminarum sistit, eclegmate per aliquot dies sumpto. Semen in uino potum, menstrua pellit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Medion Plinio folia habet iridis satiuæ, caulem tripedalem, & in eo florem grandem, purpureum, rotundum, minuto semine ad imaginẽ cnici radicem semipedalẽ. Exemplaria sunt in quibus ei folia iridis reddũtur. Verum cùm Plinius iridis fronde scripsit, cũ satiuæ adiecerit, non de iride quam nemo satiuam legit esse, sed de seride putatur intellexisse, cuius constat duo esse genera, satiuum & syluestre. Nam authore Theophrasto, iris nullum desiderat. Medium hac tempestate plane incognitum est.

Epimedium. Cap. XVII.

Epimedium, caulis est non magnus, hederæ folijs, denis atq; duodenis, neque florem, neq; fructum ferens: radice tenui, nigra, graui odore, gustu fatuo. nascitur in humidis. folia cum oleo trita, imposito cataplasmate, mammas increscere non sinunt. Radix conceptum adimit. Folia trita quinis drachmis, post menstruas purgationes quinq; diebus in uino pota præstant mulieribus ne concipiant.

Forsan idem Epimetron Theophrasti fuerit, hodie incognitum est.

Gladiolus. Cap. XVIII.

Xiphion, alij Phasganon, alij machæronion, Romani gladiolum uocant. Nomen inde accepit, quòd folium gladij præbeat speciem. iridi simile erat, nisi minus & angustius uideretur, & gladij modo mucronatum, neruosumq;. in caulem exit cubitalem, in quo purpurei flores, in ordinem digesti, inter se distant: rotundo semine: radicibus geminis, una, bulborum modo, super alteram insidente: quarum inferior gracilis est, superna uberior. nascitur in aruis. Superior cum thure illita, admisto uino, spicula & aculeos è corpore extrahit. panos cum lolij farina & hydromelite discutit: qua de re huiusmodi emplastris inseri solet. menses imposita trahit. superiori radice ex uino pota, uenerem stimulari, & inferiore sumpta sterilescere tradunt. superiorum quoq; utiliter infantium enterocelis, cum aqua potui dari præcipiunt.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ξίφυον. Latinè & officinis Gladiolus. Germanis Klein blae Schwertel. Gallis Glais ou glaitel dicitur.

Folia Xiphyo ut Theophrastus scribit lata, ad ensis effigiem exeunt, unde nomen herbæ inditum. Scolopendræ in eam herbam frequentes conueniunt, mirumq; in modum gaudent huius consuetudine frui. Floret cum uiola nigra, hodie nullius usus.

Sparganium. Cap. XIX.

SParganium, aliqui Xiphidion uocant. folia habet gladioli, sed arctiora, & in terram magis procumbentia. in summo caule ueluti pilulæ prominent, in quibus semen. Contra serpentis uenena, radix cum uino datur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sunt qui cotulam fœtidam sparganium esse arbitrantur, sed errant, sparganium enim adhuc incognitum.

Xyris. Cap. XX.

XYris, folia habet iridis, latiora, & in turbinem mucronata: quorum medio caulis erumpit crassus, cubitalis, ex quo siliquæ triangulares dependent, in quibus purpureus flos, in medio puniceus: semen in folliculis, simile fabis, rotundum, rubrum, acre: radix longa, geniculata, rufa. Contra capitis uulnera, fractaq; efficax est, aculeos & spicula omnia citra molestiam extrahit, adiecta floris æris tertia parte, & radicis centaurij ac mellis quinta. tumoribus & collectionibus illita cum aceto medetur. Radix ex passo bibitur, ad conuulsa, rupta, coxendicum dolores, stranguriás & alui profluuia. Semen tribus obolis potum, urinam uehementius impellit: & cum aceto, lienem absumit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ξυρίς. Latinè Xyris. Officinis spatula fœtida. Germanis Wandtleuß kraut dicitur.

A necandis cimicibus appellant, circa sepes & dumeta nascitur, Itali a frequens, nusquam tamen in Germania, nisi sata, prouenit, uehementer acrem qualitatem obtinet, adeò ut gustata, fauces quasi urere uideatur: proinde calidum & siccum admodum esse constat.

Anchusa. Cap. XXI.

ANchusa, quæ alio nomine calyx, aut onoclia appellatur, folia habet lactucæ, in acumen fastigiata, hirsuta, aspera, nigra, multa, quoquo uersum humi sparsa, spinis horrida: radici crassitudo digitalis. quæ æstate prouenit, manus inficit sanguineo colore. læto solo nascitur. Radix adstringit, ad ambusta & uetera ulcera, ex oleo & cera efficax est. igni sacro cum polenta medetur, lepris & uitiligi nibus illinitur ex aceto. partus extrahit, uuluæ indita. eius decoctum renum uitijs, lieni, & bile suffusis datur: & si febris sit, ex aqua mulsa. Sistunt aluum folia in uino pota. Radice pigmentarij utuntur ad unguentorum spissamenta. Est & altera, quam aliqui alcibiadion, aut onochiles appellarunt. hæc à priore distat, quòd minora habeat folia, sed simili modo aspera: ramulos exiles: florem purpureum in puniceum uergentem: radices rubras, oblongas, quæ messibus sanguineum succum fundunt. in sabulosis nascitur. uis ei folijsq; inest, quæ contra uirus cum reliquorum serpentium, tum maximè uiperarum, auxilietur, siue cibo, siue potu, siue alligatu. nam si quisquam mandens, in serpentis os inspuat, eum necabit.

Lycopsis.

* Alij cardamomo.

Est et alia huic haud dissimilis, semine puniceo, minore. Cuius semen manducatum, si in serpentis fauces inspuatur, eam interficiet. radix acetabuli mensura cum hyssopo & nasturtio *pota, latas uentris tineas excutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄγχουσα. Latinè Anchusa. Officinis buglossa rubea. Germanis Rodt Ochsenzung. Gallis Orchanette dicitur.

Mulieribus non ignota, quæ colorem faciei natiuum fuco mentiuntur, quæq; uernaculum genarum pallorem, genitiuasq; uultus maculas hoc infectu occulunt: rectè malas eleganti commendat purpurisso.

Nam hæc caulem habet erectum, folia lactucæ, in acumen exeuntia, hirsuta, aspera, nigrantia, copiosa quoquo uersum humi sparsa: spinis horrida: radicem puniceam, digitali craßitudine, per æstatem manus inficientem sanguineo colore, læto solo prouenit. Sunt & aliæ anchusæ species, sed hodie incognitæ.

Lycopsis. Cap. XXII.

Lycopsis, quæ à nonnullis anchusa uocatur, folijs lactucæ longioribus, asperioribus, latioribusq;, crassis, ad radicis caput recidentibus: caule longo, recto, scabro, hirsutis adnatis multis, cubitalib. flore paruo, purpureo: radice rubra, & adstringente. nascitur in campestribus. Cum oleo radix illita uulneribus medetur: & cum farina hordeacea, ignibus sacris. sudores peruncta mouet, adiecto oleo.

EXPLICATIO.

Multi Lycopsin hanc esse putãt. nec ab re, quã uulgus herbariorum appellat lingnam canis, Germani, Linde Hundtszung / nam longioribus quàm lactuca folijs, crassis, sub hirsutis, ad radicis caput recidentibus, caule longo, scabro. recto, cubitalib. adnatis. flore paruo, purpureo, semine in lappacijs umbilicis ruso & exili, radice rubra.

Echion domesticum.

Syluestre.

Echium. Cap. XXIII.

Echion folia habet prælonga, hirsuta, aliquantum tenuia, anchusæ proxima, minora tamẽ, subrubra, & pĩguia, spinulis tenuib. horridula: cauliculos exiles, numerosos: minutaq; utroq; latere folia, expansa, pinnataq;, nigra, in summo

summo caule minuscula: flores secundum folia purpureos, in quibus semina capiti uiperarum similia insunt. radix nigricat, digito tenuior, quę non percussis modo à serpentibus ex uino prodest, sed eos qui antea biberint, feriri non patitur. folia & semen idem præstant munus. lumborum dolores sedat, in uino aut sorbitione sumpta, lac extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἔχιον. Latinis Echium. Officinis buglossa uulgaris. Germanis gemein Ochsenzung. Gallis buglosse sauuage dicitur.

Hac officinæ ferè omnes pro uera ueterum Buglossa utuntur. planè relicto echij nomine, non tamen sine graui errore, ut peramplius in capite de echio, & uera buglossa.

Ocimastrum. Cap. XXIIII.

OCimoides, Latini ocimastrum uocãt, folia fert ocimi, & ramos dodrantales, hirsutos, siliquas hyoscyamo similes, semine, ut gith, nigro prægnantes. Vim habet semen in uino potum, qua uiperarum cæterarumq; serpentium morsibus medeatur. datur ischiadicis cum melle, uino, myrrha, & pipere. Radice nititur tenui & superuacua.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ocimoides, quod & ocimastrum: uulgo iacia alba, & pocularia quod pecillorum similitudinem pericarpia gerunt, ex Ruelli sententia. Mihi enim certas ob coniecturas esse uidetur ocimoides herba, quam hodie multi been rubrum uocant, ob floris colorem, quamuis & albus inueniatur: non autem loquor de radice, quam falso sic uocant, ab Arabum descriptione longe diuersum. Sed erinon quoq; ocimoides aliqui uocant, de quo in capite sequenti plura.

Erinus. Cap. XXV.

ERinus nascitur apud fontes & fluuios, folijs ocimi, sed minoribus, parte superna diuisis, quinis, senisue, dodrantalibus surculis: flore candido: semine nigro, & acerbo. folia & caules lacteo succo turgent. Semen drachmis duabus in quatuor mellis cyathis oblitum, oculorum fluxiones cohibet. Succus cum sulphure* & nitro instillatus, aurium dolores sedat.

** Addunt quidam uino.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

A recentioribus herbarijs herba lactis appellatur, à quibusdam lacteris, & militaris, alijs ocimum aquatile, trientalibus ramulis, quinis senisue folijs ocimo longioribus, parte superna diuisis, albo flore, semine atro, pusillo, acri, duro. Herba succo manat lactis, tum colore, tum dulcedine, unde lactariæ nomen apud uulgus inualuit. Secus fontes & fluuios inuenitur.

Gramen. Cap. XXVI.

Gramen parnasi.

GRamẽ geniculatis serpit ramulis; à quibus crebrò radices spargit dulces, articulis præcinctas. folia dura, &, ut arundinis paruæ, lata, in exilitatem fastigiantur, eaq; iumenta & boues pascunt. Trita radix illitu uulnera conglutinat. decoctum eius in potu, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus. calculosa etiam uesicæ excrementa comminuit. Est et arundinaceum gramen, priore multò maius, quod iumẽta necare traditur, præsertim in Babylone: idq; iuxta uias nasci. tur. Quod in Parnaso monte

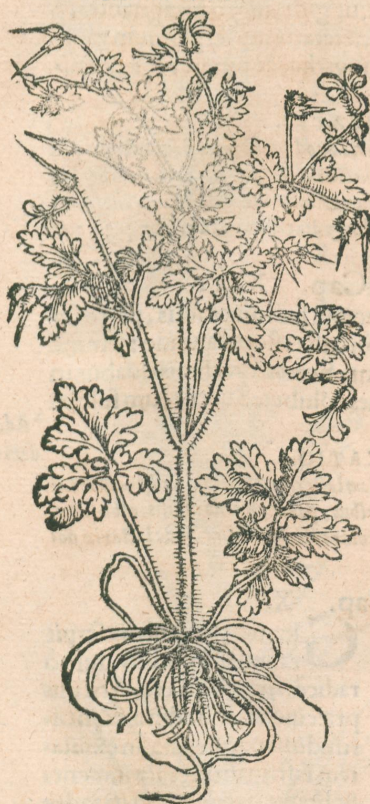
gignitur, densus fruticat: folijs hæderaceis: flore odorato, candido: semine paruo, non inutili: radicibus quinis aut senis, digitali crassitudine, candidis, mollibus, & admodum dulcibus. Succus si in uino cum melle pari, & myrrhæ dimidio decoquatur, adijcianturq; piperis & thuris tertiæ portiones, probatissimum erit oculorum medicamentum. id in ærea pyxide reconditur. Decoctum radicis, idem quod herba præstat. Semen uehementius urinam impellit, aluum uomitionesq; sistit. Natum in Cilicia gramen, quod incolæ cinnam appellant, boues inflammat,* si eo uirenti sæpe pascantur.

*Alias sagi-mas suæ oppler.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gramen pecori esculentum radice est modice frigida & sicca, parum mordaci, substantiæ tenuitatem exiguam sortita, qua calculos potu interdum frangit. Germanè Rech graß/Junckern gräßle. Quod uero in Parnaso gignitur, ea forte est herba quam Germanicè unifolium appellamus.

Sideritis. Cap. XXVII.

Sideritis tertia.

Alein Bathengel weible.

Sideritim aliqui heracleam uocant. folia habet marrubij, sed longiora, satis ad frondē quercus aut saluiæ accedentia, minora tamen, & aspera. caules ædit quadratos, palmum sæpe excedentes, non iniucundi gustus, aliquantūq; substringentis. in quibus per insterstitia orbiculatæ uertebræ, uti in marrubio, spectantur, & semen in eis nigrum. nascitur in petrosis. Illita folia, suapte ui, uulnera sine inflammationis periculo iungunt. Altera Sideritis binum cubitorum, ramulis exilibus: folio filicis, numeroso, utrinq; per oras diuiso: pediculo longo, prodeūtibus è summo alarum sinu surculis, longis, tenuibus: capitulo in cacumine orbiculato, aspero, in quo semen continetur, quàm betæ rotundius aliquanto, ac durius. Huius uis, foliorumq;, ad uulnera præcipua est. Sideritin aliam esse tradunt, quam Crateuas heracleam uocat, in macerijs & uineis nascentem, folijs corini, à radice numerosis: dodrantalib. cauliculis, læuibus, teneris, in rubore candicantibus: flore purpureo, paruo gustanti amaro & lento. Huius ea uis est, ut quamuis recenti uulneri imposita, sanguinem supprimat.

NO-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sideritis prima Latinis, Græcis Σιδηρίτις dicitur: magna officinarum pars, hac herba pro chamæpity uera utitur, non sine errore, cùm satis ex forma ipsius delineationi collata constet, non esse chamæpityn. Germanis Glidkraut appellatur. Sideritis uerò nominata, quòd glutinandis uulneribus apta, præcipuum in bello habeat usum. Alterius Sideritidis historiam ac nomenclaturam quære lib. 3. cap. de Geranijs. Tetia sideritis Heraclea, dicta à Fuchsio falsò Chamedrys uera fœmina, Germanis klein Bathengel weible/dicitur.

Sideritis habet quandam abstergendi facultatem, id quod amaritudo eius satis indicat: & pauculam adstrictionem. Plurima tamen eius pars humida est & mediocriter frigida: phlegmonam sedat, & glutinandi uim obtinet.

Achillea. Cap. XXVIII.

Achillea, quibusdam Achillea sideritis, dodrantales aut maiores gerit scapos, fusorum effigie, quasi minutulis folijs circumdatos, crebris in latere foliorum sectionibus, coriandri similitudine, sub* fuluo colore, odore multo, non insuaui, medicato & glutinoso. umbella in cacumine rotunda, floribus candidis, purpureis, & aurum æmulantibus. prouenit læto solo. Trita coma sanguinolenta glutinat, & ab inflammationum periculo tuetur. erumpentem sanguinem inhibet, & cruenta uuluæ profluuia, in uellere. decocto quoque insident fœminæ fluxione uuluæ laborantes. ad dysenteriam bibitur.

*Alij huc addunt, amaris.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ἀχίλλειος.
Latinè Achillea.
Officinis Millefolium maius.
Germanis groß Garben kraut/Gerwel/Schaffripp.
Gallis Mille feulle grande dicitur.

Millefolium hactenus Achilleæ appellationem apud multos etiam eruditos retinuit, cuius delineationi tamen ad singula respondere non uidetur, quare haud immeritò quidam arbitrantur Achilleæ speciem esse eam herbam quam Germani S. Barbaren kraut/Galli uerò carpentariam appellant, nam huius etiam usus glutinandis uulnaribus prope nimius.

Rubus. Cap. XXIX.

Rubus, notitiæ uulgaris. Vim habet siccandi & adstringendi: capillum tingit. Ramorum decoctum potu aluum sistit, & fœminarum profluuia. presteris morsui accommodatissimum. gingiuas firmat. Oris uitijs folia commanducata medentur. cohibent ulcera quę serpunt. ulceribus in capite manantibus, oculisque procidentibus remedio sunt. condylomatis & hæmorrhoidibus folia illinuntur. cardiacis, & stomachi doloribus, trita conuenienter imponuntur. caules cum folijs tunduntur, exprimiturque succus, mox sole cogitur, singulari remedio contra omnia quę modo dicta sunt. Mori in rubo nascentis quàm optimè maturi succus, ad oris medicamenta conuenit. sistitur aluus præmaturi cibo, necnon flore in uino poto.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Βάτος. Latinè Rubus, frutex spinosus. Officinis genuinum nomen seruauit. Germanis ein Bromber staud. Gallis Ronce dicitur.

Rubi, seu Sentis, Græcè βάτου genera Theophrasto tria sunt: magnus seu rectus, humilis & medius. Batus magnus seu rectus est Dioscoridis & Galeni κυνόσβατος, fructu oblongo, per maturitatem rubente, cytino simili, in quo ceu lanæ flocci arteriam si deuorentur infestant, hunc Germani Heckrosen on geruch / Galli Englantier sans odeur appellant: huic folijs, fructu, rosa similis est cynosrhoda, Germanis wolriechend Heckrosen / nam ipsa planta quoq; in differentiam alterius odorifera, Gallis Englantier de bon odeur appellatur, Huius generis Rosa omnis, nisi quod ferè gerit folia florum magis multiplicia & maiora, arte opinor adiuta: sed Cynosbatos spinis hamatis horridior, rectior, et altior assurgit, odore caret, quem Cynosrhoda tota habet præstantissimum, ut supra diximus, Rosa uerò frutex flore solo est adorato, nunc albo, nunc rubeo, nunc amborum medio (Germani Leibfarb / Galli Incarnat appellant) nunc etiam moschato, qui Germanis Rosen von Damasco / Gallis uerò Roses de Damasc appellatur. Χαμαίβατος autem, id est, humilis rubus, Dioscoridi hoc loco & Galeno absolutè tantum βάτος dicitur, folijs multo maioribus quàm Cynosbati, bicoloribus, per nodos ternis, sarmẽtis longissimis & firmissimis, qua parte terram attingunt, radicem iterum facientibus, flore albo, tenui, racemoso. Cui succedunt mora grandia, racemosa, multis granis coagmentata, per maturitatem nigerrima, βάτινα Galeno dicta. Germanis Bromberen / media deniq; est βάτος ἰδαῖος de quo plura capite proximè sequenti.

Rubus Idæus. Cap. XXX.

IDæus rubus appellatus est, quoniam passim in Ida proueniat. Est autem longè tenerior priore, ac minoribus spinis horrens. quanquam & sine spinis inueniatur. insuper eadem præstat quę supradictus. Cęterum flos cum melle oculorum collectionibus commodissimè illinitur. ignem sacrum extinguit, stomachicisq; ex aqua bibendus datur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè βάτος ἰδαία. Latinè Rubus Idæus. Officinis inusitata. Germanis Hindberen. Gallis Framboiser dicitur.

Helxine maius.

βάτος ἰδαία Dioscoridis longa tenerior est rubo, qui simpliciter βάτος dicitur, ac minoribus spinis horrens, quàmq̃ & sine spinis inueniatur: frequens is est in syluis, folia habet chamæbati, sed paulo minora, rectus ferè surgit, ad duo aut tria cubita, scapo gracili & infirmo, & minimum spinoso, flore simili, & fructu, sed minore, & granis quinq; aut sex coagmentato, & per maturitatẽ rubro aut nigerrimo, sed in cœruleum inclinante ob aërium quoddam tectorium, nigris uuis & prunis, & alijs multis fructibus innasci solita: astringunt, siccant, refrigerant omnia rubi genera maius & minus. Ad rubum Idæum docti hodie reducunt hortensem (cuius picturam damus) rubi recti, breuis, parum spinosi speciẽ, quā Germanicè suprà diximus Hintberen appellari, folijs bicolorib. fructu dū maturuit olfactu & gustatu iucūdissimo, fragri rubri (est enim etiā albū) æmulo: quẽ fructum herba trifolia et bicolor fert acrem, præsertim semine.

Helxine minus.

Helxine. Cap. XXXI.

HElxine cognomento cissampelos, folijs est hederæ, minoribus: ramulis exilibus, quibus complectitur quodcunq; contigerit adminiculum. nascitur in sepibus, uinetis, & segetib. foliorum succus potu deijcit aluum.

NO-

Elatine.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ελξίνη κισσάμπελος. Latinè Helinx, cissampelos. Officinis uolubilis. Germanis Winden & Zaunglocken. dici.

Hic nota, etiam multos doctos uiros eam herbam quæ officinis peritaria dicitur, cum hac, cuius picturam damus, non sine graui errore, confundere.

Elatine. Cap. XXXII.

ELatine folia habet helxinæ minora, rotundiora, pilosa: dodrantalibus ramulis, quinis senisue, à radice foliosis, gustu adstringentibus. nascitur in segetibus & cultis. Oculorum fluxionibus & inflammationibus auxiliatur, folijs cum polenta tritis & impositis. Eadem cocta sorbitionis usu dysenteriam sistit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ελατίνη.
Latinè Elatine.
Officinis falso hædera terrestris.
Germanis Grundtreben.
Gallis Raue sauuage dicitur.

Officinæ omnes hactenus hac herba pro terrestri hædera usi sunt, omnibus reclamantibus notis, sed qui hanc cum legitima Elatine descriptione contulerit, facile iudicabit eandem esse.

Agrimonia.

Eupatorium. Cap. XXXIII.

EVpatorium fruticosa herba est, unicum efferens caulem, lignosum, nigricantem, rectum, tenuem, hirsutum, cubitalem, interdum ampliorem: folijs per interualla quinquefolij, aut cannabis magis similibus, quinque partitò aut amplius diuisis, nigricantibus, per ambitum serratis. semen medio caule erumpit, pilosum, deorsum spectans, quod siccatum uestibus inhæret. Contrita huius folia, & cum suillo adipe imposita, ulceribus quæ ægrè cicatricem trahunt, medentur herba aut semen in uino potum, dysenteria, iecinoris uitijs, & serpentium ictibus liberat. Nec desunt qui aberrantes, argemonem hanc appellarint, cùm tamen longè alia sit, uti exposuimus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Εὐπατώριον. Latinè Eupatorium. Officinis Agrimonia. Germanis Agrimonien. Gallis Aigremoine dicitur.

Eupatorium uel Hepatorium, uel Hepatitis, omnino agrimonia uulgaris uidetur Dioscoridis, hoc Eupatorium cum Serapionis Agrimonia, & Mesuæ Eupatorio conferemi.

Corruptum uero nomen ex Argemone apparet, quam falsò Eupatorium quidam (ut Dioscorides quoque testatur) putarunt: incidit, terget, tenuium est partium sine manifesto calore, subastringit, iecoris ob id obstructiones aperit, ipsumq; roborat, unde & nomen inuenit: uel cum Cicerone ab Eupatore rege: hanc etiam Pentaphyllum uocari, quòd folio sit quinq; partito, scribit Gal. lib. 5. comp. ph. partic. Eupatorij nunc folia nunc radicem Actuarius miscet.

Quinquefolium. Cap. XXXIIII.

Pentaphyllon.

Heptaphyllon.

Quinquefolium ramulos fert surculaceos, tenues, dodrãtales, in quibus semen. folia menthæ, quina singulis pediculis, raro plura, in ambitu serrata: florem ex luteo pallescẽtem, auri æmulum. nascitur in riguis, & aquarijs ductibus. subrubram habet radicem, oblongam, ueratro nigro crassiorem. Plurimis pollet remedijs eius radices decoctæ ad tertias, si in ore contineatur, dentium dolores sedat. putrida oris ulcera, collutione sistit. arteriæ scabritias, gargarizatu læuigat. cõtra alui profluuia, & dysenterias auxiliatur. item articulorum coxendicumq; cruciatibus potum. Cocta in aceto, & illita, serpentia ulcera cohibet. strumas, tumores, duritias, abscessus & collectiones discutit. ignes sacros, reduuias, condylomata, psorasq; sanat. Teneræ radicis succus, contra iecinoris, pulmonumq; uitia prodest. item aduersum uenena. Cum hydromelite autem, uel diluto uino, & piperis exiguo, bibuntur folia, contra febrium circuitus, in quartana quidem, quaternum ramulorum: in tertiana uerò, ternum: in quotidiana, unius. ea quoq; folia, tricenis pota diebus, comitialibus prosunt. foliorum succus, tribus cyathis aliquot dies potus, celerrimè regio morbo medetur. illita cum melle & sale, tam uulneribus quàm fistulis remedio sunt, enterocelicis auxilium præstant. Quinquefolium sanguinis profluuia & potu & illitu sistit. ad expiationes, castimonias, & incantamenta inciditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Phœnix.

Græcè πεντάφυλλον. Latinè quinq; folium.
Officinis genuinum nomen seruauit. Germanis Fünffinger kraut.
Gallis quinte feule dicitur.

Pentaphylli radix siccat ordine tertio, sine morsu, tenuiū est partium, nimium acris, & calida. Tormentilla quæ Germanis Tormentill/ & blůtwurtz. Gallis Tormētille dicitur, putatur. Leoniceno, Manardo, Ruellio, quæ nunc quinq; folia, nunc septem folia, his & mihi sæpe uisa est: uti & uulgare quinq; folium etiam septemfolium frequenter est: uti & Eupatorium de quo suprà, quod etiam pentaphyllon Galeno dicitur, lib. 5. comp. ph. part. Hæc radix in theriacen recipitur. & nostra Tormentilla uenenis & pesti resistere experientia multa est certissimum ut si non sit eadem, eius loco usupari possit.

Phœnix. Cap. XXXV.

PHœnix folia habet hordei, sed breuiora. & angustiora, spicam lolio similem: calamos digitorum senum, radici aduolutos: septenas octonasue spicas. In aruis tectisq; recenter illitis nascitur, harum uirium compos, ut in uino austero pota, alui profluuium, & emanantem uulua sanguinem sistat, urinæ impetus infrenet. Sunt qui ad alligatam in puniceo uellere & suspensam, sanguinem supprimere prodant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Est herba Phœnicea Plinio appellata à Græcis, à Latinis hordeum murinum, Auena sterilis à multis hodie dicitur, Germanis Taub korn, quandoquidem ea sterilis auena, folia habet hordei, sed breuiora & angustiora, spincam lolio similem, culmos digitorum senum radici in orbem obuolutos, septenas octonàsue spicas in subactis coctisq; recenter illitis inuenitur.

Idæa radix. Cap. XXXVI

IDææ radici folia sunt ea quę rusco. adhęrent his ueluti exigui pampini, in quibus flos. radix spissandi naturam habet, his conueniens quibus adstrictione opus est pota, citam aluum, mensesq;, & omnem abundantiam sanguinis sistit.

Græcè Ἰδαία ῥίζα. Latinè Idæa radix, uel Idæa herba, folijs rusci, acerba gustu, misceri solita luctantium in palestra ad ea quæ repercutere tantū oporteat, ut Paulus Aegi. scribit hodie planè incognita.

Rhodia radix.

Rhodia radix. Cap. XXXVII.

GIgnitur Rhodia radix in Macedonia, costo similis, lęuior, inęquabilis. quæ cōtrita, rosas redolet. utilissima capitis doloribus, si madefacta fronti & temporibus cum rosacei momento imponatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Fuchsius in herbario suo hanc facit, quam Germani radicē uocant rosarum. Rosewurtz. ab odore rosarum, quem spirat præsertim uiridis, & cum eruitur.

Recētior suauius olet. Ex Austria & Pannonia ad nos adfertur uirens, & uegeta diutissime seruatur. Inæqualis est, cortice albescente, sapore acerbo, ut bistorta, acorus uulgaris, & ben rubeum Saplasiariorum. quibus omnibus ut sapore, ita ferè crassamento etiam & colore ruso omnibus comparari potest. Folia sunt portulacæ quodammodo, aut telephij, in mucronem exeuntia, sumen crenata, caules ab una radice plures exeunt.

Cæterum ex illo nouo repertarum insularum orbe, Liburnicarum remigatu, lustrato, delatum nuper ad nos lignum crasso cortice et hiulco multis tuberibus & nodis inæquale, ponderis [illegible]imij, ita ut immersum aquis peßum eat, nec sed[illegible]ns rursum emergat, tanta pollet grauitate, buxiq; colorem, craßitudinem & duritiam imitatur, hoc tritũ uel in scobem derasum rosas odoris suauitate prouocat, quin potius de paritate certans, uincit iucunditate. Hoc rosaceum lignum appellamus, cùm barbarum regionis nomen audire non potuerimus.

Equisetum. Cap. XXXVIII

EQuisetum in riguis & scrobibus nascitur. cauliculi prodeunt inanes, geniculati, in se fracti, rubescentes scabri, & iũcea circa eos folia, crebra, exilia. in sublime equisetum attollitur uicinos arborum caudices scandens, obuolutumq; dependet, comis multis, nigris, ut equorũ cauda. radix lignosa, dura. Vis herbæ spissare: quare sanguinem naribus erumpentem succus ipse sistit. prodest dysentericis in uino potus. urinam cit. Sanguinolenta uulnera glutinantur, tritis folijs, & illitis. Radix cum sua herba tussim, orthopnœam, ruptaq; adiuuat. Folijs in aqua potis, dissectiones uesicæ & intestinorum, enterocelæq; in unum coalescere, cogiq; feruntur. Alterum equisetum caulis est rectus, cubitalis, aut maior, inanis, comis per interualla breuioribus, candidioribus, & mollioribus. Id cum aceto tritum uulneribus remedio est, eademq; fungitur facultate.

*Addititia sunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἵππουρις. Latinè Equisetum.

Officinæ uerbum uerbo reddentes, cauda equina.

Germanis Schaffthew/Katzen wadel.

Gallis Queue decheual, ou prela dicitur.

Quæ hic à Dioscoride pingitur, uulgo Schaffthew dicitur propriè, nõ ignota materiarijs fabris, qui ligneam pectinũ & aliorum minutorum operum ruditatem huius herbæ scabritia in nitorem expoliunt. Nanq; ea in sublime scandit, & uicinos arborum fruticumq; caudices improbo cirrorum reptatu complectitur, proxima quæq; uinciens. ab ramisq; dependens instar equinæ caudæ, calamis geniculatis pyxidatim cornutibus, capillamento potius quàm folijs articulato, iuncea cuspide. in riguis & foßis inuenitur. Alterum hyppiuris uel equiseti genus, quod equisitum cognominant Germani Katzen wadel, recto caule, æquali, cubitum excedente, uacuo, grauiorioribus per interualla & candidioribus comis mollioribusq; assurgit. Faciunt & aliam Græci Hyppurim grauioribus & mollioribus comis, inuenitur hæc in pratis, nec ferè frequētius occurrit inuisa fœnisecis: hanc polygonij fœminã esse, ut suprà ostendimus, multi arbitrantur.

Coccum infectorium. Cap. XXXIX.

COccum quo infectores utuntur, frutex est surculosus, paruus, cui grana ceu lentes adhærent. quę electa congeruntur. Optimum gignitur in Galatia & Armenia, deinde Asia et Cilicia. ultimum ex omnibus Hispanicum. Vis huic spissandi, uulneribus neruisq; præcisis, conuenienter ex aceto tritum illinitur. Nascitur quoq; in Cicilia, è quercubus, cochlearum exilium similitudine, quod illius regionis mulieres ore legunt, & coccum uocitant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κόκκος Βαφική. Latinè Coccus Baphica.

Officinis Grana tinctorum & Kermes & Albermes cum Mauris.

Germanis Scharlachber. Gallis Vermillon dicitur.

Coccus baphica, uel coccum baphicum, bacula est asparragi æmula, folijs innata fruticis aquifoliæ ilicis. Theoph. Pli. astringens. amara. siccat.

ficcat sine morsu, ob id ad uulnera magna etiam neruorum congruit, roborat partes siue his qualitatibus manifestis, siue tiam (ut quibusdam placet lotus substantiæ familiaritate, quam dicunt habere cum corde præcipuam.

Tragocerum.

Tragium. Cap. XL.

TRagium nascitur in creta tantum insula, lentisco semine, folio et ramis simile, singulis tamen minoribus. succus ei lacteus, gummi non dissimilis. Semen, folia, lachrymaq; illitu spicula è corpore eijciunt. omnia quoq; corpori impacta uocãt. pota strãguriæ medentur calculos uesicæ frangunt. menses trahunt. modus in sumptione est, drachma una. Fama est syluestres capras sagittis cõfossas, eius herbæ pabulo spicula excutere. Est et alterum tragiũ, quod tragoceros aliqui uocant folia scolopendrij habet, et radicem syluestris raphani, tenuem, cãdidam, quã crudam uel coctã esse dysentericis prodest, folia autumno hirci uirus olent. exinde sibi tragi nomen adoptauit. *Prouenit in montibus & præcipitijs. *Addititia clausula.

NOMINA AT EXPLICATIO.

Plinio Iunipero similis, & semine & folio, et ramis, hodie ut pote quam sola Creta insula gignit, passim incognita. Alterum tragium quod tragocerum aliqui uocant Dioscoride teste, huic nonnulla consentirent quæ uulgo bursa pastoris, Germanicè Teschel kraut/uel Seckel kraut appellatur, quod & folia ferè scolopendrij ferat, radicem syluestri raphano non dissimilem, candidam, qua in dysenterijs salubriter utuntur, nisi natales reclamarent, nanq; hæc nascitur propter uias & in parietinis, illa montibus & præcipitijs. hæc in folliculis in exiguæ uulgæ similitudinem compressis, turbinata cordis effigie, semen gerit minutum, quod non temerè fuisset prætermissum à Dioscoride. dijudicent peritiores.

Tragum. Cap. XLI.

EST etiam herba tragos, quam aliqui scorpion aut taganon uocant, maximè in maritimis nascens, palmum alta, aut amplior, fruticosa, humilis, oblonga, sine folijs, pusillis circa ramos acinis, rufis, multis, magnitudine tritici, acuto cacumine, gustu multũ adstringente. Racemorum acini decem ex uino poti, cœliacis, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus auxiliantur. Tunduntur à plerisq;, & in pastillos digesti asseruant, quibus utuntur cũ opus est.

Tragum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Τράγος.

Latinè Tragos.

Officinis uermicularis.

Germanis Katzen treuble. *Fuchsio falsò* Klein haußwurtz/weible.

Tragus herba nascitur in muris & petris, macerijsq; uinearum & parietibus prouenit. Maio & Iunio mensibus, pallidis seu candidis floribus. Desiccat modicè, uehementer autem refrigerat, ideo ad Erisipilata, herpetas, & à fluxione natas phlegmonas prodest.

Iuncus. Cap. XLII.

IUnci duo genera, unum læuis nominati, alterũ acuti, qui in mucronem fastigiatur. Cuius etiã duo assignantur genera, unũ sterile, reliquum fert semẽ nigrũ, rotundũ, et crassiore cõstat calamo, carnosioreq;.

Tertius

Tertius est iuncus qui uocatur oloschœnos, prioribus carnosior, asperiorq́ꝫ, is similem supradicto fructum in cacumine parit. Semen utriusq́ꝫ tostum, ex diluto uino potum, sistit aluum, & rubra fœminarum profluuia, urinam cit, capitisq́ꝫ dolores facit. Quæ proxima sunt radici folia tenera, conuenienter illinuntur aduersus phalãgiorum morsus. Aethiopici* iunci semine somnus allicitur. sed modus inpotione seruandus est, ne sopor fiat.

*Euripici.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σχοῖνος. Latinè Iuncus. Officinis latinum nomen seruauit. Germanis Bintzen. Gallis Ionc dicitur.

Tria genera iũci apud nos inueniũtur, unus in aquis, craßitudine et magnitudine, fungosaq́; medulla insignis, Latinis mariscus, Græcis holoschœnos dicitur. hic ut mollißimus, ita ad uitilia præferunt. Alter acutus à nostris, Græcis oxyschœnos nominatur, sterilis idem & mas, qui regenerat se quotannis, cacumine in terrã defixo, ex quo cepitia radix denuo pullulat. Tertius melancranis, quasi atriceps dicitur, fructum gerit uuarum cohærentium modo, in quibus cuspidatum semen clauditur. hoc nihil in ulignosis occurrit frequentius. uidetur autem palustris iũcus idem cum scirpo esse. Nec in fruticum, inquit Plinius, nec in ueprium cauliúmue, neq; in herbarũ alióue ullo quàm suo genere numerentur iure, læui ac enodi stilo in exile cacumen fastigato, fungosa medulla, qua ad lucernarum utuntur lumen, ut plãta tota ad operiendas tegetes, neq; non contextus nattarum, quallorum, aliorũ uitilium nexus.

Lichen. Cap. XLIII.

LIchen qui saxis est familiaris, aliquibus bryon appellatur. asperginosis petris adhæret, ut muscus. Is illitus sanguinis profluuia sistit, inflammationes arcet,

Pulmonaria.

nes arcet, impetigini medetur. iuuat regio morbo correptos, cum melle illitus. oris & linguæ defluxiones inhibet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λειχῆνώδα.

Latinis Lichen, & bryon.

Officinis Hepatica. quamuis id cõmune cũ alijs quibusdam nomen habeat.

Germanis Leber kraut / Stein odder braunn leberkraut.

Gallis Hepatique, pourcoreau dicitur.

Lichen nomen inuenit ab eo, cui peculiariter medetur, impetignis morbo: aut etiam ut puto à re ipsa nomen ducit. quoniam saxa quibus hæret linguæ modo lambat: hodie omnibus tum officinis tum herbarijs hepatica dicitur, quòd iocinerum fibris simulis conspiciatur. Abstergentem ac modicè refrigerantem facultatem, utramq; uerò resiccantem habet. Abstergentem quidem atq; exiccantem à petra, refrigerantem autem ab aqueo humore. Est & aliud genus hodierni temporis Medicis & herbarijs pulmonaria, Germanis uero Lungen kraut appellata, in quercu arbore ac saxosis locis prouenies. Folia mollia habet, inuicem incumbentia leniter laciniata, cauis multis prædita, superiore parte uiridia, inferiore in luteo albicantia, ac ueluti punctis aut pustulis quibusdam notata, atq; hoc nomine aliquam pulmonis humani formam referentia, unde etiam pulmonariam dictam esse conijcimus. admodum adstringit et desiccat, quamobrem uulnera recentia glutinat, potißimum autem pulmonis &c.

Paronychia. Lunaria italica.

Paronychia. Cap. XLIIII.

PAronychia exiguus frutex, in petris nascens, peplo similis, minor longitudine, maioribus folijs. Illita paronychijs atq; duritijs, remedio est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Paronychiam esse conijcio eam cuius picturam damus, quam Itali lunariam à noctu lucentibus folijs uocãt, herbam odoratam, in montium saxis nascentem, folijs peplij radice hirsuta.

Chrysocome. Cap. XLV.

CHrysocome palmi altitudine fruticat, coma specie corymborũ, hyssopo simili, radice hirsuta, ueratri nigri modo, tenui, cyperum æquante: gustu non iniucundo, ex austero dulci. in petrosis opacisq; nascitur. Radix excalfacit, & adstringit, his conueniens, quos iecur aut pulmonis inflammatio malè habet. contra purgationes uuluæ, decocta cum hydromelite assumitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chrysocome alijs chrysanthemon, et amarantũ chrysitis Plinio. Latinam non habet appellationem. Palmi altitudine est, comantibus fulgore auri corymbis in petrosis opacisq; emicat. Proximè ad eam accedit quam herbarij nostri pulegium montanum uocitant, siquidem ea herba palmi altitudine consurgit, comantibus hyssopi forma corymbis. radice hirsuta, ueratri nigri modo tenui, cyperi magnitudine, gustu non iniucundo ex austero dulci, in petrosis opacisq; emicat.

Chrysogonum.

Chrisogonum.

Chrysogonum. Cap. XLXI.

CHrysogonum dense fruticat, quernis folijs: flore coronarij uerbasci. radix ut rapum extuberat, intus ruberrima, foris nigra. Quæ trita cum aceto, atq; imposita, muris aranei morsibus auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè χυσογονον. Latinè Chrysogonum.

Officinis Chariophyllata & herba benedicta.

Germani Benedicten wurtzel appellant.

Radix eius luto & sordibus elota siccatur & imbre aceti respersa areas & uestes iucundo commendat odore. Decoctum huius sumitur ad perficiendas concoctiones, sedandosq; coli dolores. Radix eius pectoris laterisq; dolores & cruditates iucundo sapore discutit. Manuscriptus herbarius facultatem habere dissoluendi, digerendi, & obstructiones tollendi scribit. Fomentum idem ex uino decoctiones eius menses ciere. Contra uenena tritam cum uino sumptam ualere. Concoctionem præterea roborare, dolorem uentriculi & intestinorum à frigiditate aut flatibus ortum decoctam in uino sanare ait. Mirificè etiam ad interna uulnera huius herbæ decoctum confert. Externa uerò ex ea collui debent.

Elichrysum. Cap. XLVII.

ELichryson quidam chrysanthemon, nonnulli & id amaranton uocant, quo deorum simulacra coronãt: ramulũ habet candidum, uirentem, rectum, firmum: folia intercedẽtibus spacijs angusta, abrotano similia: comam aureæ lucis, in orbem, umbella rotunda ueluti siccis corymbis dependentibus: radice tenui. nascitur in asperis, & torrentium alueis. Contra serpentium ictus, coxendicum dolores, urinæ stillicidia, ruptaq; coma è uino pota opitulatur. ciet menses. Sanguinem concretum uẽtris ac uesicæ absumit, pota cum mulso. ieiunis, trium obulorum pondere, sistit destillationes, data in uino albo diluto. uestibus inseritur, ut eas ab erodentiũ iniurijs tueatur.

Elichryson.

NOMINA ET EXPLICATIO

Ελίχρυσον Dioscoridi, Galeno & Paulo Amarantus, officinis & imperitis Stichas citrina, uel ut ipsi loquuntur, sticados citrinũ. Germanis Rheinblůmen/ mattenblůmen. Helichryson uerò dictũ, quòd ad solis repercussum comantibus in orbem florum folijs, fulgorem auri præ se ferat. Alter (duplex enim Amarantus est) purpureus qui hodie flos amoris, et Germãis blůmle von der lieb/ Floramor & Samet kölble dicitur, quibusdam etiam Tausent schön. Amarantus autem dici cœperunt duo hæc genera, quòd flores eorum nunquam marcescunt. Recentiores purpureum amarantum uehementer siccare tradunt, ideoq; cum uino sumptum maximè uerò semen, alui fluxiones sistere scribunt. Lutei floribus in uino decoctis, ad lumbricos educendos utuntur, & ad pediculos enecandos in lixiuio coctis.

Amarantus purpureus.

Chrysan-

Chryſanthemum. Cap. XVIII.

CHryſanthemō aut caltha, nō nullis buphthalmos. herba eſt tenera, fruticoſa, leues proferēs caules, & multifida folia: flores ſupra modum ſplendentes, luteos, orbem oculi imitātes, unde buphthalmi nomē traxit. propter oppida naſcitur. cuius caules oleris uice manduntur. flores cum cerato triti, ſteatomata diſcutere produntur. regio morbo correptis, colorē breui reddunt, ſi ſequente lōgo balnei uſu, poſt exitum ebibātur.

EXPLICATIO.

Græcè χρυσάνθεμον. Latinè Chryſanthemum. Officinis incognitum.

Germanis Schmaltzblūm à pinguedine, quæ contrito digitis floſculo apparet et Dratt blūm & dotter blūm nominatur. Chryſanthemum à floſculis auri ſplendorē & colorem præ ſe ferentibus, dictum eſt. naſcitur propè urbes, in pratis humidis, & alijs locis aquoſis. Calidum eſt ſiccum.

Verbenaca.

Ageratum. Cap. XLIX.

AGeraton fruticoſa herba eſt, palmari longitudinē aſſurgens, ſimplex, humilis, origano maximè ſimilis. umbellam gerit, in qua flos bullis aureis emicat, elichryſo minor. Nomen ei inditū eſt, quoniā diutiſſimè flos in ſua coloris ſpecie conſeruetur. Vis decocti feruens: huius uſtæ nidor urinam cit, & uuluæ duritias emollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sunt qui Ageratum arbitrantur eam eſſe herbam, quam ſuprà capite de Heliochriſo deſcripſimus, & amaranthum luteum appellauimus peritioribus iudicandum relinquo cui delineationi propius accedat.

Verbenaca. Cap. L.

PEriſtereon, ſiue uerbenaca naſcitur in aquoſis. Nomen ex eo duxiſſe uidetur, quod columbę circa hāc perquàm libenter uerſari ſoleant. dodrantis altitudine & interdum amplius adoleſcit. folia è caule prodeunt inciſa & ſubalbida, ea ſingulari ramo, radiceq; ſola conſta-

* Verere. re sæpius inuenitur. Folia cum suillo adipe recenti* aut rosaceo imposita, uulua rum dolores finire putantur. ignem sacrum illita ex aceto reprimunt* putrida ul cera cohibent. uulnera glutinant. ueteraq́ꝫ ex melle, ad cicatricem perducunt.

*reprimut &c. ad herbā referenda.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè περιστερεὼν ὕπτιος   Latinè Verbenaca recta.
Officinis Verbena simpliciter.   Germanis Eisen kraut/eisen hart.
Gallis Veruaine appellatur.

Verbenaca recta, id est, περιστερεὼν ὁ ὀρθὸς. præsertim uiridis et recens, sed enim sicca, cum radicibus oleo incocta, perfusaq́; capiti, dolorem eius omnem diuturnum à frigore, aut craßis humoribus omnium maximè digerit, & caput roborat.

Gal. li. 2. cōp. ph. part.

Sacra herba. Cap. LI.

SAcra herba, quæ & peristereon nominatur, ramulos emittit cubitales, aut maiusculos, angulosos, in quib. ex interuallis folia quercus, sed minora angustioraq́ꝫ, eisdem diuisuris in ambitu, colore aliquatenus cæsio. radix lōga, tenuis, flores purpurei, graciles. Folia cū radice in uino pota, illitàue, aduersus serpentes pollent. eadē drachmæ pondere cum thuris obolis tribus, in uini ueteris hemina, quadragenis diebus, ieiuno ore, contra regium morbum bibuntur. ueteres tumores & inflammationes mitigant. sordida ulcera purgant. Tota in uino decocta, tonsillarum crustas abrumpit. oris nomas gargarizatu cohibet. Aiunt, si aqua spargatur triclinium, qua madue rit, lætiores conuictus fieri. Datur potandū in tertianis febrib. tertium à terra geniculū, cum folijs circundantibus: quartanis, quartū. Sacram uocant herbam, quoniā multum ad amuleta, expiationesq́ꝫ commendetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἱεροβοτάνη.   Latinè Verbenaca supina, siue herba sacra.
Officinis consolida media.   Germanis Gülden gunsel/ Consolen.   Gallis Console dicitur.

Caulem habet quadrangulum, lanuginosum, ex quo per interualla folia bina ex singulis geniculis in extremitatibus laciniata quernis similia, sed minora, angustioraq́; , colore cœsio, à medio caulis ad fastigium usq; ex singulis foliorum alis flores sex aut septem in purpureo cœrulei exeunt. Radix illi subo est lignosa, quæ multas à se exiguas radices capillamentorum instar per terram latè serpentes, propagat. Gustu astringit, & amara est, ut calidam et siccam esse nemo dubitare poßit. Vulnera, ut recentiores tradunt, glutinat. Sanguinis grumos ex casu, uel contusionbus coactos in corpore disijcit & dissoluit. Præsens remedium est aphthis, & ulceribus in ore serpentibus. Decoctum eius tumoribus illitum eos dißipat. Vsus etiam eius ad intertrigines, ulcera pudendorum, & intestinorum exulcerationes prodest.

Astragalus. Cap. LII.

AStragalus, paruus à terra frutex, folijs & ramis ciceri similis: flore purpureo, paruo: radice rotunda, raphani modo grandi, quæ adnatas appendices firmas habet, nigràs, præduras, ueluti cornua inter se implicatas, gustu adstringē
Phæneus. tès, nascitur in uentosis, opacis, & in niualibus. eo Memphis Arcadiæ scatet. Aluum sistit radix in uino pota. urinā mouet. uetustis ulceribus, sicca efficaciter inspargitur. sanguinem supprimit, ægrè propter duritiam, tunditur.

Astragalus qui à Dioscoride describitur, frequens est in Gallia, rura cicer montanum uel rusticum cicer, corū uerò idioma Cices sauuages, ou cices de montaigne nominant, fruticē folio & ramis ciceri similē, flore purpureo, paruo, tereti radice, raphani modo grādi, quæ uelut adnatas habet appendices, prædura, ueluti cornua inter se implicatas, gustu adstringentes. Inuenitur in petrosis, & locis uento proflatis: cicerculā esse diceres, nisi radix lēta subesset, Germ. Erd moren/ alij Christian wurtz appellāt.

Hyacinthus.

Hyacinthus. Cap. LII.

HYacinthus folia habet bulbi: dodrãtatem caulẽ, minimo digito tenuiorem, herbacei coloris: comã procumbẽtem, florũ purpureorum plenam, incuruam: radicem bulbaceam. quę, ut creditur, pueris cum uino albo illita, pubertatem coërcet, & non patitur erumpere. sistit aluum. pota urinam impelllit. phalangiorũ morsibus auxiliatur. Semen adstringentius est, theriacis expetitum. regium morbum emendat, cum uino potum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὑάκινθος. Latinè Hyacinthus, & ut quidã uolunt, uacciniũ. Officinis incognitus. Germanis Grosse bloe mertzen blůmlin. Gallis uacietum dicitur.

Duplices sunt Hyacinthi, albi & cœrulei, ut ex hoc Columellæ carmine colligi potest. Necnon uel niueos uel cœruleos hyacinthos. albos uerò non intelligas prorsus candidos, sed eos potius qui, si cũ cæteris cœruleis cõferas, pallescere uidẽtur, quemadmodũ pictura affabrè tibi demonstrat. Sunt qui ad ætatẽ hanc differentiã coloris referre uolunt, quorũ ego sententiam ueriorẽ esse existimo. cũ enim adolescunt, pallescere incipiunt. Cœruleum aũt Hyacinthum nostra triplicẽ producit, maiorem scilicet, minorẽ, & medium: in illo enim maiores ac patentiores, in hoc autem minores et quasi orbiculati sunt flores, ut ex eorũ pictura cernere licet. Vere mensibus nimirũ Februario & Martio, cum uiola purpurea. Theoph. li. 6 de stirpiũ historia cap. ult. teste, erũpit. hinc Martium florẽ Germanis dictum esse coniicimus. Hyacinthi radix bulbosa est, ordinis primi in desiccando, secundi uerò completi aut incipiẽtis in refrigerando. Semen autem tertio quadante nus ordine desiccat, in medio caliditatis & frigiditatis consistens.

Papauer erraticum. Cap. LIIII.

Papauer erraticum, quod rhœada uocant, uere quidē in aruis cū hordeo nascitur, flore ꝓtinus deciduo, unde & nomen apud Græcos accepit. folia erucę, aut origano, aut cichorio, aut thymo similia spectātur, sed lōgiora, diuisa, scabra. iunceus ei caulis, rectus, cubitalis, asper: flos syluestris anemones, puniceus, interdū albus: oblongū caput, sed quā anemones minus: semen rufum. radix lōga, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Huius capita quinq; aut sex, in uini cyathis trib. ad dimidias decocta, potui dabis quib. somnus exercēdus est. Semina acetabuli mēsura ex aqua mulsa pota, aluū leniter emolliunt. ad idē pręstandū mellitis placentulis, & dulciarijs libis admiscentur. Folia cū calycib. illita, inflāmationes sanant. eorundē fotu & perfusione, somnus allicitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Μήκων ῥοιάς. Latinè Papauer erraticum, rhœas. Officinis Papauer rubrum. Germanis Wild mon/glatzen/ Korn rosen/Klapper rosen. *Gallis coquelourdeis.*

Nos Rhœadis picturas damus. Vnius atq; adeò primi quod erucæ folia habet, alterius quod cichorij. florem proferunt puniceum & aliquando candidū. Nascuntur in auenis & segetibus, paßim refrigerant ut alia genera papaueris. Recentioribus sacro igni medetur. Mulierum mensura profluuia cōpescit. Sanguinē è naribus fluentem iecori impositū sistit. Lingua ex decocto eius lota, ardorem fauciū sanat. Pudendorum tumores detumescere facit. Temporibus illitum, phreneticis somnū cōciliat. Calidos oculorum dolores luteo impositum mitigat.

Papauer satiuum. Cap. LV.

Papauer satiuum.

E Satiui papaueris genere, quod hortense est, semen in panē densatur, qui sanis in usu sit, eo etiā ex melle pro sesama utuntur, thylacitin uocant. capitulū habet longū, & semen candidum. Syluestre uerò, caput insidens demissumq;, & nigrum semen, quod pithitis nominatur, nonnullis tamen & ipsum rhœas dicitur, quoniam eius scapo lacteus succus emanat. Tertium magis syluestre, & ad medicinas ualentius, multò his lōgius, productiore capitulo. Omniū in cōmune natura refrigeratrix. quare si capita ipsa et folia decoquātur in aqua, somnū fotu cōciliabunt. bibitur decoctū cōtra uigilias. Calyces cū polēta triti, & cataplasmatis admisti, ignibus sacris, & inflāmationibus prosunt. tūduntur quoq; uirides, & digeruntur in pastillos, qui siccati ad usum recondunt̄. Capita quoq; per se in aqua coquuntur ad dimidias, iterumq; adiecto melle, dū humor coēat in eclegmatis lentorē. id medicamētū intussi, arterię fluxionibus, et cœliacorū affectu, doloris leuamentū prębet. efficacius tamen redditur, addito hypocistidis succo & acacia. Papaueris nigri semen tritū cum uino bibitur contra citā aluum, & fœminarum profluuia. in peruigilijs fronti tēporibusq; illinitur, ex aqua. Opium eius magis refrigerat, inspissat, siccatq;. sumptū eru imagnitudine, dolorem finit,

conco-

nit,concoquit,& ſomnũ allicit.tuſſi atq; cœliacorũ ualetudini auxiliatur.uerũm ſi copioſius hauriatur,nocet,cũ lethargicos efficiens interimat.ad dolores capitis cũ roſaceo perfuſum efficax eſt.auriũ dolori,cum amygdalino,myrrha, & croco inſtillatur.inflãmationib oculorũ cũ torrefacto* oui luteo proficit: igni ſacro et uulnerib.cum aceto:podagris,cũ lacte mulieris & croco. ſomnũ accerſit, ſubditũ ſedi pro balano. Optimũ habetur graue,& denſum,guſtu amarũ, odoratu ſopori ferũ,quod facilè aqua diluitur,læue,candidũ,neq; aſperũ, neq; grumoſum,quod inter colandũ non ut cera coëat,& in ſole diffundatur: dein admotũ lucernis,nõ atra luceat flãma:extinctũ deniq; odoris uim conſeruet. Sed opion glaucio,gummi,aut ſyluestris lactucæ ſucco,adulterant. Verũ glaucio fucatũ in dilutione croci colorẽ reddit:lactucaceo ſucco fictum,exiliter ſpirat,et aſperius ſpectatur:gummi uitiatũ ſplẽdeſcit,et infirmũ eſt. Nec deſunt qui eo demẽtię deueneriut,ut adipem ei admiſcerent. Fictili nouo torretur ad oculorũ medicamẽta,dũ mollius atq; rufius appareat. Diagoras,ut Eraſiſtratus autor eſt,uſum eius dãnauit,oculorũ lippitudinibus & aurium uitijs infundi uetans, quoniã uiſus aciem hebetaret, et ſoporẽ gigneret. Addidit Andreas,illitos eo ꝓtinus excœcari,ſi nõ adulteraretur. Mneſidemus uſum duntaxat olfactandi probauit, quoniã ad conciliandũ ſomnũ cõueniret,alioqui nobis ut noxio interdicit. Quę cõmentitia eſſe. experimento deprehẽduntur. ſiquidem effectus,uiriũ huiuſce medicamenti fidẽ faciũt quare non alienũ fuerit ſcriptis mandare,quonã modo is excipiatur ſuccus. Aliqui capita ipſa & folia tundunt,& prælo exprimũt, terenteſq; in mortario,digerunt in paſtillos.id meconiũ uocatur,multũ opio ignauius. Porrò opij faciundi ratio hæc eſt. Cũ ros in eo exaruerit,cultro decuſſatim in ſtellas, ne penitus adigatur,ex obliquo in rectum ſummam cutem incidere oportet, lachrymam exeuntẽ digito in concham abſtergere,nec multò poſt redire, ut concreta inueniatur. etenim quę tũ,aut poſtero die etiã offenditur,in uetere pila teri,debet, & in paſtillos cogi. Cũm tamen inciditur,retrocedendum eſt,ne ueſtibus ſuccus deradatur.

*Abundare putatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Μήκων κηπαῖος. *Latinè Papauer ſatiuum.* *Officinis Papauer.*

Germanis Magſamen/moen/ölmag. *Gallis du pauot dicitur.*

Plura Papaueris genera hoc capite Dioſcorides recenſet, ſed quo clarius horũ generũ diſcrimen habeatur, ſciendũ eſt papauer prima ſui diuiſione ſecerni in ſatiuũ & agreſtia. Et ſatiui iterum tria genera eſſe, unũ propriè, per ſe & uerè ſatiuũ appellatũ,quod Dioſcorides ab utris forma thylacite,id eſt utriculariũ, Plinius candidũ, Apuleius uſuale & folliculoſum uocat, cuius ſemẽ in ſanitatis uſu pani inſperſum cõpinſebatur, & cũ melle in ſecunda menſa apud antiquos edebatur, Dioſcoride teſte et Plinio: quæ cauſa etiã eſt, ut uſuale ſit uocatũ ab Apuleio, quemadmodũ à uaſculi ipſius in follis ſiue utris modũ formati effigie, folliculoſum. Alterũ genus eſt quod Dioſcorides ſylueſtre et à dolij forma pithite, id eſt, doliare et rhœada. Plin. nigrũ, Apuleius agreſte, ſyluaticũ & rhœada uocat, & ex hoc opion fiebat et meconiũ. Tertiũ genus eſt hijs ſylueſtrius & medicamẽtoſius, quod Plinius contrà quã Dioſcorides & Apuleius tradiderunt, rhœada à Græcis, à noſtris erraticũ uocari dicit. Et hæc duo poſteriora genera, natura quidẽ agreſtia ſunt, humano tamen opere, ſtudio & uſu tantũ ſatiua fiunt, quale eſt ceratites, id eſt corniculare, & aphrodes, id eſt ſpumeũ heracleũq; uocatũ. Inter quæ tamẽ omnia ſatiua, et agreſtia mediũ genus eſt, ut tradit li. 20 Pli. quod niſi in aruis eſſet, ſpõte naſceretur. Rhœã uocauimus & erraticũ, quod quidã decerptum protinus cũ toto calice mandunt. Et hoc eſt quod inter ſatiua tertio loco numeratũ eſt, ceu ex deſcriptione & hiſtoria ipſius apud authores manifeſto patet, omnibus in hoc concordantibus & de ipſa conſimiliter tradentib. Dioſc. cap. præcedenti antequã hoc loco de ſatiuo ageret. quare inter ſatiua non opus erat Dioſc. deſcriptionẽ ipſius repetere. Theophraſto quidẽ li. 9. de plantarũ hiſtoria. Itẽ Plinio naturalis hiſtoreæ li. 19. cap. 8. & Apuleio cap. 53. Qui uolet habet loca unde illa requirat. Sed de his nunc ſatis.

Opium eſt lachryma ex inciſo papauere nigro defluens, hodie etiã ex albo diſtillat. Ex Apulia defertur: refrigerat, ſiccat, inſpiſſat. Dioſcori. incidendi & colligendi modum docet hoc loco. Præfertur Thebaicum, Hiſpanicum opiũ uſurpatur lib 7. comp. ph. particul. Opiũ calidis diſpoſitionibus medetur, ut alterum et ſimilia: medicamentis additur ad ſedandum dolorem, ſomnũ conciliandum, ſiccandũ,

Opium etiã stomachicis miscetur ad sensum stomachi hebetandũ, & somnum conciliandũ. Vehementis autem refrigeratio ex opio, corrigitur castoreo, pipere, et similib. Opij drachmas duas arteriacæ 14. miscet Andromachus. Cũ multi sunt ὀποὶ, id est, liquores, solus papaueris ὀπὸς, neutro genere ὀπιὸν, à medicis propriè nominari solet. Opiũ omniũ quæ sensum stupefaciunt, & somnũ torpidũ inducunt, uȧ lẽtißimũ est, lib. eod. Μηκόνιον & μήκωνος ὀπὸς, succus ex folijs & calyce papaueris tusis expressus, pro Opio à multis supponitur, alia eius adulterina hoc loco Dioscorides, Μήκωνος ὀπὸν, & μηκώνιον diuersa facit Asclepiades apud Galenum lib. 2. antid.

«Abundare putatur,

Corniculatum papauer. Cap. LVI.

Papauer ceratites, id est, corniculatum, folia habet candida, hirsuta, uerbasco similia, in ambitu syluestris papaueris more serrata: caule non dissimili: flore pallido: calyculo fœnigræci, in corniculorũ modum inflexo, unde nomen mutuatur. semine papaueris, pusillo, nigroq́: radice per summa cespitũ nigra, crassa, nascitur in maritimis & asperis. Radici ea uis inest, ut in aqua decocta ad dimidias coxẽdi cũ et iecinoris affectus potu sanet. prodest his qui crassa quędam, aspera, aut arenosa cum lotio reddunt. Aluum leniter purgat semẽ, acetabulo in aqua mulsa poto. Crustas emarginant, illita ex oleo folia, floresq́. argema ac nubeculas iumentorum perunctas abstergũt. Sunt qui glaucium, hoc papaueris genere factitari existimarunt, falsi quadam foliorum cognatione.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Μήκων κερατῖτις. Latinè Papauer corniculatum.

Officinis Papauer cornutum.

Germanis Gel magsamen / gel ölmagen/ oder moen.

Herbarij quidam haud propriè memitham uocant, quidam glaucion, alij paralion, sed perperam.

Papauer corniculatũ nominatũ quidẽ est à fructu leuem inuersionẽ habente, ueluti et fœnum græcũ, ut bouis cornu simile esse uideatur, habet uim incidendi & abstergendi. Dioscorides in maritimis, & asperis locis prouenire ait. In Germania paßim in hortis seritur, cum tamen etiam citra culturam in mõte prope oppidum Oppenheym uocato, ad Rhenũ sito, Germanis Der rotberg, copiosè proueniat. Vidimus etiam papauer cornutum pr oferre flores rubros aut puniceos.

Spumeum papauer. Cap. LVII.

ALiud papaueris genus aphrodes, id est, spumeũ uocatur, ab alijs heracleũ, caule dodrantali. folijs admodum paruis, radicule similib. fructu inter ea candido. Nam herbula alba est, & spumea tota: radice in summo cespite. Legitur ęstate semen, cũ integrè adoleuit, deciditq́ exiccatũ. Datũ acetabuli mensura in aqua mulsa, uomitione expurgat. priuatim huiusodi purgatio comitialibus prodest.

Hæc herba hodie incognita est.

Hypecoum.

Hypecoum. Cap. LVIII.

Hypecoon, aliqui hypopheon uocant, naſcitur in ſegetibus aruiſq́;, folijs rutæ, exilibus ramis. Natura eadem quæ papaueris ſucco.

Et hoc quod ſciam, hodie nemini cognitum.

Appollinaris, ſiue hyoſcyamus. Cap. LIX.

Hyoſcyamus, frutex eſt caules emittens craſſos, folia lata, oblonga, diuiſa, nigra, hirſuta, flores è latere caulis ordine prodeunt, tanquam punicorum cytini, ſcutulis ſepti ſeminum plenis, ut papaueris. Tres eius differentiæ: una ſemine nigro, floribus penè purpureis, ſmilacis folijs, cytinis præduris & ſpinoſis. alterius ſemē ſub flauum, ut irionis, flores lutei, folia & ſiliquæ ſimpliciores. ambo inſaniam gignunt & ſoporem, ideo in communi uſu damnantur. tertium genus, ut quod mitiſſimū eſſet, medici recepere, pingue, lanuginoſum, molle, candidi floris ſeminiſq́;, in maritimis ruderibuſq́; naſcens. cuius occaſio ſi nō adſit, rufum uſurpari oportet. niger, ut deterrimus, improbatur. Recenti ſemine, caulibus folijſq́; tuſis, ſuccus in ſole exprimitur, & exiccato humore, uſus ad annum uſq́; prorogatur: nam facile corruptionem ſentit. Extrahitur etiam ex ſicco ſemine ſeparatim in aqua calida tuſo, & expreſſo. liquamentum autem ſucco lacteo præſtantius eſt, & magis dolores finit. Contuſa herba recens, addita trimeſtri farina, digeritur in paſtillos, & reconditur. Liquamētum primum, et quod à ſicco ſemine exemptum eſt, collyrijs quæ doloris ſenſum auferunt, commodiſſimè inſeri ſolent. contra acutas calidaſq́; fluxiones, dolores aurium, atque uuluæ mala, proſunt. cum farina autem aut polenta, oculorum, pedum, cæterarumq́; partium inflammationes placant. Semen eadem præbet. tuſſi, deſtillationibus, oculorum fluxioni, & doloribus, efficax. contra menſium abundantiam, & erumpentem aliunde ſanguinem, oboli pondere cum papaueris ſemine, & aqua mulſa, bibitur. podagris ſubuenit. teſtibus inflatis, mammiſq́; tumentibus à partu, tritum ex uino illinitur. alijs quoq́; cataplaſmatis, quæ doloris leuamentum præſtant, admiſceri ſolet. Folia omnibus medicamentis dolorem ſe dātibus, per ſeſe, & ex polenta, utiliſſimè imponuntur. recentia ad mitigandos omne genus dolores oblinuntur. cum uino terna, quaterna ue pota, ſanant algidas febres, quas epialos uocant. cocta olerum modò folia, ſi acetabuli menſura manduntur, mediocrem inſaniam gignunt. idem efficere tradunt, ſi colo ulcus ſentiente infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὑοσκύαμος. *Latinè Hyoſciamus Apollinaris, Plinius Altercum uocari teſtatur.*
Officinæ corrupte Iuſquiamum. Germanicè Bilſen/ *&* Bilſenkraut.
Gallicè de la Hanebane appellatur.

Cæterum quod ad nominis Apollinaris rationem attinet, ſciendum hoc nomine inſignitam eſſe hanc herbam, ab Apolline Medicinæ deo facta nomenclatura, idq́; ob eam cauſam, quòd dolorib. mitigandis quaſi diuino beneficio & ab Apolline conceſſam uim habeat: quæ cauſa etiam fuit ut à quibuſdam Pythonion à Pythio Apolline, & διοσκύαμος, *id eſt,* δίος κύαμος, *hoc eſt, Iouis faba, appellata ſit. Hyoſcyamus uero, id eſt, faba porcina dicta eſt ut Helianus refert, quod paſtu eius cōuellātur ſues præſenti mortis periculo, niſi copioſa aqua ſtatim ſe foris & intus proluerint. Symphoniaca quoq́; dictione Græca Latinis tamen uſitata quibuſdam appellatur, ceu Dioſcoridis interpres Marcellus Vergilius ſuſpicatur & credit, quod quemadmodum ad Muſicen, quæ ſymphonia cōſtat, & ſymphonia etiam dicitur in hydraulicis organis, quæ à Vitruuio, lib, 10, architecturæ deſcripta ſunt, regulæ duæ ſcalari forma*

erectæ cymbalia, quædam deinceps diſpoſita ſuſtinebant, quibus deinde ſpiritus & aquæ impetu pulſis modulatio fiebat: ſic in caulibus herbæ huius exturi illi diſpoſiti deinceps ſymphoniaci inſtrumenti illius imagnem aliquam oſtenderent. Hyoſcyamus Dioſcoridi & Galeno triplex, primus flore purpuraſcente, ſemine nigro, uenenoſiſſimus: alter flore & ſemine luteo, mitior, ſed etiam deleterius: tertius flore & ſemine candido, ad ſanationes aptiſſimus, frigidus ordine tertio, ſiccus primo.

Pſyllium. Cap. LX.

Psyllion folijs coronopo nõ diſſimilibus, hirſutis, longiorib. ſarmentoſa fœni modo, in totum herbula: ramis dodrãtalibus, coma à medio caule exoritur, duobus tribusue conuolutis in cacumine capitulis: in his ſemine duro, nigro, pulicum ſimili: unde & nomen. in aruis & incultis naſcitur. Vis ei ad refrigerandum, inſpiſſandum, & molliendum conueniens. articulorum morbis, parotidib. tuberculis, tumoribus, uulſis,* illitum auxiliatur. imponitur in dolore capitis, cum roſaceo, aqua, aut aceto. enterocelis infantium, & prominenti umbilico, illitum ex aceto medetur. teritur acetabuli menſura, & in aquæ ſextario madefactum, ubi concreuit aqua, illinitur ſiquidem uehementer refrigerat, & in feruentem aquam deiectum calorem reprimit, contra ignes ſacros efficax eſt. Fama eſt, ſi uirens domum importetur, nõ ſinere in ea pulices gigni. cum adipe tuſum, ſordida ulcera, & quæ cacoëthe uocantur, expurgat. Succus uermiculoſis auribus, aut fluxione laborantibus, ex melle prodeſt.

*Luxatis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ψύλλιον. *Latinè Pſyllium. Officinis nomen retinuit.*
Germanis Welſcher flöhe ſamen. *Gallis* Lherbe à pulce.

Pſylium dictum, ut Dioſcorides tradit, quod ſemẽ habeat effigie pulicis, humido ſicco temperatum, frigidum ordine ſecundo: ne putes cum Arabibus corticem frigidum gradu quarto, medullam gradu quarto calidam.

Hæc herba olim Germaniæ peregrina, hodie in hortis ſata paſſim copioſè prouenit.

Hortenſe

Hortenſe ſolanum. Cap. LXI.

Halicacabus.

Morion Theophraſti.

Hortenſe ſolanum,frutex cibis idoneus,exilis, puſillus, multis concauus alis: folio nigro, maiore quam ocimi,et latiore, fructu rotundo, uiridi,qui poſt maturi.atem nigricat,aut fulueſcit.herba innocētis guſtus. Natura ei refrigerādi, quare folia ulceribus quæ ſerpunt, & ignibus ſacris, conuenienter cū polline polentę illinuntur. ægilopia,capitisq́; dolores,trita & impoſita per ſe ſanant. æſtuanti ſtomacho auxiliantur.parotidas,cum ſale detrita,illitu diſcutiunt. Valet ſuccus eius aduerſus ignem ſacrum atq; ulcera quæ ſerpunt.cum cerusſa,roſaceo & argenti ſpuma, ad ægilopas.cum pane,infantium aduſtioni,quam ſyriaſin uocant, cum roſaceo perfuſus proficit. in collyrijs,aquę uel oui uicem exhibet, contra acutas fluxiones illitus. auriū dolori inſtillatus prodeſt.Menſium abundantiam ſiſtit, in uellere ſubditus. ſuccus fuluo gallinarum cortalium fimo ſubactus,& linteo appoſitus,ęgilopijs pręſentaneo eſt remedio. Eſt & aliud ſolanū,quod peculiari nomine halicacabon,id eſt,ueſicariam, aut phyſalida uocant,folijs antedicto latioribus. cuius caules, poſteaquam adoleuerunt, prona terram ſpectant folliculis orbiculatis, fuluo intus acino,ueſiculis ſimili,rotundo,læui,quo coronarij utuntur, & corallas factitant. Vim uſumq́; hortenſis ſolani habet, uerum cibis nequaquam expetitur. regium morbum purgat, ſemine poto. & urinam pellit. Ex utraq; herba ſuccus extrahitur,qui ſiccatus in umbra, reconditur,ad eadem ualens.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO.

Solanum hortense, siue satiuum & urbanum, Græcè Στρύχνος κηπαῖος. Officinis corruptè solatrum. Germanis Nachtschad. Gallis morella dicitur.

Aliud solanum quod peculiari nomine Græcis Στρύχνος ἁλικάκαβος, Latinis Vesicariũ, seu Vesicaria, Officinis Mauritanos sequutis Alcaquengi dicitur, corrupto nimirum Græco uocabulo, Germanis Juden kirssen / Juden töcklen / Schlotten / & Boberellen / Gallis Concret dicitur.

Hortense solanum uulgo cognitum in hortis & satis omnibus prouenit, acinis racematim coëuntibus, rotundis, primum uiridibus, à maturitate nigris aut rubris. A multis nationibus estur in holere. Sullatitius eius liquor, hodie nullam non incandescentem ardoribus inflammationem restinguit. Aliqui uesicariam dici putant, quòd folliculi speciem uesicarum imitentur, uel quòd uesicæ calculis medeatur. Calculosi enim cum uuis maturis acinos miscent, ut uinum habeant acinaticium. Germanis ein Rappis oder beerwein, contra renum & uesicæ mala. Hoc propinatum magnam arenularum uim deturbat.

Solanum somniferum. Cap. LXII.

Solanum somniferum, aliqui etiam halicacabon appellant, fruticat multis ramis, densis, caudicosis, fractu contumacibus, pinguium foliorum cotoneæq; mali similium plenis; flore grandi, rubro, fructu in folliculis crocato. radice longa, subrubro cortice uestita. nascitur in saxis, non procul à mari. Radicis cortex, in uino drachmæ pondere potus, somnificam uim habet, opio mitiorem. Semen uehementer urinam cit. Corymbi duodecim hydropicis dantur. si quid numero adijciatur, alienationem mentis faciunt. Remedio est aqua copiosa mulsa, potui data. Succus pastillis inseritur, & medicamentis quæ doloris leuamentum præbent. decoctus in uino, si in ore contineatur, dentium doloribus auxiliatur. radicis succus cum melle illitus, oculorum hebetudines tollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Στρύχνος ὑπνωτικός, id est, Solanum soporiferum, id dormitorium uel marinum cognominant Germani Schlaffbörlin uocant, ea non est quam Fuchsius falsò hoc nomine depinxit, folio Iuglandis, caule scipionis crassitudine, procero, grandioribus ramis brachiato, flore inferius herbaceo, labris superne purpureis, bacca primum uiridi, loculosa, per maturitatem nigra. quæ dehiscens, uel sponte dissiliens ostendit acinosum semen, uuæ modo aceruatim collectum, quinis myrri foliolis, stellatim decussatis, baccam fulcientibus; huius genuinam nomenclationem & picturam quære cap. de mandragora.

Manicum solanum. Cap. LXIII.

Solanum manicon, aliqui persion, alij thryon appellauere. huic folium erucæ simile, maius aliquanto, satis acantho, quem pederota uocant, accedens. caules à radice proceros emittit decem aut duodecim, ulnæ altitudine adolescentes: caput in cacumine oliuæ figura, sed ut platani pilulæ, hirsutius, uerum maius, latiusq;. florem nigrum. postquam eo exuitur, racemus exit rotundus, niger, denis aut duodenis acinis constans, similibus hæderæ corymbis, ut uuæ mollibus. radice firmatur candida, crassa, caua, cubitali. gignitur in montibus, uento perflatis, & platanetis. Radix drachmæ unius pondere pota ex uino, facit species uanas, imaginesq; non iniucundas obuersari. sed duplicatus hic modus, ad treis usque dies mentis alienationem affert. quadruplicatus, interimit. Remedio est aqua mulsa copiosius pota, & uomitione reiecta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Manicon & Manice uocatum est quasi furiosum siue furiale, eo quòd furorem excitet & insaniam faciat, paruo etiam succo: quanquàm & Græci authores in iocum uertère, ut scribit Plinius, Drachmæ enim pondere lusum pudoris gigni dixerunt, species uanas imaginesq; conspicuas obseruari demonstrantes. Duplicatum hunc modum legitimum insaniam facere. Quicquid uero adijciatur ponderi, repræsentari mortem. Et hoc de radice testantur Dioscorides & Theophrastus.

Dorycnium. Cap. LXIIII.

Dorycnion Crateuas halicacabon, aut caleam uocat. frutex oleæ nuper prodeunti similis, nascitur in petris, non procul à mari, ramis cubito minorib.

folijs oleæ similibus colore, minusculis, firmioribus, præter modum scabris: flore candido, siliquis in cacumine, ceu ciceris, densis, rotundis, quinis intus aut senis seminibus, exigui erui magnitudine, leuibus, firmis, uersiculoribus. radix ad digiti crassitudinem & cubiti longitudinem adolescit. id somniferum esse cõstat. Copiosius haustum mortem adfert. Nec defuere qui dicerent, semen in amatoria expeti.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Halicacabus peregrinus.

Stramonia.

Dorycnion appellata est hæc herba ab infectione, quæ Græcis Κνύος *dicitur, et à ferratis lancearum cuspidibus, quas ijdem dorata uocant, eo quod succo ipsius etiã cuspides in prælijs tingerentur, & inficerentur, non minus quàm alterius, quod furiosum propriè dicitur, & insaniam facit, solanum: de quo sic scribit Plinius: Hoc est uenenum quod innocentißimi autores simpliciter dorycnion appellauere, ab eo q̃d cuspides in prælijs tingerẽtur illo paßim nascente &c.*

Cæterum plantantur hodie in Germaniæ hortis aliæ duæ herbæ ex Italia allatæ, quarum nemo antiquorum scriptorum, quod equidem sciam, mentionem fecit. primam Itali Stramoniam, & pomum spinosum appellant, & inter Solani species numerant, non quòd descriptioni respondeat, sed quòd eius folia opij odorem referre uideantur. alterum planta est pergulis operiendis aptißima, latiß. enim suis clauiculis sese diffundit, folia habet oblonga, & laciniata. Flores candidos, uesiculas Halicacabo similes, in quibus semen includitur pisis aut ciceribus simile, in cuius medio effigies ueluti cordis insculpta & incisa manet: nos discriminis gratia Halicacabum peregrinum appellauimus, Welsch schlutten Germ.

Hoc loco harum picturam inserre libuit, ut alijs occasionem daremus cogitandi de his plantis, uidentur enim uiribus parum à solani generibus distare.

Mandragoras.

Cap. LXV.

MAndragoram aliqui antimalum, alij circæam uocant, quoniam uideatur radix ad amatoria conducere. duo eius genera: niger, quæ fœmina existimatur, thridacias appellatus, angustioribus folijs, ac minoribus quàm lactucæ, graueolentibus, in terra sparsis. mala gerit sorbis* similia, pallida, odorata, in quibus semen ueluti pyrorum. radicibus inhæret bene magnis, binis, ternisue, inter se conuolutis, nigris foris, intus albis, crasso cortice uestitis. uerùm is mandragoras caule uiduus est.

Ouorum luteis.

Alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis morion uocitatus. huius folia magna, alba, lata, læuia ut betæ; mala quàm alterius duplo maiora, colore in crocum

Dollkraut/Schlaffkraut.

crocum inclinante, iucundè cum grauitate quadam olentia. horum pomorum cibo, aliquantum opiliones soporantur. radix, alterius similis, maior & candidior, orbata caule. Succus fit è cortice recentis radicis tuso, & prelis subiecto: qui in sola tus ubi concreuerit, fictili reconditur. Malis quoque succus depromitur, sed aliquanto ignauior. Delibratur radix, & traiectus lino cortex, ad usum suspenditur. Aliqui radices in uino ad tertias coquunt, & defæcatum ius seruant: cyathoq; uno utuntur in peruigilijs, & doloribus, & ante sectiones ustionesq;, ne sentiantur. Succus duobus obolis ex mulso potus, ut ueratrum, per uomitiones bilem atram pituitamq; extrahit. uerum potu largiore, uita adimitur. medicamẽtis ocularibus, & his quæ dolores finiunt, pessis quoq; emollientibus, admiscetur. semioboli pondere inditus, per se menses & partus expellit. subditus sedi pro balano, somnificus est. Radix ebur emollire fertur, quæ senis horis cum eo decocta sit: & ad accipiendam, quam effingere optaueris, formam, ipsum facile præstat. Folia recentia conuenienter oculorum inflammationibus, & collectionibus quas ulcera citarunt, cum polẽta illinuntur. duritias omneis, suppurationes, strumas & tubercula discutiunt. stigmata sine exulceratione delent, si quinis senisue diebus sensim perfricentur. folia seruantur in murijs eosdem ad usus. Trita radix ignibus sacris ex aceto, & serpentium ictibus ex melle aut oleo, medetur. strumas atq; tubercula, cum aqua dissipat. articulorum cruciatus, cum polenta sedat. Fit citra coctionem uinum è cortice radicis, ad hunc modum: Ternæ minæ in uini dulcis metretam conijciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, ijs qui secari aut amburi debent, ut antè dictum est: si quidem nullo tunc afficiuntur dolore, sed ueterno quodam pressi, torpescũt. Mala soporem afferunt olfactu, & etiam si mandantur. item expressus ex eis succus. nimio tamen odore percussi, obmutescunt. Semen malorum potum uuluas purgat: appositumq; cum sulphure ignem non experto, rubra fœminarum profluuia sistit. Scarificata punctisq; multifariam* aperta radice, erumpens lachryma cauo uase recipitur. liquamentum autem succo lacteo præstantius est: sed non ubique, ut experientia docet, radices lacteum succum delachrymant. Alium tradũt esse mandragoram, nomine morion, in opacis iuxta specus enatum, folijs albi mandragoræ, minoribus, albis, dodrantalibus, radicem ambientibus: quæ mollis est & candida, paulò maior palmo, pollicemq; crassitudine æquat. Tradunt eam in pane, *offa obsonioue, drachmæ pondere deuoratam, usum rationis intercipere. Obdormiscit enim homo, eo ferè quo comederit habitu, sensus impos, ternis quaternisue, ex quo data est, horis. Hac medici utuntur, cum scindendi, urendiq; necessitas adest. Antidotum esse uolunt radicem, cum maniculo solano potam.

*In testudinis morem.

*Polenta.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè μανδραγόρας. Latinè Mandragoras.
Officinis mandragora. Germanis Alraun.
Gallis de la mandegloyre appellatur.

Duo Dioscoridi & Plinio, Mandragoræ sunt genera. Mas candida est. μώριον Græci uocāt, huius hic effigiem damus, fœmina nigra, Græcis θριδακίας, à similitudine foliorum appellata. Theophrastus autem lib. 6. de historia plantarum capite secundo, tertium quoddam genus Mandragoræ constituit, cuius fructus sit μέλας, ῥαγώδης, καὶ οἰνώδης τῷ χυμῷ, hoc est niger, acinosus, & succo uinosus, huius picturam quoq; damus, Germani Dollkraut/ & Schlaffber appellant.

Mandragoræ maris ceu præstantioris, cortex crassus. lino traiectus ad usum suspenditur, refrigerandi ualentissima, ut ordine tertio, & siccandi primo. Gal. lib 7. simp.

Mala insana.

Nec sunt hoc loco prætereunda silentio, mala insana uulgo uocitata, quæ Hermolaus Barbarus in suo Corollario, Mandragoræ speciem quē Morion uocāt, arbitrantur &c. Quam tamen sententiam cur non probem facit, præcipue quòd Morij fructus lætalis sit, mala uerò insana minimè. de his pomis iam nihil ueteribus fuisse scriptum desino mirari, quòd multa huiusmodi reperio, sicut permulta quondā fuere, quæ hodie uel ignorantur, uel certè non habentur. Galli amorum poma, Germani Melanzan/ nominant. Mala ergo insana è frutice uulgari dependent, qui Personaccam frondibus & caule prorsus æmulatur, is passim nascitur folijs propè ficulneis, flore oblongo, specioso, candido, fructu pomi magnitudine, in orbem absolutū circinato, colore uel puniceo, uel niueo in quibus cartilago granis intercepta, cucumeraceis continetur quæ edendo sit. Estur uulgo pomum ex oleo, sale, pipere, fungorū modo coctum. Alij ubi paulum inferbuit igni in orbiculos uel taleolas digerunt, & in acetarijs ex oleo, uel pipere & aceti momento mandunt. Salgamarij in muria acida seruant, cibo per hyemem & uer ori non ingrato, sed tamē qui ægrius concoquitur.

Aconitum Caput LXVI.

ACONITUM, aliqui pardalianches, alij cāmoron, alij thelyphonon, alij myoctonon, alij theriophonon uocant. folia habet cyclamini, aut cucumeris, tria aut quatuor, minora & subhirsuta. caulem palmo altum, radix scorpij caudam æmulatur, & alabastri modo splendet. Torpescunt, ut fama est, scorpiones admota radice, stupentq;: qui rursum hellebori contactu excitātur. oculorū medicamentis leuādi doloris gratia adijcit. enecat pātheras, sues, lupos & feras omneis in carnibus obiectū. Est & alterū aconitū, quod aliqui cynoctonon alij lycoctonon appellāt. *Huius genera sunt tria: unū quo utūtur uenatores, alia duo in usum suum uertere medici. è quibus tertium, quod Ponticum nominatur, plurimū in Italia, montibus Iustinis exilit, à priore distans, quoniam folia faciat effigie platani, crebriore diuisura, longiora, & multò nigriora: caulem filicis, leuem stylum, cubitali altitudine, aut ampliorem. semen in siliquis oblongis recondit. radices in modum squillæ marinæ cirrorum nigrescunt, quibus ad uenationem luporum utuntur. insertæ siquidem crudis carnibus, & deuoratæ, lupos enecant.

*Omnia hæc à quibusdam desiderātur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè παρδαλιαγχὲς ἀκονιτον.

Vua uersa, uulpina.

Lycoctonon, Pardalianches.

Latinè pardalianches, quòd Pardi eo necentur, & Scorpiũ, quòd radicẽ Scorpioni similẽ habeat. Officinæ uuam uersam, & uulpinam. Germani Wolfsber/ & Dollwurtz. Galli de ta lora appellant.

Alterum lycoctonon Græcis dicitur, quoniam deuoratũ lupos confestim interficit. Officinæ Lupariam. Germani Wulffswurtz. Galli pate louine appellãt: hæc in Germaniæ hortis duplex cõspicitur, una flore luteo, folijs latioribus. altera floribus cœruleis folijs subnigris: hãc à florũ similitudine, qui galerum repræsentare uidentur Eysenhüttle/ & Münchskappen appellant.

Erosione & putrefactione enecant. Aconita ideo toto genere lætalia sunt.

Cicuta. Caput LXVII.

CIcuta caulem ædit geniculatum, ut fœniculi, grandem, in cacumine ramosum: folia ferulæ, angustiora, graui odoratu. rami, mox umbellæ in summo prodeunt: flores quoq; albicantes, & semen aniso candidius: radice non alta, concaua. Cicutæ letale uenenum est, suaq; ui refrigeratoria necat. Remedio est uini meraculi potus. Succus exprimitur contusis cacuminibus, priusquam semina & comæ siccescant: qui sole densatur in pastillos. multus ad medẽdi rationem usus est aridi. commode miscetur collyrijs quæ leuandi doloris gratia temperantur. ignes sacros, & ulcera quæ serpunt, illitu restinguit. Herba cum coma trita, & testibus circumlita, libidinum imaginationes in somno compescit: sed genitale resoluit. lac puerperarũ mãmis apposita extinguit. in uirginitate mãmas coërcet,

& incre-

Cicuta.

& increscere non patitur. pueris præstat, ut eorum testiculi cibum non sentientes, intabescant. Efficacissima uis Creticæ, Megarensi, mox Atticæ, & in Chio & Cilicia nascenti.

NOMINA ET Explicatio.

Græcè κώνειον, τό.

Latinè Cicuta.

Officinæ & herbarij Latinum nomen seruant.

Germani Zyger kraut / Schierling / Wütrich.

Galli Cigue, cue, segue appellant.

Dioscorides, Theophrastus, & Plinius uno cicutæ fastigio sunt contenti. Recentiores faciũt duo genera, aquaticæ frigentis naturæ, terrestris calidæ: uerum quoniam nullum idoneum præferunt autorem, uereor ne, ut ferè solent, hallucinentur. Cicutæ uis est, si Celso credimus exedendi corpora, ut forsitan seminibus & folijs frigida sit potestas, cauli feruida, cæterum semini, & folijs refrigeratoria uis. Cicuta uenenum est, publica Atheniensium pœna inuisa, ad multa tamen usus non omittendus.

Caput LXVIII.

Taxus.

SMilax à Græcis, taxus à Latinis appellatur, arbor abietis magnitudine, & foliorũ eiusdẽ figura, in Italia & Narbonensi Gallia Hispaniæ contermina nascens. Auiculæ quæ Italicæ taxi baccas deuorant, denigrantur: & qui ederint easdem homines, alui profluuio corripiuntur. Narbone tam præsentis est ueneni, ut si qui dormiant sub ea, aut in eius umbra subsideant, lædantur, & sæpenumero moriantur. quare de taxo hæc traduntur, ut ab ea caueamus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σμίλαξ, τάξος.

Latinè Taxus arbor.

Officinis inusitata.

Germanis Eybenbaum dicitur.

Gallis arbre qu' on appelle yf.

Taxus ad Herciniam syluam satis frequens perpetua fronde, abietis aspectu, sed humilior, alisq; frequentioribus sinuosa, folio pinguiore sed molliore, baccis rufis, rotundis, mollibus, gustu non insuaui, radice breui, gracili per summã cespitum. In medicina nullum usum inuenio, præterquàm ut suffitu

mures enecet. Sunt tamen qui tradant eius baccis aluum resolui, & altiles & corhortales gallinas sagi nari. Arcus apud nos elegantes, & pulchros puniceo ferè colore fabricant qui uulgo Yben bögen dicuntur: inde & ea arbor, cuius picturam damus, paßim in Germania, Taxi nomen sibi usurpat falsò, quòd ex hac quoq; tales fabricentur arcus.

Apocynum. Caput LXIX.

*longis.

APocynon, siue cynocrambe, brassica canina, frutex est paruis* uiticulis cõstans, malè olentibus, lentis, uitilium'q; modo obsequiosis, fractu ferè inuictis: folio hederæ, molliore tamen, & per extremum acutiore, lento, graui odore. id luteo succo turget. Siliquæ, ceu fabarum, folliculari specie, digiti longitudine protenduntur, semine intus albo, duro, paruo. Folia cum adipe in panes coacta, canes, lupos, uulpes, & pantheras enecant, in cibo data, & protinus eorum coxendices resoluunt.

EXPLICATIO.

Galeno quoq; Cynocrambe dicitur, Canes & omnes quadrupedes necat, si uescãtur, hodie incognitum: aliquibus Hippomanes dicitur, hanc, ut Hesiodus scribit, si ederint equi, in furorẽ aguntur &c.

Nerium, seu rhododendrum. Caput LXX.

*Craßioribus.

NErion aliqui rhododaphnen, alij rhododendron uocant, frutex est uulgaris notitię, longioribus quàm amygdala folijs, asperioribus*: flore in rosam cõformato: fructu nuci Græcæ simili, corniculato, qui patefactus quandam lanosam naturam ostendit, spinarum pappos repræsentantẽ: radice longa, acuta, lignosa, gustanti salsa. nascitur in amœnis, maritimis, & secus amnes. Flores & folia mulis, canibus, asinis, & quadrupedum plurimis uenena sunt: hominibus uerò contra serpentium morsus præsidia, è uino pota: eò magis ruta addita. imbecillæ etiam animantes, ut pecus & capræ, si aquam bibant in qua folia ea maduerint, moriuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Νήριον.

Latinè nerium, rhododendrum, et ut Plinio placet, rhododaphne.

Officinis & Barbaris Oleander.

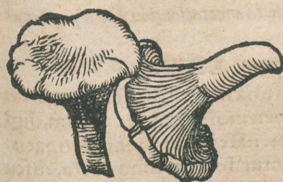
Germanis Olander.

Gallis rosagine appellatur.

Nerium apud nos in hortis ex Italia aduectum plantatur, folijs lauri nunquã decidẽtibus, amaris, rosæ flore leuiter in puniceum uergente, sed modico, fructum amygdalæ similem, ueluti cornu, qui dehiscens lanea natura semine plenus est, radice longa, gustu salsa. Si Luciano, & Apuleio credimus Huius & flores & folia cunctis quadrupedibus perniciosa sunt. Emoriuntur autem ueluti comitiali morbo correpti, quod & Alexandro res in India gerente constitit. Mirum tamen folia eius quadrupedum uenenũ esse, homini uerò contra serpentes præsidiũ, ruta addita & uino pota.

Fungi. Caput LXXI.

FVngorum differentia duplex: aut enim mãduntur, aut perniciales sunt. Multis de causis uenenosi gignuntur, ubi uidelicet clauus ferreus, in quo sit rubigo, aut

go, aut panni marcor adfuerit, aut si iuxta serpentis cauernam, arbores ue, quæ priuatim pariunt noxios fructus, erumpant. Continent qui tales sunt, nescio quod strigmentū concretamq́; pituitam, terraq́; eruti, quamcelerrimè cōputrescunt, atque marcore uitiantur. Sed qui ueneno imbuti nō sunt, suauem in iuribus gratiam habent. largius tamen sumpti nocent, & ægrius concocti strangulant, aut choleram morbū citāt. Remedio est nitri potus, aut lixiuium cum acida muria, aut feruefactæ satureiæ, aut origani iusculum. debellantur etiam gallinacei fimi potu ex aceto, aut eiusdem delinctu cum mulle multo. Corpus alunt, sed ægrè dissoluuntur, cum magna ex parte integri ipsi, cum recrementis alui reijciantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè μύκης. *Latinè fungus. officinæ Latinum nomen seruarunt. Germanis* Schwem / Pfifferling / reysken. *Gallis ung champignon, ou potiron dicitur. Aquitanis ung Mousseron.*

Fungi frigidi, pituitosi & mali succi sunt, si Paulo Aeg. credimus ex his boleti, innocentiores sunt, & manifestæ qualitatis expertes, probè ad summū elixi. Qui uerò amanitæ dicuntur, secundā pōst boletos bonitatis locum obtinent. A cæteris abstinere conuenit. Plures enim corū mortiferi, ut qui uulgo Fliegen schwem *appellantur, ac ipsi quoq; boleti, nisi percocti edantur, præsens periculū sæpe minantur. Cæterū Pratēses ante omnes laudati, quòd procul ab arboribus nati meliore ex terra succo, quàm ex arborū pituita gignuntur. Superius candidi, inferius nigricantes. De his Horatius in Sermonib. sic decernit: Pratensibus optima fungis Natura est: alijs malè creditur. Et hi boleti intelliguntur, qui inter fungorum genera præcipui habentur, & de quibus lib. 20. cap. numeri eiusdem Plinius tradit. Solum gulæ satisfaciebāt olim (quamquā hodie esculenti sint) ob quam quanti olim æstimati fuerint indicat, uel illud Martialis:*

Argentum atq; aurum facile est, lenamq́; togamq́;
Mittere boletos, mittere difficile est.

Plinius pediculos uocat, quibus corpus & caput insidet, & qui terræ inhærentes, boletum sustinent, alij coliculos & thyrsos.

boleti, fungorum [illegible]

Colchicum.

Colchicum. Caput LXXII.

CHolchicon, aliqui ephemeron, sunt qui agrestē bulbum uocant, autumni exitu florem ædit croci, candicantem: ab eo tempore folia bulbi, sed pinguiora: caulem palmo altum, ferentem rufum semen: radicem foris è nigra rufescentem, quæ delibrata, candida & mollis spectatur, lacteo succo madet, atq; gustatu dulcis inuenitur. bulbus eius mediam habet rimam, fissuramq́; qua flos erumpit. plurimum in Messenia, & Colchis enascitur. Ea comesa, fungorum more, strangulando enecat. Hanc autem depinximus, ne à quoquam imprudenter pro bulbo deuoretur: mirum enim in modum saporis uoluptate imperitos allicit. Remedio sunt eadem quæ fungis. bubulum etiam lac potum auxiliatur. itaq; cum adfuerit, non aliud desideratur auxilium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Serapio hermodactili nomine principio. Dioscoridis Colchium repræsentat, deinde etiam Ephemeron. Colchicum Græci κολχικόν. *Officinæ*

perperam Hermodactylum. Germani Zeytloß / Herbstblůmen / Hunds hoden / Wild saffron blům. Galli Canineca appellant. De omni hoc genere plura in annotationibus, in caput proximè sequens, & Musa in examine, & Tagaultius suis in Mesuæ simplicia annotationibus doctis pariter ac succulentis plura.

Ephemerum. Caput LXXIII.

EPhemeron, aliqui syluestrem irin appellant, folia habet lilij, sed tenuiora: caulem parem: florem candidum, amarum: semen molle: radicem unam, digitali crassitudine, longam, astringentem, odoratam. nascitur in syluis & opacis. Huius radix dentibus præcipua, si decocto colluantur. folia in uino cocta, discutiunt tumores, & tubercula, quæ nihil adhuc humidi contraxerunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hermodactyli duo fastigia facit Mesues, unum radice digitali longitudine, quod Ephemerum esse uidetur Dioscoridis, Galeni, & Pauli: radice oblonga, digitali craßitudine, odoratū, iris agrestis appellatū, repellendi, & digerendi facultate præditū. Alterū radice rotūda, & ea foris uel nigra (quod Colchicum est ephemerum, & deleterium, prædictis autoribus paßim frequens, flore croci per autumnū erumpēte, de quo in capite proximè præcedēte) uel rubente, uel alba, ut intus, quam eligit sola, si crassa sit, ac modicè dura, & ex loco edito lecta: calida sicca initio secundi gradus, stomacho aduersißima est. Pituitam crassam à iuncturis præsertim extrahit, ob id podagræ, et ipsi arthritidi prodest, per se, uel decocto sumpta, aut etiam admota cū farina hordei, uitellis ouorum, mica panis. Hæc omnino est quam Hermodactylum uocat, & ab utroque Ephemero eparat, ueteribus indicta radix, uti quæ rubens Mesuæ dicitur. An uerò quæ in officinis ostenditur.

Hermodactylus officinarum.

Horum sit Hermodactylus, uel Colchicum, discernere nō est difficile his qui legunt, aut integras habent radices, nam delibratæ ad nos conuehuntur. Canis tamen largam eius copiā depastus innoxiè, & multorum tutò hac radice purgatorū experientia quotidiana facit, ut credam uel Hermodactylum hunc esse Mesuæ, & neotericorum, ueteribus indictum, uel saltem non esse Colchicum.

Helxine.

Actuarium miror inter purgantia simplicia hunc non descripsisse, cū toties eius meminerit in compositis medicamentis ἑρμοδάκτυλον λευκόρριζον alicubi appellans, Serapio Hermodactyli nomine principio Dioscoridis Colchicum repræsentat, ut suprà monuimus &c.

Halxine, id est, muralis herba. Cap. LXXIIII.

HElxine nascitur in parietinis, sepibus & macerijs. folia ei mercurialis insunt, hirsuta: cauliculi subrubentes, & circa eos ueluti semina aspera, adhærentia uestibus. folia refrigerandi spissandiq; naturam habent, qua ex causa anant illitu sacros ignes, adusta, condylomata, panos incipientes, tumores, inflammationes'q;. Succus eius cum cerussa, ignibus sacris, & ulceribus quæ serpunt, commodè illinitur, imponiturq; podagris cum hircino adipe aut cerato cyprino. ueterem tussim emendat instar cyathi haustus. tonsillis inflammationem sentientibus utiliter & gargarizatur, & oblinitur. aurium dolorem cum rosaceo instillatus leuat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἑλξίνη, ἡ περδίκιον. Latinè helxine, urceolaris, perdicia.

Officinis parietaria.

Germanis S. Peterskraut / Tag und nacht, quāuis & alia herba, hoc nomine appellatur.

Gallis parietoire dicitur.

Gallo

Qualis herba sit helxine satis ab hoc descriptum est. Helxine uero dicta est à uerbo Græco ἕλκω, quod est traho, eo quòd asperitate sua tenaci nexu uestes quibus adheserit ad se trahat: habet enim & caules & lappas in quibus semen continetur & folia aspera. Vrceolaria & uitriaria autem est nuncupata, quoniã urceolos et uitra cæteraq; uasa pulchrè mundat & purificat. Et Germani ob hãc causam à uitris ipsam Glaßkraut uocant. Perdiciam autem uocant à notißima aue perdice, eo quòd illa semine eius præcipuè uescatur, & herbam eruens in illa uolutatur. Muralis & parietaria Officinis & uulgo dicta à natalibus, eo quòd in muris & parietibus nascitur frequens. Monendi sunt hoc loco Medici ut rectum Helxines usum discant nam plerique eam non rectè frigidis morbis aut affectibus pro fomento usurparunt, cum refrigerandi constringendiq; facultate prædita sit. Cæterum cum abstergendi quoque illi facultas insit, potest etiam calculosis & ijs qui difficulter urinam reddunt exhiberi potiß. si aliquid consimilem facultatem obtinens ei admisceatur.

Alsine. Cap. LXXV.

ALsinen, aliqui anthyllion, nõnulli myos ota uocant, quoniam musculorum aures folia imitantur. Lucis opacisque gaudet, unde alsine dicta est. Hæc erat eadem quæ helxine, nisi humilior esset, & folijs longioribus, nec hirsuta. cum teritur, odorem cucumis reddit. Vim refrigerandi adstringendique obtinet. oculorum inflammationibus cum polenta illinitur. Succus aurium doloribus infunditur. quin & emendat omnia quæ helxine, id est, muralis herba.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Eam esse hodie omnes uerè Eruditi esse arbitrantur, quam uernaculo sermone, Germani Hüner darm / Vogels kraut / Hünerserb. Galli mouronen quasi murαurem, uel potius muris aurem appellant. Itali pauerinam, quod anseribus gratum pabulum subministret. Auiculas caueis inclusas, cum fastidiũt escã, aucupes solent hoc cibo recreare, quandoquidẽ helxine similis est, minoribus tantũ folijs minusq; hirsutis. In hortis quoq; prorepit, & macerijs opacisq; lætatur. Vita semestri contenta. Herbæ cucumis cùm teritur odorem remittit, sed non illam peponis maturi iucunditatem, sed herbaceum cucumeris uirus subolet, quanquàm id quod de odore memorant, multis exemplaribus Dioscoridis non legitur.

Lens palustris. Cap. LXXVI.

LEns palustris inuenitur in aqua non fluente, muscus lenticulæ similis, refrigeratoriæ naturæ. Propter quod conuenienter collectionibus, ignisacro, & podagris illinitur per se, & polenta. glutinat & procidentia puerorum interanea.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè φακὸς ἐπὶ τῶν τελμάτων.
Latinè Lens uel lenticula palustris.
Officinis Lens aquatiqua.
Germanis Wasser linsen/Mer linsen.
Gallis lentille de mer.
Itali Zen appellant.

Lens palustris sine radice conspicitur, sine folijs, etiam si id quod in ea fructificat, sit simile folio, minus habili humore quàm ut in eo folium conflari poßit. Quidam aliud genus, non in aqua, sed uliginosis dilutisque nascens, maius eo tradunt, carens folio, agryam phacam, hoc est syluaticam lentem uocantes.

Semperuiuum, ſeu ſedum. Cap. LXXVII.

Maius.

Minus.

Medium.

SEmperuiuum magnum ideo nominatur, quoniam perpetuò folia uireant. cuius caules cubiti altitudinem implent, interdum excedunt, pingues, craſſitudine pollicari, uirentes, characiæ tithymali modo inſecti: folia pinguia, carnoſa, longitudine pollicari, in cacumine linguæ ſimilia, alia in terram conuexa, alia in capite ſtantia inuicem, ita ut ambitu effigiem imitentur oculi. naſcitur in montibus, & teſtaceis. ſupra domicilia etiam ſeritur. Eius uis refrigerare, & aſtringere medentur igni ſacro, nomis, ulceribus quæ ſerpunt, oculorum inflammationibus, ambuſtis igni, podagris per ſe, & cum polenta illita folia. Succus capiti, in doloribus, cum polenta aut roſaceo perfunditur. datur in potu contra phalangiorum ictus, dyſenteriam, aluiq; profluuia. teretes tineas potus in uino excutit. ſubditus in uellere, mulierum abundantiam ſiſtit. ſuccus oculorum lippitudinibus, ſanguinis uitio conceptis, inungitur. Semperuiuum paruum in petris, parietinis, & macerijs, necnon ſcrobibus opacis naſcitur, caulibus ab una radice multis, tenuibus, crebro foliatis: exilibus folijs, rotundis, pinguibus, mucronatis: caule à medio emicante, palmum alto, umbellam herbidosq; flores & tenues gerente. Folia eiſdem cum priore uiribus prædita ſunt. Tertium uidetur ſemper uiui genus, quam aliqui andrachnen agriam, aut telephion uocauerunt, Romani illecebram, puſillis, craſſibusq; folijs, hirſutis, portulacæ proximis. naſcitur in ſaxis. Vis ei excalfactoria, acris, ex ulcerans. illita cum exungia ſtrumas diſcutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sedum maius Græcè ἀείζωον μεῖζον. Latinè Semperuiuum ἀεὶ enim ſemper ζῶον uiuum ſignificat. Officinis Latinum nomen ſeruauit. Germanis Hauſs wurtz. Gallis Ioubarbe.

Dioſcorides huius tria genera ſtatuit primũ cuius nomenclaturam indicauimus. Naſcitur in montanis & fictilibus. A quibuſdam autem in tectis domorum ſeritur. Alterum, in muris & petris, & ſepibus, oppidorumq; foßis naſcitur ſitu umbroſo, cauliculis pluribus ab una radice, folio denſo, minuto, pingui, longo, mucronato, in medio caulis altus palmo, umbellam & florem herbaceum ſuſtinet tenuemq;. Huius folijs eadem quæ ſedo maiori natura eſt. Germani uocant Klein hauſs wurtz.

Tertium

Tertium genus capite de Telephio descripsimus, capite ultimo libri tertij.

Vmbilicus Veneris. Cap. LXXVIII.

Cymbalaria.

COtyledon, siue umbilicus Veneris, folio est in acetabuli formam tornato, inevidenter concauo, breui in medio cauliculo, in quo semen inest: radice oliuæ modo rotunda. Succus cum uino circunlitus, instillatúsue, contecta genitalia nudat. inflammationibus, sacris ignibus, strumis, pernionibus, illitu auxiliatur. stomachi ardorem refrigerat Folia cum radice comesa, calculos frangunt. urinam cient. hydropicis ex melle dantur. Herba utuntur ad amatoria. Est & alterum genus eiusdem, cymbalion aliqui uocant, pinguibus folijs, latioribus, ligularum modo densis, circa radicem medium oculi ambitum describentibus, ut in maiore semperuiuo, adstringentis gustus: cauliculo tenui, in quo flores & semina hyperici: radice maiuscula. Facit eadem quæ semperuiuum.

Vrtica.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κοτυληδών.

Latinis Cotyledon. Romanis umbilicus Veneris.

Officinis Vmbilicus Veneris & Cymbalaria.

Germanis Nabel kraut.

Gallis cymbalaris herba.

Folio tenui est, anguloso, hæderaceo, flore paruo, purpureo, in muris terræ nascens, omnino eandem esse puto eam cuius picturã damus cùm & similitudo confluat, & folium hæderæ habuerit, nam ei tribuitur orbiculatum, inevidenter concauum, quod non longe abest ab hæderaceo: reliqua paria ferè comperiũtur, nec radix oliuæ modo rotunda, nec natales dissentiunt. Alterum genus eiusdem Fuschius falsò Telephium purpurascens facit. hoc Germani uocant Wundt kraut weible folijs sordidis, latioribus, densis, densioribusqúe circa radicem uelut oculũ cingentes, gustus asperi, in eo flos & semen hyperici à multis genus aizoi reputatur. Huius usu Hippocrates in cibo fœmininum sexum concipi, sicut priore masculinum prodidit.

Vrtica. Cap. LXXIX.

DVo urticæ genera: syluestris, àsperior, latioribus, nigrioribusq; folijs: semine lini, sed minore. altera non æquè aspera, minuto semine. Folia utriusq; illita, canis morsibus, addito sale, medentur. gangrænas, carcinomata, sordida ulcera, & quæ cacoëthe uocantur, item luxata, panos, tubercula, parotidas, suppurationesqúe sanant

sanant. lienosis cũ cerato imponuntur. faciunt ad profluuia narium, cum succo trita, & naribus indita. menses ciunt, eadem detrita cum myrrha, & imposita. procidentes uuluas, recentia contactu resilire cogunt. Semen potum ex passo, uenerem stimulat. uului ora patefacit. cum melle delinctum. orthopnœæ, lateris & pulmonum inflammationibus prodest. thoracem expurgat. erodentibus medicamentis admiscetur. Cocta cum cõchis folia, aluum emolliunt. urinas mouent. inflationes discutiunt. decocta cum ptisana, uitia pectoris extrahunt. mulierum menses euocant, cum myrrhæ modico pota. Inflammatiõe turgentem uuam, gargarizatus succus exprimit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κνίδη, ακαλήφη.
Latinè urtica ab urendo dicta.
Officinis Latinum nomẽ seruauit.
Germanis Nessel.
Gallis de l' ortie griesche, ou picquante.

Dioscorides Vrticæ duo genera facit. Vnam asperam, quam hodie Officinæ & Herbarij Romanã. Germani Römisch oder Welsch nessel appellant. Huius quidem semine in officinis utendum, non alterius quæ paßim in sepibus ac dumetis nascitur. Alterũ genus maius est minuto semine, sed ut Dioscorides tradit, nõ æquæ aspera, hæc nisi ea fuerit cuius picturã damus, quã Germani Brennend nessel & heytter nessel uocant, caule uidelicet glabro. aliam in Germania propius delineationi accedentẽ me uidisse nõ memini, præter hæc duo genera alia plura inueniuntur, uiribus tamen haud multũ à Romana discrepantia, cũ haud secus atq; hæc pungere uideantur. Vrticæ fructus, id est, semen, et folia præcipuè utilia sunt, nã uehementer calfaciunt, tenuium sunt partium, digerunt, phymata & parotidas, craßis & lentis humoribus pulmones purgant.

Galiopsis. Cap. LXXX.

GAliopsis frutex in totum caulem & folia habet urticæ, leuiora, & quæ grauem odorem trita reddant: flore purpureo, tenui. nascitur circa sepes, ædificiorum areas, ac semitas ubique. Folia, caules, semen, succusq́ue, duritias & carcinomata dissipant: strumas, panos, & parotidas discutiunt. oportet bis die tepidum ex aceto cataplasma imponere, & eius decocto fouere. ad putrescentia, gangrænas, & nomas, cum sale efficaciter illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè γαλιόψις. Latinè Galeopsis urtica labeo. Lamium, anonium.
Officinis urtica alba, & mortua: archangelica.
Germanis taub nessel/weiss nessel/Bynsaug.
Gallis Orties mortes appellantur.

Vrtica quæ iners et mortua uulgo dicitur, herba cognita est, folijs nõ mordentibus folijs mordacis

minoribus

Vrtica mortua.

minoribus, candidioribus, tactu innocentibus, flore albo, luteo, aut purpureo, cauliculos coronante. A multis Galeopsis esse ea herba putatur quæ offininis Scrophularia maior, Ficaria, Millemorbia & Castrangula.

Germanis Saw wurtz/Drüse wurtz/Braun wurtz/grosz feygwartzen kraut dicitur. Gallis uerò agri palma. nanq; frutex est thyrso ac fronde urticæ leuioribus quæ detrita grauem fundant odorem, flore purpureo, cacumine caulis aspero. nascitur propter uias in sepibus & ruderatis. Huic recentiores quoq; facultatem tribuunt sanandi ulcera putrescentia, & mariscas. Succum eius mederi deformitati faciei iam ferè elephanticæ tradũt. Semen in expellendis & enecandis lumbricis esse efficax adijciunt, id quod ab eius amaritudine non abhorret. Non carent ea matronæ in Gallia, uuluæ uitio opportunæ, nanque suo graui odore reuocat, & uelut exanimes recolligit. an hæc sit eadem cum Galeopsi peritioribus iudicandum relinquo.

Galion.

Galion. Cap. LXXXI.

GAlion nomen ex eo traxit, quòd in contrahendo lacte, coaguli ui cem impleat. ramulum foliumq́; habet aparinę simillimum, rectum: florem in cacumine luteũ, tenuem, densum, copiosum, odoratum. Flos igni ambustis illinitur. sanguinis profluuia sistit. Cerato rosaceo galion admiscetur, insolatum usquedum albescat. lassitudines reficit. radix uenerem cõcitat. Nascitur in palustribus.

Senecio.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè γάλλιον.

Latinè Gallium uel galium, alijs galerion, alijs galation. Officinis neglecta & incognita.

Germanis Vnser frawen bettstro/Meger kraut/Wälstro uocant. Nomen inuenit à lacte, cui additum pro coagulo est.

Galli petit muguet, hoc est, muschetum minus appellant, quòd flos iucundo placeat odore. Namque ramulum foliumq́ue profert aparinæ simillimum, rectum, florem in cacumine luteum, exilem, densum, frequentem, odore gratum. in aruis & humidis prouenit.

Senecio. Cap. LXXXII.

SEnecio caulicolo est cubitali, sub rubro, folijs continuis, diuisura erucæ, sed minoribus multò: luteis flor ibs, qui celeriter dissecti uanescunt in pappos. nomen uerò sibi uendicauit, quoniam flores capillorũ ritu, uere canescãt. radice super-

ſuperuacua. naſcitur maximè in macerijs, & circum oppida. Folia cum floribus refrigerant. quare illita cum uini modico, uel per ſeſe, teſtium & ſedis inflammationes ſanant. quin & ex manna thuris medentur cum reliquis uulneribus, tum ijs quæ nerui acceperunt. Illiti per ſe cum aceto pappi, idem munus præſtant: uerum recentes epoti ſtrangulant. Totus caulis, ſi coctus in paſſo potui detur, ſtomachi dolores à bili contractos perſanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἠριγέρων. Latine Senecio. Officinis ſcutam cœli.

Germanis Creutz wurtz, quamuis & alia herba hoc nomine appelletur.

Gallis du ſenecon appellatur.

Nomen Græcum inuenit, quòd uere caneſcat. Callimachus acanthida appellat, alij pappum: naſcitur in tegulis & muris. Nec defecere, qui alterum genus facerent, nec quale eſſet demonſtrarent, dantes contra ſerpentes bibendũ. Sunt qui Senecionem intellexiſſe Nicandrum putant cùm geraon pogena dixit: quaſi hirci barbam: cum uerisimilius ſit herbam hirci barbulæ ſimilem notari quæ uulgo bocks bart dicitur, de qua alio loco diximus.

Thalietrum.

Thalietrum Cap. LXXXIII.

THalietron folia coriandri habet, pinguiora paulò: caulem rutæ, in quo folia. Quæ trita, illitu antiqua ulcera ad cicatricem perducunt. Naſcitur maximè in campeſtribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè θάλικτρον. Latinè Thalictrum.

Officinis cotula fœtida.

Germanis Krottendyll / Stinckend Camillen.

Gallis l'herbe appellee, argentine dicitur.

Itali Briſaculo, à fœdo odore cognominant.

Naſcitur ubique, præſertim in campeſtribus. Dioſcorides rutæ caulem ei tribuit non papaueris, librarijs ſimilitudine uocabulorum deceptis, in quos Plinius inciderat. Medentur ulceribus folia cum melle.

Marinus muſcus. Cap. LXXXIIII.

MArinus muſcus naſcitur in ſcopulis, teſtaceisque haud procul à mari, gracilis, capillaceus, caulis expers. præcipua ei ſpiſſandi uis, & collectiones cohibendi, & podagras, quas refrigerare opus ſit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè βρύως θαλάσσιον. Hodie uulgo Græci Σχολιτοβότανην. Latinè Muſcus marinus.

Officinis corallina: quia ut Corallus in aqua naſcitur, & eodem cum corallis loco, unde forſan aliqui falſi, & corallorum folia eſſe rati, nomen hoc indiderunt. Germani Mer möſs uocant. Galli Coralline. plura uide in annotationibus noſtris in Cap. XX. lib. primi.

Marinus muſcus.

Fucus marinus. Cap. LXXXV.

EFuci marini generibus, quoddam latum, & alterum ſublongius, & rubens. tertium candidum, naſcens in Creta, floridum ualde, quod nulla corruptionis labe polluitur. Omnia uim habent refrigeratoriam, non podagrę modo, ſed etiam inflammationibus, in cataplaſmatis efficaciter utilem. uerum ijs uti humidis cõuenit, priuſquã exareſcãt.

Nicander.

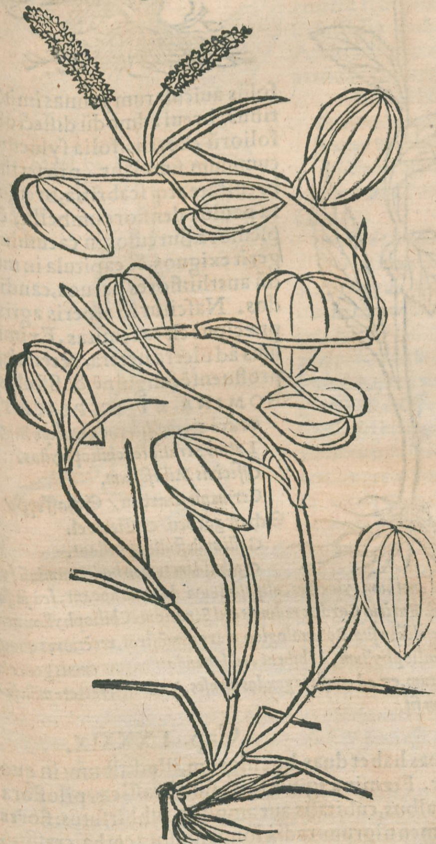
Nicãder puniceum aduersus serpentes dedit. Hoc fuco quidam purant mulieres suũ colorem mentiri, cùm tamen sit radiculã eiusdem nominis, qua sese fucant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè φῦκος θαλάσσιον.
Latine fucus marinus.
Officinis incognitum.
Germanis Mergrass.
Gallis feullet de mer, appellatur.

Multa complectitur genera refrigerandi uim habet, ut Dioscoridi placet uiribusq; haud multum differunt à nostra palustri lenticula.

Potamogeton.

Cap. LXXXVI.

POtamogeton, folium betæ simile, hirsutum, paululum supereminens extra aquam. Refrigerat & inspissat pruriginibus utile, et contra ueterum ulcerũ nomas. Nomen ex eo inditum est, quòd palustribus & aquosis enascatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ποταμογείτων, ἢ σταχυῖτις
Latinè potamogeton & Fontalis.
Officinis incognita.
Germanis Seehalden / Samkraut dicitur.

Potamogeton aũt quasi fluminibus uicina dicta est: siquidem aquosis & palustribus locis nasci amat. Stachyites uerò quasi spicata, ob caulem quem ex se mittit floribus & semine spicatum, Astringit & refrigerat similiter Polygono, sed essentia eius craßior quàm polygoni est.

Stratiotes. Ca. LXXXVII.

STratiotes in aquis nascẽs, ijsdem supernatat, & sine radice uiuit: unde cognomentũ traxit. Herba semperuiuo similis, ni maiora haberet folia, quæ refrigerãt. sanguinem qui defluit à renibus, pota sistunt. uulnera quæ inflammationem minantur, intumescere non sinũt. ignib. sacris & tumoribus ex aceto illinuntur.

NOMINA ET EXPLICAT.

A Græcis celebratur stratiotes. Et ea ut Plinius author est, in Aegypto tantùm et inundatione Nili nascitur, aizoo similis, ni maiora haberet folia, hodie planè ignota herba est.

Stratiotes millefolium. Cap. LXXXVIII.

STratiotes millefolium exiguus frutex, palmi altitudine, aut amplius assurgit.

Millefolium.

Digitalis.

Primula ueris.

folijs auicularum pennas imitā- tibus, breui admodū dissectoq; foliorū exortu. folia syluestre cuminum simulant, præsertim breuitate atq; scabritia, breuiora paulò, densiore umbella, & pleniore. Surculos in cacumine gerit exiguos, & capitula in modū anethi: flores paruos, candidos. Nascitur in asperis agris, præcipuè circa semitas. Eximij usus ad ulcera uetera, recētiaq;, profluentē sanguinē, & fistulas.

NOMINA ET EXPLICAT.

Græcè Στρατιώτης χιλιόφυλλος.

Latinè Stratiotes chiliophyllos.

Officinis Millefolium.

Germanis Garben / Schaffryp / Schaffgarben / & Gerwel.

Galli millefeulle appellant.

Quibusdam tamen hodie cuminū syluaticum, alij anethum syluestre, alij asininum daucum uocant, sed falsò si uiro doctiß. Euritio Cordo credimus qui Strationte Chiliophyllon nostrū esse millefoliū in suo Botanologico clare demōstrat, recētiores quoq; ad eosdem usus, ad quos ueteres. suum Chiliophyllum, adhibent, ad sananda nimirum omnis generis uulnera, dissoluendum sanguinem concretum, & ad constringendos menses. Vnde à Stratiote millefolio non eße diuersum omnibus perspicuum fit.

Verbascum. Cap. LXXXIX.

VErbascum differētias summas habet duas, hoc nigrum, illud album: in quo mas & fœmina intelligitur. Fœminæ igitur folia sunt brassicæ, pilosiora multò, & latiora, candida: caulis albus, cubitalis aut amplior, subhirsutus: flores albi, aut ex luteo pallescentes: semen nigrum: radix longa, gustu acerba, crassitudine digiti. nascitur in cāpestribus. Verbascum, qui mas appellatur, oblongius, albis folijs, & angustioribus, tenui caule. Sed nigrum prorsus albo simile esset, nisi nigriore latioreq; constaret folio. Syluestre folia fert saluiæ, altas uirgas & lignosas, & circa eas ramulos quales marrubium: flores luteos, auri æmulos.

Verbascum syluestre.

Sunt & phlomides duæ, hirsutæ, rotundis folijs, humiles. Tertia lychnitis appellatur, ab alijs autem thryallis, folijs ternis, aut quaternis, uel paulò pluribus, asperis, crassis, pinguibusque: apta ad lucernarũ lumina. Radix priorum duarum astringit: quare quod magnitudine ludicrum talum æquet, in alui profluuio conuenienter ex uino datur. decoctum ruptis, conuulsis, fractis, antiquæ tussi, auxiliatur. Dentium dolorem collutione mitigat. Verbascum cui flos aureus, capillos tingit, & q̊cunq; abijciatur blattas in se contrahit. Cocta in aqua folia, aduersus tumores, inflammatioues oculorum, syderata ulcera, ex uino & melle illinuntur. cum aceto quoque uulneribus medentur. contra scorpionum ictus sunt auxilio. Syluestris folia ambustis igni sunt cataplasmata. Aiunt in folijs eius, quam fœminam dicimus, aridos ficus omnino non putrescere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè φλόμος.

Latinè Verbascũ. Candelaria, Candela regis, Lanaria.

Officinis Tapsus barbatus.

Germanis Wull kraut / Kertzen kraut / Vnholden kertz.

Gallis de Boiullon.

Verbascum omnium ueterum testimonio duo habet summa genera. Candidum enim folijs, alterum nigrum est. Candidum rursus in marem fœminam digeritur. Præter tria hæc, & syluestre habetur, Wildt wullkraut *Germani appellant. Galli de bouillon sauuage. Sicut etiam uerbascula duo, quæ à nostris Herbarijs herbæ paralysis, & uulgo artheticæ, Officinis primulæ ueris uocãtur. Germanicè* Schlüssel blůmen. *Gallicè Bracha cuculi, & primiueria. Horum unum est adoratum, alterum odoris expers. Est & tertium genus Verbasculum ueteribus, quod lychnitim alij, autem Thryallida appellant. Germani* Weyss & brunn frawen röslin / *&* Marten röslin *uocant. Hijs uerbasci generibus annumeramus nos ex Cordi sentẽtia eas herbas quas Fuchsius tanquam sibi ignotas nomine digitalis pictas dedit, unam purpureis floribus, alteram luteis, prima digitalis purpurea. Germanicè* Brauner finger hůt / *altera digitalis lutea* Gelber finger hůt / *à florum similitudine appellatur. Omnia Verbasci genera cum eiusdem sint effectus, Plinius ea distingui superuacuum putat. Priorũ duorũ radix gustu acerba est, & fluxionis affectibus prodest. folia digerendi uim habent. Sic etiã aliorũ folia, potißimum autem eius quæ aureos flores obtinet. Verbasculo odorato (nam inodorũ inutile) recentiores hos effectus aßignant. tritum imponitur efficaciter articulorum doloribus. Radicis decocto uesicæ, renumq; obstructiones soluuntur. Ius herbæ propinatur & illinitur aduersus rupta, luxata et tumentia. Præterea calidũ & siccũ esse constat. Lychuidis sup. mentionẽ fecimus.*

Aethiopis. Cap. XC.

AEthiopis folia habet uerbasco similia, perquàm hirsuta, densaque, in orbem circa radicem imam redacta: caulem quadrangulum, scabrum, similem apiastro, aut arctio, multis concauum alis: semen erui magnitudine, geminum, in uno cõceptaculo: radices ab eodem cespite numerosas, longas, plenas, glutinosas gustu, quæ siccæ nigrescunt duranturq́, ut cornua possint uideri. plurima nascitur in Ida monte Troadis, & in Messenia. Auxiliatur purulentis ex-

creationibus, ischiadicis, pleuriticis, arteriæ scabritijs, decocta radix & pota: quin & cum melle, eclegmatis uicem præbet.

Herba est hodie Germanis incognita.

Arction. Cap. XCI.

ARction, aliq potius arction uocãt, similis est uerbasco folijs, nisi q hirsutiora & rotundiora sunt: caule longo, molli: semine cumini, paruo: radice tenera, alba, dulciq;. Decocta cum semine radix in uino, dentium dolorem mulcet, si contineatur ore decoctum. ambusta pernionesq; fouentur eodem. bibitur aduersus coxendicum dolores, & stranguriam, è uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄρκτιον. Latinè Arction, prosopion maius uel arcturus. Officinis Lappa siue Bardana maior. Germanis Klein Kletten. Gallis petite Bardana & gleteron appellatur.

Arction ab urso nomen habet. Hallucinantur qui ungulam Caballinam, Officinis dictam Arction esse sentiant, cũ ut supra demonstrauimus, bechion sit et in tußilago quã ungula uocant caballinã.

Personata, siue Lappa. Cap. XCII.

PErsonata folia habet cucurbitæ, maiora & hirsutiora & crassiora: caulem albicantem, quanquàm & interdum uidua scaule reperiatur: radice intus candida, foris nigra. Hæc drachmæ unius põdere pota, cum pineis nucibus, purulenta & cruenta extussientibus auxiliatur, trita dolores à contorsionibus artuum contractos, illitu sedat. Folia utiliter antiquis ulceribus illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀρκτειον, ἄρκτον, προσώπιον.

Latinè personata, uel personatia, arction, prosopion, Dioscoridi arcion.

Officinis Bardana maior, Lappa maior in differentiam præcedentis quæ folijs est multò minoribus nec ita rotundis.

Germani Groß Kletten kraut / Böcholter uocant.

Gallis Gloteron, Bardane dicitur.

Herba cuius picturã damus folio constat omnium lapparum maximo, parte auersa herbido, aduerso cano, caule oblongo, interdum caule uidua, grandibus lappis quæ transeuntium uestibus adhærescũt, in quis flos purpureus nascitur, non euidens, sed occultus intra se germinans, radice grandi, candida intus, foris atra. Digerit simul & desiccat, sed & astringit nonnnihil.

Petasites. Cap. XCIII.

PEtasites pediculus cubito maior, crassitudine pollicis, à quo prægrãde folium, galeri modo amplum, ceu fungus dependet. Contra phagedænas, & ulcera quæ cacoëthe uocant, efficaciter illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πετασίτης. Latinè petasites herba. Officinis inusitata. Germani Pestilenz wurtz appellatur. Petasites à petaso, piliũ significante dicta est, q. foliũ eius pediculo superpositũ, petasi modo ampliũ, ut fungus dependeat. Germanicum nomẽ ab effectu sortita est experimento .n. comprobatum

Petasites, Pestilentz wurtzel.

batũ, ut uir doctiß. Hierony. Tragus asserit, radicẽ hanc mirificè cõferre pestilentialibus febribus, quòd sudorẽ uehementer moueat, si in puluerẽ redacta cũ uino sumatur. Nec minori efficacia bibitur à mulieribus quas uteri tormina & præfocationes exercent. Valet etiã unicè ad euocandos lũbricos. Succurrit quoq; ijs qui spiritus difficultate laborãt. Ducit urinã et menses. Efficax est ad uulnera præhumida, & ad reliquas cutis fœditatis, hæc uerò posse docet eius amaritudo cuius quidem hæ sunt facultates.

Fumaria.

Gale. lib. 8. simpl.

Lotus Syben gezeyt.

Epipactis. Cap. XCIIII.

EPipactis, ab alijs helleborine, parua herba, fruticosa, exiguis folijs. Iecinoris uitijs utilis, et contra uenena pota. *Nulli hodie, quod sciam, herba hæc cognita.*

Capnos seu fumaria. Cap. XCV.

FVmaria fruticosa herbula est, prætenera, coriãdri similis: folijs cãdidioribus, undiq; numerosis, cineracei coloris: flore purpureo. huius succus claritatem facit oculis, delachrymationemq́: unde nomen traxit. illitus cum gummi, euulsas palpebras renasci prohibet. Com manducata herba biliosam urinam trahit.

NOMINA ET EXPLICAT.

Græcè καπνὸς. Latinè capnos. Fumaria. Officinis fumus terræ. Germanis Erdtrauch / tauben kropf. Gal. Fume terre appellatur.

Fumaria acris, amara, subacerba, urinã biliosum & multã commãducata aut pota prouocat, hepar obstructũ purgat & roborat, scabiẽ et pruritũ inde sanat: siccata uentriculũ cũ uino roborat, cũ melicrato aluũ subducit, succo suo oculorũ claritatẽ, et delachrymationem fumi modo molitur, unde illi nomẽ officinis et uulgo, herba hodie usitatißima.

Lotus urbana. Cap. XCVI.

LOtum urbanã, alij trifolium uocant. nascitur in hortis. extractus succus, addito melle, oculorum argemia, nubeculas, cæterasq́ caligines discutit.

Lotus sylucstris. Steinklee.

Cytisus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λωτὸς ἥμερος. Latinè Lotus urbana et satiua. Officinis trifolium odoratū. Germanis Sybengezyt/wolriechender klee. Gallis du treffle odorifrant. Vide annot. nostras sup. in cap. de trifolio.

Syluestris lotus. Cap. XCVII.

SYluestris lotus, quam trifolium minus appellant, plurimum in Lybia gignitur, caule bicubitali, & sæpe maiore, alis multis: folijs trifolij pratensis: semine fœnigræci, multò minore, gustu medicato. Vim calfaciendi & leniter adstringendi obtinet. uitia cutis in facie, maculasq́, cum melle peruncta expurgat. trita per sese aut cum maluæ semine, in uino aut passo bibitur aptissimè contra dolores qui uesicam malè habent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λωτὸς ἀγρία. Latinè Lotus Syluestris. Officinæ falsò pro melitoto utuntur. Germanis Stein klee dicitur, et gulden klee. Caulē fert bicubitalē et sepe maiorē, folia fœnogreco similia, in quouis pediculo tria: floribus pisi, multo tamen minoribus, luteis aut candidis, odoratis, deorsum nutantib. semine per ramulos diffuso fœnigreci, sed multò minore, gustu medicato, radice subcādida, q̄ notæ delineatiōi Syluestris lotæ ad amußim respōdent nulla penitus reclamāte, ut candē esse nemo sanē mētis deinceps dubitari poßit. Huic Fuchsius falsò nomen saxifragæ luteæ attribuit errore nescio quo seductus.

Cytisus. Cap. XCVIII.

CYtisus, frutex est albus in totum, ut rhamnus, ramos spargens cubito longiores, in quibus folia fœnigræci, aut loti trifoliæ, minora, dorso medio prominente. ea digitis trita erucam olent, gustataq́ cicer sapiunt. Folia refrigerant. tumores inter initia discutiunt, si cum pane trita illinantur. decoctum potu urinam ciet. Nonnulli, quòd apes alliciat, prope aluearia serunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Multi eruditi uiri eū fruticē qui hodie paßim in Germaniæ hortis seritur, nomine sene Acrabū sed falsò, uulgo Verbeūte kūchlin, ueterū esse Cytisum: siquidē foliū mittit fœnogræco nō absimile, ramis

exilibus

exilibus, mẽbraneo folliculo, pellucẽte, prætumido, & ueluti quodã spiritu distẽdente, turgido, ita ut si digitis prematur, crepitãs dissiliat, in quo semẽ pullũ, durũ, latũ, lẽtis magnitudine, ciceris gustu, quæ notæ omnes nõ malæ cõueniunt, cũ delineatione Cytisi: an idẽ sit, doctioribus iudicandũ relinquo.

Lotus Aegyptia. Caput XCIX.

EST & in Aegypto lotus, quæ in campis flumine inundatis prouenit, caule fabæ: flore paruo, candido, lilio simili, quem tradunt occidente sole comprimi, occludiq́; ad ortum autẽ aperiri: adduntq́; caput ipsum uespera aquis condi, & ad exortum solis emergere. Caput quale papaueris, maximum: & intus grana ceu milij, quæ Aegyptij exiccant, & in panes cogunt. Radicem lotos hæc habet mali cotonei similitudine, quæ cruda coctaq́; manditur: decoctaq́; lutei oui qualitatem exhibet.

EXPLICATIO.

Loti nomẽ uagum est per herbas & arbores aliquot, quæ uerò Aegyptia sit, apud Theophrastum, Atheneum, & Pausaniam, nam cùm nobis peregrina planta sit, non est cur frustra de hac plura uerba facere uelimus.

Millefolium. Caput C.

MYriophyllum, siue millefolium, caulis est tener, singularis, unica nixus radice: plurimis folijs, læuibus, fœniculo similibus: unde nomen accepit. caulis flauescit uarius, ac ueluti ex industria delimatus. nascitur in palustribus. uulnera recẽtia ab inflammatione uindicat, siue uiride, uel siccum ex aceto oblinatur. præcipitatis in potu cum aqua & sale datur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Millefolium seu millefolia. Hetruria hoc nomine appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamenti modo foliosam, eximij usus ad uulnera: boum neruos abscissos uomere solidari ea rursusq́; iungi addita axungia affirmans. Alia est millefolia, Græcis χιλιόφυλλον *inter sideritides, Achillea etiã dicta. Est & stratiotes chilitophyllos: de quibus ordine suo diximus.*

Myrrhis. Cap. CI.

MYrrhis simillima est cicutæ, caule folijsq́;. radix ei oblõga, mollis, rotunda, cibo nõ insuauis. Quæ pota in uino, phalangiorũ morsibus auxiliatur. cit mẽstrua, & partus secundos, purgatq́; à puerperio fœminas. subuenit & phthisicis cocta in sorbitione. Aiunt quoq; eandem bis die terue potam ex uino, in pestilentia salutarem esse, & ne morbi contagia sentiantur, obstare.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè μυῤῥίς. *Latinè Myrrhis. Officinis & herbarijs cicutaria. Germanis* Wilder Kerffel. *Gallis persil dasne dicitur. Herba cuius picturã damus, omnino cum delineationi Dioscoridis qua myrrhim depingit, nulla reclamante nota, respondet, ut eandẽ esse nemo deinceps dubitare possit, siquidem simillima est cicutæ, caule & folijs, radice oblonga, molli, rotunda, cibo iucũda. Hanc Plinius smyrrhizam, alij myrrham uocant. Falluntur qui cherephyllon, item qui Robertinam officinis dictam, Myrrhin esse rentur, cũ & folio similes possint uideri, nõ tamen caule ne floribus.*

Myagrum. Caput CII.

MYagron, aliqui melampyron uocant, herba est surculacea, folijs rubiæ, pallidis, tripedanea. semen oleosum, fœnogræco simile. Quod cõtusum igni torrent, perunctisq; uirgis ad lucernarum lumina utuntur. hoc pingui, scabritias corporis læuigari, atq; expoliri constat.

Myagrum siue Melampyrum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Μελάμπυρος uel Myagros officinis, & uulgo incognitum: Galli uocant du ble frime, & Carmeline: herba surculosa est, folijs rubeæ pallidis, tripedanea, semẽ oleosum, fœnugræco simile, in utriculis conceptum. Hoc in areis pauitis, crura flagris decutiunt, et uanis in aurã uento silientẽ iactant, dũ siliquarũ recrementa uanescant, tũ trusatilibus molis subijciũt, uersandoq; subinde oleũ exprimunt, quo non ad lumina tantũ lucernarũ, sed & ciborũ quoq; condimentis pauperes utantur: magno huius olei prouẽtu. sunt qui eã esse uolunt, quã nos uulgo Lindotter appellamus.

Onagra. Cap. CIII.

ONagra, siue onothera, aut onuris, frutex est arboris instar, prægrandis, amygdalino folio, sed latiore, lilio nõ dissimili: flore rosaceo, magno: radice candida, longa: cũ siccata est, uinũ olente. nascitur in montibus. Aqua in qua radix maduerit, in potu data, feras mitigat, & cicures facit. illitu quoq; tetra ulcera mulcet.

Frutex est Germanis incognitus, Oenochora Theophrasto dictus.

Cirsium. Cap. CIIII.

CIrsium, caulis est tener, duorũ cubitorũ, triangulo similis: ab imo foliola, rosæ speciem referẽtia: anguli spinosi, per interualla molles: folia buglosso similia, maiora, subcãdida, modicè hirsuta, partibus extremis aculeata. cacumen caulis orbiculatum, hispidum, in quo capitula purpurea, quæ soluũtur in lanugines. Radicem huius loco laboranti adalligatam, dolores uari cum sedare Andreas scripsit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cirsiũ, si Ruellio credimus, ea est cuius picturam damus, scilicet ea quam nunc uulgo Buglossam dicunt Germani Ochsenzung / alia ab ea, quæ borago uocatur, de qua postea agetur cap. 112. Est autem duplex Buglossa, unum Germanicum Echij species. alterum uerò Italicum in quo omnia sunt maiora, ea Cirsion est cum ei delin[e]ationes totæ, paucis exceptis, subscribant, siquidem caulis ei tenet bicubitalis, folia buglosso similia, longiora tamẽ, subcandida, leniter hirsuta, in partibus extremis aculeata, cacumen caulis circinatum, hirsutum, in quo capitula purpurea, quæ fatiscunt in lanugines, quæ oculata fide in herba dicta nobis buglossa maior deprehenduntur, Dicta est autem cirsion à uaricibus, quos Græci Cirsos uocant, quoniam doloribus illorum medetur adalligata. Sunt autem uarices uenarum dilatationes, quæ ex atræ bilis materia fiunt, aliquando in temporibus, aliquando sub umbilico,

Cirsum.

umbilico, nonnunquam circa testes, sæpißime autem in cruribus, fiuntq; plurimum in his, qui diutius stare, aut iter facere consueuerunt. altera syluestris & domestica buglossa, species sunt Ech ij.

Aster Atticus, seu inguinalis. Cap. CV.

ASter Atticus cauliculus lignosus, florem in cacumine habens purpureum, luteumue, & in ambitu diuisum, anthemidis modo, capitulum: sed ea quæ caulem ambiunt folia, stellæ modo radiata, oblonga, hirsuta. Ferueñti stomacho, oculorum inflammationibus, procidua sedi, ac inguinib. illitu auxiliatur. Tradunt purpureum florẽ, si ex aqua bibatur, anginis, & pueris comitiale malum sentiẽtibus, opitulari. inguinum inflammatiõi recentem illinire cõuenit. Si aridus flos sinistra dolentis manu de-

Aster Atticus.

terpatur, & inguibus adligetur, dolore liberat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀσὴρ ἀττικὸς. Βουβώνιον. Latinè aster Atticus. Inguinalis. Officinis inusitata. Germanis Sternkraut/ Klein meger kraut. Gallis Aspergoutte menue dicitur.

Asteris nomen non à foliorum in caulibus, sed in floribus potius figura & situ, accepit, siquidem foliorum in huius herbæ flore numerus & forma, stellam præ se ferũt, uel ut Plinius ait: capitula per ambitum diuisa folijs pusillis, stellæ modo radiata sunt. Errant itaq; qui singula folia in caulibus stellæ formam repræsentare putant. Bubonium & inguinalis quòd inguinum præsentaneum sit remedium dicta est. Germanis Bruch krautt/ qui ad herniam puerorũ utuntur. flores fert, aut luteos aut purpureos. nascitur in collibus, montibus, & altis syluis. Augusto mense ut plurimum floret. Mixtæ est potentiæ, uti rosa: refrigerat enim, nõ tamen uehementer, & digerit atq; exiccat, quòd illi scilicet amara insit qualitas.

Isopy-

Isopyrum. CVI.

ISopyron aliqui phasiolon ob similitudinem uocant, quoniam folium, quod est aniso simile, in pampinos torquetur. capitula sunt in summo caule tenuia, plena seminis, melanthij gustum imitantis. Contra tussim, & cætera pectoris uitia, semen ex aqua mulsa bibitur. hepaticis, & sanguinem excreantibus utile.

EXPLICATIO.

Isopyrum Plinius quoq; describit folijs anisi, capitulis in summo tenuibus, plena seminis melanthij, quæ uero, aut quo nomine hodie appelletur, ignotum est.

Viola purpurea. Caput CVII.

VIola purpurea folium habet hædera minus, tenuius ac nigrius, nec multò dissimile. cauliculus à radice medius prodit, in quo flosculus, suauiter olens, purpureus. opacis & asperis nascitur. Refrigerandi naturam habet. Folia per se & ex polenta illinuntur aptissimè stomacho æstuanti, & oculorum inflammationibus, sediq; procidenti.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ἴον, id est, uiola omnis, & præcipuè nigra, seu purpurea, quamuis in eodem genere est alba, etiã uulgo martia dicitur, & quadragesimale, quòd Martio mense, & quadragesima floreat. Germanis Mertzen violen/Viönle/Blaw/Weisse violen. *Gallis uiolettes, & uioles de martz ou caresme dicuntur. Est etiam multifolium, ob id Dasipodium Græcis. Germanis* Gefülte violen/ *dictum, cócolor primæ, sed plenior: frigida est, & humida primo ordine. Syrupus ex multis florum uiolæ nigræ recentium, ut rosarũ, flore Persici, infusionibus soluit aluũ. Quin & semẽ uiolæ nigræ album, rotundũ, milij æmulũ aperte cholagogum est. Est quoq; eius generis syluestrior toto habitu strigosior, magis serpens, flore purpureo, in album languescẽte, inodoro. hanc Germani* Hunds violen/wild violen. *Galli uiolette sauuages uocant.*

Cacalia Italica.

Cacalia. Cap. CVIII.

CAcalia, quæ leõtice uocatur, folia fert magna, alba: è quibus medius caulis emicat, rectus, albus, florem ferens robori* aut oleæ similem. nascitur in montibus. Radix in uino madefacta, ut tragacantha, delinctu aut mãducatu per se tussibus, scabritijs arteriæ, medetur. Grana quæ post excussum florem innascuntur trita, & cum cerato illita, faciem erugãt, & cutem extendunt.

*musco.

Lilium conuallium.

NOMINA ET Explicatio.

Græcè κακαλία.

Latinè Cacalia.

Officinis lilium conuallium.

Germanis Meyblümlin/Meyen rößlin. *Gallis du muguet, muschetum maius appellant.*

Sua sponte nascitur in opacis & lucis, unde nomen lilij conuallensis caule multo, tenuiore, flore candido, suauiter olente, unde Galli muschetum appellant, gustu subamaro

subamaro, semine molli, radice singulari, lõga, adstringente. interdũ cæruleo flore cõspicitur. Plurimæ profectò quin potius oẽs Cacaliæ, à Dioscoride descriptæ notæ, ferè huic lilio conualliũ respondere cognoscuntur, quapropter à Dioscoride Cacalia appellari putandum est. Falsus enim Fuchsius est, qui hanc esse Ephemeron non lætale arbitratur, radice apertissimè reclamante. nec huic uita adeò breuis, ut ephemero, quod uno aut altero die commoritur, cũ in tres septimanas etiam decerptum uitam humore refocillatum prorogare possit cacalia. Hanc Galenus Caucanon uocauit. Paulus cacaliam nõ Caucanon, sed caucano similem esse tradit.

Bunium. Caput CIX.

BVnion caulem ædit quadrangulum, procerum, digiti crassitudine, in quo ramuli minutis folijs ac floribus scatent: folia proximè radicem, apio similia, longe tenuiora, coriandrinis proxima: flores anethi: semẽ odoratum, hyoscyamo minus. Vrinam ciet. excalfacit. secundas euocat. lieni, uesicæ, renibus utile. tam humidi quàm sicci, expressiq; succi caulibus, folijs, radicibusq;, usus inualuit ex aqua mulsa. Pseudobunion palmi altitudine fruticat in Creta, folia ramulosq; napi ferens, acri gustu. Tormina, atq; stranguriam, laterumq; dolores, sanant quaterni rami eius poti in aqua. illiti quoq; cum sale et uino, tepentes, strumas discutiũt.

NOMINA ET Explicatio.

Græcè βούνιον. *Latinè Buniũ. Officinis inusitata. Germanis S. Barbaren kraut. Gallis Herbe aucharpentier, dicitur.*

Plura uide suprà in annotationibus nostris in cap. 109. lib. 2.

Hædera terrestris.

Chamæcissus. Caput CX.

CHamæcissos folio est hæderæ, tenuiore longiusculo, ramulis à radice quinis senisue, dodrantalibus, foliosis. flore uiolæ albæ simili, candidiore, ac tenuiore, gustu supra modum amaro. radice tenui, candida, inutili. nascitur in cultis. Bibunt conuenientissimè ischiadici folia, tribus obolis in aquæ cyathis tribus, tricenis quadragenisue diebus. eodem pota modo, senis aut septenis diebus, regium morbum purgant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè χαμαίκισσος. *Latinè Chamæcissus, hædera pluuiatica. Officinis hædera terrestris. Germ. Grundtreben. Gallis Lyerre terrestre dicitur. Dubium est apud multos an hæc herba, cuius picturam damus, uera Chamæcissos sit, cũ aliquot notis delineationi omnino non respõdeat, quare aliqui ela timen maluerunt appellare, ut suprà monuimus.*

Chamæleuce. Caput CXI.

CHamæleuce lumborum doloribus propitia est, herba uirens, in curuis folijs, surculisq́; flore rosaceo.

Vide annotationes nostras in caput 105. lib. 3.

Buglossum, seu lingua bubula. Caput CXII.

Omnia hæc quidam non habent.

BVglossum (*nascitur in cāpestribus, & sabulosis. Iulio mense colligitur. Aiunt eam quæ treis thyrsos emittit, cum semine & radice tritā, potamq́; cōtra tertianos horrores prodesse: quæ quatuor, ad quartanos. ea in uino decoquitur. herbam abscessibus utilem esse uolunt.) Verbasco simile est, folium in terra sparsum, nigrius, asperum, bubulas imitans linguas. Quod in uinum deiectum, animi uoluptates auget.

Buglossum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Buglossus, bubulaq́; lingua Catoni dicta, Græcis ἡ βούγλωσσος. Germanis Borretsch. Gallis borache appellatur: Calida humida, ob id uinis iniecta lætitiæ ac hilaritatis causa esse creditur, unde euphrosinum quoq; Græcis uocatur. Officinis Corago, corruptè Borago, una mutata litera.

Cynoglossum. Caput CXIII.

CYnoglosson folia latifoliæ plantaginis habet, arctiora, minora, lanuginosa: caule uacat, & humi sternitur. prouenit in sabuletis. Folia cum suillo adipe ueteri, medentur morsibus canum, alopecijs, & ambustis. emollit aluum, decoctum herbæ ex uino potum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cynoglossum officinarum.

Cynoglossa uera.

Græcè Κυνόγλωσσον.

Romani linguam caninam appellant.

Officinæ Græcum nomen seruarunt.

Germani Hunds zung.

Galli Herbe au chien uocant.

Cynoglossam non esse eam caninis linguam quam officinæ circumferunt, cuius picturam sub nomine Cynoglossi officinarum damus, euidentius est, quàm ut probari desideret, cum uidua caule proditur à Dioscoride, humi strata, folio latifoliæ plantaginis. Nam officinarum canis lingua, nec plantaginis effigie, sed angusta prælonga, subtus lanuginosa gerit,

folia, nec uenosa, molliaq́; caule cubitali, surculoso, flore purpureo, semen in lappaceis umbilicis rufo, & exili. Altera, cuius picturã damus, nomine ueræ Cynoglossæ, inuenitur in sabuletis, folio molli, uenoso, latiusculo, lanugine molli, canescens, primo anno sine caule, hanc omnino ueram Dioscoridis Cynoglossam esse putauerim, uulgo etiam ob similitudinem caninæ linguæ, ac fœtidum canis odorem hoc nomine cognita.

Phyteuma. Caput CXIIII.

Phyteuma folia habet radiculæ, minora: copiosum semen, perforatum: radicem paruam, tenuem, per summa terræ nitentem: quam ad amatoria conuenire, nonnulli scriptum reliquerunt.

Herba peregrina & incognita, quam Plinius describere superuacuum habuit, cùm sit usus eius tantum ad amatoria.

Leontopodium. Caput CXV.

Leontopodion duum digitorum herbula est, folia ferens angusta, longitudine ternum quaternumue digitorum, hirsuta, quæ iuxta radicem lanosiore flocco* canescunt, capitula in summo caule quasi perforata: flores nigri: semen usqueadeo spissa lanugine inuolutum est, ut sæpe fallat: radice parua cohæret, quam tradunt appensam ad amatoria prodesse, & tubercula discutere. *odoratiore.

NOMINA ET Explicatio.

Quæ Ruellio uideatur esse leontopodion, paucis aperiam. Ea est, ni fallor, quæ cruciata dicitur herbarijs, & officinis Germanis Klein vergiß mein nit / & Blaer augentrost. *humi ferè serpit, digitali longitudine, folio angusto, longo ternos ferè digitos, hirsuto, ab radice lanoso, et canescente, in cauliculorum cacuminibus capitula tanquam pertusa, in quibus flosculi dehiscunt, nigricantes, semen spissa occulitur lanugine, radice exili &c.*

Laurus Alexandrina.

Hippoglossum. Cap. CXVI.

Hippoglosson frutex est folia habens rusci tenuis figura, & spinosam comam, & in summo ceu linguas è folijs exeuntes. Capitis dolorem corona ex comis imposita minuit. malagmatis radix succusq́; admiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἱππόγλωσσον.
Latinè Hyppoglossum, Laurus Alexandrina.
Officinis uuularia.
Germanis Zepflin kraut.
Gallis lingua pagana.
Italis bonifacia appellatur.
Vide plura in annotationibus nostris in cap. de lauro Alexandrina.

Antirrhinum. Cap. CXVII.

ANtirrhinon, alij anarrhinon uocãt, herbã caule & folijs anagallidi similem: flore albæ uiolæ, purpureo: ideoq; syluestris anagallis nominata est: semine uituli narium simili. Tradunt perunctos ea, cum oleo lilino, uenustiores fieri: nec ullo medicamento lædi posse, si quis appensum gestet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀντίῤῥινον Latinè Antirrhinum.
Officinis incognita. Germanis Orant/Sterck kraut/Streichkraut.
Gallis Oculus catti, moron uiolat dicitur.

Galenus hãc & bucranion, hoc est, bubulum, uel uitulinum caput dici meminit. Florem uiolæ albæ ei contribuit Dioscorides, Plinius hyacinthi: nescio an ianthino, hoc est, uiolaceo potius esset legendum nam ea quam rura nostra Orant uocant uiolaceũ florem præ se fert herbula caule & folijs anagallidis, flore purpureo, paruo, semine uituli narium, nam fructus excusso flore uitulinarum, narium rudimenta quædam exprimit &c.

Catanance. Cap. CXVIII.

EX eo genere una, folia coronopi habet, lõga, radicem iunci modo prætenuem: capitula sena, septenaue, in quibus est ui semen inest. Arescens in terram flectitur, & se contrahit ad speciem unguium milui exanimati. Altera mali paruæ magnitudinem explet, radice exiguæ oliuæ magnitudine: folijs quoq; oliuæ colore, & figura, mollibus, diuisis, humi inclinatis: semen, ut cicer, minutum in uirgulis dependet, punicei coloris, multis foraminibus pertusum. Vtramq; narrant in amatorijs expeti. Thessalicæ mulieres his uti traduntur.

EXPLICATIO.

Harum cognitio, ut herbarum pauci usus, ad amatoria & phyltra tantum expetitas planè desijt. Plinius quoq; qualis esset, à se describi superuacuum duxit. Illud non ab re est dixisse, ad detegendas magicas uanitates, electum ad hunc usum coniectura, quoniam arescens, contraheret se ad speciem unguium milui exanimati.

Tripolion. Caput CXIX.

TRipolion in marinis nascitur locis, quæ allidit unda, recedensq; dimittit, neq; in mari, neq; in sicco: folio glasti crassiore: palmeo caule, in mucrone diuiso. Eius, ut tradunt, flores colorem ter die mutant, mane candidi, meridie purpurei, serò punicei conspiciuntur. radice alba, odorata, calidi gustus. Quæ drachmis duabus in uino pota, aquam, urinamq; per aluum extrahit. in medicamenta digeritur, quæ uenena arcent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dioscoridis Tripolium, Serapionis Turbith est. Tripolij nomen retulit, quòd flores eius (Dioscoride teste) ter die mutentur, candidi mane, purpurei meridie, punicei in occasu. Nascitur in maritimis, ubi allidit unda, iterumq; retro commeat. hoc Arabũ aliquos Turbith cognominasse constat. Actuario tamen duo à tripolio diuersa turpeta esse apparet, alterum uocari alypiam turpet album exponit. Alibi uerò pityusæ radicem (quæ officinis dicitur Esula) turpeton cognominat, quasi alterius coloris. hodie peregrinæ, & incognitæ radices sunt, nec temere pharmacis commiscendæ.

Adiantum. Caput CXX.

ADianton, polytrichon, pusilla gerit folia, similia coriandri, in summo incisuris diuisa. cauliculi, quibus exoriũtur, nigro colore nitent, prætenues, palmum alti: radice superuacua, neq; caulem, neq; fructum, neq; florem profert. Decoctum herbæ potum, prodest spirandi difficultati, suspiriosis, lieni, & felle suffusis, & urinæ difficili. calculos frangit. aluum sistit. serpentium morsibus auxilio est. Contra stomachi fluxiones in uino bibitur. Secũdas ciet, & menstrua. sanguinis

Adiantum nigrum. **Adiantum album.**

guinis reiectiones inhibet. Contra serpẽtium morsus cruda herba illinitur. alopecias dẽsat. strumas discutit. furfures, & manãtia capitis ulcera, ex lixiuio emendat. defluentes capillos cõtinet, cum ladano & myrtino, & susino, aut hyssopo, uinoq;. Decoctum eius cum lixiuio, & uino infusum, idem præstat. coturnices & gallinaceos pugnaciores facit, in cibos eorũ additum. Seritur gratia utilitatis pecorum, circa ouilia. Vmbrosis, & palustribus, circa parietum aspergines, & fontium specus enascitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀδίαντον. Latinè adiantum, quidam politrychon, alij callitrychon appellant, ab effectu, tingit enim capillum. Duo genera eius, candidius, & nigrum, breuiusq;, Theophrastus aßignauit. Triplex Dioscoridi esse uidetur. Primum speciatim polytrichon uocat. Adiantum album Theophrastus. Gaza cum uulgo, & officinis capillum Veneris, Germani Stein raut/Maur raut. Alterum trichomanes, nigrum Theophrastus, uulgus, & officinis adiantum nigrum, Germani Frawen har/frembder/& Welscher stein raut. Tertium similitudine filicis, & folijs lenticulæ, uulgo, & officinis Politrychon, Germ. Rott Steynbrech &c. Quartũ addi potest, quod Apuleij polytrichon appellabimus, ne quispiã Dioscoridis & aliorum Græcorum intelligeret, hoc Germanicè à colore aureo, quem habet, Guldiner widerthon/appellatur. Galenus adianthum non diuisit, fortè quòd omnium eadem sit facultas. Callitrichon à nonnullis trichomanes dicitur: tamen qui de herbis scripserunt, adiantum uocant, callitrichon potius quàm trichomanes: Polytrichon autem, & callitrichon diuersa facit Gal. lib. 1. comp. phar. part. Recens melius, nisi cum siccandum, & astringendum ualentius. Adianthon seu polytrichon, calido, frigido temperatum, gustu acerbo, siccat, tenuat, digerit, ob id strumis confert, lapides frangit in nobis, crassa & lenta ex pulmone educit, capillos reddit, præsertim ustum.

Politrychon Apuleij.

Fidicula, seu Trichomanes.

Caput CXXI.

Rott steinbrech.

TRichomanes nascit eisdẽ in locis quibus adianton, filicisimile, sed exilius: folijs lenticulæ, tenuĩ

bus, in ordine utrinque digestis, aduersis in se, in ramulis tenuibus, acerbis, fusco colore splendentibus. Eadem quæ & adianton præstare posse constat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè τριχομανὲς. Officinæ polytrichum uocant. Vide plura in annotationibus nostris in caput proximè præcedens.

Xanthium, siue lappa. Caput CXXII.

Xanthium nascitur læto & pingui solo, & lacubus exiccatis, caule cubitali, anguloso, pingui, prodeuntibus ex eo crebris alis. folia atriplicis habet, insecta, nasturtiũ odore imitantia: fructum grandis oliuæ modo, rotundum, & ut platani pilula, spinosum, qui contactu uestibus adhærescit. Is antè collectus quàm perfectè siccescat, tunditur, & fictili uase reconditur. Flauos autem facit capillos, si acetabuli instar tepida aqua madescat, mox caput, nitro antè perfrictum, illinatur. Alij in uino tundunt, & ita asseruant. Semen aptissimè tumoribus imponitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Ξάνθιον. Latinè xanthiũ, nomen ab effectu inditũ, quod rufet capillum. Officinis & herbarijs hodie lappa minor, & lappa inuersa. Germanis Bettlerß leuß / Spitzklet ten. Gallis Gloterõ dicitur. Cum discutiendi uires habeat, facile colligitur tẽperamento esse calido & sicco præditũ, id quod ex sapore etiã qui est amarus, & subacris, deprehendi potest.

Aegilops, siue festuca. Cap. CXXIII.

Aegilops herbula folia tritici habens, sed molliora, in summo capite semina bina ternaue rubra, quibus aristæ quasi capillaceæ exeunt. Illita cum farina herba ægilopijs medetur. duritias discutit. Succus farinæ admixtus siccatur, & eorũdem gratia reponitur. *Bromus herba ægilopi similis, exiccatoriã uim habens, decoquitur cum sua radice in aqua ad tertias, & iuri colato par modus mellis adijcitur: rursus incoquitur, dum liquidi mellis crassitudo fiat. Linteum eo humore imbutũ, & naribus inditũ, contra graueolentiam ulcerũ efficax est. Aliqui tritã aloẽn addunt, & eo modo utuntur. Cum siccis rosis cocta in uino, grauem oris halitum emendat.

**Hæc ad finem capitis usq; quidam non habent.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè αἰγίλωψ, festuca, secundũ genus auenæ, Gazæ festucago, est autẽ auena sterilis, de quo plura in annotationib. nostris suprà lib. 2. in cap. de auena. hoc cap. uidetur in Diosc. omnino superfluere.

Glaux. CXXIIII.

Glaux cytiso & lenticulæ folijs similis, quæ supernè uirent, auersaq; candidiora spectantur. ramuli à terra exiliunt quini seniue, tenues ab radice, dodrantem alti. flores ceu uiolæ albæ, purpurei exeunt, minores tamen. nascitur iuxta mare. Coquitur cum hordeacea farina, sale & oleo in sorbitione, ad reuocandam extincti lactis ubertatem.

EXPLICATIO.

Glaux, ut Ruellio placet, frequens in Gallia iuxta specus aquosos, & in ueteribus foucis: sed adhuc nullum inuenit nomen.

Klein bibenel.

Polygala. Cap. CXXV.

POlygala palmi altitudinē petit: folijs lenticulæ, gustu adstricto. Quæ pota, lactis abundantiam facit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πολύγαλον, quòd lactis abundantiam faciat. Germanis Bibenel die kleiner / *uel ut alijs placet,* magel kraut.

Osyris. Cap. CXXVI.

OSyris frutex est niger, ramulos ferens tenues, lentos, fractuq; contumaces: & in his folia, quaterna, quina, senaue, ceu lini, nigra in initio, dein colore mutato rubescentia. Decoctum eius potum, iuuat arquatos.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Osyris, ut Plinius scriptum reliquit, ramulos fert nigros, tenues, lentos, & in ijs folia nigra ceu lini, semenq; in ramulis, nigrum initio, deinde colore mutato rubescens. Ea officinis hodie incognita, osyris nomine, namque à similitudine nouum emendicarunt nomen, linariā appellantes, quo nemini nō noscitur, Germani uocant Harn krautt/ Flachs krautt / Leinkrautt/ Krottēflachs/ Nabell flachs / Nabel kraut/ Scheiß kraut, *similitudine esulæ decepti.*

Osyris: Linaria.

Smilax aspera.

Aspera smilax. Ca. CXXVII.

SMilax aspera, folia habet periclymeni: sarmenta tenuia, multa, rubi modo aut paliuri aculeata, arbores scandit ab imo ad summa perreptās, se conuoluens eis. fert racemos exiles, qui maturi rubescunt, gustumq; leniter mordent. nascitur in palustrib. & asperis: radicē dura, crassaq;. Folia & acini, & antè & pòst epoti, uenenorum antidota sunt. Tradūt, si infantibus nuper in lucem æditis, quid ex his tritum propinetur, nulla postmodum uenena nocitura. Inciditur etiam ad alexipharmaca, id est, ad ea medicamenta quibus uenena arcentur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Smilax aspera hodie Germaniæ peregrina & incognita, nam ea cuius picturam damus, à Fuchsio sic appellata, delineationi non respondet. Germani inter genera uolubilis referunt, & Stechen desien Scharpfe winden appellant.

Balsamine.

Læuis smilax. Cap. CXXVIII.

LAeuis smilacis folia hederæ similitudinem habent, molliora, læuiora, tenuiora. huius sarmenta nullis horrent spinis. cõuoluitur arboribus, ut prior. fructum parit lupini modo nigrum, exiguum, floribus in cacumine perpetuis, multis, rotundis. Hac smilace, quadam topiariorum arte, tentoria contra æstus molestiam facti tantur. folia per autumnũ decidua. Semine cũ dorycnio poto, ternis singulorum obolis, uaria & tumultuosa in somnis obuersari traduntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Læuem smilacem, cuius hoc nomine picturam falsò Fuchsius exhibet Dioscoridis Cissampelum maiorem esse, suprà ostendimus suo loco, quæ autem uera smilax læuis fuerit, hodie nemini quod equidẽ sciam cognitũ, nisi fortè ea fuerit, quam Padani Ligures Balsaminam, Hierosolymitanum pomum Hetruria, mirabile Gallia, uulgus garantiam, quoniam septi modo in hortis fenestrisq; per cancellos opere topiario digeritur, de qua ne uerbum quidem priuatim apud ueteres habitum inuenio. Ea tenuibus prælõgisq; flagellis ultro citroq; reptantibus euagatur, folijs hederæ, molliora, leuiora, tenuiora, articulatioribus, exilibus pampinis, ex alarũ sinu prodeuntibus, quibus illigantes sese cancellatim uicinis implicant statuminibus, flore cucumeris, ex albo in luteũ languescente, turbinato utrimq; fructu, carnosa cute, et per uersus uerrucosa, ac rigidioribus bulbis intumescente, cucumeris pusilli, uel citrij similitudine, malo uerius ac tubere quàm grandi bacca, aut folliculo: aureus maturo color, cartilago intus punicea, uel lutea, sanguineusq; succus. Pomum maturitate dißilit, inanitasq; confricto patet, semina intus aliquot lenticulæ figura continens, ruberrima, ex quibus oleum exprimitur, ad uulnera præcipuum &c.

Ruscus.

Ruscus. Caput CXXIX.

SYluestris myrtus, aliquibus oxymyrsine, aut myrtacanta, Latinis ruscum appellatur. folium fert myrti, latius in formam lanceæ mucronatum. baccæ per maturitatem rubescunt, rotundæ, à medio folio dependentes, osseo intus nucleo. cubitales ramuli ab radice exeunt, uitilium modo lenti, fractu contumaces, foliosi: radice graminis simili, acerba, & subamara. Folia & baccæ in uino potæ urinam cient. menses

Ruſcus arboreſcens.

menſes pellunt. ueſicæ calculos frangunt. ſtillicidio urinæ medentur. dolores capitis ſanant, & regium morbum. In aſperis & præcipitibus locis enaſcitur. Decoctum radicis in uino potum, eoſdem præbet effectus. Cauliculi recentes, aſparagorum uice, in cibo ſumuntur: amari autem ſunt, ſed urinam mouent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὀξυμυρσίνη. Latine Ruſcus. Officinis corruptè Bruſcus. Germanis Brüſch dicitur.

Bruſcum hodie, addita litera, licet corruptè, uocant officinæ, humilis herba eſt, fruticoſa, folijs acutis, & mucrone rigentibus, dependentibus à medio baccis quæ per maturitatem rubeſcunt, oſſeo intus nucleo, ramulis cubitalibus, uitilium modo lentis, folioſis, fructu contumacibus, radice graminis acerba, ſubamara. Alterum genus nonnulli faciũt: quod proceritatem arborum æquat, folio lato, duro, & per angulos aculeato, immortali quoq; uirore, baccis rubentibus & racematim collectis, hanc Germani Stechend palmen, Galli houßon uocant. Scio ruſci fructũ, cubebas Mauricè uocatas credi. Sed ab ijs diſſentio qui hoc adfirmant, in teſtimonium citans Actuarium, Aetium et Galenum. Nam cubebas, nec oxymyrſines ſeu myrti ſyluestris fructus, nec cubebas Galeni eſſe cum Serapione aperte harum deſcriptio oſtendit, & conferenti patet.

Laurus Alexandrina.

Carpeſium Galeni.

Hæ enim ſunt fructus tenues piper emulantes, ſed minus acres et ſubamari, Galeni uerò καρπήσια quorum picturã damus. ſunt καρπήσι (ita enim legendum cenſeo) ἀκρέμοσι. i. ſurculis cinamomi, ſimiles odore uocati φοῦ, ſed ualentiore, & nonnihil aromatico, quem & guſtatus depræhendit, facultate etiam phu ſimilia: ſed quia ſunt tenuiora, uiſcerum obſtructiones potentius detergent, & urinam mouent, & renum calculos expurgant. Nõ adeo tamen ſunt tenuium partiũ, ut Cinamomi loco uſurpari poſſint, cum Quinto: cum multò ſint deteriora optima caſia. In Side Pamphiliæ loco, quia luxuriat carpeſium ibi eſt uilißimum.

Laurus Alexandrina. Cap. CXXX.

LAurus Alexandrina folio eſt ruſci maiore, molliore, & candidiore: ſemine inter folia rubro, ciceris magnitudine: ramos ſpargit in terra, dodrantales, interdum longiores: radice ſyluestri myrto ſimili, maiore, molliore, odorata. inuenitur in montoſis. Difficiles partus accelerat, radice pota ſex drachmarum pondere in uino dulci. & ſtillicidio urinæ auxiliatur. ſed ſanguinem extrahit:

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hãc omnino candẽ esse puto q̃ superius Hyppoglossum appellauit, quod mihi nõ credens, eius historiã cõferat cũ ipsa herba cuius picturã damus intelliget singulis notis ad amussim respõdere nulla prorsus reclamãte. Siquidẽ frutex est folijs oxymyrsinæ cõcauis, è quibus foliũ exit minutũ, linguæ forma. Nec me fugit nullã in ea, qua uuæ medcatur, familiaritatẽ inueniri, à qua tamen hoc ei nomen inditũ, ut hinc etiã Germanicè Zauck blatt/zapfen kraut, *id est, uuulæ folium dicatur. imò ne aliquem foliorum quidem usum. Fuisse tamen olim nõ paruũ illũ ex hyppoglotti & hypoglossidij nomenclatura cõstat, quæ hinc proculdubio facta illi est, quòd sub lingua teneri solita sint folia, ut uel hodie, nõ tantũ apud Insubres, ut Verglius Marcellus ait, aliasq́; alibi gentes, sed etiã in Germania nostra fit, quoties abundantem puerorũ saluã et destillantẽ in fauces humiditatem, unde uel prolixa columella, id est, uuula, uel fauces balbucie linguæ impedimentũ oritur, cohibere: & siccare opus est.*

Daphnoides. Cap. CXXXI.

DAphnoides cubiti altitudine fruticat, ramis flexilib. obsequiosisq́ꝫ, multis, inde sursum uersus foliosis. cortex supra modum uiscosus ramos uestit. folia lauri, graciliora, & molliora, fractu cõtumacia, quorum gustatu os & fauces incenduntur: flores candidi: bacca, cùm ematueruit, nigra. radix inutilis. nascitur in montosis. Pituitas extrahit folium recens uel aridum in potu. menses ciet & uomitus caput inanit cõmanducatum. sternutamenta mouet. Baccæ quindecim potæ aluum resoluunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Officinæ hanc laureolam uocant, siquidem laureola frutex nascitur ramosus, cubitalis, molliori angustioriq́; quã laurus folio, tristi aspectu, flexilibus uirgis, supra modũ uiscosis uersus cacumẽ foliosis, flore, candido, bacca cũ percoxit atri coloris, fronde fractu contumaci, cuius gustatu mordetur os, incensumq́; guttur uellicatur, radice inutili &c.

Veratrum album.

Chamædaphne. Cap. CXXXII.

CHamædaphne uirgas emittit cubitales, singulari ramulo cõstantes, rectas, tenues, leues: folia lauri similitudine, leuiora multò, ac uiridiora: semen rotundum, rubens, annexum folijs. Illinuntur capitis doloribus: trita folia, stomachi ardores mulcent ad sedanda tormina cum uino bibuntur. Potus cum uino succus, menses & urinam ciet. idem facit pesso appositus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hanc ut priorẽ Officinæ et Herbarij uocant Laureolam. nanq; unico ramulo & cubitali, erecto folio, laureo, tenui, multò leuiore, acini rubentes, rotundi, folijs annexi quibus agnascantur.

Varatrum album. Cap. CXXXII.

HElleborum album, Latini ueratrũ album uocant, fert folia plãtaginis aut betæ syluestris similia, sed breuiora, et nigriora, rubescentia: caulem cauum, quadrãtalem, tunicis cõuolutum cum arescere cœpit. radicibus nititur multis, tenuibus, ab oblongo & exiguo capite exeuntib. ceparũ modo fibratis. nascitur in montib. et asperis radices messibus colligendę. Optimũ habetur candidum, friabile, carnosum, modicè extentum, nec tamen iunci modo mucronatũ, q̃d frãgendo puluerem emittit, & tenuẽ habet medullã, gustu nõ admodũ feruens, neq; saliuã subinde ciens huiuscemodi autẽ strãgulat. Primatũ Cyrenaicũ tenet.

Galaticum autem & Cappadocicum, candidiora, & puluere quodam obsita, ce-
lerius strangulatus mouent. Vomitione autem uarios extrahit humores. colly-
riis admiscetur, quæ caliginem oculorum discutiunt. partus impositum necat.
menses pellit. sternutamenta excitat. mures interficit, cum melle & polenta sub-
actum. absumit carnes, si coquatur unà. datur per se ieiunis, & cum sesama, aut
ptisanæ succo, aut halicæ, aut lentis cremore, cum aqua mulsa, aut pulte, aut qua-
uis alia sorbitione. Cogitur cum pane, & ita inassatur. Præparatio corporum, ac
uictus ratio, diligenter tradita est, cum ab his qui de medica eius potione scripti
tarunt, tum maximè à Philonide Siculo Ennensi, cui nunc assentimur. quippe lõ
gum nimis esset, in hac præsertim æditione de materia, simul medicam curandi
di rationẽ exponere. Dant nõnulli in pultis sorbitione, aut copioso halicæ cre-
more: aut paucum antea cibum dari præcipientes. statim ueratrum offeruut, iis
præsertim, quibus strangulationis suspicio imminet, aut si ualetudo corpus infir
mat. hoc enim modo deiectio nihil periculi minatur, quòd cibo munitis non in-
tempestiuè medicamentum corporibus offeratur. Vomitiones concitant subdi-
tæ ex eo balani, cum aceto.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἐλλέβορος λευκός. *Latinè* Elleborus albus. *Officinis* Latinum nomen seruat.

Germanis Weiss niess wurtz. *Gallis du uiraire, uerarum dicitur.*

*Elleborus olim terribilis fuit: postea tam promiscuus, ut pleriq; studiorũ gratia sumpserint: albus
aũt multò terribilior nigro. Radiculæ graciles, breues, & uelut decurtatæ ex ceposo uelut capite pro
cedentes in usum solæ ueniũt Dios. nec hæ totæ, sed harũ cortex deligendus, carnosus, speciosus, medul
losam intus partem, quæ eximenda est habens tenuẽ, gustu acer et feruidus, asperis tumulis et locis sic-
cis qualis Anticyra est, natus, in frangendo puluerem emittens Plin. Semen tamen à quibusdã purgatio
nib. adhibetur: summa quoq; radix, quæ uelut cepe sanibus datur purgationis causa. Messibus albi ra-
dices legũtur Diosc. et Plin. Albus amarior est, et minus acer nigro Gal. Albus eligendus gustu feruens,
nõ tamen uehementer, sed saliuã particulatim, nõ simul mouens, mediocriter extenus, candidus, frag
lis, carnosus, non acuminatus aut iunceus, nec dum frangitur, puluerulentus, medullam interiorem ha
bẽs exilẽ, qualis Cyrenaicus. Improbatur Galaceus, Cappadotius, Italus, albior et magis puluerulẽtus.
Pauli tẽpore utebantur elleborismo per albũ, et nunc quoq;: si. n. bonus est, uenenosus nõ fuerit. Quin
ellebori nomine apud Hipp. & Gal. albus uenit, ut Aph. 1. lib. 5. Apud Arabes contra Ellebori nigrĩ
cum aliis misti usus non est diffinitis, sæpe magno successu in melancholia morbo usus est Iac. Syl hac
tempestate doctiss. medicus Syrupo saporis, largo satis elleboro nigro incocto, & Ioh. Manardus non
difficilem eius usum expertus est, & drachmã integrã solã potã parũ profecisse. Paulus infundit aquæ
dies quinq; unc. duas: ergo multus satis mannæ, uel mel
li, uel alii incoquatur. Si in radicẽ raphani immitattur
albus elleborus, elleborismi modus simplicior est Paulo.*

Veratrum nigrum.

Veratrum nigrum. Cap. CXXXIIII.

HElleborum nigrum appellatur melã
podion, quoniam caprarum pastor,
nomine Melampus, furentes in se Prœti-
das, primus purgasse, & sanasse fertur. folia
ei uiridia, platani similia, minora, foliis
sphondylii proxima, subaspera, nigriora,
plurib. diuisuris incisa: caulis asper: flores
purpurei, candidi, racematim cohærentes:
semen cnici, quod in Anticyra sesamoides
uocant, quo deiectiones moliuntur. radici
bus coheret nigris, tenuibus, à capitulo ce-
pe simili confibratis, quarum est usus. in col
libus, asperis, et sitientibus locis enascitur.
Optimum est quod ex huiusmodi petitur
terris, ut ex Anticyra. Nigrum inibi pro-
batissimum gignitur. Eligi debet corpulen
tum &

tum & plenum, in quo tenuis sit medulla, acre gustu, feruensque: cuiusmodi est in Helicone, Parnaso, & Aetolia natum. attamen Heliconium præcellit. Veratrum nigrum purgat uentrem. detrahit bilem pituitasq́; datum per se, aut cum scammonia, & tribus obolis, siue drachma salis. decoquitur cum lente & iusculis, quæ purgationis caussa sumptitantur. prodest morbis comitialibus, melancholicis, insanientibus, articularijs doloribus, & resolutis. menses inditum trahit. partus necat. purgat fistulas impositum, & tertia die detractum. item contra grauitatem auditus in aurem demittitur, ibiq́; in alterum aut etiam tertium diem esse sinitur. scabiem sanat, illitum cum thure, aut cera, & pice, & cedrino oleo. uitiliginibus, lepris, impetiginibus, ex aceto medetur. dentiũ dolorem collutione mitigat. ero dentibus medicamentis commiscetur. hydropicorum uentri utilissimè imponitur factũ ex eo, farina hordeacea, et uino, cataplasma cõsitum proxime radices uitium, uinum purgandi facultate donat. Huius resparsu domos expiari arbitrantur: quare inter fodiendum stantes, Apollinem, Aesculapiumq́; precantur, ac uitant aquilæ uolatus: aduolare enim non sine periculo tradunt. nanq; si auis effossionem hellebori conspexerit, moriturũ qui succidit, augurium est. Celeriter effodiatur oportet, quoniam halitu caput aggrauat. quapropter, ad id arcendum, fossuri allium præsumere, & uinum bibere consueuerunt. nulli ita noxæ opportuni redduntur. Veratri albi modo emedullatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἐλλέβορος μέλας. Latinè Veratrũ nigrũ. Officinis elleborus niger Germanis Christ wurtz. Hanc Fuchsius falsò Helleborũ nigrũ adulterinũ hortensem uocat, cũ uerus Elleborus niger sit, nulla prorsus reclamante nota. ut conferenti patebit. Elleborus niger coquitur cum lente, aut iure aliquo Diosc. albus autem datur per se, & cum sesamo, aut thapsiæ succo, aut alica, aut mulsa, aut pulte, aut lenticula, aut sorbitione alia. Nigrum cũ scamonio & sale dat idem. Album debilibus cum succo ptisanæ, aut alicæ, aut alio simili. Paulus. Niger pituitam & bilem inferne purgat, Diosc. bilem maximã flauã, Pau. Albus aũt uomitu purgat res uarij coloris, Diosc. Rem uisu terribilem in uarijs colorib. uomitionẽ, Plin. Elleborus bonus ad exanthemata, impetignes, lepras, herpetas, erysipelata, icterũ, Pau. Albus oculoũ collirijs cõtra caligines imponitur, Diosc. Oculorũ caliginẽ fotu discutit, Pli. Nigr auri inditur, et post biduũ aut triduũ eximitur in difficili auditu. Nigri obolos tres, aut drachmã unã dat Dios. adiecto etiã scamonio. Manardus quoq; drachmã unã dedit, cũ granis duob. scamonij in malo cydonio aßi, minusq; et leuius purgãt quã iusta dosis pilularũ, quas aggregatiuas uocant. Albi Themison dabat drach. duas, sequentes quatuor, antiquorũ uitiũ cognoscentes, qui ob metũ parcius dabant, cũ celerius erũpat, quo largius sumitur. Vetant tamẽ dari senib. et pueris, et mollibus, ac fœmineis corporib. Paulus dat à drach. una ad drach. duas, debiliorib. in succo alicæ, aut ptisanæ, fortiorib. in aqua calida aut melicrato: sectiua tamen nõ in puluerẽ tritũ, ut ante monuimus. Albo nõ est usus Manardus. ex Italis tamen robustos ferre poße putat: nõ dandũ tamen nisi in diuturnis et ualentibus morbis, per alia remedia nõ sanatis, ut hydropi, cachexia, elephanto, paralysi, epilepsia, podagra, morbo Gallico, qui peßimus et longißimus esse consueuit, et auxilia communia uel contemnere.

Sesamoides magnum. Cap. CXXXV.

SEsamoides magnum, in Anticyra helleborum uocant, quoniã albo ueratro in purgationibus misceatur. simile est senecioni aut rutæ: longo folio: flore candido: radice gracili, ignaua: semen gustu amaro, cætera sesamę simile. Ventrem detrahit. datur tritũ ad bilis pituitæq́; deiectiones, quantum tribus digitis capitur, addito ueratri albi sesquiobolo, ex aqua mulsa. Sesamoidi paruo cauliculi sunt dodrantales: folia coronopi, minora, hirsutiora: & in cauliculorum cacumine capitula, florum penè purpureorum, medio eorum albo: semen sesamæ, fuluum, amarũ: radix tenuis. Detrahit bilem pituitasq́; semen ex aqua mulsa potũ dimidio acetabulo. illitũ ex aqua, tumores ac tubercula discutit. Nascitur in aspis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sesamoidẽ quidã elleborũ nigrũ ob similitudinẽ appellant huius speciẽ esse eam herbã cuius picturã damus, multi haud ineruditi uiri arbitrãtur, quãuis eius delineationi ad omnia nõ respõdere uideatur, uiribus aũt parũ differat: nigro ueratro omnino similis planta est nisi quia caulẽ obtinet craßiorem, foliaque minora. Florem etiam etsi herbaceũ habet, tamen è medio eius folliculi aut siliquæ duæ, aut tres, in

Sesamoides magnum.

tres, in quibus semen est, exeunt: floret uere & ini tio æstatis, in montibus, asperis, lapidosis ac subli mibus nascens. Calidus atque siccus ordine tertio. quod pediculos enecat, Germani Leuß kraut uo cant, purgat inferiorem uentrem uehementer, pi tuitam & flauam bilem ducens.

Syluestris cucumer. ca. CXXXVI.

CVcumis syluestris fructu solo distat à satiuo cucumere, quem longè mi norem parit, oblongis glandibus non dissimilem. folia atque sarmenta sati ui refert: radice candida, magna. nasci tur in sabuletis, & ruderibus, frutice in totum amaro. Instillatus foliorum succus, aurium dolori conuenit. Illita ex polēta radix, ueterem omnem tumo rem discutit. imposita cum resina tere binthina, tubercula rumpit. ischiadicis infunditur. podagras discutit, decocta ex aceto, & illita. eius decocto dentes in dolore colluuntur. aridæ farina im petiginem, lepras & uitiligines abster get. nigris cicatricibus colorem red dit, & in facie maculas expurgat. Radi cis succus sesquioboli pondere, & item cortex, acetabuli quarta parte, bi lem pituitamquē deijciunt, præsertim in hydropicis. deiectiones autem ci tra stomachi iniuriam mouet. radicis se libra, in uini præsertim Libyci hemi na conteritur, danturq; ex eo terni cya thi triduo, dum tumor abundè depri mi cernatur. E fructu huiusce cucume ris, fit medicamentum quod Elaterium uocatur, ad hunc modum: Decerpti cu cumeres, qui tacti protinus exiliunt, seruantur nocte una: postridie impo sito supra craterem rariore cribro, u trisque manibus prehensi, sigillatim supino cultro, sursum uersus aciem ha bente, finduntur: atque per cribrum humor in subiectum uas exprimitur: si mulque carnosum quod hæsit cribro, quò facilius excidat, eliditur. quod ita pressum est, residere sinitur, atque in ui cinam peluim demittitur. coaceruata autem in cribro segmina, dulci aqua perfunduntur, & denuò pressa abijci untur. humor in pelui agitatur, & lin teo opertus, soli exponitur, dumque ste terit, tota supernatans aqua cum humo re cōcreto, effunditur. hoc uerò identi dē fieri solet, donec existens aqua lique scat: qua stillatim exhausta, sedimentū

Cucumer syluestris.

mortario suscipitur, & conterendo cogitur in pastillos. Sunt qui ad hauriendam protinus succi abundantiam, cribratos cineres humi inspargant, & medium cauantes, triplicatum linteum obtendant, per quod elaterium cum sua humilitate diffundunt, sic catumq́; in pila, ut dictum est, conterunt. Aliqui pro dulci aqua marinam perfundentes, ita eluunt. Alij in nouissima lotione mulsam aquam respergunt. Elaterium optimum esse constat, leue, non ponderosum, cum candore leniter humectum, gustu amarissimum, quodque lucernarum luminibus obiectum, facilè flagret. Porraceum tamen scabrumque, si turbidum spectetur, atque erui cinerisq́; plenum * sit, graue & uitiosum esse solet. Nec desunt qui cucumis succo amylum immisceant, ut candorem ipsum & leuitatem imitentur. A bimatu ad decennium deiectionibus utile est. Integer modus, obolus est: minimus, semiobolus: pueris, chalci duo: siquidem copiosius, periculum adfert. Bilem ac pituitam utrauis parte extrahit. optima suspiriosis est purgatio. quod si in animo sit deiectionem moliri, adiecto salis duplo, & stibij quod colorare sufficiat, ex aqua, erui magnitudine catapotia dato, postea cyathus unus aquæ tepidæ sorbeatur. ad citandas tamen uomitiones aqua diluens elaterium, subiectas linguæ partes penitissimè pinna oblinito. quòd si quisquam difficilius euomat, oleo aut unguento irino resoluito. somnum inhibeto. porrò his qui eximiè uacuantur, continuè uinum & oleum dari conuenit, etenim uomendo restituuntur. quòd si uomitiones non finiantur, aqua frigida, polenta, posca, poma, & quæ stomachum densando corroborãt, offerenda sunt. Ciet elateriũ menses. partus enecat, in pesso subditum. morbo regio medetur, cum lacte naribus infusum. diuturnis capitis dolorib. liberat. efficacissimè anginis illinitur, cũ uetere oleo, melle, aut felle taurino.

** Alij colore medium.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σίκυς ἄγριος. *Latinè cucumis syluestris. Officinis asininus, anguinus, ceraticus. Germanis* Wild springendt Kürbslin / hundts Kürbslin. *Gallis cocombre sauuage appellantur.*

Germaniæ peregrina herba, ex Italia ad nos translata, hodie passim in hortis seritur. Elateriũ succus ex huius fructu quomodo trahatur, Dioscorid. *docet amarus extreme* Gal. Paulus *dicit uacuare ut scammonium tribus obolis, tritum cum lactis cotyla. A trimatu incipere, & nullum ex medicamentis longiore æuo durare, & quo uetustius eò melius, scribit* Plinius, *& ducentis annis seruatum testatur* Theophrastus.

Staphis agria. Cap. CXXXVII.

STaphis agria, siue herba pedicularis, folia habet labruscæ, diuisa: & cauliculos rectos, molles nigrosq́;. fert florem glasti: & folliculos uirides, similes ciceri, & in his nucleum triangulum, scabrum, ex nigro subfuluescentem, intus album, gustu acrem. Grana quindecim*, si trita in aqua mulsa dentur, crassum humorem per uomitum purgant. sed qui hauserunt, ambulare debent. prudenter tamen attendere oportet, & aquam mulsam coutinuò potui dare: quoniã pericula strangulationis inferunt, & fauces adurunt. Trita, & ex oleo illita, phthiriasi prodest: item prurigini & psoris. cit plurimã pituitã cõmanducata, cocta in aceto, dentiũ dolori, colluto ore, subuenit. rheumatismum gingiuarum sistit. ulcera oris manantia, cum melle sanat. urentibus malagmatis imponitur.

**Decem aut quindecem.*

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

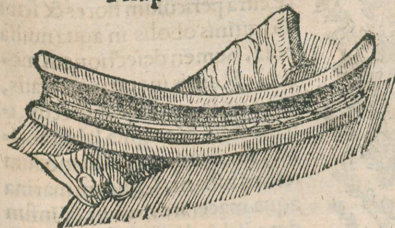
Græcis σταφὶς ἀγρία. Latinis Staphis agria. officinis corruptè staphissagria & pituitaria. Germanis Staphis körner / Leuß samen. Gallis de Lestaphisagrie, lherbe aulx paulx.

Plinius staphin agriam, uel staphin uuam Taminiam ab aliquibus, ut Celso, uocari falsò existimat, suum enim genus habet cauliculis nigris rectis, folijs labruscæ, fert folliculos uerius quam acinos, uirides similes ciceri, in ijs nucleū triangulum. Maturescit cum uindemia, nigrescitq; cum Tamnicæ rubentes nouerit plinius acinos: sciuerit illam in apricis nasci, hanc non nisi opacis.

Staphis agria seminis est uehementer acri & urente, quod mansum pituitam in os ex capite pluriмam detrahit, & illitū ex oleo capiti puerorū pediculos enecat unde pedicularis quoq; herba dicitur.

Cap. CXXXVIII.

Thapsia.

THapsia nomen ideo accepit, quod in Thapso eiusdem nominis insula, primum inuenta sit. tota uerò natura ferulę similes est: graciliore caule: folijs fœniculi: umbella anethi in cacumine, à singulis surculis erumpente: flore luteo. semen quale ferulæ, latum, sed aliquanto minus. radix foris nigra, intus candida, longa, acris, crassiore libro uestita. Lactis extrahendi ratio hæc est. Facto in ambitu scrobe, cortices inciduntur: aut radix in fornicis speciem in se excauata cooperitur, quò merus succus confluat. oportet illuc sequenti die se conferre, & congestum succum extrahere. Tunditur etiam radix in pila, & succus organo per quallum expressus fictili crasso insolatur. Aliqui folium unà terunt: sed inualidior huiusce modi succus. Hoc autem interest, quoniam qui ab radice manauit, grauius olet, & humidus permanet: è folijs autem ex tractus exiccatur, atq; teredinum iniuriam sentit. Qui succum colligit, stare debet non obuersus uento: aut potius, cum dies apricus est, & à flatu silet: quoniam ob halitus acrimoniam facies uehementer intumescit, nudaq; corpora inuadunt pustulæ: ob id prius liquido cerato & adstringente, nudas partes illinunt, & ita muniti accedunt. Tam cortex radicis, quàm succus, purgandi uim habent. lacteus succus in aqua mulsa potus, utrinque bilem extrahit. Radicis modus, quaterni oboli, cum tribus seminis anethi drachmis: succi, terni oboli: lactis obolus unus, quod eo amplius assumitur, periculosum est. Huiusmodi purgatio conuenit suspiriosis, & diuturnis laterum doloribus, reiectionibusq; datur in cibis aut obsonio, quibus difficile sit uomere. Tam radix quàm succus omnium maximè, quæ pares cum eis uires adepta sunt, uim habent extractoriam ex alto, ubi ex imo aliquid euocandum est, aut meatuum laxitas aliò trāsferenda est. unde succus illitione, aut radix recens affrictu, alopetias explent. Radix succusq; cum æquis ceræ thurisq; portionibus, sugillata liuoresq; tollunt. sed non plus binis horis dimittantur: locus deinde aqua maris calida foueatur. Vitia cutis in facie emendat, cum melle illitus succus. lepras tollit. tubercula discutit, perunctus cum sulphure. in diuturnis pulmonum, laterum, pedum, articulorumq; ualetudinibus utiliter illinitur. ealet ad intugendam colis glandem, ijs qui natura, non circumcisione, curti sunt. tumorem enim excitat, qui pinguium fotu emollitus, præputij iacturam resarcit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Radix quam officinæ pro thapsia uendunt cuius picturam exhibemus thapsia esse ab effectu demonstratur, nam in puluerem redacta soluit, & præsertim corticis puluis ut Dioscorides inquit in Thapso eiusdem nominis insula primum inuenta est, nascitur & in Apennini Alpibus ubi uulgo Crassiguana dicitur.

Errant qui ex folijs succum seruant, quoniam, ut inquit Dioscorides, nullius momenti est.

Cap. CXXXIX.

SPartion frutex est longus ferens uirgas, sine folijs, firmas, fractu contumaces, quibus uites uinciuntur: semen lenticulę, in folliculis phasiolorum modo nascens: florem, ut albæ uiolæ, luteum. Purgant per superna uehementer, hellebori uice, citra periculum flores & semina, quinis obolis in aqua mulsa pota. Semen deiectionem mouet. Ramis in aqua maceratis, mox tusis, extractus succus, ischiadicis & angina laborantibus auxiliatur, si cyathi modum ieiuni bibant. Quidam marina aqua macerare malunt, & infundere ischiadicis clystere. strigmenta autem elicit cruenta.

NOMINA ET EXPLICAT.

Græcè Σπαρτίον. Latine Spartion uel spartos. Officinis Genistæ nomine saltem cognita. Vt Germanis et Gallis qui hæc tria genera quorum picturam damus, confundunt, Pfrimmen/ Ginst/ oder Genüst appellantes.

Sparti uero quo uites ligantur, cuius hoc loco Dioscoridis meminit, uirgas longas profert, sine folijs, ualidas, difficulter fragiles, quibus uites ligant. Siliquis phaseolorum modo fert, & in ijs semina lentis formam habentia, florem luteum ueluti Leucoium, semen & flores cum aqua mulsa si bibuntur pondo obolorum quinq;, per superna purgant, ut Elleborus albus, sine periculo. Semen autem per infirna purgat. Virgæ uero ischiadicis prosunt: easdem uires Galenus quoq; tribuit genistæ, unde per spicuum omnibus fit, Sparto & genistæ, non obstante quod forma nonnihil distent, eandem inesse facultatem. Genistella uerò quam Germanicè Stechend ginst/ Erdpfrimen/ et klein Streich blůmen appellamus, astringentem cum amaritudine facultatem poßidet, ac proinde ualenter simulq; citra mordacitatem exiccantem.

Silybum. Cap. CXL.

SIlybon lata spina est, folia ferens chamæleonis albi. Hæc recens cum sale oleoq; cocta estur. Radicis succus drachmæ pondere potus, uomitiones ciet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Silybon nisi ea spina fuerit quam supra Chamaleontem nigram appellauimus, Germanis Eberwurtz dicta, quod tamen uerisimile non uidetur, cum ut Plinius tradit, in medicina usum nullum habeat, hodie peregrina ac incognita est.

Glans unguentaria. Cap. CXLI.

GLans unguentaria, fructus est arboris myricæ similis, magnitudine auellanæ nucis, cuius nucleus græcarũ nucum more tritus, humorem reddit, quo ad preciosa unguenta pro oleo utuntur. nascitur in Aethiopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido secus Iudæam. Præfertur plena, recens, candida, quæ facile delibretur. Ea drachmæ pondere pota, lienem absumit. cum lolij farina & aqua mulsa, podagricis illinitur. psoras lepras q; decocta in aceto, uitiligines & nigras cicatrices cum nitro, emendat. & cum lotio lentigines, uaros & papulas in facie, & cutis uitia tollit. uomitiones mouet. aluum cũ hydromelite resoluit. stomacho aduersatur.

aduersatur. Oleum quod ea exprimitur, aluum potu ciet. Cortex eius magis ad-
stringit, uerum tusæ & expressæ succus abstergentibus medicamentis adijcitur,
quæ aduersus prurigines & scabritias idonea sunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

βάλανος μυρεψική, id est, glans unguentaria, Myrabolanus quoq; Plinio dicta, ex Barbarica re-
gione allata, ben Arabibus dicta, hodie frequens, stomacho aduersatur, cum hydromelite pota carnis
huius drachma una est uomitoria: cum oxycrato autē iecur & lienem purgat, cum aceto autem (quo
maxime gaudet ad agendum) lepras, psoras, lentes, uitiligines, pruritum exterget, lieni & hepati indu-
rato illinitur cum farina aliqua siccante, ut erui lolij, lieni etiam prodesse scribit Gal. in theriaca ad Piso
nem. Carnis huius succo facultate calido utuntur aromatarij: id enim inodorum cum sit, omnibus susci
piendis odoribus est aptißimum, ut insipidum saporibus, & coloris expers coloribus. Id oleum Bala-
ninum Dioscoridi dicitur, ut supra suo loco ostendimus. Oleo expresso quod reliquū est magma terre
um, & amarum, incidit, terget, contrahit, stipat, ad prædicta etiam efficax, sed minus, Id autem uidetur
esse μυροβαλάνου πίεσμα, id est, expressum, quod cataplasmatis miscet Gale. li. 11. & lib. 13. Meth.
& bis lib. 9. comp. ph. partic. spleneticis remedijs, & ad scirrhosos lienis affectus adhiberi scribit
Gal. Quo in loco μυροβαλάνου tantum, aliquando μυροβαλάνου σαρκὸς, aliquando βαλάνου μυρε
ψικῆς leges, aliquando μυροβαλάνου ἄλευρον, id est, farina & puluis, & μυροβαλάνου λεπὸ χανα,
id est, putamen & cortex, & μυροβαλάνου λέπυρα κεκομμένα καὶ σεσησμένα, id est, myrabolani te
stæ & cortices incisi & tusi cribratiq;.

Omnia hæc ad splenicos scribuntur, ut sit credibile maximè de fructu eodem, scilicet Balano myre
psica, & eius partibus, omnia hæc intelligi.

Quam uero myrabolanum Arabicam intelligat Dioscorides, cui simulem facit fructum palmæ Ae-
gyptiæ, de qua nunc dicam, planè ignoro.

Nam Arabum recentiorum Myrobolani quinq; generibus distinctæ ueteribus indictæ putantur, &
Prunorum generi potius, quàm Balanorum, id est, glandium, aßignandæ sunt. Sunt uero hæc.

Citrini: Lutea. Nigra & Inda.

Empelitica, Emblici. Kebuli.

Beleetzica: Bellirica.

Lutea seu citrina refrigerant cholagoga.

Inda & nigra, melancholiam purgat & exhilarat.

Cepula phlegmagoga, uisum illustrat, coctionem iuuat, pectus purgat, hydropicis confert.

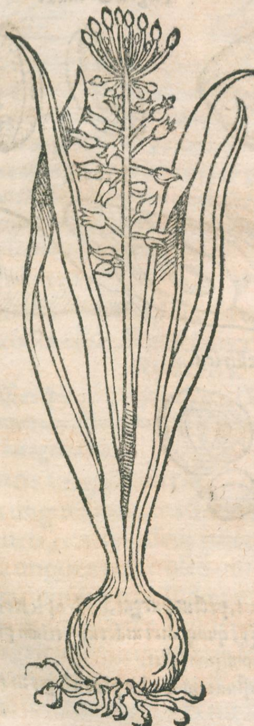
Empelitica (quæ Actuario ἀμπελιλίξα & ἔμβεξι, quoq; dici uidetur) etiam phlegmagoga,
uentriculum purgat & roborat, appetentiam reuocat, uomitum sistit.

Beleetzica empyos iuuat, hemorroides & capilli defluuium. De his plura leges in Arabibus.

Narcissus. Cap. CXLII.

Narcissum sunt qui ut liliū, lirium appella
rīt. folia porro similia, tenuia, multo mi
nora, et angustiora: caulis uacuus, et sine folijs,
sup̄ dodrātē attollit, flos albus, intus croceus,
in quibusdā purpureus: radix intus alba, rotū
da, bulbosa: semen uelut in tunica, nigrū, lon
gū. p̄batissimus nascitur in mōtib. suaui odo
re. ceterū porrū imitātur, atq; herbaceū uirus o
lēt. Radix cocta, siue estur, siue bibitur, uomi
toria est. ambustis igni prodest, cū exiguo mel
le trita. præcisos neruos illitu glutinat. luxatis
malleolis, diuturnisq; articulorū dolorib. trita
ex melle & imposita, subuenit. uitia cutis in fa
cie, uitiliginesq;, cū semine urticę & aceto ema
culat. cū eruo et melle, ulcerū sordes expurgat.
abscessus rūpit cōcoctioni repugnātes. infixa
corpori extrahit, illita cū lolij farina & melle.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Dioscorides hoc loco, ut Plin. li. 21. ca. 5. & 10. Narcissi
duo genera facit, licet à Theophrasto & Apuleio non nisi
unū genus cōstituatur: nisi ex floris diuersitate duplex eius
genus facere uoluerint. Est aūt Narcissus plāta congener
aut saltē similis lilio, quare quidā ipsum nō minus q̃ liliū, li
rion uocāt, ut tradit Diosc. Sunt qui hermodactylū esse ue
lint Narcissum, quorū opinioni nos nō subscribimus, cū scia
mus uulgarē hermodactylū esse hieronbulbū, qui et colchi
cō dicitur de quo supra egimus.*

Non

Non tamen omnino negamus ex hermodactylorum genere esse posse narcissum, cùm & ipsorum plura genera hodie reperiantur, ut supra depicta uides.

Cæterum dictus est Narcissus, autore Plinio, non à fabuloso puero, ut fingunt poetæ, sed à narce, quod torpor est, quoniam dolores & torpides capitis grauitates facit: idemq; testatur Symposij lib. 3. cap. Plutarchus dicens: Et Narcissum appellauerunt quasi neruos hebetantem, & torpides facientem grauitates, quapropter & Sophocles ipsum antiquum magnorum diuorum, id est, subterraneorum coronamentum uocauit.

Hippophaës. Cap. CXLIII.

Hippophaës, quo fullões uestes interpolãt, in sabulosis maritimisq; nascitur, surculaceo frutice, undiq; denso & largo. folijs oleæ, longioribus, mollioribusq;: inter quæ candicantes spinæ emicant, siccæ, angulosæ, interstitio quodã distantes. flores hæderæ corymbis similes, racematim cohærent, minusculi tamẽ, & molles, candidi, ex parte rubescentes. radix lacteo succo madet, crassa, mollis, amara gustanti. ex qua, perinde ac thapsia, succus eximitur, qui per se, & cum erui farina subactus, siccatur, & ad usum reconditur. Syncerus pituitas, bilem, aquasq; detrahit, oboli pondere: erui uero farina subactus, quatuor obolis, cum aquæ mulsæ dimidia hemina tritus datur. Radice & herba liquamentum depromitur, uti in thapsia. huius in purgationibus modus est drachma.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ricinus.

Hippophaës, aut Hippophyes, Lappago, Græcis ἱπποφαὲς: quidam Plinio asperugnem dictam putant. Theophrastus etiam ex tithymallo hippophaes optimum apud Tegeane confici scribit. Debent accommodatæ esse equorum naturæ, neq; ex alijs causis nomen accepisse: quippe quædam animalium remedijs nascuntur locupleti diuinitate ad gerenda præsidia: quæ hodie sit ignoratur.

Hippophæstum Cap. CXLIIII.

Hippophæston, id quod aliqui hippophaës appellant, nascitur eisdem locis quibus Hippophaës, estq; spinæ fulloniæ genus, humilis herba, sine cauliculo, sine flore: inanibus tantum capitulis: folijs paruis, spinosis: radiculas habens molles, crassas. Succus radice, folijs & capitulo exprimitur, & exiccatur. Datus, cui uoles, tribus obolis, in aqua mulsa, aquam pituitasq; detrahit. priuatim comitialibus morbis, neruorum uitijs, & orthopnœæ conuenit huiuscemodi purgatio. *Et hæc hodie peregrina & exoleta.*

Ricinus. Cap. CXLV.

Cici, aut croton, nomen accepit à ricini animalis similitudine. arbor prouenit paruæ ficus altitudine, folio platani, maiore, læuiore, & nigriore: ramis, caudicibusq; cauis, in arundinis morem: semine in uuis asperis, quod corticibus exutum, Ricinum animal repræsentat: ex quo oleum, nomine cicinum, exprimitur, cibis fœdum, lucernis emplastrisq; utile. Grana triginta numero purgata, trita potu, pituitas, bilem, aquã quę per aluum extrahunt. uomitiones mouent. sed iniucunda admodum est, & molesta purgatio: siquidem stomachum uehementer subuertit. Tusa & imposita, uitia cutis in facie, uarosq; expurgat. Folia cum polenta trita, inflammationes oculorum, tumoresq; leniunt, rigentes mãmas cohibent. eadem ex aceto illita, ignes sacros restinguunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κρότων. Latinè Ricinus, Cici.
Officinis Kerua, manus Christi, palma Christi, Cataputia maior.
Germanis Wunderbaum/ Creutzbaum/ Zeckenkörner.
Gallis palma Christi appellatur.
Itali uocant, Mirasole, & Girasole.

Ricinum à similitudine animalis fœdi (uulgo ein Zeck/) cum semine fruticis huius, appellant Ricinos.

Nusquam non seritur: apud nos in hortis ad arcendam effodientium talparum, ut uolunt: iniuriam, instar arboris paruæ prosilit, folio platani maiore, uel uitium, ramis caudicibusq; cauis, & in arũdinis modum fistulosis, semine in uuis asperis, quod corticibus exutum Ricinum animalis, effigiem repræsentat tam proxime ut si uiua adesset, plane Ricinus uideretur. de Ricino oleo lib. primo egimus.

Tithymali. Cap. CXLVI.

Platophyllos.

Dendroides.

Tithymali

Helioſcopius.

Cypariſsias.

Nux uomica.

TIthymalli genera ſeptem, quorum maſculus characias appellatur, ab aliquib. amygdaloides: alter, myrtites, qui fœmina exiſtimatur, eumq́ myrſinitenaut caryitē uocant: tertius, paralius, quē tithymalida appellarunt: alius, helioſcopius: quintus, cypariſsias: ſextus, dendroides: ſeptimus, platyphyllos dicitur. Characię caules ſupra cubiti altitudinem attolluntur, rubri, lacteo ſucco atque acri madentes. folijs oleæ circum ramos, anguſtioribus, & longioribus, radice craſſa, lignoſa, pendet in cacuminibus caulium, coma iunci, ſub qua caueolæ ſoliolis balnearum ſimiles, in quibus ſemen cōtinetur. naſcitur in aſperis & montib. Succus aluū purgat. trahit pituitā bilemq́, binis obolis in poſca ſumptis. et cū aqua mulſa, uomitiones mouet. Appetente uindemiarū tempore, ſuccus congeſtis ramulis, mox diſſectis, & uaſe cōcluſis, excipitur. Aliqui adijciunt farinā erui, & in paſtillos digerunt, qui erui magnitudinē impleāt. Alij in aridas ficos, ternas quaternàsue guttas inſtillāt, ut cū his inareſcāt: quas ad uſus recōdunt. Per ſe etiā tuſus in pila, & in paſtillos coactus reponit̄. Porrò cū extrahitur lac, neq́ quo uētus aſpiret, ſtare quenquā, neq́ manus oculis admouere cōuenit: ſed anteq́ colligas, corpus, prę ſertim faciē, collum, ſcrotumq́ genitalis, adipe aut oleo cū uino perungere. Fauces aūt exaſperat. quapropter catapotia cera aut decocto melle oblini par eſt, & hoc modo dari. binas tamē ternáſue ficos, purgationis gratia ſumpſiſſe, ſatis eſt. Recēs lac ex oleo, perunctos in ſole capillos euellit, renaſcētesq́ flauos & exiles efficit. deniq́ oēs perimit. Dētiū cauernis inclusum, leuat dolores. ſed cera dētes oblinendi, ne ſuo delapſu, fauces & linguā uitiet: tollit illitu impetigines, formicantes uerrucas, pēſiles, & quę thymi florē repręſentant. ualet aduerſus pterygia, carbunculos, phagedęnas ulcerū, gangręnas, fiſtulasq́. Legit̄ ſemen autūno, & ſiccatū ſole leuiter tunditur, fer ueſ[illegible]umq́ loco mundo reponitur. Folia itē ſiccantur. Semen & folia lactei ſucci effectū prębent, dimidio acetabulo pota. Sunt qui inueterant, admiſto cū lacte lepidio, et caſeo cōtuſo. Radix drachmę pōdere in hydromelite pota, per inferna trahit. decocta cum aceto, dentiū dolori auxiliatur, colluto ore. Fœmina, quam mirſyniten, aut caryiten uocarunt, ſimilis ſuapte natura daphnoidi: folijs myrti ſed maiorib. firmis, in cacumine acutis, & pungentibus: ramulos ab radice mittit dodrantales. fructū fert alternis annis, nuci ſimilē, mordaci guſtu. naſcit̄ in aſperis. Succus, radix, ſemē, folia, conſimilē antedicto ſortiuntur facultatē. ſed ad ciēdas uomitiōes inualidior hęc eſt. Aliud tithymali genus dicitur paralios, quē tithymalida, aut mecona aliqui appellauere. naſcitur in maritimis, ramis ſubrubētibus, palmum altis, quinis ſenisue à radice exeuntibus folijs lini, anguſtis, paruis

oblongis, in uersus quosdam digestis: capite in cacumine orbiculato, in quo semē uterum, uario colore emicat. Flos albus. frutex totus cum radice lacteo succo turget. Similes ad usus reconditur. Helioscopius dicitur, folijs portulacę, tenuioribus, rotundioribusq́; ramulis prodeuntibus à radice, quatuor aut quinq́, rubētibus, dotrantali altitudine, tenuibus, lactis copiosi plenis: capite anethi, semine uelut in capitulis incluso. Helioscopij nomen accepit, quoniam comas cum sole circumagat. circa oppida nascitur, potissimum in ruderibus. Colligitur succus semenq́; ut aliorum. Eædem quæ superioribus uires, non tamen usq́; adeò ualidæ. Cyparissias in caulem exit dodrātalem, uel maiorem, subrubrum: ex quo folia piceæ similitudine exoriuntur, molliora tamen, & tenuiora: & in totum nascentē picæam æmulatur, unde nomen traxit: candido succo madet, cui eadem uis quæ superioribus. In petris nascens, dendroides cognominatur. ampliter opacat. in cacumine frondosam spargens comam, succo lacteo prægnans, cauliculis rubentibus. folijs myrti tenuioris: fructu characiæ. Eiusdem effectus, cuius superiores, similiq́; modo reconditur. Platyphyllos, uerbasco similis est. Radix, succus, & folia, per inferna trahunt aquas. Pisces necat, tusus, & aquæ insparsus. Reliqua tithymalorum genera quæ suprà scribuntur, idem efficiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Septem statuuntur Dioscoride & alijs ueteribus testibus, Thitymalorum genera, prima Characias, hoc est, uallaris. Sic dicta quòd uallis & septis muniendis apta sit, à uallo, quod Græcis χάραξ dicitur: quæ sepium iungendarum idoneitas causa fuit, ut balthœum etiam, id est, cinctura sit dictum, fortè ea quam Germani uocant Beren milch. *Secundus myrtites quasi myrtacea à foliorum myrthi figura. Sicut à nucibus quibus similem fert fructum caryites & myrsites. Hunc fructum sunt qui nucem uomicam, Germanis* Kroneuglin *uocatam esse putāt. Tertius paralius, id est, marititimus dicitur, eo quòd maritimis nascatur locis. Quartus Helioscopius, id est, solisequus appellatus est tithymallus, eò q̃ coma eius ad solis cursum circumagatur. hic Germanis quibusdam dicitur* Sonnen wendende wolffs milch. *Quintus Cyparißias nuncupata est à foliorum cupreßi similitudine. Germani imitatione latine* Cypresſene wolffs milch *appellant. Sexta dendritis siue dendroides, id est, arborescens, à ramorum copia, & quòd ferè arborescat, Germanis* Die grôst wolffs milch *dicitur. Septimus platophyllas, id est, latifolius, à foliorum latitudine nominatur* Breyt bletterte wolffs milch.

Ex Tithymallorum generibus tria tantùm depicta damus, proferent fortè alij longè plura, nam etsi Dioscorides pluris species descripserit nobis incognitas, habemus tamē nos uicißim alias multas quas ipse non descripsisse uidetur.

Turbith officinarum.

Turbith Mesue quibusdam uidetur secunda species tithymalli. Laudant Arabes eius corticem albū, gummosum, uacuum, arundinaceum, recentem, frabilem: corrigunt zinzibere, & formatis ex eo trochiscis.

Genera tithymallorum habent acrem calidamq́; facultatem, inest uerò & amaritas, ex quarto itaq́; calfacientiū sunt ordine, & ualenter desiccant.

Pityusa. Cap. CXLVII.

Pityusam specie à cyparissia differre constat, & si tithymalorum generi assignetur. caulis suprà cubiti altitudinem assurgit, geniculatus: folijs piceæ, acutis, exilibus. flore paruo, uelut purpureo: semine instar lenticulæ, lato: radice crassa, candida, succo referta. quibusdam in locis frutex hic prę grandis inuenitur. Detrahit per aluum radix, drachmis duabus data in aqua mulsa. item seminis drachma. succi cum farina subacti cochlearium in catapotio datur, modus foliorum drachmæ tres.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Πιτυουσα, hoc est pityusa hodie omnibus herbarijs officinisq́; ac recentioribus medicis incognita, fruticosa est, caule suprà cubiti altitudinem assurgente, geniculato, folijs piceæ acutis exilibusq́;, flore paruo.

paruo purpureo, semen latum forma lenticuli, radicem madidam succo, quam quidam rhizotomi circu latores pro albi hellebori radicibus diuendunt. Scaphoni Germa. appellant. Actuarius turpenton uo cauit simpliciter. Pityusa bilem & pituitam per aluum detrahit, radix decocti hemina, aut seminis ligula in balanis &c.

Lathyris.

Cap. CXLVIII.

LAthyris, quam aliqui tithymalum appellant, eamq; tithymalorum numero adscribunt, caulem emittit cubiti altitudine, & digitali crassitudine, inanem. gignuntur in cacumine alæ, & folia in caule oblonga, amygdalinis proxima, latiora, & læuiora. quæ autem in summis ramulis exierunt, minora conspiciuntur, aristolochiæ, aut oblongæ hæderę figura. In cacumine fructum summis surculis gerit, triplici loculamento insignem, rotundum, ceu capparin, in quo grana* intercursantibus membranis inter se distincta continentur, eruis maiora, rotunda, quæ dum corticibus exuuntur, candida sunt, et gustu dulcia. Nullus radicis usus. totus frutex lacteo succo turget, uti tithymalus. Grana sex aut septem in catapotio, aut cum ficis aut palmulis deuorata, aluum purgant: sed aqua frigida postea sorbenda. trahunt autem bilem, pituitam, & aquas. Succus tithymali modo exceptus, eundem effectum prębet. Cum gallinaceo aut oleribus folia decoquuntur ad eosdem effectus.

*Adde tria purpurea.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λαθυρίς. Latinè Lathyris. Officinis Cataputia minor.
Germanis Spring körner/treib körner
Gallis espurge dicitur.

Sunt qui Lathyrin dicant Tithymali speciem esse, tum quòd similiter illis succum habeat, tum quòd eodem modo purget, uniuersaque illis facultate similis sit, nisi quòd semen gustantibus uideatur dulce, quod sanè etiam maximam uim purgatoriam obtinet. Calidum in tertio, et in primo humidam statuũt.

Peplus.

Cap. CXLIX.

PEplos frutex est lactei succi plenus, folijs paruis, ut rutæ, paulò latioribus: rotunda coma, ferè dodrantali, humi respersa: semine sub folijs rotundo, minore quàm candidi papaueris. pluribus scatet auxilijs, unicam radicem habet, superuacuam, ex qua fruticat. nascitur inter uites, & in hortis. colligitur messibus. siccatur in umbra, & continuè uersatur. fructus tusus & feruefactus reconditur. Bilis ac pituita detrahitur, acetabulo eius in hydromelitis cyatho poto. obsonijs inspersa conturbat aluum. muria conditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Peplum, Officinæ Esulam rotundam
Germani Runde wolffsmilch.
Galli Vineale reuelium uocant.

Græcis Πεπλος dicitur: inter uites et in hortis inuenitur frutex lactei plenus succi. folijs rutæ paulò latioribus, circinata coma, palmati, humi procumbente, fructu sub folijs rotũdo, tribus loculis discreto, in quibus semen nigrum, papaueris magnitudine continetur. Semine poto aluus soluitur, ac pituita detrahitur.

Peplis.

Peplis. Cap. CL.

PEplis, quam aliqui ſylueſtrem portulacam uocant, Hippocrates peplion, in maritimis maximè naſcitur, latè opaco frutice, candidi ſucci pleno: folijs ſatiuæ portulacæ, rotundis, inferne rubentibus: ſemine ſub folijs rotundo, uti in peplo, feruente guſtu: radice ſingulari, ſuperuacua, tenui: Colligi, & reponi ac dari, uti peplos, & ſale condiri ſolet. Eaſdem habet uires.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci πεπλίς. Latinè Peplis herba maritima, quæ & peplion, & portulaca ſylueſtris, hodie planè incognita, niſi ea fuerit quam hodie officinæ omnes ſoldanellam appellant ut quidā arbitrātur.

Chamæſice. Cap. CLI.

CHamæſicen aliqui ſycen nominant. ramos emittit quaternum digitorum, teretes, ſuccoſos, in terram deiectos: folia lentis, parua, peplum planè referentia, tenuia, quæ à terra non attolluntur. ſemine ſub folijs rotundo, ut in peplo neque caulem, neque florem promit. radice firmatur tenui, ſuperuacanea. Rami ex uiuo triti uuluę dolores ſedant, in peſſo appoſiti. tollunt tumores ac uerrucas omnium generum illiti. decoctorum cibo aluus reſoluitur. Succus ſimili effectu prodeſt. illitus contra ſcorpionis ictum auxiliatur. aduerſus caligines oculorum utilis, & hebetudines, incipientes ſuffuſiones, nubeculas, cicatrices, cum melle inunctus. In ſquallidis petroſisq; naſcitur.

De hac hodie nihil certi conſtat.

Scammonia. Cap. CLII.

SCammonia ramos ab una radice emittit trium cubitorum, multos, pingues, & qui nonnihil craſſitudinis pręſe ferant. folijs helxinæ, aut hędeiaceis, mollioribus tamen, hirſutis, & triangulis: flore candido, rotundo, in calathi modum cauo, graueolente: radice prælonga, craſſitudine cubitali, candida, graui odore, ſucco grauida. Legitur ad hunc modum ſuccus. Capite exempto, radix in teſtudinis ſpeciem cultro excauatur, quo fit ut in cauum confluat ſuccus, qui conchis demum excipitur. Alij ſcrobes in terra cōcamerato ſinu fodiunt, in quos, ſubiectis iuglandium folijs, profundunt ſuccum, ſiccatumq; extrahunt. Laudatur autem ſcammonium leue, nitidum, rarum, & colore quàmſimillimum taurino glutini, fungoſum, tenuibus fiſtulis, quale ex Myſia regione Aſiæ deportatur. Nec attēdere ſolum par eſt, ſi linguæ tactu albeſcat (hoc enim euenit adulterato, quod admiſto fit tithymalli lacte) ſed longe magis antea narratis. item ſi non uehementer linguam exurat, id quod miſti tithymalli argumentum eſt. natione autem Syriacum & Iudaicum deterrima habentur, grauia, denſa, erui farina & tithymalo uitiata. Succus drachmę unius aut quaternum obolorum pōdere hauſtus, ex aqua pura uel mulſa, per inferna bilem & pituitam extrahit. ad reſoluēdam aluum binos obolos cum ſeſama, alioue ſemine, ſumpſiſſe ſatis eſt. dantur efficacioris purgationis cauſa, ſucci tres oboli, cum duobus ueratri nigri, & aloës drachma una. Fiūt purgatorij ſales, drachmis uiginti ſucci ſcammoniæ, in ſenos ſalis cyathos adiectis: Horum modus proportione uirium: integer quidem, tria cohlearia, medius duo, minimus unum. Radicis drachma una aut altera purgat, cum ijs quæ retulimus. Nonnulli decoctum radicis ebibunt. Coquitur in aceto, & cum hordeacea farina teritur, cataplaſmate iſchiadicis utili. Partus enecat ſuccus, uuluæ in lana ſubditus, tubercula diſcutit cum melle aut oleo illitus. decocto in aceto perunctę lepræ abiguntur. diuturni capitis dolores ex aceto & roſaceo perfunduntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Scammonium quoniam cæteris præſtat, quod in Colophone (quæ inſula eſt Ioniæ, Apollinis oraculo nobilis) gignitur, ideo & Colophonium nominatur. Itaq; eiuſmodi ſuccus, qui in quotidiano medicinæ uſu ad purgationes præſtantem & maximam uim habet quatuor modis colligitur apud Meſuen, duobus tantum Dioſc. Vis bimo nec antea nec poſtea Medicinas omnes exacuit, & ſtomacho (ut Galenus

lenus scribit) inimicum est, atq; eius dissolutionem facit. Recentior autem Græcia & officinæ nostræ, lachrymā hanc, quo minus stomachū offendat, in cotoneo malo decoquunt, atq; tum illā Diacridion, quasi dicas, lachrymulam uocāt: hæ uerò corrupto uocabulo diagredion appellant. Plinio præter Colophonium commendatur & Mysium, Prienennse, specie nitidum, & quàm simillimum taurino glutini, fungosum, tenuißimis fistulis, citò liquescens, uirus redolens, gummosum, linguæ tactu lactescens, quàm leuißimum, cùm diluitur albescens. Dosis ultima Scammonij per se. Mesue sunt grana 12. Aetio scrupuli duo, uel, ut inquit, pro uirtutis ratione maior aut minor. Galeno & Oribasio exhibetur pondere drachmæ unius. Dioscorides quoq; integram drachmam non ueretur offerre: sufficere tamen ad soluēdum aluū dicit duos obolos. Quod si efficacius purgare, uel ut ipse inquit: quaterni oboli, cū duobis ueratri nigri, et Aloes drachma una, si ipsum Dioscoridē sequamur, dari possunt. Ego, inquit Manardus, licet nunquam sim ausus tantum dare, duodecim tamen grana transcendere non sum ueritus, scioque quosdam scrupulum integrum hausisse sine noxa.

Chamelæa. Cap. CLIII.

CHamelæa surculosa fruticat, ramis dodrantalibus. folia oleæ similitudinem habent, tenuiora* & amara, quæ gustata linguam mordent, & arteriā deradunt. Detrahit pituitam bilemq;, folijs præsertim in catapotia deuoratis: nanq; duæ absinthij partes, adiecta chamelææ una, hydromelite excipiuntur, & in catapotia coguntur: ea autem in uentre nō liquescunt: siquidem quotquot fuere deuorata, regeruntur. Folijs cum melle tritis sordida ulcera & crustosa repurgātur.

*Alij addunt densa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Officinis & recentioribus Herbarijs Leo terræ, aut linum syluestre, item oliuella.
Germanis Zylandt Gallis boys Gentil appellatur.
Plura uide in annotationibus nostris in caput proxime sequens.

Thymelæa. Cap. CLIIII.

THymelęa est, qua granum gnidium, quod est semē ipsius, colligitur. hoc Syri* apolinum uocant, quoniam satiui lini frutex suapte natura similitudinem referat: uirgas ædit perpulchras, multas, tenues, tripedaneas: folijs chameleæ, angustioribus, & pinguioribus, uiscosis, gummosisq; si mordeantur: flore candido: fructu myrti in modum rotundo, qui inter initia uiret, et tādem rubescit. inuolucrum fructus durum, foris nigrū, intus albam. Hoc per inferna bilem, pituitam, aquasq; detrahit, si uiginti granorum pars interna bibatur: uerum fauces adurit. Itaque cum farina aut polenta, aut in uuæ acino dari debet, aut melle cocto obductum deuorari. qui ægrè desudant, trito semine cum nitro & aceto, inunguntur. Folia quæ peculiariter cneorum appellantur, per messes colligi debent, & siccata in umbra recondi. Quibus dare libeat, antea tundere, & neruos eximere conuenit. illitum acetabuli modo cum diluta uini potione, aquam extrahit. mediocrius purgat, addita lente cocta, au cō tritis oleribus. Thymelææ farina uuæ acerbæ succo excipitur, & in pastillos diuiditur. herba stomacho infesta. partus imposita necat. Nascitur in montibus & asperis. Hallucinantur qui coccon gnidium fructū esse chamelææ existimant, decepti quadam foliorum similitudine.

*Euboes.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Thymelæa cuius mentionem hoc loco Dioscorides facit, est Mezereon Mesue & officinarum, ut patet conferenti fructum, myrti baccæ æmulum utriq;, quod Granum gnidium dicitur Dioscoridi, officinis Coccum gnidium. Germanis Kellers hals. Foliaq; oleæ similia faciunt ambo, sed angustiora. Diosc. maiora, Mesues. ramos Mesuæ bicubitales, Dioscoridi tripedaneos, Cùm hi Chamelææ

(quam

(quam nonnulli Mezereon putant) sicut dodrantales et palmo tantum alti: unicam autem thymelæam facit Dioscorides: multas Mezerei species facit Mesues.

Sambucus.

Ebulus. Attich.

Cap. CLV.

Sambucus. Holder.

SAmbuci duo genera. Vnum in arborem assurgit, surculos spargens arundinaceos, teretes, cauos, candicantes, proceros. folia iuglandis, terna quaternáue, ex interuallis circa ramos exeũt, grauia odore, minutim in ambitu secta: & in ramulorum cacuminibus cauliculisq; circinatæ umbellæ, quæ florem candidum pariunt, mox acinum terebintho similem, in nigredine suppurpureũ, racemosum, succo madentem, uinosumq;. Alterũ genus, chamæacte uocatur, Romanis ebulum, longe humilius est, magisq; herbaceo generi assignandum, caule quadrãgulo, geniculato, folijs amydalę, ex interuallo longioribus, geniculatim expansis, pinnatisq;, grauecolentibus, in ambitu serratis: muscario sambuci, flore & acino eiusdem: radice nititur longa, crassitudine digitali. Eadem utriusq; uis, & usus exiccans, aluo detrahens aquam, stomacho inutilis. Folia olerum more coquuntur, ad pituitam bilemq; detrahendam. Caules teneri in patinis cocti, eadem efficiunt. Radix in uino decocta, et in cibis data, hydropicos adiuuat. prodest uiperarum morsibus, eodem pota modo. uuluas emollit insidentium decoctio: patefacit earum spiracula, & uitia corrigit. Acini in uiuo poti eodem funguntur munere. denigrant capillos illiti. Folia, si prætenera ac mollia ex polenta illinantur, inflammationem mitigant. ambustis & canis morsibus illitu prosunt. ulcera quæ dehiscunt in fistulam, agglutinant. ijs qui podagra tentãtur, cum seuo taurino aut hircino prosunt illita folia.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sambucus uel sabucus Græci Ακτῆ. Officinis Latinum nomen seruauit. Germanis Holder/Flader. Gallis Seu, suoisean dicitur. Ebulus Græcè χαμαιάκτη. Officinis genuinum seruauit nomen. Germanis Attich, Gallis Hieble appellatur.

Vtraq; Sambucus, & arborescens & herbacea, exiccandi, conglutinandi, modiceq; digerendi facultatem obtinent. Paulus Aegineta hæc adijcit. Potæ & manducatæ aquam per aluum educunt, propter quam causam quia purgatoriam uim habent de ipsis hoc libro agit Dioscorides, cum alioqui recenseri debuerant inter arbores.

Picnocomum.

Picnocomum. Cap. CLVI.

PIcnocomon constat erucæ folijs, acrioribus, scabris & crassis: caule quadrangulo: flora ocimi: semine marrubij: radice nigra, aut pallida, rotunda, exigui mali figura, terram redolente. Inuenitur in saxosis locis. Semē grauia somnia & tumultuosa facit, drachmę instar potū. tumores discutit, illitū cum polenta. spicula, adactosq; corpori aculeos, extrahit. Folia illitu tubercula, panosq; discutiunt. Radix eius in aqua mulsa duū drachmarū pondere, aluū soluit & bilem extrahit.

Picnocomon hodie planè neglectum & incognitum.

Apios. Cap. CLVII.

APios iuncos duos siue tres spargit, rubros, tenues, qui à terra parum attolluntur: folijs rutæ, oblongioribus tamen, & angustioribus, herbaceis: semine paruo, radice hastulæ regię* in formam pyri turbinata, rotundiore tamen, succi fœcunda, intus habet corpus candidum, extrà cortices nigros. Superior pars eius uomitione bilem pituitasq; extrahit: inferior per aluum. tota utrinque purgationes mouet. Succum si libet eximere, tusa radix in fictili mergitur, & agitata aqua, quod supernatat pinna selectum, exiccatur. Purgat utraq; parte is succus, sesquiobolo potus.

*Sphondilij.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Apion, cuius picturam damus, Fuchsio falsò Germ. Rokelkern/erdtnuß/sew brot/siue schwein brot appellatur, nominibus scilicet rebus alijs dicatis, ut Cyclamini & ornithogali. radicis similitudine quadam deceptus, quo igitur nomine Germanico siue Gallico hodie appelletur scire nondum potu.

Colocynthis. Cap. CLVIII.

COlocynthis sarmenta foliaq; satiui cucumeris emittit, per terram repētia, diuisa, fructum in speciem mediocris pilæ cōglomeratū, uehementer amarum: quem legere oportet, cùm cœperit in pallidum colorē permutari. Medulla fructus purgatoriā uim habet, si quatuor oboli cum aqua mulsa, melle cocto, myrrha & nitro excipiantur, & cogantur in catapotium. Arefactæ pilę teruntur, & infusæ clysteribus prosunt neruorū resolutioni, coxendicū doloribus, & coli uitijs, ut quæ bilem, pituitam & strigmenta, interdum etiam cruorem eliciant. fœtus admotæ enecant. dentium dolorē tollit, si una repurgetur, & luto oblita cū aceto & nitro inferuescat, hocq; iure decocti dentes colluātur. si aqua mulsa aut passum in eadem incoquatur, & sub diuo refrigescat, potu crassum humorem & strigmenta alui detrahet. stomacho supra modum aduersatur. subdita ex ea balano, alui excrementa eijciuntur. Virentis succo utilissimè ischiadici perfricantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κολοκυνθίς. *Latinè Colocynthis, cucurbita syluestris. Officinis corrupte Coloquintida. Germanis Coloquint. Gallis Corge sauuage, coloquinte.*

Mesue duplex genus Colocynthidis constituit. Nempe marem & fœminam, Mas grauis, durus, asper, nigricans, & lanuginosus est. Fœmina eidem autori præfertur mari, præsertim magna, siue ut dicunt, grossa, lenis, laxa, candida, leuis, & perfectè matura: et cuius pars interior, siue medulla, pulposa, laxa, læuis, hoc est, non aspera & insigniter alba est. Optima Venetijs emitur Colocynthis, & quæ ex orientalibus regionibus, utpote calidioribus, ad nos aduehitur. Quæ apud nos nascitur, inefficacior est, & ægrè aluum soluit. Cæterum probatissima syluestris huius Cucurbitæ medulla, siue, ut loquuntur, pulpa, antequam in usum assumatur. primum incidenda est, deinde terenda diligenter, & sæpius cribranda. At usus tempore rursus cum mulsa mortario exquisitissime subigenda, id enim illi, inquit Aetius, peculiare est, ut trita antequam madefiat, subtilissima appareat: sed post mulsæ infusionem ita intumescat, ut qui uideat, cribratam minimè putet. Quoddam igitur frustulum eorum quæ intumuerint, sæpe uentri aut stomacho inhæret, sæpius tamen intestinorum anfractibus implicatur. Cumq; sit naturaliter acris & mordax, ulcerat intestina, parit & contractiones. Propterea exquisitissima diligentia ad ultimã minutiem redigenda est. Sed mulsæ prius aut rutæ decocto infunditur, tum exiccata in puluerem redigitur. Paulus & Auicenna, quem est Mesue secutus, ipsam Colocynthida etiam plurimum teri uidetur. Serapion autẽ, sed malè, contrarium asserit, eam uidelicet non multum esse terendã. Dosis pulpæ colocynthidis ad summa est, decem ceratia, Mesue. Paulus drachmam integram dare non ueretur, quæ eiusdem sententia. pendet ceratia decem et octo. Datur Aetio Colocynthidis medulla scrupulorũ duorum pondere, ex duobus mulsæ cyathis. Imbecillibus tamen inquit, scrupulus sufficit. Quatuor obolis sumptu purgat hoc loco Dioscoridi, melle cocto, myrrha & nitro excepta, atq; in catapotium coacta.

Pituitam, bilem, & strigmenta Dioscor. purgat: bilem uerò & muccos, non à sanguine, ut elleborus scammonium, sed à neruis & neruosis partibus, Paulo. Danda quibus caput est læsum & meninges, aut pericraneon, uertiginosis, hemicranicis epilepticis, apoplecticis, cynico spasmo, asthmaticis, orthopneicis. Paulo.

Cum oleo spinæ affricatum lumborum & coxarum dolores sanat & alia multa potest Diosco. Pli. Galen. Paul.

Epithymum. Cap. CLIX.

EPithymon, flos est è thymo duriore, satureiæ simili. capitula habet tenuia, & leuia, & in eis caudiculas, quasi capillamenta. Potum cum melle detrahit pituitam, bilemq; atram, per inferna. Priuatim prodest melancholicis, & inflatis, acetabuli mẽsura, ad quatuor drachmas, cum melle, sale, & aceti exiguo. Plurimũ in Cappadocia & Pamphylia gignitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Epithymum Græcorum est flos thymi satureæ similis, calidus siccus gradu tertio, omnia potest quæ thymus, sed efficacius, ob id illius penuria hoc uti licet, mensura tamen maiore. Datur Epithymũ drach. 4. cum sero lactis uel mulsa, ad educendum humorem melancholicum. Horum loco si Arabum Epithymo, hoc est, cassuta thymo innata, ut satureiæ seu thymbræ Epithymbrum Actuario dictum, & hyssopo, & maioranæ epyssopũ: & orobo orobãche, & lino liãnche. uti libet, quia uires cum thymi flore easdem illi Plinius ueterũ solus tribuit: dabitur cũ Mesue ob imbecillitatem à drach. quatuordecim ad drach. uiginti. Epithymus autem Arabum, ut thymus, est duplex, hortẽsis, & hoc calidior, siccior mõtanus.

Alypum. Cap. CLX.

ALYPON surculosa herba est, subrubra, gracilibus ramulis: tenuibus folijs: flore molli, leui, & copioso: radice betę, tenui, referta, acri succo: semine Epithymi: gignitur in maritimis, maximè Lybiæ, quàm largissima.

gissima: quanquam alibi quoque plurima prouenit. Semen atram bilem deijcit, si mensura epithymo pari cum sale & aceto sumatur, uerum interanea leuiter exulcerat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Alypon uel pityusam Dioscoridis esse Turbith uel Turpetum Actuarij quidam arbitrantur, quam etiã Turpet à barbaris uocari scribit Diosc: nec fortè uox ea cũ Leoniceno & alijs quibusdam expungẽda ex Dioscoride fuerit, quũ alias plerasque appellationes barbaras interponat. Turbith autẽ Mesue, ut suprà monuimus, ab hoc diuersum est, et quibusdam uidetur secunda tithymali species. Alypion uel Alypia aluum soluit, in aqua mulsa, Plinio, addito sale modico. Minima potio est duarum drachmarum: media quatuor: maxima sex, ea purgatione, quibus datur ex gallinacco iure. Depellitur atra bilis semine, Diosc. si mensura Epithymo pari, cum sale & aceto sumatur. purgat autem maximè bilem atram, qua purgata animi tristitia in melancholicis pellitur à qua ui seu facultate potuit illi nomen fieri. Est enim Græcis Alypon, quod tristitia doloreque caret, aut liberat.

Empetrum seu calcifraga. Cap. CLXI.

EMpetron aliqui phacoides uocant, nascitur in montibus et maritimis, salso gustu. sed quo propius terreno fuerit, amarius sentitur. Trahit bilem, pituitam, & aquam, si bibatur in iure aliquo, aut hydromelite.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quale fuerit huius herbæ folium apud Dioscoridem, animaduerti nullo modo potuit. quòd corrosi in hac parte Græci fuere codices, ita ut in ipso uerborum contextu spaciolum inane uacabat. ab alijs uerò describitur herba sesquipedalis, geniculatis cauliculis, succulenta, folio marini roris, nisi quòd multò carnosius & rarius, semine corymbis dependentibus, fœniculi effigie, flusculo luteolo, singulari radice, exili & breui, odore gustuque salsis Galliæ uulgus quòd medijs erumpat saxis, perce, pierre, hoc est perforipetram. Sanctones rumpe pierre, id est, rumpi petram, multi marinam cristam, quod montium iuga & scopulorum crepidines ea uestitæ cristentur, aliã tamen omnino ab ea, quã cretam appellant marinam. Frequens est in Maßiliensi ora, neque non in maritimo Sanctonum tractu. Germaniæ uerò peregrina. Hallucinantur qui eam herbã officinæ saxifragam albã, Germani Weiß & hohen steinbrech appellant, Empetrum esse contendunt, notis omnibus supradictis apertiß. reclamantibus, nempe caulem habet lanuginosum, subrubicundum, folia exigua, rotunda, in extremitatibus incisa, flores candidos, radicem exilem, cui granula Coriandri seminis quantitatem referentia adhærent, partim alba, partim rubra, quibus officinæ pro semine eius utuntur. hæc urinam mouet, calculos frangit & conterit. Stranguriæ itaque confert: abstergit enim expurgatque, & quæ in uenis est crassicíem, sicut alia omnia, quæ amara sunt, incidit. Menses quoque cit, crassaque ac glutinosa ex thorace educit. hanc quidam arbitrantur pseudobunion esse Dioscoridis.

Saxifraga alba.

Vitis syluestris. Cap. CLXII

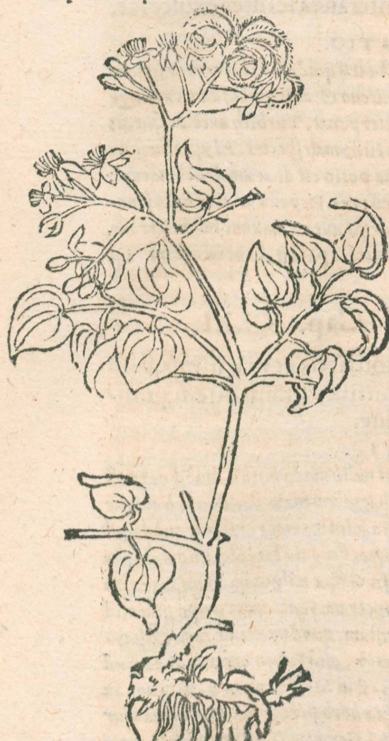
VItis syluestris sarmenta uitis modo prælonga emittit, aspera, lignosa, rimoso cortice: folijs hortensis solani, longioribus ac latioribus: muscoso flore, & capillaceo: fructu exiguis uuis simili, post maturitatem rubente rotunda est acinorum facies. Feruefacta radix in aqua & in cyathis duobus uini aqua marina diluti pota, humorem alui ciet. ideo hydropicis datur. Vuæ eius, uitia cutis in facie, & maculas omneis expurgant. Enascentes uiticulæ, cibi gratia, sale condiuntur.

NOMINA ET EXPLICATO

Syluestris uitis quibusdam ea uidetur cuius picturam exhibemus ut delicet quam suprà clematin alteram fecimus, uulgo Nielen/ Lienen/

Nyelen/Lyenen

Gallis hardea & uiorna appellata, quam Fuchsius falsò pro uite nigra depinxit quid aūt hac controuersia statuendū Doctiores iudicent

Vitis alba. Cap. CLXIII.

Vitem albam aliqui bryoniam uocant. Folijs uiticulis, pampinisq́; satiuā uitem imitatur, sed hirsutiora sunt oīa. ea quos ꝓpe se nacta sit frutices, suis clauiculis cōplectitur. fructus rubēs in uua dependet, quo coria pilis spoliant̄. Ex ea asparagi, qui prima germinatione exeūt, decocti in cibo, aluū & & urinā cient. Folia, fructus, radix, acrē uim sortiūtur. itaq; ulcerū phagedęnis, gāgręnis, chironijs, putrentium tibiarū tędio, efficaciter ex sale illinuntur. Radix corpus abstergit, & cutem erugat. uitia cutis in facie, uarosq́; lentigines & cicatrices nigras emēdat, cū eruo, creta Chia, & fœnogræco. eodē effectu prodest decocta in oleo, usquedū liquescat. sugillata tollit, reduuias cōmittit. inflāmationes discutit illita ex uino. suppurationes rūpit. medicamento aptē immiscet̄, quod carnē exest. infracta ossa extrahit, trita & imposita: datur comitialibus in potu drachmę pondere, quotidie, anno toto. ꝓdest attonitis, & uertigine laborantibus, cōsimiliter assumpta. cōtra uiperarū ictus pota drach. duabus, auxiliat̄. partus necat. mentē interdū subturbat. fœminarū locis apposita, ꝑtus secundasq́; morātes trahit. cit urinā pota: eclegma ex ea fit cū melle, difficile spirantibus, strāgulatu oppressis, tussiētibus, uulsis, ruptis, & laterū doloribus lienē ternis obolis pota ex aceto triginta diebus, consumit. illinitur ad eadē cū fico. ad muliebres insessus decoquit̄: siquidē uuluas purgat, sed abortum facit. Succus è radice uerè exprimitur, qui trahit pituitam, cum aqua mulsa potus. Ad psoras & lepras semen efficaciter illinitur. lactis abundantiam facit succus eius, si cum tritico decocto sorbeatur.

Bryonia.

Græcè ἄμπελ☉ λευκή. Latinè Vitis alba. Officinis Bryonia. *Germanis* Schmertz wurtz. Zaun ruben/ wilder zitwar. *Gallis Colubrine, coleure, dicitur, fortè quòd in hac colubri sæpe stabulantur.*

Calctū multū Bryonia baccis rubentibus, quibus depilat, & ob id coria dē antib. est utilis, et quicquid attigerit, rubrificat ignis modo, unde Gallis quoque ignis ardens, corū idiomate, du feu ardant, tota planta dicitur. Galen: fructus eius maturitate ruber, racemosus, est Psilotrum ut planta ipsa. Nam ἄμπελον λευκὼν βρυωνίαν καὶ ψίλωθρον καλοῦσι. *Gal. lib. simpl. tamen* ἀμπελον λευκὴν & βρίωνίαν *separat lib. 1. comp. ph. part. in pilos corpentibus medicamentis.*

Vitis nigra. Cap. CLXIIII.

Nigra uitis, quam alij nigram bryoniam uocant, folia fert hederæ, sed maiora, smilaceis proxima: caules etiam cognatos, capreolis suis arbores, quasi adminicula, comprehendit. fructus racematim cohærent, qui inter principia uirent, & post maturitatem nigrescunt. radix foris nigra intus buxeo colore nitet. uiticulæ quæ primo germinum partu erumpunt, in olera recipiuntur. Menses pellūt, urinas

cient. lienē absumunt. uertiginosis, comitialib. neruorū resolutione tentatis, prosunt. Radix eadē, quę uitis alba pręstat, sed inefficacius. Folia cū uino exulceratis iumentorum ceruicibus commodissime illinuntur. luxatis itidem imponuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Falluntur Fuchsius & alij, qui nigram uitem aliam eße plantam ab alba differentem arbitrantur, cùm eadem sit colore, in radices quæ huic nigra alterius alba, & fructu tantum differunt, quem alba uitis rubrum, nigra uerò nigrum præfert: alba uitis rubro fructu in agro Argentinēsi, nigra uerò radice & fructu nigro in Norico copiosiß. proueniunt. simul nascentes nusquam reperi.

Cap. CLXV.

FIlix folia sine caule, sine fructu, sine flore, ex uno pediculo, cubitali lōgitudine, multifida, et lateribus pinnata, subgraui odore. radice per summa cespitū nigra, oblonga, filices multas fundente, subastringente gustu. nascitur in montibus & saxosis. Radix latas tineas excutit, sumpta drachmis quatuor ex aqua mulsa. melius si cum scammoniæ aut ueratri nigri totidem obolis detur. sed qui sumūt, allia pręgustare debent. laborātes lienis incremēto recreat. radix & potu et illitu cū axungia uulneribus sagitta arūdinea factis, est auxilio. Cuius rei pbatio talis fertur: Peribit filix, quā per ambitū sata copiosior arūdo coronet. & contrà, euanescens abibit arundo, quā obsepiēs multa filix in orbē cinxerit. Filix fœmina folijs est filicis, surculosis, altioribusq;, & quę nō singulari, ut illa, pediculo fulciant: radicib. longis, pluribus, obliquis, quæ ex nigro in luteū flauescūt; aliquę etiānum rubrę inueniunt. Pellunt lata interaneorum animalia cum melle eclegmate sumpto. potæ cum uino drachmis tribus, teretes tineas eijciunt. datæ fœminis, sterilitatem faciunt. & pręgnantibus abortum, si supergrediātur. Farina humidis ulceribus et cicatrici repugnantibus inspargitur. iumentorū ceruicibus medetur. Folia recentia in oleribus cocta manduntur, ut uentrem emolliant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Filicis Plinio ut Dioscoridi duo genera nec florem habent, nec semen unum πτέρις Græcis, Latinè filicem maiorem. Germani Hohefarn. Galli osmundā regalem uocant, cuius ex una radice complures exeunt filices, bina etiam cubita excedentes, non graues odore. Alterum genus Græcis θηλύπτερις. Latinis Filix fœmina. Germanis Nider farn. Gallis fugera, feuchiere, dicitur.

Nascuntur ubiq;, maximè uerò frigido solo. Filicis radix maximè utilis, amara, subastringens, lūbricos latos necat, partum mortuum eijcit, ulcera ualenter sed sine morsu siccat imposita, hepatis meatus probè terget sine manifesta calfactione aut refrigeratione.

Filicula, siue polypodium. Cap. CLXVI.

FIlicula nascitur in montosis petris, & uetustis arborum caudicibus, præsertim quercuum, palmi altitudine, filici similis, subhirsuta, non tenui perinde diuisura. radix pilosa, in qua continentur cirri, ceu polyporū, crassitudine digiti minimi, coloris intus herbacei, austera aliquantū, & gustu subdulcis. Purgandi uim habet. coquitur cum gallina, aut piscibus. aut beta, aut malua, ad aluū soluendam.

Polypodium.

aridæ farina aquę mulsæ insparsa, detrahit bilem & pituitam, trita luxatis efficaciter illinitur, & aduersus rimas quæ inter digitos fiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πολυπόδιον. Latinè Polypodium.

Genuinum nomen officinis retinuit.

Germanis Engel süß.. Gallis Polypode dicitur.

Melius & efficacius est Polypodium quod in uetustis arborum, & maximè montanarum quercuũ nascitur, quam quod in petris inuenitur de quo hoc loco Diosc. agit. Hoc enim superfluam habet humiditatem, et (ut inquit Mesue) indigestam, quæ flatus, nauseam & stomachi subuersionem excitat. illi autem querno polypodio, de quo in capite mox sequenti, bonitatis notas octo Mesue attribuit, sed obscure multum, & non conformiter bonis auctoribus. Deligendum itaq; censemus Polypodium illud, quod eas habeat proprietates, quas alij iam aßignauimus. Dosis Polypodij est Mesue à drachmis duabus usque ad aureos quatuor. Aetius expurgatæ radicis scrupulos sex, qui in aqua mulsa præferbuerint, exhibet. Oribasius drach. duas coquit in ptisanæ succo, datq; bibendum succum. Sunt qui unciam integram dederunt sine noxa. Polypodij radix dulcis, & austera, multum siccãs, sed sine morsu, purgandi uim habet Gal. bilẽ, pituitamq; trahit, Dioscorid. in quo non bilem sed Melancholiam legit Serapio: sic & Mesues, & alij post eos pleriq;, Melancholiæ purgatricem uim tribuunt. Sic crassum, solidum, cirrosum, ex rubro nigrescens, colore intus herbaceo, ut pistaceum recens, quercubus innatum potiusquàm saxis & muris: alijs contrà uidetur, nisi astringendum sit.

Cnicus Carthamus.

Dryopteris. Cap. CLXVII.

DRyopteris nascitũ in ueterũ roborum musco, filici similis, multò minore foliorũ incisura, radicib. inuicem implexis, hirsutis, gustu acerbis, in dulcedinẽ uergentibus. Psilothrũ est cum radicibus trita: illinitur enim primum usquedum sudorẽ euocet, mox sudor abluitur, & recens imponitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hæc omnino ea uideretur quã hodie officinæ & Herbarij Polypodium quercinum, Germani eych faren appellant, nisi uiribus eam ab hac seiunxisset. Psilothrum etenim non est nostrum Polypodium.

Cnicus. Cap. CLXVIII.

CNICVS folijs constat oblongis, per ambitum diuisis, asperis, spinosis, caule sesquipedali: capitulo magnitudine grandis oliuæ: flore croci: semine candido,

candido, alioqui rufo, longo, anguloso. Huius flore in obsonijs utuntur. Seminis tusi & expressi succus, cum aqua mulsa, uel iure gallinacei, aluum purgat: sed stomacho aduersatur. ex eo autem fiunt offulæ, quas placentulas uocant, adiectis succo amygdalis, nitro, aniso, & melle decocto. quæ aluum emolliunt. Hæ in partes quatuor finduntur, quæ nucis iuglandis magnitudinem impleant: è quibus ante cœnam duas uel tres sumpsisse satis est. Ratio temperandi hæc est: cnici candidi sextarius, amygdalorum tostorum & delibratorum cyathi tres, anisi sextarius unus, aphronitri drachma una, cum carnibus triginta caricarum. Seminis succus lac cogit, & magis ipsum resoluendæ alui facultate donat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κνῆκος. Latinè Cnecus uel Cnicus. Officinis Carthamus. Crocus hortensis. Germanis wilder Saffran/Veldtsaffran/Flor. Gallis Saffran bastart appellatur.

Semen Carthami ex sententia Mesue eligendum est. candidum, planum, hoc est, læue, grãdiusculum, & plenum, cuius medulla est unctuosa & pinguis, cortice tenui. Paulus coquit drachmas quinq; medullæ Carthami, cum Ptissana, & paucis salibus, ut educata quam. Cnici semen calidum, ordine tertio, purgat pituitam, ut cap. 5. li. 2. sim. docet Gal. & li. 5. sanitatis tuendæ: in diacnico compositione: nihil tamen aut minimum harum uirium in consueto nobis semine Cnici expertus, fortè quòd à regionibus calidioribus non sit allatum, sed in nostro agro natum, Carthamus Gazæ cum uulgo appellatur.

Mercurialis. Cap. CLXIX.

Fœmina. *Mas.*

Lynozostis, aliqui parthenion, alij hermu batonion appellant, folijs constat ocimi minoribus, helxinæ cognatis: ramulis duplici geniculorum nodo cinctis, alarum cauis multis, fructu fœminę, copioso, quandam racemorum speciem præbente: mari, è foliorum sinu dependente, paruo, rotundo, ceu binis testiculis unà cohærentibus. frutice dodrantali aut maiore. Vtraq; in oleribus manditur, ad aluum ciendam. cocta in aqua, e poto iure, bilem aquamque detrahit. constat ut mares gignantur, hunc facere: ut fœminæ, illam: si à purgatione bibantur, & trita folia genitalibus admoueantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Duo mercurialis gẽra, masculus et fœmina, quæ efficacior, utriusq; picturã dãus: mas q Græ. ἑρμοῦ πόα ἢ λινόζωστις ἄῤῥην uocatur, hũilior, folio nigriore cõstat, fœtu ꝑpter genicula rariore, breui, cõtorto,

in binos ueluti testiculos coëunte, fœminæ coma albicat, fructu copioso, solu to & candido, quandam racemulorum imaginem præsentante, Græcis λινό ζωσις θύλεια dicitur. Vtraq; officinis Latinum nomen seruauit. Germani Bingelkraut/Bengelkraut/& Scheyßkraut appellant. Mercuriali omnes duntaxat ad uentris purgationes utimur. Verumenimuero si quis eius facere periculum uolet in cataplasmate, sanè digerentis admodum facultatis esse experietur.

Cynocrambe.

Cynocrambe. Cap. CLXX.

* Caput hoc additum ui detur.

Cynia aut Cynocrambe, cauliculum binum dodrantum altitudine emittit, molle, subalbidum. folia mercuriali aut hæderæ similia, certis interstitijs subalbida. semen folijs adhæret, paruum, rotundum. Folia cum caulib. pota, aluum cient. oleribus commendantur. Ius decocti & pituitam & bilem aquamq; detrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Officinis nostris nota syluestris atriplicis nomine, ea siquidem cauliculum habet duum palmorum, folia herbæ mercurialis, aut hæderæ, sub candida ex interuallis, semen prope folia paruum rotundum. Germani uocant Wilde milten/& Scheißmilten. Aliqui existimant syluestris esse bliti genus, cum more illius seminosum sit, cæterū crenatum huic foliū, ut Mercuriali, aut hæderæ modo in angulos exit, quod nō in bliti syluestri reperitur.

Heliotropium. Cap. CLXXI.

Heliotropio magno flos est effigie scorpionis caudæ, unde scorpiuro ei nomen. & quoniam folia cum sole circumagat, heliotropion dicitur. folia ocimi habet, hirsutiora, candidiora, * & maiora. ramuli à radice terni, quaterni, aut sæpe quini exiliunt, multis alis concaui: flos in cacumine candidus, aut subfuluus, incuruatur ut scorpionis cauda. radix tenuis est, & inutilis. nascitur in asperis. Decoctum herbæ ex aqua, fasciculo manus plenæ, potu pituitam bilemq; per aluum extrahit. contra scorpionum ictus ex uino potum & illitum prodest. adalligatur ad conceptus arcendos. Aiunt per horam unam ante accessiones seminis grana quatuor cum uino quartanas finire: tria uerò, tertianas. illitum semen formicantes uerrucas pensilesq;, & thymos, & epinyctidas exiccat. Folia infantium destillationibus, quas syriaseis uocant, podagris, luxatisq; utilissimè illinuntur. menses cient. partus trita & imposita pellunt. Heliotropion paruum nascitur in palustribus, iuxta lacus, folijs antedicto proximis, rotundioribus: semine, acrochordonum uerrucarum modo, pensili, rotundo. Herba cum suo semine pota, adiecto nitro, hyssopo, nasturtio, & aqua, latas tineas teretesq; excutit. Pēsiles uerrucas, quæ acrochordones uocātur, cum sale illita tollit. Scorpioides herbula est, folijs paucis, semine caule scorpionis effigie. Illita scorpionum ictibus præsentaneo est auxilio.

* Nigriora.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dicta est heliotropium similiter & heliostrophon à Sole, qui helios, & ipsorum ad hunc conuersione & reuolutione, quæ τροπὴ & στροφὴ, eo quòd ad solem se uertat, & ad motum ipsius circumagatur herba. Scorpiuri uero nomē habet ab effigie scorpionis caudæ, à Celso Solaris herba dicitur, à paucis hodie ne medicis quidem, pace semper eruditorum dixerim, cognoscitur, nouo ab herbarijs indito nomine, uocant enim herbam cancri, quod flores in caudæ cancri similitudinem inflectantur, namq; scorpionem nostri rarius uident, à re potius nota, cancro scilicet, potius quàm Scorpione ignota, traxerunt appellationem. Nanq; herba cancri, ut singulas prosequar notas, pingui solo cultoq; maximè nasci tur. Florere incipit circa Solstitium. Folia ab ortu in occasum solem sequuntur, ita ut quacunq; cœli parte sedem teneat sydus, in eam conuersa spectent, eoq; nubilo etiam cœlo dirigantur. folia ocimo similia, hirsutiora, maiuscula, candidiora, ramuli à radice terni aut quaterni sæpius exiliunt, multis alis concaui, Flores in cacumine candidi aut fuluescentes instar caudæ scorpionis incuruantur. Radix tenuis & superuacua. Floret medio Augusto in exitum atumni: qua depicta nunc effigie nusquam non in agris per

agris per id tempus conspicitur. Heliotropion minus omnino priori simile, folijs tãtum minoribus: in palustribus & circa lacus inuenitur. Scorpioides uerò quæ sit hodie ignoratur. sunt qui dicant radice et semine scorpionis effigiem hanc herbulam repræsentare &c.

Finis libri quarti.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MATERIA LIBER QUINTUS, Ioanne Ruellio Suessionensi interprete, cum figurarum debita appositione, & annotationibus in singula capita. Per Gualtherum. H. Ryff. Argentinum, Medicum, ex doctiss. uirorum lucrubrationibus adiectis.

PRAEFATIO.

SVperioribus quatuor libris, amicissime Aree, tradidimus de aromatibus, oleis, unguentis, & earundem lachrimis ac fructib. item animalib. melle, lacte, adipe, cerealib. oleribus, necnon de omni radicũ, herbarum, succorum, seminumq́ue ratione. In hoc autem totius operis quinto differemus de uinis & metallicis, à uite nostram commentationem auspicati.

Vitis uinifera. Cap. I.

FOlia uitium & triti capreoli, capitis dolores illitu mitigant: & inflãmationem stomachi ardoremq́ue, cum polenta. folia etiam per se, ut quæ refrigerent & adstringant, imponi solent. Potus eorũ succus dysentericis, sanguinem excreantib. stomachicis, et grauidarum malaciæ medetur. Eadem efficiunt madefacti in aqua capreoli & poti. Lachryma uitiũ, quæ ueluti gũmi in caudicib. concrescit, ex uino pota calculos pellit. illita lichenas & psóras leprasq́ue nitro prius perfrictas sanat: eadem cũ oleo sæpius pilis illitis, psilothri effectum habet: maximeq́ue sanies, quã accensa sarmenta uitiũ uiridia exudarũt. qua & perunctæ uerrucarum informicationes extrahuntur. Cinis sarmentorum & uinaceorum, detractis in sede condylomatis, et thymijs, illitus ex aceto medetur. prodest luxatis & uiperarum morsib. contra lienis inflãmationem illinitur, cum rosaceo & ruta & aceto. Labrusca duorũ generum est. alterius uua non maturescit, sed flore tenus œnanthen nominatã perducit. altera ad frugem peruenit, paruis acinis, nigra, & adstringens. Folia, caules, & clauiclæ quibus repunt, uim habent cultæ uiti similem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Αμπελος ἥμερος, οἴνη, οἰνὸν, οἰνοφόρος. *Lat. Vitis urbana, uinifera.* Germ. Weinreben/Weinstock/Weintrauben. *Gallis uigne appellatur.*

Innumera uitium reperiuntur genera, quæ singula persequi superuacaneum esset. Si quis tamen illa disquirere desiderat, rei rusticæ scriptores, Pliniumq; libro 13. natural. historiæ, qui diligentißimè de ijs scripsit, legat. Labrusca Græcis ἄμπελος ἀγρία. *Germanis* wild vngepflantzt Reben. *Gallis Vigne sauuage dicitur.*

Vua. Cap. II.

VVæ recentes aluum turbant, & stomachum inflant. innocentiores, quæ decerptæ diu pependere, ideo quod in eis copia humoris exiccatur. utilesq́ue fiunt stomacho. ægrisq́ue, atq́ue cibi auiditatem excitant. in uinaceis & ollis seruatæ, ori & stomacho gratæ* sunt. aluum sistunt, sed uesicam & caput tentãt, & sanguinem excreantibus conueniunt.

**Plinius contrà sentit li. 23. ca. 1.*

Similesq́ue

Similesq́, quæ in musto fuere. Sapa aut passo conditæ, stomachum magis infestant. At quæ solem prius passæ in aqua cœlesti conduntur, minus uinosæ sunt, siticulosis, ardentibus & longis febribus salubres. Reconditi uinacei inflammatis mammis, rigentibus ac præduris, cum sale illinuntur. decoctura eorum dysentericos, cœliacos, & fœminas fluxione uuluæ laborantes iuuat infusa, ad desessiones, ac fotus assumitur. Nuclei acinorum adstringendi uim obtinent. stomacho utiles sunt. inspargitur farina tostorum, polentæ modo, dysentericis, & cœliacis, & solutis stomacho. Vua passa alba adstringentior est. prodest esitata caro earũ tussi, faucibus, renibus, ac uesicæ. estur in dysenteria per se cum nucleis, & decocta in patinis cum melle, admista milij ac hordei farina & ouo. ualet ad purgandũ caput, eiusdem gratia cum pipere cõmanducatur. testium inflammationes sedat, illita cum lomento fabarum, aut cumini farina. fauos, epinyctidas, carbunculos, enatas in articulis putredines, & gangrænas, sine nucleis trita, & cum ruta imposita sanat. podagræ conuenienter cum panacis succo illinuntur. mobiles ungues illita, celerius extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè σταφυλὴ. *Latinè Vua precipue in uite dicitur ab uuido, id est, liquore contento.*

Germanis Weintraub/Weinbeer. *Gallis Roisin appellatur.*

Vuarum genera omnia explicari hoc loco nihil opus fuerit, cum pleræq́; ex uitium generibus à Plinio & rei rusticæ scriptoribus enarratis facilè possint cognosci. Omnium partium uitis temperamentum ex facultatum enarratione apud eosdem patescet. Vuæ tamen immaturæ & acerbæ frigidæ & siccæ sunt, maturæ uerò calidæ & humidæ in primo gradu, authore Simeone Sethi.

Vuæ satiuæ uitis coquit, astringit, leuiter digerit: Vuæ passæ, quam Germani Wertreubel/ *&* Rosin. *Galli roisins en cabatz uocant, caro, tantum astringit. quantum eget hepar affectum. Habet præterea facultatem coquendi crudos humores, & emittendi malignos: ægre corrumpitur, tota substantia familiaris est hepati, & usu crebro consueta est: ob id felicissime miscetur medicamentis hepaticis.* σαφίδας κεκαθαρισμένας, *id est, exemptis uinaceis. Act.*

Oenanthe. Cap. III.

OEnanthe uocatur uitis syluestris fructus, cũm floret. Recondi debet fictili nõ picato, collectaq́ substrato linteo. in umbra siccatur. Laudatissima in Syria & Cilicia & Phœnice. Vis ei adstrictoria, quare pota stomacho ac ciendæ urinæ utilis. aluum sistit, ac sanguinis excreationes. contra fastidia & acorem stomachi, sicca & illita efficax est. capitis doloribus tam uiridis quàm sicca, ex aceto et rosaceo perfunditur. sanguinolenta uulnera cataplasmate, & incipientes ægilopas, oris ulcera, & genitalium nomas, trita cum melle, croco, myrrha, & rosaceo, ab inflammatione uindicat. pessis miscetur, ad sistẽdum sanguinem. contra oculorum delachrymationem, & stomachi ardores, cum polline polentæ & uino illinitur. Cinis crematæ in testa, candentibus prunis, facit ad oculorum medicamenta. reduuias & pterygia, abscedentes gingiuas, cruentasq́, cum melle sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè οἰνάνθη, ἀμπέλου ἀγρίας ἄνθος. *Latinè Oenanthe, labrusca, uitis syluestris fructus cum floret. Ger.* Wild reben/Holtztrauben blüet. *Gallis Grappe de uigne sauuage dicitur.*

Labruscæ alterum genus ut Dioscorides quoq; testatur, uuas ad maturitatem non perducit, sed ad florem tantum dictum Oenanthum promouet. Altera perficit paruis acinis. Vis huic eadem quæ satiuæ, folio, capreolis & caulibus, sed nigra astringentioris est naturæ.

Omphacium. Cap. IIII.

OMphacion succus est acerbæ uuæ, nondum maturescentis, è Thasia uite aut Aminea. Oportet autem ante canis ortum, expressam melliginem in rubro ære, linteo cooperto, insolare, usquedum cogatur, semperq́ quod ceruici uasis concretum hæsit, reliquo humori permiscere: noctu à subdialibus locis in tectum referri, quandoquidem nocturni rores ipsum concrescere non sinunt. Eligendum

gendum est flauum, friabile, uehe... nter astringentes, et linguam mordens. Sunt qui coquendo melliginem cogant. Prodest contra tonsillas, uuam, ulcera oris, humida gingiuarum uitia, purulentas aureis, cum melle aut passo. item ad fistulas, uetera ulcera, nomasq; ex aceto: dysentericis, & mulieribus fluxione uuluæ laborantibus clystere infunditur. oculorum claritati, & scabritiæ, & erosionibus angulorum conuenit. bibitur ad recentem sanguinis excreationem, etim si rupta parte aliqua contingat: sed pauco, & aquatiore est utendum, ualde siquidem exurit.

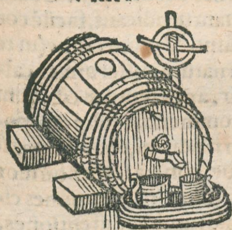
NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὀμφάκιον. Latinè Omphacium. Officinis agresta. Germanis Agrest. Gallis ueriust dicitur.

Omphacium sic à uino differt, ut oleum omphacinum à dulci: siccato interdum utimur, ut Heraclides apud Gal. lib. 6. com. ph. parti. id quia repellit, incipientibus phlegmonis est salubre.

Cap. V.

Vini natura.

Vino uetere nerui læduntur & reliqui sensus, quod tamen gustu suauis est. quare cauendum ijs qui intestinæ alicuius partis imbecillitatem sentient. a tamē in secunda ualetudine paucum, aqua dilutum, innoxiè sumitur. Nouum inflat. ægrè coquitur. insomnia parit grauia. & urinam ciet. Aetate medium, utraq; uitia fugit: quare ad uictus sanorum ægrorumq; usurpatur. Album, tenue, stomacho utile est, ac facile in membra distribuitur. Nigrum uerò, crassum est, & concoctu difficile. carnem alit, & ebrietatem creat. Giluum, utpote quod medium est, medias inter utrunq; uires habet. In secunda tamen & sinistra ualetudine, cum primis laudatur album. Quin & uina sapore distant. siquidem dulce crassis partibus cōstat, & difficilius à corpore expirat. stomachum inflat. aluum & interanea, ut mustum, turbat: sed minus inebriat. renibus, & uesicæ aptissimum. Austerum, per urinam celerius transit: sed capita dolore tentat, & temulentiam gignit. Acerbū, ad ciborum per membra digestionem accōmodatissimum. aluum, & cæteras fluxiones cohibet, minusq; urinam expellit. Nouum neruos minus tentat. Vinum aqua marina factum, stomacho aduersatur. sitim stimulat. neruos infestat. aluo aptum. à ualetudine se recolligentibus inutile. Passum, quod uuis sole siccatis in area, aut in sarmento torrefactis exprimitur, Creticum cognomine, aut pramnion, aut protropon, & sapa, quæ fit musto igni decocto, Græci sirion aut hepsema appellant: nigra quidem, & quæ dicuntur melampsithia, crassa sunt, & corpora multum alunt: candidum, tenuius: & heluola inter hæc media, medias sortiūtur uires. Omnia tamen adstringunt, & pulsus reuocant. faciunt aduersus uenena quæ ex ulcerando necant, ex oleo pota, & uomitionib. reddita. contra cicutas, meconiū, pharicon, toxica, & concretum in grumos lac. item contra renum, ac uesicæ pruritus, rosiones, exulcerationesq;. inflant tamen, & stomacho aduersantur. priuatim prodest melapsinthium, si uenter rheumatismum sentiat. album, magis cæteris emollit aluum. Gypso conditum neruis officit, caput aggrauat, & incendit, ac uesicæ aduersatur. contra uenena cæteris aptius. Picata, aut resinata, excalfaciūt, concoquunt, sanguinem excreantibus inimica. Quæ uerò aparachyta uocant, ut quæ admistam sapam recipiunt, caput implent, temulentiam gignunt. ægrius inhalitum expirant. stomachum malè habent. Inter Italica uina Falernum principē locum obtinet, quod inueteratum perquàm facilè coquitur. pulsus exuscitat, aluum adstringit, stomacho utile. sed uesicæ nocet, atq; ijs qui uisus hebetudinem sentiunt: & ad potus crebros minime idoneum.

Albana crassioribus constant partibus, dulcia. stomachum inflant, uentrem emolliunt: sed concoctionem non æque adiiuuant, & neruosa minus infestant.

uetustate,eadem austerum saporem concipiunt. Cecubum,cùm sit dulce,est & Albano crassius.corpus & colorem alit:ægrè tamen coquitur. Surrentinum,ual de austerum est:quare intestinorum & stomachi fluxiones cohibet.& cùm tenue sit,caput minus tentat.inueteratum suauius redditur,& stomacho utile. Adria- num & Mamertinum in Sicilia æquè crassis partibus gignuntur.modicè adstrin gunt,& ocyssimè inueterantur,minusq; ob suam tenuitatem,neruos tentant.Pa rætypianum,quod ex Adriatico sinu defertur,odoratum ac tenuius est:quare li- beraliter epotum fallit.diu seruat ebrietatem & soporem adfert.Istricum Paræ- typiano simile est,sed urinam uehementius pellit. Chium tamen antedictis mol- lius,& aptum potui est.bene alit,& minus inebriat.fluxiones cohibet.oculorum medicamētis utile,Lesbium facilè membra subit,Chio leuius,& aluo idoneum. Ephesium eandem uim habet, quod phygelites nominatur. uerum Asianum è Tmolo mōte,Mesogites appellatum,capitis dolores ciet,& neruos lædit. Coum uerò & Clazomenium,quoniam multam sibi maris aquam uendicant.facilè cor rumpuntur.flatus mouent,aluum turbant.neruis officiunt. Vinum omne(ut re liqua in commune dicantur)merum ac syncerum,& sua natura austerum,excal- facit, facile in membra distribuitur. stomachum adiuuat, appetentiam ciborum inuitat.uires alit,ac robur auget.somnum conciliat,& commendat colorem. po- tum liberalius auxilio est contra assumptam cicutam,coriandrum,pharicum,ixi- am,meconium,argenti spumam,taxum,aconita,fungosue, contra serpentiū mor sus,& omnium ictus quæ refrigerando necant,aut stomachum in uomitiones ef- fundunt.facit ad longas inflationes, rosionesq; præcordiorum, ac distentiones, stomachi resolutionem,& si uenter aut interanea rheumatismum sentiant.Con- ueniunt sudatoribus, & quibus corpus immodico sudore digeritur, maximè al- ba,uetera,& odorata. Quæ tamen uetustate dulcescunt,renibus ac uesicæ accom modatiora redduntur.uulneribus,inflammationibusq; in succida lana imponun tur.tetra ulcera & phagedænica,& fluxionibus obnoxia, commodè perfundun tur. Quæ marinam non receperunt,austera & alba, ad sanorum uictus usurpan- tur.In his præstant Italica,Falernum,Surrentinm,Cecubum,Signinum,& per- multa Campaniæ, & Parætypianum ab Adriatico sinu, & Siculum quod Ma- mertinū appellatur.Ex græcis Chium,Lesbium,& Phygelites ex Epheso.Cras- sa uerò & nigra,stomacho negocium exhibent.inflationem pariunt. corpus au- gent. Tenuia tamen & austera stomacho prosunt,& minus carnes alunt. Vete- ra ualde tenuia,& candida uehementius urinam ciunt,& dolores capitis mouēt, neruosq; largius pota tentant.In media ætate,ut à septimo anno,potui saluberri- ma sunt. Modus autem pro ætate,& tempore anni,& consuetudine,& qualitate uini definiatur.Non sitire,& modicè cibos prolui,optimum est præceptum.No cet ebrietas omnis,& maximè assidua, siquidem obsessos neruos quotidie remit tit:largiorq; potus,acutorum morborum adfert initia.Mediocris tamen uinolen tia,aliquot diebus,maximè post aquæ potus,utilis: nanq; modo quodam ex alto euocat, sensilesq; expurgat excretus, & per cæca corporis ducit spiracula. sed a- quam post uinolentiam bibere oportet: siquidem ualetudinis alicuius gratia fa- ctæ temulentiæ remedium affert frigida. Omphacites nomine,peculiariter fit in Lesbo,siccata sole acri uua, paulò ante maturitatem decerpta, triduo aut quatri- duo,donec racemi in rugas contrahantur,expressumq; uinum cadis insolatur. Vim adstringendi habet. prodest dissolutis stomacho, & ilei dolore laborantib. item prægnantium malaciæ,& crudis.in pestilentia quoq; sorptum auxiliari di- citur. Huiusmodi uina non nisi post multos annos bibi possunt. Lora,quam deuteriam, alij potimon appellant, fieri solet, adiectis metretis tribus aquæ, in uinacea, quibus triginta uini metretæ extractæ fuerint: calcatis uinaceis, expressoque decocto ad tertias parteis, additis in singulos congios modi eius

qui re-

qui remansit, binis salis sextarijs post hyemem transfunditur in uasa. Lora intra annum utendum: etenim celeriter exolescit. Conuenit ęgris quibus timemus noxam uini, coacti sæpe desiderijs eorum obtemperare. item à longa ualetudine se recolligentibus. Fit & uinum quod adynamon uocāt, loræ uires habens, hoc modo: Pares aquæ & musti mensuræ coquuntur molli igne, donec absumatur aqua. quod, ubi refrixerit, elutriatum, picato uase reconditur. Alij marinæ & cœlestis aquæ, mellis & musti pares miscent portiones, decapulant, & quadraginta diebus insolant. quo ad* annum utuntur ad omnia eadem. Vinum è syluestri uua nigrum adstringit. prodest alui & stomachi fluxionibus, & cæteris quibus constrictione & contractione opus est. *Post.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Vinum protropum, id est, quod ab uuis defluit, antequam calcentur. Germanis Der vorschuss. *Gallis la mere goutte, medium inter calidum & frigidum, hepaticis saluberrimum, præsertim cum hepate lupi: qui proprietate substantiæ hæc nutriunt, nec calfaciunt nec refrigerant.* Gal. li. 8. cōp. ph. part. lib. 8. simp.

Vinum musteum calidum primo ordine, uetus tertio, medium secundo, calori proportione respondet siccitas. Ex musto cocto fit ἕψημα, *id est, sapa.* Germanis Gesotten most, *lib. 7. comp ph. part. Nescio quo modo neglectum est, quod à nostris Asiæ Græcis* ἕψημα *dicitur, ab his qui Attico sermone magis utuntur,* σίραιον, *id est sapa: quamuis etiam* σίραιον *dicitur, quod pinguibus ficis in aqua coctis efficitur, Officinis mel passulatum dictum, quod magis digerit & terget. Mustum uerò coctum magis est emplasticum, non rodens, libro 7. comp. ph. part. Ex sapa dissolutum castoreum cum opio, dolorem aurium inflammatarum magis sedat, quàm uinum dulce, initio lib. 2. eiusdem. Facultatum uini differentiæ sunt permultæ: à substantia tenui, crassa: colore albo, fuluo, rubro, nigro: odore imbecillo, ualenti, sapore uario, sumendæ: de quibus Galenus lib. de uinis: lib. 4. & magis quinto de sanitate tuenda. Aph. 17. 18. 21. lib. 2. lib. methodi. 7. maximè, 12. lib. 1. antidot. lib. 3. alim.*

Vinum medicamentis stomachicis, cæliacis, hepaticis, feliciter miscetur, si absit phlegmone, erysypelas, abscessus, intemperies calida. Nam totius substantiæ similitudine alit, coquit, roborat, putredinibus resistit, intemperiem frigidam uel humidam, si qua adsit, tuto persanat, libro. 8. compo. ph. part.

Vinum melitites. Cap. VI.

Melitites datur in longis febribus, quæ stomachum infirmarunt. nanq; aluum leuiter emollit. urinam ciet. stomachum expurgat. prodest articulario morbo, renum uitijs, imbecillo capiti, & mulieribus abstemijs. odoratum siquidem est, & corpus alit. Distat à mulso quod fit è uino uetere, austero, & melle exiguo. Melitites autem adiecto ad quinq; congios austeri musti, mellis cōgio, & salis cyatho, cortinis magnis, quò magis ad efferuescendum locus pateat, fieri oportet, sensim asperso sale: cumq; efferuere desierit, in alia uasa transfunditur.

Vinum hoc neglectum ac minimè in usu est.

Mulsum. Cap. VII.

Mulsum è uetere uino austeroque, & bono melle factum, præfertur. minus enim inflat, ac celeriter id genus in usum uenit. uetus corpus alit. media ætate, aluo prodest urinam pellit. à summo cibo sumptum nocet. & inter initia potum, implet. dein appetendi auiditatem reuocat. Fit mulsum duabus uini metretis, admixta una mellis. Aliqui, quo celerius præberi possit, mel cum uino coquunt, & ita transfundunt. Alij utilitatis gratia, ad sextarios sex musti feruentis, unum mellis adijciunt, & ubi ferbuerit, uase recondunt. dulce autem permanet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oenomeli Gal. podagricis, arthriticis, nephriticis, & senibus, ex melle, & uino Sabino, aut simili, & petroselino componit, adiecta bethonicæ, & sarxiphago in nephriticis. Qui uerò curiosius componunt, etiam spicæ nardi aliquid inijciunt: hodie uerò eidem magnam aromatum miscellam immittūt. Olim fuit usu celebre ad cerebri, neruorum, & aliarū partiū affectus frigidos, sed id medicamentosius. Gal. lib. 5. sanit. tuendæ.

quale à ueteribus, Mesuæ præsertim, scribitur: nunc magno harum frigidarum regionum incōmodo, in usu esse desijt, præter quàm quòd circa natalem Christianum in Bachanalibus uulgi regalibus, plebecula ad palati gratiam, non ad intemperaturæ frigidæ propulsionem, etiam largius bibit, & Claretum uocat: magnates uerò præciosius, οἰνόσακχαρ, parciore tamen mensura, quod ferè ex sach. unc. quatuor, & Cinamomi unc. dimidia in lib. uini singulas cōficitur, et Hippocraticum uinum appellant, tanquàm Hippocrate inuentore dignum, ob uirium & saporis excellentiam: cui etiam mellis parum addunt quidam, præsertim si uinū austerius ad saporis gratiā, & coloris: clarius enim euadit colatū.

Aqua mulsa. Cap. VIII.

AQua mulsa easdē quas mulsum uires possidet. Cruda utimur, cum molliri deiectionem, aut uomitionem incitare uolumus: ut ijs qui uenena hauserunt, ex oleo. Decocta datur imbecillis, & hominib. elanguescentis pulsus, quos illi dixere microsphyctos, tussientibus, peripneumonicis, & ijs q immodico sudore digeruntur. Iam paratum conditiuumq́ꝫ, quod aliqui hydromeli propriè uocant, media ætate adynamo uino, aut loræ in recreandis uiribus respondet, & similem uim adipiscitur. quare inflammationibus alicuius membri plus quàm lora prodest. inueterati tamen usus damnatur inflammatis, aut constrictis. sed laboranti stomacho, aut cibum fastidienti, sudatoribúsue conuenit. Fit, duabus pluuiæ aquæ ueteris ad unam mellis partem additis, & insolatis. Alij fontanam aquam adijciunt, & ad tertias parteis decoquunt, & ita recondunt. Nec desunt qui hydromeli appellent, quòd à melle elutis aqua fauis confici ac seruari solcat. sed meracius confieri* conuenit. Aliqui id coquunt. ægrotantibus noxium est, quoniam plurimum ceraginis sibi uendicat.

*Bibere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Μελίκρατον recens, ὑδρόμελι sepositum ut seruetur, Dioscoridi dicitur: alijs confunditur pro aqua mulsa, seu mellita, quam Germani Honig wasser, hydromeli uerò Medt uocant. Cruda mulsa inflationes & tormina maximè excitat, quoniam in aqua tantùm calfacta mel dissoluitur: qualem mulsam crudam Serapio uult dari dormituræ mulieri, quam concepisse suspicamur, nisi eius potui sit assueta. In arthritide calida, pro mulsa, aqua sacharata est præstantior. Quòd si uel à mulsa, uel sacharata aqua post usum septem dierum, aut uires nimis collabantur, aut uentriculus malè coquat, ad uinum redeundum, uel potius uinum mellis transeundum. Secundum hydromelitis genus à Dioscoride descriptum, infinitis partibus ualentius & generosius est, & idem quod uinum mellis uocat Plinius. Colore enim & calore, & saporis gratia uinum exoticum, quod Bastardum uocant, mentitur, hoc Germani uocant Medt, estq́ꝫ efficacissimum in affectibus cerebri, & partium neruosarum frigidis, paralysi, apoplexia, epilepsia, lethargo, colicis item, & nephriticis, & uentris inferioris intemperie frigida, seruaturq́ꝫ & ualentius euadit tempore & loco calido. Vires eius miraberis, si parum antè coxeris, & despumaueris: deinde dies quadragnta aut circiter, extra pluuiam sole uerno exposueris. Exponitur etiam æstiuo & autumnali, nec infeliciter, nisi quòd interdum in acetum longè omnium acerrimum abit. si solem non habuerit liberum, nec post feruefactionem & insolationem fuerit operculatum. Fermentum non miscendum, ut hodie solent, ut nec Plinius, id tamen accelerare feruorem, & augere acrimoniam certum est, quanta uerò mensura sit miscendum ex Mesuæ corruptis codicibus difficile est coniectare: hi enim unc. tres in lib. centum aquæ & mellis expetunt: alij in singulas libras aquæ, & mellis simul mistarū uncias tres fermenti miscent: alij ad mellis lib. unā, aquæ lib. octo fermenti unc. unā. Melicratū Hippocrati est noxiū biliosis, & quibus magna sunt uiscera. Gale. etiā febribus colliquantibus: aquosius urinas, et sputa magis promouet, minus aquosum aluum magis subducit.

Aqua. Cap. IX.

DE aquis in uniuersum decernere, propter locorū proprietates, & peculiares naturas, cœlum, & alia pleraque, difficile est. Magna tamen ex parte optima est dulcis, syncera, nullius omnino qualitatis particeps, & quæ ne minimo quidem tempore in præcordijs commoratur. ad hæc, quæ & facili uia fertur, & citra molestiam, nec inflationes creat, & minimè computrescit. Aqua maris calida est, & acris. Stomacho aduersatur, aluum enim conturbat. pituitam expellit.

expellit si uerò calida ad fotus adhibeatur, elicit & discutit. neruorum uitijs, & pernionibus, ante ulcera prodest. miscetur cataplasmatis ex hordeacea farina, & emplastris, & discutientibus malagmatis. ad mouendas deiectiones tepefacta infunditur: ad tormina, calida. psoras, pruritus, impetigines, lendes, & mammas rigentes, foueri utile est. liuores fotu discutit. ad uenenatos ictus, qui tremorem & refrigerationem adferunt, salutaris intelligitur, maximè scorpionum, phalangiorum, aspidumq;. Etiam si quis in calidam descendat, auxiliatur. & malo habitu confectis iamdiu corporibus, neruisque, balneæ ex ea utiles. hydropicos, capitis dolores, aurium grauitates, feruentis uapor leuat. syncera, & sine potabilis aquæ mistione reposita uirus deponit. Sunt qui etiam præcoquant, & ita recondant. Datur ad purganda corpora per sese, aut ex posca aut cum uino, aut melle. uerum post deiectionem, dant gallinæ aut piscium iuscula, ad domandam morsus acrimoniam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aquarum bonitatem Galenus à tribus sensibus primò æstimat, nempe gustu, uisu, & odoratu. Gustu puram dicit, si nullam offerat qualitatē, sed ad unguem expers maneat singularis alicuius gustus. Visu quum syncera fuerit, ac planè perlucida: sic nec odoratu ullam præ se ferre qualitatem debet, ut sunt quædam extremæ prauitatis, quæ aut acidum, aut acre, aut salsum aliquid uel putridum, uel aliquod aliud uitium uix effatu singulari nomine præ se ferunt. Si à loco unde erumpant aquarum bonitatem uelimus cognoscere, Galenus & Hippocrates uolunt aquam potabilem exurgere à loco ad orientem spectante, quæq; per meatus mundos celeriter currat, per terramq; puram coletur, æstate frigida, hyeme tepida: quæq; eadem celeritate calefiat & refrigeretur: hanc omnibus ætatibus uolunt accommodam &c. De aquarum bonitate uide plura apud Palladium lib. 1. rei rusticæ. C. Celsum lib. 2. cap. 17. Aeginetā lib. 1. cap. 50. Oribasiū lib. 2. de fa. simpl. Hippo. de aëre, aqua, & reg. Galen. lib. 7. de curand. morb. Actua. li. 9. ca. 12. & Platonem lib. 5. de legibus. De marina aqua uide plura in annotationibus nostris in caput de muria.

Thalassomeli. Cap. X.

QVod thalassomeli uocatur, uehementer purgare constat. Temperatur autem æquis portionibus, maris, mellis, & imbris ex alto, defæcatis, & picato uase per canis æstus insolatis. Alij ad binas marinæ coctæ singulas mellis adijciunt, & uase condunt. huiusmodi moderatius est aqua marina & mitius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè θαλασσόμελι, temperatur æquis portionibus, maris & mellis. Confectionem eius aliam lege apud Plin. lib. 31. cap. 5.

Acecum. Cap. XI.

ACetum refrigerat, & adstringit stomacho utile. appetentiam excitat. erumpentem undecunque sanguinem, potu insessúue sistit. prodest alui fluxionibus coctum cum cibis. cruentis uulneribus inditur. inflammationes arcet, in succidis lanis aut spongia impositum. reprimit procidentia sedis, uuluæq;. item abscedentes gingiuas, & sanguine manantes. ad nomas, & ignem sacrū, ulcera quæ serpunt, lepras, impetigines, pterygia, cum
aliquo conuenienti efficax est. phagedænas ulcerum, nomasq; fotu continuo co-
hibet podagricis calido fotu, cum sulfure auxiliatur. sugillationes rapit, cum
melle illitum. cōtra capitis ardores cum rosaceo in succidis uelleribus, aut spon
gia imponitur. ad aquam inter cutem, grauitatem aurium, & sonitus, sibilosq;,
feruentis uapor proficit. instillatum quoque aurium uermes necat. panos coër-
cet tepidi fotus, aut si imbuta aceto spongia admoueatur. pruritus permulcet.
contra uenenatos serpentium ictus, qui refrigerando nocent, calidum com-

modè fouetur: & frigidum, ijs quæ exurens uirus eiaculantur. calidum potum, atque uomitionibus redditum, aduersus omnia uenena efficax est, præsertim contra meconium, & haustam cicutam, conglobatum in uentre sanguinem, lac coagulatum, fungos, ixiam, taxumq́ꝫ, cum sale. haustu uoratas hirudines, si sorbeatur, eijcit. tussim ueterem mitigat, & recentem lacessit. in orthopnœa calidum commodè sorbetur. gutturis fluxiones gargarizatum inhibet. anginis & uuæ procidenti conuenit. contra dentium dolorem, calidum collitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gal.l.1.simp. *Acetum craßis partibus, fecibus, seu feci proportione respondentibus calidum uidetur, non tamen causticum, tenuibus uerò partibus frigidum, idq́; magis quàm calidum, aut fortè frigidum per se, calidum per accidens. Nam spongia aceto madida, plebeio cuidam admota in principio & post horam unam, duas, tres, frigus percipit: ablata deinde spongia, sensim nascentis in parte caloris phantasiam & opinionem habet, acrimoniæ mordentis ratione. In œdematis uerò calorem inducit: omnino autem siccat. idem purum, idem aquæ non mistum, & perlucidum maximè est partium tenuium, lib. 1. comp.*

Gal.1.l. et 2. cõp. ph. par. *ph. gen. Acetum incidit, tenuat, digerit, refrigerat, reprimit, ac repellit influxum. Nam substantia modicè calidum est, plurima parte frigidum, tenuium est partium, si est acre admodum, & nihil uini qualitatis repræsentans. Idem solum ob suæ uirtutis uehementiam capitis affectibus non adhibetur, sed mistum alteri: album magis est tenuium partium, lib. 6. comp. ph. part.*

Acetum atram bilem parit, & in maßam attollit, biliosis salubre, Hipp. li. 3. rat. uict. acut. & ibidem Gal. tamen quartanis datur ad incidendum & tenuandum.

Acetum mulsum. Cap. XII.

ACetum mulsum, quod oxymel uocant, hòc modo temperatur: Aceti heminas quinqꝫ, salis marini pondo, mellis minas decem, aquæ sextarios quinq; pariter coquito, decies efferuescente cortina: atq; ubi refrixerit, diffundito. Sumptum crassos humores extrahere, & ischiadicis, comitialibus, & articulorum morbo conflictatis prodesse creditur. contra morsum eius uiperæ, quam sepa uouant, haustum meconium, ixiamúe, auxilio est. anginis utiliter gargarizatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oxymeli Græcis, nobis acetum mulsum, crassa in uentriculo, & uenis tenuat, lenta incidit, ac stre-
nue terget, obstructa liberat, sine manifesto calore: ob id nec febres accendit, sputum euocat, sitim se-
Hipp. lib. 3. *dat, aliaq́; permulta efficit. Hipp. li. 3. rat. uict. Si tamen immodice utatur, intestina rodit, neruosa læ-*
rat. uict. *dit, tußim exiccat, etiam in synochis tutò datur lib. 11. meth. Eius compositionem uide apud Galenum*
acut. morb. *lib. 4. sanit. tuend. & Paul. lib. 7. Si diutius uis seruare, coque perfectius, donec aceti & mellis qualitates planè fuerint unitæ, nec acetum adhuc crudum gustanti appareat. In syrupi substantiam cum Mesuæ coquunt ea ratione nostri pharmacopolæ, cum liquore dissoluendum, ut potabile fiat. Quod autem cum Galeno, quadrifariam coquitur ad tertiam, uel etiam quartam partem, parum diu, ut dies octo, uel circiter, æstate præsertim, etiamsi loco frigido condatur, seruatur integrum. Nam corruptione abit in acetũ acerrimum, quod hydromeliti quoque calido aëre accidit, tamen longè est omnibus medicis potionibus idem iucundius, ut id etiam uino ægri plæriq; præferant, præsertim si paulò est aquosius, quale æstate & in febribus coquere soleo, aut aqua cocto mista parare, ferè autem aquæ mensuras sex lib. ij mellis igni lento despumo, ut sit clarius, post aceti quartaria tria incoquo cætera, ut in libro nostro de componendis pharmacis in usum officinarum Germanicarum conscripto copiosius leges. Oxymeli aliter inquit Diosco. & post eum Plinius. Oxymeliti & hydromeliti incoquere potes, quæ eius actionem intendunt, tenuantia, incidentia, tergentia, ut hyssopum, thymum, satureiam, origanum, pulegium, calaminthem, & quæ ipsius uim ad partem affectam deducunt, ut asplenium, tamaricen, in obstructione lienis, eupatorium, cichorium, obstricto hepate. Vnde Paulo est oxymeli splenicum, & oxymeli calculosis efficax. Quinetiam purgantia eidem incocta clementius & efficacius uacuant, ut minus, agaricus: pituitam, epithymus, polypodium, chamædrys, chamæpitys, elleborus niger: melancholiam, rhabarbarum, scammonium: bilem flauam, cortex radicis sambuci: colocynthis, aquas: ut id unum pro omnibus propè tum iulepis, tum syrupis esse poßit, si quis cognouerit uti. Vnde & Mesuæ est oxymeli cholagogum, phlegmagogum duplex, & melancholiam uacuans. Id oxymeli qua ratione sit coquendum, lib. 4. sanit. tuend. docetur, quas uires habeat, ibidem, & locis alijs permultis, præsertim lib. 3. uict. ac.*

Vt uerò mulsa multũ cocta est calidior, magis incidens, tenuans, tergens, quia mel retinet largius,

aqua in uaporem magna parte solum: sic oxymeli, quod pharmacopolæ ad cōsistentiam syruporum coquunt, ut seruari poßit, est potentius quàm aquosius & minus coctum: sed hoc est gratius: & citius ob fluxibilem consistentiam penetrat, quam uim aceti tenuitas non minus quàm aquæ fluxibilis substantia iuuat, ut lib. 1. simp. Aquam uerò, ut cætera humida iuuare distributionem, docet Hipp. aph. 11. lib. 2. & Gal. initio lib. 4. usus part. Illud autem uix potabile, nisi aqua, uel cruda, uel alia diluatur.

Acida muria. Cap. XIII.

ACida muria, quam Græci oxalmen uocant, contra nomas fotu, putrida ulcera, canum morsus, & uenenatos ictus auxiliatur. sanguinis fluxiōes post excisos calculos sistit, si statim calida in uulnus inijciatur. prociduam sedem reprimit. dysentericis, si nomas sentiant, infunditur. oportet autem ex lacte instillare. hirudines sorbitione aut gargarizatu necat. furfures & manantia capitis ulcera exterget.

Oxalme olim fiebat ex aceto & muria mixtis, hodie exoletum ac planè inusitatum.

Thymoxalme. Cap. XIIII.

THymoxalme ueteres utebantur, dabantq́; laborantibus imbecillitatate stomachi, ternos quaternòsue cyathos, aqua calida dilutos, in articularibus morbis, & inflationibus. crassos humores, atrosq́; trahit. Hoc modo factitatur: Thymi triti acetabulum, salis idem modus, rutæ, pulegij, polentæ, singulorum exiguæ portiones in uas conijciuntur, aquæ terni sextarij, & aceti terni cyathi infunduntur, & circumposito linteo sub dio madescunt.

Res peregrina & exoleta.

Scillinum acetum. Cap. XV.

SCillinum acetum hoc modo fit: Scilla, quæ candida fuerit, expurgata conciditur, traiectaq́; lino segmenta modicis interuallis, ne se contingant, siccantur in umbra quadraginta diebus. mina eorum in aceti boni sextarios duodecim immergitur, & uase diligenter operto septenis diebus in sole madescit. post eū numerum dierum scilla eximitur, & expressa abijcitur. defæcatum acetum trāsfunditur & reponitur. Aliqui scillæ minam, quinq; aceti sextarijs miscent. Alij citra exiccationem repurgantes, parem mensuram adijciunt, & senis mensibus macerari patiuntur. Id multò magis humorum lentitias digerit. gingiuas humore prægnantes collutione stringit firmatque, & motos dentes stabilit. putredines oris, & graues halitus tollit. durat fauces sorbitione, & callosas facit. uocem expedit, & lympidam canoramq́; reddit. datur stomachicis, ægrè cibum concoquentibus, melancholicis, comitialibus, uertiginosis, mente captis: item uuluarum strangulationibus, lienis incremento laborantibus, ischiadicisque. imbecillos admodum recreat. corpus sanum reddit, & bonum colorem præstat. oculorum aciem exacuit tarditatem quoque aurium infusione purgat. in summa, ad omnia efficax. Cauendum tamen intestinis exulcerationibus, in capitis dolore, aut neruorum uitijs. Datur quotidie ieiunis sorbendum, inter initia exiguum, paulatim adaugendo, ad cyathum usq;. Nonnulli binos dant cyathos, aut largius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Acetum scillites ueteribus frequens usu, hodie rarum per se, ob amaritudinem, & acrimoniā mordacē: idq́; multi cum melle, & fit oxymeli scilliticū: alij cū sacharo in syrupi formā percoquūt. Id acetum incidit, tenuat, terget humores crassos, lentos, putres, quales pituitosi & melancholici in omnibus partibus corporis: ob id affectibus ab eorum copia excitatis, & diutinis conducit, epilepsiæ, uertigini, auditui obtuso, asthmati, raucitati, familiarib. senectuti uitijs, & cæteris, ob hæc à morbis præcauet, & sanitatem tuetur, si per se sumatur: melius autem cum melle in syrup. datur à drachma una ad drach. octo. mane cum aquis aut decoctis aptis: in affectibus autem thoracis paulatim lambatur.

Si tamen æstas est, aut febris hectica, uel alia adest, absq; huius usu ob scillæ caliditatem, aqua ex aceto scillitico destillata est gratior, & efficacior. Vomitu etiam ualenter purgat humores in uentriculo crassos, lentos, putres, datum ad sescunciam cum mellis aut sachari rub. uncijs tribus, aquæ hordei ciathis tribus.

Eodē prope modo quo ueteribus acetū scillites fiebat, hodie nobis fiunt ex floribus siccatis rosarū,

saluiæ, sambuci, lauendulæ, rorismarini &c. acetum rosatum, saluiatum sambucatum, lauendulatum, rorismariniatum dictum, & præter hæc uuatum, ex uuis paßis.

Scillinum. Cap. XVI.

SCillinum uinum fit hoc modo: Dissectam, uti dictum est, scillam, & sole sicca tam contundito, minam eius tenui cribro incernito, & linteo raro illigatam, in uiginos sextarios musti recentis ac boni demergito. ubi trimestri spacio maduerit, elutriatum uinum, obstructo diligenter uase, recondito. Licet quoq; sic humida scilla uti: In orbiculos, rapi modo, dissectam duplicato pondere, quadraginta diebus insolari oportet, & ualde inueterascere. Alia parandi ratio: Scillæ dissectæ & repurgatæ tres minas, in Italicam metretam musti demittito, & senos menses in uase obstructo macerari sinito: post id tempus defœcatum & excolatum uinum recondito. Vtile est contra cruditates, & ciborum corruptiones, item ijs qui reuomunt cibum, & si pituita in uentre, aut stomacho coierit. prodest lienosis, malè habitis corporibus, aquæ inter cutem, regio morbo, difficili urinæ, torminosis, inflationibus, resolutioni neruorum, horroribus longis, uertiginosis, & uulsis. menses pellit. minimè neruos infestat. Hoc uinũ uetustate fit melius. Cauendus in febre usus, aut si interanea ulcus sentiant.

Marina. Cap. XVII.

MArina uariè factitantur. Aliqui enim statim quum decerptæ sunt uuæ, aquam maris admiscent. Alij in area uuas sole siccãt: quibus calcatis, marinam adijciunt. Alij passas prius uuas in dolijs marina aqua macerant, mox calcatas exprimunt. id magis passi generibus adscribitur. Quæ tamen austeriore gustu temperantur, contra febrium aduentantium indicia ualent, si modo meliora non adsint. aluum subducunt. prosunt purulenta extusientibus, aut si dura aluus exerceat. Quæ ex Aminæis uuis fiunt, caput tentant, stomacho aduersantur, flatus creant. Verùm quo plenior habeatur historia, ijs qui huius studio tenerentur, non inutile existimamus uarias uinorum compositiones adferre, non quòd frequens eorum aut necessarius existat usus, sed ne quid omisisse uideremur, quod ad eorum rationem attineret. Sunt autem quædam ex ijs factitia, minoris curę ac impendij, quę cadunt in usus: uti quę ex cotoneis mâlis, pyris, siliquis, item myrti baccis componuntur.

Cydonites. Cap. XVIII.

CYdonites, nomine alio melites appellatur, & ita fieri consueuit: Mala cotonea exemptis seminibus, frustatim rapi modo scinduntur, & duodecim minarum pondo, in musti metretam, triginta diebus macerantur, postea defæcatum uinum reponitur. Alia faciendi ratio: Oportet ad singulos mellis sextarios, denos succi cotoneorum tusorum pressorumq; adijcere, & ita recondere. Vinum hoc adstringit, prodest stomacho, dysenteriæ, hepaticis, renum uitijs, & urinæ difficultati. Melomeli, quod & cydonomeli nominant, sic fit: Cotonea malia seminibus suis castrata, in quamplurimum mellis, quo penitus demersa conteguntur, conijciuntur: id post annum mitescit, mulso non dissimile. Pręstat eadem quæ superior compositio.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hodie desierunt esse in usu eorũ loco parant Officinæ Syrupũ de cydonijs, qui dysenteriã hepaticã mirè sanat, modicè per caßiam aut mannã uacuato corpore. Sed uelentior est ex succo cydoniorũ paruorũ, quæ mascula uocamus, & quæ acerbiora sunt, quàm ex succo strutiorum seu prægrandium, quæ fœminæ uulgo dicuntur. Hoc recentiores quidam Μηλοξουλάπιον, *&* κυδωνίων χυλισμα *uocant.*

Alijs

Alijs miua cydoniorum simplex dicitur. Paulus etiam hunc hydromelum uocat.

Hydromelum. Caput XIX.

FIt hydromelon duabus mensuris aquæ coctæ, & sub caniculæ sydus insolatæ, additis ad unam melomelitis, facti ex cotoneis. Vis huius eadem est.

Omphacomelites. Cap. XX.

OMphacomelitis faciēdi ratio hæc est: Acerbæ uuæ adhuc immaturæ, & tribus diebus insolatæ exprimuntur, & ad ternas succi partes, mellis optimi despumati singulæ partes adijciuntur: & insolatur in uasa transfusum. Vim reprimēdi ac refrigerandi habet. stomachicis cœliacisq; conuenit. usus post annū est.

Apijtes. Caput XXI.

FIt & è pyris, perinde atq; cotoneis, uinum, apijtes nomine, sed ita ut pyra nō magnopere maturescant. Ex siliquis etiam, mespilis, sorbis, simili modo temperatur. Omnia hæc genera acerba sunt, & adstringūt. stomacho utilia sunt, atq; intestinas fluxiones cohibent.

Oenanthinum. Cap. XXII.

FIt è feraci uite syluestri, quod uocatur œnāthinum: Sicci flores minis duabus musti cado macerati, post triginta dies mutātur, mox colatū uinū recōditur. Facit aduersus stomachi imbecillitatem, cibi fastidia, cœliacos & dysentericos.

Rhoites. Caput XXIII.

FIt è puniceis malis maturis quod rhoiten nominant, succo expresso ab acinis eorū, quibus lignosus nucleus abest, apyrena uocant, ac decocto ad tertias, & ita reposito. Efficax est contra fluxiones internas, & febrim cum alui profluuio exortam. stomacho utile. adstringit aluum, & urinam mouet.

Rhodites. Caput XXIIII.

RHodites sic fit: Rosarū siccarū tusarumq; minā linteolo deligatā in sextarios octo musti demergito, & post tres menses, defæcatū uinum transfundens recondito. Vtile ijs qui febri carēt, & ad stomachi coctiones, & dolores à cibo potum, & contra humidas aluos, & dysenterias. Fit quoq; ex succo rosarū, addito melle, quod rhodomeli uocant, quod arteriæ scabritijs conuenit.

Myrtites. Caput XXV.

MYrtites fit, baccis nigris, quæ maturitatem excesserint, tusis, & organo expressis. Aliqui ad tertias coquunt. Alij baccas prius sole torent, & quaternis sextarijs contusarum, ternas aquæ heminas adijciunt, & uini ueteris parem modum postea exprimunt, & seruant. Magnopere astringit. stomacho utile. fluxionibus uentris ac stomachi prodest: & contra intestinas ulcerationes, & profluuia. denigrat capillos.

Myrsinites. Cap. XXVI.

MYrsinites sic temperatur: Rami nigræ myrti cum suis baccis & folijs tusi, decem minarum pondo, in tribus musti congijs feruescunt, donec duo supersint, aut certè dimidium. id uinum colatum ad usus reconditur. Contra furfures, ulcera in capite manantia, eruptiones papularum, gingiuas, tonsillas, & purulentas aureis efficax est. sudores sistit.

Lentiscinum & terebinthinum. Cap. XXVII.

LEntiscinum similiter ut myrsinites tēperatur, nec secus terebinthinū. Nanq; bacciferi eorum rami sumi debent. Similes insunt uires. adstringunt. stomacho accommodantur, & defluxionibus intestinorum, uesicæ, & stomachi, & sanguinis profluuio. ulcera omnia fluxionibus obnoxia, fotu ad cicatricem perducunt. fluxiones uuluæ ac sedis, insessione cohibent.

Palmeum. Caput XXVIII.

PAlmulas maturas, quas uocant chydæas, in urceolum imo pertusum, & obstructum picata arundine, demittito: lino foramen sit obturatum, & qua-

dragenis sextarijs ternos aquæ congios infundito. quod si ipsum ita dulce esse non libeat, quinque congios infudisse satis est. post decem dies detracto ab arundine linteo, assumito uinum crassum & dulce, & reponito. Suaue illud quidem, sed capiti noxium. contra fluxiones, propter adstrictoriam uim, efficax. stomachicis, cœliacis, sanguinem expuentibus conuenit. Aliqui idem addita aqua iterum capiunt, & tertio, quarto, quinto, sextoue faciũt, quod tandẽ acore uitiatur.

Catorchites. Caput XXIX.

CAtorchites, aliquibus sycites uocatur, in Cypro fit, ita ut palmeum. sed hoc interest, quoniam pro aqua tantundem humoris adijciunt, in quo recenter pressa uinacea maduerint. Caricæ quæ chelidoniæ aut phœniceæ appellantur, præsertim nigræ macerantur, uti diximus, & post decem dies humor excipitur, atq; iterum aut tertio, idem modus aquæ in qua uinacea maduerint infunditur. simili modo intercedente spacio, quarto aut quinto assumitur. demaceratarũ liquor non secus acorem cõtrahit, & aceti usum præbet. Id tenue est. flatus gignit, stomacho aduersatur. fastidium parit. aluo tamen prodest. urinam ciet. mẽses trahit. lactis ubertatem facit. uitiosum sanguinem creat, & elephantiasin adfert, ut potio quam zython appellamus. Aliqui sex amphoris, decem salis sextarios adijciunt. Alij muriæ amphorã. quod non facilè uitiatur, & aluo idoneum fore censent. Alij thymum & fœniculum imo subijciunt, & caricas superponunt: & ita uicissim, donec uas expleuerint. Fit & è sycomoris eodem modo uinum, sed in acetum acre degenerat, quoniam non ita præualet uis eorum, ut fluentis liquoris dulcedinem retinere possit.

Resinatum. Cap. XXX.

REsinatum uinum populatim factitari solet. copiosum in Galatia: quoniam uinum illic coacescat, uua non maturescente, ob cœli algorem, nisi picea resina temperetur. Resina autem cum cortice tunditur, & amphoræ dimidiata hemina permiscetur. Aliqui ubi efferbuit, excolant, separantes resinam: alij relinquunt. Hæc uina uetustate dulcescunt. Omnia capitis dolorem, & uertigines faciunt. concoctionem tamen adiuuant. urinam cient. tussientibus, ac destillatione uexatis coueniunt. item cœliacis, dysentericis, & hydropicis, & fœminis fluxione uuluæ laborãtibus. altis exulcerationibus infunditur. In hoc autem genere nigricans magis albo constringit.

Strobilites. Cap. XXXI.

STrobilites fit maceratis in musto nucibus pineis, recentibus, fractisq;, præbetq; resinati effectus. Si quis madefactas nuces pini musto decoquat, potum affatim conuenit ijs qui tabitudine conficiuntur.

Cedrinum. Cap. XXXII.

CEdrinum, iuniperinum, cupressinum, laurinum, pineum, aut abiegnum, simili ratione fiunt. Diuisos recenter ramos, cum fructũ ædunt, aut soli, aut balneo, aut igni, admouere oportet, uti consudent, congioq; uini minam unam permiscere, & post duos menses transfundere, & antequam recõdantur, insolare. Factitiorum uinorum uasa impleri debent: namq; non plenis uasis, uina in acorem corrumpuntur. Medicata autem uina, rectè ualentibus insalubria. Omnia excalfaciunt. urinam cient, & substringunt. Laurinum tamen uehementius excalfacit. Fit quoq; è fructu cedri maioris uinum, congio musti adiecta tusarum baccarum selibra, diebus quadraginta insolari debet, & defœcatũ in uasa transferri. Fit etiam uinum è baccis iuniperi, non aliter quàm cedrites, & ad eadẽ ualens, Cedrites hoc modo fit: Cedriã dulci aqua lauant, & singulas amphoras singulis cyathis diluunt, & ita musto replent. Hoc genus uini excalfacit, extenuat. tussi antiquæ utile sine febre. pectoris laterumq; doloribus, torminibus, uentris & interaneorum ulceribus, purulentis excreationibus, mulieribus uuluę causarijs, hydropicisq;. facit aduersus uentris tineas & horrores. contra uenenatos ictus auxiliatur. serpentes necat. aurium doloribus instillatum medetur.

Picatum. Caput XXXIII.

PIcatum ex liquida pice & musto temperatur. Picem autem primum marina aut maria tantisper eluere oportet, dum inalbuerit, & syncera maris aqua defluat, mox aqua dulci proluenda. congijs octo musti, uncia picis una aut altera adijcitur. ubi efferbuerit & constiterit, in uasa diffunditur. Hoc genus uini excal facit, concoquit, purgat, abstergit. utile doloribus pectoris, alui, iecinoris, lienis & uuluæ, si sine febre sint, ueteri rheumatismo, exulcerationibus in altum recedentibus, tussi, suspirijs, concoctionibus tardis, inflationibus, & luxatis, præsertim in succida lana impositum.

Absinthites. Cap. XXXIIII.

ABsinthite faciundi ratio euariat. Aliqui enim duodequinquaginta sextarijs Italicarum amphorarum, admistam absinthij Pontici librã decoquunt ad tertias: & ubi infuderint sex aceti sextarios, & absinthij selibram, ac diligenter permiscuerint, diffundunt in uas: dumq; conquieuerit, defœcant. Alij absinthij minã in amphoram demittunt, tusamq;, & raro linteo deligatam, in cado musti macerant, binis mensibus. Alij absinthij quadrantem, alij trientem, & nardi Syriacæ, cinnamomi, casiæ, floris iunci odorati, calami, elatæ, palmarum, singulos sextantes inijciunt in metretam musti, & tundentes prius pila, obstructo uasis spiraculo, binis ternisue mensibus dimittunt: postea defœcatum uinum transfundunt ad usus. Alij addunt in musti cadum, Celticæ nardi drachmas quatuordecim, & absinthij drachmas quadraginta, linteo inuolutas, & post quadragesimũ diem elutriant. Alij in senos sextarios musti, absinthij libram, & siccæ pini resinæ sextantem immittunt, & post decem dies excolant, & recondunt. Vtile est stomacho. urinam cit. tardam concoctionem accelerat. hepaticis, regio morbo, & renum uitijs auxiliatur. fastidia discutit. ijs prodest quibus stomachus negociũ exhibet. ualet contra longam præcordiorum distentionem, & inflationes, teretesq; uentris tineas, & remoratos menses. contra hausta ixiæ uenena quamplurimum potum; & uomitionibus redditum, auxiliatur.

Hyssopites. Cap. XXXV.

HYssopites è Cilicio hyssopo maximè laudatur, fitq; similiter, foliorũ hyssopi tusorum libra in amphoram musti coniecta. linteolo raro, cum quibusdam lapillis, folia inuoluuntur, ut degrauatus põdusculo fasciculus sidat. uinum post quadraginta dies defœcatum elutriatur. Cõtra pectoris, laterum, & pulmonis uitia, ueterem tussim, & suspiria prodest. urinam cit. torminibus & horroribus febrium circuitu repetentibus auxiliatur. menses mouet.

Ex diuersis plantis facta. Caput XXXVI.

SImili modo chamædryites fieri solet. Excalfacit, discutit. cõuulsis, regio morbo, uuluæ inflationibus, tardæ concoctioni, incipienti aquæ inter cutem, subuenit. Inueterascens melius redditur. Stœchadites non secus temperatur. Congijs sex stœchadis minam addere oportet. Crassitiem, inflationes, laterũ, neruorumq; cruciatus, & perfrictiones discutit. comitialibus cõmodè datur, cũ pyrethro & sagapeno. Fit ad eadẽ acetũ è stœchade herba, ut paulò antè diximus, aceto macerato, quod eosdem implet effectus. Fit uinum è betonica, quam cestron psychotrophon appellant. herbam semine maturo prægnantẽ, cum suis ramulis minæ pondo, congijs duobus uini macerãt, & post septimũ mensem transfundunt. ad multa interaneorum uitia, ut frutex ipse, pollet. Et ut in uniuersum dicatur, factitia uina sibi misturarũ uires adsciscunt. quare nõ difficile fuerit, ijs qui illarum naturas norint, uinorum uires coniectura quadam consequi. uerumtamen uinorum usus febricitantibus abdicandus. Fit etiamnum è betonica acetum ad eadem uitia utile. Tragoriganites fit quaternis tragorigani drachmis linteolo colligatis, in quaternos musti sextarios coniectis, & post tertium mensem transfusis. Prodest torminibus, uulsis, ruptis, laterum doloribus, spirituum discursationi, ægris cõcoctionibus. E napis fit uinum, nomine bunites,

drachmis

drachmis duabus tusi napi in sextarios duos musti additis, & ceteris eodem modo factis. Prodest stomachicis, & dimicatione, aut longo equitatu fatigatis. Dictamni drachmas quatuor macerato quaternis musti sextarijs. Facit aduersus stomachi fastidia, menses, & purgamentum à partu subducit. Marrubij adulti folia tundito, & sextarios octo in musti metretam demittito, & reliqua consimiliter facito. Conuenit hoc uinum pectoris uitijs, & omnibus quibus marrubium. Thymi tusi & cribrati uncias centum linteo colligatas, in amphoram musti adijcito. Valet contra ægras coctiones, fastidia, dysenteriam, neruorũ & præcordiorum dolores, hybernos algores, & uenenata animalia, quorum morsus frigus insequitur, aut putrescit locus. Simili modo è satureia uinũ fit, quod eadem quæ thymites præstat. Sic quoq; origanites ex heracleotico origano conficitur similiter cum supradicto. Facit eadem quæ thymites. E calamintha, pulegio, & abrotono uina fiunt eodem quo thymites modo. prosunt stomachicis, cibum fastidientibus, & regio morbo, quod urinam moueant. Fit item è conyza uinum, contra uenenata ante alia efficax.

Aromatites. Cap. XXXVII.

*choenicem.

AROmatites ita fit: Palmæ, aspalathi, calami, nardi gallici, singulorum quatuor sextarios* sumito. postquam cõtriueris, passo subigito: coactis ingentibus offis, & in sextarios duodecim austeri musti deiectis, operculato uase, quadraginta diebus quiescere sinito: deinde ubi fæce expurgatum fuerit, recondito. Alia eius ratio: Calami uncia, phu drachmæ septẽ, costi drachmæ duæ, nardi Syriaci drachmæ sex, casiæ uncia, croci drachmę quatuor, amomi drachmæ quinq;, asari drachmę quatuor: omnia simul trita & linteo colligata in cadum musti demerguntur, & postquam uinum deferbuerit, transfunditur. Facit ad pectoris, & laterũ, & pulmonis dolores. difficili urinæ, horroribus, retardatis mẽsibus, atq; ijs qui per frigora iter faciunt, potũ conuenit. pituitę crassitiẽ extenuat. colorem alit, somnum conciliat, dolorem finit, renum & uesicę uitijs auxiliatur.

Ex diuersis odoramentis facta. Caput XXXVIII.

FIt & uinũ ad destillationes, cruditates, tussim, inflationes, & si humor ni stomacho coijt. myrrhę duę drachmę, piperis candidi drachma una, iridis drachmæ sex, anisi drachmę tres, omnia plenius tusa & linteolo inuoluta in sex uini sextarios conijciuntur: uinum post triduum colatur, & in lagena reconditur. Datur post deambulationem, meraculum, cyathi unius mensura. Fit quoq; nectarites ex helenio herba radice sicca pondo quinq; drachmarum linteolo colligata, & in congios sex musti addita, & post tres menses effusa. Facit ad stomachi & pectoris uitia. urinam pellit. E Syriaca nardo, & Celtica, malabathroq; uinũ factitatur, hac ratione: Singulorum selibram in binos musti congios mittito, post menses duos colato. datur cyathus unus cũ tribus aquæ. Hoc uinum efficax est contra uitia renum, hepaticos, regium morbum, & urinæ difficultatem. prodest stomachicis, atq; ijs quos pallor decolorat. Alij unciam aut sextantem acori, & Celticæ nardi quadrantem, in musti amphoram adijciunt. Asari quadrantem in senos musti sextarios itidẽ demittito: id uini genus urinã ciet. hydropicis, & regio morbo laborantibus, hepaticis, ischiadicisq; cõuenit. Radicis syluestris nardi recentis & tritæ cribrateq; bessem in congium musti conijcito, duos menses quiescere sinito. Vtile est hepaticis, difficili urinæ, inflationibus, stomachicis.

Ex diuersis herbis facta. Caput XXXIX.

RAdicis dauci contusę drachmas sex in musti amphoram imponito, & similiter transfundito. Facit ad dolores thoracis, præcordiorum, & uuluæ. menses pellit, ructus ciet, & urinam. prodest tussi, ruptis, uulsisq;. Saluiæ unciam in musti amphoram, quod idem cum ceramio est, mittito. Valet contra renum, uesicę, & laterum dolores, reiectiones sanguinis, tussim, rupta, uulsa, & suppressos menses. Panacis unciam in musti cõgium mittito, & transfundito. Prodest ruptis, uulsis, cõtusis, orthopnϾ. lienis crassitiem extenuat. cõtra tormina, coxendicum dolores, efficax est. tardas concoctiones accelerat. menses & partus extrahit. quæ

hit.aquę inter cutem.& serpentium ictibus auxiliatur. Vina ex acoro & dulci radice consimili modo fiunt. Oportet enim singulorum uncias octo in senos congios mittere, tribus mensibus macerare, mox in uas transferre. Faciunt ad pectus, & latera, & urinam mouent. Seminis apij recentis, maturi & cribrati unciæ nouem in linteo colligatæ in musti amphoram demittantur. Appetitum excitat. stomachicis, & difficili urinæ auxiliatur. faciles spiritus facit. Ex fœniculo, anetho, & petroselino, uina eodem modo fiunt, & ad eadem efficacia. Fit & è flore salis uinum, multò ad purgandum efficacius, quàm uinum aqua marina temperatum. Fauces, uesicam, renes, & stomachum infestat: quare neq; in secunda, neq; aduersa ualetudine prodest. Fit etiam uinum quod phthoriū uocant, quoniam partus necat, & abortus facit, ueratro aut scammonia, aut syluestri cucumere, iuxta radices uitium sato: siquidem uites sibi illorum uires adsciscunt. Id uinū partus enecat. datur ieiunis mulieribus, quæ antè uomuerunt, cyathorum octo mensura, dilutum. Ramorum thymelææ cum suis folijs & fructu triginta* drachmas mittito in congios tres musti, & leui igne coquito, donec cōgij duo super sint, defæcatumq; recondito. Aquosa purgat excrementa, & lienem absumit. *decem Hermol.

Chamelæa dum floret, cum folijs tusa & cribrata decem drachmarum pondere, in musti congiū additur. Post duos menses uinū in uas trāsfertur. aquæ inter cutem, hepaticis, & lassitudine confractis, efficax est. item mulieribus, quæ à partu ægrè purgantur. Chamæpityinum simili modo fit, ad eadem conueniens. urinā quoq; ciet. Librā radicis mandragoræ concidito, segmenta lino traijcito, quod selibram ęquat in musti cadū demittito, ibiq; esse finito ad menses treis, deinde transfundito. Media potio, heminę dimidium. bibitur, passo in duplū addito. Aiunt heminam uini congio mistam, potu saporē adferre. cyathus unus cū sextario uini potus, enecat. mediocris usus eius, doloris sensum aufert. fluxiones incrassat. olfactu, potuq;. & cū inditur, idem pręstat. In congiū musti aqua marina diluti, drachmas duodecim nigri ueratri triti in linteo mūdo, mittito: dūq; efferbuerit, in marinę aquę congios quatuordecim aut quindecim, ubi pleniusculè fregeris, inijcito. post aliquot dies colato, & utitor. Dato cyathum unum ex aqua balnei in potu, ad aluum soluendam, *ijs* qui euomuerunt à cœna. *Alia ratio:* Veratri drachmas uiginti, iunci odorati uncias duodecim, spicę Syriacę uncias tredecim, cribratas & linteo colligatas in septem uini Coi sextarios diebus quadraginta macerandas indito, postmodum colato. dabis in potu sesquiheminam. Aliter: Decoctæ marinæ aquæ ex alto petitæ sextarios duodecim, ueratri candidi libras sex, in musti amphora quadragesimo die quàm madefeceris, colato, & utitor. Alia ratio: Veratri drachmas duodenas, & aphronitri quaternas, in senis musti sextarijs, diebus quinisdenis macerato, mox colato: & semestri exacto, utitor. Id uini genus abortus facit, & partus necat. Aut uuas in sole siccatas imponito in musti metretam (implet autem metreta congios duodecim) & gypsum in uinum mittito pondo drachmarum uiginti, & biduo residere finito, conijcito ueratri nigri drachmas triginta, iunci odorati, calami, singulorū drachmas triginta, baccarum iuniperi sextarios duos & trientem, myrrhæ & croci singulorum drachmam, inuoluens linteolo diebus quadraginta appendito, postea colato, dabis heminas treis aut duas dilutas. Purgat à partu & abortu fœminas. fœtus extrahit. contra strangulatus uuluæ efficax. Scammonites fit: Radicis scammonię per messes effossæ, tritæ, & linteo colligatæ drachmas quinq; in musti congium mittito, ad dies triginta. Aluum purgat, bilem & pituitam extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Actuario quoque uinorum uariæ conditura, ut absinthites, saluiatum, & cæte. Sed hæc longius prosequi superfluum uidetur, cùm partim hodie negligantur, & de his omnibus diligentissimè scripserit Arnoldus Nouicomensis, cuius libellus de uinis medicatis propediem à nobis sub incudem reuocatus, ac nouis scholijs illustratus repurgatusq; in lucem prodibit.

Metallica

Metallica omnia,& primum cadmia. Cap. XL.

EX cadmiæ generibus optima eſt Cypria, botryitis nomine, denſa, modicè grauis,& in leuitatem magis declinãs, racemoſa facie, colore ſpodij. quæ fracta cinerulenta eſt,& ęruginoſa. Proxima habetur foris cœrulea, intus candidior, internatis uenarum diſcurſibus onychitæ lapidi ſimilis, cuiuſmodi ſunt quæ è ueteribus metallis effodiuntur. Quædam etiam placodes, id eſt, cruſtoſa, dicitur, ſegmentis quibuſdam perinde quaſi zonis cincta, ob quod eam zonitin appellauere. Alia oſtracitis nominatur, gracilis,& magna ex parte nigra. ſed quæ teſtaceam faciem habet, terram amplexa eſt. Improbatur candida. Oculorum medicamentis botryitis nomine,& onychitis, utiles: reliquæ ad emplaſtra,& farinas quæ cicatricibus inducẽdis inſparguntur. ad eadem Cypria prodeſt. ex Macedonia uerò, Thracia & Hiſpania delatæ, improbantur. Cadmiæ effectus adſtringere, caua explere, ſordes expurgare, exiccare, corporis meatus infercire, excreſcentia in carne coẽrcere, cruſtas creare,& ulcera quæ cocoẽthe uocantur, ad cicatricem perducere. Gignitur cadmia ex ære in fornacib. candente, fuligine egeſta flatu,& lateribus cameriſq; fornacum inhærente. Prægrandes autem ac ferreæ ſunt rudes, ab officinis appellatæ aceſtides, per ſumma faſtigia cõnexæ & cõ cameratæ, ut quę ab ære iactãtur ſurſum corpuſcula cohæreant,& inibi detineant. quæ cũ ſpiſſius inſidẽt, in corpus concreſcunt,& modo genus unũ eius, modo duo, modo omnia perficiũt. Extrahitur & cadmia in Cypro è monte qui Solis incũbit, cremato lapide cui pyritę cognomen eſt, in quo etiam mõte quædam quaſi uenæ chalcitis, miſyos, ſoreos, melanteriæ, cærulei, chryſocollæ, atramenti ſutorij, diphrygiſq; inueniuntur. Nec deſunt qui cadmiam in lapidum fodinis inueniri tradant, falſi quadam lapidum cognatione. qualis inuenitur & apud Cumas lapis, nullam ſui uim oſtendens. Ii eo deprehenduntur, quòd ſunt cadmia leuiores, nullumq; alienum mandentibus ſaporem exhibent. commãducatus item lapis, dentes offendit. cadmia, utpote cum cedat, eſum non reſpuit. Alio autem diſcerni poſſunt argumento: Cadmia in farinam detrita,& aceto ſubacta, atq; in ſole ſiccata, coit: quod in lapide non accidit. Item tritus & igni appoſitus lapis, proſilit,& fumũ igni ſimilem eiaculatur. cadmia uerò quieta manet, fuliginemq; luteo colore aut æreo ſplendentem expuit, uario zonarum diſcurſu. Inſuper lapis ignem expertus, atq; refrigeratus, colorem mutabit, ac leuior multò fiet. ſed cadmia nihil euariat, niſi quis eam multis diebus cremauerit. Fit & in argenti fornacibus candidior, ac minus ponderoſa, ſed uiribus nequaquam comparanda ærariæ. Vritur cadmia ſuperior carbonibus obruta, donec tranſlucida ſpectetur,& ferrei ſtercoris modo bullet. mox extinguitur uino Aminæo, quæ ad emplaſtra præparatur: ſed quæ ad pſorarum medicamenta præparatur, aceto. Alij hoc modo exuſtam conterunt in uino, rurſumq; fictili crudo torrent, donec pumicoſa uideatur: iterumq; tritã ex uino, tertio urunt, donec prorſus in cinerẽ redigatur, nihil ſcabritiæ retinens. hac ſpodij uice utuntur. Lauatur autem in mortario trita, effuſa ſubinde aqua, dum ſordidum nihil emergat. dein coacta in paſtillos reponitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Metallica (ut Iano Cornario medico doctiſsimo placet) appellantur medicis, quæ in metallis, aut ſponte naturæ, aut per fornacem gignuntur. Itemq; ea quæ ex his ipſis ab hominibus per quencunq; modum fiunt, ut eſt ceruſa, pſoricon, ſandix, fucus, autore Gal. lib. 9 de ſimpl. Videntur autem ipſa Metalla, ab inquirendo & perſcrutando, hoc eſt, ἀπὸ τοῦ μεταλλᾶν appellata eſſe. Eorũ enim gratia in uiſcera terræ imus, & in ſede manium opes quærimus, ut Plinius ait. Quanquã idem Plinius, non inde appellata metalla Græcis putare uideatur, uerum quòd non ſolitariè, ſed ſimul, & cum alijs co- rum

tū uenæ reperiūtur, dictaq; ob id μέταλλα quod cū alijs, hoc est, μετ᾽ ἄλλων, uel μετὰ τὰ ἄλλα, id est, post alia reperiantur. Plinij uerba lib. 33. cap. 6. hæc sunt. Et ubicunq; una inuenta uena est, non procul inuenitur alia, hoc quidem & in omni ferè materia, unde Metalla, Græci uidentur dixisse: Quanquam uideo ita accipi posse, ut metalla, ab inueniendo dicta doceat, quod perscrutando & effodiendo in aliorum uicinitate maximè contingit. Habent autem Metallica uim medicamentosam magna sui parte maximam, quædam etiam deleteriam, ut coniectura sit magna, ex his uapores caloris interni ui elatos plantarum uarietatem non parum iuuare. Ne putes massam tantam frustra à Deo Maximo conditam, & otiosam, in quibus facultates naturales etiam omnes inesse soli chimistæ testantur, nec meo iudicio malè sentiunt, quod oculus in multis apertè uidet: licet plumbo metallorum soli incrementum concedat Galenus.

Cadmia botryitis hodie dicitur Tutia, officinis. Germanis grawer augstein. *quidam corruptè Cadmiam Climiam, & Catimiam uocant.*

Naturalem Cadmiam hodie uocant, Lapidem Calamindrem. Germani Galmey, *quo æs tingunt, ex rubido in albidum (*Kupfer in messing*) ex quo lebetes fiunt. In præsenti capite uidentur quædam deesse, quæ ex Serapione restitui possunt.*

Pompholyx. Cap. XLI.

POmpholyx specie sola, non genere, à spodio distat. Siquidem spodos nigricat, & plerunq; ponderosior est, palearum pilorumq; plena, quasi purgamētum quoddam, quod ab ærariarum officinarum pauimentis & fornacibus euerritur. pompholyx uerò pinguis est, & candida, usqueadeo leuis, ut in auras euolare possit. Cuius duo fluxerunt genera: unum ad aëris colorem uergens, subpingue: alterum magnopere candidum, summamq; leuitatem nactum. Candida fit pompholyx, quoties in perficiundo ære, fabri præstantiorem facere uolentes, detritam cadmi ā cumulatius insparserint: nanq; tenuissima* fauilla, quę effertur, in pompholygem coit. Cæterum pompholyx non ex æris modo materia & fabrili industria factitatur, sed est cadmia quoq;, ad gignendam ipsam, eximiè follibus proflata. Cuius faciundæ ratio hæc est: In domo gemina contignatione operta fornax extruitur, iuxta quam mediocris fenestra ad tabulatum à supernis partibus pateat. domicilij paries fornaci proximus, tenui foramine ad fornacem usque perforetur, ad excipiendam follis narem. ostium mediocre habeat pro exitu ingressuq; artificis fabricatum. domuncula altera huic coniuncta sit, in qua & folles & flator suo munere fungantur. deinde carbonibus in camino succensis, assidens artifex cadmiam particulatim fractam inspargit, à locis supra infurnibulum extructis. idem negocium obit infernè artificis minister, simulq; carbones adijcit, usquedum indita cadmiæ copia prorsus absumatur, itaque egesta suffitu tenuis pars & leuis materiæ in summam domum euolat, & parietibus, tectis, fornicicq; adhærescit: conflatum autem inde corpus, inter initia erumpentibus aquarum bullis simile prodit, postea maius incrementum capessens, glomusculis uellerum simile redditur. ponderosius autem in ima loca se recipit. sed hoc fornacibus offunditur, illud domus pauimento cohæret: quod tenuiore deterius existimandum est, ideo quòd multum terræ collegerit, & spurcitia in aceruatione referciatur. Sunt qui hoc modo tantum fieri spodium arbitrantur. de qua antedictum est. Optima creditur Cypria, quæ accepto aceto halitum æris præstat, colore aliquantum piceo, sapore cœni horrido, & si fraudem non experta flagranti carbone inferuescit, aëreum colorem contrahit. Antedictis autem notis diligenter attendendum est. Siquidem à nonnullis adulteratur taurino glutine, ouillo pulmone, aut marino, aut crematis grossis, & quibusdam consimilibus. quod facilè cognitu fuerit: quippe nihil in ijs probandis inuenietur eorum quæ antè dicta sunt. Pompholygem in commune ita lauari oportet: Ligatam linteo mundo modiceq; raro, aut siccam, aut aqua respersam, in labellum demittito, quod imbrem contineat, & huc atq; illuc fasciculum deferens, immergito: ita enim limosa pars eius ac utilis effluet, & omne sedimentum in linteolo remanebit. postea residere sinens, aquam cum cinere colis incernito, & nouam infundens, agitato, & effundito: mutata tantisper aqua, & colata, dum arenosi nihil sidat. demum a-

* cādidißimæ

quam exprimito, & ſiccatum cinerem recondito. Alij, quantum maximè fieri poteſt, ſiccant, & manibus in aqua conterunt, dum mellis craſſamentum imitetur. deinde linteo faucibus excepturi uaſis obtento, aut laxius illigato, colant, & quo facilius tranſeat, infuſa per linteum largiore aqua, cinerem cõturbant. mox ſpumoſum, quod traiectum eſt, & ſupernatat uaſi, concha excipiunt, & fictili nouo ad uſus recondunt. quod uerò reſedit, ſenſim cribratum, in aliud uas transfundunt, relicto arenoſo quod peſſum ierat. rurſus lapidoſa ſidere patiunt, & in uas aliud excolant. hoc identidem faciunt, donec cinis merus & arenæ expers inueniatur. Alij paulatim integram in aqua reſpergũt, arbitrati arenas lapillosq; ſuo ponduſculo degrauatos, peſſum ire, pilos autem & paleas leuitate ſua in ſublime attolli. cæterum cinerem medium ſeparant, & in pilam coniectum, ut cadmiam, eluunt. Quinetiam lauatur uino Chio aqua marino diluto, modis quos ſuprà diximus. & ita redditur adſtringentior, quàm aquis elota. Vis pompholygis aſtringere, refrigerare, explere, purgare, obſtruere, & aliquãtum exiccare (* inter medicamenta numeratur quæ leniter cruſtas obducunt.) Quod ſi ſpodon torrere libet, diligenter tritam & irrigatam aqua, colliges in paſtillos, fictiliq; nouo, ſubiectis leuibus prunis, orbiculos continuò uerſabis, dum aſſiccati fulueſcant. Neq; ignorandum, ex auro, argẽto, plumbóq; fieri ſpodion: uerum poſt Cypriũ, plumbeum maximè commendatur. Quoniam ſpodos ſæpenumero deſideratur, neceſſe eſt oſtendere, quæ ſimili uirtute polleant, ut in ſpodij locum ſuffici poſſint, antiſpoda uocant, quóq; modo ſumi debeant. Folia itaq; myrti, cũ floribus & baccis immaturis, in fictile crudum coniecta, indito operculo cõtinua foramina habente, uruntur fornacibus, donec figlinum percoquatur. iterũ in fictile aliud crudum transferuntur: quod ubi peraſſatum fuerit, exempta lauantur ad uſus. Idem quoq; fit è termite ſylueſtris oliuæ, ſi habeatur: ſin ſecus, ſatiuæ cum ſuis floribus, aut malis cotoneis diſſectis, & detractis oſſibus, aut gallis, aut laceratis linteolis: item ex moris immaturis, id eſt candidis, in ſole prius arefactis, aut terebintho, aut lentiſco, œnanthe, aut mollibus rubi folijs, uel è buxi coma, uel pſeudocypero cum flore. Alij ficulneas frondes in ſole antea ſiccatas, eodem modo parant. alij taurinum gluten. alij ſuccidas lanas aſperas, pice aut melle irrigatas. quæ omnia in ſpodij uicem uſurpantur.

Quidã hæc non habent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quatenus Pompholyx à ſpodio ſeu ſpodo differat, hoc loco Dioſcorides, Galenus 9. ſimp. ph. docent: Vnius enim generis Dioſcor. eſſe ait, ſpecie tantum differre. Galenus autem neq; ſpodio neq; antiſpodio, quòd eandem uim habeat, ſeuſum eſſe dicit, propterea quòd ſemper pompholyge abundarit. Ocularij medici hodie uulgo Tutiam uocant, quanquam alij Cadmiam hac appellatione accipiant, ut ſuprà diximus. Sed in pharmacopolijs Nihil appellatur, unde etiam dictum uulgatum: Nihil oculis cõmodiſsimum eſſe, quo ambigue cũ pompholygem oculis utilem, tum oculos non multis medicamentis contingendos innuunt. Eſtq; nil album appellatum, uera pompholyx. Sicut gaſcum aut nigrum dictũ. Verum ſpodium metallicum à Dioſcoride & Galeno deſcriptum. Nam quod aliàs hodie ſpodium offi cinæ uocant, antiſpodium eſt, uulgóq; ebur uſtum eſſe creditur. Auicẽna radicum cannarum exuſtarũ cinerem ſpodium eſſe dicit. hic animaduertendum Dioſcor. Spodium non facticium, ſed metallicum & foßile eſſe, nec intra corpus ſumendum.

Aes uſtum. Cap. XLII.

AEs uſtum probatur rubrum, & quod cõtritu colore cinnabarim imitetur. nigrum uerò pluſquam deceat exuſtum eſt. Fit autem è clauis ſolutarum nauium, fictili crudo compoſitis: ſubſperſo ſulphure cum ſale pari, omnibus uiciſſim inſparſis, fictile, circumlito figulari creta ſpiramento, fornacibus inditur, donec figlinum percoquatur. Quidam pro ſulphure & ſale alumen inſpargunt. Alij ſine ſulphure ac ſale, fictili multos dies urunt. Alij ſulphure ſolo utuntur. fuliginem tamen excutiunt. Alij oblitos ſciſſili alumine clauos, cum ſulphure & aceto, fictili crudo cremant. alij in ænea olla aceto reſperſos urunt, & iterum ac tertio idem efficiunt, poſtea recondunt. Principem locum tenet, in Memphide combuſtum: proximũ in Cypro. Adſtringit, exiccat, reprimit, extenuat, attrahit, ulcera purgat

purgat,& ad cicatricem perducit.uitia oculorum emendat. excrescentia in carne consumit. nomas cohibet, uomitus ciet, cum hydromelite potum, aut cum melle delinctũ, illitumue. Lauatur ut cadmia, mutata quater die aqua, donec nulla prorsus sordes emergat*. Aeris recrementum, stercusue quam scoriam uocãt, eodem modo lauatur, & eandem uim, sed imbecilliorem habet. *splendore eluceat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aes ustum Kupfer stein/Gebrant ärtz/astringit, reprimit, acre est: ob id tenuat, ulcera purgat, siccat, cicatricem inducit carni duræ, in molli lauandum &c.

Flos. Cap. XLIII.

FLos æris, quem nõnulli clauorum ueterũ psegma, quasi resegmẽ aut segmentum, nominarunt, optimus est friabilis, in attritu fuluescens, milij effigie, & numero, breuis, ponderosus, modicè splendens, atq; constringens, qui delimatã æris scobem non recepit, qua sæpe adulteratur. Sed id facilè deprehenditur, cum dentium illisu dilatantur ramenta. Fit autem, cum æs fornacibus fusum, in receptacula dilabitur, per cola fistularum ad ea pertinentiũ. tũ huic negocio addicti ministri, sordes expurgantes, aquã clarissimã infundunt, refrigerandi proposito. itaq; repẽtino cõcretu, ac addensatione, uelut expuitur & erũpit antedictus flos. Adstringit, & excrescentia coërcet. offusam oculis caliginẽ emendat, sed magnopere mordet. quaternũ obolorum pondere datus, crassum humorẽ extrahit. carnosa narium & sedis uitia absumit. eruptiones papularũ cum uino cohibet. Candidus contra diuturnas aurium grauitates tritus, in eas per fistulam flatu impellitur, uuam, tonsillasq́; reprimit, farina eius cum melle admota.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Turpi errore quidam hodie arbitrantur æris florem esse, nostrum æs uiride, non animaduertentes æris florem, ut hic Dioscorides scribit, cum æs in fornace fusum in receptacula delabitur per canales, ministris aquã clarißimã, ut refrigeretur affundẽtibus. subito exilire, milij effigie breuis, grauis, splendescens, cùm nostrum æs uiride potius æris rubigo sit, ut infra audies. Galeno adulteratur æris squama, aut limatura.

Squamma æris. Cap. XLIIII.

SQuamma æris excussa ex Cyprijs officinarum clauis, crassa quidem ipsa præstãtior quæ helitis, id est clauaris, nominatur. sed ex uili promiscuoq́; ære, aut candido, uitiosa intelligitur: quam, utpòte tenuem & inualidam, damnamus, maximè approbrantes crassam, rufam, præsertim si aceti respersu æruginem contrahat. Vim habet adstrictoriam, extenuantem, reprimentem, & erodentem. nomas coërcet. ulcera ad cicatricem perducit. pota ex aqua mulsa, aquam trahit. aliqui farina subactam, dant in catapotio. additur ad oculorum medicamenta. genarũ scabritiam absumit, & fluxiones exiccat. Lauatur hoc modo: Siccæ æris squammæ expurgatæ selibra, cum nitida aqua in mortario manu diligenter conturbatur, quousq; pessum ierit. abijcitur quod subsidit*, & effusa aqua, hemina cœlestis imbris adijcitur, & distenta manu, squamma, quasi destringenda sit, uehementer confricatur, dumq́; lentorem emittere cœperit, aqua sensim ad sex heminas usq; superinfunditur, terendo ualidè. squamma ad latus mortarij colligitur, ibiq́; apprimitur. quo facto, expressus humor pyxide ex ære rubro facta, excipitur. hoc est enim uelut flos squammæ, ualens uiribus, & ad ocularia medicamenta cum primis efficax. inutile imbecillumq́; quod superest, lauatur donec nullam prorsus lentitiam excernat, & linteo apertum biduo conquiescere sinitur, effusaq́; extante aqua, ubi siccatum erit, reconditur pyxidicula. Alij ut cadmiam lauant, & reponunt. Squammæ ex acie aut mucronibus decussæ, quam uocant stomoma, eadem uis. Lauatur modo simili, & reconditur: sed ad moliendam alui deiectionem, inefficatior est. *quod emersit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Squama æris, Germ. Hamerschlag/et Kupfer schlag appellatur, differt ab æris flore, quòd hæc, ui & arte excutiatur, alter sponte cadat affusa aqua. Probatur crassa, ruffa, præsertim æruginosa.

Aerugo rasilis. Caput XLV.

AErugo rasa fit ijs modis. In cadum, aut aliud consimile uas acetum quamacerrimũ infunditur, superponitur inde inuersum æneũ uas, præsertim cameratum: sin minus, planum. sitq; obstructum, nullumq; habeat spiramentum, exempto, quo doliolum obturaueris operculo. decimum post diem insidens ærugo deraditur. Aut æris lamina in cadis super acetum ita suspenditur, ne ipsum attingat, & totidem post dies raditur. Aut massula æris, aut lamina una pluresue, uinaceis non recentibus, sed iam acescentibus conduntur, & simili modo uersantur. Quinetiam ex delimata æris scobe æruginem facere licet, necnon è laminis, quibus bracteæ auri conclusæ malleo ducuntur, si quis eas aceto respargat, & ter aut quater uerset, donec æruginem contrahant. Tradunt æruginẽ in Cyprijs metallis gigni, lapidibus quibusdam nonnihil æris habentibus, quibus ærugo efflorescit: adduntq; per caniculæ æstus è quodam specu manare: sed illam paucã & optimã esse: hanc speluncis effluentẽ, copiosam quidem, & boni coloris, sed uitiosam, quod lapides multos collegerit. Pluribus autẽ modis adulterãt aliqui pumice admisto, alij marmore, alij atramento sutorio. Sed deprehendemus pumicem aut marmor, dum pollice sinistræ manus madefacto, ęruginis portiunculam altero atterimus: siquidem eam diffundi constat. marmoris autem pumicisq; partes coẽunt nõ dissipatæ, demũq; tractatione crebra & humoris cõplexu dealbescũt. quin & dentium appressu: siquidem syncera cedit, læuis, & sine asperitate. Atramentum uerò sutorium igne coarguitur. nãq; si fictile, aut lamina adulterata ærugine illinatur, & feruẽti cinere aut carbonibus incalescat alterutrũ, mutabitur, rubescetq; id quod atramentũ sutoriũ acceperit, quòd id ustum suapte natura talem sortitur colorem. Aeruginis quã uocant scoleciam, duo sunt genera. quædam fossilis est, altera factitia ad hunc modum: In mortario Cyprij ęris dimidiã heminam aceti albi acrisq;, pistillo cupreo conterito, donec strigmenti crassitudinem imitetur: deinde aluminis rotundi drachmã unam, cũ salis fossitij, trãslucentis, aut marini quãalbissimi, solidiq;, aut certè cum nitri pari põdere terito in sole, æstuosissimis diebus, sub sydus caniculæ, donec colorem ęruginis cõtrahat, & concretu strigmentosum fiat, ubi autem se in uermiculorũ Rhodiacis similium speciem coẽgerit, recõdito. Efficax & ualde boni coloris redditur, si duas parteis urinæ ueteris cum una aceti adieceris, & alia quæ dicta sunt peregeris. Sunt qui æruginem rasilem quæ in apparatu non respondit, gummi misto digerant in formas, & ita uendant. quod genus, ut uitiosum, improbatur. Fit & quædam ærugo ab aurificibus, mortario & pistillo Cyprij æris, cum urina pueri impubis, qua aurum ferruminant. Antedicta æruginum genera, usto æri omnino respõdent, sed magis effectu ualent. Sciendum fossilem scoleciam pręstantissimam esse: derasam sequi, postremo loco factitiam. mordacissima tamẽ est hæc, & magis adstringẽs. aurificum autem ærugo rasæ respõdet. Aerugines omnes adstringunt, extenuãt, excalfaciunt. oculorum cicatrices emendãt. lachrymas cient. nomas sistunt. uulnera ab inflammatione tuentur. ulcera ex oleo ceraq; ad cicatricem perducunt. callos & sordida ulcera purgant, cum melle coctæ. callum fistularum erodunt, cum ammoniaco, collyrij modo in eas adactæ. ad gingiuarum autem excrescentias, & extuberationem utiles. magnopere extenuant genarum crassitiem, cum melle illitæ. uerum post illitionem spongia ex aqua calida locus fouendus est. resina terebinthina exceptæ, cum ære & nitro lepras abigunt. Vritur ærugo, quãcunq; uelis, minutissimè fracta comminutaq;, in fictili patina, flagrantibus prunis superposita: uersaturq; donec se mutet, & colorem cinereum concipiat. post ea refrigerata reponitur ad usum. Sunt qui cruda olla eam urant, uti dictum est: sed non prorsus eundem colorem cremata reddit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aerugo est æris uelut rubigo in æreis uasis, laminis, squamis, scobibus, lapidibus concreta decẽ diebus aceti acerrimi uapore, aut crescentium uinaceorũ contactu, pòst decussa uel derasa. Est acris, mordet, detrahit, liquet carnem, etiam duram, digerit, uehementer siccat. Adulterandi & adulteratam noscendi rationem sciens omitto, quòd larga eius synceræ copia toti Galliæ & Germaniæ à mulieribus

Monspessu-

Monſpeſſulanis ſuppeditatur.Germani Span grün.*Galli uerdegris appellant.*

Aerugo uſta & lota neruo uulnerato prodeſt,non uſta autem iuſto eſt mordacior. Cæterum ærugo uermiculata à ſimilitudine ad uermiculorum ſpeciem,dicta eſt, quomodo etiam Græci σκώληκος ἰὸν *uocant,quem Plinius ſcoletiam dixit.Eſtq́ duplex:altera naturalis,& foßilis,altera artificialis, uelut hoc loco Dioſcor. & Plinius lib.34.cap.13.docent.*

Rubigo ferri. Caput XLVI.

RVbigo ferri reſtringit. ſiſtit fœminarũ profluuia admota: potuq́ præſtat ne cõcipiant.illita ex aceto,ignibus ſacris,& papularũ eruptionibus medetur.perquã utilis ad ſcabritias genarũ,reduuias,& pterygia.cõdylomatis prodeſt.gingiuas firmet.podagras illita lenit.alopecias replet. Vinũ aquaue, in qua cãdens ferrũ ſit reſtinctũ,potu cœliacis,dyſentericis,lienoſis,cholera laborantibus,& diſſolutis ſtomacho auxiliat. Stercus ferri,quã ſcoriã uocãt,eadem poteſt quæ rubigo,ſed inefficacius.aconito,ex aceto mulſo potum,opitulatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Rubigo ferri eyſen roſt.*Gallis ruilleure de fir dicitur.Scoria eſt omnium metallorũ ſpurcitia,recrementumq́,& uelut ſtercus,Germanis* Schlacken *dicitur:ſiccat,ſed omnium maximè ſcoria ferri leuiſſimè trita.*

Plumbum elotum. Cap. XLVII.

LOtura plumbi ſic fit:In mortarium plumbeum aquã iniiciens,piſtillo plumbeo terito,donec nigreſcat aqua,& limi modo craſſeſcat, aut lutulenta reddatur.linteolo deinde colato, aquã ſuperinfundẽs, quo facilius quicquid eſt reſolutum incerni poſſit.hoc iterum facito,uſquedum ſatis tibi habuiſſe uideatur, ubi conſederit,priore aqua effuſa,nouam adiiciens, ut cadmiam lauato, donec nulla extet nigritia.poſtea in paſtillos cogens reponito.Quidam ſcobem mundi plumbi lima quæſitam,mortario piſtilloq́ lapideis terũt,aut manibus cum aqua paulatim adiecta fricãt,donec nigreſcat.mox ubi id peſſum ierit,effuſa aqua, colligunt in paſtillos:nam tritum uehementer,ceruſæ ſimile redditur. Alii elimatæ ſcobi modicam plumbaginem adiiciunt,affirmantes ita elotum plumbum præſtantius eſſe.Poteſt refrigerare,adſtringere,inducere,mollire,explere caua,ſiſtere oculorum fluxiones,& ulcerum excreſcentia.ſanguinem ſupprimit. prodeſt contra ſedis ulcera,condylomata,& hemorrhoidas,ex roſaceo. itẽ,ad ea quæ ęgrè cicatricẽ ducunt:& in totũ ſpodii effectus præbet,niſi quòd nõ obducit cruſtas.Syncerũ plumbum affrictu,marini ſcorpionis draconiſq́ plagis auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Germanis pley.*Gallis plomb Frigidum humidum,ob id liquor quiuis frigidus (ut oleum omphacinũ,roſaceũ,melinũ,myrtinum,ſemperuiui,cotyledonis,intybi,lactucæ ſuccus) in mortario plumbeo, piſtillo plumbeo ductus dum craſſeſcat,ſeipſo frigidior euadit,optimumq́ fit remedium phlegmonarũ incipientium,& fluxionum aliarum,in inguina,pedes,articulos alios,& ulcerum rebellium,& cancrorum. Lamina plumbi lumbis inſtrata ueneris inſomnia ſedat, ganglia diſſecat illigata. Plumbum uſtum & lotum ulcera rebellia, chironia,cancroſa,carne implet,ac cicatrice tegit.*

Plumbum uſtum. Caput XLVIII.

VRitur plumbum ſic:Super quãtenuiſſimas plumbi laminas, fictili nouo inditas,ſulphur inſpargito:additiſq́ aliis rurſus laminis, interiecto ſemper ſulphure, uſque dum uas expleueris,ſuccendito,flagrante autem plumbo,ferrea rude uerſato,donec perfectè redigatur in cinerem,nihilq́ è plumbo non uſtum hæſerit:tum demũ,obſtructis naribus,eximito: alioquin halitus plumbi noxius ſentitur. Aut elimatam plumbi ſcobem in olla ſulphure urito. Alii laminas in fictili crudo,ut dictum eſt,imponũt fornaci,aut foco,& circũlinentes operculum, dato exili ſpiramento,urunt. Alii pro ſulphure ceruſam aut hordeum inſpargũt. Alii integras laminas imponentes,acri igne utuntur*,& rudicula ferrea cõtinuè mouẽt,dum in cinerem ſoluantur. ſed difficilis huiuſmodi uſtio,& ſi uehemẽtius uratur, contrahit ſpumæ argenti colorem. magis tamen nobis placet prima urendi ratio.Plumbum uſtum lauatur ut cadmia,& recõditur.Eoſdem effectus habet,

**Alii, imponentes aceto, igne urunt.*

quos plumbum elotum, sed multò acriores. Recrementum plumbi, quod scoriam uocant, optimum est, densum, fractu contumax, cerusam planè repræsentans, nihil plumbosi habens, quod ad luteum colorem accedit, & uitri splendorem imitatur. Eadem quæ plumbum exustum potest, sed magis adstringit. Lauatur in mortarijs infusa aqua, & refusa summa aquæ parte, quæ luteũ colorem duxit: idq́; sæpius, dum recrementum absumatur. dein ubi consederit crassamentũ, aqua effusa, digeritur in pastillos. Molybdoites lapis à plumbi similitudine dictus, respondentem recremento uim habet, & eodem modo lauatur.

Stibium. Cap. XLIX.

STimmi optimum, quod splendidissimum est, modoq; nitedularum emicat, confractu crustosum, nihil terrę aut sordidi habens, friabile, quod stibi appellarunt, alij platyophthalmon. Vis eius astringere, meatus obstruere, refrigerare, excrescentia in carne cohibere, ulcera ad cicatricem perducere, sordes & ulcera oculorum expurgare. sistit & sanguinem è cerebri membrana profluentẽ. & ut in uniuersum dicatur, uis usto plumbo similis est. priuatim, ambusta igni, in pustulas erumpere non patitur, cum adipe recenti illitum. crustosas exulcerationes ad cicatricem perducit, cum cera & exigua cerusa. Torretur pinsita farina circumlitum, & carbonibus obrutum, donec carbunculetur crusta, exemptumq́; restinguitur mulieris lacte, quæ marem peperit, aut uetere uino. Vritur etiam carbonibus succensis efflatum, quoad igni deflagret. si enim paulò magis concremetur, plumbum fit. Lauatur, ut cadmia & æs. Sunt qui ut plumbi recrementum eluant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Stimmi, id est, Stibium, siccat, astringit, oculorum collirijs liquidis & siccis miscetur, illotum ualenter astringit, lotum soluitur, & naturam assequitur propè rosionis expertem, fossilium melius. Quod enim ostendunt, igni coctum est, idq́; purius, uel fæculentius & scoriosum. Oleum ex stibio præciosissimum. Mulieres oculis gratiam Stibio conciliant, ipsum palpebris specillo inducentes quotidie, sic ne oculi membranam intus cõtingat. Stibium officinis Anthimoniũ. Gemanis Spyeßglaß dicitur, naturale, Roh spyeßglaß, artificiale siue factitium geleutert spyeßglaß uocant.

Molybdæna, seu plumbago. Cap. L.

MOlybdæna optima est flaua, argenteæ spumæ æmula, modicè splendens, cum teritur rufa. cocta cum oleo iecinoris colorem trahit. Vitiosa est, quę aërem aut colorem plumbeum refert. Gignitur ex auro & argento. Est etiam quędam fossilis, ad Sebastiam & Coricum inuenta. Quo in genere probatur, quæ lapidosa non sit, aut recrementosa, sed nitens & flaua. Vim habet spumæ argenti, aut recremento plumbi similem. uritur lauaturq́; eodem modo. miscetur conuenientissimè medicamentis, quæ liparas uocant, atq; emplastris minimè mordentibus. carnem recreat, & ulcera ad cicatricem perducit. glutinantibus tamen medicamentis, aut abstergentibus non conuenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Molybdæna substantiæ est crassioris, & frigidioris, quàm Lithargyros, non terget tamen, cætera usum habet propè eundem in emplastris, licet uarium colorem afferat. Ambo liquantur tardius cum hydrelæo, celerrimè oxelæo.

Molybdæna naturalis, German. Zwytter dicitur: factura uero Pech.

Argenti recrementum. Cap. LI.

REcrementum argenti, quod scoriam uocãt, aut helcysma, aut encauma, molybdænæ uim habet. quare emplastris quas phæas appellant, additur, ac medicamentis quæ cicatricem obducunt, utpote cum adstringat, extrahatq́;.

Spuma argenti. Caput LII.

SPuma argenti quædam gignitur ex arena, quã molybditin uocant, in fornacibus cõflata, donec perfectè igni incãdescat. altera ex argẽto, tertia ex plumbo. Probatissima est Attica. secunda Hispaniensis, has sequitur quæ fit Dicæarchiæ, id est

id est Puteolis, Baijs, in Campania, & Sicilia: plurima enim hisce locis è flagrantibus laminis plumbeis gignitur. Quæ flauo colore splendet, chrysitis appellatur, omnium optima: quæ in Sicilia, argyritis: quę ex argento, calabritis. Vis autem adstringere, mollire, explere caua, excrescentia in carne reprimere, ad cicatricem ducere, refrigerare, & occludere. Vritur argenti spuma, confractis partibus ad magnitudinem iuglandium, prunæ superpositis: ita accensa follibus, ut conflagret, abstergitur insidens spurcitia, & reconditur. Aliqui ter aceto aut uino restinguentes, rursus urunt, & eadem prosequuti, reponunt. Lauatur ut cadmia. Vt argyritidi nominatæ, aut, si desideretur, alteri candor detur, ea in parteis magnitudine fabarum confracta, chœnicis atticæ mensura, fictili nouo superfusa aqua, addito candidi tritici pari pondere, priuatimque pugillo hordei, linteolo puro, raro, ansulis uasis alligato, coquitur, donec hordeum fractum dissiliat: deinde omnia in nouum craterem oris ampli transfunduntur. triticum abijcitur, spuma argenti uehementer manibus affricando infusa aqua lauatur, assiccataque in Thebaico mortario teritur, affusa feruente aqua, donec soluta fatiscat. excolata aqua, iterum tota die teritur, & uesperi infusa calida aqua finitur. mane colis excernitur, alia infunditur, atq; ter die excolatur. id septem diebus fieri solet. postea additis ad singulas minas spumæ argenti, quinis salis fossilis drachmis, infusaq; calida aqua, ter die teritur, & addita aqua excolatur: cumq; inalbuerit, calida infusa, idem facito, dum nullam prorsus salsedinem resipiat. demum ardentissimo sole siccata, eiecto prius humore, reconditur. Sin minus, mina spumæ argyritidis diligenter teritur, addito sale fossili trito, triplicato pondere, in fictile nouum conijcitur, aqua infunditur, ita ut supereemineat. mouetur quotidie mane & uesperi, aquaque superfunditur, priore nequaquam effusa. hoc fit triginta diebus: nanque nisi moueatur, crassescit, usque in duritiem testæ. Post hæc effusa leniter muria, in Thebaico mortario spuma argenti teritur, coniectaque in fictile aquam continens, manibus diligenter agitatur, mutata subinde aqua, donec nullum salsuginis indicium præbeat. deinde quod ex argenti spuma candidum apparet, in uas aliud transfertur, & redactum in pastillos, plumbea pyxide conditur. Alij spumam argenti in fabarum magnitudines confractam, in uentre suillo crudo ex aqua coquunt, dum uiscus eliquescens contabescat. exemptamque cum sale pari terunt, & ut suprà dictum est lauant. Sunt qui salis libram unam, & spumæ argenti tantundem, in sole terant, aqua continuè mutata, dum candor ei detur. Alia ratio: Sumito quantam uis argenti spumam: ubi lana candida inuolueris, fictili nouo indita aqua cum pugillo fabarum recentium repurgatarumque decoquito. Cumque fabæ disruptæ dehiscent, lanaq; non denigretur, exemptam argenti spumam, & altera lana inuolutam, iterum coquito, cyathum aquæ & parem fabarum modum adijciens. *Locus ex Plinio restitutus* eadem tertio, quæ suprà, facito, in summa, tantisper, dum lana iam non inficiatur. Insuper transfundens in mortarium, ad singulas salis fossitij libras, adijcito octogenas spumæ argenti drachmas Atticas, & terito: intermittensque, nitri quam albissimi cum aqua diluti drachmas quadraginta septem indito: iterum terito, donec satis candoris contraxisse uideatur. ita autem fundens eam ex alto in fictile oris ampli, adiecta largiore aqua, ubi considere desierit, colato. tum nouam superadijciens aquam, manibus probè uersatam, finito ut considat, ac rursus per colum traijcito. alternis eadem prosequere, dum pura aqua dulcisq; effluat, & nullam salsedinem præ se ferat. postremò in fictile nouum translatam, colato sensim omni humore, soli quadraginta diebus sub caniculæ sydus exponito, & siccata utitor. Elotam autem constat ad oculorum collyria prodesse, & ad cicatricum fœditates tollendas, ad rugosas facies, & cicatricosas, laceratasq;, & macularum plenas.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lithargyros est purgātis se igni materiæ uitiū, siue feruescētis spuma, ut scoria iā purgatæ fęx est, ex plūbo Molybditis seu molybdena, ex argēto ἀργυρῖτις, ex auro χρυσῖτις oīm optima præcipuè q̄ fo liata est. Lithargyros moderatis. oīm terreorū siccat sine manifesto calore aut frigore, modicè astringe

& terget. Eius usus latißimè patet libris prope omnibus comp. phar. genere, maximè .2. et 3. Lythargyros manifestè nec calfacit, nec refrigerat, nec humectat, sed siccat primo abscessu à temperatis: nullam enim qualitatem manifestã gustatu exhibet: nec emplastica est, nec enphractica, nec repellit quod influit, nec digerit quod parti inflammatæ est infixum, nec ulcera terget, nec expurgat euidenter, nec rodit, nec carne implet, nec eam supercrescentem absumit, parum tamen à medijs ad partium crassitiẽ recesßit (licet sit tenuioris essentiæ quàm molybdena) quam & coctione diuturna deponit fusa ui ignis, & alterata. Ex his enim est medicamentis, quæ tota liquefiunt, ut resina, cera, sed non mox ubi ignem attigerit: quæ uerò multis imponit, etiam non fundi putantibus. Cùm oxelæo autem cocta citius liquescit, & cum ærugine quàm cũ hydrelæo uel œnelæo, & quo plus liquoris ad coquendũ habuit, eò glutinantius fit medicamentum. Melius enim fit ex Lithargyro medicamentum, quo magis coctum erit, quòd ex liquidorum, quæ miscentur, copia contingit. Expers tamen pulchrarum harum uirium lithargyros, medicamentis miscetur, ut phœnicino, diachalciteos uiribus eius nec commodans, nec incommodans, sed materiæ ad emplastri pharmaci compositionem idoneæ rationem obtinet. Cruda etiam per se femorum ex itinere attritus iuuat parum fucando. Lithargyros absolutè, interdum tamen ut in melinis à colore cydonij emplastris Lithargyros χρυσῖτις dicitur. lib. 2. comp. ph. gene. Lithargyros Germanis Glett. Gallis litharge dicitur.

Cerusa. Cap. LIII.

CErusa fit hoc modo: Infuso in urceum oris lati, aut fictile labellum quamacerrimo aceto, laminam plumbeã supra fictilis spiraculum, subiecta prius arundinea tegete, firmato: superiectisq́; uelaminibus, ne halitum expiret acetum, ubi resoluta fuerit, defluensq́; deciderit, humorem purum ad summa delatum colato, crassamentumque transfundito. debet quoque siccari in sole, mox trusatili mola teri, aut aliàs tritum cribrari. postea q̃d superest duri, in tenues partes redigendũ cribrandũq́; uicissim eadem tertio quartoq́; facienda. Melior, quę primò cribrata est, & medicamẽtis oculorum assumenda. secundum locum tenet sequẽs, & reliquæ suo ordine. nec desunt qui ligneas rudes in medio uase appendant, & deraso ceu situ imposito, ita ut acetum non contingat, inditoq́; operculo circumlinentes dimittunt. post dies decem, laxato obturamento uisunt. cumq́; resoluta materia fuerit, reliqua, ut suprà diximus, exequuntur. Si autem quis in pastillos uelit digerere, aceto acri subacta, diuiditur in pastillos, qui in sole siccantur. Aestate tamen supradictum opus obeundum est, ita enim candida atque efficax redditur. Quinetiam hyeme paratur, urceis supra furnos, balnea, aut fornaces impositis: ascendens enim calor, idem quod sol præstat. Laudatissimam fieri putant Rhodi & Corinthi, aut Lacedæmonę, proximam Puteolis. Torretur hoc modo: Flagrantibus igni carbonibus, fictili nouo, maximè Attico tritam cerusam imponito, & assiduè uersato, cumq́; cinereum colorem traxit, eximens refrigerato, & utitor. Est & aliud urendi genus: Trita patinis nouis supra prunas imponitur, & ferulacea rude mouetur, donec colore similis sandarachæ fiat: extractaq́; ad usus ministratur. quæ uerò ita parata est, sandyx à quibusdam dicitur. Lauatur cerusa cadmiæ modo. uis ei refrigerare, occludere, emollire, explere, extenuareq́: insuper excrescentia leniter reprimere, & ad cicatricem perducere. miscetur ceratis, & emplastris quæ liparæ uocantur, pastillisq́;. est autem letalis eius potus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cerusa aceti acris ui ex plumbo soluta refrigerat, siccat, astringit, emplastica est, candefacit, hæc lota plumbo usto loto uiribus proxima: usta transit in Sandyca, fitq́; tenuior, nondum calfaciens. Phycos cerussæ frigiditate seruata tenuitatem assumpsit, quæ uis eius adiuta in profundum corporis penetrat. Cerussa Rhodiaca, uel illi similis ex ciuitate Dicæarchia olim dicta, nunc Puteolis, præfertur, si emplastrum uis eximie candidum fieri, quia albidior, leuior, tenuiorum partium his, quæ alibi nascuntur. Sal ex cerussa ad multa efficacißimus, & oleũ ex Cerußa. Germa. dicitur Bley weyss. Gallis Ceruse.

Chrysocolla. Cap. LIIII.

CHrysocolla laudatissima Armeniaca, colorem porri quamsimillimè reddens. secundum locum sibi uendicat Macedonica, & proximum Cypria, quo in genere prefertur pura. damnatur, quę terrã aut calculos collegerit. Ratio

lauandi hæc est: Tusam infusa aqua, mortario expassa manu ad pilam uehementer fricato, & statim quàm consederit, colato. alteram infundens aquam, rursum trito. hæc uicissim prosequere, donec pura synceraq; spectetur. dein siccato in sole, & ad usus recondito. Quod si utere uolueris, ex ea terens quod satis esse uidebitur, patinis supra carbones adponito, & alia facito quæ suprà diximus. Dos chrysocollæ ad purgandas cicatrices. excrescentem carnem coërcet. adstringit, purgat, excalfacit, & modicè corpus mordendo exest. inter medicamenta intelligitur, quæ uomitiones concitant, & necem inferre possunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chrysocolla tam metallica q̃, factitia ualenter digerit, & siccat, carnẽ liquat sine ualenti morsu. Chrysocolla, Spodium, Pompholyx, Psoricum, metallica sunt admodum tenuis essentiæ citra calorẽ. Naturalis & fossilis, Germanicè Schyffer grün dicitur, factitia uerò, quæ auri ferrumini fundendo celeritatem addit, Borras appellatur.

Lapis armenius. Cap. LV.

ARmenius lapis præfertur læuis, colore cœruleo, perquam æquabilis, calculo carens, & friabilis. Eadem quæ chrysocolla præstat, sed inefficacius. Quinetiam usum habet ad pilos in palpebris alendos.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Armenius lapis illotus supra & infra atram bilem uacuat, datus à drachma una ad scrupulos quatuor: lotus etiã quimquagies tutior est, ac tantùm infra uacuat, à scrupulis quinq; ad scrup. sex. Alexander Trallianus in melancholia, & post eum Mesues in simplicibus.

Cœruleus. Caput LVI.

COerulei origo ex ærarijs metallis in Cypro. copiosior ex arena littorali. secundum quosdam sub cauatos specus maris inuenitur, qui magis probatur. Eligi debet inebriatus. Vritur ut chalcitis. lauatur ut cadmia. Vim habet reprimentem, & modicè erodentem. crustas gignit, & exulcerat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cyanus siue Cœruleus, cathareticus, id est, detrahens, digerit potentius quã Cinnabaris, & subastringit. Vim purgantẽ melancholiã suprà & infrà, ac melancholicum succum ipsi illoto præbet Mesues communem cũ lapide Armeno, ob id ambos ualere censet aduersus omnes melancholicos affectus, maniã, melancholiã, epilepsiam alterã, elephantiã, cancros, alphos nigros, quartanas, hemorrhoidas. Sed & alias ei uires miras tribuit, uocatq; lapidem Lazuli & stellatum, quòd uelut stellæ quædam aureæ in eius fracturis cernantur. Is urendo cœruleus magis euadit, si uerus est, malus uerùm nigricat ustione. Tam hic quàm Armenus Medicis in usu, hodie sunt rarißimo, Germani Lasaur stein appellant.

Indicum. Cap. LVII.

INdici duo genera, unum sua sponte nascitur, tanquam spuma, germinatione Indicis arundinibus exiens. alterum infectoriæ dant officinæ: & est spuma purpurea innatans cortinis, quam detractam artifices siccant. Optimum existimatur quod cœrulei speciem præbet. succum suum sorbet, & leue. Inter medicamenta est quæ leuiter adstringunt, & inflammationes, tumoresq; rumpunt. purgat & reprimit ulcera.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Indicum fossile aliquando & hodie in aurifodinis inuenitur, Germani Ein berg bloe appellant, factitium uerò ex spuma Isatidis est, ut sup. suo loco diximus. Germani hoc Weyd bloe & Judich bloe. Galli de l' inde fine, au grosse appellant, hodie in medicina nullius usus.

Ochra. Cap. LVIII.

OChram leuissimam, & omnino luteam eligere oportet, saturatam, non lapidosam, friabilem, natione Atticam. Vritur hæc, & lauatur cadmiæ modo. Vis eius adstringere, erodere, collectiones & tubercula dissipare. excrescentia in carne reprimit. caua cum cerato explet, & articulorum tofos comminuit.

Germanicè Oger & Berg gel appellant.

Cinnabaris.

Cinnabaris. Cap. LIX.

HAllucinantur qui cinnaberin minio eandem esse existimãt. Minium enim in Hispanijs ex lapide quodam argenteæ arenæ permisto, temperari solet, alioqui non dignoscitur. fornacibus autem in florentissimum flagrãtissimumq; colorem permutatur. in metallis uerò strangulãtem halitum eructat. itaq; facies incolæ uesicis obuelant, ut per illas spectent, nec respirando noxium aërem attrahant. eo pictores ad sumptuosa parietum ornamenta utuntur. Cinnabaris uerò ex Aphrica defertur, & magno constat. hactenus inuenitur, ut uix uersicoloribus pictorum lineis satisfaciat. intento colore nec diluto præditum: quare quidam sanguinem esse draconis existimauerunt. Vim habet cinnabaris hæmatitæ lapillo eandem. conuenit ad oculorum medicamenta, uerum efficacius, magis enim adstringit, & sanguinem cohibet. ambustis igni, & papularum eruptionib. cerato excepta, medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sanguis draconis & Cinnabaris uera, hodie ignorantur ueterũ si Iacobo Syluio medico doctiss. credimus. qui credit sanguinẽ draconis factitiũ esse, qui hodie ostẽdnur ex bolo Armeno. sanguine hirci & succo sorborum, uel alijs. Cũ tamen ille sanguis draconis quo uitrarij utuntur atq; aurifabri, ruberrimi coloris gratia uel sit naturalis & fossilis quũ igne liquetur, omnino Diosc. delineationi respondens: quare hanc ueram esse ueterũ Cinnabarin crediderim. Cæterum loco huius ubi eius copia de sit, rectius utemur factitio quã cinnabrio neoterciorũ, ex sulphure uiuo, & argento uiuo simul ustis.

Argentum uiuum. Cap. LX.

ARgentum uiuum fit ex minio, quod abusiuè cinnabaris dicitur. patinis fictilibus, imposita ferrea concha cinnabarin continente, & calice cooperta, argilla superlita, carbonibus succendunt. siquidem detersa fuligo, quæ calici insidet, refrigerata in argentum uiuum coit. Quinetiam inuenitur in argentifodinarum tectis, stillatim concretum. Alij per sese in metallis inueniri tradunt. Seruatur in uitreis, aut plumbeis, aut stagneis, aut argenteis uasis: siquidem aliam materiam omnem exedit, & defluere facit. Potum uim pernicialem habet: suo enim pondere interna exest. Remedio est lac multum subinde potum, & uomitionibus reiectum, aut uinum cum absinthio, aut apij decoctum, aut semen ormini, aut origanum, uel hyssopum cum uino, auri limati scobs, id est, ramentum quàm tenuissimum epotum mirabili est auxilio.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Argentum à colore, uiuum à motu Latinis dicitur. Germanis Queck silber, à consistentia uerò Græcis ἡ ὑδράργυρος, sed hanc arte factam Gal. lib. 9. simpl. illud minerale uult Hermolaus: cum tam factitium ex mineris, quã minerale, seu argenti fodinarum tectis stillatim concretum, siue per se in metallis inuentũ, Dioscorides hoc loco hydrargyron appellat. Cui congener ex aquæ fontibus uomica perpetua scatuerit Plinio. Argentum uiuum est metallorum omniũ cum sulphure materia à calore temperatissimo, sic per minima unitum, ut siccum humido, et humidum sicco æqualiter in eo temperentur. Vnde opinor, chymistis calore & frigore temperatum quoq; dicitur, non quarto gradu cum quibusdam frigidum, cum alijs calidum. Neq; contra chymistarum placitum pugnare uidetur quod scribit Dioscorides, potum uim habere pernitialem, suo enim pondere interna erodere addit, non qualitate aliqua caustica. Neq; uerba Galeni lib. 4. simp. cap. 8. quod scilicet calore nostro calidum actu redditum per erosionem interimit, & lib. 5. cap. 18 quod tota sua substantia nobis contrarium sit, & uenenum si sumatur: neuter enim id aut calore immodico aut frigore deleterium dicit: sed ille pondere, hic tota substantia, ut scilicet omnino nos ledat necessario, quamtũuis paucum sit sumptum: cum deleteria calore aut frigore sint sola quantitate deleteria.

Geberus chymista præclarus.

Ad hæc Galenus de sola hydrargyro factitia loquitur, cuius quod interimat sumpta uel admota, se periculum fecisse negat, lib. 9. simp. Hodie uerò uel pueris maximè perspicuum est, maximo mortalium incommodo, quas uires sumptum uel admotum, uel suffitum in scabie Hispana, siue Gallico morbo, (ut uocant) & eius Symptomatis, & multorum artificum usu uario, habent argentum hoc semiuiuum, & crudum, quouis modo paratum & mistum. Quod uero in metallis perfectius coctum est maximè, id longè omnium est efficacissimum, uti & preciosissimũ, si quis secernere, et secreto nouerit uti.

Illud

Illud essentiæ esset omnium tenuißimæ, indicant apertißimè celerrima eius in uaporem prætenuem abitio, & in corpus quoduis etiam densißimum penetratio, ut etiã calculũ iactilẽ affrictu non ita multo subeat, intusq; dealbet, & fragilem maximè reddat. Ob id non probo ipsum enulato unguento, & alijs quibusdã misceri. Argentũ uiuum sublimatũ calore ignis erodente iã præditũ, fit eodem quoque deleterium, ut calx & uini fex usta. Sublimandi autẽ (ut chymistæ loquuntur) modũ docet Geberus, ex quo & alijs non contemnenda leges, quæ ad cognoscendam plenius argenti uiui naturam pertinet.

Rubrica Sinopica. Cap. LXI.

RVbrica Sinopis maximè probatur grauis, densa, ad iecinoris imaginem uergens, calculorum expers, concolor, cum diluitur impendiò fusilis. Effoditur in Cappadocia, speluncis quibusdam, expurgataq; defertur in Sinopem urbem, in qua uenditur: unde cognomentum accepit. Vim habet exiccatoriam, qua si inducendo obstruentem & adstrictoriam. quapropter uulnerarijs emplastris, & pastillis exiccantibus, & adstrictorijs commisceri solet. aluum sistit, in ouo sumpta aut clystere infusa. datur iecinoris uitio laborantibus.

Rubrica fabrilis. Caput LXII.

RVbrica fabrilis, ad omnia Sinopide inferior est. Optima Aegyptia & Carthaginensis, lapidum expers, friabilis. Gignitur etiam Iberia quæ ad occidentem spectat, ochra exusta, & degenerante in rubricam.

Hodie Germanis dicitur Rötelstein.

Lemnia terra. Cap. LXIII.

LEmnia terria, cuniculoso in specu nata, è Lemno insula, palustri loco defertur, inibi electa, & caprino sanguini permista: quam incolæ cogunt in pastillos, & imagine capræ signant: unde & sphragida ægos, hoc est, sigillum capræ, appellauere. Vim antidoti habet contra perniciosa uenena singularem. pota cum uino, & præsumpta, euomi uenena cogit. contra ictus morsusq; animalium, quæ exitiale uirus eiaculantur, prodest. antidotis familiaris. sunt qui hac ad sacrificia utantur. est & dysenteriæ utilis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sigillum Lemnium efficacius sanguinis ex quauis parte eruptiones cohibet, quàm Samius Aster: hic contra tenax & uiscosior, quàm lemnia terra: ambo moderatè tergent. Lemnicæ etiam adstrictio quædam inest. μιλτος λήμνια lib. 9. comp. ph. part. in arteriace Andromachi 14. Ea hodie uera Constantinopoli affertur. Officinarum falsa est.

Atramentum sutorium. Cap. LXIIII.

ATramentum sutorium genere quidem unum & idem est, molle & concretum: sed in specie differentias treis habet. unum namq; humoribus stillatim in cuniculos quosdam colatis, concrescit: quare ab ijs qui Cypria metalla perficiunt, stillatitiũ appellatur. Peteesius ipsum pinarion uocat, alij stalacticõ, id est, stillatitium. alterum simplici ratione fit in speluncis: postea transfusum in excauatos scrobes, concrementum capessit, quod pecton, id est concretitium, propriè nominatur. tertium dicitur coctile, & in Hispania fieri solet: sed inutile ac inualidissimum esse constat. Ratio parandi hæc est: Aqua madefactum decoquunt, mox in piscinas transfundunt, & residere patiuntur. hoc certis diebus coalescit, in complureis formulas digestum, tesserarum speciem reddentes, quę racematim inter se cohærescunt. Optimum esse creditur, cœruleum, graue, concretum, translucens: cuiusmodi stillatitium est, ab alijs lonchoton nominatum. proximum, concretitium. coctile uerò ad infectus & denigrationes, aptius cæteris esse compertum est. sed ad medicinæ usum inualidius esse, experimenta docent. Valet adstringere, calfacere, & crustas inducere. latas uentris tineas necat, drachmæ pondere deuoratum, aut cum melle linctum. uomitus ciet. aduersus hausta fungorum uenena, ex aqua potum auxiliatur. purgat caput, aqua dilutũ, & in uellere narib. instillatũ. Vritur ut paulò pòst in mentione chalcitis ostendemus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chalcanthum Romani atramentũ sutorium, Germani Vitriol et Kupfer wasser. Galli coperose.

Officina

Officinæ uitriolũ Romanũ uocant, essentiæ est eiusdem & naturæ cũ Chalciti: hæc autem natura est & Genckel gũt in argentifodinis appellatur, illud ex hac fictitium & in hanc tandem per se rediens: uehementissimè astringit, & calfacit non instrenuè, putridis ulceribus congruit, gargareonem etiam scirrho tentatum irritat. Adhæc quum medicamentum id est uehementissimum, ualidis utrisq; uiribus astringendi & calfaciendi præditum, uitanda eius per se uehementia, sed mitioribus mistis obtundenda. Vstum uerò & lotum multò moderatius redditur.

Chalcitis. Cap. LXV.

CHalicitis præfertur similis æri, friabilis, nec lapidosa, nec inueterata, intercursantibus oblongis uenis, splendentibusq;. Huic abstersoria uis inest, excalfaciens, & crustas ulceribus obducens. purgat quæ oculis & eorundem angulis hærent. in genere leuiter exedentium est. ad ignem sacrum, & ulcera quæ serpunt, efficax est. sanguinem è uulua & naribus erumpentem, cum succo porri sistit. gingiuarum uitia, depascentia ulcera, tonsillasq;, eius farina compescit. usta, & cum melle trita, oculorum medicamentis longè utilior redditur. callum genarum & scabritiam absumit, abstergetq;. fistulas tollit, collyrij modo in eas adacta. Fit ex chalcite medicamentum quod psoricon uocant, duabus eius partibus cum una cadmia additis, & ex aceto tritis. oportet autem in fictili obruere fimo, diebus quadraginta, per caniculæ ardores: sic enim fit acrius. Idem quod chalcitis potest. Alij pares utriusque portiones in uino terunt, & eadem prosequuntur. Vritur chalcitis fictili nouo, uiuis carbonibus superposito. modus autem ustionis in humidioribus est, dum ipsa chalcitis bullas excitare desierit, & perfectè inaruerit in reliquis uerò, dum mutata in floridum colorem fuerit, & sanguineum aut miniatum colorem contraxerit, tum demum eximenda est: insidens autem spurcitia flatu expellenda, mox reponenda. Torretur etiamnum perflatis carbonibus usquedum luteo colore pallescat: aut fictili subditis candentibus prunis, subinde uersata, donec igni conflagret, & colorem mutet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sori, Chalcitis, Misy, acria, urendo eschara excitant, & nõnihil astringunt, essentiæ consistentia & situ differunt. Nam sori in fodina infimum ac crassissimum: & quia lapidosius ac uehementius compactum, in humore non liquescit, friando nigrius ceu melanteria apparet, ac scintillat ut Misy, in multa foramina dehiscit, olfactu & gustatu uirus olet, suppingue est. Misy grumosum & frustulosum magis est durum, auro simile, quod friando auri colorem imitatur, & stellæ modo splendet, summum & tenuissimum, & à colore ingenito magis elaboratum, & siccius. Proinde ægrius liquescit, & corporibus duris admotum ob tenuitatem minus ea mordet, quàm Chalcitis, tametsi æque calidum. Eadem ratione Chalcitis usta minus mordicat, & minus astringit, non minus tamen siccat. Chalcitis situ & essentia est media, æri similis, friabilis, non lapidosa, promptiss. liquicscit. ea usta melior est quàm nõ usta: quia tenuiore est substantia, ut alia omnia usta, non tamen acriore, quod alijs multis ustis accidit. Vsta autem omnia lauando mitiora & minus mordacia euadunt.

Soreos pars extima & summa in chalcitim, & chalciteos partes extimæ in Misy tandem transeunt: in metallica fodina, & quo loco seruantur, quomodo æri innascitur ærugo. Hæc Sori, Chalcitis, Misy ualenter tergent, Misy etiam modicè particeps est facultatis exedẽtis. Chalcitis cruda mordax est, uim autem eius urendo minuimus, idonea est Columellæ inflatæ, quando uehementer inueterauit, & curatu contumax est. Chalcitis usta est eligenda, quæ urendo cineritia euaserit, non αχροξάνθος, qualis ustione fit à multis. Chalcitis usta non minus efficax, sed minus mordax.

Misy. Cap. LXVI.

MIsy assumendum natione Cyprium, auri simile, durum, quod friando auri colorem imitatur, & stellæ modo splendet. Vim habet & ustionem cum chalcitide eandem, præterquam quòd psoricum ex eo non conficitur, excessus defectusq; ratione tantum differens. Aegyptium autem cæteris præstat, utpote q̃d efficacius habeatur, sed ad ocularia medicamenta multò supradicto inferius.

Melanteria. Cap. LXVII.

MElanteria geminæ est originis. quædam in faucibus cuniculorum quibus æs eruitur, salis modo concrescit. alia uerò in summa facie supradictorum

locorum

locorum colt, quæ terrena est. quinetiam inuenitur in Cilicia & alijs quibusdam regionibus, fossilis quædam. Præstat, quæ sulphuris colorem trahit, leuis, pura, æquabilis, & quæ contactu aquæ confestim nigrescit. Vim causticam eam obtinet, quam & misy.

Melanteria Atramentum citrinum, Germanis Gelber bergschwefel *dicitur.*

Sory. Cap. LXVIII.

SOry existimarunt aliqui melanteriam esse, aberrantes. siquidem sui generis est sory, ei non absimile. uerum sorei uirus inest graue, & nauseam mouens. Inuenitur etiam in Aegypto & alijs quibusdam regionibus, ut in Libya, Hispania, & Cypro: Præfertur Aegyptium, quoq; frianti nigrius apparet, in multa foramina dehiscens, suppingue, insuper adstringens, & olfactu deuorationeq; magnum uirus olens, ita ut stomachus in uomitiones effundatur. quod autem friatum scintillas misyos modo non emittit, & alterius generis esse, & inualidum censendum est. Vim & ustionem supradictis similem habet. dolori dentium, cauernis inditum medetur, eosque labantes firmat. ischiadicis ex uino infusum auxiliatur. illitum cum aqua, uaros extinguit. medicamentis admiscetur, quæ capillos denigrant. Hæc autem ferè omnia & alia quæ ustionem experta non sunt, perustis ualidiora esse existimantur, præter salem & uini fecem, nitrum, calcem, & consimilia, quæ cruda remissiora sunt*. combusta enim, uiribus efficaciora redduntur. *Dissoluntur

Sory Officinis Atramentum rubrum, Germanis Roter bergschwefel *appellatur.*

Diphryges. Cap. LXIX.

DIphrygis tria genera esse creduntur. Quoddam enim metallicum est, quod in Cypro sola gignitur. lutosum nanq; extrahitur, ex luto cuiusdam inibi specus: extractum, sole siccatur, mox circumpositis sarmentis uritur. diphryges ideo uocatum est, quòd & à sole & à sarmentis uratur, arescat, & fermè torreatur. Alterum perfecti æris, quasi subsidens fex est. siquidem post frigidæ aquę offusionem, ut suprà retulimus, cum de flore æris dissereremus, sublato ære, fornacum ima parte cohærens id genus inuenitur, & adstrictionem & gustum æris habens. Tertium sic fit: Lapidem pyriten, ut calcem multos dies cremant in camino: cumque colorem rubricæ contraxerit, eximentes recondunt. Quidam tradunt hoc ex sola materia quæ lapidem æris gignit fieri: quando in dictis areis assata & in scrobes translata peruritur: tunc enim ambientem scrobis locum cõprehendit, & exemptis lapidibus nihilominus inuenitur. præfertur, quod saporem æris reddit, æruginisq;, adstringens, & uehementer exiccans linguã. quod sibi exusta ochra non uendicat, quæ cremata, diphrygis uice uænit. Vis eius adstringere, perpurgare, extergere, siccare excrescentia consumere, ulcera serpentia, & quæ cacoëthe uocant, ad cicatricem perducere. suppurationes terebinthina autcerato exceptum discutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Diphryges, quasi bis tostum, est perfecti æris uelut fex subsidens et cohærens imæ fornacum parti, tamquã ustorũ in foco lignorum cinis, ablato ære uisitur. Duobus alijs modis fit hoc loco Dioscoridi & Plinio: modicè & astringit, & acre est, ut æs ustũ, uehementer siccat, ulcera rebellia sanat. ochra usta adulteratur. Germani uocant Berg grün. *unam diphrygis speciem.*

Auripigmentum. Cap. LXX.

AVripigmentum in eisdem metallis, quibus sandaracha, gignitur. Optimum existimatur crustosum, aureo colore micans, nulli materiæ permistum, in squammas fissile: quale in Mysia Hellesponti nascitur. Huius duo genera fluxerunt. unum supradictum est: alterum (* glandis effigie pallidum) & colore sandaracham imitans, glebosum, ex Ponto & Cappadocia defertur: quòd etiam secundũ locũ tenet. Torretur in testa noua uiuis carbonibus subiectis, assiduoq; uersatur, donec igne flagret, & mutet colorem: deinde refrigeratum, tritumq; reconditur. Vim habet adstrictoriam, & erodentem. crustas cum uehementi uredine, & uiolento morsu excitat, reprimit quę excrescunt, & capillos euellit. *Quidã hæc non habent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Arrhenicon à uetustis Græcis, ab huius ætatis hominibus Arsenicum, Latinis auripigmentum: in iisdem metallis, ut auro, argento, quibus sandaracha gignitur: ob id eadem gleba ambo sæpe mista uidimus: optimum existimatur crustosum, χρυσίζων (sic Galeno quoq; lib. 9. & 1. cõp. ph. part.) id est, aureo colore micans, nulli materiæ commistum, in squammas tanquã bracteolas fißile: alterũ globosum, pallidum, & colore sandarachõ imitans. Vrendo multum sulphur exhalat, in argenti speciem fusum concrescit, sed intus rubet, causticum est nauseasq; cũ uehementi uredine & uiolento morsu excitat, hypersarcosin absumit, astringit & rodit, depilat tam non ustum quàm ustum: quod tenuiorum est partium miscetur digerentibus & tergentibus.

Sandaracha. Cap. LXXI.

SAndaracha probatur rufa, & saturatior, & aliena materia uacans, friabilis, cinnabaris colore, sulphuris uirus redolens. Dos eadem & ustio, quæ auripigmento. explet alopecias, resina excepta. scabros ungues cum pice eximit. contra phthiriasin ex oleo efficax est. Tubercula cum adipe discutit. prodest ad narium orisq; ulcera, & cæteras papularum eruptiones cum rosaceo: item condylomata. datur ex mulso, purulenta extussientibus. suffitur quoque cum resina, aduersus ueterem tussim, rapto per fistulam nidore. uocem expedit, cum melle delincta, suspiriosis cum resina in catapotio optimè datur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sandaracha Arsenico non solis natalibus, sed etiam tota natura affinis, ut coctione sola naturæ uideatur hæc Arsenicum uincere: id enim ustione Sandaracha fit, ut Cerussa trita, mota, probè usta, in sandaracham pictoriam abit Vitruuio lib. 7. Ad hæc Sandaracha licet rubra sit, aqua tamen soluta luteum colorem intensum facit: floridum autem colorem luteum reddit Arsenicum. Dioscoridi probatur rufa, saturatior, cinnabaris colore, sulphur uiuum redolens, friabilis, materia uacans. Auripigmentum rubrum dicitur Serapioni. Eadem chymistis Arsenicum rubrum dicitur, ut Arsenicum croceum est auripigmentum. Arsenicum autem absolutè his est album naturale & foßitium. Risagalum siue Realgar (quod uocant) in genere est Arsenici in iisdem fodinis inuentum. Exedunt sandarache. Petræ Asiæ flos. Arsenicum & sandaracha & chalcitis usta, emplastra reddunt flaua uel rufa. Sandarachæ drach. semissem, & alumen scißile & rotundum miscet Andromachus stomachicis, li. 6. cõp. ph: part. & misyos Ciprij drach. 8. apud quosdam legi scribit, ibidem. Vide ne cum Arabibus Sandarachẽ uoces gummi iuniperi, neue uires illius huic attribuas.

Alumen. Cap. LXXII.

OMne aluminis genus ferè in Aegypto, & in eisdem metallis inuenitur. etenim scissile quoddam, quasi flos glebosi intelligitur. Gignitur & in aliis quibusdam locis, in Melo, in Macedonia, in Liparis, Sardinia, Hierapoli Phrygiæ, Aphrica, Armenia, & plerisque aliis regionibus, sicut & rubrica. Plurimæ eius species. uerũm ad medendi usum, scissile, rotundum, & liquidum expetuntur. Optimũ est scissile, præsertim recens, candidissimũ, gustu perq̃ adstringens, graue olens, calculorum expers, nec glebulosè aut assulosè compactum, sed sigillatim in capillamenta quædam canescentia dehiscens, quale est quod trichites, quasi capillare nominatur, in Aegypto natum. Reperitur quoque lapis huic alumini persimilis, qui gustus iudicio dignoscitur, quòd non adstringat. Damnatur in rotundi genere, quod manu confictum est: sed ex figura deprehenditur. Assumendum autem suapte natura rotundum, bullis turgens, albo propius, atque ualidius adstringens, præterea nonnihil palloris cum quadam pinguitudine præ se ferens, sine arenis, friabile, natione Aegyptium, aut ex insula Melo. Liquidi probatio, ut sit lympidum, lacteum, æquale, & semper succo madens, sine lapidibus, atque quendam coloris igniculum expirans. Vim habent excalfaciendi, stringendi, & expurgandi, quæ caliginem pupillis oculorum offundunt. genarum carnem, cæterasq; excrescentias extenuant. Scissile rotundo efficacius intelligitur. Vri & torreri chalcitidis modo debent. Putrescentia ulcera compescunt. sanguinis fluxiones inhibent. gingiuas humore prægnantes comprimunt. motus dentium cum aceto & melle firmant, prosunt cum melle ulceribus oris, eruptio

eruptionibus papularum, & fluxionibus aurium, cum sanguinalis herbæ succo. lepris conueniunt cum brassicæ folijs* aut melle cocta. item pruritui, & ungui- *Succo. um scabritijs, pterygijs, & pernionibus, aspersa cum aqua. ualent cum aceti fece, & galla, pari pondere cremata, ad phagedænas ulcerum, & cum salis duabus par tibus, ad uitia quæ pascunt. furfures cum eruo & pice illita abstergunt. ad lendes, pediculos, ambusta cum aqua illita auxilio sunt. cõtra tumores, & graue alarum inguinumque uirus, illinuntur. ex Melo autem aduectum, mulieribus præstat ne Alij, accom- concipiant, ante coitum ori uuluæ inditum. partus quoq; extrahit. gingiuis, si modatur, & caro excreuit, uuæ ac tonsillis accommodantur, ori, auribus et uerendis cum illinitur. melle illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Alumen ab astrictione uehementißima Græcis στυπτηρία dicitur. Germanis Alun, crassarũ est partium, maximè liquidum, & placites & pleurithes dictum, à crustæ & lateris forma: minus stron gylon & astragalotes, id est, rotundum in astragali modum: minimum schistum, id est, scißile non in fila sed digitis friabile. Omne alumen in aqua soluitur, & igni liquescit, tardius scißile, quod sine bullis tandem mollescit, idem aquæ innatat, linguæ & cuti integræ est mordacißimum, adulteratur segmentis lapidis amianthi: sed hæc acrimonia carent, & ex pingui aliquo ardent rediuiuo corpore, aqua merguntur, & integra manent, in filaq; dißiliunt. Alumen scißile colore candidum & præstan tißimum, idem tenuius & utilius, lib. 6. comp. ph. part. Et quia rarum inuentu, carius: liquidum con trà, craßum, & uilißimi precij, quia in omnibus regionibus inuentu est facilißimum, lib. eodem sexto.

Sulphur. Cap. LXXIII.

SVlphur optimum existimatur uiuum, quod apyron uocant, nitedulæ modo splendidum, perlucens, minimè lapidosum. Probatur in genere sulphuris ignem experti, quod uiret, ac præpingue spectatur. Plurimum in Melo & Lipara gignitur. Supradictum sulphur calfacit, discutit, & celeriter concoquit. prodest tussibus, suspiriosis, purulenta extussientibus, in ouo sumptum, aut suffitum. præterea partus, usti nidore extrahit. lepras, lichenas, scabros ungues cũ resina terebinthina mistũ, aufert. cum aceto autem illitum, ad lepras efficax est. uitiligines tollit. scorpionis ictibus, addita resina, medetur. cum aceto uerò, draconis marini scorpionisq; plagas sanat. pruritus toto corpore erumpentes, cum nitro detersum, sedat. regium morbum emendat, inspársum fronti cochlearis mensura, aut in sorbili ouo sumptum facit ad grauedinem, & destillationes. sudores quoq; conspersum inhibet. podagricis, cum aqua & nitro illitum, conducit. grauitatem auditus, suffi ti nidore raptim per fistulam hausto, sanat. lethargicos suffitu excitat. erumpentem undecunq; sanguinem sistit. cõtusis auribus, cũ uino aut melle* illitũ medet. *Myrrha.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sulphur omne calidum, tenuis essentiæ, trahit, terget: saliua uel lotio, uel oleo ueteri, uel melle, uel terebinthina exceptum, uenenatis ictibus impositum sanat. Psoras, lepras, lichenas cum terebintina tergendo & dissipando persanat nobilißimum est ἄπυρον, id est, uiuum & ignem nondum expertum, Germanis Lebendiger schwebel/ ignem expertum quo uirentius, oleosius, pinguius eo melius. Ex sulphure oleũ chymistis efficacissimũ, trahitur, fumo eius ardẽtis in cãpanã uitreã recepto, in oleũ cõcreto, et catinũ subiectũ destillante: sed quia ex multo sulphure paucũ ascẽdit, preciosum est fit et aliter. Sulphur ijdem sublimãdo (ut illi appellãt) purgatißimũ & clementißimũ efficiunt, etiã preciosum eadem de causa. Cuius usum non est quod uereare quorundam imperitorum exemplo: Cùm Galenus uiuum sulphur impurißimũ diamoro stomachico medicamento ad digerendum misceat bis lib. 6. comp. ph. part. Nocet sulphur achoribus: quia plus quàm par est eos calfacit atq; digerit.

Pumex. Caput LXXIIII.

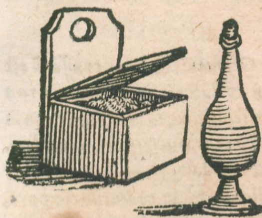
PVmicis probatio, ut magnopere leuis, spõgiosus, scissilis, nec arenosus, item teri facilis, & candidus. Crematur flagrantissimis carbonibus obrutus: & ubi canduerit, extractus, uino restinguitur odorato: iterumq; in census extingui tur: & tertia ustione exemptus & per se refrigeratus, ad usus conditur. Vis eius adstringere, gingiuas abstergere. purgat cum calfactione, quæ caliginem pu-

pillis offundunt. expletulcera, & ad cicatricem perducit. excrefcentia cohibet. fit ex farina eius dentifricium. corpori cruftam obducit. auellendis capillis aptus. Theopraftus autor eft, fi quifquam in bullientem urceum uini pumicem iniecerit, feruorem ftatim fedari.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pumex Germanis Pymſen ſtein, *ſarcoticis mifcetur, dentes polit, facultate deterfiora, & afperitate ut fmiris, teftæ, cornua animalium ufta: uftus tenuiorum fit partium, & acrimoniam fumit, quam lotione deponit. Nunc fcriptoribus propè folis ad papyrum expoliendã cum gummi Iuniperi eft ufui.*

Sal. Cap. LXXV.

SAl fofsilis efficacior eft. comuniter, fi eft candidus, calculis uacans, & perfpicuus, denfus, ęquali compage. peculiariter ammoniacus natione laudatur, fi modò findi facilè poffit, & in recta fegmenta diduci. In marino fale eligendus eft candidus, æqualis, denfus. Probatifsimus in Cypro fit, & Salamine Cypri, & Megaris, in Sicilia & Aphrica. Sed inter dicta falis genera lacuftris præfertur: fed multò ualidiffimus eft Phrygius nomine tapeus, aut tritæus, aut gantæus. Salis natura in commune perquam utilis eft. adftringit, abfterget, expurgat, diffipat, reprimit, extenuat, & cruftas inducit. fed hoc intereft, quòd alius alio fit præftantior. quin & à putredine uindicat. admifcetur medicamentis pforas abftergentibus, excrefcentia in oculis reprimit, & pterygia confumit, cæterasq; carnis extuberationes tollit. clyfteribus infunditur. difcutit laffitudines ex oleo illitus. contra hydropicorum tumores auxiliatur. dolores in faccis fotu mitigat. & pruritus fedat, ex oleo & aceto infrictus ad ignem, donec fudent. item lichenas, lepras, pforasq;. anginam ex melle, aceto, & oleo illitus leuat. tonfillis uuęq;, cum melle toftus: ulceribus in ore manantibus, gingiuis quas humor uexat, & phagadænis ulcerum, cum polenta crematus illinitur. aduerfus fcorpionum ictus, cum lini femine: contra ferpentium* morfus, cum origano, melle, hyffopo: aduerfus ceraften, cum pice, aut cedria, aut melle auxiliatur: contra fcolopendræ morfus, cum melle & aceto: aduerfus uefparum ictus, & teredines*, albidasq; capitis puftulas, thymos & tubercula, cum feuo uitulino: furunculos cum uua paffa, aut fuillo adipe, aut melle difcutit. teftium tumores cum origano & fermento maturius cõcoquit. crocodilorum morfibus auxiliatur, tritus, in linteolo, & intinctus aceto, ita ut uinculis loca conftringantur. Prodeft ad beftiarum morfus, fugillationes in facie, ex melle. Contra hauftum opium & fungos, cum aceto mulfo bibitur. luxatis imponitur cum farina & melle. ambuftis igni cum oleo impofitus, puftulas erumpere non patitur. podagricis itidem imponitur, & aurium doloribus cum aceto ignes facros & ulcera quæ ferpunt cum aceto aut hyffopo illitus fiftit. Vritur fictili, diligenter opertus ne exiliat, cõditusq; prunis, ufquedum efferuefcat. Aliqui foffilem fubacto polline obliniunt, & carbonibus fubijciunt, ufquedum eius crufta exuratur. Solet & fal communis hoc modo uri: Aqua femel abluitur, & ficcatus in ollam coopertam mittitur, fubdito igne, mouetur'q;, donec iam non exiliat.

*Viperarum

*Crabrones.

Spuma falis, fpumofi maris lanugo fiue ramentum eft, in exilibus petris inuentum, cui uis eadem quæ fali.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sal tam foßitius, uulgo fal gemmæ, quàm marinus, terget, aftringit modicè, ualide ficcat, digerit, lib. 6. comp. ph. par. Per fe & cum galla leui attactu gargareonem inflammatum non durefcentem in fcirrhum: non autem initio, neq; dũ augefcit, aut cũ multo calore uiget: quod fi corpus fit plothoricũ, aut faltem caput plenum, fi initio adhibetur inflãmato gargareoni, extrema laboranti noxa infertur. Sed aftringit quum tergeat: ficcat aũt non minus quàm nitrũ, aut nitri fpuma: fed hæc nõ aftringunt, ob id ceratis mixta ulcerum fordes tergent. Sal ob aftrictionem id nõ præftat. Sal Armeniacus terget, fubacris eft, leuißimè aftringit, humores acres in fupercilijs infperfus confumit, à quibus pili male triti incidunt.

excidunt. Hāmoniaco sali similem forma schistum lapidem docet Dioscorides. Sal Hāmoniacū ualenter digerit, lib. 6. comp. ph. part. noster tamen nigricans quā Officinæ corruptè Sal armonicū. Germani Salmiax, tam nigricans, quàm albicans factitius est.

Muria. Cap. LXXVI.

MVria effectus salis præbet, abstergitq́ꝫ. dysentericis infunditur, etiamsi nō me intestina corripit. & ischiadicis ueteribus. ad fotus, aquæ marinæ usum præstat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Muria, quā Græci ἅλμην. Germani Saltz brün uocant, est aqua salsa, quæ si recoquitur, iterum ad naturam suam consumpto liquore redit, & sal fit, uti ex Catone liquet libri sui de re Rust. cap. 88. ubi candidū salē facere docet. Est aūt nihil aliud muria q̄ aqua salsa, uelut etiā ipsum mare salsum existit, sed hoc ex natura, illa arte paratur, prout usus expostulat plus aut minus salsam esse. Quare differt etiā à salsugine uel salsilagine sallinarū, quæ etiam ipsa natura salsa est, magis etiā q̄ marina, & ad hoc etiā liquida, quum muria etiam durata fieri poßit, certa quadā ratione prodita à Columella lib. 12. cap. 6. quanquā non durā sed maturam legendum esse credere malim, nisi sæpe & Columella, & Cornelius Celsus, & Scribonius, & Marcellus sic appellarent, ut uidelicet durā et maturā pro eadem accipiamus, cui cruda opponatur. Sic aūt facere docet Columella. Quum salem per aliquot dies uidebis in aqua tepescere, ex eo intelliges nondum esse muriam maturā. itaq; subinde alium salem tamdiu ingeres, donec in sporta permaneat integer, nec minuatur: quod cùm animaduerteris, scias habere muriam maturitatem suā. & paulò pòst. Est aliud muriæ maturæ experimentum. Nam ubi dulcem caseum dimiseris in eam, si peßum ibit, scies esse adhuc crudam: si innatabit, maturam. Huic autē muriæ maturæ parandæ modum etiā Gal. 4. simpl. prodit, sed eam tamen cui ouum innatat, εὔκρατον ἅλμην, hoc est, temperatam & maturam ad salgama condienda appellat: eam uero quæ iniectum salem amplius colliquescere non permittit, uehementer salsam, hoc est δεινῶς ἁλμυρὰν uocat, quum Columella hoc utrūq; experimentū maturæ muriæ esse dicit, nisi quòd dulcem caseum oui loco demittendū tradit. Duræ porrò appellatio ex eo indita uidetur, quod aqua in ipsum salem uim suā exercere amplius non potest, quod liquida uti aqua & non indurata faceret, salemq; colliquaret. Plinius sanè durā non appellat, sed certam mensuram satis exprimit in aquam mergendi, quo dura aut moderata reddatur. 31. cap. 6. Vsum autē muriæ duræ præscribit Celsus lib. 4. 9. Edenda inquit sunt salsamenta, uel oleæ ex muria dura. & eiusdem libri cap. 15. Themison muria dura quā asperrima sic utendum memoriæ prodidit, & pluribus alijs locis Scribonius ca. 185. uulgatæ æditionis ad coriandrū datū. Adiuuari autem debent qui biberunt, ex uino mero atq; plurimo. uel aqua marina. uel muria dura pota. Constantinus Cæsar li. 20. de agricultura ultimo, eā ipsam muriā non durā, sed σακτὴν, id est, stillatitiā & liquidā siue percolatam appellat. At uerò quā Galenus ἅλμην δεινῶς ἁλμυρὰν dixit, eādem Archigines, citante Galeno lib. 1. cap. 7. comp. ph. part. ἄκρατον appellat. Quare tres in uniuersum muriarum species existunt ὠμοτέρη uidelicet, quam Hippocrates 1. γυναικείων γλυκεῖαν appellasse uidetur; εὔκρατος & ἄκρατος, hoc est cruda, matura siue temperata, & dura siue meraca &c.

Flos salis. Cap. LXXVII.

FLos salis flumine Nilo defluit. lacubus tamen quibusdā innatat. Assumendus q crocei coloris est, odore ingrato, ceu gari. interdum lōgè magis uirus olet, gustuq́ꝫ mordacior, & pinguiter lentus. Fucatus autem rubrica, aut scrupulosus, improbatur. Pręterea syncerus non nisi oleo resoluitur: adulteratus nōnulla ex parte, etiā aqua, diluente factitiū colorem. ad ulcera quæ cacoëthe uocantur, & phagedænas, genitalium nomas, & purulentas aureis, efficax est. oculorū hebetudines, cicatrices, albuginesq́ꝫ tollit. emplastris unguentisq́ꝫ coloris causa, ut rosaceo, miscetur. sudorem cit. aluum turbat, in uino aut aqua sumptus. stomachum malè habet. additur acopis & smegmatis, quæ albandi capilli gratia* componuntur. & in uniuersum acris est, & feruentis naturæ, ut sal.

** alij, pilos ex palpebris efficaciter detrahit.*

Nitrum. Cap. LXXVIII.

PRæfertur nitrum leue, roseo colore, aut candido, in foramina dehiscens, perinde quasi spongiosum quiddā, quale ex Bunis affertur. Humores euocat, q in alto concreuerūt. Spuma nitri optima esse putatur leuissima, glebosa, friabilis, colore penè purpureo, aut spumosa, & mordens, qualis ex Philadelphia Lydiæ defertur: secunda est Aegyptia. quin & in Magnesia Cariæ gignitur. Vim &

ustionẽ salis habet, tam nitrum quàm spuma eius. præterea nitrũ tormina sedat, si tritum cũ cumino bibatur, in hydromelite, aut sapa, aut aliquibus quę inflationes discutere possunt, uti ruta, uel anetho. febrib. circuitu redeuntibus illinitur, ante suspectam accessionem. miscetur emplastris, quæ extrahunt, & discutiunt, extenuant, & lepras abstergunt. Cũ aqua aũt calida, aut uino infusum, inflationes, purulentas aureis, & sonitus earundem sanat. sordes expurgat, cum aceto instillatum, canum morsibus ex asinino adipe aut suillo medetur. resinę terebinthinę ad mistũ furunculos aperit. aquę inter cutem cum fico illinitur: oculis ad claritatem uisus, cum melle succurrit: & uenenis fungorũ, ex posca potũ: aut si buprestis momorderit, ex aqua: ijs uerò qui taurinum sanguinem biberint, ex laserpitio: ijsq; qui cibum non sentiunt, utiliter obducitur: opisthotonisq; iam remissioribus, & luxatis, cum cerato. in resolutione linguæ, pani commodè permiscetur. Aliqui supradicta carbonibus urunt, subiecta prius testa noua, donec incandescant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Nitrum, spuma nitri, aphronitrũ, potenter tergent cuti affricta: sin autem nitrũ ex tenuibus partibus constans lapidosum est, urendum ac diligenter læuigandum. ἀφρὸς λιτρου, seu ὕτρου, id est, spuma nitri ab Aphronitro differt, (sic χαλκως ἀ ἄνθοσχαλκάνθῳ, & ἀκάνθη λευκη ἀ λευκακάνθη, & multa alia similiter) illa enim alba est farinæ triticeæ similis, eiusdem cum nitro facultatis & naturæ, sed essentiæ tenuioris: hoc aũt in glebas coactum & congelatũ, amarũ, in balneis sordes terget, & ichoras pruritum excitantes digerit. Nitrũ præsertim bernicum seu beroniccum potius lib. 8. metho. siccat, digerit: sumptum autem in corpus incidit, tenuat craßos & lentos humores multò potentius quã sal, amarum enim est, cap. 1. lib. 4. simp. ustum uerò tenuitatem substantiæ adeptum spumæ nitri proximum est. Nitrũ rubrum lib. 9. comp. ph. part. Aphronitrũ magis quã hæc incidit, stomacho inimicum est, ob id non deuoratur, nisi grauis urgeat neceßitas. Nitrũ uerò sumitur, & aluum subducit. Omnia hæc hodie desiderantur, quorũ loco supponunt officinæ salem petræ (quã uulgo Salpeter & Salniter appellant) purgatum, in panes coactum. Id mentiri satius esset cineribus betæ, braßicæ & aliorum nitrosorum.

Fæx. Cap. LXXIX.

ELigenda fęx maximè à uino uetere, Italico: sin minus, ab alio consimili. Fæx aceti uiribus longè acrior est. crematur ut alcyonium, antè diligenter siccata. Sunt qui noua testa igni largo urant, usquedum penitus incendatur. Alij uiuis carbonibus facis glebam obruunt, & idem opus prosequuntur. Experimentum est legitimæ ustionis, ut aërio nitore inalbescat, linguamq; tactu urere uideatur. Eadem urendæ fęcis aceti ratio. Vis ei supra modum urens, & abstergens. ulcera ad cicatricem perducit. adstringit. uehementer exest, siccatq;. Sed recenti utendum est, quoniam celeriter exanimatur. proinde nõ nisi in reconditorio, & uase aliquo reponi debet. Lauatur, ut pompholyx. Quæ ustionem experta non est, tumores & per sese, & cum myrto cohibet. uentris stomachiq; fluxiones illita sistit. muliebre profluuiũ, imo uentri aut genitalibus imposita, mitigat. panos discutit nõdum exulceratos, et tubercula. rigentes mammas, suiq; lactis impatientes, cũ aceto peruncta extinguit. Cremata uerò, ungues scabros cum resina aufert. addito lentiscino oleo, illita nocte tota, rufat capillum. Elota oculorum medicamentis, ut spodos, adijcitur. cicatrices eorum & caligines eadem abstergit.

Calx uiua. Cap. LXXX.

CAlx uiua hoc modo fit: Marinorum buccinorum testas igni condito, aut feruenti clibano, nocte dimittito: postera die, si candidissimæ fuerint, extrahito: sin aliter, iterum urito, usquedum uehementer inalbuerint. dein ubi in aquam frigidam immersæ fuerint, in fictile nouum conijcito, & exactè pannis operiens, noctem unam conquiescere sinito, mane eam extrahens. ubi pfecto omni opere elaborata fuerit calx, recondito. Fit & è littoralibus calculis igne crematis, nec non è uili & fusaneo marmore, quæ cæteris præfertur. Vis omni calci in commune ignea, mordens, adurens, & crustas inducens, quibusdam alijs immista, ut adipi, oleo, cõcoquendi uim assumit, mollit & dissipat. ulcera ad cicatricem perducit. Efficacior existimatur recens, nec aspersa aquis.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Calx uiua Germanis Vngeleschter kalck/uehementer urit, adeò ut crustas efficiat, & mox ubi est extincta, iam diu, non est caustica amplius, sed calida sicca: carnem tamen liquat: lota ter quater si ne morsu strenuè siccat.

Gypsum. Caput LXXXI.

GYpsum uim habet adstringēdi, obstruendi. sanguinis eruptiones sudoresq; cohibet. sed potum, strangulationis modo iugulat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gypsum, Germanis Gyps/siccat ut cætera terrea, emplasticum est: cogitur enim, & lapidescit li quore aliquo, ut albumine maceratum, sanguinis eruptionem cohibet, cum tenui farina pilis leporū uel similiter mollibus exceptum: ustum minus est emplasticum, tenuium partium. siccius est, ex oxycrato repellit. Nostrum uero Gypsum, uti calx, urendo emplasticum magis euadit.

Sarmentitius cinis. Cap. LXXXII.

SArmentorum cinis urendi uim habet. cum axungia autem uel oleo illitus, fra ctis neruis, articulorum collisiōibus, & neruorum nodis prodest. cū nitro & aceto, excrescentias carnis in scroto reprimit. serpentium canumq; morsibus illitus ex aceto medetur. crustas obducentibus medicamentis admiscetur. fit ex eo lixiuium contra præcipitationes, & fungorum uenena, cum aceto, sale & melle.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Latini cinerē Græci τέφρα. Germani äschen. Galli cendre appellāt, quicquid exustis corporibus relinquitur, siue hæc sint lapidum, siue arborū, siue animaliū partes. Quare omne lixiuiū eius cineris cuius lotura est, naturā adipiscitur, Vnde sanè cūnon unum temperamentū omnis cinis habeat, neq; etiam lixiuiū habebit, ut meritò è Galeno reprehensus Dioscor. uideatur, qui omni lixiuio astringentem naturam tribuit, cū non omnis cinis hanc naturā habeat, ut Gal. lib. 8. simpl. docet.

Alcyonium. Caput LXXXIII.

ALcyonij quinq; esse genera compertum est. unum enim spissum, acerbi saporis, spongiosa facie, item tetri odoris, ponderosum, & piscem olens, quod plurimum in littoribus inuenitur. alterum pinnulæ oculorū aut spongiæ simile, fistulosum, & leue, odorem algæ referens. tertium uermiculi forma, & colore magis purpureum, quod Millesium quidam uocāt. quartum succidis uelleribus nō dissimile, multis inanitatibus hians, leue. quintum figura fungi, sine odore, asperum, parte interna quodam modo pumicosum, foris læue, acre, quod plurimum in Propontide iuxta insulam Besbicon appellatam gignitur, patrio nomine halos achnen uocant. Duo priora in fœminarum smegmata assumuntur. contra lentigines, lichenas, lepras, uitiligines, nigritias, & maculas in facie reliquoq; corpore. Tertium ijs qui difficili urina uexantur, aut arenulas in uesica colligunt, idoneum est. item renibus affectis, aquæ inter cutem, lieni. ustum autem, & ex uino illitum alopecias replet. Postremum dealbandis dentibus aptum est. in alia smegmata, psilothraq; assumitur, cū sale mistum. Si quisquam alcyonium cremare uelit, cum sale in crudum fictile mittat, & oblinens uasis spiraculum luto, ita fornaci mandet, & cum figlinum percoctum fuerit, extrahens ad usus recondat. Lauatur ut cadmia.

Officinæ spumam maris. Germani Meer schwamm apppel lant.

Adarces. Cap. LXXXIIII.

FIt in Cappadocia *quod adarces appellatur. *Galatia.
est autem tanquam concreta salsilago, humidis & palustribus locis siccitate emergens, &

arundinibus ac herbis agglutinata, colore flori lapidis Asij similis, & omni forma molli alcyonio, & aliquãtum cauo proxima, ut uideri possit lacustre alcyoniũ. Ad euellendas lepras, lentigines, lichenas, & uitia cutis in facie, & similia, accommodatur. & in summa, uis ei acris humorem euocat qui in alto concreuit, & ischiadicis prodest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius adarce meminit lib. 16. cap. 27. inter harũdines his uerbis Adarcã numerans: Est & in Italia nascẽs adarca nomine palustris & lib. uerò 32. cap. 6. quasi antelatorũ oblitus, inquit, inter aquatilia dici debet. Calamochus Latinè adarcha appellata, nascitur circa arũdines tenues. spuma aquæ dulces, & marinæ, ubi se miscent. his uerbis penitus Plinius adarches uidetur historiam cõfundere. Satisq; incuriosè de hac disseruisse &c.

Spongiæ. Cap. LXXXV.

E Spongijs alias mares appellauere, tenui fistula, spissas: quarũ duriores tragos nominarũt. fœminas autẽ, quæ cõtrarias dotes habẽt. Vruntur eæ ut alcyoniũ. Recẽtes sine pinguitudine, uulnerariæ sunt, & tumores reprimũt. recẽtia uulnera ex aqua poscaue cõglutinant. ueteres sinus ex decocto melle iungunt. Vetustæ autẽ inutiles. Aridæ ligatæ lino, si penicilli modo adigãtur, occlusa ulcera, callosáq; laxãt. siccæ recẽtes & uacuæ senilia ulcera, quæ fluxione laborant, aut cuniculatim excedunt, impositu siccant. sanguinis profluuiũ sistunt. Crematarũ cinis ex aceto, aridæ lippitudini auxiliatur: & ubi quid abstergere, aut adstringere opus est. Vtilius, in oculorũ medicamẽtis lauare cinerẽ. Omniũ cinis cũ pice crematarũ, profluentẽ sanguinẽ sistit. Candidæ cura fiunt, è mollissimis recentes, per æstus tinctæ salis spuma, quæ petris cohæret: insolantur inuersæ, hoc est, parte caua sursum spectãte, & qua abscissæ fuerũt, deorsum. si uerò æstiua serenitate ad lunã sternantur, perfusæ salis spuma, aut maris aqua, maximũ candorem referent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Spongia Germanis eyn Badschwam. Gallis une espõge appellatur. Lapilli in his reperti, triti, ex uino poti lapides renum erumpunt, non autem uesicæ, quia tenuioris sunt essentiæ, sine insigni calore. uesicæ tamen calculos rumpere hoc loco scribit Dioscor. si ex uino bibantur.

Corallium. Caput LXXXVI.

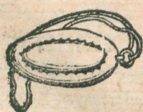

COralliũ, quod aliqui lithodendron appellarũt, marinũ esse froticẽ constat, qui alto extractus, duratur statim atq; emergit, tanquã offuso aëre protinus cõcrescat. Plurimũ inuenit ad Syracusas, in promõtorio cui Pachyno nomẽ est. Laudatissimũ, rubens, colore antherici aut sandycis saturatę, nec scus terẽti facile cedens, æquabili usquequaq; cõcremento, rursus algæ aut fuci marini odore, quã ramosissimũ, forma fruticis, cinnamomi æmulum. Quod autem in lapidis duritiã coit, scrupulosum, inane, & lacunosum, uitiosum existimatur. Adstringit, & refrigerat mediocriter. excrescentia coërcet. oculorum cicatrices abstergit. ulcerum caua, & cicatrices explet. cõtra sanguinis reiectiões magnopere efficax est. urinæ difficultati auxiliatur, quin & potum ex aqua lienem absumit. Quod antipates uocant, corallium esse arbitrantur, specie tantũ distãs, est autem colore nigro, arboris figura, ramosum magis. Vires supradicti habet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Corallus lapis Actuario dicitur, λιθόδενδρον aliqui uocarũt, fruticis forma, cinamomi æmulus crescit ad promõtoria in mari, astringit & refrigerat, cõtrà sanguinis reiectiones magnopere efficax. Rubrũ & nigrũ tantũ facit Dios. hoc loco. albissimus tamẽ hodie etiã uisitur naturalis, et citra ustionem.

Phrygius lapis. Caput LXXXVII.

PHrygius lapis, quo infectiores in Phrygia utuntur, à qua nomen accepit, nascitur in Cappadacia. Optimus habetur pallidus, modicè grauis, nõ solida corporis cõpage, intercedẽtibus albis segmentis, ut in cadmia. Vritur autem uino optimo perfusus, uiuisq; carbonib. obrutus: perflat assiduè follibus, donec murato colore

colore rufescat. rursus extractus eodem uino restinguitur. hoc iterum & trinis uicibus faciendum. attendendum tamen, ne minutim confringatur, & in fuliginem euanescat. Vis crudo ustoq́; adstrictoria, expurgans. ulceribus crustas quadam tenus inducit. ambustis cum cerato medetur. Lauatur ut cadmia.

EXPLICATIO.

Phrigius lapis gleba pumicosa est, in medicina ut Plinius tradit nullius usus.

Asius lapis. Cap. LXXXVIII.

ASius lapis assumi debet pumicis colore, leuis, fungosus, item friabilis, scissiles uenas lutei coloris ad imum actas habens. Eius flos, salsugo subflaua est, summo lapide insidens, compage tenui, colore in aliquibus albo, in alijs pumici simili, ad luteum uergente. admotus linguæ aliquantum mordet. Vim habet uterq; adstrictoriam, & modicè erodentem. admistus liquidæ pici, aut terebinthinæ, tubercula discutit Longè ualidior flos existimatur. De cætero siccatus flos, uetera ulcera & cicatrici repugnantia sanat. excrescẽtia cohibet. tetra ulcera & fungis similia, cum melle expurgat. ulcerũ caua explet, & expurgat cũ melle: depascentiaq́; cũ cerato sistit. fit cataplasma ex eo podagris, misto fabæ lomento: & lienosis, ex aceto & uiua calce. prodest flos ex melle phthisicis linctu. Podagrici iuuãtur, pedibus in solio ex eo lapide excauato inditis. Fiunt quoq; pulueres, qui corpora erodunt, & luxuriantẽ carnem, & corporũ crassitiem absumũt, cum uice nitri in balneo sparguntur. Si lauare libet, cadmiæ modo lauatur.

Ex hoc lapide olim fiebant sarcophagi.

Pyrites. Caput LXXXIX.

PYrites lapidis genus est, à quo æs cõflatur. Eligi debet æris similitudine, facile scintillas ædens. Vritur sic: Melle irrigatus molli pruna continuò flatur follibus, donec rufescat. Alij in multos carbones igni candentes, lapidem copioso melle perfusum deijciunt, & ubi ad fuluum colorem uergere cœperit, extrahunt: efflatoq́; cinere, rursus madefactum cremant, donec æquabiliter assiccatus, friabilis reddatur. siquidem sæpe facies summa solũ uritur. ita crematus, siccatusq́;, recõdit. Si eloto opus fit, lauari debet ut cadmia. Tam crudi quàm usti uis est, excalfacere, abstergere, offusam oculis caliginẽ expurgare, duritias cõcoquere, & cõcoctas discutere. resina exceptus excrescẽtia in carne cohibet, sed calorẽ quendã & adstrictionẽ parit. Ita ustũ nõnulli diphryges appellant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pyrites lapis, de quo æs perficitur, æris aspectu scintillas leui percussu edens: crudus & coctus calefacit, terget, digerit. Validæ autem est facultatis, Galenus libro 9. simplic. Marcasita æris quibusdam dicta uidetur, Ertz stüff.

Hæmatites. Cap. XC.

HAematites optimus habetur friabilis, saturato colore niger, durus & suopte ingenio æqualis, nulla sorde admista, nulloq́; zonarum discursu. Vim habet adstringentem, & excalfactoriam aliquantum, extenuantemq́;. oculorum cicatrices & scabritiam cũ melle purgat. cum lacte autẽ muliebri, lippitudini, fractis, & oculis cruore suffusis conuenit. bibitur contra difficultatem urinæ, & fluxiones mulierum in uino. & ab ijs qui sanguinem reiecerunt, cum succo punici mali. fiunt ex eo coticulæ & collyria oculorum uitijs apta. Vritur ut Phrygius, sine uino duntaxat. modus ustionis est, ut modicè leuis fiat, & bullis quibusdam intumescat. Sunt qui hæmatiten ita adulterant. Densam glebam rotũdamq́; schisti lapidis, cuiusmodi sunt quæ eius radices uocantur, in urceum figlini operis, qui feruentem cinerem contineat, condunt, paucaq́; interiecta mora eximunt, experiunturq́; si trita ad cotem hæmatitæ colorem reddat. quod si ita res se habet, reponunt: sin minus, iterum obruunt, & subinde conspicientes, periculum faciunt. siquidem in cinere diu dimissus, colore mutato diffunditur. coarguitur male confictus, primũ scissilibus uenis: quippe in rectos uenarũ discursus refringitur, at hæmatites longè

longè secus se in colore habet: namq; hic floridum reddit, hæmatites uerò saturatiorem, atq; cinnabarin imitãtem. Inuenitur in Sinopica rubrica. Fit & è magnete lapide, uehementer ambusto. in Aegypto sponte naturę cũ metallis enascitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hæmatites à sanguinis colore, Germanis Blůttstein/dictus. frigidus astringens, excrescentia reprimit, oculorũ uulnera persanat, sanguinis expuitioni ualet, siccat humores, sed minus quàm Cadmia. Nã ex humida substantia nõ terrestri constat, & super cotem medicã cũ liquore tritus, in succũ soluitur: per se uerò in corpus similare minuitur, ut Schistus lapis, non in fragmenta terrestria, ut cadmia.

Schistus lapis. Caput XCI.

SChistos lapis in Iberia Hispaniæ gignitur. Probatur maximè qui croci colorem æmulatur, friabilis, suapte natura fissilis, concremento & alterno cohærentium uenarum discursu, pectinum modo, ammoniaco sali similis. Vim exhibet hæmatitæ, sed ad omnia infirmiorem. quin & caua replet muliebri lacte perfusus. ad procidentia, rupta, item genarum crassitiem, & uuas oculorum, magnopere efficax est.

Schistus lapis hæmatitæ uim habet persimilem, sed infirmiorem.

Gagates. Caput XCII.

IN gagatarum lapidum genere, præferendus qui celeriter accenditur, & odorem bituminis reddit. niger est plerunq;, & squalidus, crustosus, perquam leuis. Vis ei molliendi, & discutiendi. deprehendit sonticum morbum suffitus, recreatq; uuluæ strangulationes. fugat serpentes nidore. podagricis medicaminibus, & acopis additur. In Cilicia nasci solet, qua influens amnis in mare effunditur, proximè oppidum quod Plagiopolis dicitur. uocatur autem & locus & amnis Gagas, in cuius faucibus ij lapides inueniuntur.

Gagates lapis colore atro, Germanis Schwartzer augstein, uoce parum deprauata, dicitur. odore dum uritur bituminis, siccat, glutinat, digerit admotus, in corollis precarijs & salinis frequens.

Alij plures lapides. Cap. XCIII.

LApis thracias dictus, nascitur in flumine quodam Scythiæ, cui Ponto nomen est. Vis ei gagatæ. Traditur aqua accendi, & oleo restingui: quod in bitumine accidit. Magnes lapis optimus est, qui ferrum facilè trahit, colore ad cœruleum uergente, densus, nec admodum grauis. Datur cum aqua mulsa, trium obolorũ pondere, ut crassos humores eliciat. Sunt qui magnetem crematũ pro hæmatite uendant. Arabicus lapis maculoso ebori similis. Is tritus illitu hæmorrhoidas exiccat. eius cinis dentifricio optimus. Galactites appellatur quod lacteum succum resudet. cinerei tamen est coloris, ac gustu dulcis. Ad oculorũ fluxiões & ulcera cõuenienter illinitur. Oportet autem in aqua tritum, pyxide plumbea recondere, propter uim glutini, quod ei obhæret. Melitites omnia galactitę similis. hoc tantũ interest, quòd dulciorẽ succũ remittit. Eiusdem ut galactites effectus. Morochthus lapis quem aliqui galaxiam, aut leucographida uocauerunt, in Aegypto nascitur: quo, utpote molli, & facile liquescente, linteones dealbandis uestibus utuntur. Spiracula corporis obstruere uidetur, cõueniens ijs qui sanguinem expuunt, cœliacis, & uesicæ doloribus, cu aqua potus. item fluxionibus uuluæ, & impositus uelleri. mollibus oculorum collyrijs miscetur. explet enim caua, atq; delachrymationes sistit. idem cerato exceptus, ulcera quę fiunt in teneris partibus corporis, ad cicatricem perducit. Alabastrites

uoca-

nocatus onyx, crematus, resina aut pice assumpta duritias discutit. stomachi dolores cũ cerato leuat. gingiuas comprimit. Lapis nomine thyites, in Aethiopia gignitur, subuiridi colore iaspidem imitatus. cũ diuiditur tamen lacteũ succũ reddit. Vehementer mordet. tenebras, quæ pupillis obuersatur, expurgat. Iudaicus lapis in Iudęa nascitur, glandis effigie, candidus, scita admodum configuratione, lineis æqualiter inter se distantibus quasi industria detornatis. solutus nullam qualitatem manifestã gustui repræsentat. Potest ciceris magnitudine tritus ad cotem, ut collyrium, cum calidæ aquæ cyathis tribus, potu difficultati urinæ auxiliari, & calculos in uesica comminuere. Amiantus lapis in Cypro nascitur, scisso alumini similis: quo, utpote flexili, telas & uela tantũ spectaculi gratia* texunt, quæ ignibus iniecta ardent quidem, sed flammis inuicta splendidiora exeunt. Sapphirus lapis, percussis à scorpione, potu prodesse existimatur. contra intestinas exulcerationes bibitur. excrescentia in oculis, uuasq; & pustulas inhibet, & ruptas mẽbranas cogit. Memphites in Aegypto iuxta Mẽphin inuenitur, calculorum magnitudine pinguis, uersicolor. Tradunt trito & illito, quæ urenda aut secanda sunt, sine periculo obstupescere, ita ut non sentiant cruciatum. Selenites lapis, quem aliqui aphroselenon appellarunt, quoniam noctu inuenitur lunæ imaginem reddere, quæ cum ea quidem augetur & decrescit, nascitur in Arabià, candidus, translucens, leuis. Huius ramenta comitialibus in potu dari iubent. eo ceu gestamine ad amuleta mulieres utuntur. arbores adalligato eodem frugiferæ redduntur. Iaspidum quædam smaragdum imitatur, alia crystallum, colore similis pituitæ: alia non dissimilis aëri, ob id uocatur aërizusa: alia ueluti fumo infecta, quæ capnias ex argumento uocatur. quędã lineis albis & resplendentibus præcingitur, Assyrios appellata. alia terebinthinę similis, quæ terebinthizusa dicitur. alia calore callaida gemmã æmulatur. Omnes amuleta esse traduntur, & accelerare partum fœmoribus appẽsæ. Aëtites lapis est ueluti prægnans, cũ quatitur, alio in utero sonante: Grauidis continet partus, cũ lubricæ sunt uuluæ & parum tenaces, sinistro brachio alligatus. sed parturientibus è brachio amoueatur, & fœminibus alligetur, ut sine doloribus pariant. furem deprehendit, si quis in pane conditum offerat, fur enim mansum deuorare nõ poterit. quin etiam concoctus, furem coarguit: quippe decocta cũ eo, deuorare non poterit. tritus, & cerato exceptus, cyprino, aut gleucino, aut excalfaciente, comitiales magnificè iuuat. Ophitæ genera multa. quidam ponderosus & niger, alter cinereo colore spectatur, punctis distinctus. tertius lineis quibusdam candidis intercinctus est. Omnes alligati contra capitis dolores, & serpentiũ ictus prosunt. feruntur qui lineas habent, lethargo, & capitis doloribus auxiliari. Lapides in spongijs inueniuntur, qui uesicæ calculos rumpunt, in uino poti. Lithocolla glutinum, quo lapides coniunguntur. conflatur autem ex marmore, lapide Pario, & taurino glutine. Potest candente specillo admotum, incommodos oculis pilos replicare. Ostracites testæ similitudinem habet, crustosus, & in laminas fissilis, quo mulieres ad detrahendos pilos, pro pumice utuntur. Menses drachmæ pondere potus ex uino, sistit. si quatuor diebus à purgatione bibitur sicilici pondere, fœminis præstat ne concipiant. cum melle autem impositus, mãmarũ inflammatiões lenit, & nomas cohibet. Smyris lapis est quo annularij scalptores lapides expurgant, ad erodendum & urendum utilis. gingiuis, quas humor uexat, prodest. dentifricio commendatur. Arena è littoribus sole feruefacta, hydropicorum tumores exugit, si capite tenus in ea obruantur. torreri solet ad aridos fotus, pro milio aut sale. E cote Naxia, quod exacuendo ferro deteritur, illitum alopecias ad pilum reducit. uirginum mãmas cohibet, nec increscere patitur. potum ex aceto, lienem absumit. & comitialibus prodest. Geodes lapis adstringit, siccat, caligines oculorum discutit. illitus autem ex aqua, testium mãmarumq; inflammationes sedat.

*theatus Hermol.

Ex Plinio restituta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Magnes siccat hæmatitæ modo, & astringit, ad enterocelẽ utiliter sumitur, & admouetur. Magni est mi

eſt miraculi in eo tanquam mundo aliquo polorū cœli rationem ineſſe. Germanis Magnet & Segel ſtein appellatur. Plura de lapidibus & Gemmis, uide in annotationibus noſtris in Theophraſt. lib. 1. de gemmis ſiue lapidibus.

Terra. Cap. XCIIII.

OMnis terra ad medendi uſum recepta, ſummam & primam uim habet refri-
gerandi, meatusq́ꝫ obducendi, occludendiq́ꝫ: ſed ſpecie diſtat, cum alia ad-
iunctis quibuſdam ad alia ſit utilis. Eretriades duę ſunt, una uehementer alba
eſt, altera cineritia. Optima habetur ad cinereum colorem uergens, perquā mol
lis, quæ ſi per æramenta tractim ducatur, lineam uiolaceam refert. Lauatur ut ce-
interdiu. rusa, aut hunc in modum: Teritur ſeorſum, & cum aqua, & ubi peſſum ierit, hu-
mor leuiter excolatur. ſiccata ſolibus, iterum teritur interdiu, adiecta aqua, ut ue
ſpere conſidat. antelucanis colo excernitur, & demum in ſole trita, ſi fieri poteſt,
digeritur in paſtillos. Quod ſi toſta deſideretur, paſtilli magnitudine ciceris in fi
ctile perforatum coniiciuntur, oreq́ꝫ uaſis diligenter obturato, ſupra carbones
candentes continenter follibus perflantur. ubi uerò cinis in fauillas ſe conuer-
tit, aut aëreum colorem contraxit, exempti reconduntur. Vim habet adſtringen
tem, & refrigeratoriam leuiter, mollientem. caua explet, & ſanguinolenta con-
glutinat. Samia præfertur candida, leuis, tangenti linguæ glutinis modo ad-
hæreſcens, mollis, ſuccoſa, friabilis, cuiuſmodi eſt quam aliqui collyrion uocāt.
Duæ enim ſpecies eius. unam antè diximus. altera aſter appellatur, cruſtacea, &
cotis modo prædenſa. Vritur ac lauatur ut eretria, uimq́ꝫ conſimilem habet. ſan-
guinis reiectiones ſiſtit. fœminis fluxione uuluæ laborantibus, cum flore ſylue-
oculorum. ſtris punicæ datur. teſtium & mammarum inflammationes, illita ex roſaceo &
aqua, refrigerat. ſudores arcet. contra ſerpentiū morſus & uenena, pota ex aqua
auxiliatur. Samius lapis, in Samia terra inuenitur, quo aurifices utūtur polien
do auro, ut reſplendeat. Probatur candore, & duritia. Vis ei adſtrictoria, & refri
gerans. prodeſt ſtomachicis potus. ſenſus hebetat. uerum ad fluxiones oculorum
& ulcera, cū lacte efficax eſt. partus, ut tradunt, adligatus accelerat, & conceptus
fœminarum cuſtodit. Chia eligi debet candida, uergens ad cinereum, Samiæ
ſimilis. eſt autē cruſtoſa, albaq́ꝫ, ſed fictitiis formis differens. Vis eadem quę & Sa-
miæ. extendit faciem, & erugat, atqꝫ ſplendidam reddit. colorem in facie & cor-
pore toto commendat. in balneis pro nitro deterget. Eadem præſtat Selinuſia.
maximè laudatur, quæ uehementer reſplendet, candida, friabilis, & humore di-
lui celerrima. Cimoliæ duo genera, candida, & ad purpureum inclinans. Opti
ma exiſtimatur quæ innatam habet pinguitudinē, tactuq́ꝫ frigida ſentitur. Vtra-
que aceto diluta, parotidas, & alia tubercula diſcutit. ambuſta igni, ſi ſtatim ci-
molia oblinātur, puſtulas non ſentient. teſtium duritias, & totius corporis colle-
ctiones cohibet. igni ſacro imponitur. in ſumma, utraq; multum in medicina cō-
mendatur, ſi incorruptæ originis, nec ſpuria aſſumatur. Quæ pinguis dicitur,
colore ferè eretrię ſimilis eſt, grandioribus tantum glebis: manum ſi quis admo-
ueat, refrigerabit. tactu linguæ uſqueadeo glutinoſa, ut penſilis hæreat. cui effe-
ctus idem qui cimolię. paulò tamen infirmior. Hanc aliqui pro eretria de uendūt.

Fornaceæ teſtæ uehementer toſtę, cruſtas ulceribus obducunt: quare prurigini
& papularum eruptionibus medentur. podagricis proſunt. ſtrumas diſcutiunt,
cerato exceptæ. Fornacum terra quę retorrida fuluеſcit, eiuſdem cū teſta effe-
ctus. Melia colore cineream eretriam imitatur, aſpera tactu. ea digitis friata,
deraſi pumicis modo crepitat. Vim habet aluminoſam, ſed remiſſiuſculam, id
quod guſtu deprehenditur. modicè linguam ſiccat, purum corpus reddit, & colo
rem commendat. pilos extenuat. uitiligines & lepras abſtergit. pictoribus uſum
prębet ut colores diutius perennent. emplaſtris uiridibus, quæ chlorę dicuntur,
efficaciter inſeritur. Ex omni Melia terra & omni alia in uniuerſum, eligi debet
recens, mollis, non lapidoſa, friabilis, quæ cum humorem attigerit, facilè reſolua
tur. Ex ampelitide terra, quę pharmacitis nomine, in Seleucia Syrię naſcitur,
paruos. laudatur in primis nigra, piceę lōgos carbones referens, modicè aſſuloſa, ęqua
bili

bili splendore, quæ detrita, accepto oleo, statim eliquescit. Vitiosa censetur candida, & cinerea, quæ in liquorē nō resoluitur. Vim dissipandi & refrigerandi hȧber. ad calliblephara additur, tingendis capillis idonea. usus eius ad illinēdas uites sub germinationis tempus, utpote cùm innascentes uermiculos enecet.

Fuligo pictoria. Caput XCV.

FVligo qua pictores utūtur, ex uitrarijs officinis colligi solet: siquidem ei palma tribuitur. Vis eis ad adstringendū & erodendum efficax. fracta cum rosaceo cerato ad cicatricem perducit.

Atramentum librarium. Cap. XCVI.

ATramentum quo scribimus, fuligine è tedis coacta colligitur. in singulas libras gummis, ternæ fuliginis unciæ adijciuntur. Fit etiam è resinarum & pictoria fuligine, de qua paulò antè diximus. Assumitur autē fuliginis mina, gūmis sesquilibra, glutinis taurini, atramenti sutorij, singulorum sequuncia. Additur conuenienter erodentibus medicamentis ambustis, ex aqua commodè crassius illinitur: sed non antè soluatur, quàm cicatricem induxerit. sanatis siquidem ulceribus, sua sponte decidit. Cæterum habes, amicissime Aree, ferè qua tradenda duximus pro operis modo, quem destinaueramus, & materiæ auxiliorūq; medicinalium copia.

LIBRI QVINTI FINIS.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE VENENIS, QVOQVE MODO ARCEANTVR, VITENTVRQ; Liber sextus.

VPERIORIBVS amicissime Aree libris, tradidimus de aromatibus, oleis, unguētis, arboribus, & earundē fructibus, lachrymisq;, item animalibus, melle, lacte, seuo, frumentis, oleribus, herbis, radicibus, liquamentis, uinis, metallisq;. In hoc uerò totius operis ultimo, facultates medicamentorum recensebimus, quæ prodesse nobis, aut officere possunt. Vitata igitur orationis prolixitate, opus institutum prosequamur. Huiuscemodi autem tractatus, cum bifariā distributus sit, in partem uenena præcauentem, ita ut ne fallant sumentes: aut si quando per imprudentiā dentur, ut tum quoq; innoxia fiant, irritaq;: & in rationem ijs succurrēdi qui iam noxiam sentiunt: primum disseram de præcauendi modo, quem esse difficillimū plerique maiorum arbitrantur, quòd dantes clàm uenena, ita insidias temperāt, ut peritissimū quenq; decipiant. Siquidem uenena sua amaritudine, permistis dulcibus, spoliant, & graue odoris uirus mistura odoramentorū eximunt. aut medicamenta immiscent, quæ tuendæ sanitatis gratia dari putant: & præsertim in ualetudine, ut absinthium, tragoriganum, satureiam, aut hyssopum, quinetiam thymum, irim, origanum, abrotonum, castorium, aut si quid medicamentis purgatorijs cognatam habere qualitatem uideatur. aut potionibus inserunt: ut uinis asperis, iuribus, passo, mulsæ aquæ, musto, succis, ut in cremore lentis, polentis. aut medicaminibus, aut alijs quæ assumuntur, edulij speciem referentibus. Quare qui in ea suspicione sunt, conditos cibos uitare debent, omniq; intenso sapore, dulciū, aut salsorum, aut acidorum, abstinere: nec sitibundi affatim bibere, aut esuriētes uoraciter comesse, semperq; ad saporē horum diligenter attendere, præsertimq; potu frigidā aquā præsumere. Satiatio enim appetitu, qualitates ægerrimè postea concoquantur. In ægris quidem facile cauemus potiones auxilij prætextu dari solitas, quas offerunt improbi ueneficiorū artifices: itaq; ob id laborantes morbo non perinde audentium iniurijs patent. Et hæc quidem ne facile incauti seductiq; homines capiantur dolis ueneficorum, ratio est & facultas. Sed alia superest expeditior, ut suspiciosi aliqua præsumāt, quæ uenenorum uires hebetent, & inefficaces irritasq; reddant: cuiusmodi caricæ sunt cum iuglandium nucibus man

ducatæ, & quæ cedromela uocant, id est, citria, seminisq; napi drachma cũ uino, item folia calaminthæ, aut creta, quæ Lemnia sphragis appellatur, pondere pari cum uino, aut rutæ folia & nucis iuglandis nucleum, aut caricas duas, & salis callum ieiuni sumãt, & nullo ueneni genere lædentur. Antidota ex uino sumpta eundem effectum præbent: inter quæ intelligitur magnũ Mithridatium, & quod scinco, & quod sanguine temperatur. Quin & sæpe uenenis obsistunt peculiares quidã corporum affectus certo quodã modo constitutorum cum quadã cibi potusq; qualitate, tum uini copia ita temperatorum, ut cum uenenis dissentiãt. siquidem ingesti ueneni uires frangunt, atq; iam priore alimento farctis præclusisq; meatibus, obstant ne membratim per digestionem insinuetur. Verumenimuero, quoniam fortunæ necessitas interdum similia discrimina peregrè agentibus affert, absque ullis insidijs hominum, nonnihil differendum mihi de hac re necessarium duco. Iam primum igitur culinam apparare loco subdiali conuenit, cibosq; & potus in huiuscemodi loco struere. si id fieri commodè nequit, secunda erit conditio hæc, apparandi apponendiq; sub tecto. Sed tum diligenter laquearia animaduertenda, frequenter enim à superioribus contabulamentis animalia decidunt, exigua quidem, sed quæ non modicam perniciem moliãtur, ut phalangia, stelliones, & alia quædã reptilia. Porrò uinaria uasa diligenter intueri oportet: nanq; reptilia odore uini illiciuntur, quæ interdum sorbendo, noxium uirus eructarũt, interdum uerò delapsa immersaq; expirarunt, & exitij causas haurientibus attulerunt. Sed hęc hactenus dicta sint, ne cauti & prouidi insidijs pateant. Quod si qui sua sponte, aut ex quorundam insidijs sumpserunt, auxiliari primo quoque tempore oportebit. siquidem dum comites singulorum uenenorum notæ expectantur, immedicabile fit uenenum, & paulisper neglectum, medicamentis ægrè cedit. Quare si qui pro comperto se uirus sumpsisse intelligant, & fateantur, aut eorum qui aderãt testimonio constet, protinus ad idonea remedia transeuntes, facilè peculiari natiuæq; constitutioni restituemus. Neq; enim ijs assentimur, qui prorsus auxilia in huiuscemodi frustra adhiberi contendunt. Quo enim modo morbi, quorum causæ cæcæ latentesq; corporibus insident, medicinam admittunt, & quæ forinsecus incurrunt uenena, medendi rationẽ aspernantur? Aeq; uerò omnes morbi pro causarum ingruentium magnitudine, proq; antecedẽtibus adfectionib. qualitatibusq;, quib. fit opportunũ corpus, uel medicabiles sunt, uel nullis cedunt medicamentis. Quod si qui forsan obmutescẽtes, aut temulenti, aut nolentes alioqui uenenũ à se egeri, nullã nobis eius cognitionem præbeant, tũ protinus accedendũ ad ea quæ cõmuniter epotis quibuscũq; uenenis opitulari consueuerunt. Atqui nullũ magis in omnia ualens auxiliũ dari potest, quàm ut proximo loco uirus foras exhauriatur, priusquam inualescat. Quare sine mora, calidum oleum ex aqua, aut seorsum, ut uomitare cogãtur, dari conuenit. Aut si oleum natura loci negat, butyrũ cum aqua calida, aut malua, aut lini semine, aut trago, urtica, fœnogræco, aut halicæ decocto, uicẽ eius exhibebit. Hæc enim nõ modo uomitionib. exigent ui illa sua laxatrice, aut nauseam ciẽte, sed aluum quoq; subducent, & corporũ inanitione ita aduersabuntur, ut acrimonias uenenorũ hebetent. Id quod euidẽnter huiuscemodi argumento deprehendere licet: Esto ut quisquã uiua calce uel fæce, aut cantharidibus, aut alio quouis acri, corpus exulcerare statuerit, is si ipsum oleo leniter illinat, exulceratione nõ accipiet. Atqui neq; uehementer adstringi corpus, neq; refrigerari poterit, si antea perungatur. Quinetiã uomitus non ob id modò quòd uacuet, et noxiũ humorem excernat, iuuamentũ adfert, sed quòd assumptum uirus nonnunquã odore, coagulatis grumis aut colore, prodat: quippe cum odore et amaritudine, meconium: colore, cerusam, gypsũmue: grumis lac aut sanguinem animalis recens iugulati ostendat. Nam grauis odor regestorum, leporis marini, aut rubetæ ueneficia deprehẽdit, ita ut nonnulla ab ijs remedia peti possint, ad idonea singulorum auxilia transeuntibus. Oleo etiã maluæ decoctũ admiscet, aut glauciũ, aut adeps anserinus, aut pinguium carnium iura, lixiuiũ lignorũ cinere factum. Vbi uerò uomitus diligenter citatus fuerit, ne quid in uentre coierit, quæ hæserunt intestinis

ſtinis reliquiæ, clyſtere acri deuocentur. Facit & nitrum tritum, & cum hydromelite ſumptum, uina uetera liberalius epota, gallinacea iura, præpingues piſces, uetuſtæ carnes pingueſq;, & quæ adipe aut recenti butyro parantur: aluum nanq; ſubducunt, uti diximus: & ſtomachum reſoluentia, proniorem ipſum ad uomitione reddunt, & uenenorũ acrimonias hebetant: atq; meatus obſtruentia, celerẽ uirium penetrationem inhibent. Quinetiã medicamenta dantur, quæ cõmuni dote proſunt: ut Lemnia terra, agaricum, abrotonum, irio, radyx eryngij, ſemen paſtinacæ, & calaminthæ, nardum gallicum, caſtorium, ferulæ uirẽtis medulla, flos rhododẽdri, ſuccus marrubij, laſer aut laſerpitium, ſagapenũ, peucedani ſuccus, aut panacis, & radix quam magudarim appellarunt, ariſtolochia lõga, ſylueſtris rutæ ſemen, & betonicæ, quã ceſtron nominant. folia ſingula cũ uino, drachmæ pondo ſumi debent. effectum præbet polij decoctũ, & ſeſeli, & liquida pix lincta. magnificè ferũt opem antidota, quæ in calce ſcripta operis reliquimus. Cõmunis ratio preſtandi auxilij ita ſe habet. Cæterũ ab ijs quæ conſueuerunt euenire, communia remedia ſumptitari poſſunt. Ferè enim uires uenenorum quàmplurimorum, in affectus conſimiles corpus tandem redigunt. Quam ob cauſam pleriſq; communia conducũt auxilia. uaria etenim ſunt uenenorum genera, communes tamen nec multi ijdem affectus oriuntur. Neq; fieri poteſt, ut omnes concurrenteſq; caſus quæ ſymptomata uocant, unum uenenum ſequantur: alioquin ſuperuacanea fuiſſet uenenorum ſingulorum traditio cum ſuis remedijs ab autoribus deſcripta. Neq; uerò in uno eodemq; promptum eſt inuenire, ut quis ſtomachi, alui, inteſtinorum, iecoris, renum, & ueſicæ dolore uehementer crucietur, ut ſingultiat, erodatur, contremiſcat, refrigeretur, obmuteſcat, conuellatur, pulſus elangueſcat, ſpiritus difficilis fiat, ueterno prematur, uertigo obuerſetur, caligent ſenſus, ſtranguletur, ſitiat, ſanguis erumpat, febre conflictetur, ægrè lotiũ reddat, torminibus uexetur, crebrò uomitet, nauſea prematur, rubeſcat, liuore ſugilletur, palleſcat, deſipiat, ſtertat, uiribus deficiat, et pleraq; alia faciat, patiaturq;. ſingula enim in generales affectus deducta, pauca numero & cõmunia ea demonſtrant, quæ euenire conſueuerũt. Quare in ſingulis quæ ſuprà diximus non facile fuerit deuoratum uirus cognoſcere. Nam oris & linguæ eroſio, ſtomachi, uentris, ueſicæ ac renum inflãmatio, uehemens urinæ difficultas, & interdum cruoris cum eo exitus lancinatio, & in plurimis partibus quidam aduſtionis ſenſus, non in cantharidibus modò potis reperiuntur, ſed in erucis quoq; pinorum, & bupreſte, & ſalamandra. Porrò uon modò eos qui meconium hauſerũt, ueterno aut ſopore premi, ſtertere, liuore ſugillari, torpere, refrigerari, ſtupeſcere. toto corpore pruritum ſentire, ſenſu priuari cõſtat, ſed eos etiã qui mundragoram aut cicutã deuorarunt. Delirium non hyoſcyamus tantũ infert, uerumetiã quę toxica appellãtur. itidem aconitũ, & mel quod in Heraclea Pontica gignitur. Strangulatio nõ minus in fungis, quàm in ſanguine taurino, lacte, aconito, ceruſa, gypſo conſpicitur. In ſumma, difficile unũ uni ueneno propriũ inuenire ſignũ, quod hauſtum guſtatumq; uirus prodere poſſit: maximè, quod hæc cæterorũ etiam uitiorũ, quæ in corpore exoriuntur, cõmunia ſequi solẽt. Cæterũ in his quæ celeriter enecant, noxam ſignis forſitan indicare poſſis, ſi ad ea reſpexeris quæ ſumus dicturi. Sed in ijs qui ad longas ægritudines ſpectãt, nihil ad medendi rationem difficile, dũtaxat quod pertineat ad indicia noxæ. utpote cum uenena ſtatim atq; præſentaneam uim illã perdiderũt, tranſmutata in longos adfectus, cõmunia reliquorum uitiorũ remedia, cõpoſitioneſq; flagitent, cũ uenefica proprietas non amplius inſit. Si uerò lõga ſit affectio, in aliquod diuturnorũ morborum genus recidet, à quibus facilè fuerit medendi rationem aſſumere. Sed de ijs quæ generaliter auxiliantur, hactenus. Conſequenter quæ priuatim ſingulis proſunt, ſcriptis mãdabimus, ſi prius ſigillatim expoſuerimus, quæ ex ſingulis ordinibus exitialem aut maleficã uim ſortiuntur, ut medicinæ ſtudioſi ea cautè obſeruent, quæ ad rationem ſalutis ſcripta inueniuntur, quòd nõnulla eorum quibus utuntur uenenis ſint cõmiſta. Incuria enim magnas adfert noxas. & ſæpe cõtinuo uſu eorũ, homo in perniciem agitur. Proinde animalia quæ exitioſam uim habent, hæc

sunt:cantharides,buprestis,salamandra,pinorum erucæ, lepus marinus,rubeta, & rana palustris muta, deuoratæ hirudines. Semina sunt:hyoscyamus, coriandrum,cicuta,gith,psyllion.Liquamenta:meconiũ,opocarpason,thapsię succus, elaterium,mandragoras.Radices,quas mittit chamæleo,aconitum,thapsia,ueratrum,ixia,agaricũ nigrum,ephemerum,quod aliqui Colchicum uocant,quod in Colchide nascitur.Herbæ oleraq́;:smilax,quam aliqui tithymalum appellãt,Romani taxum:solanũ manicũ,quod & dorycnium dicitur:sardinia herba, quæ ranunculi genus est:corniculatum papauer,pharicum,toxicũ,ruta syluestris,fungi ab animalibus.taurinus sanguis recens,coagulatum lac,mel Heracleæ in Ponto genitũ,metalla,gypsum,cerusa,calx,auripigmentũ, duo sandarachæ genera, spuma argenti,adarce, plumbum, & quod argentũ uiuum dicitur. E liquoribus domesticis:uinũ abundè post balneas potũ,aut passum,& frigida aqua similiter.

In hunc sextum & ultimum libuit, Dioscoridis nihil annotare librum candide Lector, cùm ea omnia quæ hic liber comprehendit fusius copiosiusq́; testata sint à nobis in commentarijs nostris de ui et natura animalium Latinè et Germanicè conscriptis, de uenenis porrò atq; eorum Antidotis leges nostras annotationes in libellos de uenenis Arnoldi nouicomensis et Petri apponensis. quos in hac re amplius consulere potes.

Cantharides. Caput I.

QVibus datæ sunt cantharides, signa eueniunt grauissima. Ab ore enim ad uesicam usq; cuncta erodi sentiuntur. picem aut simile quiddam cedrię resipiunt. dextra præcordia inflammantur. urinam ęgrè reddunt, & subinde cum lotio sanguinem emittunt. strigmenta non secus atq; dysentericis, aluo deferũtur. fastidia urgent, animo linquũtur, abortaq́; uertigine concidunt. postremò mente abalienantur. Ergo antea quàm tale nonnihil accidat, dato oleo, aut supradictorum aliquo, uomere cogantur. mox ubi uomitione plurima reiecerunt, halicę aut orizæ, tragi aut ptisanæ cremor, ad decoctũ maluę, aut seminis lini, aut fœnigręci, aut radicum althęę, quam latinus sermo ibiscum appellat, clystere infundatur. prętere a nitrum eisdem dandum, ex hydromelite, ut quæ stomacho adhuc aut intestinis adhærent, eluendo excernantur, ac descendant. Quæ nisi sic discutiantur, ingesta in aluũ ex nitro aqua mulsa, uacuari debẽt. detur deinde uinũ aut passum, in quo pineoli nuclei, aut cucumeris semina contrita sint, aut ex lacte, aut mulsa, aut anserinus adeps in passo liquefactus. inflammatæ autẽ partes, hordei farinæ cum mulsa decocta perungantur. Ab initio admota cataplasmata nocent, quòd citatus ab eis calor, illapsum uirus ita remoratur, ut in principes se parteis insinuet. ipsa tamen interiecto tempore, molestissimis inflammationibus opitulantur, utpote quę dolores & permulceant & leniant. tum ubi corpus calfaciente oleo inunctum fuerit, in solium descendere oportet, ac lauare, ut per cutem summam quæ corpori noxia inhæserunt, etiam excernantur. & deiectiones multifariam moliri oportet, ne affectus infigatur, & stabilitatem capessat. Gallinaceis carnibus & hœdinis, aut suillis catulis maximè pinguibus & tenerrimis, ac cum lini semine coctis uesci debent: siquidem aluum cient, atq; uenenorum acrimonias hebetãt. Vinum dulce liberalius ebibatur. Prodest thuris cortex, & Samia terra, quæ aster appellatur, si quaternæ singulorum drachmæ cũ passo* sumantur. item pulegium ex aqua tritum. irinum aut rosaceum, cum rutæ decocto: recentes uitis ramuli, cum passo detriti. Longè omnium potentissimè antidota auxiliantur, cum aqua mulsa, drachmis quatuor pota.

*Paßi drachma.

Pinorum erucæ. Caput II.

IIs qui erucas pinorũ hauserunt, illico dolor in ore & palato exoritur. uehemẽs alui, linguæ ac stomachi inflammatio torquet. intestina dolor excruciat, ita ut pruriginem sentire uideãtur. corpus totum exæstuat. fastidium urget. Quibus est succurrendum remedijs quæ deuoratis cantharidibus dãtur. Peculiariter tamen pro simplici oleo & irino, melinum, quod è cotoneis pomis & oleo temperatur, accipiemus.

Buprestis. Cap. III.

QVi buprestin biberunt, non dissimile nitro uirus sapiunt. stomachi uentrisq; uehemens dolor insequitur. tam uenter quàm stomachus mirum in modum, ut in aqua inter cutem, difflatus inturgescit. Vniuersa corporis facies contenditur, urina supprimitur. Quibus eadem quæ potis cantharidibus auxiliatur. Priuatim post uomitus & uacuationes quas clysteribus molimur, aridę ficus prosunt. item earum decoctum, ex uino. ubi uerò iam ferè pericula inclinantur, Thebaicarum palmularum cibo, aut earundem tritarum in mulso aut lactis potu, iuuantur. pyrorum etiamnũ omne genus esse, & lac humanũ bibere, cõuenit.

Salamandra. Caput IIII.

SI Salamandram hauserunt, linguæ inflammatio consequitur. mens & sermo præpeditur. tremor cum torpore aut horrore quodam ac exolutiõe accedit. partes nonnullæ corporis liuoribus circunquaq; sugillantur: sæpeq;, diutius immorante ueneno putrescentes defluunt. Quibus præstabimus cuncta quæ potis cantharidibus. Peculiaria uerò remedia, resina pinus, aut galbanum ex melle linctum, & aiugæ decoctũ, in quo nuclei pinei conteratur: urticæ quoq; folia, cum lilijs & oleo decocta. prosunt etiam oua testudinis marinæ aut terrestris, cocta: item ranarum ius, cum quibus eryngij radix incocta sit.

Ephemerum. Caput V.

SVmpto ephemero, quod aliqui Colchicon, aut syluestrem bulbum appellant, pruritus in toto corpore excitatur, nõ secus atq; ijs qui urtica aut scilla lacessuntur. interna rosionem sentiunt. stomachus cum ingenti grauitate exæstuat. cæterum inualescente morbo, cruor strigmentis admistus, per aluum exigitur. Quibus, ut ijs qui salamandram hauserunt, uomitione aut clysteribus auxiliari cõueniet. sed antea quàm uenenum inualescat, dandum est decoctum frondium quercus, aut glandiũ, aut malicorij. lac bibere prodest, in quo serpyllum sit decoctum. item succum sanguinalis herbæ, aut ramorum uitis, aut rubi, aut medullæ recentis ferulæ, aut myrti cũ uino: baccæ autem myrti tusæ tritæq;, & aqua maceratæ, ut liquor inde sumatur, opem ferunt. media castanearum tunicula, similem effectum præbet, si cruda in aliquo suprà dictorũ succo sumptitetur. origanũ quoq; cum lixiuio epotum. eximiè iuuantur asinini lactis aut bubuli calidi potu, etiam si in ore contineant: ita ut quibus copia lactis huius adsit, non aliud desideretur.

Dorycnium. Caput VI.

DOrycnion, quod aliqui manicõ solanum appellarunt, epotum, lactis saporem in gustu refert. continentes singultus ciet, humor linguam uexat, sanguis confertim rejcitur. mucosa quædam perinde quasi dysentericis, aluo egeruntur. Itaq; antequã aliquid ex ijs eueniat, auxilio sunt antedicta, uomitus, clyster, & quæcunq; potum uenenũ expellere possunt. Priuatim ijs opitulatur aqua mulsa, lac caprillum, aut asininum, dulce uinum, quod tepidum cum aniso bibatur, amygdalæ amaræ, gallinacea pectora decocta. quinetiam conchylia omnia, tam cruda quàm tosta esse salutare est. conueniunt & locustæ marinæ, & gammari, & pota eorundem iuscula.

Aconitum. Cap. VII.

ACOnitum statim in lingua inter bibendum, cum astrictione quadam dulcescit: & subinde, potissimum cum exurgere conantur, uertigines offundit. lachrymas ciet. grauitatem pectori, & præcordijs adfert, simulq; crebri spiritus deflantur. Quare uenenum uomitiõe abigi aut clystere per aluum egeri opus est. utimur inter propinandum, origano, ruta, marrubio, uel absinthij decocto, cum uino absinthite, uel semper uiuo, uel abrotono, uel chameleą, aut aiuga. prodest etiamnum opobalsami drachma, cum melle aut lacte, cum castorio, pipere, & ruta, æquis ponderibus ex uino. coagulum hœdi, leporis, aut hinnuli, cũ aceto. feri quoq; stercus, item uinum in quo aurum, ferrum, argentũue candens restinguatur, potum, lixiuiaq; cum gallina & uino decocta. aut carnium bubularum præ-

iura, cum uino sumpta. fertur & aiuga priuatim ipsis subuenire.

Mel Heracliæ. Cap. VIII.

MEl in Heraclia Ponti, ubi aconitum gigni solet, inuenitur, quod qui edunt bibuntúe, non secus affliċtantur, quàm qui aconitum ebiberunt. Iis eadem quæ poto aconito conueniunt. adiuuantur in primis continuo uini mulsi potu, cui rutæ folia sint adieċta.

Coriandrum. Cap. IX.

COriandrum ob odorem latere nō potest. epotum autem uocem exasperat, insaniam adfert à temulentiis non abhorrentem. qui sumpserunt, pudenda diċtu blaterant, totius'q; corporis odore, uenenum fatentur. Quibus post uomitionem irino oleo cōcitatam, uti retulimus, merum & per sese, & ex absinthio potum, auxiliatur. item oleum. nec secus oua in eodē exinanita, si liquefaċta * in muria sorbeantur. & epota muria, & ius salsum ex gallina & ansere. passum quoq; cum lixiuia sumptum.

*tepefaċta.

Psyllium. Caput X.

PSyllion epotum, corpori toti frigus & torporem cum exolutione & mœrore quodam affert, ita ut animum despondeant. Cui omnia quæ ex hausto coriano auxiliantur.

Cicuta. Cap. XI.

CIcuta pota uertiginem excitat, oculis'q; caliginē offundit, ita ut ne minimum cernatur. singultus ciet. mentem turbat. extremi artus gelantur. deniq; conuulsi, suppresso arteriæ spiritu, strangulantur. Quare inter initia, uti in reliquis, cicutam uomitu excutiemus. postmodum deieċtionem moliemur, ut quod ad intestina prolapsum sit, excernamus. tum demum in meracam potionem, quæ maximo est auxilio, deueniemus. repetendum per interualla, in quibus proderit lac asininum, aut bubulum potui datū, aut absinthium cum pipere & uino, castorio, ruta, mentha cum uino, aut amomi, cardamomi, aut styracis uncia, * aut piperis cum semine urticæ & uino, aut lauri folia. item laser ex oleo & passo, & passum per sese largius potum proficit.

*drachma.

Taxus. Caput XII.

SMilax, à quibusdam tithymalum, à Latinis taxus appellatur: frigus uniuerso corpori, strāgulatus, & celerē interitū infert. Cui eadē quæ cicutę conueniūt.

Carpasi succus. Caput XIII.

EPotus carpasi succus soporem, citam'q; strangulationem adducit. Adiuuantur autem qui hauserunt, epotæ cicutæ remediis.

Sardonia herba. Cap. XIIII.

SArdonia ranunculi herbæ generi assignatur, quæ uescentibus mentem adimit, & quadam neruorum distentione labia in riċtum contrahit, ut risus speciem præbeant. à qua quidem affeċtione, de Sardonio risu adagiū in uulgus infausto omine manauit. Post uomitum peculiariter conuenit aqua mulsa & lac, liberalius epota, irrigatio, perunċtio'q; à pinguibus medicamētis, totum corpus excalfacientibus. in calidam aquam oleum'q; descendant. sed tum multū perfricare & inungere expedit. & in summa, curam omnem, quæ conuulsioni neruorum adhibetur, exequi oportet.

Hyoscyamus. Caput XV.

HYoscyamum potum aut comesum, similem ebriis abalienationem mouet, sed facile medicamentis cedit. Auxiliatur aqua mulsa copiosè data, lac'q;, præsertim asininum. si id desideratur, caprillū, uel bubulum, uel aridarū ficuum decoċtum. faciunt ad id etiam nuclei pinei, aut cucumis semē ex passo sumptum, & uinum salsum cum adipe suilla recenti, passo'q;: itidē urticæ semen, aut nitrum ex aqua, & intubus erraticus, & sinapis, & nasturtium, radix, cepa, & allium.

& hæc

& hæc singula cum uino sumantur: * postea sinendi quiescere, quemadmodum
qui uinum biberunt, ut excoquant,

* Alij, post quiescant, ut uinum concoquatur.

Mandragora. Cap. XVI.

MAndragora si bibatur, confestim sopor insequitur, exolutio, ac uehemens
ueternus, nihil temerè distans à lethargo. Cui, antequam aliquid ex ijs ac-
cidat, uomitus & aqua mulsa proderit. postea nitrum & absinthiū, ex uino dulci
aut passo sumātur. caput rosaceo & aceto ꝓfundatur. proficit excitatio, & motus
corporis, & olfactus eupatorij, & piperis, sinapis, castorij, & rutæ, tritorū in ace-
to: & liquidæ picis, & odor è lucernarum exustione & extinctu. quod si ægrè ij
reuocentur, sternutamenta mouere, alijsq́ꝫ communibus auxilijs ut conueniet.

Meconium. Cap. XVII.

EPoto papaueris succo, quē meconion uocant, consequitur ueternus cum per
frictione & pruritu uehementi, ita ut sępe inualescente ueneno, tanta erūpat
prurigo, ut hominem excitet. corpus id medicamentum olet. Post citatam oleo
uomitionem, acres clysteres auxiliantur, acetumq́ꝫ mulsum cum sale potum, aut
mel cum rosaceo calido, merum cum absinthio aut cinnamomo copiosum, aut
calidum per sese acetum, nitrum ex aqua, & origanum cum lixiuia aut passo, &
rutæ syluestris semen cum pipere, uino, & panace: piperq́ue cum castorio & ace
to mulso, uel cum satureiæ aut origani decocto cum uino. hi olfactilibus exci-
tandi. ob enatam pruriginem in balneas descendant, & foueantur. post laua-
crum prodest iurium pinguium usus, cum uino aut passo. medulla etiam ex oleo
pota.

Corniculatum papauer. Cap. XVIII.

QVod corniculatum papauer appellant, & potu & cibo eadem inferre cō
sueuit, quæ papaueris succus: nec alijs expugnatur auxilijs.

Pharicum. Cap. XIX.

QVod Pharicon uocāt, sapore syluestre nardum imitatur. Resolutionem
neruorum potum affert, cum conuulsione & delirio. Oportet autem post
uacuationes uinum absinthiten potui dare, cum cinnamomo, aut myrrha, aut
nardo gallico, quod serinen aliqui uocauerunt: aut spicæ nardi duas drachmas,
& myrrhæ totidem obolos, cum passo, aut irim cum croco ex uino, derasumq́ꝫ
caput illinire hordeacea farina cum aceto, & trita ruta.

Toxicum. Cap. XX.

TOxicum ex eo nominari uidetur, quod barbarorum sagittæ eo illineban
tur. Qui biberint, labiorum & linguæ inflammatione torquentur. incoërci-
tus furor uarias ijs imagines obuersat: quare uix medicinæ locus est: raroq́ꝫ, qui
hauserunt, euadent. Vinculis ergo cohibendi, ut uinum dulce cum rosaceo bibe-
re, & reuomere cogantur. rapi semen bibendum cum uino. Priuatim ijs conenit,
quinquefolij radix, & hircinus sanguis, aut caprillus, eodem modo sumptus. ro-
boris, fagi, aut ilicis cortex cum lacte tritus. malaq́ꝫ trita esse, aut cum pulegio
& aqua bibere, conueniet. amomum & balsami semen ex uino. Sed qui pericu-
lis defuncti sunt, diu lecticis decumbunt, & ubi surrexere, stupidi reliquum
tempus degunt.

Ixia. Cap. XXI.

IXia, quæ ulophonon appellatur, inter potādum aliquid ocimo simile gustu &
odore redolet. uehementem linguæ inflammationem excitat, mentem mouet.
omnes excrementorum exitus supprimit. strepitum cum animi deliquio ciet. ijs
intestina latrāt, nec egeritur quicquā. Post uomitionē aluūq́ꝫ resolutā, auxilium
præstat aqua, in qua absinthium maduerit, ex uino largiore, aut aceto mulso
pota. rutæq́ue syluestris semen, aut laseris radix. itē tragorigani decoctum, cū
aliqua supradictoꝝ, aut lacte, aut resina terebinthina*, aut nardo, aut castorio, *Abiegna.
aut laserpitio, q̄rum singuli oboli conueniunt. quin & nuces iuglandes ex uino,

cũ resina, castorio, & ruta tritę, ita ut singula drachmę pōdus ęquent. itidem chamelęę aut thapsię aut absinthij succi sicilicus cũ aqua mulsa. & acetũ calidũ potũ.

Cerusa. Cap. XXII.

CErusa suo colore proditur. sumpta enim, mox palatum, gingiuæ lingua, & commissuræ dentium, candore quodam inficiuntur. singultus, tussim, ac linguæ ariditatem excitat. ijs extrema frigescunt, mens labat, membra torpescunt. Quibus dare conuenit aquam mulsam, aut ficuum aut maluæ decoctum, aut lac calidum, aut sesamam ex uino tritam, uel lixiuiam ex sarmentis factam. amaracinum oleum aut irinum. persicorum ossa cum hordei * decocto. columbina oua cum thure, aut hordei decocto, aut prunis, aut gummi quod ulmus plorauit, aut humor quem ulmea folia reddiderunt, cum tepida aqua. sed tum quoq; uomant. conuenit etiam thapsiæ succus, aut scammoniæ, cum aqua mulsa potus.

*Lilij.

Fungi. Cap. XXIII.

FVngorum alij genere, alij copia lædunt. omnes tamen strangulatus suspendio similes cōcitant. Quibus confestim succurrendũ. cōmuniter ex oleo uomere cogendi. mirificè iuuat lixiuia ex sarmentis aut pyrastri surculis, epota cũ sale, posca & nitro. fructus, aut folia pyrastri cum fungis decocta, strangulantem illam uim auferunt, esitataque eisdem auxiliantur. aduersus fungos gallinacea oua cum posca proficiunt, adiecta aristolochiæ drachma. item absinthium cum uino melle'q; sumptum, & ex aqua potum. apiastrum ex nitro. panacis radix & semen in uino. fęx uini cremata cum aqua. atramentum sutorium ex aceto. radix, uel sinapis, aut nasturtium esu prosunt.

Gypsum. Cap. XXIIII.

LApidescens gypsum strangulationem creat: quare eadem proferenda sunt, quæ mansis fungis, auxilia. ad hęc maluę decoctum, quod etiam olei uicem pensat: utpote cum pingue sit, euomendo'q; lubricas uias & faciles reddit, deradi corpora non sinit. quod ubi duratur in lapidem, gypsum efficit. quinetiam prodest oleum ex aqua mulsa, aut ficorum decocta. lixiuia è ficulneo cinere, aut sarmentis facta, cum uino copiosiore pota. origanum aut thymum cum lixiuia, aut aceto, aut passo. hic'q; decocto maluæ proluendi.

Sanguis taurinus. Cap. XXV.

TAuri recens iugulati sanguis, epotus, spirãdi difficultatem strangulatum'q; concitat. faucium tonsillarum'q; meatus cum neruorum distentione * præcludit. lingua rubescit. dentes inficiuntur. quædam concreti sanguinis uestigia, inter eorum cōmissuras restant. quare uomitum uitabimus. sanguinis enim globi attractu illo in sublime relati, magis gulæ inculcantur. Dari ergo opus est quæ concretum sanguinem discutiunt, aluum subducunt. grossi lacteo succo turgentes ex posca, & nitrum per sese, auxiliantur. necsecus coagulum omne cum aceto & laserpitij radice, aut lasere. itidem & brassicæ semen, è cinere ficulneo lixiuia. conyzę folia * cum pipere, & rubi succus ex aceto. aluus resoluenda. ijs q seruantur, stercorosa & fluida per sedem egeri consueuerunt. stomachum aluum'q; hordeacea farina ex aqua mulsa perungere oportet.

*Conuulsiõe

*Semina.

Lac coagulatum. Cap. XXVI.

EOs qui coagulatum lac hauserunt, frequens illico strangulatio inuadit, quòd in globulos quosdam lac coalescat. Quibus iuuandis pro antidoto, coagulum ex aceto damus, & bibere sæpius cogimus. damus & calaminthæ folia arida, item succum. aut laserpitij radicem, aut laser cum posca. thymumque ex uino *, & cum luto suo lixiuiam. Sed nulla salsilago obijciatur, quoniam magis lac coiret, & in caseum densaretur. Neq; illos uomere conuenit: siquidem concretum lac sese in gulæ angustias insinuans, strangulat.

*Aceto.

Argenti spuma. Cap. XXVII.

SPuma argenti pota, stomacho, uentri, & interaneis grauitatem cum magnis torminibus

torminibus adfert, & nonnunquam pondere suo intestina uulnerat. urinam supprimit. corpus intumet, plumbeamq́ deformitatem concipit. Quibus subuenit secundum uomitionem, potū syluestris hormini semen, myrrhę drachmæ octo, absinthium, hyssopum, apij semen, aut piper, aut ligustri flos ex uino, aridum palumbis fimum, cum nardo & uino.

Argentum uiuum. Cap. XXVIII.

ARgentum uiuum potum eadem quæ spuma argenti infert, eisdemq́ utendum auxilijs. lac copiosè potum auxiliari constat, sed postea euomant, qui hauserunt.

Calx, sandaracha, auripigmentum. Cap. XXIX.

CAlx, sandaracha, & auripigmentum, pota aluum & intestina cum uehementi erosione excruciant. Præbenda cuncta quæ suo admistu illorum acrimoniam hebetant, ac soluunt, & facilem lubricamq́ue aluum reddunt, cuiusmodi ibisci & maluæ succus est. natura enim utriq; perlubrica. dandum decoctum seminis lini, uel semen tragi herbæ, uel orizæ, lacq́ cum aqua mulsa copiosum, iura pinguia, & boni succi.

Lepus marinus. Cap. XXX.

QVi leporem marinum biberunt, piscium uirus olent: procedente tempore, aluus dolore afficitur. urina sistitur. etsi quando eam reddere contingat, purpureum colorem referet. omne piscis genus auersantur & odio habent. fœtido ac graui sudore manant. biliosus uomitus, interdum sanguini promiscuus, subsequitur. His dandum lac asininum, uel passum continuè, aut radicis maluæ folioruma; decoctum, aut trita cyclamini radix cum uino, aut ueratri nigri, aut scammonij succi drachma, cum aqua mulsa, puniciq; mâli a cinis. cedria contrita cum uino efficax est. anserinus sanguis, ut tepebit, potus, sed cū pisces om̄es respuāt, aspernenturq́, solis fluuiatilibus cancris uesci possunt, bibuntq́ eos admisto uino adiutiq; ab his percoquunt: cumq; appetere & comesse pisces cœperint, suæ salutis indicium habent.

Rubeta et palustris rana. Cap. XXXI.

RVbeta aut rana palustris assumpta tumores ciet. pallor corpus uehementer decolorat, ut planè bucceum spectetur. spirandi difficultas torquet, & grauis halitus oris, singultusq́. inuita interdum genituræ profusio consequitur. Adiuuantur secundum uomitionem multo meri potu, & arundinis radicis binis drachmis. aut cyperi totidem. breuiter, cogendi sunt ut uehementi ambulationi & cursui se credant, ob torporem quo corripiuntur, quinetiam quotidie lauandi sunt.

Hirudo. Cap. XXXII.

DEuoratæ cum aqua hirudines, si ori uentriculi adhærent, tractione partis nonnullam suctionis imaginem præbent: eo enim argumento hausta hirudo deprehenditur. Has muria sorbitione excutit, & Cyrenaicus succus, aut laserpitij folia, aut betæ, cum aceto, aut pota niuis glebula, cum posca. nitrum ex aqua gargarizatur, aut atramentum sutorium aceto dilutum. Si faucibus hærent, infecta lupinorum farina*, aqua frigida ore contineatur, & ad eam hirudines exilient. Prouidendū etiam ijs quæ etsi ferendi auxilij gratia tradantur, non minora tamen cæteris uenenis pericula sępius adferāt. Qualia sunt albū ueratrū, thapsia, elaterium, agaricum nigrum: siquidem ea strangulatus concitant, aut immodicas

*Alij, descendendū est in solium calfactum.

modicas deiectiones mouent. Quibus ea medentur quę in fungorum mentione, & similibus retulimus. nimios autem deiectionum impetus, medicamentis quæ excrementa supprimunt coërcebimus. Neq; negligenda quæ parum quidem nocere uidentur, interim uerò uitam in discrimina agunt. Quo in numero sunt syluestris ruta, (nouæ glacies*), pappi recentes: flores autem sunt eius spinæ quæ cactos dicitur. Eos qui sumpserint, sola uomitio recreat.

*Addititia uerba.

Domestica nobis. Cap. XXXIII.

AQua frigida abundè pota, aut meracum uinum liberalius epotum, aut passum, præsertim à balneo, aut cursu, aut uehementi exercitatione, strangulatus & dolores infert. In quibus sanguinis missio protinus, & uacuatio, imminentia soluunt pericula. Sed de notis ueneficiorum, ac remedijs, & cauendi modo, hactenus dicta sint. Subiungeremus etiam antidota necessaria quæ præclarè auxiliantur, quibus utimur, quale Mithridatium est præsertim, & quod sanguine, & quod scinco temperatur: uerùm quoniam alijs in locis diligentissimè scripta sunt, hic ab eorum descriptione supersedemus.

Venena. Cap. XXXIIII.

DE bestijs quæ uirus eiaculantur, & exitialibus uenenis, ideo scribere aggredimur, ut tota curationis remediorumq; ratio ad umbilicum perducatur. siquidem pars hæc non minus quàm cæteræ aliæ, necessaria est ijs qui artem medicam exercent, utpote cum adminiculo eorum quæ inibi traduntur, doloribus, periculis, & cruciatibus, plurimisq; alijs malis homines liberari conueniat. Hæc autem in summa fastigia duo, sicuti ab initio relatum est, distribuitur. Nam qui de feris uirus inspuentibus sermo disserit, theriacus dici solet: qui uerò de amoliendis ueneficijs, alexipharmacus: quo prius tradito, simul quæ sequi signa consueuerunt, præmonstrabimus: tum quæ nonnihil auxilij ferunt. Omnia autem in promptu, & ad manum habere artificem oportet, propter urgentem sæpenumero necessitatem. siquidem pauca è uenenis & uirulentis animantibus, tarda & grassantia sensim pericula cient, ita ut dilationem admittant: pleraque uerò præsentaneam perniciem afferunt. Hominum autem partim malè alijs cogitantes, ingenita prauitate maleficium ita temperant, ut spacium curanti liberum non relinquant: partim sceleris admissi conscientia, aut tristi aliquo euentu oppressi, hausto sponte ueneno mortem sibi consciscere conantur, qui postea deprehensi, aut resipientes, & uitæ cupidi, præsentaneam opem poscunt. Non desunt q hostiles sagittas illinentes, aut fontes aquasq; puteanas hac labe polluentes, certam & ineuitabilem aduersarijs perniciem moliuntur: in quibus ipsis etsi maleficium nō subitò, sed aliquanto pòst grassari natura sua comparatū est, tamen nisi primo quoq; tempore coërceatur, & remedijs subinde excipiatur, frustra tandem succurritur, occupatis iam corporib. exitiali ui ueneni. Proinde non uulgari industria diligentiaq; in ea re utendum est, ut quod in alijs incommodis ars consueuit, in his quoq; salutem mortalibus præbeat. Quin & apud priscos genus hoc unum existimabatur esse eius partis, quæ medicamentis pugnat: sed recentiores id ipsum discreuerunt, nominantes præcautionem, & modū præcauentem, salubris sanantisq; medium statuentes, parua & leui supra modum persuasione decepti. Siquidem treis in humanis corporibus constitutiones esse contendunt. unam, qua sani degimus: alteram, qua sinistra ualetudine corpora laborant: tertiam quæ medium inter utrasque locum sibi uendicat, in qua positi, sanitatem specie mentiuntur, facileq; in morbos & pericula concidunt, ob uim corruptricem, quæ corporibus nostris incumbit. quemadmodum in ijs uidere licet, quos excandescens rabie canis momorderit, necdum tamen aquam horrent: in ijs quoq; qui cantharidas hauserunt, sed nondum urinæ tormento cruciantur. Tripartito igitur artem digeri, triplicíq; corporis constitutioni meritò respondere tradūt. Salubrē partē esse uolūt, quę sanitatē tuetur præcauentē, eandēq; prohibentē, quę obstat q̊ minus in morbos incidant: et sanantem, qua uitia discutiuntur. Quib. ita responderi potest, q̊d primū ex ista ratiocinatione nō treis corporis tantùm

tantùm,ſed quatuor haberi conſtitutiones fatendum eſſet.quippe ut aliqui ſunt,
qui necdum morbo laborant,morbo tamen maximè ob impendentem cauſam
ſunt obnoxij:ita ſunt,qui iã priore morbo defuncti,nondum tamen ſecundæ ua-
letudini reſtituti ſunt:id quod in ijs qui à morbo proximè ſeſe recolligunt,cerne
re licet,q uirium recreationem & robur deſiderant. Sed quemadmodũ curandi
ratio ad partem medicamentariã pertinet,ita præcautionem eidem ſubijci par
eſt. Ad arcendas.n.ualetudines uehementib.utimur auxilijs,altiore ſacrificatu,
uſtionibus,amputatione,derodentibus epithematis,potionib.perniciei occur-
rentib.&pleriſq; alijs.Verumenimuero ſunt uſq; eò rudes nõnulli,ut ne remedia
quidẽ appellent,quæ morbos arceãt.Cuius ſententiæ inire rationẽ haud prom-
ptũ eſt:etenim cum uerbum ipſum, pręcauere, tum agendi modus, omnino auxi
liarẽ remediariáq; uim pręſe ferunt. Mirũ uerò niſi etiã ſua illa diſtributiõe par-
tium eos cõplectuntur,q in peſtilentis cœli ſtatu morbo nondum correpti ſunt,
peſti tamen,propter obuerſantis aëris occaſionem,opportuni, & in morbũ pro
ni redduntur. Dicere forſitan quis poſſet,ſalubris inſtitutionis præcepta non
aliud eſſe,quàm arcendorum morborum rationem: quippe cum firma reddere
corpora,& minus uitijs obnoxia nitamur,ut inoffenſa ualetudine degant, nec
morbis conflictentur. Neq; id ſilentio prætereundum, q̊d maximè præcipuum,
& tanquam caput rei eſt,non oportere medicinæ partium diſtributionem,toti-
dem corporis conſtitutionib.reſpõdere,ſed naturas ſingulorum ſuis notis ſeor-
ſum ſcrutari ac explorare,ut ſuis locis oſtendimus. Cum ijs igitur nõ pluribus a-
gendum.Illud magis adnotare conuenit,affectus qui à uirulentis animalibus ue-
nenisq́; contrahuntur,uocari cæcos,id eſt,q̊rum ratio minimè iniri poteſt. Quin
& ea quæ eiſdem auxiliantur,nulli pariter ſunt addicta cauſæ:quapropter quæ-
ſtionibus obſeruatoriæ artis, & eius quæ ratione fulciatur,annumerari ſolent.
Neq; prorſus uerum deprehenditur,affectus huiuſmodi cæcos eſſe.Nã quod ſem
per ſe protrahit,et nullum in quibuſdã neceſſarijs uſum exhibet,haud facili con-
iectura colligi poteſt: etſi naturæ proprietate prorſus cæcos eos affectus conce-
dimus,qui ab exitialibus uenenis,& animantibus quæ uirulento morſu ſæuiunt,
contrahuntur.Nã quod ad opus uonnullum uſum præbet,datq́; medendi occa-
ſionem,neq; imperceptibile,neq; cæcum,nulliue cauſæ obnoxium reputatur:
ſed magis ab ipſo quis impulſus, demonſtrationem ſe habere, & opinionem de
abditorum cognitione confirmare poterit.Nã etſi ſępe minora ſunt,quàm ut ſen
ſibus percipiãtur,euidenter tamen ex ipſis inter ſe collatis deprehenduntur. Dio
cles autem in eo cõmentario quem Pliſtarcho dicauit,ſatis modos pſtrinxit, ad
uerbum ita ſcribens: Noſſe qs hoc poteſt cùm in alijs non paucis, tum in uiperis
& ſcorpionibus,& reliquis id genus,ſecum animo reputans,ut quamuis exiguo
ſint corpore,uixq́; conſpectui ſubijciantur, magnorũ tamen diſcriminum ac do-
lorum cauſas inferunt:q̊rum nihil præter quandã corporis exiguitatem,uimq́;
præ cæteris animantibus datã illis,facilè fuerit ſpectare.quanta.n.ea moles cor-
poris eſt,quæ à ſcorpij ictu,& aliorum id genus uenenatorum quæ nos morſu cõ
ficiunt, attingitur?quorum aliqua uehementes cruciatus excitant,alia erodunt,
& putredines cient,nec deſunt quæ præſentaneã perniciem moliantur.aut quan-
tulum eſt quod à phalangij morſu ingeritur,& uniuerſum corpus excruciat?neq;
enim qs magnitudinem ipſorum deprehendere poſſet,cum prorſus exigua mo-
le conſtent. Ergo quod hæc ad affectus referantur, conſtitit inter omnes, uerùm
quod exactè deprehenſum ſit, uim quandam ipſis ineſſe mortiferam, quæ inſi-
nuata corporibus moleſtiarum quæ exoriuntur nobis cauſa ſit, in confeſſo eſt,
& omnium conſenſu perſuaſum. Nec quiſquam inuenietnr uſque adeo conten-
tionis ſtudio flagrans, qui aliunde exoriri moleſtias aſſeueret, quàm à materia
mortifera partem corporis attingente.Porrò id erat quod inter utilia artis ope-
ra in omni opere dicere oportuit,quænam res opus hoc efficiat,ut nihil prorſus
nos lædat, incomprehenſa communis cauſæ quæ proprijs ineſt ratio: quando-
quidem tum euidenter indicari poſſit,cùm deprehenſa eſt.Ideo Eraſiſtratus em-
piricorum pertinaciam graui cauillatione inceſſens, cæcis affectibus cauſſas
aſſignauit,

assignauit, inficiatus his cõmunem & supremã morborũ causam incomprehensibilem esse: & hanc in eo quem de causis scripsit commentario aptissimè prodidit, candido signatam lapillo. Nec ferendos eos esse censuit, qui se dicant in quibusdam, ut in uenenis, serpentium ictibus, & cęteris id genus trita medendi ratione contentos esse. neq; satisfacturam sibi obseruationem eam, quę à causarum cõprehensione separata est. Primum.n. genere comprehendi facilè possunt. Quòd autem sit letifera uis, corporaq; permutans, ita ut perimat, ex ijs quæ per genus, non per speciem uagantur, curationem indicat, qua hæc hebetare, & prorsus expugnare liceat. Cùm uerò subiungit: Ad aquam dulcem & potui idoneam uenit quis, & ante obseruationem ad uomitum, ad uulneris dilatationem, ad demorsæ partis suctum, cucurbitulas adfixit, partem incîdit, urentia medicamenta, aut ea quæ uim eandem adipiscuntur admouit, postremo partem amputauit: secum reputauit medicamina, quæ per summam cutim ferre & applicari solita, immissę ad intima perniciei repugnarent. Hæc itaq; quæ disseruit Erasistratus, ueritati consentanea sunt, nec arti refragantur. Sed methodicos demirari licet, qui mortiferam uim corporibus illapsam, negociorum, quæ ipsa facessit, esse causam diffiteantur. uerùm rudiusculè nomini attendunt. Nã apud ipsos palàm immissa uis φθοροποιός, id est, mortifera, nominatur: φθοροποιὸν autem nullius officij alius esse potest, quàm causæ. Aiunt hæc nomina, μάρσιππος, & ἀνακαλύπτειν, esse reliquis omnibus similia, in quibus partes quædam dictionum non pro uirtute, sed nuda enunciatione comprehenduntur. Enimuero quemadmodum in his uocibus μάρσιππος & ἀναλύπτειν, partes neq; certos neque principes retinent significatus: sic in hoc uerbo φθοροποιεῖν partes productionis gratia, non pro uirtute coaluerunt. Hinc ad causarum differentias transeunt, affirmantq; causarum aliquas euidentes esse, quæ dum aduersam ualetudinem crearunt, separantur. cuiusmodi sunt frigus, labor, ęstus, & similia: quasdam continentes, quę permanent postquã morbum excitarunt, hoc est, quibus præsentibus, & effectibus eorum adsunt. increscentibus, affectus augentur: decrescẽtibus minuuntur: & cùm desinunt, ijdem finiuntur: quibus solis ac per se manentibus, effectus quoq; ipsi manent. Talia quidem receptissima sunt causarum discrimina, quorum nulli phthoropœon subijci potest. Euidens enim causa non est, quoniam morbus ipse permanet, nec ipsa à corpore separatur. Nec continens causa dici potest, cum magna ex parte hic adsit quemadmodũ accidit ijs, q à rabioso cane sunt demorsi. Quod si neq; euidens causa neq; continens fuerit, neq; per se, neq; alterius consortio causa erit. quod si à nulla causarum differentia phthoropœon deducere possumus, consequitur, ut neq; causam esse fateamur. Quod autem asserunt, uocabula quædam in se non habere parteis rerum significatrices, sed nuda & simplici pronunciatione ficta esse, fateri necesse est. Verùm non omnia, sed perpauca talem nancisci conditionem existimandum est. neq; enim ποιεῖν in hoc nomine φθοροποιὸν perinde atq; assumptitia profertur, sed longè principem obtinet significationem. Quemadmodum enim φθορᾶς, id est corruptionis, nomen mutationem in peius significat, sic hoc uerbum ποιεῖν sumi debet, ut nihil amplius ex eo q̊d hanc dictionem φθορὰ secum habeat declaret. neq; prorsus id significat, quod omnes palàm audiunt, & huic simile redditur, παιδὶ ἔχειν λίθος. Si dant à corruptione sanis, fieri morbum, concedunt utiq; uim in huiuscemodi uerbo ποιεῖν subesse, siquidem aliquid est quod corruptionem efficiat. Omne autem quod aliquid efficit, ostenditur per singulas causas quæ corporibus subijciuntur, idq; tam in letalibus uenenis, q̃ in ijs quæ corporibus ingeruntur. Verùm nonnihil subiacere causarum differentijs produnt. Quinetiam aberrarunt, nõ exactam diuisionem assumentes. Qui uerò se dogmaticos profitentur, causam esse partim præparantem, partim continentem aserũt: ut inguinum ulcus, & inguinariam febrim, & quę effectui tum assistat, tum etiam separetur, ut à fractis pręcipitatio. In summa, q̊ties quippiam suapte natura causa fuerit, nec ulla diuisione comprehenditur, uitiosum est, neq; causę adscribitur, eorum quæ idem genus sortiuntur. Sed quod phthoropœon, causa sit, nomen

ipsum

ipsum argumento est, & in ijs quæ contingunt apertius ostenditur. Quid aliud
causæ arbitrantur esse post impressum à serpentibus ictum, quàm ex animante
uim,& illapsum in corpora uirus? Neq; enim frigus, neq; æstum, neq; sectionem
corporis,neq; cruditatem,neq; aliud quicquam simile causari possunt. Verùm
quoniam causarum differentijs gaudent, & aliquas continentes, alias euidentes
appellant,ipsis dicendum,utroq; istorum modorum euidentem quidem causam
esse,quod affectum præcedit,& quod corporis substantiam præoccupat: conti-
nentem uerò,quod morbis præsentibus adest, qua separata recedunt, quæ cum
ipsa euenerant.Sed de ijs hactenus. Statuendum itaq; mortiferam uim intrinse-
cus manifestissimam esse causam, ipsamq; principem facere scopum oportet.
Et antequam ad ima decumbant morbi,uarijs modis est certandum,donec uis to
ta corporibus excutiatur.modò enim reuocari debet ea parte qua pestis intraue-
rit, modò aliqua alia, præsertim principatum non obtinente. antè coërceatur,
quàm altius irrepens uiscera tãgat,aut eius pernicies eluatur,retundaturq;,cùm
iam membratim peruagatura est.Itaq; uenena si hausta sunt,crebris uomitioni-
bus: si morsu impressa.scarificatione,affixis cucurbitulis,exuctu,carnis circum-
scriptione, nonnunquam amputatione extremæ partis, euocantur. retinentur
uerò infusione,& impositu medicamentorum acrium cohibentur. hæc simul uti-
que arcere uirus & eluere possunt. Restinguuntur & euincuntur meraciore po-
tu,aut passo nulla aqua diluto,uel contrariorum esu, quæ acrimonia sint prædi-
ta.Postremo deiectio alui,euocatus sudor, & alia quædã in commune,quæ mem
bratim demonstrabimus,auxiliantur. Verumenimuero non letiferam modò ma
teriam,sed & magnitudinem,& tempus,pro scopo considerare oportet: etenim
ab ijs remedia quãplurimum discrimen capessunt. A magnitudine quidem, cum
nonnulla ex uenenis, & uirosis animalibus pericula minantur. alia putredines
altas aut exteriores excitant:alia uehementissimos dolores aut cæcos cient: alia
uix medicamentis cedunt,& magis minusue molestias excitant. Oportet autem
ea quæ pericula ferunt,peruicacioribus auxilijs expugnari:& minus infesta,mi-
tioribus. Quippe absurdum fuerit in grauioribus, segnioribus medicamentis
homines in discrimen adducere: in minoribus uerò, uehementium auxiliorum
iniuria corpus lacessere.Finitio à temporibus in promptu est:hoc enim subitò in
pericula & præsentes molestias adducit,illud uerò sensim & dilatas in diem lon-
gam aut breuiorem producit. Itaq; in acutis quidem confestim multa simul auxi
lia repræsentari oportet:reliquis, paulatim. Hæc quadam artis formula breui-
ter definita sint.Iam membratim rem prosequamur.

Signa rabiosi canis,& demorsorum ab eo. Cap. XXXV.

DE rabiosi canis morsu sermonem alijs præposuimus,quod id animal dome
sticum ac frequens esse consueuit,& in rabiẽ sæpius agitur,ac perit,ab eoq;
caueri difficile.inde periculũ inuitabile hominem manet,nisi multis utatur auxi
lijs.Canis plerunq; flagrantissimis æstibus in rabiem efferatur: interdũ quoties
frigora incesserunt.Rabiosus autem potum & escam auersatur.largam spumam
temq; pituitam naribus & ore proijcit.toruè & solito tristius intuetur. in omnes
passim sine latratu irruit.ęquè feras homines'q;,tã familiares quàm ignotos mor
det.nec protinus infestum quidquam infligit,nisi,ut uulnus,dolorẽ.exinde mor-
bus ille,qui ab aquæ metu hydrophobicus graia est uoce appellatus,cõtrahitur.
Euenit autem cum distentione neruorum,totiusq; corporis rubore,præsertim fa
ciei,cum sudore & languore quodam aliqui auræ splendorem fugiunt, alij sine
ulla doloris intercapedine uexantur. Sunt etiam qui canũ more latratus ędant,
& obuiam factos morsu adoriuntur,ac mordendo simili uitio labefactant.Pro-
inde ex ijs qui hoc uitium senserint, neminem seruatum uidimus, nisi forsitan ex
historia unum aut alterum euasisse audiamus. siquidem Eudemus superasse quen
dam affirmat.Themisonem aliqui demorsum in hunc furorem incidisse & euasis
se fatentur. Alij ipsum cum amico aquam expauescenti morem gereret, & offi-
cium exhiberet, quadam naturarum concordia similem contraxisse affectum:

sed post post multos tandem cruciatus seruatum extitisse. Molestissimum itaq;
genus morbi, à quo multos, antequam ipsam experirentur, uindicauimus, & cō-
plures ab alijs medicis seruatos nouimus.

Remedia demórsorum à cane rabioso Cap. XXXVI.

RAtio medendi duplex. una cōmunis, qua utendum in omnes morsus, quos
uirulentæ animantes impresserunt. alia peculiaris priuataq́;, eorum dunta-
xat, quos rabiosi canes momorderint: quę nonnullis quidem summam opem fer
re consueuit, alijs uerò inutilis, maximè qui ex multo iam tempore ictum accepe
runt. Quæ ad hanc pertinent, primum exponemus, deinde cursim perstringemus
quæ ad communem medendi rationem pertinent. Cancros itaq; fluuiatiles in
sarmentis albæ uitis cremare oportet, & cinerem eorum quam minutissimè tri-
tum habere reconditum. itidem gentianę radicem tusam cribratamq́; reponere.
quoties autem canis rabiosus morsum intulerit, in quaternos cyathos meraci
uini, bina cineris cancrorum cochlearia, unumq́; gentianæ conijciantur. hæc in
polentæ dilutioris modum subacta, quatriduo bibantur. Inter principia medica
mentum hoc modo detur. atqui si ab illato morsu bini terniue dies fluxerint, cura
tionem auspicabimur à triplicato pondere, supra id quod ab initio retulimus.
Optimum hoc aduersus rabiosorum morsus auxilium, quod & plerisq; nnum sa
tisfecit, eoq́; cum fiducia uti licet. Sed ut alijs etiamnum auxilijs contra ineuita-
bile periculum muniamur, nihil cæteris uti prohibet. Satius autem multò fuerit
etiam si in unum recidat, medicamentorum inhumanos tolerare cruciatus, quā
per inertiam ac desidiam in discrimen adduci. Nec ita in demorsis à rabioso ani-
mali maiora uulnera uereri oportet, uti minora, & ulcusculis cutis similia quip
pe maiori uulnere confertim copiosus sanguis emanans, potest nonnihil uiru-
lenti liquoris exhaurire: quod in minoribus non accidit: quin à maioribus absce
dentes carnes hinc auferre, & labia acie scalpelli circunscribere, & prehensam
hamulo aut uulsella carnem amputare oportet. In utrisq; circūstantia loca altio
ribus ulcusculis scarificanda, ut copiosior sanguinis uacuatio arceat, ne uene-
num membratim insinuetur. Cucurbitulæ cum multa flamma agglutinatæ id iu-
uamenti præstant, ut ueneni uis extrahatur. Contra uirulentos ictus, ustio expe
ditissimum est auxilium, utpote cum ignis cætera uiribus præstet, simul quod ui-
rus domet, & ferri penitius non patiatur: simul quod pars ignem experta, postea
non uulgare fundamentum curationi futuræ præbeat, manente diutius exulcera
tione. Adimaduertendum ex eo tempore cum crustæ decident, ne ulceris oræ
coalescant, & cicatrice induantur, sed si fieri potest ad multum, idq́; præstitutum
tempus, ulcerationes & sordidas adhuc & inflammationem minantes, proroga
ri conuenit. Quod inditum ijs salsamentum optimè pręstabit, & syluestre allium
detritum, item cepe, succusq́;, præsertim Cyrenaicus, aut qui Medicus, aut Par-
thicus appellatur. tritici grana tam mansa quàm non mansa imponantur. siqui-
dem subacta pistaue à perfusione uulnera dilatant. Sunt qui à mandentium ieiu-
nio, sibi aliquid asciscere arbitrentur, quod suapte natura resistat. Verùm id
certum non est: cæterum tempestiuus eorum usus minimè est contemnendus:
Si uerò, quod persæpe accidit, ante dies præfinitos cicatrices coirent, committe-
renturq́;, manum postulabunt: nanq; eas diducere, carnemq́; scalpello circina-
re, aut iterum inurere, expediet. Vbi uerò propositum tempus præterijt, ulcus ad
cicatricem ducendum, & emplastro quod è salibus conficitur locus comprehen-
dendus, nec multo pòst sinapismo utendum.

Ratio uictus in morsu rabiosi canis. Cap. XXXVII.

QVæ ad partem ictam pertinent præsidia, ita se habent. Cæterum uictus
rationem ex ijs quæ ueneno aduersantur, coniectura quadam colligere
oportet, simul ut ueneni uires hebetet restinguatq́;, simul ut arceat, quo minus ad
intima pernicies illabatur. Etenim assumpta perniciosarum uirium penetratio-
ni resistunt. Quorum utrunque præstare potest uini meracioris, passi, & la-
ctis potus, quippe q hæc omnia capiunt ad curā, nonnihil ueneno obijciunt, q́d

omnem

omnem eius acrimoniam obtundat. Simili modo alliorum, porrorum, ceparumque cibus, quod ea difficulter conficiantur, uixq; aboleantur. nam multos dies huius cibi qualitates remanent, quo tempore nec euincuntur, nec permutantur à mortifera ui, sed contrarijs illa uis expugnatur. Cui rei antidotorum usus accōmodatur, & theriaces, Mitridatij, & eius quod eupatorio temperatur, deniq; omnium quæ magnum aromatum partem sibi uendicant. quippe aromata omnia uiribus & substantijs ægrè permutantur: quare in corporibus euincunt. Victus ratio hoc modo se habet. Nosse conuenit, pauorem aquæ non stato definitoq; tēpore exoriri, plurimum tamen ad quadragesimum usq; diem neglectis differri consueuit. post semestre etiam nonnullos inuadit. quendam post annum aquam horruisse constat, quæ nobis uisu comperta fuere. Narrant & aliquos post septennium aquæ metu fuisse tentatos. Inter principia demorsorum à carne rabioso curandi ratio talis est. Verumenimuero si ea quæ retulimus auxilia, primis diebus prætermissa fuerint, nec scalpro carnem circinare, nec ustionem experiri operæ precium est. Non enim quod iam pertransijt, satis euocare possent. Nulla utiq; istius rei occasio aut utilitas, sed incassum corpora doloribus sternentur. Alter uerò curationis modus accedat. deiectio magnum præbet iuuamentum, ut pote cum mouendo, corporis habitum transmutet. & quæ colocynthidem recipit hiera, item lac schistum, quod simul deiectionem moueat, & uenenum domare possit. cibi acres, & meraculi potus, quibus uis ueneni uehementer retunditur, quotidie sumi debent. cæterū sudores ante cibos, & pòst etiam ciendi. dropacismi sinapismiq; alternatim per corpus totum adijciendi. Sed longè omnium efficacissimum auxilium helleborismus cognoscitur, quo cum fiducia nō semel atq; iterum, sed frequentius ante quadragesimū diem, uel post hoc tempus uti licet. Tantam enim uehementiā hoc auxilium habere fertur, ut quidam qui iam aquæ metum sentirent, sumpto helleboro simulac primum morbi impetum experirentur, fuerint seruati. Nā & iam uitio tentatos nemo unquā seruare potest. Itaq; primum curam contra rabiosi canis morsus breui sermone exposuimus. iam ad alia, quæ uenenatis morsibus sæuire consueuerunt, transeundum. notas uno contextu, deinde communem medendi modum, qui omnibus conuenire possit, explicabimus. cursim deinceps subiungemus ea, quæ sua proprietate nonnullis auxilium præstare possunt. Postremo subnectentur etiam uenenata, quæ nullis cedunt remedijs.

Notæ eorum qui à uenenatis demorsi sunt. Cap. XXXVIII.

DEmorsis à phalangijs locus quidem ipse, quasi ab impacto aculeo rubet, non intumescens, nec per ambitum calidus est, sed mediocriter humescit*, *Rubescit.
ubi uerò contrariorum occursu refrixit, consequitur corpore toto tremor, distentiones poplitum & inguinum, conuulsionibus nō dissimiles. in lumbis collectio exoritur. perpetua urinæ libido lacessit, multaq; reddendis excrementis colluctatio. uniuersa cute frigidus sudor emanat. collachrymant oculi, offusisq; nebulis caligant. Si scolopendra aut dicta ophioctene, morsum intulit, locus per ambitum liuore suggillatur, & computrescit: interdumq;, licet rarò, fæculentus atq; ruber cernitur. à morsu ipso exulcerari locus incipit. ulcus id negocium exhibet, ferè remedijs inuictum. præterea toto corpore prurigo sentitur. Scorpionis morsu inflammari statim incipit locus, & indurescit, ac intentus rubet, uicissimq; dolore premitur. modò siquidem exæstuat, modò frigore occupatur. labor repentè fatigat. aliquando meliusculè habet, aliquando recrudescit. consequitur sudor, horroris sensus & tremor. extremæ corporis partes refrigescunt. inguina extolluntur. per sedem flatus exeunt. capilli eriguntur. pallor membra decolorat. dolor, tanquam ex pungente acu, per uniuersam cutem sentitur. Si marina pastinaca percussit, protinus accidunt molesti dolores, assiduę conuulsiones, lassitudo, & imbecillitas. mens percussis labat. postea obmutescunt. oculi caligāt. Percussus autem locus in ambitu cum uicinis partibus denigratur, & ita obstupescit, ut tangentem non sentiat. hunc si quis premat, atra sanies, crassa & malè

olens excernitur. A mure araneo percussis, circa morsum in orbem inflammatio exoritur, nigraq; pustula, diluta sanie turgens, exurgit. proximæ partes liuent. rupta pustula, depascens ulcus, non ei dissimile quod serpit, occupat. intestinorum quoq; tormina, difficultas urinæ, & frigidę asperginis offusio consequuntur. Si uipera momordit, corpus intumet, uehementer arescit, subalbidumq; colorem concipit. sanies à uulnere profunditur, primum subpinguis, mox cruenta. pustulæ adustis similes erumpunt: & antea depascens ulcus, quod in proxima repens, non summa modò corporis, sed intima quoq; corripit. gingiuæ ijs cruore suffunduntur. inflammatio circa iecur erumpit. tormina & biliosi uomitus sequuntur. Sopor, tremor, & urinæ difficultas accedit, & frigidus sudor offunditur. Consimilia eueniunt ijs qui à cęcilia nomine, aut amphisbæna demorsi sunt, eademq; ferè auxiliātur. quare hoc uenenum priuatam descriptionem sortitum non est, neq; uisum est dignum quod alio genere cōprehendatur. A dryino morsis pustulæ molestiq; dolores incidunt, præsertim quà dilutæ saniei emissarium subest. quinetiam erosio, torminaq; consequuntur. Ab hæmorrhoo ictis uehementes cruciatus accidunt, qui angusta contractaq; corpora ex continuo dolore reddunt. ex plaga copiosus cruor effluit, & quacunq; parte corporis cicatrix ulla fuerit, ea sanguine emanat. excrementa per aluum cruenta eijciuntur, profluensque sanguis in globo coijt. à pulmone sanguinem extussiunt, & in uomitiones effusi sine remedio commoriuntur. Quos dipsas percussit, solutus ac non constrictus tumor premit, sitisq; usq; eò pertinax, ut satiari non possint, ac sine ulla intercapedine excruciet: & si potum pleno ore affatim trahant, illico in eandem sitim relabuntur. proinde toto habitu similes sunt ijs qui antea potus nihil hauserint. quare propter continuam sitim, & prester, & causon, aut dipsas appellatur. Ab natrice demorsis ulcus dilatatur, & liuidum ac ingens euadit. sanies ex eo multa, & atra, & malè olens, non secus atque ijs quæ serpunt ulceribus, expuitur. Cenchri morsum, qui uiperino ictui similis est, putridum ulcus sequitur. carnes antea, ut in aqua inter cutem, prætumidæ, defluunt. lethargo corripiuntur, & ueterno pressi somnos captant. Erasistratus eos iecinore, intestino*, coloque conflictari autor est. Quippe dissectis ipsis, omnes ferè partes corruptæ reperiuntur. A ceraste percussis locus attollitur, cum duritia pustulosus. è plaga sanies profluit, modo atra, modo pallidior, sed toto concretu uaricosus intumescit. genitale intenditur. mens labat, oculorum caligo exoritur, deniq; rigore distenti commoriuntur. Ab aspide ictis, uulnus exiguum prorsus, quasi ab adacta acu citra tumorem conspicitur. sanguis exiguus ille quidem, sed ater distillat. caligo uelox oculos obnubit. labor in totum corpus multiplex, omnino leuis & non sine uoluptate consequitur. ideo Nicander perpulchrè cecinit: At uir perit absq; labore uirens atq; discolor. mediocris stomachi dolor afficit. frons perpetuò reuellitur. genæ contremiscunt, quasi sine sensu in somno uacillent: hos mors tollit, ad diei trientem non dilata. Erasistratus in libro quem de medicaminibus & uenenis condidit, de uocato basilisco scitè ita refert: Cum basiliscus momorderit, uulnus ad auri colorem efflauescit. Itaq; in plurimis quæ uirus eiaculantur, comites notæ ita se habent. Transeuntes utique ad medendi rationem, primum, ut fieri poterit, de communibus differemus.

*Vesica:

Communis curatio in omnes ictus uirulentos. Cap. XXXIX.

ADuersus quidem omnem animaliș ictum, quod uenenum uibrat, oris suctio conuenit. fugentem uerò oportet ieiunum non esse, sed & cibum sumpsisse, & uino os abluisse. postea exiguum olei in ore continens plagam exugat. locus ipse spongia fouendus, deinde scarificandus. sed ulcuscula altius imprimere expedit, quo uirosa materies profundo euocetur. Circinatio aūt carnis, & sectio, scarificatione longè potētius opitulantur. nanq; ab ijs duo peculiaria præsidia fiunt. unum, quòd uirus è loco tollitur: alterū quòd eius ueneni pars quæ ad interiora grassatur, cum multo copiosoque sanguine excernitur. Quod si locus sectionem non admittat, cucurbitulæ cum largiori flamma adfigendæ sunt.

Sed

Sed iam de ustione suprà in rabiosorum morsu disseruimus. Si uerò icta pars, utpote extrema, eam sectionem commodè non respuat, præsertim in omnibus serpentium ictibus, ut aspidis, ceraſtæ, similiumq́; , proculdubio amputanda est. Conuenientiora supradictis auxilia sunt, quę epithemata uocant. Imponatur sarmentitius cinis, aut ficulnus, cum lixiuio stillatitio subactus, garo, & acri salsamento. porri, cepæ. & allia modò minutissimè contrita illinuntur, modò cremata uulneribus iniiciuntur. quinetiam dissecti gallinarum pulli, cum maximè tepent, percusso loco applicentur. Nec desunt qui hisce tanquam discordia quadam naturali pugnantibus utantur. uerum huius rationem inire facillimum fuerit. Gallinæ enim calida natura prędítæ sunt, argumēto, quod deuoratum insigne uirus conficiunt, & aridissima quæq; semina consumant. itē nonnunquā arenas lapillosq́; ingluuie sua deuoratos, dissoluunt. Itaq; animantis admoti calore adiutus spiritus, ab icta parte impetum capessens exiliensq́; secum uenenum exigit. Nec me fugit quid in Aegypto fieri soleat. Cum spicas Aegyptij metunt, ollam picis paratam habent, & appensam fasciam: tunc enim maximè serpentium iniurias expauescunt, tum propter spicilegij tempus tum quod opacis simul abditæ speluncis & cauernis, densoq́; aruorum cespite delitescunt. Molestissima enim animalia & uirus eructantia, Aegyptus in campis ferre consueuit. Vbi ergo aut in pedem, aut partem aliam, morsum intulerunt, qui adsunt, fasciam in ollam picis coniiciunt, & semel aut iterum brachium aut crus paulum supra uulnus obligant, & arctissimè duo è præsentibus distringunt, locumq́; secantes qua circūactus est laqueus, picem instillant, cumq́; satis uulnus excepisse uidetur, laqueum resoluūt, & cepis aliisq́; suprà memoratis illiniunt. Præterea pix liquida cum sale trito & feruente illita, pręsentaneo est auxilio, si iugiter innouetur. Conuenit & cedria, & fimum caprarum ex uino decoctum. locū aceto calido, calamintha in lotio, maris aqua, aut acida muria decocta, foueri salutare est. Quinetiam non desunt emplastra uehementissima, & calidissima, quę uenenū elicere, expugnare & discutere possunt. Cuiusmodi sunt quę ex sale, aut nitro, sinapi, & cachrye cōponuntur, de quibus consequenter erit tractandum. Erasistratus autem non iniusta reprehēsione eos incessit qui incognitas ad hunc usum facultates conscripserunt, ut elephanti fel, crocodiliúe sanguinem ouaq́; testudinis, & consimilia. Nam cum iuuantia quædam literis tradidisse uidentur, planè in hęc sola incidentib. imposuerunt. Quare talia deuitanda sunt, cùm difficilè, nisi regia facultate, peruestigari possint: neq;, quò nostra fides iis obstringatur, frequenti obseruatione, sufficiēs experimentū pręstiterint. Quę autem ad cōmunem oīm usum pertinēt, quęq́; facilè suppeditari, & omnibus à serpente percussis auxiliū ferre queunt, subiungēda uidentur. Intubus itaq;, & erica, & astragalus, cū aceto pota, cōtra omnes serpētiū morsus auxiliātur. itē bitumen, & uirentes platani pilulę in uino diluto coctæ, & paliuri decoctū, radix aristolochiæ, & eryngij. decoctæ etiam lauri baccæ, & deuoratæ, piperq́; largius esitatū, ruta, anethū, & cyclaminus. coma porrorū priuatim ex pane, aut alliū, aut cepe, salsamentaq́; quā acerrima, origani decoctū cūuino potū, fœniculi, pulegij, calamynthæ, porrorūq́; succus, cū melle desorptus. hæc quidē à plantis conquirūtur. Ab animantibus uerò quædam utiliter peti solent. gallinaceorū cerebella in cibo, leporinum coagulū cum uino, itidem castorij sextans. testes marinæ testudinis sumpti multū prodesse tradūtur. mustela sale inueterata inter auxiliaria medicamenta est. Cōmēdatur in primis exenterata, quę sale sicces cēs inueteratur: ex qua binas drachmas cū uino bibisse satis est. Sed de simplicib. quę dari solēt hactenus. Percussis à serpēte prodest alui deiectio, diffluēs sudor, urina copiose reddita. Sunt & cōpositę quædā potiones, quæ mira remedia polliceri tradūtur, ut & opij & myrrhæ singuli oboli, piperis sicilicū. ea melle excipiūtur, & instar Aegyptię fabę dātur cū uino. itidē syluestris rutę seminis, gith, cumini Aethiopici, aristolochiæ, galbani, singulorū pares portiones tritę, & cū erucæ succo subactæ, digerūtur in pastillos, qui drachmæ pōdus æquēt. dātur ex iis terni cyathi cū uino Hęc habui de cōmunib. auxiliis quę dicerē. De peculiari

bus remedijs contra bestias quæ uenena uibrant, consequenter est dicendum.

Peculiaria remedia uirulentorum ictuum. Caput XL.

INter feriensium uenenatorum notas nihil de uespis & apibus articulatim digessimus, quòd cõspicuæ omnibus forent, & nihil excellẽs aut notatu dignum in his obseruaretur: inter remedia tamen, earum meminisse non fuit alienum. Igitur aduersus utrarumq; ictus prodest illita malua, & hordeacea farina cum aceto, ficulneum lac in uulnus instillatum, à muria, aut maris aqua fotus. Phalangiorum ictibus ficulneum cinerem, adiecto sale trito & uino, imponere oportet, aut radicẽ syluestris punicæ quam tenuissimè tritam, aut aristolochiã, cum hordei farina & aceto subactam. ulcera aqua maris proluenda, aut apiastri decocto. folio eiusdem illinenda. lauacris perpetim utendum, & propinãdum abrotoni semen, anisum, aristolochiam, cicer syluestre, cuminum Aethiopicũ, cedrides tritas, platani corticem, & trifoliæ herbæ semen. priuatim autem, singulorum ex ijs binas drachmas dare cum uini hemina cõuenit. item myricę fructus, & chamępityos, & uiridium cupressi pilularum decoctum, admisto uino. Sunt qui fluuiatilis cancri expressi succum, cum lacte,* assumpto apij semine, confestim molestijs liberare prodãt. Si scolopendra morsum infixit, sal quàm leuissimè tritus ex aceto uulneri inspargendus, aut ruta syluestris superponenda. locus acida muria fouẽdus. dãda in potu aristolochia cum uino, aut serpyllum, aut calamyntha, aut ruta syluestris. Percussis à scorpione, præsenti est auxilio ficulnum lac in uulnus instillatum. scorpius ipse qui ictum uibrauit, tritus & percusso loco impositus, suæ plagę remedium est, ob cæcam quandam naturarum (ut constat) discordiam, quæ antipathia appellatur. præterea tritus & impositus cũ sale, lini semine & althæa, scorpius conuenit sulphur ignem non expertum, resina terebinthina ex ceptũ, & emplastri modo adiectum auxiliatur, itidem galbanum ad splenij formam ductum, & calamintha, quæ trita illinatur. & farina hordei in uino parata, in decocto rutæ. semen trifoliæ herbæ tritum, & uulneri iniectum opitulatur. Hęc ad affectum locum pertinent. Post hæc quàm efficacissimis potionibus utendum. cuiusmodi sunt aristolochiæ, præsertim corticis binæ drachmæ uino, tusa gentiana, & pulegium decoctum, & baccæ lauri pauco numero tritæ, & calamintha cum posca, in qua magnopere discoqui debet. cupressus* cum uino, et ruta, nec secus ficulneum lac, laserpitium, si adsit: sin desideretur, peucedani succo utendũ. efficax est potus trifolij, & ocimi semen. horum autem omnium uicem pensat iugis lauacri usus, euocatus sudor, & dilutæ uini potiones. Ei qui marina pastinaca icitur, omnia quæ de uiperarum morsu paulò pòst referemus, simili modo cõueniunt. peculiariter autem (ictus à marino scorpione, & dracone inferũtur, qui molestos cruciatus cient: interdum autem, sed rarò, nomas excitant. quibus) absinthij, saluiæ, aut sulphuris ex aceto triti potio subuenit. Pastinaca diuulsa & uulneri imposita, sui ictus medela est. Si mus araneus momorderit, auxiliatur ex galbano splenium, per se uulneri exterius impositum, ut medicamenti modò aceto tritum, & hordeacea farina cum aceto mulso illita. quinetiam mus ipse qui morsum intulit, si dissectus apponatur, ictus sui ueneficia luit. resistunt quoq; acini dulcis punici decocti, & illiti. item porri, & allia contrita, necnon aquæ calidæ fotus. sed hęc ad locum pertinẽt. Prodest potum abrotoni decoctum, maximè si in uino detur. præterea serpillum, & galbanum, & eruca uino madefacta, recentes cupressi pilulæ cũ aceto, & cyclaminus ex aceto mulso, & pyrethrũ cum uino, & chamæleonis herbæ radix. Nec desunt qui literarum monumẽtis tradiderunt, tritũ murem araneum contra suos ictus cõmodè bibi. Quam historiam apud alios inuentam, dignam duntaxat censuimus quæ annotaretur. Alij asseuerant demorsum non alias exulcerari, nisi prægnans mus araneus fuerit, tum sanè auxiliari ferunt. Si uipera morsum impressit, fimum caprinũ cum uino, studiose impositũ opitulatur: item laurus, & abrotonum, & galbanũ splenij loco superiectum, origanũ uiride inditum

*aqua aut lacte.

*cyperis.

*parthico.

*Hæc quidã habent.

inditum. pulli gallinarum discerpti, & confestim admoti. erui farina uino subacta. radicis cortex usq; eò tusus, ut in puluerem solutus abeat, & scilla tosta, detritum chamæmelum, hordeaceæ farinæ cataplasma in aceto mulso præparatum: sed locus antè eo calido foueatur. hæc loco imponuntur. Contra uiperinos ictus rubus cum uino prodest. aliqui anchusam tenui folio constantem auxiliari produnt. leporini coaguli in uino terni oboli bibuntur, & porracei succi hemina in mero, & foliorum apiastri succus, & syluestris ruta. hæc in uino potari debent. uinum frequenter bibendnm, allia mandenda, & cepæ & porri recētes, salsamenta acerrima, & opipara. simplicia hæc sunt. Percussis à uipera præclarè auxiliatur medicamentum, quod myrrhæ, piperis, castorij, floris portulacæ seminisq;, dimidio acetabulo constat. hæc omnia in Cretico passo teruntur, aut in alio probato. Erasistratus in eo libro q περὶ δυνάμεων, id est de uiribus inscribitur, pleraq; alia tradidit, quæ ictis à uipera auxilium ferre possunt, * inter quæ talia maximè laudantur: gallinacea cerebella cum uino pota, semen satiuæ brassicæ tritum, & acetabuli mensura cum uino potum. Quinetiam bonum est digitum in liquidam picem intingere, deinde uinum, quo digitus fuerit elutus, bibere. Hæc sunt quæ contra uiperæ ictus auxiliantur.) De amphisbæna mentionem hoc loco fecimus, quoniā ferè remedijs ad uiperas scriptis, percussi ab ea adiuuari soleant. A dryino ictis conuenit aristolochia cum uino pota, trifolium herba, radix hastulæ regiæ similiter assumpta, & fructus ex omni quercus genere. tusę ilicis radices, & illitę parti ictæ auxiliantur. Hæmorrhoi dipsadisq; morsus uelut immedicabiles à plerisq; maiorum deplorati relinquebantur. quare si peculiaribus cōtra dipsaden remedijs egeamus, communia experiri operæprecium erit, protinus autem scarificatione uti, ustionem facere, & si locus patiatur, extremorum amputatione opus erit: cōsequenter quàm acerrima cataplasmata admouere, de quibus sępenumero diximus. Nec me fugit, acres cibos, maximè à salsamentis, utiles esse. meracæ potiones & lauacra prosunt, quę subinde interiecto breui spacio assumenda sunt, priusquam morbi genus emerserit, quo semel irrumpente, opem ferre non potest ulla medici opera. In ictu hæmorrhoi eadem prosunt. insuper quæ in commune opitulantur, ut scarificationes, ustiones, acres cibi, meraci potus, & quæ nunc in dipsade definiuimus. quinetiam decocta uitis folia, & cum melle trita. Si morsum natrix adegit, prodest origanum tritum, & aqua subactum, lixiuia cum oleo indita, aut aristolochię cortex, aut querna radix minutim contrita, & hordei farina cum aqua & melle colliquata. bibuntur etiam binæ aristolochię drachmę in potione poscę cyathis duobus, deinceps marrubij succus, uel decoctum alterius cum uino. fauus recens datur in aceto. Morsis à cenchridio auxiliatur lactucæ fructus cum lini semine illitus, & satureia trita, & syluestris ruta, & serpyllum cum duabus hastulæ regiæ* drachmis, & tribus uini cyathis, aut aristolochiæ radix. item cardamomum* & gentiana. Si cerastes percusserit, cita partis amputatio suffragatur. quare sine mora ictam partem amputare, aut scalpro confestim circūcidere, & ijs similia prosequi oportet. urentia insuper reliquijs admouenda, siquidem uirus hoc ueneno basilisci simile est. Iis qui ab aspide feriūtur, quæ de ceraste scripta sunt auxilia dari debent. nam uenenum hoc, quemadmodum basilisci, aut sanguis bubulus, celerrimè in arterijs sanguinem cogit. Ad basilisci morsum, ut Erasistratus autor est, auxiliatur castorij drachma in uino pota. item papaueris succus. Ictuum remedia ita se habent.

FINIS.

*Omnia hæc quidem non habem.
*centauri
*nasturtiu

